

M. Juniani Justin

Ex

TROGI POMPEII

Historiis Externis

LIBRI XLIIII

Quam diligentissime ex variorum

Exemplarium Collatione

Recensiti & Castigati,

Et Notis Optimorum Interpretum Illustrati :

Quibus additur Chronologia ad

Historiam accommodata ;

Cum Indice Rerum & Verborum

præcipue Memorabilium.

In Usum

Scholæ Mercatorum Scissorum.

L O N D I N I :

Excudebat M. J. Impensis J. Walthoe,
R. & J. Bonwicke, Bibliopol. 1710.

M. Juniani
TROGI POMPEII

Historia Extrema

Libri octavo

Quam diligentissime ex variis

Exemplis Collata

Receptis

Et Notis Opus

Quibus ad

Historiam accommodata

Cum Indice Rerum & Verborum

praecipue Metastropharum

In Utroque

Scholarum Metastropharum

LONDINI

Excudit M. J. ...
R. & J. Dorricks

PRÆFATIO JUSTINI.

QUum multi¹ ex Romanis, etiam Con-
sularis dignitatis viri, res Romanas
Græco peregrinoque sermone in historiam
contulissent; sive emulatione gloria, sive
varietate & novitate operis delectatus, vir
prisca eloquentiæ² Trogus Pompeius
Græcas & totius orbis historias Latino
sermone composuit; ut, cum nostra Græce,
Græca quoque nostra lingua legi possent;
prorsus³ res magni & animi & operis aggres-
sus. Nam cum plerisque auctoribus, singu-
lorum regum vel populorum res gestas scri-
bentibus, opus suum ardui laboris videatur:
nonne nobis Pompeius Herculeæ audaciæ
orbem terrarum aggressus videri debet, cu-
jus libris omnium seculorum, regum, natio-
num, populorumque res gestæ continentur?

Et

1. Ut C. Julius Senator. A. Albinus. L. Lucullus. M. T. Cice-
ro. Pomp. Atticus. &c.

2. De ejus genere vide infra
lib. 43. c. 5. Nobis vero con-
stat, Familiam Trogi Pompeii
c. Vocontii in Gallia Narbo-

nenſi oriundam. Avus Sertoria-
no bello a Cn. Pompeio Civi-
tate donatus, unde & nomen
accepisse videtur. Plerique, ut
D. Augustin. D. Hieron. Oro-
sius, Servius, &c. ejus memi-
nere,

P R Æ F A T I O.

Et quæ historici Græcorum, prout commo-
dam cuique fuit, inter sese gregatim occupa-
runt, omiſſis quæ ſine fructu erant, ea omnia
Pompeius diſiſa temporibus, & ſerie rerum
diſeſta, compoſuit. Horum igitur quatuor
& quadraginta voluminum (nam totidem edi-
dit) per otium, quo in urbe verſabar, cogniti-
one quæque digniſſima excerpti; & omiſſis hijs,
quæ nec cognoscendi voluptate jucunda, nec
exemplo erant neceſſaria, breve veluti flo-
rum corpusculum feci; ut haberent, & qui
Græcæ didiciſſent, quo admonerentur; &
qui non didiciſſent, quo inſtruerentur. Quod
ad te, non tam cognoscendi, quam emendandi
cauſa tranſmiſi: ſimul ut & otii mei, cuius &
Cato reddendam operam putat, apud te ra-
tio conſtaret. Sufficit enim mihi in hoc tem-
pore iudicium tuum, apud poſteros, cum
obtreſtationis invidia deceſſerit, induſtrie
teſtimonium habituro.

3. Nempè res magni ingenijs
laboris. Hoc de equatore a o-
peris, non de robore corporis ac-
cipiendum.

4. Illud Operam a Gloſſatore
adjectum videtur, qui putabat lo-
cum eſſe mutilum; cum tantum
vocabulum Rationis omittitur,
quod ex ſequentibus facile intelli-
gitur.

5. Ratiocinatio hæc Linæ, poſt
ſata quieſcit;

Tunc ſunt ex meo quæque
cuetur hanc, Ovid. 1. Eleg. 15.

Adde Mart. 5. Epigr. 10. hoc eſt,
Eſt præſenti ſeculo patrociniſio Ju-
ſtinus egeret, apud poſteros autem,

invidia deceſſa, induſtrie ſuæ teſti-
monium procul dubio ſe habebat,
tanquam rerum iudices equiores.

JUSTINI

IUSTINI HISTORIARUM, EX TROGO POMPEIO.

LIBER I.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. Assyriorum prima Monarchia sub Nino.

2. Semiramidis a filio tandem interfecta imperium.

3. Postremus Assyriorum rex Sardanapalus.

4. Medorum Monarchia sub Astyaga Cyri avo.

5. Cyri pueritia, adolescentia, & Harpagi ad Cyrum admonitio, artes & conatus Cyri, &c.

6. Sybarem belli comitem Cyrus nobili premio donat, & Astyagem regno spoliat.

7. Crasum vincit, & Lydos debellat, ac sub iugo astute retinet. Candaulis irragardia.

8. Bellum Scythicum, in quo initia Cyro felicia, finis autem luctuosissimus.

9. Cambyfes Cyro succedit, & suomet gladio conficitur. Legitimo hærede Smerde sublato, &c.

10. Darius equi hinnitu, servuli industria, fit tertius Persarum Rex, &c.

C A P. I.

P RINCIPIO rerum, gentium nationumque imperium penes ¹ reges erat; quos ad fastigium hujus Majestatis non ² ambitio popularis, sed spectata inter bonos moderatio provehebat. ³ Populus nullis

1. Arist. 4. polit. 3. Primum maximeque divinum Regnum. Cic. 3. de leg. c. 2. Omnes antiquæ gentes Regibus quondam paruerunt. Vide Sallust. Catil. c. 1. Totum hunc locum transcripsit

August. l. 4. de Civitate Dei.

2. Ea est, cum potentia ex vulgi adulatione queritur.

3. Homeri tempore, Græciæ populi nullis legibus utebantur.

nullis legibus tenebatur: arbitria principum pro legibus erant. Fines imperii tueri magis, quam proferre, mos erat: intra suam cuique patriam regna finiebantur. 4 Primus omnium Ninus, rex Assyriorum, veterem & quasi avitum gentium morem nova imperii cupiditate mutavit. Hic primus intulit bella finitimis, & 5 rudes adhuc ad resistendum populos terminos usque 6 Libyæ perdomuit. Fuere quidem 7 temporibus antiquiores, Sesostris Ægypti, & Scythiæ rex 8 Tanaus; quorum alter in 9 Pontum, alter usque Ægyptum excessit. Sed longinqua, non finitima bella gerebant; nec imperium sibi, sed populis suis gloriam quærebant; contentique victoria, imperio abstinebant. Ninus magnitudinem quæsitæ dominationis continua possessione firmavit. Domitis igitur proximis, cum accessione virium fortior ad alios transiret, & proxima quæq; victoria instrumentum sequentis esset, totius Orientis populos subegit. Postremum illi bellum cum 10 Zoroastre rege 11 Bactrianorum fuit, qui 12 primus dicitur artes magicas invenisse, & mundi principia siderumque motus diligentissime spectasse. Hoc occiso & 13 ipse decessit, relicto impubere

4. *Ninus* primo Babylonicum cepit imperium, cui postea Assyrium adjuvit. Idem urbem *Niniven* (ab *Assure Semi* filio conditam) ampliavit, eiq; nomen suum imposuit. Alii a Belo Nini patre imperium auspicantur.

5. *Ignaros artis Militaris.*

6. *Africa.* Dicti *Libyes* a nigro colore: nam *libys* nigrum denotat antiqua Græca lingua. Vel ut *Isidorus* 14.5. *Libya dicta, quia inde Libs fiat, i. e. Africus.*

7. *Al. antiquis;* quæ lectio quidem magis historię convenit, sed non ratiocinationi Justiniani. Quid enim hoc ad rem, quod *antiquis temporibus post Ninum* fuerunt Sesostris, & Tanaus, qui longinqua bella gesserunt? Hæc vero est ejus argumentatio; Sesostris & Tanaus fuerunt antiquiores quidem Nino, & bella gesserunt ante

Ninum, sed longinqua, non finitima ut Ninus.

8. Quisnam fuit, qui hic *Tanaus* vocatur, non liquet. Idem videtur esse *Torgitao* Herodoti; vel & is forsitan, quem *Jornandes Tanaasin* vocat.

9. *Asie minoris Provincia.*

10. *Oxyartem* appellat *Diodorus lib. 2.* sed non *Magum* vocat, etsi dissile idem bellum referat.

11. *Asie regio, nunc Tartaria Zagathea* appellata.

12. *Zoroastres* Magiæ auctor infamis.

13. *Ælianus lib. 7. c. 1.* ex *Dione* refert, Ninum ab uxore *Semiramide* fuisse interfectum, cum hæc imperium Asiæ ab eo quinq; dies impetrasset. *Diodorus* tamen tantum in vincula conjectum scribit.

impubere adhuc filio ¹⁴ Ninya, & uxore ¹⁵ Semiramide.

CAP. II. Hæc nec immaturo ausa tradere imperium, nec ipsa palam tractare, tot ac tantis gentibus ¹ vix patienter uni viro, nedum feminae parituris, simulat se pro uxore Nini filium; pro femina puerum. Nam & statura utrique mediocris, & vox pariter gracilis, & lineamentorum qualitas matri ac filio similis. Igitur brachia ac crura ² velamentis, caput ³ tiara tegit: & ne novo habitu aliquid occultare videretur, eodem ornatu & populum vestiri jubet: quem morem vestis exinde gens universa tenet. Sic primis initiis sexum mentita, puer esse credita est. Magnas deinde res gessit, quarum amplitudine ubi invidiam superatam putat, quæ sit fatetur, quemve simulasset. Nec hoc illi dignitatem regni ademit, sed admirationem auxit; quod mulier non feminas modo virtute, sed etiam viros anteiret. ⁴ Hæc Babyloniam condidit, murumque urbi cocto latere circumdedit, & arenæ vice bitumine interstrato: quæ materia

14. Aliis alio vocatur nomine, Ninus, Ninias, (a patre) & Zameis.

15. Semiramis, non uxorem Nini, sed filiam fuisse tradit Conon apud Phot. narr. 9. & de ejus quoque morte a nostro auctore dissentit. Scribit enim, cum imprudens & ignara cum filio coisset, re cognita eidem nupsisse, & ex eo tempore licitum semper fuisse Persis committeri matribus. Aliiter vero Justinus, qui illam, concubito cum filio petro, ab eodem interfectam tradit.

CAP. II. 1. An i vix parentibus, tum scilicet, & proxime ante, vivo adhuc Nino. Sed vix patienter parituris est, quæ gravatum & ægre parere soleant uni viro, nedum feminae. Non movebit quenquam futurum, quod sæpe in hac notione ponitur, ut docuit Sanctius in Minerva.

2. Hoc verbo utitur infra, 2. 1. Salmasius tamen legendum putat, calceamentis, & explicat fasciæ cruales & feminales; Quo modo

etiam Pollux *ἡμιδνικ* vocat *ἡμιδνικ* & Hesychius *ἡμιδνικ*, cum tamen *ἡμιδνικ* & *ἡμιδνικ* pedalia sunt potius, quam calcei. *ἡμιδνικ* certe seu braccas (Polluci proprium Persarum gestamen) cæterasque vestes, illis coriaceas fuisse initio, tradit Herod. 1. 71.

3. Persarum vulgus Tiaras inflexas & incurvas gestabat; Rex solus rectas & fixas.

4. Authores de conditore multum differunt. Strabo l. 16. princ. Diod. 27. Sol. c. 58. hoc ipsum affirmant, Herennius Philo a Babylone, Beli fil. conditam, scribit, qui fuit 1800 annis antiquior; Teste Stephano. Cur. 5. l. 42. Belum conditorem agnoscit. Joseph. Ant. Jud. l. 1. c. 6. Zonaras Tom. 1. & Cedrenus in hist. comp. Nimrodum faciunt; sic Gen. 10. 10.

5. Arenam intellige calci permixtam, Salmasius legendum censet arenati, quod Vitruvio 7. 3. est calx cum arena permixta.

teria in illis locis passim ⁶ e terra exæstuat. Multa & alia præclara hujus reginæ fuere. Siquidem non contenta acquisitos viro regni terminos rueri, ⁷ Æthiopiam quoque imperio adjecit. Sed & Indiæ bellum intulit; ⁸ quo præter illam & Alexandrum Magnum nemo intravit. Ad postremum, cum concubitum filii petisset, ab eodem interfecta est, duos & quadraginta annos post Ninum regno potita. Filius ejus Ninya, ⁹ contentus elaborato a parentibus imperio, belli studia deposuit; & veluti sexum cum matre mutasset, raro a viris visus in feminarum turba consenuit. Posterique quoque ejus, id exemplum sequuri, responsa gentibus per internuntios dabant. Imperium Assyrii, qui postea Syri dicti sunt, mille trecentis annis tenuere.

CAP. III. Postremus apud eos, regnavit Sardanapalus, vir muliere corruptior. Ad hunc videndum (quod nemini ante eum permissum fuerat) præfectus ipse, Medis præpositus, nomine Arbactus, cum admitti magna ambitione ægre obtinuisset; invenit eum inter scortorum greges purpuram ² colo nentem, & muliebri habitu, cum mollitia corporis, & ³ oculorum lascivia, omnes feminas anteliret pensa inter virgines partientem. Quibus visis, indignatus tali femina tantum virorum subjectum, tractantique lanam, ferrum & arma portantes parere; progressus ad socios, quid viderit

re-

6. Plerique veteres, & *erebia Statius*. Semiramidem in Regia *Statius* æneas, & in Templo Jovis aureas erexisse, refert Diodor. 2, 8, & 9. sed vulgata lectio retinenda est.

7. Africae regio. Habet ab occidente *Atlantem* montem, ad orientem usque in *Ægypti* fines porrigitur; a meridie Oceano, a septentrione Nilo clauditur.

8. Expeditionem Herculis non oblitus est, qui multis ante id seculis præliit, quod postea Alexander; ut ipse dicit lib. 12. cap. 7. *Peragrat India*, &c. Immemor item fuit Bacchi, ut vi-

dere est in eodem capite; Cum ad *Nysam urbem*, &c.

9. Regno armis acquisito.

CAP. III. 1. Ambitio hic pro studio, industria, & contentione aliquid faciendi, aut impetrandi.

2. *Colus*, instrumentum, quod pensa continet, a quo fuso fila ducuntur.

3. Quæ Petronio, *oculorum mobilis petulantia*. Freinhemius referre mavult ad oculos picturatos, tinctaq; fuso supercilia, quæ Sardanapalo tribuit Athenæus; & Medis in more fuisse scribit Xenophon.

4. *Albe*.

refert: Negat se ei parere posse, qui se feminam malit esse, quam virum. Fit igitur conjuratio, bellum Sardanapalo inferitur: quo ille audito, non ut vir regnum defensusurus, sed ut metu mortis mulieres solent, primo latebras circumspicit: mox deinde cum paucis & incompositis, in bellum progreditur. Victus in regiam se recipit; ubi extructa incensaque pyra, & se & divitias suas in incendium mittit: hoc solo imitatus virum. Post hunc rex constituitur interfecto ejus Arbactus, qui praefectus Medorum fuerat. Is Imperium ab Assyriis ad Medos transfert.

C. A. P. IV. Post multos deinde reges, per ordinem successionis, regnum ad Astyagen descendit. Hic per somnum vidit ex naturalibus filia, quam unicam habebat, vitem enatam, cujus palmitibus omnis Asia obumbraretur. Consulti harioli, ex eadem filia nepotem ei futurum, cujus magnitudo praenuntiatur, regnique ei amissionem portendi, responderunt. Hoc responso exterritus, neque claro viro, neque civi, filiam, ne paterna maternaque nobilitas nepoti animos extolleret; sed ex gente obscura tunc temporis, Persarum, Cambysis, mediocri viro, in matrimonium tradit. Ac ne sic quidem somni metu deposito, gravidam ad se filiam accessit, ut sub avi potissimum conspectu partus necaretur. Natus infans datur occidendus Harpago, regis amico, & arcanorum participi. Is veritus, si ad filiam mortuo rege venisset imperium, quia nullum Astyages virilis sexus genuerat, ne illa necati infantis ultionem, quam a patre non potuisset, a ministro exigeret; pastori regis pecoris puerum exponendum tradit. Forte eodem tempore & ipsi pastori filius natus erat. Ejus igitur

4. Athenaeus 12. 7. Ex Clitarch. Sardanapalum Senio obisse, Syriae tamen Imperio spoliatum dicit.

C. A. P. IV. 1. Somnum proprie vocatur, quod legitur liguris, & velut ambagibus, non nisi interpretatione intelligendam significacionem rei, quae demonstratur.

2. Astyagis filiam, Mandamen vocat Herodotus; quae Eliano etiam Mardana.

3. Sic Dio. Chrysostomus; Hic Astyages, & rex Persarum, &c. An nescis candellatum opiforem fuisse Cyrum, Astyagis filium, & liberum simul & regem factum esse totius Asiae, & quando potuit, & quando sibi visum fuit?

4. Nomen fuit Mithridates. Addit Herodotus, Pastoris infantem mortuum fuisse natum.

tur uxor, audita regii infantis expositione, summis precibus rogat, sibi afferri ostendique puerum: cujus precibus fatigatus pastor, reversus in silvam, invenit iuxta infantem canem feminam, parvulo ubera præbentem, & à feris alitibusque defendentem. Motus & ipse misericordia, qua motam etiam canem viderat, puerum defert ad stabula, eadem cane anxie prosequente. Quem ubi in manus mulier accepit, veluti ad notam ⁵ allusit: tantusque in illo vigor, & dulcis quidam blandientis infantis risus apparuit, ut pastorem uxor ultro rogaret, [quo suum partum pro illo exponeret] permetteret [que] sibi, sive fortunæ ipsius, sive spei suæ puerum nutrire. Atque ita permutata sorte parvulorum, hic pro filio pastoris educatur; ille pro nepote regis exponitur. Nutrici ⁶ Spaco postea nomen fuit, quia canem Persæ sic vocant.

CAP. V. Puer deinde, cum inter pastores esset, ¹ Cyri nomen accepit. Mox rex inter ludentes sorte delectus, cum per lasciviam contumaces flagellis cecidisset, à parentibus puerorum querela est regi delata, indignantibus à servo regio ingenuos homines ² servilibus verberibus affectos. Ille arcessito puero & interrogato, cum, nihil mutato vultu, *fecisse se ut Regem* respondisset; admiratus constantiam, in memoriam somnii responsiq; revocatur. Atq; ita cum & vultus similitudo, & expositionis tempora, & pastoris confessio convenirent, nepotem agnovit. Et quoniam defunctus sibi somnio videretur, agitato inter pastores regno; ³ animum minacem

5. Sc. Puer.

6. Τὸν γὰρ οὕτω καλεῖται ὁ πῶλος Μήδοι. Herod.

CAP. v. 1. Cyrus Persico sermone Solem significat. Sed unde Persicum nomen Cyro Medo positum est, quod antequam in Persiam ablegatus esset, & cum inter Pastores esset, habuit; nondum inter Criticos convenit.

2. Accursius ad l. 12. fin. de iure fisci, servilia verbera interpretatur flagella.

3. Animus minax est ira percipiens, qui exitum minabatur &

Harpago & Cyro. Non enim placatum ejus animum & mitigatum erga Cyrum statim fuisse, postquam eum agnoverat, patet ex Herodoto, qui cap. 120. lib. 1. narrat, ut Astyages deliberarit cum Magis, tollendusne Cyrus esset propter somnium, an vero servandus. Hæc tantum verbo, ut in compendio, tangit Justinus. Sententia est, Astyagem iram illam minacem, si non erga Harpagum, duntaxat (i. e. saltem) erga Cyrum compressisse.

4. Asty.

nacem duntaxat in illo fregit. Cæterum Harpago amico suo infestus, in ultionem servati nepotis, filium ejus interfecit, ⁴ epulandumque patri tradidit. Sed Harpagus, ad præsens tempus dissimulato dolore, odium regis in vindictæ occasionem distulit. Interjecto deinde tempore, cum adolevisset Cyrus, dolore orbitatis admonitus, scribit ei, ut ⁵ *ablegatus in Persas ab avo fuerit: ut occidi eum parvulum avus jussisset: ut beneficio suo servatus sit: ut regem offenderit: ut filium amisisset.* Hortatur, exercitum parare, & pronom ad regnum viam ingrediatur, Medorum transitionem pollicitus. Epistola, quia palam ferri nequibat, regis custodibus omnes aditus obsidentibus, ⁶ exenterato lepori inferitur, lepusque in Persas Cyro ferendus, fido servo traditur: addita retia, ut sub specie venationis dolus lateret.

CAP. VI. Lectis ille epistolis, eadem somnio agredi jussus est: sed præmonitus, ut quem primum postera die obvium habuisset, socium cæptis assumeret. Igitur antelucano tempore ruri iter ingressus, obvium habuit servum de ergastulo cujusdam Medi, nomine Sybarem. Hujus requisita origine, ut in Persis genitum audivit, demptis compedibus, assumptoq; comite, ¹ Persepolim regreditur. Ibi convocato populo, jubet omnes præsto cum securibus esse, & silvam viæ circumdatam excidere. Quod cum strenue fecissent, eosdem postera die ² apparatus epulis invitat: deinde cum

4. *Astyages fertur necatum filium parenti in cæna partim assum, partim elixum, vorandum proposuisse.*

5. *Ut retunderetur ejus Spiritus, omnisque rei agendæ adimeretur occasio.*

6. *Ab ἑπὶ λήπῃ, voce ab interioribus ducta.*

CAP. VI. 1. *Persepolis* in extremis finibus Orientis sita fuit, ubi sunt confinia *Carmanie*, ad Aracem fluv. hæc fuit olim Metropolis Persiæ.

2. *Invitare* hic non est ad epulas vocare, sed vino epulisq; li-

beraliter hospites excipere. Sic Cæsar de bello Civ. lib. I. cap. 74. *Interim alii suos in castra adducunt invitandi causa, i. e. ut benignè eos excipiant amiceque.* Sic Liv. I. 9. *Invitati hospitaliter, hoc est, laute & comiter tractati.* Hinc, & qui libenter vescuntur, & largius bibunt, *se ipsos invitare dicuntur.* Cum *se cibo vinoque leti invitarent,* Sallust. *Invitavit se in convivium Plaut.* Amph. I. I. *Apparate epulae sunt splendide, laute; ut apparatus canare apud Plin. in Epist.*

alacriores ipso convivio factos videret, rogat, ³ si conditio proponatur, utrius ~~ut~~ foreem legant, ~~hesterni~~ laboris, an presentium epularum: presentium, ut acclamavere omnes; ait, Hesterni similem labori omnem visum acturos, quoad Medis parerent; se secutos, hodiernis epulis. Letis omnibus, Medis bellum infert. Astyages meriti sui in Harpagum oblitus, summam belli eidem committit; qui exercitum acceptum statim Cyro per deditionem tradidit, regisque crudelitatem perfidia defectionis ulciscitur. Quod ubi Astyages audit, contractis undique auxiliis, ipse in Persas proficiscitur; & repetito alacrius certamine, pugnantibus suis, partem exercitus a tergo ponit; & tergiversantes ferro agi in hostes jubet: ac denuntiat suis, ni vincerent, non minus fortes etiam post terga inventuros, quam a frontibus viros: proinde videant, fugientibus hæc, an illa pugnantibus acies rumpenda sit. Ingens, post necessitatem pugnandi, animus exercitui & civis accessit. Pulsa itaque cum Persarum acies, paulatim cederet; matres & uxores eorum obviam occurrunt: orant in prælium revertantur; cunctantibus, sublata veste, obscena corporis ostendunt, rogantes num in uteros matrum vel uxorū velint refugere. Hac repressi castigatione, in prælium redeunt; & facta impressione, quos fugiebant, fugere compellunt. In eo prælio Astyages capitur: cui Cyrus nihil aliud quam regnum abstulit: nepotemque in illo magis, quam victorem egit: eumque maxima genti Hyrcanorum præposuit. Nam in Medos reverti ipse noluit. Hic finis Medorum imperii fuit. Regnaverunt annos CCCL.

CAP. VII. Initio regni, Cyrus Sybaram ceptorum

3. Si illis optio detur, utrius, &c.
4. Quamdiu.
5. Postquam necesse habuerunt, & coacti sunt pugnare.
6. Fortitudo.
7. Qui regnavit annis 35.
8. Pro egit alii se gelit: at alibi nolles in agere propugnare: & agere patorem.
9. Hyrcani populi regni Parthici, & Strabone teste, usque ad Oxi fluminis ostium pertinebant.

CAP. VII. 1. Nemo nos, eorum qui temporum rationes disputarunt, Cyri annum primum in primum Olympiadis 63 conferunt. Tertia Monarchia Persarum duravit annos 228.

2. Creditur primum fuisse Persarum Rex: Sed apud Æschylum in Persis Medus, eiusque Filius commemorantur, qui illum antecesserunt.

rum socium, quem juxta nocturnum visum ergastulo liberaverat, comitemque in omnibus rebus habuerat, Persis præposuit, sororemque suam ei in matrimonium dedit. Sed civitates, quæ Medorum tributariæ fuerant, mutato imperio, etiam conditionem suam mutatam arbitantes, à Cyro defecerunt: quæ res multorum bellorum Cyro causa & origo fuit. Domitis demum perisque, cum adversus Babylonios bellum gereret, ³ Babylonius ⁴ rex Lydorum Cræsus, cujus opes & divitiæ insignes ea tempestate erant, in auxilium venit; victusque; ⁵ ac desolatus in regnum refugit. Cyrus quoque post victoriam, compositis in Babylonia rebus, bellum transfert in Lydiam. Ibi fortuna prioris prælii perculsum jam Cræsi exercitum nullo negotio fundit: Cræsus ipse capitur. Sed quanto bellum minoris periculi, tanto & mitior victoria fuit. Cræso & vita, & patrimonii partes, & urbs ⁶ Barce concessa sunt: in qua etsi non regiam vitam, proximam tamen majestati regiae degeret. Hæc clementia non minus victori quam victo utilis fuit. Quippe ex universa Græcia, cognito quod illatum Cræso bellum esset, auxilia velut ad commune extinguendum incendium consuebant. Tantus Cræsi amor apud omnes urbes erat, ut passurus grave bellum ejus gratia fuerit, si quid in Cræsum crudelius consuluisse. Interjecto deinde tempore, occupato in aliis bellis Cyro, Lydi rebellavere: quibus iterum victis, arma & equi adempti, nullique cauponias, ⁷ & ludicras artes, & lenocinia exercere. Et sic gens industria quondam potens, & manu strenua, effeminata molliæ luxuriaque, virtutem pristina-

3. Regnabat tunc Babylone is, quem nostri Balthasarem, Græci labyrinthum vocaverunt, Herodotus Labynetum.

4. Omnes plerumque tradunt, tum temporis Cræsum à Cyro victum, captumque; fuisse, cum Babyloniâ bellum inferret.

5. Desertus à suis, qui fusi erant, & fuga, qua quisque pote-

rat, suæ salutis consulebant, rege relicto. Al. de se sollicitus.

6. Non planè constat quænam urbs hæc fuit.

7. Cauponias artes sunt meretriciæ, quales in cauponis frequentissime exercentur. Quidam putant rō ludicras esse gloriâ rō cauponias, atque ideo expungunt.

Alii pro cauponias leg. cauponas.

pristinam perdidit; & quos ante Cyrum invictos bella præstiterant, in luxuriam lapsos otium ac desidia superavit. Fuere Lydis multi ante Cræsum reges, variis casibus memorabiles; nullus tamen ⁹ fortuna ⁹ Candauli comparandus. Hic uxorem, quam propter formæ pulchritudinem deperibat, prædicare omnibus solebat, non contentus voluptatum suarum tacita conscientia, nisi etiam matrimonii reticenda publicaret: prorsus quasi silentium damnum pulchritudinis esset. Ad postremum, ut ¹⁰ affirmationi suæ fidem faceret, nudam sodali suo Gygi ostendit. Quo facto, & amicum in adulterium uxoris sollicitatum, hostem sibi fecit: & uxorem, veluti tradito alii amore, à se alienavit. Namque brevi post tempore cædes Candaulis ¹¹ nuptiarum præmium fuit; & uxor mariti sanguine dotata, regnum viri & se pariter adultero tradidit.

CAP. VIII. Cyrus, subacta Asia, & universo Oriente in potestatem redacto, Scythis bellum infert. Erat eo tempore Scytharum regina Tomyris, quæ non muliebriter adventu hostium territa, cum prohibere eos transitu ¹ Araxis fluminis posset, transire permisit, & sibi faciliorem pugnam intra regni sui terminos rata, & hostibus objectu fluminis fugam difficiliorem. Itaque Cyrus trajectis copiis, cum aliquantisper in Scythiam processisset, castra metatus est. Dein postera die, cum simulato metu, quasi refugiens castra desertuisset, ² vini affatim, & ea quæ epulis erant necessaria, reliquit. Quod cum nuntiatum reginæ esset, adolescentulum filium, ad insequendum eum cum tertia parte copiarum mittit.

8. In fortuna. Sic Cicero pro Quint. Non comparat se tecum gratia, non opibus, non facultate contendit.

9. Myrsi fil. ab Alcæo Hercules oriundus.

10. Ut faceret, ut affirmatio-
ni suæ credatur.

11. Gronovius in Observat. 11. cap. 24. egrogie restituit pretium: quia Cædes Candaulis pretium fuit nuptiarum, quo Gyges

emit & consecutus est reginæ nuptias. Cædes enim non nuptiarum præmium, sed Nuptiæ præmium cædis. Dissentit tamen Faber, quem ut & Grævium vide in hunc locum.

CAP. VIII. 1. Araxis Armeniæ flu. ex somitis jugis Ararat profluens.

2. Magnam vini copiam reliquit.

mittit. Cum ventum ad Gyni castra esset, ignarus rei
militaris³ adolescens, veluti ad epulas, non ad prae-
lium venisset, omisis hostibus, insuetos barbaros vino fe-
nerare patitur: priusq; Scythae ebrietate, quam bello
vincuntur. Nam cognitis his, Cyrus reversus per no-
ctem, 4 faucios opprimit, omnesque Scythas cum re-
ginae filio interficit. Amisso tanto exercitu, &, quod
gravius dolet, unico filio, Tomyris⁵ orbitatis dolorem
non in lacrymas effudit, sed in ultionis solatia⁶ interi-
dit: hostesque recenti victoria exultantes, pari insidia-
rum fraude circumvenit. Quippe simulata diffidentia
propter vulnus acceptum, refugiens Cyrum ad usque
angustias⁷ produxit. Ibi compositis in montibus insi-
diis, ducenta millia Persarum⁸ cum ipso rege trucidavit.
In qua victoria etiam illud memorabile fuit, quod
ne nuntius quidem tantae cladis, superfuit. Caput Cy-
ri amputatum, in utrem humano sanguine repletum,
conjici regina jubet, cum hac exprobratione crudelita-
tis, *Satia te, inquit, sanguine, quem sifisti, cujusque insa-*
niabilis semper fuisti. Cyrus regnavit annos xxx, non
initio tantum regni, sed continuo totius temporis suc-
cessu, admirabiliter insignis.

CAP. IX. Huic successit filius¹ Cambyfes, qui im-
perio patris Aegyptum adiecit: sed offensus superstiti-
onibus Aegyptiorum, 2 Apis caeterorumque deorum æ-
des

3. Spargapises appellabatur.

4. Vino sc. Ita Justinus loqui-
tur lib. 24. c. 8. Hesterno mero
aucii. Sic Plautus, se uspiam
percussit flore Liberi, i. e. inebri-
vit. Alii legunt sopitos; alii
curios.

5. Filii mortem non lachrymis
prosecuta est, sed, &c.

6. Dolorem sc. ut opponatur
precedenti effundere dolorem,
e. proferre, producere, auge-
re; ut intendere vocem, linguam,
pud Tullium. Alii animum in-
telligunt; adeo ut intendere ani-
mum in solatia ultionis, sit, co-

gitare acius de solatio doloris
capiendo ex ultione.

7. Melius produxit; sic Caesar,
cum fuga vehementi Volusenum
produxisset.

8. Atqui Cyrum regem in acie
captum, & cruci affixum scribit
Diodorus 2. 44. Xenophen tradit
placide in lecto obdormisse.

CAP. IX. 1. Cambyfes Cyri
fil. patri dissimilimus; secundus
Persarum rex. Annis 8 regnavit,
mensibus 5.

2. Apis bos Osiridi consecratus,
(i. e.) Soli: describunt Herod. 3.
28. Diod. 1. 85. Plin. 8. 46.

3. Ju-

iles dirui jubet. ³ Ad Ammonis quoque nobilissimum templum expugnandum, exercitum mittit; qui tempestatibus & arenarum molibus oppressus interit. Post hæc per quietem vidit fratrem suum Smerdim regnaturum. Quo somnio exterritus, non dubitavit post sacrilegia etiam parricidium facere. Erat enim difficile, ut parceret suis, qui, cum contemptu religionis, grassatus etiam adversus Deos fuerat. Ad hoc tam crudele ministerium, Magum quendam ex amicis delegit, nomine Cometen. Interim ipse, gladio sua sponte evaginato, in femore graviter vulneratus, occubuit; pœnalque luit, seu imperati parricidii, seu sacrilegii perpetrati. Quo nuntio accepto, ⁴ Magus ⁵ ante famam amissi regis occupat facinus; ⁶ prostratoque Smerde, cui regnum debebatur, fratrem suum subjecit Oropasten. Erat enim & oris & corporis lineamentis persimilis; ac nemine subesse dolum arbitrante, pro Smerde rex Oropasta constituitur. Quæ res eo occultior fuit, quod apud Persas persona regis ⁷ sub specie majestatis occultitur. Igitur Magi, ad favorem populi conciliandum, ⁸ tributa & militiæ vacationem in triennium ⁹ remittunt: ut regnum, quod fraude quæsierant, indulgentiæ & largitionibus confirmarent. Quæ res suspecta primo ¹⁰ Ofsani viro nobili, & in conjecturis

sa.

3. Jupiter Ammon à Chamo nomen accepit, qui in Africa steriles arenas ablegatus est, hujus templum in sitimmo sine Lybia ultra Cyrenen, quod Carr, lib. 4. cap. 7. 22. describit.

4. Nomen fuit Patizibæ, qui præses in Persis à Cambysæ relictus; regis fratre nomine Smerde, vel Morgide, occiso, suum fratrem Smerdim peiori cognominem, & persimilem regem subornat.

5. Ante rumorem sparsum de morte Regis, crimen aggreditur.

6. Occiso.

7. Similiter a Deioce Rege Medorum institutum, Herodot. 1. 99. tradit, ut conspici Regem fas

esset: ne sc. assiduo conspectu vilesceat. Majestati major e longinquo Reverentia, Tac. An. 1. 47.

8. Ut tributa non solvant, nec arma gerant.

9. Al. permittunt. Nihil refert, an hoc sit, vel illud; nam eodem redit, quippe idem verbum ad diversa nomina relatum, duplicem habeat Significationem, ut Noster cap. 1. lib. 3. Et eadem patris, Et se ab insidiis vindicavit. Sensus hujus loci est, permittunt igitur Magi Militiæ vacationem, sed ad tributa intelligendum remittunt.

10. Ofsanis Pharnaspis fil. cuius filia Phadyma appellabatur.

ſagaciſſimo, fuit. Itaque per internuntios quærit de ſilla, quæ inter regias pellices erat, an Cyri regis filius rex eſſet. *Ille nec ſe ipſam ſcire ait, nec ex alia poſſe cognoscere, quia ſingula ſeparatim recludantur.* Tum pertrectare dormienti caput jubet: nam Mago Cambyſes aures utraſque præciderat. Factus deinde per filiam certior, ſine auribus eſſe regem, optimatibus Perſarum rem indicat; & in cædem falſi regis impulſos ſacramenti religione obſtringit. Septem tantum conſcii fuere hujus conjurationis, qui ¹¹ ex continenti, ne, dato in pœnitentiam ſpatio, res per quenquam narraretur, occultato ſub veſte ferro, ad regiam pergunt. Ibi obviis interfectis, ad Magos perveniunt: quibus ne ipſis quidem animus in auxilium ſui defuit: ſiquidem ſtriſto ferro duos de conjuratis interficiunt. Ipſi tamen ¹² corripuntur a pluribus: quorum alterum ¹³ Gobryas medium amplexus, cunctantibus ſociis, ne ipſum pro Mago transfoderent, quia res obſcuro loco gerebatur, vel per ſuum corpus adigi Mago ferrum juſſit: fortuna tamen ¹⁴ ita regente, illo incolumi Magus interficitur.

CAP. X. Occiſis Magis, ¹ magna quidem gloria recepti regni Principum fuit: ſed multo major in eo, quod cum ² de regno ambigerent, concordare potuerunt. Erant enim virtute & nobilitate ita pares, ut difficilem ex his populo electionem æqualitas faceret. Ipſi igitur viam invenerunt, qua de ſe judicium religioni & fortunæ committerent. Paſſique inter ſe ſunt, ut die ſtatuta omnes equos ante regiam primo mane perducerent; & cujus equus ³ inter Solis ortum hinitum primus edidiſſet, is rex eſſet. ⁴ Nam & Solem

⁵ Perſæ

11. Continuo, illico.

12. Urgentur multitudine.

13. Herod. 3. 78. Valer. Max.

2. exem. ext. 2. Magopbonie meminit.

14. Iſtum Bongarſius.

CAP. X. 1. Principes magnam gloriam retulerunt ob imperium receptum. Principes ſunt ſeptem conſcii conjurationis, de quibus in cap. præced.

2. Extant apud Herodot. pul-

cherrimæ horum conſultationes de regno: An *ἰσονομία*, aut *δολογία*, aut *μοναρχία* ſit conſtituenda.

3. Dum ſol oritur.

4. Æternos ignes adorare Perſas nulli dubium eſt. Unde & ſempiterni Magorum foculi meminit Ammianus. Virgis autem ignem inter canendum ſollicitabant; nam excuſſo ex ore halli ignem inflare neſas fuit, &

C

morte

3 Persæ unum Deum esse credunt, & 6 equos eidem Deo sacros ferunt. Erat inter conjuratos 7 Darius, Hy-
staspis filius, cui de regno sollicito equi custos ait,
si ea res victoriam moraretur, nihil negotii superesse. Per
noctem deinde equum pridie constitutam diem ad eun-
dem locum ducit, ibique equæ admittit, ratus ex vo-
luptate Veneris futurum quod evenit. Postera die ita-
que, cum ad statutam horam omnes convenissent,
8 Darii equus, cognito loco, ex desiderio feminae hin-
nitum statim edidit; &, segnibus aliis, felix auspici-
um domino primus emisit. Tanta moderatio cæteris
fuit, audito auspicio, ut confestim equis defilierint,
& Darium regem salutaverint. Populus quoque uni-
versus, secutus judicium principum, eundem regem
constituit. Sic regnum Persarum, septem nobilissi-
morum virorum virtute quæsitum, 9 tam levi mo-
mento in unum collatum est. Incredibile prorsus
tanta patientia 10 cessisse eo, quod ut eriperent Magis,
mori non recusaverint. Quamquam præter formam,
virtutemque hoc imperio dignam, etiam cognatio
Dario juncta cum pristinis regibus fuit. Principio
igitur regni 11 Cyri regis filiam in matrimonium rece-
pit, regalibus nuptiis regnum firmaturus: ut non tam
in extraneum translatus, quam in familiam Cyri re-
versum videretur. Interjecto deinde tempore, cum
Assyrii descivissent, & Babyloniam occupassent, diffi-
cilisq; urbis expugnatio esset; 12 æstuante rege, unus
de

morte plectendum. Strabo tradit
Persas colere unum Martem, pro
quo lege Mithrem seu Mitram,
ita enim Solem appellabant.

5. Hoc Strabo l. 15. p. 503.
Macr. 1. 6. & alii confirmant.
Sed Strabo sui oblitus sub finem
l. 15. Martem unum Deum Per-
sas colere tradit.

6. Equos Soli Persæ sacrificant,
quod Deorum sit perniciosissimus.

7. Quem S. S. Assuerum vocant.

8. Unde postea Darium habu-
isse in Sigillo equum sculptum, per
quem hincientem Rex factus fue-

rat, a Scholiaste Thucydidis est
notatum.

9. Datum est uni propter rem
nullius ex se momenti.

10. Scilicet hoc erat incredibile
proceres illos regno, quod sue
quisq; vitæ periculo Magis eripu-
erat, uni Dario cessisse. Cedere a-
licui regno, dicit Noster 29. 2.

11. Cyrus duas habuit filias,
Atossam, & Artystonam, quarum
postrema Dario maxime adama-
ta fuit.

12. Æstuarè est angustia, dubitati-
one torqueri.

13. Zopyrum

de interfectorebus Magorum ¹³ Zopyrus domi se verberibus lacerari toto corpore jubet; nasum, aures, & labia sibi præcidi: atque ita regi inopinanti se offert. Attonitum & quærentem Darium causas, auctoremque tam foedæ lacerationis, tacitus quo proposito fecerit, edocet; formatoque in futura consilio, transfugæ titulo Babyloniam proficiscitur. Ibi ostendit populo laniatum corpus: queritur crudelitatem regis, a quo in regni ¹⁴ petitione, non virtute sed auspicio; non iudicio hominum, sed hinnitu equi superatus sit. Jubet illos ex amicis exemplum capere, quid hostibus cavendum sit: Hortatur, ne mœnibus magis quam armis confidant, patianturque se commune bellum recentiore ira gerere. Nota nobilitas viri pariter & virtus omnibus erat: nec de fide timebant, cujus veluti pignora, vulnera corporis, & injuriæ notas habebant. Constituitur ergo dux omnium suffragio; & accepta parva manu, semel atque iterum cedentibus consulto Persis, secunda prælia facit. Ad postremum universum sibi creditum exercitum Dario proddit; urbemque ipsam in potestatem ejus redigit. Post hæc Darius bellum Scythis infert, quod sequenti volumine referetur.

13. Zopyrum ait Herod. non ex interfectorum numero, sed unius ex conjuratis, nempe Megabyxi fil. fuisse. 14. Modius legendum contendit fortitione; sed contra men-	tem Authoris, & competitorum regni, quippe ut Tacit. Ann. 13. 29. ait, Sors deerrat ad parum idoneos: & Hist. 4. 7. Sors & urna mores non discernuntur.

LIBER II.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. Scytharum origo & antiquitas, de qua cum Egyptiis contendunt. 2. Descriptio Scythia & morum gentis, quæ in plau-	stris degens justitiam colit & continentiam. 3. Scytharum fortitudo bellica: Egyptios fugant, Asiamque reddunt tributariam.

4. *Amazonum a Scythis origo, reginae, res gestae.*
5. *Bellum Scytharum adversus servos, quos lepido strategemate reprimunt. Darius Scythis, deinde Ionibus, & Atheniensibus bellum infert.*
6. *Atheniensium origo, gloriatio, industria, artes, reges.*
7. *Respublica Atheniensis Solonis legibus, & politico strategemate firmata.*
8. *Pisistratus post fortiter gesta in Megarenses tyrannidem per 33 annos occupat.*
9. *Ejusdem filius Hippias, patria pulsus, Persarum exercitum in Graciam adduxit. Inde pugna Marathonia.*
10. *Diffidium fraternum de regno inter Darii filios. Xerxes bellum adversus Gracos*
- instaurat validissimo exercitu.*
11. *Fortitudine Spartanorum, quorum rex Leonidas, Persae ad Thermopylas maxima clade afficiuntur.*
12. *Themistoclis industria Persarum classis, ad Salaminium fretum navali praelio victa, post multam stragem fuga sibi consulit.*
13. *Mardonio terrestribus exercitus commissus. Xerxes vix evadit piscatoria scapha: pedestris exercitus fame obruitur: & inde clades.*
14. *Mardonius, in Boeotia ad Plateas cum Persis a Graecorum copiis victus, cum paucis profugit.*
15. *Athenienses, Spartanis delusis, urbem ex integro restaurant. Spartani Persarum fines depopulantur.*

CAP. I.

IN relatione rerum ab ¹ Scythis gestarum, quae satis amplae magnificaeque fuerunt, principium ab origine repetendum est. Non enim minus illustria initia, quam imperium habuere: nec virorum imperio magis, quam feminarum ² virtutibus claruere. Quippe cum ipsi Parthos Bactrianosque, feminae autem eorum ³ Amazonum regna condiderint: prorsus
ut

CAP. I. 1. *Scythia duplex, Europea & Asiatica; Europaeam Tanais, & Borysthenes flu. terminant: Scythia Asiatica duplex, una intra, altera extra Imaum montem.*

2. *Sc. ne quis sexus a laude cessaret; ut ait Florus. 1. 10.*

3. *Feminae, uti creditum veteribus, quae Scythiam primum juxta Tanain & inde prope Thermodonta habitarunt.*

4. *Hero-*

ut res gestas virorum mulierumque considerantibus incertum sit, uter apud eos sexus illustrior fuerit. Scytharum gens antiquissima semper habita; quam inter Scythas & Ægyptios diu contentio de generis vetustate fuit: Ægyptiis prædicantibus, Initio rerum, cum alia terre nimio fervore solis arderent, alia frigerent frigoris immanitate, ita ut non modo prima generare homines, sed ne advenas quidem recipere ac tueri possent, priusquam adversus calorem vel frigus velamenta corporis invenirentur, vel locorum vitia quæsitis arte remediis mollirentur; Ægyptum ita temperatam semper fuisse, ut neque hiberna frigora, nec æstivi solis ardores incolas ejus premere; solum ita fecundum, ut alimentorum in usum hominum nulla terra feracior fuerit. Jure igitur ibi primum homines natos videri debere, ubi educari facillime possent. Contra, Scythæ cœli temperamentum nullum esse vetustatis argumentum putabant: quippe naturam, cum primum incrementa caloris ac frigoris regionibus distinxit, statim ad locorum patientiam animalia quæque generasse: sed & arborum atque frugum pro regionum conditione apte genera variata. Et quanto Scythis sit cælum asperiusquam Ægyptiis, tanto & corpora & ingenia esse duriora. Caterum si mundi, quæ nunc partes sunt, aliquando unitas fuit; sive illuvies aquarum principio rerum terras obrutas tenuit; sive ignis, qui mundum genuit, cuncta possedit; utriusque primordii

4. Herodotus tamen, 4. 5. i-
foss Scythas ait dicere, gentem
tam omnium esse novissimam; &
gentis antiquitate Ægyptios
non cum Scythis, sed cum Phry-
giis certasse refert, lib. 2. 2.
quod confirmat in Eutropium
Claudianus, 2. 251.

5. Pronon modo non. Cic. 2.
Off. 13. non modo illi invidetur
tati, verum etiam faveatur. Sic
Livius, 1. 10. Regnare advenam,
non modo vicinæ, sed ne Italica
quidem stirpis.

6. Regionum incommoda.

7. Hoc est; in magna rerum
abundantia, quas ibi fert terra in
utelam hominum. Sic. Terent.
Adel. 3. 4. Quam vos facillime agi-

8. Ingenium durum hoc loco
est firmum, solidum; & quod seu
spe, aut metu haud facile permo-
veatur.

9. Scribe cum Gronovio elu-
vies: quia illuvies sunt sordes ex-
terius adpersæ, elavies vero in-
undatio.

10. Hæc sententia Heraclitæ
fuit, & Stoicorum, qui ignem
mundi animam esse existimabant.

11. Hoc est primordii primor-
dio, (cum primordium, & origo
sunt idem) quod ridiculum est, ut
ait Faber. Pro origine igitur lege
ratione. Hoc dicit Justinus; sive
ab aqua, sive ab igne argumentum
duxeris, Scythæ vincant necesse
est.

mordii Scythas origine præstare. Nam ¹² si ignis prima possessio rerum fuit, qui paulatim exstinctus sedem terris dedit, nullam prius, quam Septentrionalem partem, hyemis rigore ab igne secretam; adeo ut nunc quoque nulla magis rigeat frigoribus: ¹³ Ægyptum vero & totum Orientem tardissime temperatum; quippe qui etiam nunc torrenti calore solis exæstuet. Quod si omnes quondam terræ submersæ profundo fuerunt, profecto editissimam quamq; partem decurrentibus aquis primum detectam; humillimo autem solo ¹⁴ eandem aquam diutissime immorata: & quanto prior quæque pars terrarum siccata sit, tanto prius animalia generare cepisse. Porro Scythiam adeo editiorem omnibus terris esse, ut cuncta flumina ibi nata in Maotin, tum deinde in Ponticum & Ægyptium mare decurrant. Ægyptum autem, quæ tot regum, tot seculorum cura impensaque munita sit, & adversum ¹⁵ vim incurrentium aquarum ¹⁶ tantis fructa molibus, tot fossis concisa, ut, cum his arceantur, illis recipiantur aquæ, nihilominus coli, nisi excluso Nilo, non potuerit, non posse videri hominum vetustate ¹⁷ ultimam, quæ sive ex ¹⁸ aggerationibus regum, sive ¹⁹ Nili trahentis limum, terrarum recentissima videatur. His igitur argumentis superatis Ægyptiis, antiquioressemper Scythæ visi.

CAP. II. Scythia in Orientem porrecta includitur ab uno latere Ponto, & ab altero montibus ¹ Riphæis, a tergo Asia & ² Phasi flumine. Multum in longitudinem & latitudinem pater. Hominibus inter se nulli fines; neque enim agrum exercent; nec domus

¹². Si initio rerum ignis omnem orbem occupavit.

¹³. Veteres statuerunt Ægyptum, ex limo, quem Nilus vehit, accumulato & exaggerato, natam; exinde Nili domum eam Eust. appellat.

¹⁴. Stantem, vel stagnantem, legit Faber.

¹⁵. Cataractas intelligit.

¹⁶. Defensa tantis aggeribus, tota in fossas divisa, ut aquæ recipiantur in alias, dum prohibentur ne in alias influant, &c.

¹⁷. Quæ prima homines habuit;

Virgil. Tu sanguinis ultimus author, i. e. primus.

¹⁸. Propter aggerationes factas a regibus.

¹⁹. Sic Diodor. Sic. τὴ Νεῖλου τῆς ἐκ Ἀθιοπίας ἰατρὸς καλαπόρτος. Nili ex Æthiopia limum secum ferentis.

CAP. II. 1. Riphæi montes assidua nive rigent, & siti sunt in extremis partibus Scythiæ, versus Aquilonem, unde fluit Tanais.

2. Maximus Colchorum flu. ex Armenia montibus nascens, & in pontum Euxinum illabens.

3. Cor.

mus illis ulla, aut tectum, aut sedes est, armenta & pecora semper pascentibus, & per incultas solitudines errare solitis. Uxores liberosque secum in plaustris vehunt, quibus, ³ coriis imbrum hyemisque causa tectis, pro domibus utuntur. ⁴ Justitia gentis ingeniiis culta, non legibus. Nullum scelus apud eos furto gravius: quippe sine tecto munimentoque pecora & armenta inter silvas habentibus quid salvum superesset, si furari liceret? Aurum & argentum perinde aspernantur, ac reliqui mortales appetunt. Lacte & melle vescuntur ⁵. Lanæ iis usus ac vestium ignotus, quam continuis frigoribus urantur: pellibus tamen ⁶ ferinis aut murinis utuntur. Hæc continentia illis morum quoque justitiam edidit, nihil alienum concupiscentibus. Quippe ibidem divitiarum cupido est, ubi & usus. Atque utinam reliquis mortalibus similis moderatio, abstinentiaque alieni foret: profecto non tantum bellorum per omnia secula terris omnibus continuaretur; neque plus hominum ferrum & arma, quam naturalis factorum conditio raperet. Prorsus ut admirabile videatur, hoc illis naturam dare, quod Græci longa sapientium doctrina, præceptisque philosophorum consequi nequeunt; cultosque mores incultæ barbarici collatione superari. Tanto plus in illis profecit vitiorum ignoratio, quam in his cognitio virtutis.

CAP. III. Imperium Asiæ ter ¹ quæsiwere; ipsi perpetuo ab alieno imperio aut intacti, aut invicti man-

3. Corticibus, non coriis tectorum plaultra affirmat Amm. Marcell.

4. Abii (i.e.) Scythæ mortalium altissimi ab Homero II. 13. 6. dicuntur; sic Strabo l. 1. p. 209. Arrianus l. 4. prin.

5. Lanæ, & vestes est *ῥύδιον* pro lanæ vestes. Alia ratio placet Fabro, sed eodem sensu; sc. Lanæ iis usus ad vestem ignotus, i.e. Vestibus utuntur quidem, sed non laneis, at pelliceis tantum.

6. Ferinæ pelles sunt majorum

animalium, ut luporum, ursorum, &c. Murinæ vero minorum, ut Vulpium, leporum, martorum, &c. Magna Scytharum pars tergis Vulpium induitur ac murium, Senec. Epi. 90. 39. Et Ammianus Marcellinus lib. 31. notat, Hunnos indumentis operiri linteis, vel ex pellibus silvestrium murium confarcinatis. Var.

CAP. III. 1. Hoc est acquisivere; simplex pro composito. Unius tantum expeditionis meminit Herod.

2. Al.

mansere. Darium regem Persarum turpi ab Scythia summovertunt fuga: Cyrum cum omni exercitu trucidaverunt: Alexandri magni ducem Zopyriona pariratione cum copiis universis deleverunt: Romanorum audire, non sentire arma. Parthicum & Bactrianum imperium ipsi condiderunt. Gens laboribus & bellis aspera: vires corporum immensæ: Nihil parare quod amittere timeant; nihil victores præter gloriam concupiscunt. Primus Scythis bellum intulit Vexoris, rex Ægyptius, missis primo² legatis, qui hostibus parendi legem dicerent. Sed Scythæ, jam ante de adventu regis a finitimis certiores facti, legatis respondent: *tam opulenti populi ducem stolide adversus inopes³ occupasse bellum, quod magis domi fuerit illi timendum: quod belli certamen anceps, præmia victoriæ nulla, damna manifesta sint. Igitur non expectaturos Scythas dum ad se veniatur, cum tanto sibi plura in hoste concupiscenda sint; ultroque prædæ ituros obviam. Nec dicta res morata; quos cum tanta celeritate venire rex⁴ addidicisset, in fugam vertitur, exercitumque cum omni apparatu belli relicto, in regnum trepidus se recepit. Scythas ab Ægypto paludes prohibuere: inde reversi Asiam perdomitam vestigalem fecere, modico tributo, magis in titulum imperii, quam in victoriæ præmium imposito. Quindecim annis pacandæ Asiæ immorati uxorum flagitatione revocantur, per legatos⁵ denuntiantibus, ne redeant, sobolem se ex finitimis quæsituras, nec passuras, ut⁶ in posteritatem Scytharum genus per feminas intercitat.* His

2. Al. Lenonibus, i. e. pacis conciliatoribus: at cum jam diceret, Scythæ legatis respondent (non lenonibus) prior lectio placet.

3. Prius intulisse.

4. Ex relatu aliorum intellexisset.

5. Al. Denuntiantium, juxta præcepta Grammaticæ, ut concordet cum Uxoribus. Hoc tamen loco lege denuntiantibus; nam & alibi ita locutus est Justinus; ut lib. 6. c. 2. Sed Cononem seditio

militum invadit — eo instantius debita poscentibus, quod, &c. sic lib. 30. c. 3. Huc accedebat, quod Romani, Pœnis & Hannibale superato, nullius magis arma metuiebant, reputantibus, &c. Vides Romanos — reputantibus. Ita utitur interdum Nominativus absolutus; ut alibi, Hec considerans pigere eum cepit.

6. In posterum, deinceps; Vortius. Nisi malis legere cum Peyraredo, sine posteritate.

His igitur Asia per mille quingentos annos vestigalis fuit. Pendendi tributum finem Ninus Rex Assyriorum imposuit.

CAP. IV. Sed apud Scythas medio tempore duo regii juvenes, Hylinos & Scolopitos, per factionem optimatum domo pulsi, ingentem juventutem secum traxere; & in ¹ Cappadociae ora juxta amnem ² Thermodonta confederunt, subjectosque ³ Themiscyrios campos occupavere. Ibi per multos annos spoliare finitimos assueti conspiratione populorum per insidias trucidantur. Horum uxores, cum viderent exilio additam orbitatem, arma sumunt; finesque suos, summoventes primo, mox etiam inferentes bella, defendunt. Nubendi quoque finitimis animum omisere; servitutem, non matrimonium appellantes. Singulare omnium seculorum exemplum ausae auxere rempublicam sine viris: jam etiam cum contemptu virorum se tumentur. Et ne feliciores aliae aliis viderentur, viros, qui domi remanserant, interficiunt. Ultionem quoque caesorum conjugum excidio finitimorum consequuntur. Tum pace armis quaesita, ne genus interiret, concubitus finitimorum ineunt. Si qui mares nascerentur, interficiebant. Virgines in eundem ⁴ ipsis morem, non otio, neque lanificio, sed armis, equis, venationibus exercebant, iniustis infantum; dexterioribus mammis, ne sagittarum iactus impediretur; unde *Amazones* dictae sunt. Duae his reginae fuere, Marpesia & Lampedo, quae, in duas partes agmine diviso, inclytae jam opibus, ⁶ vicibus gerebant bella, solae terminos alternis defendentes; & ne successibus deesset aucto-

CAP. IV. 1. *Cappadocia Asia minoris regio.*

2. *Flu. Cappadociae, Amazonum sedibus nobilitatus.*

3. *Cappadociae urbs.*

4. *Hoc est, in eundem morem, in quem ipse. Sic Lueret. lib. 3. Eadem aliis sopitus quiete est. Horat. ad Pis. Invitus qui servat, idem facit occidenti.*

5. *Dexterior pro dextero; si-*

militer, & sinisterior pro sinistro dicunt.

6. *Restitue suo loco, sc. alternis; atque ita distingue hunc locum: quae — gerebant bella sola, terminos alternis defendentibus. Gerebant bella sola id est, solitariae, una quavis per se sine societate alterius, idque alternis, dum alternis defendunt fines.*

auctoritas, genitas se Marte prædicabant. Itaque majore parte Europæ subacta, 7 Asiæ quoque nonnullas civitates occupavere. Ibi 8 Epheso, multisque aliis urbibus conditis, partem exercitus cum ingenti præda domum dimittunt. Reliquæ, quæ ad tuendum Asiæ imperium remanserant, concursu barbarorum cum Marpesia regina interficiuntur. In hujus locum filia ejus Orithya regno succedit; cui, præter singularem belli scientiam, eximia servatæ in omne ævum virginitatis admiratio fuit. Hujus virtute tantum additum gloriæ & famæ Amazonum est, ut Herculi 9 Rex, cui XII 10 stipendia debebat, quasi impossibile imperaverit, ut arma reginæ Amazonum sibi afferret. Eo igitur profectus longis novem navibus, comitante principum Græciæ juventute, inopinantes aggreditur. 11 Duæ tum sorores Amazonum regna tractabant, Antiopæ & Orithyæ; sed Orithyæ foris bellum gerebat. Igitur cum Hercules ad litus Amazonum applicuit, infrequens multitudo cum Antiopæ regina, nihil hostile metuente, erat. Qua re effectum est, ut paucæ repente tumultu excitæ arma sumerent, facilemque victoriam hostibus darent. Multæ itaque cæsæ, captæque. In his duæ Antiopæ sorores 12 captæ sunt, Menalippe ab Hercule, Hippolyte a Theseo. Sed Theseus, obtenta in præmium captiva, eandem in matrimonium assumpsit, & ex ea genuit Hippolytum. Hercules post victoriam Menalippen captivam sorori reddidit, & pretium arma reginæ accepit. Atque ita functus imperio ad regem revertitur. Sed Orithyæ ubi comperit bellum sororibus illatum, & raptorem esse Atheniensium principem, hortatur comites in ultionem;

7. *Asiam* intellige *minorem*, non illam, quæ tertia pars orbis habetur.

8. *Urbs Ioniæ* nobilis, *Diana* templo celeberrima.

9. *Eurystheus* iussu *Junonis* 12 labores *Herculi* imperavit, casibus eum objecturus.

10. *Labores*.

11. *Al. Duæ ex quatuor tum*

sorores &c. quod sequentibus melius convenit. Mox enim ait, *Duæ Antiopæ sorores captæ sunt, Menalippe, & Hippolyte*; alteræ duæ sunt *Antiopæ, & Orithyæ*. Alii melius, *Otrere*.

12. *Illud captæ sunt* Mss. non agnoscunt, & præcedit proxime *capteque*.

tionem; frustra & Ponti sinum, & Asiam edomiam esse dicit, si Græcorum non tam bellis, quam apinis pateant. Auxilium deinde a Sagillo, rege Scythiæ, petit; *Genus se Scytharum esse: cladem virorum, necessitatem armorum, belli causas ostendit; effecutaque virtute, ne segniores viris feminas habere Scythæ viderentur.* Motus ille domestica gloria mittit cum ingenti equitatu filium Panasagorum in auxilium. Sed ante prælium dissensione orta, ab auxiliis desertæ bello ab Atheniensibus vincuntur; receptaculum tamen habuere castra sociorum, quorum auxilio intactæ ab aliis gentibus in regnum revertuntur. Post Orithyam ¹³ Penthesilea regno potita est, cujus, Trojano bello inter fortissimos viros, cum auxilium adversus Græcos ferret, magna virtutis documenta extitere. Interfecta demum Penthesilea, exercituque ejus absumpto, paucae, quæ in regno remanserant, ægre se adversus finitimos defendentes, usque ad tempora Alexandri magni duraverunt. Harum Minithya, sive Thalestris, regina, concubitu Alexandri per dies XIII ad sobolem ex eo generandam obtento, reversa in regnum, brevi tempore cum omni Amazonum nomine intercidit.

CAP. V. Scythæ autem tertia expeditione Asiana, cum annis ¹ octo a conjugibus & liberis abfuissent, servili bello domi excipiuntur. Quippe conjuges eorum longa expectatione virorum fessæ, nec jam teneri bello, sed deletos ratæ, servis ad custodiam pecorum relictis nubunt: qui reversos cum victoria dominos, velut advenas, armati finibus prohibent. Quibus cum varia victoria fuisset, admonentur Scythæ mutare genus pugnæ, memores non cum hostibus, sed cum servis præliandum; nec armorum, sed dominorum jure vincendos: verbera in aciem, non arma adferenda; omissoque ferro, virgas ac flagella, cæteraque servilis metus paranda instrumenta. Prodato omnes consilio, instructi sicut præceptum erat, post-

13. Amazonum regina, quam auxilio Trojanis venisse proditum, & ab Achille occisam.

CAP. v. 1. Herodotus viginti octo domo abfuisse Scythas narrat. l. 4.

postquam ad hostem accessere, inopinantibus verbera intentant: adeoque illos perculerunt, ut, quos ferro non poterant, metu verberum vincerent; fugamque non ut hostes victi, sed ut fugitivi servi, capefferent. Quicumque capi potuerunt, supplicia ² crucibus lue-
runt. Mulieres quoque male sibi conscia, partim ferro, partim suspendio vitam finierunt. Post hæc pax apud Scythas fuit, usque tempora Jancyri regis. Huic Darius rex Persarum, sicut supra dictum est, cum filia ejus nuptias non obtinuisset, bellum intulit: & armatis septingentis millibus, Scythiam ingressus, non facientibus hostibus pugnae potestatem, metuens, ne interrupto ponte ³ Istri reditus sibi intercluderetur, amissis octoginta millibus hominum trepidus refugit; quæ jactura, abundante multitudine, inter damna numerata non est. Inde ⁴ Asiam, & Macedoniam domuit: Ionas quoque navali prælio superat. Deinde cognito quod Athenienses Ioniis auxilium contra se tulissent, omnem impetum belli in eos convertit.

CAP. VI. Nunc, quoniam ad bella Atheniensium ventum est, ¹ quæ non modo ultra spem gerendi, verum etiam ultra gesti fidem patrata sunt; operaque Atheniensium effectu majora, quam voto fuere, paucis urbis origo repetenda est: quia non, ut cæteræ gentes, a sordidis initiis ad summa crevere. Soli enim, præterquam incremento, etiam origine gloriantur. Quippe non advenæ, neque passim collecta populi colluvies originem urbi dedit; sed ² eodem innati solo, quod incolunt; & quæ illis sedes, eadem origo est. Primi lanificii, & olei, & vini usum docuere. Arare quoque, ³ & serere fru-

2. *Suspensi sunt e crucibus in poenam rebellionis.*

3. *Europa maximus flu, Superior pars Danubius, inferior Ister vocatur.*

4. *Hem! nova res, & plane inaudita, inquit Faber. Nam unde redit Darius? Ex Scythia Istriana. Ita est; Qua transeundum fuit? &c. leg. igitur; Inde Ithraciam, & Macedoniam domuit.*

CAP. VI. I. Hoc est; quæ non tantum superarunt spem conceptam priusquam gererentur, sed etiam, postquam gesta sunt, vix credi potuerunt. Gerendi sumitur passive.

2. *Indigenæ, ἀυτοχθόνες, γνηῖοις.*

3. *Inde frugum parens hæc urbs appellatur a Floro, 3. 5.*

4. *Urbs*

frumenta, glandem vescentibus monstrarunt. Literæ certe ac facundia, & hic civilis ordo disciplinæ, veluti templum⁴ Athenas habent. Ante⁵ Deucalionis tempora⁶ regem habuere Cecropem; quem, ut omnis antiquitas fabulosa est, bisformem tradidere, quia primus marem feminæ matrimonio junxit. Huic successit Cranaus, cujus filia⁷ Arthis regioni nomen dedit. Post hunc Amphiction regnavit, qui primus Minervæ urbem sacravit, &⁸ nomen civitati Athenas dedit. Hujus temporibus aquarum⁹ illuvies majorem partem populorum¹⁰ Græciæ absumpsit. Superfuerunt quos refugia montium receperunt, aut ad regem Thessaliæ Deucalionem ratibus evecti sunt; a quo propterea genus hominum conditum dicitur. Per ordinem deinde successionis regnum ad Erechtheum descendit, sub quo frumenti satio apud¹¹ Eleusin¹² a Triptolemo reperta est, in cujus muneris honorem¹³ noctes initiorum sacratæ. Tenuit &¹⁴ Ægeus, Thesei pater, Athenis regnum, à quo per divortium decedens Medea, propter adultam privigni ætatem¹⁵, Colchos cum Medio filio ex Ægeo suscepto concessit. Post Ægeum Theseus, ac deinceps Thesei filius Demophoon, qui auxilium Græcis adversus Trojanos tulit, regnum possedit. Erant inter Athenienses &¹⁶ Dorienses simultatum veteres offensæ, quas vindicaturi bello Dorienses de eventu prælii oracula consuluerunt. Responsum, *Superiores fore, ni regem Atheniensem occidissent.* Cum ventum esset in bellum, militibus ante omnia

nia

4. Urbs nobilissima Græciæ, a Cecrope condita.

5. Quia Deucalion antiquissimus rex Thessaliæ credebatur.

6. Primum regem faciunt Cecropem, alii Atæum, sive Atæonem.

7. Atæam antea ab Atæo rege dictam affirmant; vel quia litoralis fere tota sit.

8. Plutarchus tamen Theseum, Athenis nomen dedisse tradit. Hyg. fab. 164. & 275. Minervam Athenas & condidisse, & ex suo nomine sic appellasse dicit,

9. Gronov. Eluvies;

10. Orosius 1. 9. Thessaliæ.

11. Civitas, Attica vicina, non longe ab Athenis.

12. Celei & Meganiræ, vel ut alii, Deiope fil.

13. Eleusina nimirum sacra in honorem Cereris.

14. Pandionis minoris filius.

15. Regio Asia juxta Pontum.

16. Herod. Val. Max. Pau. & alii Peloponnesenses vocant. Euf. & Vell. Pater. Laced. quæ eadem sunt.

nia custodia regis præcipitur. Atheniensibus eo tempore rex ¹⁷ Codrus erat; qui & responso Dei, & præceptis hostium cognitis, permutato regis habitu, ¹⁸ pannosus, sarmenta collo gerens, castra hostium ingreditur; ibi in turba obsistentium, a milite, quem falce convulneraverat, interficitur. Cognito regis corpore, Dorienſes sine prælio discedunt. Atque ira Atheniensis virtute ducis, pro salute patriæ morti se offerentis, bello liberantur.

CAP. VII. ¹ Post Codrum nemo Athenis regnavit; quod memoriæ nominis ejus tributum est. Administratio reipublicæ ² annuis magistratibus permessa. Sed civitati ³ nullæ tunc leges erant: quia libido regum pro legibus habebatur. Legitur itaque Solon, vir justitiæ insignis, qui velut novam civitatem legibus conderet; qui ⁴ tanto temperamento inter plebem senatumque egit (cum, si quid pro altero ordine tulisset, alteri displiciturum videretur) ut ab utrisque parem gratiam traheret. Hujus viri, inter multa egregia, illud memorabile fuit. Inter Atheniensis & ⁵ Megarenses de proprietate ⁶ Salaminæ insulæ, prope usque interitum armis dimicatum fuerat. Post clades multas capital esse apud Atheniensis cœpit, si quis legem de vindicanda insula tulisset. Sollicitus igitur Solon, ne aut tacendo parum reipublicæ consuleret, aut ⁷ censendo sibi, subitam dementiam simulat, cujus venia non dicturus modo prohibita, sed & facturus erat. Deformis habitu,

17. *Melanthi exulis fil.*

18. Sumpta veste lignatoris, ut vult Polyænus; Pastoris, ut Velleius. *Famularem vestem* vocat Cicero.

CAP. VII. I. *Pausanias in Achaicis Medonta Codri fil. patri in regno successisse ait.*

2. Graviter errat Justinus, qui non meminerit post Codrum Melanthes filium fuisse primo Archontas perpetuos, dein decennales, & demum annuos. Meursius igitur suspicatur excidisse aliqua hoc loco.

3. Ex *Plutarchi Solone* satis notum Draconis legibus prius ulos

fuisse Atheniensis.

4. Hoc est; cum cerneret se offensus alterutrum ordinem, si magis uni, quam alteri faveret in ferendis legibus; eas tam convenientes plebi ac senatui tulit, ut utriq; ordini gratiosus fuerit. Dicere enim solebat, *Æqualitas hæud parit bellum.* Plur.

5. *Megara Megaridis urbs ad sinum Saronicum, à Megareo Apollinis filio dicta.*

6. Insula in *Euboico* mari contra *Arbenas* sita.

7. Aut ne suadendo parum sibi consuleret.

CAP. VIII.

et, more vecordium in publicum evolat; factoque concursu hominum, quo magis consilium dissimularet, insolitis sibi versibus suadere populo cœpit, quod vetabatur: omniumque animos ita cepit, ut extemplo bellum adversus Megarenses decerneretur, insulaque, de vi-ctis hostibus, Atheniensium fieret.

CAP. VIII. Interea Megarenses, memores illati Atheniensibus belli, & veriti ne frustra arma movisse viderentur, matronas Atheniensium in Eleusinis sacris noctu oppressuri, naves conscendunt. Qua re cognita, dux Atheniensium Pisistratus juventutem in insidiis locat, jussis matronis solito clamore ac strepitu, etiam in accessu hostium, ne intellectos se sentiant, sacra celebrare: egressosque navibus Megarenses inopinantes aggressus, delevit: ac protinus classe captiva intermixtis mulieribus, ut speciem captarum matronarum præberent, Megaram contendit. Illi cum & navium formam, & petitam prædam cognoscerent, obvii ad portum procedunt: quibus cæsis, Pisistratus paulum a capienda urbe abfuit. Ita Megarenses suis dolis hosti victoriam dedere. Sed Pisistratus, quasi sibi, non patriæ vicisset, tyrannidem per dolum occupat: quippe voluntariis verberibus domi affectus, laceratoque corpore, in publicum progreditur; advocata concione, vulnera populo ostendit; de crudelitate principum, a quibus hæc se passum simulabat, queritur: adduntur vocibus lacrymæ, & invidiosa oratione multitudo credula accenditur: amore plebis invisum se senatui affirmat: obtinet ad custodiam corporis sui satellitum auxilium; per quos occupata tyrannide, per annos XXXIII regnavit.

CAP. IX.

CAP. VIII. 1. Hæc erant Quinquennialia, & semper celebrabantur nocte, quæ sequebatur *ἡμέρα δὲ Βοῦδος* *πόσιον*, Stratum post occasum Solis, plenilunio. Erant item *μυστήρια τριήνια*, Triennialia, quæ dicebantur *μίστρα*, ut illa *μυστήρια*.

2. Polyænus & alii Soloni id stratagemata tribuunt, Plut. utriusque ascribit.

3. Quali accessu? forsitan ad Matronas. At cautum fuit per insidias, ne accederent; nam *εγρηγορημένοι* *navibus*, *αγροῖς*, &c. ut sequitur. Mss. quidam habet, *εγρηγορημένοι* forsitan *εγρηγορημένοι*; i. e. cum è navibus descenderent.

4. Al. Megara. Græci ipsi dicunt *τὴν Μήγαρα*.

5. In suum commodum, non patriæ.

CAP. IX. Post ejus mortem ¹ Diocles, alter ex filiis, per vim stuprata virgine, a fratre puellæ interficitur. Alter, Hippias nomine, cum imperium paternum tene-
ret, interfectorem fratris comprehendere jubet: qui cum per tormenta confcios cadis nominare cogeretur, om-
nes amicos tyranni nominavit: quibus interfectis, quæ-
renti tyranno, *an adhuc aliqui conscii essent; neminem ait
superesse, quem amplius mori gestiat, quam ipsum tyrannum:*
qua voce ejusdem se tyranni victorem, post vindictam
pudicitiae sororis, ostendit. Hujus virtute cum admo-
nita civitas libertatis esset, tandem ² Hippias regno pul-
sus, in exilium agitur: qui profectus in Persas, ducem
se Dario, inferenti Atheniensibus bellum, sicuti supra
significatum est, adversus patriam suam offert. Igitur
Athenienses, audito Darii adventu, auxilium à Lacedæ-
moniiis, socia tum civitate, petiverunt. Quos ubi vi-
derunt ³ quatruidui teneri religione, non expectato au-
xilio, instructis ⁴ decem millibus civium, & ⁵ Plateen-
sibus auxiliaribus mille, adversus sexcenta millia hosti-
um in campos ⁶ Marathonios in prælium egrediuntur.
Miltiades & dux belli erat, & auctor non expectandi
auxilii: quem tanta fiducia ceperat, ut plus præsidii in
celeritate, quam in sociis duceret. Magna igitur in
pugnam euntibus alacritas animorum fuit, adeo ut cum
mille passus inter duas acies essent, citato cursu ante
jactum sagittarum ad hostem venerint: ⁷ nec audaciæ
eventus defuit. Pugnatum est enim tanta virtute, ut
hinc viros, inde pecudes putares. Victi Persæ in naves
confugerunt; ex quibus multæ submersæ, multæ cap-
tæ sunt. In eo prælio tanta virtus singulorum fuit, ut

CAP. IX. 1. Nomen fuit Hip-
parchus. Herod. Thucyd.

2. Tribus annis post interfectum
fratrem Hipparchum Tyrannidem
tenuit.

3. Isthæc religio à Lunæ obser-
vatione erat; nam antequam Lu-
na orbem suum absolvisset, novam
expeditionem inchoare illicitum
religione Lacedæmoniorum fuit;
qui sequebantur Lunam, aut cres-
centem, aut plenam, uti post ex-

ortum solem Persæ agmen move-
bant.

4. Herod. l. 6. 2000 l. in auxi-
lium misisse Plateenses affirmat.

5. Plateæ civitas sub Cithærone
monte, inter hunc & Thebas.

6. Marathon Atticæ urbe.

7. Acidalius optime, nec auda-
cia suus eventus defuit, i. e. auda-
cia suum eventum habuit, qualem
sperari æquum fuit.

cujus laus prima esset, difficile judicium videretur. Inter ceteros tamen Themistoclis adolescentis gloria emicuit, in quo jam tunc ⁸ indoles futurae imperatoriae dignitatis apparuit. Cynægiri quoque militis Atheniensis gloria magnis scriptorum laudibus celebrata est ⁹; qui post praelii innumeras cædes, cum fugientes hostes ad naves egisset, onustam navem dextra manu tenuit, nec prius dimisit, quam manum amitteret; tum quoque amputata dextra, navem sinistra comprehendit; quam & ipsam cum amisisset, ad postremum morsu navem detinuit. Tantam in eo virtutem fuisse, ut non tot cædibus fatigatus; non duabus manibus amissis victus; truncus ad postremum, & veluti rabida fera, dentibus dimicaverit. ¹⁰ Ducenta millia Persæ eo prælio, sive naufragio, amiserunt. ¹¹ Cecidit & Hippas, tyrannus Atheniensis, auctor & concitor ejus belli, diis patriæ ultoribus poenas repetentibus.

CAP. X. Interea & Darius, cum bellum instauraret, in ipso apparatu decedit, relictis multis filiis, & ¹² in regno & ante regnum susceptis. Ex his Artemenes maximus natu, ætatis privilegio, regnum sibi vindicabat; quod jus & ordo nascendi & natura ipsa ¹³ gentibus dedit. Porro Xerxes controversiam non de ordine, sed de nascendi felicitate referebat: *Namque Artemenem primum quidem Dario, sed privato ¹⁴ provenisse: se regi primum natum. Fratres itaque suos, qui ante geniti essent, privatum patrimonium, quod eo tempore Darius habuisset, non regnum sibi vindicare posse: se esse quem primum in regno jam rex pater sustulerit. Huc accedere, quod Artemenes non patre tantum, sed & matre privata adhuc fortunæ, avo quoque materno privato, procreatus sit: se vero & matre reginæ* na-

8. Mel. virtutis; nam indoles rectius virtuti, ut quæ interuim quid est, quam dignitati congruit. Sic Nepos in Eumene; Fulgebat jam in adolescentulo indoles virtutis.

9. Hoc est; Qui post infinitos hostes in prælio casus, cum reliquos, in fugam actos, usque ad naves insecutus fuisset, &c.

10. Vide Herod. l. 6, 117.

11. Suidas tamen tradit ex hæc pugna elapsum fuisse, & in Lemno periisse.

CAP. x. 1. Quorum alii nati sunt, dum rex erat; alii prius nati, quam erat Rex.

2. Jus hoc omnibus gentibus in sevit natura, ut seniores præferrentur junioribus.

3. Natum fuisse.

natum; & patrem non nisi regem vidisse; avum quoque matrem Cyrum se regem habuisse, non heredem, sed conditor rem tanti regni: itaque si in æquo jure utrumque fratrem pater reliquisset, materno tamen se jure & avito vincere. Hoc certamen concordi animo ad patrum suum Artapher-
nen, veluti ad domesticum judicem, deferunt; qui do-
mi cognita causa Xerxem præposuit: adeoque frater-
na contentio fuit, ut nec victor insultaverit, nec victus
doluerit; ipsoque litis tempore invicem munera mise-
rint; ⁴ jucunda quoque inter se, non solum credula
convivia habuerint; judicium quoque ipsum sine arbi-
tris, sine convitio fuerit. Tanto moderatius tum fra-
tres inter se regna maxima dividebant, quam nunc exi-
gua patrimonia partiuntur. Igitur Xerxes bellum à
patre cœptum adversus Græciam ⁵ per quinquennium
instruxit. Quod ubi primum didicit Demaratus, rex
Lacedæmoniorum, qui apud Xerxem exulabat, amici-
or patriæ post fugam, quam regi post beneficia, ne
inopinato bello opprimerentur, omnia in tabellis ligneis
⁶ magistratibus scribit, easdemque cera superinducta
⁷ delet; ne aut scriptura sine tegmine indicium daret,
aut recens ⁸ cera dolum proderet: fido deinde servo
perferendas tradit, jussu, magistratui Spartanorum tra-
dere. Quibus perlatis, Lacedæmone quæstioni res diu
fuit, quod neque scriptum aliquid viderent, nec frustra
missos suspicarentur, tantoque rem majorem, quanto sit
oc-

4. Hoc est; *Alter alterum ex-
cepit conviviis, in quibus non
tantum lato, sed etiam confiden-
ter inter se egerint.*

5. *Diodorus* tres tantum annos
consumpsisse in isthoc apparatu
ait.

6. *Ephorus.*

7. Miræ sunt lites de hac voce,
& suspicatur *Borellus Frogon*
scripsisse *delevit*, quod a *delino*:
Nam non tabellæ, sed quæ in iis
scripta, *delevi* recte dicuntur.
Quandoquidem tamen, superin-
ducta cera, ipsa scriptura legi
haud potuit, tantundem fuit, ac si

scriptura deleta esset.

8. Sic explicat *Grævius*; Non
odor tantum, sed & color vete-
rem ac recentem ceram distinxit.
Cum igitur vetus cera diu ante il-
lita in tabellis reperiebatur, nemo
facile poterat suspicari sub illa ce-
ra aliquid latere recenter scrip-
tum, quia vetustas ceræ nihil tale
præ se ferebat; cum recens cera,
vacua litteris, facile posuisset sus-
picionem movere, non frustra il-
lam modo infusam esse, sed sub illa
proculdubio aliquod occultari, quod
si eraderetur, palam fieret.

occultior, putabant. Hærentibus in conjectura viris, foror regis Leonidæ consilium scribentis invenit. Erasa igitur cera, belli consilia deteguntur. Jam Xerxes septingenta millia de regno armaverat, & trecenta millia de auxiliis: ut non immerito proditum sit, ¹⁰ flumina ab exercitu ejus siccata, Græciamque omnem vix capere exercitum ejus potuisse. Naves quoque mille ducentas numero habuisse dicitur. Huic tanto agmini dux defuit. Cæterum si regem spectes, divitias, non ducem laudes; quarum tanta copia in regno ejus fuit, ut cum flumina multitudine consumerentur, opes tamen regiæ superessent. Ipse autem primus in fuga, postremus in prælio semper visus est; in periculis timidus; sicubi metus abesset, inflatus; denique ante experimentum belli, fiducia virium, veluti naturæ ipsius dominus, & montes in planum deducebat, & convexa vallium æquabat; ¹¹ quædam maria pontibus sternebat; ¹² quædam ad navigationis commodum per compendium ducebat.

CAP. XI. Cujus introitus in Græciam quam terribilis, tam turpis ac fœdus discessus fuit. Nam, cum Leonida rex Spartanorum cum quatuor millibus militum angustias Thermopylarum occupasset, Xerxes, contemptu paucitatis, eos pugnam capeßere jubet, quorum cognati Marathoniam pugnam interfecisti fuerant: qui, dum ulcisci suos quærunt, principium cladis fuere: succedente deinde inutili turba, major cædes editur. Tri-duo ibi cum dolore & indignatione Persarum dimicatum; quarta die, quum nuntiatum esset Leonidæ à xx millibus hostium summum cacumen teneri, tunc hortatur socios, Resedant, & se ad meliora patriæ tempora reservent: sibi cum Spartanis fortunam experiendam; plura se patriæ quam vitæ debere; ceteros ad præsidia Græciæ servandos. Audito regis imperio discessere cæteri, soli Lacedæmonii remanserunt. Initio hujus belli sciscitantibus Delphis

9. Mulieris nomen fuit Gorgo. Plu. apophr.

10. Echedorus enim fluvius illis potantibus defecit.

11. Hellespontum ita navibus operuit, ut Europam Asiæ jungeret.

12. Isthmos effodiebat, ut commodior & brevior esset navigatio.

CAP. XI. 1. Thermopyla à portarum similitudine dictæ, quas per arcum transgrediuntur.

2. For-

phis oracula, responsum regi Spartanorum fuerat; aut urbi, aut regi cladem imminere. Et idcirco rex Leonida, cum in bellum proficisceretur, ita suos² firmaverat, ut ire se parato ad moriendum animo scirent. Augustias propterea occupaverat, ut cum paucis aut majore gloria vinceret, aut minore damno reipublicæ caderet. Dimissis igitur sociis, hortatur Spartanos; *Meminerint, qualitercunq; præliantibus cadendum esse, cave- rent, ne fortius mansisse, quam dimicasse videantur; nec ex- pectandum ut ab hoste circumvenirentur, sed dum nox occasio- nem daret, securis & latas superveniendum: nusquam vi- ctiores honestius, quam in castris hostium perituros.* Nihil erat difficile persuadere persuasis mori: raptim arma capiunt; &³ sexcenti viri castra quingentorum millium irrum- punt; statimque regis prætorium petunt, aut cum illo, aut si ipsi oppressi essent, in ipsius potissimum sede mo- rituri. Tumultus totis castris oritur. Spartani, post- eaquam regem non inveniunt, per omnia castra victores vagantur; cædunt, sternuntque omnia: ut qui sciant se pugnare non spe victoriæ, sed in mortis ultionem. Prælium à principio noctis in majorem partem diei tra- ctum. Ad postremum non victi, sed vincendo fatigati, inter ingentes stratorum hostium⁴ catervas occiderunt. Xerxes⁵, duobus vulneribus terrestri prælio acceptis, ex- periri maris fortunam statuit.

CAP. XII. Sed Atheniensium dux Themistocles, cum animadvertisset¹ Ionas, propter quos bellum Persarum susceperant, in auxilium regis classe venisse; sollicitare eos in partes suas statuit. Et, cum colloquendi copi- am non haberet, quo applicituri erant, Symbolos pro- poni, & in faxis proscribi curat: *Qua vos, Iones, demen- tia*

2. Forſan formaverat, i. e. in- formaverat. Sane adhortatio, qua eos firmat, paulò post ſequi- tur; ut appareat, ante non fir- maffe, ſed formaſſe.

3. Quingentos habet Diadorm; Cicero trecentos.

4. Acervos legit Faber, quia caterva de mortuis non dicitur; at ita ſignificat Stat. Theb. 12.

— Non longum cæde recenti

Latatus videt innumeris fervere catervis Tellurem, &c.

5. Vulnus ſignificat cladem, in- teritum exercitus. Sic, lib. 42. c.

4. Nec ullo bello majus vulnus ac- ceperunt. Is dicitur accipere vul- nus, cujus exercitus funditur; is ve- ro dare vulnus, qui alterius exer- citum fundit.

CAP. 12. 1. Non ab Ione Xu- thi fil. ſed à Javan nomen acce- pere.

2. Hoc

ia tenet? quod facinus agitis? bellum inferre olim con-
 itoribus vestris, nuper etiam vindicibus, cogitatis? An ideo
 enia vestra condidimus, ut essent qui nostra delerent? 2
 uid si non hæc & Darius prius, & nunc Xerxi, belli causa no-
 scum foret, quod vos rebellantes non destitimus? Quin vos
 hæc nostra castra ex ista 3 absidione transitis? Aut si hac pa-
 um tutum est, vos 4 commisso prælio ite cessim, 5 inhibete remis,
 à bello discedite. Ante navalis prælii congressionem
 miserat Xerxes quatuor millia armatorum Delphos, ad
 emplum Apollinis diripiendum: prorsus, quasi non
 um Græcis tantum, sed & cum diis immortalibus bel-
 um gereret: quæ manus tota imbris & fulminibus
 eleta est; ut intelligeret, quam nullæ essent hominum
 dversus deos vires. Post hæc 6 Thespias, & Plateas,
 & Athenas vacuas hominibus incendit: & quoniam fer-
 o in homines non poterat, in ædificia igne grassatur.
 Namque Athenienses post pugnam Marathoniam, præ-
 nonente Themistocle, victoriam illam de Persis, non
 inem, sed causam majoris belli fore, CC naves fabri-
 caverant. Adventante igitur Xerxe, consulentibus
 Delphis oraculum, responsum fuerat, Salutem muris
 igneis tuerentur. Themistocles navium præsidium de-
 monstratum ratus persuadet omnibus, Patriam municipales
 esse, non mania; civitatemque non in ædificiis, sed in civibus
 positam. Melius itaque salutem navibus, quam urbi commis-
 suros. Hujus sententiæ etiam Deum auctorem esse. Probato
 consilio, 7 conjuges liberosque, cum pretiosissimis rebus,
 abditis insulis, relicta urbe, demandant: ipsi naves
 ar-

2. Hoc est; Quid si & Darius
 antea, & nunc Xerxes, ideo tantum
 in nos bella gesserunt, quod vos
 juvimus, dum in Persas rebelles
 eratis.

3. Captivitate. Significat Ionas
 in classe Persica non ut milites, sed
 ut captivos agere. Sic. lib. 15. c.
 1. & lib. 39. c. 1.

4. Iusto certamine recedite.

5. Est nautica locutio, qua sig-
 nificatur nave non conversa retro
 remigare; quod faciebant aut ap-
 pulsori ad litus, aut portum, aut
 in prælio fugam adornantes,

6. Oppidum in Bæotia, juxta
 Heliconem, ut Strabo l. 9 testatur.

7. Senes in insulas deportasse
 inquit Aristides in oratione. *ἄνδρες
 τοῦ τῆς πόλεως*: Conjuges vero &
 liberos Træzenem misisse, non in
 insulas.

8. Quoniam in intimo litus re-
 cellu sitæ sunt; Salamis sc. & Æ-
 gina. At Sebilus legit *adstris*, i. e.
 adjacentibus: cum in illa festina-
 tione vicinas, quam remotiores &
 abditas, insulas eos circumspexisse
 credibilis.

9. Sala-

armati conscendunt. Exemplum Athenienfium & aliarum urbes imitatae. Itaque cum adunata omnis sociorum classis, & intenta in bellum navale esset; angustiasque Salaminii freti, ne circumveniri à multitudine posset, occupassent; dissensio inter civitatum principes oritur: qui cum deserto bello ad sua tuenda delabi vellent, timens Themistocles, ne discessu sociorum vires minuerentur, per servum fidum Xerxi nuntiat, *uno in loco eum contractam Græciam capere facillime posse. Quod si civitates, quæ jam abire vellent, dissipentur; majore labore ei singulas consecutandas.* Hoc dolo impellit regem signum pugnae dare. Græci quoque adventu hostium occupati prælium collatis viribus capeffunt. Interea rex, velut spectator pugnae, cum parte navium in littore remanet. ¹⁰ Artemisia autem regina ¹¹ Halicarnassi, quæ in auxilium Xerxi venerat, inter primos duces bellum acerrime ciebat: *Quippe ut in viri muliebre timorem, ita in muliere virilem audaciam cerneret.* Cum anceps prælium esset, Iones, juxta præceptum Themistoclis, pugnae se paulatim subtrahere cœperunt, quorum defectio animos cæterorum fregit. Itaque circumspicientes fugam peluntur Persæ, & mox prælio victi, in fugam vertuntur. In qua trepitatione multæ captæ naves, ¹² multæ submersæ, plures tamen non minus sævitiam regis, quam hostem timentes, domum dilabuntur.

CAP. XIII. Hac clade percussus & dubium consilii Xerxem ¹ Mardonius aggreditur. Hortatur in regnum abeat, ne quid sediticinis moveat fama adversi belli, in majus, sicuti mos est, omnia extollens: sibi ² CCC millia armatorum *lecta ex omnibus copiis relinquat, quæ ³ manu aut cum gloria*

9. Salamis est insula in sinu Saronico contra Atticam sita.

10. Lygdamis filia, Herod. 7. 99.

11. Urbs Carie circa initium Tauri, ad mare sita, quondam Zephyria dicta.

12. Ducentæ, inquit Diodorus, 11. 19.

CAP. XIII. 1. Cui soror Xerxis nupsit: fuit vir clarissimus.

2. Ducenta Probus. Vitruvius lib. 1. c. 1. in hujus victoriæ memoriam, porticum pulcherrimam, cui & à Persis profligatis nomen inditum sit, constructam fuisse dicit.

3. Hoc est; Cum quo exercitu, aut se Græciam subacturum cum laude; aut, si fortuna non faveret, vincendum se ab hostibus, sine dedecore ejusdem Xerxis.

4. Est

da ejus perdomiturum se Græciam : aut, si aliter eventus ferat, sine ejusdem infamia hostibus cessurum. Probato consilio, Mardonio exercitus traditur ; reliquas copias rex ipse reducere in regnum parat. Sed Græci, audita regis fuga, consilium ineunt pontis interrumpendi, quem ille 4 Abydo veluti victor maris fecerat ; ut intercluso reditu, aut cum exercitu deleteretur ; aut, desperatione rerum, pacem victus petere cogeretur. Sed Themistocles, timens, ne interclusi hostes desperationem in virtutem verterent, & iter quod aliter non pateret, ferro patefacerent ; satis multos hostes in Græcia remanere dictitans, nec augeri numerum retinendo oportere, cum vincere consilio cæteros non posset, 5 eundem 6 servum ad Xerxem mittit, certioresque consilii facit ; & occupare transitum maturata fuga jubet. Ille percussus nuntio, tradit ducibus milites perducendos ; ipse cum paucis Abydon contendit. Ubi cum solum pontem hibernis tempestatibus offendisset, pistoria scapha, trepidus trajecit. Erat res spectaculo digna, 7 & æstimatione sortis humanæ, rerum varietate miranda, in exiguo latentem videre navigio, quem paulo ante vix æquor omne capiebat ; carentem etiam omni servorum ministerio, cuius exercitus propter multitudinem, terris graves erant. Nec pedestribus copiis, quas ducibus assignaverat, felicius iter fuit : siquidem quotidiano labori (neque enim ulla est metuentibus quies) etiam fames accesserat. Multorum deinde dierum inopia contraxerat & pestem : tantaque foeditas morientium fuit, ut viæ cadaveribus implerentur, alitesque & bestię, escæ illecebris sollicitatæ, exercitum sequerentur.

GAP. XIV. Interim Mardonius 1 in Græcia 2 Olynthum

4. Est urbs Asiæ à Milesiis condita, cui Sestos in Europa opponitur intercedenti Hellesponto.

5. Quem Sicinum nominat Herodotus 8. 75.

6. De quo supra in cap. 12. Per fidum servum Xerxi nuntiat.

7. Hoc est ; Erat res, unde poterat humana æstimari sors, propter tantam varietatem, & mutabilitatem miranda ; unde poterat

perspici, quam fragilis esset sors humana, & quantis & quam miris varietatibus esset Obnoxia.

CAP. xiv. 1. Leg. Thracia, nam Olynthus est Thraciæ civitas, ab Olyntho Herculis fil. conditore dicta ; inter Athon montem, & Pallenen urbem sita.

2. Thraciæ civitas, ab Olyntho Herculis fil. conditore dicta.

thum expugnat. Athenienses quoque in spem pacis amicitiamque regis sollicitat, spondens incensæ eorum urbis etiam in majus restitutionem. Posteaquam nullo pretio libertatem videt his venalem, incensis quæ adificare coeperant, copias in Bœotiam transfert. Eo & Græcorum exercitus, qui centum millium fuit, sequutus est: ibique prælium commissum. Sed Fortuna regis cum duce mutata non est. Nam¹ victus Mardonius, veluti ex naufragio cum paucis profugit. Castra referta regalis opulentiae capta. Unde primum Græcos, diviso inter se auro Persico, divitiarum luxuria cepit. Eodem forte die, quo Mardonii copiae deletæ sunt, etiam navali prælio in Asia sub monte² Mycale, adversus Persas dimicatum est. Ibi ante congressionem, cum classes ex adverso starent, fama ad utrumque exercitum venit, vicisse Græcos, & Mardonii copias³ occisione occidisse. ⁴ Tantam famæ velocitatem fuisse, ut cum matutino tempore prælium in Bœotia commissum sit, meridianis horis in Asiam, per tot maria, & tantum spatii, tam brevi horarum momento, de victoria nuntiatur sit. Confecto bello, cum de præmiis civitatum ageretur, omnium iudicio, Atheniensium virtus⁵ cæteris prælata. Inter duces quoque Themistocles princeps civitatum testimonio iudicatus, gloriam patriæ suæ auxit.

CAP. XV. Igitur Athenienses aucti, & præmiis belli, & gloria, urbem ex integro condere moliantur. Cum⁶ moenia majora complexi fuissent, suspecti esse Lacedæmoniis cœpere, recte reputantibus, ⁷ quibus ruina urbis tantum incrementi dedisset, quantum sit datura munita civitas. Mittunt ergo legatos, qui monerent, ne munimenta hostibus & receptacula futuri belli exstruant.

3. Hæc est memorabilis illa Græcorum ad Plateas victoria.

4. Mons Ionia & urbs Stephanus est.

5. Hoc est. Exercitum ad interfectionem deletum esse. Sic locutus est Livius; Exercitus eorum prope occisione occisi.

6. Subaudi mirandum est, Vel

Infinitivus fuisse ponitur absolute pro fuit.

7. Hoc est, cæterorum virtuti.

CAP. XV. 1. Cum majus spatium manibus circumdedissent.

2. Quantum incrementum caputuri essent ex munitionibus urbis, cum tantum ceperint ex illius ruina.

fruant. Themistocles, ut vidit spei urbis invideri, non existimans abrupte agendum, respondit legatis; *ituros Lacedæmonem, qui de ea re pariter cum illis consulant.* Sic dimissis Spartanis, hortatur suos, *opus maturent.* Dein ipse interjecto tempore in legationem proficiscitur; & nunc in itinere infirmitate simulata, nunc tarditatem collegarum accusans, sine quibus agi jure nihil possit, diem de die proferendo, spatium consummando operi quærebat; cum interim nuntiatur Spartanis, opus Athenis maturari; propter quod, denuo legatos mittunt ad rem inspiciendam. Tum Themistocles per servum magistratibus Atheniensium scribit, ¹ *legatos vinciant, pignusque teneant, ne in se gravius consulatur.* Audiit deinde concionem Lacedæmoniorum: indicat ² *permunitas Athenas esse, & posse jam illatam bellum non armis tantum, sed etiam muris sustinere: Si quid ob eam rem de se crudelius statuerent, legatos eorum in hoc pignus Athenis retentos.* Graviter deinde castigat eos, quod non *virtute, sed imbecillitate sociorum, potentiam quærent.* Sic dimissus, veluti triumphatis Spartanis, a civibus excipitur. Post hæc Spartani, ne vires otio corrumpere, & ut bis illatum a Persis Græciæ bellum ulciscerentur, ultro fines eorum depopulantur. Ducem suo, sociorumque exercitui deligunt Pausaniam, qui pro ³ ducatu, regnum Græciæ affectans, prodicionis præmium cum Xerxe, nuptias filiæ ejus paciscitur, redditis captivis, ut fides regis aliquo beneficio obstringeretur. Scribit præterea Xerxi, quoscunque ad se ⁴ nuntios misisset, interficeret; ne res loquacitate hominum proderetur. Sed dux Atheniensium Aristides, ⁵ belli socius, collegæ conatibus obviam eundo, simul & in rem sapienter consulendo, prodicionis consilia discussit. Nec multo post accusatus Pausanias, damnatur. Igitur Xerxes, cum prodicionis dolum publicatum videret, ⁶ ex integro bellum

3. Detineant.

4. Per in compositione significat rei perfectionem. Sic infra lib. 12. c. 3. Perpetrare bella, i. e. finire.

5. Hoc est, Honore ducis non contentus, se Regem Græciæ constituit.

6. Gronov. legit portitores,

quos *ῥαυμάτορες* appellabant. B.

7. Hoc est; præfectus bello cum Pausania, detexit prodicionem, se opponendo illius, &c.

8. Lege intruxit. Sic supra lib. 11. Xerxes bellum a patre captum — instruxit. Est familiaris Justino locutio.

E 9. Demo-

bellum instituit. Græci quoque ducem constituerunt Cimonem Atheniensem, filium Miltiadis, quo duci apud Marathonem pugnatum est, juvenem, cujus magnitudinem futuram pietatis documenta prodiderunt. Quippe ⁹ patrem ob crimen peculatus in carcerem conjectum, ibique ¹⁰ defunctum, translatis in se vinculis, ad sepulturam redemit. Nec in bello iudicium diligentium fefellit: siquidem non inferior virtutibus patris, Xerxem terrestri navalique bello ¹¹ superatum, trepidum recipere se in regnum coëgit.

9. *Demosibenes non patris causâ, sed ob affectatam tyrannidem multatum Cimonem in oratione scribit, contra Aristocratem.*

10. Hoc est; In carcere mortuum redemit, ut eum sepeliret, hac lege, ut ipse in vinculis moreretur.

11. Ad Eurymedontem.

LIBER III.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Xerxis & Artabani præfecti perfidi tragicus interitus.*
2. *Bellorum inter Lacedæmonios & Athenienses origo. Sparta Respublica, & Legislator.*
3. *Leges à Lycurgo Spartanis latæ, quomodo ratæ fiant & habeantur.*
4. *Bellum Messeniis illatum ob stupratas virgines: & spuriorum Spartanorum in Italiam migratio.*
5. *Messinii scelerum suorum lunt penas; & bellum instaurant, ac tandem superantur.*
6. *Tertium bellum Messenium Peloponnesiacum item, in quo multa eventuum variorum facies.*
7. *Pacis sædus ruptum. Spartani premuntur Periclis virtute, cujus egregia in rempublicam merita describuntur. Iterum pax sancita & violata: unde bellum Siculum.*

CAP. I.

Xerxes rex Persarum, terror antea gentium, bello in ¹ Græciam infelicitè gesto, etiam suis contemptui esse cœpit. Quippe Artabannus præfectus ejus, defi-

CAP. I. 1. Hoc est, vel adversus Græciam, vel per Antiptosin pro in Græcia: uti dicunt in potestatem esse, pro in potestate.

2. Cui

efficiente quotidie regis majestate, in spem regni ad-
 actus, cum septem robustissimis filiis regiam vesperi
 ingreditur, (nam amicitiae jure semper illi patebat) tru-
 datoque rege, voto suo obistentes filios ejus dolo
 ingreditur. Securius de 2 Artaxerxe, puero admodum,
 agit regem à Dario, qui erat adolescens, quo maturius
 regno potiretur; occisum; impellit Artaxerxem parri-
 cidium parricidio vindicare. Cum ventum ad domum
 patrii esset, dormiens inventus, quasi somnum fingeret,
 interficitur. Dein cum unum ex regis filiis sceleri suo
 peresse Artabanus videret, metueretq; de regno cer-
 mina principum, assumit in societatem consilii Baca-
 sum; qui, praesenti statu contentus, rem prodit Ar-
 taxerxi, ut pater ejus occisus; ut frater falsa parricidii sus-
 pitione oppressus; ut denique ipsi pararentur insidiae. His
 cognitis Artaxerxes, verens Artabani numerum filiorum,
 postero diem paratum esse armatum exercitum ju-
 bet, recogniturus & numerum militum, & in armis in-
 dustriam singulorum. Itaque cum inter ceteros &
 esse Artabanus armatus assisteret, rex simulat se brevio-
 rem lorica habere: jubet Artabanum secum commu-
 nire: exuentem se ac nudatum gladio trajicit: tum
 filios ejus corripit jubet. Atque ita egregius adoles-
 cens, & caedem patris & se ab insidiis Artabani 3 vin-
 dicavit.

CAP. II. Dum haec in Persis geruntur, interea Græ-
 cia omnis, ducibus Lacedaemoniis & Atheniensibus, in
 duas divisa partes, ab externis bellis, velut in viscera
 terra, arma convertit. Fiunt igitur de uno populo duo
 corpora: & eorundem castrorum homines in duos ho-
 stiles exercitus dividuntur. Hinc Lacedaemonii com-
 munia quondam civitatum auxilia, ad vires suas trahe-
 bant: inde Athenienses, & vetustate gentis, & gestis re-
 bus illustres, propriis viribus confidebant. Atque ita
 duo potentissimi Græciae populi, institutis Solonis, &
 Lycurgi legibus pares, ex æmulatione virium in bellum
 uebant. Namque Lycurgus, cum fratri suo Polydestæ
 Spar-

2. Cui cognomen Longimano.
 3. Verbo vindicare duplex vis,

& notio subjecta est; quod pri-
 mum idem est ac ulcisci, deinde
 idem quod liberare.

Spartanorum regi successisset, regnumque sibi vindicare potuisset, Charilao filio ejus, qui natus postumus fuerat, cum ad ætatem adultam pervenisset, regnum summa fide restituit: ut intelligerent omnes, quanto plus apud bonos pietatis jura, quam omnes opes valerent. Mædiodi igitur tempore dum infans ¹ convalescit, tutelamque ejus administrat, non habentibus Spartanis leges instituit, non inventione earum ² magis, quam exemplo clarior: siquidem ³ nihil lege ulla in alios sanxit, cujus non ipse primus in se documenta daret. ⁴ Populum in obsequia principum, principes ad justitiam imperiorum formavit. Parcimoniam omnibus suasit, existimans laborem militiæ, assidua frugalitatis consuetudine faciliorem fore. Emi singula non pecunia, sed compensatione mercium jussit. Auri argentique usum, velut omnium scelerum materiam, sustulit.

CAP. III. Administrationem reipublicæ per ordines divisit: Regibus potestatem bellorum, ¹ magistratibus judicia per annuas successiones, senatui custodiam legum, populo sublegendi senatum, vel creandi quos vellet magistratus, potestatem permisit. Fundos omnium aequaliter inter omnes divisit, ut æquata patrimonialia neminem potentiorum altero redderent. ² Convivari omnes publice jussit, ne cujus divitiæ vel luxuria in occulto essent. Juvenibus non amplius una veste uti toto anno permisit, nec quinquam cultius quam alterum pro-

CAP. II. I. Crescit, robur acquirit. Sic Cicero ad Att. 7. 3. His ille (Cæsar) rebus ita convalluit, ut, &c.

2. Nonnulli malæ latinitatis hæc de causâ auctori nostro dicam scribunt, sed falso. Sic enim Florus 4. 2. 72. minus admirabilior. Plaut. Stich. 5. 4. magis dulcius. Virg. in culice v. 78.

3. Lævinus apud Liv. 26. 36. Si quid injungere inferiori velis, id prim in te ac tuos si ipse juris statueris, facile omnes obediētes habueris.

4. Docuit populum quomodo

principibus pareret; & principes quomodo imperarent aliis, justitiam administrando.

CAP. III. I. Hi sunt Ephori; qui, etsi non de omnibus negotiis, de potissimis tamen & maximi momenti rebus judicabant.

2. Ea convivia Pbidity a' nò rē pōidēv a parcendo, vel Pbidity a' nò rē pōidēv ab amicitia appellabantur. Conveniebant autem ad Pbidity, conferentes singuli farinæ modium, vini coros octo, casei quinque minas, ficum quinque semiminas.

rogredi, nec epulari opulentiùs, ne imitatio in luxu-
 am verteretur. Pueros puberes non in forum sed in
 agrum deduci præcepit, ut primos annos non in luxu-
 ria, sed ³ in opere & laboribus agerent. Nihil eos
 omni causa substernere, & vitam sine pulmento degere,
 neque prius in urbem redire, quam viri facti essent,
 statuit. Virgines sine dote nubere iussit, ut uxores
 eligerentur, non pecuniæ; severiusque ⁴ matrimonia
 a viri coercerent, cum nullis dotis frænis tenerentur.
 Maximum honorem non divitum & potentium, sed pro
 gradu ætatis senum esse voluit: Nec sane usquam ter-
 rarum locum honoratiorem senectus habet. ⁵ Hæc
 quoniam primo, solutis antea moribus, dura videbat
 esse, ⁶ auctorem eorum Apollinem Delphicum fingit, &
 inde se ea ex præcepto numinis derulisse, ut ⁷ consue-
 scendi tedium metus religionis vincat. Dein ut æter-
 nitatem legibus suis daret, jurejurando obligat civita-
 tem, nihil eos de ejus legibus mutaturos, priusquam
 reverteretur: & simulat, se ad oraculum Delphicum
 proficisci, consulturum, quid addendum mutandumque
 legibus videretur. Proficiscitur autem Cretam, ibique
 perpetuum ⁸ exilium egit, abjicique in mare ossa sua
 moriens iussit, ne ⁹ relatis Lacedæmonem, solutos se
 Spartani religione juris jurandi in dissolvendis legibus
 arbitrarentur.

CAP. IV. His igitur moribus ita brevi civitas con-
 valuit, ut; cum Messeniis, propter stupratas virgines
 suas in solenni Messeniorum sacrificio, bellum intu-
 lissent, gravissima se execratione obstrinxerint, non
 prius

3. Al. inopia. At opus est labor
 rusticus. Primos (inquit) annos
 non in luxuria, ut Romæ pueri
 in forum ducti prætexam depo-
 nebant, & puram induebant to-
 gam, sed in agris, in opere rustico
 & laboribus perpetuis transige-
 bant.

4. (i. e.) Uxores suas.

5. Hoc est; Quia has leges
 cernebat difficiles esse populo cor-
 rupto moribus.

6. Nonnulli harum legum non
 Lycurgum, sed Minoem auctorem,
 atque a Cretenfibus eas ad Sparta-
 nos per Lycurgum translatas, exi-
 stimant.

7. Ut timor religionis violandæ
 faciat ut sine tedio assuescant.

8. Agere exilium est degere in
 exilio.

9. Ne reportatis Lacedæmonem
 assibus, putarent se liberos a jura-
 mento, ut leges violare possent.

prius, quam ¹ Messenam expugnassent, reversuros; tantum sibi vel de viribus suis, vel de fortuna spondentes. Quæ res initium dissensionis Græciæ, & intestini belli causa & origo fuit. Itaque, cum ² contra præsumptionem suam annis decem in obsidione urbis tenerentur, & querelis uxorum post tam longam viduitatem revocarentur; veriti ne, hac perseverantia belli, gravius sibi quam Messeniis nocerent: quippe illis quantum juventutis bello intercidat, mulierum fecunditate suppleri; sibi & bellidamna assidua; & fecunditatem uxorum, absentibus viris, nullam esse: itaque legunt juvenes ex eo genere militum, qui post jusjurandum in supplementum venerant, quibus Spartam remissis promiscuos omnium feminarum concubitus permiscere: maturiorem futuram conceptionem rati, si eam singulæ per plures viros experirentur. Ex his nati, ob notam materni pudoris, ³ Partheniæ vocati: qui, cum ad annos xxx pervenissent, metu inopiæ (nulli enim pater existerat, cujus in patrimonium successio speraretur) ducem Phalantum assumunt, filium Arati, qui Auctor Spartanis fuerat juventutis ad generandam sobolem domum remittendæ: ut sicuti dudum patrem ejus nascendi auctorem habuissent, sic ipsum spei ac dignitatis suæ haberent. Itaque nec salutatis matribus, è quarum adulterio infamiam collegisse videbantur, ad sedes inquirendas proficiscuntur; diuque & per varios casus jactati, tandem in Italiam deferuntur, & occupata arce Tarentinorum, expugnatis veteribus incolis, sedes sibi constituunt. Sed post annos plurimos dux eorum Phalantus, per seditionem in exilium proturbatus, ⁴ Brundisium se contulit; quo expulsi sedibus suis veteres Tarentini concesserant. Hic moriens persuadet, ut ossa sua postremasque reliquias conterant, & tacite spargi in foro Tarentinorum curent. Hoc enim modo recuperare illos

CAP. IV. 1. Al. Messeniam; male. Nam *Messenia* est ager seu territorium Messeniorum; *Messene* vero urbs princeps, seu Metropolis Territorii.

2. Contra quam sibi proposuerant, vel præter animi opinionem,

3. Propter hujus facti memoriam adem Veneri armata posuerunt. Quod tamen ex causa turpi, honestius tamen videtur Venerem armatam consecrasse, quam calvam.

4. Vide Cluver.

illos patriam suam posse, Apollinem Delphis cecimisse. Illi arbitantes eum in ultionem sui civium fata prodidisse, præceptis parvere: sed oraculi diversa sententia fuerat. Perpetuitatem enim urbis, non amissionem, hoc facto promiserat. Ita ducis exulis consilio, & hostium ministerio, possessio Tarentina Partheniis in æternum mandata: ob cuius beneficii memoriam Phalanto divinos honores decrevere.

CAP. V. Interea Messenii, cum virtute non possent, per insidias expugnantur. Dein, cum per annos LXXX travia servitutis verbera plerumque & vincula, ceteraque captivitatis mala perpessi essent, post longam prætorum patientiam, bellum restaurant; Lacedæmonii, quoque eo conspiratus ad arma concurrunt, quod adversus servos dimicaturi videbantur. Itaque cum hinc injuria, inde indignitas animos acueret; Lacedæmonii, de belli eventu oraculo Delphis consulto, jubentur ducem belli ab Atheniensibus petere. Porro Athenienses, cum responsum cognovissent, in contemptum Spartanorum¹ Tyrtaeum poetam, claudum pede, misere: qui tribus præliis fusus, eo usque desperationis Spartanos adduxit, ut, ad supplementum exercitus, servos suos manumitterent, hisque interfectorum matrimonia pollicerentur; ut non numero tantum amissorum civium, sed & dignitati succederent. Sed reges Lacedæmoniorum, ne, contra fortunam pugnando, majora detrimenta civitati² infligerent, reducere exercitum voluerunt; ni intervenisset Tyrtaeus, qui composita carmina exercitui pro concione recitavit; in quibus hortamenta virtutis, damnorum solatia, belli consilia conscripserat. Itaq; tantum ardorem militibus iniecit, ut, non de salute, sed de sepultura solliciti,³ tesseras, insculptis suis & patrum nominibus, dextro brachio deliga-

CAP. v. 1. Archombroti fil. Lacon, sive Milesius, floruit, 35. Olympiade. Suid.

2. Injungerent placet Vorstio, & Grævio: Sic Brutus ad Cic. in Ep. 13. lib. xi. Ne quid detrimenti resp. injungant. Cuius generis

multa & in Livio aliisq; reperuntur.

3. Tesserae fuerunt tabellæ lignæ, quas Polyænus *συντάλιδας* vocat. Nomina patrum simul insculpere necesse habuerunt, quia cognominibus carebant; neq; aliter agnolci potuissent. Vor.

4. Hoc

deligarent; ⁴ ut, si omnes adversum prælium consum-
fisset, & temporis spatio confusa corporum lineamenta
essent, ex indicio titulorum tradi sepulturæ possent.
Cum sic animatum reges exercitum viderent, curant
rem hostibus nuntiari. Messeniis autem non timorem
res, sed æmulationem mutuam dedit. Itaque tantis
animis concursus est, ut raro unquam cruentius præ-
lium fuerit. Ad postremum tamen victoria Lacedæ-
moniorum fuit.

CAP. VI. Interjecto tempore, tertium quoq; bel-
lum Messenii reparavere : in cuius auxilium Lacedæ-
monii, inter reliquos socios, etiam ¹ Athenienses adhi-
buere: quorum fidem cum suspectam haberent, super-
vacaneos simulantes, à bello eisdem ² dimiserunt. Hanc
rem Athenienses graviter ferentes, pecuniam, quæ erat
in stipendium Persici belli ab universa Græcia collata,
³ à Delo Athenas transferunt, ne, deficientibus à fide
societatis Lacedæmoniiis, prædæ ac rapinæ esset. Sed
nec Lacedæmonii quievere : qui, cum Messeniorum bel-
lo occupati essent, Peloponneses immisere, qui bellum
Atheniensibus facerent. Parvæ tunc temporis, classe
⁴ in Ægyptum missa, vires Atheniensibus erant : itaque
navali prælio dimicantes facile ⁵ superantur. Inter-
jecto deinde tempore, post reditum suorum aucti &
classis & militum robore, prælium reparavere. Jam
& Lacedæmonii, omissis Messeniis, adversus Atheni-
enses arma verterant. Diu varia victoria fuit ; ad post-
remum æquo Marte utrinque discessum. Inde revocati
Lacedæmonii ad Messeniorum bellum, ne medium tem-

tem-

4. Hoc est ; *Ut possent sepeliri, cogniti per insculpta nomina, si omnes perirent in certamine infelici, & temporis diuturnitas dele-
ret lineamenta vultuum.*

CAP. VI. 1. Inter quos erat Cimon Miltiadis filius. *Thucyd. l. 1.*

2. In Mss. legitur, bello eodem dimiserunt : quod notat majorem Emphasin. Quasi diceret ; *ab eo ipso bello dimiserunt, ad quod paulo ante evocaverant.* Id quod augeat injuriam, quia pote ant

non evocasse.

3. Delum enim commune Græciæ ærarium esse voluerunt, veteres enim in fanis publicas privatasque suas pecunias soliti sunt deponere. *Bong.*

4. Athenienses ingentem classem navium se. ducentarum in auxilium miserunt Ægyptiorum, qui mortuo Xerxe a Persis detrece-
rant : Regemq; sibi Inarum con-
stituerant.

5. In Halia.

tempus otiosum Atheniensibus relinquerent, cum The-
nis paciscuntur, ut ⁶ Bœotiorum imperium his resti-
merent, quod temporibus Persici belli amiserant, ut illi
Atheniensium bella fusciperent. Tanta furor Spar-
tanorum erat, ut, duobus bellis impliciti, fuscipere ter-
rum non recusarent, dummodo inimicis suis hostes ac-
quirerent. Igitur Athenienses, adversus tantam tem-
estatem belli, duos duces deligunt, ⁸ Periclem spectatae
virtutis virum, & Sophoclem scriptorem tragoediarum:
qui diviso exercitu, & Spartanorum agros vastaverunt,
multas Achaiae civitates Atheniensium imperio adje-
rerunt.

CAP. VII. His malis fracti Lacedaemonii, in annos
xx pepigerunt pacem: sed tam longum otium inimi-
ciae non tulerunt: Itaque quintodecimo anno, rupto fœ-
dere, cum contemptu deorum hominumque, fines Atti-
cos populantur: & ne praedam potius, quam pugnam
expetisse viderentur, hostes ad praelium provocant. Sed
Athenienses, consilio Periclis ducis, ¹ populationis inju-
riam differunt in tempus ultionis: supervacuam pug-
nam existimantes, cum ulcisci hostem sine periculo pos-
sent. Deinde interjectis diebus, naves conscendunt, &
nihil sentientibus Lacedaemoniis, ² totam Spartam de-
praedantur, multoque plura auferunt, quam amiserant.
Prorsus ut in comparatione damnorum, longe ³ pluris
uerit ultio, quam injuria. Clara quidem hæc Peri-
clis expeditio habita: sed multo clarior privati patri-
monii contemptus fuit. Hujus agros, in populatione
cætero-

6. In Bœotios.

7. Quae geruntur contra Athe-
nienses.

8. Quinquagesimo anno post
Kerxis e Graecia discessum Pelo-
ponnesus tota conjuravit in Athe-
nienses. In praetura collegam
Pericles habuit. Sophoclem.

CAP. VII. 1. Hoc est; Ex-
pectant tempus, quo ulcisci pos-
sent, injuriam acceptam in popu-
latione agrorum.

2. Memini me alicubi legere

Lacedaemonem pro territorio seu
agro Laconico, Spartam autem
non memini: inquit Faber. Et
vix credi queat, quod per totam
Spartam intelligit urbem ipsam.
Optime igitur emendat Sebilus in
oram Spartanam: nec aliud ha-
bet Thucyd. 2. 7. 1.

3. Pluris esse pro plus efficere,
plus praestare. Sic Nepos; U-
num hominem pluris, quam civi-
tatem fuisse.

4. Non

cæterorum, intactos, hostes reliquerant, ⁴ sperantes acquirere se illi posse, aut periculum ex invidia, aut ex suspitione prodicionis infamiam. Quod ante prospiciens Pericles, & futurum populo prædixerat, & ad invidiæ impetum declinandum, agros ipsos dono reipublicæ dederat: atque ita, unde periculum quæsitum fuerat, ibi maximam gloriam invenit. Post hæc interjectis diebus, ⁵ navali præliodimicatum est: victi Lacedæmonii fugerunt. Nec cessatum deinceps est, quin aut terra, aut mari, varia præliorum fortuna invicem se trucidarent. Denique fessi tot malis, pacem in annos quinquaginta fecere, quam non nisi ⁶ sex annis servaverunt. ⁷ Nam inducias, quas proprio nomine condixerant, ex sociorum persona rumpebant: quippe qual minus perjurii contraherent, si ferentes sociis auxilia, potius quam si ipsi aperto præliodimicassent. Hinc bellum in Siciliam translatum: quod priusquam expono, de Siciliæ situ pauca dicenda sunt.

4. Non ideo agros *Periclis* reliquisse intactos *Archidamum*, ut eum suspectum redderet *Atheniensibus*, sed quoniam ei amicissimus fuit, inquit *Polyænus*.

5. Ad *Naupactum* duce *Pharmi-*

one. *Thucyd.* 2. 16. 1.

6. Et præterea decem mensibus, teste *Thucyd.* 5. 5. 15.

7. Hoc est; Curabant violari per federatos inducias, quas ipsi fecerant.

LIBER IV.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. <i>Siciliæ insulæ situs, soli natura: Ætnæ item montis, ac Scyllæ, & Charybdis miraculum.</i> 2. <i>Nomina, incolæ veteres, Tyranni Sicilia, cui Carthaginienses inhiant.</i> 3. <i>Rheginenses ab Himeranis oppressi. Athenienses imperium Siciliæ ambiunt, & prospere agunt initio.</i>	4. <i>In incepto pergentes Syracusani Lacedæmonios accersunt. Græcorum concursus fit, & bellum in Siciliam transfertur.</i> 5. <i>Athenienses à Gylippo, Lacedæmoniorum duce, terrâ marique franguntur: ducibus Demosthene & Nicias indecoro sato sublati.</i>

CAP. I.

Siciliam ferunt angustis quondam faucibus Italiae adhaesisse; direptamque, veluti a corpore ¹ majore, impetu superi maris, quod toto undarum onere illuc vehitur. Est autem ipsa terra tenuis ac fragilis; & ² cavernis quibusdam fistulisque ita penetrabilis, ut ventorum tota ferme flatibus pateat; ³ nec non & ignibus generandis nutriendisque soli ipsius naturalis materia: quippe intrinsecus stratum sulphure & bitumine traditur: quæ res facit, ut, spiritu cum igne inter interiora luctante, frequenter & compluribus locis nunc flammæ, nunc vaporem, nunc fumum eructet. Inde denique Ætnæ montis per tot secula durat incendium. Et ubi acrior per ⁴ spiramenta cavernarum ventus incubuit, arenarum moles ⁵ egeruntur. Proximum Italiae promontorium ⁶ Rhegium dicitur, ideo quia Græce abrupta hoc nomine pronuntiantur. Nec mirum si fabulosa est loci hujus antiquitas, in quem res tot coïere miræ. Primum quod nusquam alias tam torrens fretum, nec solum citato impetu, verum ⁷ etiam sævo; neque experientibus modo terribile, verum etiam procul videntibus. Undarum porro inter se concurrentium tanta pugna est, ut alias veluti terga dantes in imum desiderare, alias quasi victrices in sublime ferri videas: nunc hic fremitum ferventis æstus, nunc illic gemitum in voraginem desidentis exaudias. Accedunt vicini, & perperui Ætnæ montis ignes, & ⁸ insularum Æolidum, veluti

CAP. I. 1. Scheff. *maior* ad corpore, non *impetu* refert. Vult enim Justinus Siciliam esse quasi particulam corporis majoris, seu Continentis. Si *maior* ad impetu pertinet, idem est ac *valde magno*.

2. Hoc est; Ita perforata *hiatibus* quibusdam, *et* antris.

3. Hoc est; Tellus ipsa composita est ex materia apta ad producendos, & nutriendos ignes; quia, &c.

4. *Offia*,

5. *Ejiciuntur*.

6. Sic dictum a *ῥήγναι* rumpi, quod hic violentia terræ motuum Siciliam ab Italia divulserit.

7. Est ex Mss. qui hunc locum totum sic exhibet; Nec solum citatum (*fretum*) impetu, verum etiam *et* vorax. Elegantissime: Et idcirco sequitur de *Undis* gemitu in voraginem desidentibus.

8. Quæ & *Lypææ*, & *Vulcania* Latinis, *Hephestiades* Græcis, & *Plotæ* Dionysio vocantur.

9. Non

veluti ipsis undis alatur incendium. Neque enim in tam angustis terminis aliter durare tot seculis tantum ignis potuisset, nisi & ⁹ humoris nutrimentis aleretur. Hinc igitur fabulæ ¹⁰ Scyllam & ¹¹ Charybdin peperere, hinc latratus auditi, hinc monstri credita simulacra, dum navigantes, magnis vorticibus pelagi desidentis exterriti, latrare putant undas, quas sorbentis æstu vorago conlidit. Eadem causa etiam Ætnæ montis perpetuos ignes facit. Nam aquarum ille concursus raptum secum spiritum in imum fundum trahit, atque ibi suffocatum tamdiu tenet, donec per spiramenta [terra diffusus, nutrimenta] ignis incendat. Jam ipsa Italiæ Siciliæque vicinitas, jam promontiorum altitudo ipsa ita ¹² similis est, ut quantum nunc admirationis, tantum antiquis terroris dederit; ¹³ credentibus, coeuntibus in se promontoriis, ac rursus discedentibus, solida intercipi absqueque navigia. Neque hoc ab antiquis in dulcedinem fabulæ compositum, sed meru & admiratione transeuntium. Ea est enim procul insipientibus natura loci, ut sinum maris, non transitum putes: quo cum accesseris, discedere ac seungi promontoria, quæ antea iuncta fuerant, arbitrare.

CAP. II. ¹ Siciliæ primo Trinacriæ nomen fuit; postea Sicania cognominata est. Hæc à principio patria Cycloperum fuit: quibus extinctis, ² Cocalus regnum insulæ occupavit: post quem ³ singulæ civitates in

ty.

⁹ Non enim vult humore solo nutrirî, sed præter alia humore. Itaque supra tanquam rarum & singulare, velut ipsis undis alatur incendium, cum præmiserit de regionis solo, intrinsecus stratum sulphure, & bitumine, &c. Inde Ætnæ montis per tot secula incendium.

¹⁰ Scopulus in freto Mamertino, inter Siciliam & Italiam. Plin.

¹¹ Poetarum fabulis celebris, nihil aliud enim quam mare vorticofum, & quasi in hiatum descendens.

¹² In Ms. Leydensi, simul est,

ut sensus postulat; quippe statim subdit, cœuntibus in se promontoriis, &c. B.

¹³ Antiquis; qui putabant bæves integras disrumpi & perire, dum promontoria inter se iungerentur, & à se separarentur.

CAP. II. 1. Quæ & Sicania & Triquetra. Plin. 3. 8. est insula maris Mediterranei celeberrima.

2. Lege Diodorum 4. 81. & 16. Strab. 1. 6.

3. Hoc est; Tyranni occupaverunt supremam potestatem in civitatibus omnibus.

Tyrannorum imperium concesserunt, quorum nulla terra feracior fuit. Horum ex numero ⁴ Anaxilaus iustitia cum ceterorum crudelitate certabat; cujus moderationis haud mediocrem fructum tulit: Quippe decedens cum filios parvulos reliquisset, tutelamque eorum ⁵ Miccytho, spectatae fidei servo, commisisset; tantus amor memoriae ejus apud omnes fuit, ut parere servo, quam deferere regis filios mallerent; principesque civitatis, obliti dignitatis suae, regni majestatem administrari per servum paterentur. Imperium Siciliae etiam ⁶ Carthaginienfes tentavere; diuque varia victoria cum Tyrannais dimicatum. Ad postremum, amisso Hamilcare imperatore, cum exercitu aliquantisper quievere victi.

CAP. III. Medio tempore cum Rhegini discordia laborarent, civitasque per dissensionem divisa in duas partes esset; veterani ab altera parte ab ¹ Himera in auxilium vocati, pulsae civitate, contra quos implorati fuerant; & mox caesis, quibus rulerant auxilium, urbem cum conjugibus & liberis sociorum occupavere; ausi facinus ² nulli tyranno comparandum: quippe ut Rheginis melius fuerit vinci, quam vicisse. Nam sive victoribus captivitatis jure servissent, sive amissa patria exulare necesse habuissent; non tamen inter aras & patrios Lares trucidati, crudelissimis tyrannis patriam cum conjugibus ac liberis praedam reliquissent. ³ Catinienfes quoque, cum Syracusanos ⁴ graves paterentur, diffusi viribus suis, auxilium ab Atheniensibus petivere: qui seu studio majoris imperii, quo Asiam Graeciamque penitus occuparent, seu metu factae pridem à Syracusanis classis, ne Lacedaemoniis illae vires accederent; Lamponium ducem cum classe in Siciliam misere, ut, sub

4. Rheginorum in agro Bruttio tyrannus fuit, & Messana in Sicilia conditor.

5. Hunc Herodotus 7. 170, Minobor vocat Anaxilai εὐκλινος. ut & Macrob.

6. Ad id. à Xerxe incitati sunt. Diodor. 12. 20. & seqq. Herod. 7. 66.

CAP. III. 1. Urbs Sicilia.

Vide Plin. 1. 3. Strab. 1. 6. est etiam Zancles colonia.

2. Hoc est; Facinus nulli Tyrannorum facinori comparandum. Sic supra; Virtus Atheniensium ceteris (ceterorum virtuti) praelata.

3. Urbs Catana a Naxiis condita. Strab. 1. 6.

4. Sibi molestos.

5. Viginti-

sub specie ferendi Catiniensibus auxilii, tentarent Siciliae imperium. Et quoniam prima initia, frequenter caesis hostibus, prospera fuerant; ⁵ majore denuo classe & robustiore exercitu, Lachete & Chariade ducibus, Siciliam petivere: sed Catinienses, sive metu Atheniensium, sive tædio belli, pacem cum Syracusanis, remissis Atheniensium auxiliis, fecerunt.

CAP. IV. Interjecto deinde tempore, cum ¹ fides pacis à Syracusanis non servaretur, denuo legatos Athenas mittunt, qui ² sordida veste, capillo barbaque promissis, & ³ omni squaloris habitu ad misericordiam commovendam acquisito, concionem deformes adunt: adduntur precibus lacrymæ; & ita misericordem populum supplices movent, ut damnarentur duces, qui ab his auxilia deduxerant. Igitur classis ingens decernitur: creantur duces Nicias, & ⁴ Alcibiades, & Lamachus; tantisque viribus Sicilia repetitur, ut ipsis terrori essent, in quorum auxilia mittebantur. Brevi post tempore, revocato ⁵ ad reatum Alcibiade, duo prælia pedestria secunda Nicias & Lamachus faciunt: ⁶ munitionibus deinde circumdatis, hostes etiam marinis commeatibus in urbe clausos intercludunt. Quibus rebus fracti Syracusani auxilium à Lacedæmoniis petiverunt. Ab his mittitur Gylippus solus, sed in quo ⁷ instar omnium, auxiliorum erat. Is, audito in itinere belli jam inclinato statu, auxiliis partim in Græcia, partim in Sicilia contractis, opportuna bello loca occupat. Duobus deinde præliis victus, con-

gref-

5. Viginti naves misisse ait
Thucyd. l. 5.

CAP. IV. 1. Servare fidem est
promissum servare, promissa facere.

2. Supplices, vel luctui addicti,
solebant sordidati incedere, capil-
los & barbam promittere, ut squa-
lorem suum ostenderent.

3. Vestitu omnino squalido.

4. Clinie filius Atheniensis.

5. Infra 5, 1. Revocatus a bel-
lo ad iudicium. Nepos; Absen-
tem, quod sacra violasset, reum
fecerunt. Ad reatum, id est ad

dicendam causam. Scheffer. ex-
ponit, ut reus fieret, eo quo dici-
tur modo, vocatus ad consulatum.
Sed hoc quidem, inquit, haud con-
veniens, quia esse reus debuit, an-
tequam posset revocari. Quare
suspiciatur aliquod latere mea-
dum.

6. Al. circumdatos. Al. veronon
solum dicunt circumdare urbem
munitionibus, sed & munitiones
circumdare urbe.

7. Qui ob virtutem præstabat
omnibus auxilium.

CAP. V.

gressus tertio, occiso Lamacho, & hostes in fugam compulsi, & socios obsidione liberavit. Sed cum Athenienses à bello terrestri in navale se transfulissent, Gylippus classem Lacedæmone cum auxiliis arcessit. Quo cognito, & ipsi Athenienses in locum amissi ducis Demosthenem & Eurymedonta cum supplemento copiarum mittunt: Peloponnesii quoque, communi civitatum decreto, ingentia Syracusanis auxilia misere; & quasi Græciæ bellum in Siciliam translatum esset, ita ex utraque parte summis viribus dimicabatur.

CAP. V. Prima igitur congressione navalis certaminis, Athenienses vincuntur. Castra quoque cum omni publica ac privata pecunia amittunt. Super hæc mala, cum etiam terrestri prælio victi essent, tunc Demosthenes ¹ censere cœpit, ut abirent Sicilia, dum res, ² quamvis afflictæ, nondum tamen perditæ forent; neque in bello male auspiciato amplius perseverandum; esse domi graviora & forsitan infeliciora bella, in quæ servare hos urbis apparatus oporteat. Nicias, seu pudore male actæ rei, seu metu destitutæ spei civium, seu impellente fato, manere contendit. Reparatur igitur navale bellum. & ³ animi à prioris fortunæ procella ad spem certaminis revocantur: sed insectia ducum, qui inter angustias maris tuentes se Syracusanos aggressi fuerant, facile vincuntur. Eurymedon dux, in prima acie fortissime dimicans, primus cadit: triginta naves, quibus præfuerat, incenduntur. Demosthenes & Nicias, & ipsi victi, exercitum in terram deponunt, tutiorem fugam rati itinere terrestri. Ab his relictas ⁴ centum triginta naves Gylippus invasit: ipsos deinde insequitur: fugientes partim capit, partim cædit. Demosthenes, amisso exercitu, ⁵ a captivitate, gladio & voluntaria morte se vindicat. Nicias autem, ne Demosthenis ⁶ quidem exemplo, ut sibi consuleret, admonitus, cladem suorum auxit dedecore captivitatis.

LIBER V.

CAP. v. 1. Est in Senatu, aut in concione Sententiam de re, de qua deliberandum, dicere.

2. Inclinate, sive ut Livius, accise.

3. Forſan animati. Magnitudo enim accepræ cladis sæpe animos ad ultionem accendit.

4. At Thucydides l. 7. 13. 24. Athenienſibus ex poſtrema clade tamomodo 70 naves reliquas fuiſſe ſcribit.

5. Ne veniret in poteſtatam, a gladio ſuo impetravit. Flor. 4. 9.

6. Ut conſuleret ſuæ gloriæ, ſe occidendo. F 2 LIBER V.

JUSTINI LIBER V.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. Alcibiades, Siculi belli con-
citor, in exilium coniectus,
Lacedæmonios ad bellum A-
theniensibus inferendum im-
pellit. Huic bello Darius
rex Persarum accedit socius
Lacedæmonii.
2. Alcibiadis res gestæ in pa-
triam. Lacedæmonii sus-
pectus, negotium illis faces-
sit Tissafernis opera.
3. Alcibiades statum reip. mu-
tat, deinde classe instructa
in bellum pergit adversus
Lacedæmonios.
4. Navalis pugna & præclara
de Lacedæmoniiis victis ab
Alcibiade reportata victo-
ria. Is desideratus civibus
Athenas reversus sum-
ma cum omnium letitia ex-
cipitur.
5. Lacedæmonii, Persarum fre-
ti auxilio, exercitum Athe-
niensium in Asia sparsum
opprimunt. Alcibiades, ob
rem male gestam veritus
populi impetum, denuo in
voluntarium exilium profi-
ciscitur.
6. Conon, Alcibiadis successor,
invalidos & novos milites
nactus, infeliciter rem ge-
rit, & navali prælio supe-
ratus concedit ad Evaga-
ram.
7. Atheniensium tot cladibus
fractorum pusillanimitas.
8. Lacedæmonii victores urbs
Athenarum deditione poti-
untur. Lysander statum
reip. mutat: inde XXX
tyranni, & cædes Alcibi-
adis.
9. Theramenes, tyrannorum
unus, à collegis trucidatur.
Thrasylbulus remp. collapsam
restituit, & prælio commis-
so, XXX tyrannorum sævis-
simos, Critiam & Hippolo-
chum, mæstat.
10. Thrasylbulus populares fu-
gientes placide revocat; su-
perstites tyrannos urbe pel-
lit; qui, dum bellum repa-
rare student, comprehensi
trucidantur.
11. Darii mors; inter cuius
filios, Artaxerxem & Cy-
rum, lis de regno, quæ pri-
us in occultum, deinde vtro
in apertum bellum erum-
pente, Artaxerxes demum,
fratre occiso, & victoria &
regno potitur.

CAP. I.

DUM Athenienses in Sicilia bellum per biennium cupidius, quam felicius gerunt, interim concior & dux ejus Alcibiades absens Athenis infimulatur, ¹ mysteria Cereris] Initiorum sacra, ² nullo magis quam silentio solennia, enuntiavisse. Revocatusque à bello ad judicium, sive conscientiam sive indignitatem rei non ferens, tacitus in exilium ³ Elidem profectus est. Inde, ubi non damnatum se tantum, verum etiam liris, per omnium ⁴ sacerdotum religiones ⁵, devotum agnovit, Lacedæmona se contulit: ibique regem Lacedæmoniorum impellit, turbatis Atheniensibus adverso Siciliæ prælio, ultro ⁶ bellum inferre. Quo facto ⁷ omnia Græciæ regna, velut ad extinguendum commune incendium, concurrunt. Tantum odii Athenienses immoderati imperii crudelitate contraxerant. ⁸ Darius quoque rex Persarum, memor paterni avitque in hanc urbem odii, facta cum Lacedæmoniis per Tissafernem, præfectum ⁹ Lydiæ, societate, omnem sumptum belli pollicetur. Et erat hic quidem titulus cum Græcis coeundi: re autem verà timebat, ne, victis Atheniensibus, ad se Lacedæmonii arma transferrent. Quis igitur miretur, tam florentes Atheniensium opes ruisse, cum ad opprimendam unam

CAP. I. 1. Hæc dele, quia eadem sunt, ac *Initiorum sacra*. At *Friolhemius* sic legit, *Mysteria Cereris initiorum, sacra nullo magis quam silentio solennia*. Ita *Scheffer*. *Mysteria Cereris initiorum, sacro nullo magis, quam silentio solennia*. *Mysteria Cereris initiorum sacra*, hoc est, *Mysteria Initiorum Cereri dicata*.

2. Ritu, aut negotio.

3. *Ptolæmo*, & cæteris *Peloponnesi* regio.

4. *Eumolpidas Cereris* fuisse sacerdotem testatur *Plur.* ab *Eumolpo* dict.

5. Devotionis exemplum, quo

testatior esset memoria, in pila lapidea incisum, atq; in publico positum ait *Probus* in *Alcib.* *Plutarchus* in *Solone* ait, Deovere solebant non solum sacerdotes, sed & Magistratus.

6. Quod, munita a Lacedæmoniis, consilio Alcibiadis, *Decelia*, *Decelicum* appellatum est.

7. *Respublicas* voluit dicere, seu civitates; eo sensu, quo *civitas Allobrogum*, *civitas Avernorum* dicitur.

8. Cognomento *Notus*, quem *Scal.* Hierosolimitani templi restauratorem sentit.

9. *Asia minoris* regio.

CAP. II.

unam urbem, totius Orientis vires concurrerent? Non tamen inertī, neque incruento cecidere bello: sed praeliati ad ultimum, victores etiam interdum, consumpti magis fortunæ varietate, quam vi victi sunt. Principio belli omnes ab his, etiam socii, desciverant, ut sit: quo se fortuna, eodem etiam favor hominum inclinat.

CAP. II. Alcibiades quoque motum adversus patriam bellum, non gregarii militis opera, sed imperatoris virtutibus adjuvat. Quippe acceptis quinque navibus in Asiam contendit, & tributarias Atheniensium civitates, auctoritate nominis sui, ad defectionem compellit. Sciebant enim domi clarum, nec exilio videbant factum minorem: nec tam ablatum Atheniensibus ducem, quam Lacedæmoniis traditum; ¹ partaque cum amissis imperia ² pensabant. Sed apud Lacedæmonios virtus Alcibiadis plus invidiæ, quam gratiæ contraxit. Itaque cum principes, velut æmulum gloriæ suæ, interficiendum insidiis mandassent, cognita re Alcibiades per ³ uxorem Agidis regis, quam adulterio cognoverat, ad Tissafernem præfectum Darii regis profugit; cui se celeriter officii comitate, & obsequendi gratia insinuavit. Erat enim & ætatis flore, & formæ veneratione, nec minus eloquentia, etiam inter Athenienses, insignis: sed in conciliandis amicitiarum studiis, quam in retinendis vir melior: quia morum vitia sub umbra eloquentiæ primo latebant. Igitur persuadit Tissaferni, *ne tanta stipendia classi Lacedæmoniorum præberet. Vocandos enim in portionem ⁴ muneris Ionios, quorum pro libertate, cum tributa Atheniensibus penderent, bellum susceptum sit. Sed nec auxiliis nimis enixe Lacedæmonios juvandos; Quippe memorem esse debere, alienam se* victori-

CAP. II. 1. Hoc est, quamvis apud Athenienses imperio excidisset Alcibiades, apud Spartanos tamen æque magnum factum cogitabant.

2. Junctæ cum nonnullis, pensantem, quod placet. Hoc est: Viderant cum tantum imperium recepisse, quantum amiserat. Imperatoriam enim dignitatem,

quam apud Athenienses amiserat, recuperaverat apud Lacedæmonios. Sic adversa secundis pensare, apud Liv. Flor. & alios.

3. Timeam Plut. in Alc. 42. nominat.

4. Oneris. Hinc Munifex, qui munera seu onera præstare cogitur, cui opponitur immunis.

victoriam, non suam instruere; Et ⁵ eatenus bellum sustinendum, ne inopia deferatur. Nam regem Persarum, dissidentibus Græcis, arbitrum pacis ac belli fore; & quos suis non possit, ipsorum armis victurum: perfecto autem bello, statim eorum victoribus dimicandum. Domesticis itaque bellis Græciam atterendam, ne externis vacet; exequandasque vires partium, & inferiores auxilio levandos. Non enim quieturos post hanc victoriam Spartanos, qui vindices se libertatis Græciæ professi sint. Grata oratio Tislaferni fuit. Itaque commeatus maligne præbere; ⁶ classem regiam non totam mittere; ne aut victoriam totam daret, aut necessitatem deponendi belli imponeret.

CAP. III. Interea Alcibiades hanc operam civibus venditabat: ad quem cum legati Atheniensium venissent, pollicetur his amicitiam regis, si respub. à populo translata ad senatum foret: sperans, ut aut, concordante civitate, dux belli ab omnibus legeretur; aut, discordia inter ordines facta, ab altera parte in auxilium vocaretur. Sed Atheniensibus, imminente periculo belli, major salutis quam dignitatis cura fuit. Itaque, permittente populo, ² imperium ad senatum transfertur. Qui cum, insita ³ genti superbia, crudeliter in plebem consuleret, singulis tyrannidis sibi impotentiam vindicantibus, ab exercitu Alcibiades exul revocatur, duxque classi constituitur. Statim igitur Athenas ⁴ mittit, ex continenti se cum exercitu venturum, receptu-

5. Ea ratione gerendum, ut inopia pecuniæ non omittatur.

6. Quæ Phœnicum navibus ceptum quadraginta septem constabat.

CAP. III. 1. Quam scilicet eis navarat apud Persas. Græc. Venditare operam suis civibus, est iudicare apud cives suos, sua opera id factum esse.

2. Ad Quadringentos, quorum meminuit Strabo, lib. 9.

3. Nobilitum. Nam superbia solenne nobilitatis malum. Sall. Pro genti igitur nobilitati legi contendit Faber. Hæc autem verba, Qui cum, insita genti superbia, crudeliter in plebem consu-

leret, optime exponit Grævius. Hoc est, quum in plebem sævirent, pro ingenio illius gentis, pro illa quæ insita est Atticis superbia, ut quicumque ex iis, sive sint ex populo, sive ex nobilibus, ad imperium tale provehantur, ut soliterum potiantur, cæteros cives premant, vexent, superbeque habeant. Senatus non erat gens, sed erat ex illa gente, cui insita est superbia.

4. Mittere nonnunquam est scribere, & sive litteris, sive nunciis missis significare. Mitte ad Lupum nostrum. Cic. ad Fam. 16. & 11. ad Att. Ep. 2. Nam ita ad me mittunt. Græc. CAP. IV

recepturamque a Quadringentis jura populi, ni ipsi redderent. Hac denuntiatione optimates tertiti, primo urbem prodere Lacedæmoniis tentavere : dein, cum id nequissent, in exilium profecti sunt. Igitur Alcibiades, intestino malo patria liberata, summa cura classem instruit ; atque ita in bellum adversus Lacedæmonios pergit.

CAP. IV. Jam ¹ Sesto ² Mindarus & ³ Pharnabazus, Lacedæmoniorum duces, instructis navibus expectabant. ⁴ Prælio commisso, victoria penes Athenienses fuit. In eo bello major pars exercitus, & omnes ferme hostium duces cæsi : naves LXXX captæ. Interjectis quoque diebus, cum bellum Lacedæmonii a mari in terram transfulissent, iterato vincuntur. His malis fracti pacem petiere : ⁵ Quam ne acciperent, operætorum effectum est, quibus ea res quæstum præstabat. Interea & Syracusanorum auxilia, illatum a Carthaginienfibus Siciliae bellum, domum revocavit : quibus rebus destitutis Lacedæmoniis, Alcibiades cum classe victrici Asiam vastat : multis locis prælia facit : ubique victor recipit civitates quæ defecerant ; nonnullas capit, & imperio Atheniensium adjicit : atque ita prisca navali gloria vindicata, adjecta etiam laude terrestri belli, desideratus civibus suis Athenas revertitur. ⁶ His omnibus præliis ducentæ naves hostium & ⁷ præda ingens capta. Ad hunc redeuntis exercitus triumphum effusa omnis multitudo obviam procedit ; & universos quidem milites, præcipue tamen Alcibiadem, miratur : in hunc oculos civitas universa, in hunc suspensa ora convertit : hunc

CAP. IV. 1. Ad Sestum. Ut lib. 2. 13. Pons quem ille Abydo fecerat. Cypro exulabat. Et 20.

3. Corintho est nuntiata victoria.

2. Mindarus navali ad Cyzicum pugna perit.

3. Persicum hoc nomen est, & nescio quare ducem Laced. appelleret auctor, socium, vel amicum rectius dixisset.

4. Prælium hoc in Cyzico est commissum, in quo omnes hostium, præter Syracusanorum, naves captæ sunt.

5. Accipere pacem non est recusare, sed non posse consequi.

6. Quinque terrestribus & tribus navalibus.

7. Sic Diodorus Siculus : Adducebant naves non pauciores ducentis, virorum captivorum, & manubiarum magnam vim, & copiam. Habebant autem naves suas armis & coronis aureis, & hostium spoliis, & manubiis, & aliis rebus omnibus diligenter exornatas.

nunc quasi de cœlo missum, & ut ipsam Victoriā contuentur : laudant quæ pro patria, nec minus admirantur quæ exul contra gesserit, excusantes ipsi, iratum provocatumque fecisse. Enimvero ⁸ tantum in uno viro fuisse momenti, ut maximi imperii subversi, & rursus recepti, auctor esset ; & unde stetisset, eo se Victoriā transferret : fieretque cum eo mira quædam fortunæ inclinatio. Igitur omnibus non humanis tantum, verum & divinis eum honoribus onerant : certant secum ipsi, utrum contumeliosius eum expulerint, an revocarint honoratius. Ipsos illi Deos gratulantes tulere obviam, ⁹ quorum execrationibus erat devotus. Et cui paulo ante omnem humanam opem interdixerant, eum, si queant, in cœlo posuisse cupiunt. ¹⁰ Explent contumelias honoribus, detrimenta muneribus, execrationes precibus. Non Siciliæ illis adversa pugna in ore est, sed Græciæ victoriā : non classes per illum amissæ, sed acquisitæ : nec Syracusarum, sed Ionæ, Hellepontique meminerunt. Sic Alcibiades nunquam mediocribus, nec in offensa, nec in favore, studiis suorum exceptus est.

CAP. V. Dum hæc aguntur, a Lacedæmoniis ¹ Lyſander classi belloque præficitur, & in locum Tiffaſer-nis, Darius, rex Perſarum, filium suum Cyrum Ionæ Lydiæque præposuit : qui Lacedæmonios auxiliis opibusque ad spem fortunæ prioris erexit. Aucti igitur viribus, Alcibiadem cum centum navibus in Asiā profectum, dum agros longa pace divites securius populari, & prædæ dulcedine sine insidiarum metu sparsos milites habet, repentino adventu ² oppressere : tan-taque

8. Hoc est ; Unum hominem tantam habuisse potestatem ut & maximum imperium everterit, & deinde restituerit ; & illi referrent victoriā, pro quibus ille pugnaret.

9. Vide supra, cap. 1.

10. Hoc est ; Dedecora illata honoribus delere conantur : itaque coronis aureis cinctus est. Pilæ in mare conjectæ, atque adeo ipsæ contentiæ. Diod.

CAP. v. 1. Ejus pater, ut Plutarchus refert, Aristocletus dictus ; ex prosapia sane regia non fuit, cæterum ex Heraclidarum genere. Apud Athenæum lib. 6. cap. 7. legere est, Lyſandrum Mothacem fuisse. Porro Mothaces apud Lacedæmonios dicti, liberi quidem, at non Lacedæmonii, sed tamen omnes disciplinæ participes.

2. Non Alcibiadem, sed Antiochum,

3. Majorem

taque cædes palantium fuit, ut ³ plus vulneris eo prælio Athenienses acciperent, quam superioribus dederant: & tanta desperatio apud Athenienses erat, ut ⁴ ex continenti Alcibiadem ducem ⁵ Conone mutarent; arbitantes victos se non fortuna belli, sed fraude imperatoris: apud quem plus prior offensa valuisset, quam recentia beneficia. Vicisse autem eum priore bello id eo tantum, ut ostenderet hostibus, quem ducem sprevisset, & ut carius ⁶ eis ipsam victoriam venderet. Omnia enim credibilia in Alcibiade, vigor ingenii, & morum luxuria faciebat. Veritus itaque multitudinis impetum, denuo in voluntarium exilium proficiscitur.

CAP. VI. Itaque Conon Alcibiadi suffectus, habens ante oculos cui duci successisset, ¹ classem maxima industria exornat: sed navibus exercitus dærat, fortissimis quibusque in Asiæ populatione amissis. Armantur tamen senes, aut impuberes pueri, & numerus militum sine exercitus robore expletur. Sed non magnam bello moram ² ætas fecit imbellis: ³ cæduntur passim, aut fugientes capiuntur: tantaque strages, aut occisorum, aut captivorum fuit, ut ⁴ Atheniensium deletum non imperium tantum, verum etiam nomen videretur. Quo prælio perditis & desperatis rebus, ad tantam inopiam rediguntur, ut, consumpta militari ætate, peregrinis civitatem, servis libertatem, damnatis impunitatem darent. Ex qua colluvione hominum conscripto exercitu, dominiantea Græciæ, vix libertatemuebantur. Iterum tamen fortunam maris experiendam decernunt. Tanta virtus animorum erat, ut, ⁵ cum paulo

3. *Majorem cladem. Vulnus pro clade sæpe apud Justinum.*

4. *Continuo, illico.*

5. *Attipulatur Justino Orosius lib. 2. cap. 14. Plutarchus ait, abrogato Alcibiadi imperio, alios duces, qui exercitui classiq; præessent, in ejus locum fuisse suffectos.*

6. *Atheniensibus.*

CAP. VI. 1. *Instruit.*

2. *Sc. Senes & pueri: sic paulo infra consumpta militari ætate.*

3. *Pugnatum est ad Mitylenas,*

estque urbs obsessa & oppugnata a duce Laced. Callicratida.

4. *Hinc Athenienses tot cladi-bus extinctos criminatur Piso apud Tacit. Annal. 235.*

5. *In Codice Leydensi, ut paulo ante salutem, post speraverint victoriam. Venusto & recto sensu. Primo de salute, mox de victoria certaverunt. Non aliter Tacitus in Agricola de Britannis; Tum de salute, mox de victoria certavere.*

6. *Sci-*

paulo ante salutem desperaverint, nunc non desperent victoriam. Sed neque is miles erat, qui nomen Atheniensium tueretur : neque eæ vires, quibus vincere consueverant, neque ea scientia militaris in his, quos vincula, non castra continuerant. Itaque omnes aut capti, aut occisi. Cum dux Conon eo prælio superfuisset solus, crudelitatem civium metuens, cum 7 octo navibus⁶ ad regem Cyprium concedit⁹ Evagoram.

CAP. VII. At dux Lacedæmoniorum, rebus feliciter gestis, fortunæ hostium insultat ; captivas naves cum præda bellica, in triumphi modum ornatas, mittit Lacedæmona : ac tributarias Atheniensium civitates, quas metus dubiæ belli fortunæ in fide tenuerat, voluntarias recepit, nec aliud ditionis Atheniensium præter urbem ipsam reliquit. Quæ cuncta cum Athenis nuntiata essent, omnes, relictis domibus, per urbem discurrere pavidi ; alius alium sciscitari ; auctorem nuntii requirere ; non pueros imprudentia, non senes debilitas, non mulieres sexus imbecillitas, domi tenet : adeo ad omnem ætatem tanti mali sensus penetraverat. In foro deinde coëuat, atque ibi perpeti nocte fortunam¹ publicam questibus² iterant. Alii fratres, aut filios, aut parentes deflent, cognatos alii, alii amicos cognatis cariores, & cum privatis casibus querelam publicam miscent : *jam se ipsos, jam ipsam patriam perituram, miserrimam*.

6. Scilicet e ducibus, ac trierar-chis.

7. Hanc pugnam egregie describit Xenophon. Hist. Gr. lib. 2. & Diodor. 13. 106.

8. Xenophon dicit, Cononem novem effugisse navibus, atque adnavigasse Abarnidem Lampfaci promontorium, ubi maximis malis navium Lyländri ablatæ, cum octo navibus Cyrum navigasse. Ibi autem conjunctis cum Evagora consiliis, Atheniensium res postmodum restituit.

9. Fuit hic Rex Cypri, Nicoclis pater, cujus laudes depingit Isocrates.

CAP. VII. 1. Hoc est ; denique conquerebantur de fortuna publica. Sed an *iterare questibus* fortunam proprie dicatur, dubium sit. Certe non tam fortuna ipsa iteratur, quam ejus memoria ; ut saltem genus hoc sit paulo durius, & insolentius. Adde quod revera querelas non iteraverint, cum de fortuna publica prius non fuerint conquesti, sed tantum anxii & dubii.

2. Al. pro *iterant*, leg. *onerant*, quæ est lectio multo elegantior ; sic enim, laudibus, contumeliis, injuriis, &c. *onerare* passum legitur.

3. Hoc

rioremque incolumium, quam amissorum, fortunam judicantes sibi quisq; ante oculos obsidionem, famem, & superbum victoremque hostem proponentes: jam ruinam urbis & incendia, jam omnium captivitatem & miserrimam servitutem recordantes; ³ feliciores prorsus priores urbis ruinas dicentes, quam incolumibus filiis parentibusque, tectorum tantam ruinam ⁴ tadata sint. Nunc autem non classem, in quam, sicuti pridem, confugiant, superesse; non exercitum, cujus virtute servati pulchriora possent mania extruere.

CAP. VIII. Sic defletæ ac prope perditæ urbi hostes superveniunt, & obsidione circumdatos fame urgent. Sciebant enim neque ex advehtis copiis multum superesse, & ne novæ advehi possent, providerant: quibus malis Athenienses fracti, post longam famem & assidua suorum funera, pacem petivere: quæ an dari deberet, diu inter Spartanos sociosque deliberatum. Cum ¹ multi delendum Atheniensium nomen, urbemque incendio consumendam censerent; negarunt se Spartani, ² ex duobus Græciæ oculis, alterum eruturos: pacem polliciti, si ³ demissa Piræum versus muri brachia dedicerent, navesque quæ reliquæ forent, traderent; relique publica ex semet ipsis XXX rectores acciperet. In has leges traditam sibi urbem Lacedæmonii formandam Lyfandro tradiderunt. ⁴ Insignis hic annus & expugnatione Athenarum, & morte Darii regis Persarum, &

3. Hoc est; Arbitrantes feliciter fuisse urbem, quando prius everfa est in Persico bello, cum domus tantum & tecta destrutta fuerint, civium vero & filii, & parentes salvi essent.

4. Hoc est, confiterint, aestimata fuerint.

CAP. VIII. 1. Lyfander & Agis. Pausan in Laconicis. Præcipue vero Corinthii, & Thebani, aliiq; Græci non pauci. Xenoph. lib. 2. Hist. Græc.

2. Ne sc. illa fieret *ἐρπιδαι-
μολία*, lusa, ut notat Plutarch. in præcep. politicis. Ea de re consal-

tus etiam Apollo respondit, *ῥῆς κοινῆς γῆας τῆς βασιδῆος μὴ αὐδῆν*, *Ælian. var. hist. 4. 6.*

3. Brachia vocat partes muri, quæ in longitudinem demissa, deductæ, porrectæ erant. *Ut longa Piræi brachia murosq; destruerant*, inquit Diodor 13. 107. Et ita bello Peloponnesiaco finis impositus est, quod Thucyd. 1. 1. superioribus memorabilius, & longissimum vocat: in annum enim xviii protrahum erat.

4. Is fuit quartus Olymp. XCIII. ab U. C. 348.

& exilio Dionysii Siciliæ tyranni fuit. Mutato statu Athenarum, etiam civium conditio mutatur. Tri-
ginta rectores republicæ constituuntur, qui sunt
Tyranni: quippe a principio tria milia sibi satellitum
statuerunt, quantum ex tot cladibus prope nec civium
superfuerat: & quasi parvus hic ad continendam civita-
tem exercitus esset, septingentos milites a victoribus ac-
cipiunt. Cædes deinde civium ab Alcibiade auspican-
tur, ne iterum rempublicam sub obreatu liberationis
invaderet. Quem cum profectum ad Artaxerxem Per-
sarum regem comperissent, citato itinere miserunt, qui
eum mittere perent: a quibus occupatus, cum occidi a-
pente non posset, vivus in cubiculo, in quo dormiebat,
crematus est.

CAP. IX. Liberati hoc ultoris metu Tyran-
ni, miseræ urbis reliquias cædibus & rapinis
exauriunt. Quod cum duplicere uni ex numero
suo Therameni didicissent, ipsum quoque ad
terrorem omnium interficiunt. Fit igitur ex urbe
passim: omnium fuga: repleturque Græciæ Atheni-
ensium exulibus: quod etiam ipsum auxilium cum
milenis eriperetur, (nam Lacedæmoniorum edicto, ci-
vitates exules recipere prohibebantur:) omnes se Ar-
gos & Thebas contulerunt. Ibi non solum tutum exilium
egerunt, verum etiam spem recuperandæ patriæ rece-
perunt. Erat inter exules, Thrasybulus, vir stre-
nuus, & domi nobilis, qui audendum aliquid pro pa-
triâ & pro salute communi, etiam cum periculo, ratus;
adunatis exulibus, castellum Phylem Atticorum finium
occupat. Nec deerat quarundam civitatum tam crude-
les

5. Jof. Scaliger tempore & persona autem errare demon-
strat. Tempore: quod 48 annis
illud exilium potest accideret: per-
sona, quod non Dionysius senior,
sed junior. Bern.
6. Quomodo exera fuit Atheni-
ensium Democratiâ, prolixè Lys-
ias Orat. contra Agoratum.
7. De morte Alcibiadis, ad cu-
jus cædem 30 Tyranni & ylanderum

impulerant, vide Plutarch. Dio-
dorum, &c.

8. Non crematum Plut. scri-
bit, sed crispasse, & telorum copia
obstratum.

CAP. IX. 1. Cognomento Ty-
rius Diop. 44. 33.

2. Hoc est: Et aliquæ urbes illi
favabant, misericordia commota,
ab crudeli exilio civium interitum.

3. In

citus xxx Tyrannos emigrare Eleusina juberet, ⁴ substitutis decem, qui rempubl. regerent: qui, nihil exemplo prioris dominationis territi, eandem viam crudelitatis aggressi sunt. Dum hæc aguntur, nuntiatur Lacedæmonie bellum Athenis exarsisse: ad quod comprimendum, ⁵ Pausanias rex mittitur: qui, misericordia exulis populi permotus, patriam miseris civibus restituit, & ⁶ decem tyrannos ex urbe Eleusina migrare ad ceteros jubet. Quibus rebus cum pax statuta esset, interiectis diebus, repente Tyranni, non minus restitutos exules, quam se in exilium actos, indignantes, quasi vero aliorum libertas, sua servirus esset, bellum Atheniensibus inferunt: sed ad colloquium, veluti dominationem recepturi, progressi, per insidias comprehensi, ut pacis victimæ, trucidantur: populus, quem emigrare jusserant, in urbem revocatur. Atque ita per multa membra civitas dissipata in unum tandem corpus redigitur; & ne qua dissensio ex antea actis nasceretur, omnes jurejurando obstringuntur, discordiarum oblivionem fore. Interea Thebani Corinthique legatos ad Lacedæmonios mittunt, qui ex ⁷ manubiis portionem prædæ communis belli periculi que peterent: quibus negatis, non quidem aperte bellum adversus Lacedæmonios decernunt: sed tacitis animis tantam iram concipiunt, ut subesse bellum intelligi posset.

CAP. XI. Eodem fere tempore ¹ Darius, rex Persarum, moritur, ² Artaxerxe & Cyro filiis relictis. Regnum Artaxerxi, Cyro ³ civitates quarum præfectus erat,

4. Prætoribus, Probus in Thra-

5. Hic autem pacem fecit, non misericordia, sed simul quod Lyfandro invaderet, simul etiam quod Spartam male apud Græcos audire intelligeret.

6. Sic scribit Xenoph. lib. III. de rebus Græ. Quindecimviri ab Ephoris missi, & Pausanias pacem inter eos his conditionibus fecerunt, ut ad suas quasque res & possessiones rediret, præter 30 Tyrannos, & 51 viros, & x viros, qui in Piræeo

imperant.

7. Prædæ quæ manu capta est, Gell. manus exuvie, Non, eo quod manibus detrahuntur, Id. scilicet manuum vi.

CAP. XI. 1. Hic est Darius Nobilis, qui Longimano successit. Diod. 13. 108.

2. Qui ante regnum Aficas, vel, ut Ctesias, Arfaces dicebatur; post Mnemon est cognominatus.

3. Lydiam, & maritimas civitates,

erat, testamento legavit. Sed Cyrus⁴ iudicium patris injuria videbatur. Itaq; occulte adversus fratrem bellum parabat : quod cum nuntiatum⁵ Artaxerxi esset, arces- situm ad se fratrem, & innocentiam⁶ dissimulatione bel- li simulantem, ⁷ compedibus aureis vinxit ; interfecit- setque, ni mater prohibuisset. Dimissus igitur Cyrus, iam non occulte bellum, sed palam, nec per dissimula- tionem, sed aperta professione parare coepit ; auxilia undique contrahit. Lacedaemonii, memores Atheniensi bello enixe se ejus opera adjuvos, velut ignorantes con- tra quem bellum pararetur, decernunt auxilia Cyro mittenda, ubi res ejus exegisset : quarentes apud Cy- rum gratiam, & apud Artaxerxem, si vicisset, venia patrocina, cum nihil adversus eum aperte decrevissent. Sed cum in bello⁸ fors praelii utrumque fratrem pugna obrulisset, prior Artaxerxes a fratre vulneratur ; quem cum equi fuga periculo subtraxisset, Cyrus, a cohorte regia oppressus, interficitur. Sic victor Artaxerxes & praeda fraterni belli & exercitu potitur. In eo prae- lio⁹ decem millia Graecorum in auxilio Cyri fuere : quae & in cornu, in quo steterant, vicerunt ; & post mortem Cyri, neque armis a tanto exercitu vinci, ne- que dolo capi potuerunt ; reverentisque, inter tot in- domitas nationes, & barbaras gentes, per tanta itineris spatia virtute se usque terminos patriae defenderunt.

LIBER VI.

4. Testamentum. Ita dicitur, quod si unquam, homo, tunc cum testamentum condit, ad iudicii lancem omnia exigit. Sic Suet. in Aug. 66. & Amicum suprema iudicia morosissime pensavit. Sic & Valer. Max. Suprema iudicia sunt Testamenta. lib. 7. c. 7.

5. Quippe natu majori, etsi patre adhuc privato genitus esset, 6. Explicari possunt, quod se-

gaverit a se bellum ultum esse pa- ratum.

7. Ne scilicet familia regia bo- nos non haberetur.

8. Fors praelii est fortuna praelii, sensus est, cum forte in praelio frater in fratrem incidisset. Al. Fors.

9. Frontinus 14000 numerat. 4. 2. 7. & 18. Dux eorum Xeno- phon fuit. Vide Alian. 3. 27.

LIBER VI.

LIBER VI.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. Lacedæmonii Asiæ imperium affectantes bellum movent. Rex Persarum Atheniensibus per Cononem auxilium concedit.
2. Lacedæmonii ducem exercitus Agesilauum præficiunt. Cononis prud. nter & fortiter gesta.
3. Pisandri & Cononis pugna, in qua Lacedæmonii victi.
4. Inclinatione fortune Lacedæmoniorum, quam Agesilai fortitudo sustentat.
5. Athenienses Iphicratem & Cononem Lacedæmoniiis opponunt.

Athenæ ex Lacedæmoniorum spoliis instaurantur.

6. Græciæ pax a rege Persarum indicta, quam Lacedæmonii magno suo malo turbant.
7. Thebani Lacedæmonios læsunt, unde dubia Martis alen & pugna ad Mantiñeam.
8. Epaminonda, fortissimi Thebanorum ducis, interitus & laus.
9. Totius Græciæ clades post Epaminondæ obitum.

CAPITULUM.

Lacedæmonii, more ingenii humani, quo plura habent, eo ampliora cupientes, non contenti² accessione Atheniensium opum vires sibi duplicatas, totius Asiæ imperium affectare cœperunt: sed maior pars sub regno Persarum erat. Itaque Hercyllides, dux in hanc militiam electus, cum videret, sibi adversus duos præfectos Artaxerxis regis, Pharnabazum & Tissafarnem, maximarum gentium viribus specinctos, dimicandum, pacificari cum altero statuit. Aptior visus Tissafarnes, vir & industria potior, & militibus³ Cyri, quondam regis, instructior, in colloquium vocatur, & statutis conditionibus, ab armis dimittitur. Hanc rem Pharna-

CAP. 1. A. Alii legunt; quæ plura habet, humanum sc. ingenium) ea plura cupientis.

2. Additione virium: Atheniensium.

3. intelligitur Cyrus minor: Darii Nothi filius; qui sancto quondam pro Rege sese gesserat. Sed tamen Rex non fuit, sed regii in dignitatem affectavit.

C 3. 4. Orofius

Pharnabazus apud communem regem ⁴ criminatur: Ut Lacedæmonios Asiam ingressos non repulerit armis, sed impensis regiis, aluerit; merceturque ab his, quæ differant bella, quæ gerant, ⁵ tanquam non ad unius summam imperti detrimentum omne perveniat. Indignum, ait, bello non perfici, sed redimi; hostem pretio, non armis summoverti. His vocibus regem a Tissaférne alienatum hortatur, ut, in locum ejus, navalis belli ducem eligat Conona Atheniensem, qui, ⁶ amissa bello patria, ⁷ Cypri exulabat: quippe Atheniensibus, etsi fracta sint opera, manere tamen navalem usum, nec, si eligendus sit ex universis, meliorem alium esse. Acceptis igitur quingentis ⁸ talentis, jussus est Conona classi præficere.

CAP. II. His cognitis, Lacedæmonii & ipsi a rege Ægypti Hercynione auxilia navalis belli per legatos petunt; a quo centum triremes & sexcenta millia modiorum frumenti missa: a cæteris quoque sociis ingentia auxilia contracta sunt. Sed tanto exercitui, & contra tantum ducem, deerat dignus imperator. Itaque postulantibus sociis Agesilaum ducem, regem tunc Lacedæmoniorum, propter responsum oraculi Delphici, diu Lacedæmonii, an eum summæ rei præponerent, deliberaverunt; quibus futurum imperii finis denuntiabatur, cum regium claudicasset imperium: erat enim pede claudus. Ad postremum statuerunt, melius esse incessu regem, quam ² imperio regnum claudicare.

Post.

4. Orofius 3. 1. Desert ut proditorem.

5. Quasi non clades, & damnum, quod hic vel ille præfectus regius faciat, pertineat ad salutem unius imperii. Summa imperii est res, quæ spectat totum imperium, ejusque salutem & dignitatem: sic dicitur summa res publica; pro quo Livius sæpe usurpat, summa res publica.

6. Est, quia patriam propter prælium infelicitè gestum amiserrat. Nam post cladem illam Conon sibi ipse voluntarium indixerat exilium. Vide finem cap. 6. libri superioris.

7. Maris Mediterranei insula notissima, Veneri quondam sacra.

8. Talentum est varium apud veteres. Atticum vero sexaginta fuit minarum. Vide Jul. Poll. lib. 9. Aliud rursus Babylonium, aliud Syrium, & Æginæum; ut in loco jam citato patet.

CAP. III. 1. Continet modius, ut putatur, sedecim sextarios.

2. Notandum ex duabus Heracleidarum familiis, duos simul reges habuisse Lacedæmonios, & ita, diviso inter consortes imperio, a dominatione & tyrannide immunes permansisse: cavendum ergo dixit oraculum, ne aliquando regnum claudicaret, sive uno pede insisteret; hoc illi perperam intelligentes, ad ducem claudicantem trahebant, Ea

Posteaquam Agesilaum cum ingentibus copiis in Asiam misere, non facile dixerim, quod aliud par duum tam bene comparatum fuerit: quippe ætas, virtus, consilium, sapientia utrique prope una, gloria quoque rerum gestarum eadem: quibus cum paria omnia fortuna dederit, invictum tamen ab altero utrumque servavit. Magni igitur amborum apparatus belli, magnæ res gestæ fuerunt. Sed Cononem seditio militum invadit, quos præfetti regis fraudare stipendio soliti erant, eo instantius debita et poscentibus, quo graviores sub magno duce militiam præsumebant. Itaque Conon, diu rege per epistolas frustra fatigato, ad postremum ipse ad eum pergit: a cuius aspectu & colloquio prohibitus est, quod cum more Persarum adorare nollet: agit tamen cum eo per internuntios, & queritur, Opulentissimi regis bella inopia dilabi; & qui exercitum parem hostibus habeat, pecunia vinci, quæ præstat; inferioremque eum ea parte virum inveniri, quæ longe superior sit. Postulat dari sibi ministrum impensæ, quia pluribus id mandare perniciosum sit. Dato stipendio, ad classem remittitur: nec moram agendis rebus facit: multa fortiter, multa feliciter agit: agros hostiles vastat; urbes expugnat; &, quasi tempestas quædam, cuncta prostermit. Quibus rebus territi Lacedæmonii, ad patriæ subsidium, revocandum ab Asia Agesilaum decernunt.

CAP. III. Interim Pisandrus, ab Agesilao proficiscente, dux patriæ relictus, ingentem classem summis viribus instruit, fortunam belli tentaturus. Nec non & Conon, tunc primum cum hostium exercitu confuturus, magna cura ordinat suos. Summa igitur non tam ducum

3. Ea vehementius stipendia debita. &c.

4. Vide Not in denuntiantibus. Libi. 2. c. 3.

5. Ptoarchus quoq; in Artaxerxe, Cononem testatur ad Regem Epistolam misisse, mandasseq; ut qui ferrent, ut per Zenonem Crentensem, vel per Polyeritum Medicum, aut, si non ades-

sent, per Cresiam Medicum, regi eam redderent.

6. Mos adorandi talis erat, genu flexo, proni procumbentes in terram, fronte humum feriebant, ac terram osculabantur. Curt. 6. 6. 3. & 8. 3. 11.

7. Sensim dissolvi.

8. Tapiaz vocat Diodor. 14. 82.

CAP. III.

duum in eo prælio, quam militum æmulatio fuit. Nam & ipse dux Conon non tam Persis, quam patriæ frudebat; & sicut, afflictis Atheniensium rebus, auctor amissæ dominationis fuerat; sic volebat idem haberi reddita patriamque vincendo recipere, quam victus amiserat. ⁵ Eo speciosius, quod ne ipsorum quidem Atheniensium, sed alieni imperii viribus dimiceret, pugnaturus periculo regis, victurus præmio patriæ; gloriamque diversis artibus, quam priores civitatis suæ duces, consecuturus; quippe illos, vincendo Persas, patriam defendisse; se, Persas victores faciendo, restitutum patriam esse. Porro Pausanias pro conjunctione Agelilai, etiam virtutum æmulator erat; contendebatque ne a rebus gestis ejus & gloriæ splendore decederet; neve tot bellis ac sæculis quæsitum imperium brevis momenti culpa subverteret. Eadem militum & omnium regum cura erat; quos major sollicitudo cruciabat, non tam ne ipsi quæsitæ opes amitterent, quam ne pristinas Athenienses reciperent. Sed quanto majus prælium fuit, tanto & clarior victoria Cononis. ⁶ Vincti Lacedæmonii fugam capeunt; præsidia hostium Athenis deducuntur; populo restituta dignitate conditio servilis eripitur; multæ quoque civitates recipiuntur.

CAP. IV. Hoc initium Atheniensibus resumiendæ potentie & Lacedæmonii habendæ finis fuit. Namque, velut cum imperio etiam virtutem perdidissent, contempti a finitimis cœpere. Primi, igitur Thebani, auxiliantibus

CAP. III. I. Hoc est; Eo gloriosius, quod non dimittit cum cœpiis Atheniensium, sed imperatoris Persarum; et pugna, si adversa sit, in regis damnum; si secunda, in patriæ bonum cessura.

2. Erat enim uxoris ejus frater.

3. Conjunctionem pro affinitate cognationeve subit & Corn. Nep. in vita Pompeii Attici; Pompeium conjunctionem non offendit.

4. Quinam sunt isti Reges? An Spartanorum? An Persarum? aut alii. Alii pro Regum legunt du-

cum, at. civium. Optime vero Sebilus legit Remigum; quam emendationem confirmat Orosius (Justiniscriptor) lib. 3. c. 1. ubi nostrum, ut solet, secutus hac ipsa de re, Milites, inquit, et remiges, ipsique duces, uno pariter in uniuersam eadem ardore capiuntur. Sed & Justinus ipse infra lib. 6. cap. 9. & scriptores item alii, milites & remiges subinde conjungunt.

5. Major solito, i. e. per magna.

6. Ad Cnidium sollicit.

7. 1. Pau-

xilantibus Atheniensibus, bellum his intulere: quas
 civitas ex minimis incrementis, virtute Epaminondæ du-
 ctis, ad spem imperii Græciæ erecta est. Fit itaque ter-
 restre prælium: eadem Lacedæmoniorum fortuna, qua
 pugnatum adversus Cononem navali prælio fuerat. In
 eo Lyfander, quo ducē Athenienses victi a Lacedæmo-
 niis fuerant, interficitur. Pausanias quoque, alter dux
 Lacedæmoniorum, proditoris acclatus, in exilium
 abiit. Igitur Theban, positi victoria, universum exer-
 citum ad urbem Lacedæmoniorum ducunt, facilem
 expugnationem rati, quoniam deserti a sociis omnibus
 erant: quod metuentes Lacedæmonii, regem suum
 Agellam rex Asia, 7 qui ibi magnas res gerebat, ad de-
 fensionem patriæ arcessunt. Occiso enim Lyfandro,
 nullius alterius fiduciam ducis habebant. Cujus quo-
 niam serus adventus erat, conscripto exercitu, obviam
 hosti procedunt. Sed victis, adversus paulo ante victo-
 res, nec animus, neque vires pares fuere. Prima igitur
 congressione funduntur. Deleto jam suorum copiis
 supervenit rex Agellus, qui, restituto prælio, non
 difficulter, recenti & multis expeditionibus indurato
 milite, hostibus victoriam impulit, ipse tamen gravi-
 ter sauciatur.

CAP. V. Quibus rebus cognitis, Athenienses ve-
 rentes, ne, iterum Lacedæmoniis victoribus, in pristi-
 nam sortem servitutis redigerentur, exercitum contra-
 hunt, eumque in auxilium Bæotiorum per Iphicratem,
 viginti quidem annos natum, sed magnæ indolis juve-
 nem, duci iubent. Huius adolescentis supra etatem
 virtus admirabilis fuit; nec unquam ante eum Athe-
 nienses, inter tot tantosque duces, aut spei maioris, aut
 indolis maturioris imperatorem habuerunt; in quo non
 imperatoriæ tantum, verum & oratoriæ artes fuere,
 Conon quoque, audito reditu Agellæ, & ipse ex Asia
 ad depopulandos Lacedæmoniorum agros revertitur.

atque

7. 1. Paulap. lib. 8. cap.
 4. De pugna ad Coronam.
 Vide supra Græcos autores: qui A-
 gellam non supervenisse pugna,
 sed ab initio interfuisse, referunt.
 8. In nullo alio ducē magis,

quam in Agellæ, confidebant.
 CAP. V. 1. Hoc bellum quia
 circa Corinthiam peregatur, Co-
 rinthium est appellatum. Ropere-
 2. Qui

atque ita undique belli formidine circumstrepente clausi Spartani ad summam desperationem rediguntur. Sed Conon vastatis hostium teris, Athenas pergit ubi magno civium gaudio exceptus: plus tamen tristitie ipse ex incensa & diruta a Lacedæmoniis patria quam lætitiæ ex recuperata post tantum temporis cepit. Itaque quæ incensa fuerant², prædarum sumptu & exercitu Persarum restituit: quæ diruta, reficit. Factum illud Athenarum fuit, ut ante a Persis cremata, manibus eorum; & nunc a Lacedæmoniis diruta, ex spoliis Lacedæmoniorum restituerentur: versa quoque vice, nunc haberent socios, quos tunc hostes haberant; & hostes nunc paterentur, cum quibus iuncti tunc arctissimis societatis vinculis fuerant.

CAP. VI. Dum hæc geruntur, Artaxerxes, rex Persarum, legatos in Græciam mittit, per quos iubet, omnes ab armis discedere: qui aliter fecisset, eum se pro hoste habiturum. Civitatibus libertatem suaque omnia restituit: quod non Græciæ¹ laboribus assidueque bellorum intertrecinis odus consilens fecit: sed² ne occupato sibi Ægyptio bello, quod propter auxilia adversus præfectos suos Lacedæmoniis nulla susceperat, exercitus sui in Græciâ³ detinerentur. Felli igitur tot bellis Græci cupide parviorē. Hicannus non eo tantum insignis fuit, quod repente pax tota Græcia facta est: sed etiam eo, quod eodem tempore urbs Romana a Gallis capta est. Sed Lacedæmoniis⁴ securis insidiantes, ab-

seuuj alobni sugam bel murtan zonas mabip

21. Qui tunc tenebant ex præda suorum. Pies fuit, denitaba 2111V

22. Nam prædarum sumptu & exercitu Persarum statim exponit his verbis; Persarum munus, 36 67

23. Aliis Manubias legunt; sed male; quia modo dixit, quæ incensa fuerant; exercitu Persarum restituit.

CAP. VI. 1. Calumnitatio.

2. Hoc est: Sed ne copie retineantur in Græcia, dum ipsi occupantur in bello contra Ægyptios, quod aggressus fuerat, quia Ægyptii miserant auxilia contra

3. Is fuit secundus Olymp. nagestima octavie; ab. G. C. 3667

4. Securi, quibus insidiantur Lacedæmoniis, non solum erant Arcades, sed omnes finitimi populi, qui sibi non metuentes, securi erant. Primos autem invaserunt Arcades, tum absentes. Et hoc est, quod dicit Orosius, quod post bella postea tentantur furta bellorum, hoc est, quod insidiantur securi, & absentes invaserunt.

6. Kpō joloy

sentiam Arcendum: specialiterque castellum eorum expugnant, occupatoque praedictum imponunt. Itaque armato instructaque exercitu Arcades, adhibitis in auxilium Thebanis, 7 amissa bello repetunt. ¹ *Post hoc praedio Archidamus, dux Lacedaemoniorum, vulneratur: qui, cum caedi suos jam & victos videret, per praedonem corpora interfectorum ad sepulturam poscit.* Hoc est enim signum apud Graecos victoria tradita. Quae confessione contenti Thebani signum parcendi dederunt. ² *Id quod supponit 2214 oup 2 mus, 216355*

CAP. VII. Paucis deinde post diebus, neutris quidquam hostile facilius, cum quidam tacito consentu induciae essent, Lacedaemonis alia bella aduersus finitimos gerentibus, Thebani, Epaminonda duce, occupandae urbis eorum spera ceperunt. Igitur principio noctis taciti Lacedaemoni proficiscuntur, non tamen aggredi incautos penerunt. Quippe senes & aetate imbellis aetas, cum adventum hostium praesensissent, in ipsis portarum angustiis armati occurrunt, & aduersus quindecim milia militum, non amplius centum jam effecta latatis, viri pugna se offerunt. ³ *Tantum animorum viriumque patriae & Penathum conspectus subministrat, tantoque praesentia, quam recordatione sui, majores spiritus largiuntur. Nam, ut videre, inter quae, & pro quibus starent, aut vincendum sibi, aut moriendum consueverunt. Pauci igitur sustinere senes aetatem, cui par ante diem universa juvenit, esse non potuit. In eo praedio duo duces hostium cecidere. Cum interim, Agefilai adventu nuntiato, Thebani recessere:*

6. *Kpα 2214 Xenoph. hist. Grae.*

6. *Civitas est Peloponnesi, Stephan. De hoc bello vide Xen.*

7. *Forlan amissum, ut referatur ad castellum.*

8. *Ante hanc pugnam dimicatum est, in Leuctis, ubi victi sunt a Thebanis Lacedaemonii, temeritate ducis Cleombroti.*

9. *Hic fuit Agefilai filius, Xenoph.*

10. *Faber legi, Qui cum jam cedere (terga vertere) suos, ut vi-*

has, videret, &c.

11. *Plutarchus Niciam laudat, qui maluit profundere lauream & decus, quam duos cives in homines relinquere. Mos fuit, ut qui corporum corpora per inducias recedissent, renuntiare victoriae viderentur, adeoque de Trophaeis rite erigere possint.*

CAP. VII. 1. *Induciae tacite dicuntur, quae sine pacto, mutuoque consensu, fiunt.*

2. *Prae.*

recesserant: nec bellum diu dilatum: siquidem Spartano-
rum juvenus, secundum vires & gloria ingenta, te-
neri non potuit, quin ex contingenti sese decerneret.
Cum victoria Thebanorum esset, Epaminondas, dum
non ducis tantum, verum etiam fortissimi militis officio
fungitur, graviter vulneratur. Quo audito, his ex
dolore metus, & illis ex gaudio stupor injicitur: atque
ita veluti ex placito consensu a praelio disceditur.

CAP. VIII. Post paucos deinde dies Epaminondas
decedit, cum quo vires quoque reipubl. ceciderunt.
Nam sicuti telo si phistam hanc praestegeris, reliquo
ferro vim nocendi sustuleris: sic illo, veluti mucronem
soli ablato duce, Thebanorum rei quoque publice
vires hebraeae sunt: ut non tam illud amisisse, quam
cum illo interiisse omnes viderentur. Nam neque ante
hunc ducem ullum memorabile bellum gessere: nec
postea virtutibus, sed cladibus insignes fuerunt: ut ma-
nifestum sit, patriae gloriam & natam & extinctam cum
eo fuisse. Fuit autem incertum, vim melior, an dux
reflet. Nam & imperium non sibi, sed patriae semper
quaesivit: & pecuniae adeo parvus fuit, ut sumptus
funeris defuerit. Gloriam quoque non cupidior, quam
pecuniae: quippe recusari omnia imperia ingesta sunt:
honoresque ita gessit, ut ornamentum non accipere, sed
dare

2. Praelium ad Mantinea, de
quo Xenoph. lib. 7. Diodor. 15.

3. Pro tenere se non potuit.
Praetium pro activo cum nomine
reciproco; ut 1. Cic. 16. 24. ad
Fam. Vix teneor, quin accurram.

4. Berneggerus suspicatur le-
gendum esse tacito pro pacto, ut
est ab initio huius capitis, quasi
cum tacito consensu inducere essent.
Schefferus secus videtur, arg. illud
placito tanquam glossa & consensu
penitus elegendum. Placitum pro
consensu frequens apud novissimi
aevi Scriptores.

CAP. VIII. 1. E praelio enim
statim ad castra relatus est, ubi
animam efflavit.

2. Adeo vere Tacitus de mor-

Germ. cap. 30. Plus respondendum
in duce, quam exercitu. Et Florus
2. 18. Tanti est exercitus, quanti
Imperator.

3. Id est, adeo non cupidus, adeo
acquirende non studiosus. Sequitur
mox, Gloriam non cupidior,
quam pecuniae. Ita parvus somni,
qui parum dormit. Parvus vini
apud Suet. Caes. 53. 1. & Aeg.
77.

4. Frontinus 1. 4. Strat. 1. 9.
cap. 3. in supellestili sua athenum,
& veru, & nihil praeterea ha-
buisset.

5. Angl. Sed dare ipsis dignita-
tem. Scheffer. igitur putat legen-
dum esse, ut ornamentum non acci-
pere, sed dare ipsis videretur. Dare
ipsis, scilicet honoribus.

lare ipsi dignitati videretur. Jam ⁶ literarum studium, am philosophiæ doctrina tanta, ut mirabile videretur, unde tam insignis militiæ scientia homini inter literas nato. Neq; ab hoc vitæ proposito mortis ratio dissensit. Nam ut relatus in castra semianimis vocem spiritumque collegit, id unum a circumstantibus requisivit, *num cadenti sibi scutum ademisset hostis.* Quod ut servatum audivit, allatum, velut laborum glorieque socium, osculatus est. Iterum quæsit, *Uri visissent.* Ut audivit, Thebanos; *Bene habere se rem,* dixit: atque ita, velut gratulabundus patriæ, expiravit.

CAP. IX. Hujus morte etiam Athenienſium virtus intercidit. Siquidem ¹ amisso, cui æmulari consueverant, in ſegnitiâ corporeque reſoluti, ² non ut olim in claſſem exercitusque, ſed in dies feſtos apparatusque ludorum reditus publicos effundunt; & cum actoribus nobiliſſimis poëtiſque theatra celebrant, frequentius ſcepam quam caſtra viſentes; verſificatoresque meliores quam duces laudantes. Tunc veſtigal publicum, quo antea milites & remiges alebantur, cum ³ urbano populo dividi cœptum. Quibus rebus effectum eſt, ut inter otia Græcorum ſordidum & obſcurum antea Macedonum nomen emergeret; & ⁴ Philppus obſes triennio Thebis habitus, Epaminondæ & ⁵ Pelopidæ virtutibus eruditus, regnum Macedoniæ, Græciæ & Aſiæ cervicibus, velut jugum ſervitutis, imponeret.

LIBER VII.

6. In quo præceptorem habuit
Eſidem Tarentinum Pythagoræ-
um. Cic. de Or. 3. 34. Diod. 16. 2.

CAP. IX. 1. Ea de cauſa Scipio
Nafica Carthaginem ſervandam
conſuit; Ne metu ablato æmule
urbis, luxuriari urbis felicitas
inciperet. Flor. 2. 25.

2. Haſ delicias tam artæ ſunt
amplexi, ut capitis penam indite-
rent, ſiquis de pecunia publica, ad
militiæ priſcum uſum revocanda,
verba facere inquam auderet.
Libanius in Argument. Olynth.

1. Demoſth. Conatum tamen
Dемоſthenem apparet ex prima
tertiâ; ejus Olynthiaca.

3. Intelligit Juſtinus, quod po-
pello dabatur ex ærario, ad ci-
cercula frixa, nuces, ficus aridas, &
alia id genus obrodenda, ut in æ-
dilitiis ludis Romæ fieri ſolebat.

4. Philppus obſes Thebis ab
Alexandro fratre datus. Oroſ.
3. 12.

5. Dux fuit Thebanorum for-
tiſſimus, cujus præclare geſta omi-
ſit Juſtinus.

H

CAP. I.

LIBER VII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. Macedonia vetus nomen, populus, primi reges.
2. Perdicca regis familia illustris, & infantis Europi nobile solum.
3. Legati Persarum ad Amyntam petulantia sua dant penas.
4. Pax Macedonia Bubaris, reguli Persæ, opera conciliatur.
5. Tragædia in familia Amyntæ, Alexandri Macedonis avi.
5. Philippi Macedonis varius casus: fratribus dolo materno vita sublatis, a populo compulsus regnum suscipit.
6. Initia regni Philippici, bella, conjugium, vitia & virtutes ejusdem.

CAP. I.

¹ Macedonia ante a nomine ² Emathionis regis, cuius prima virtutis experimenta in illis locis extant, Emathia cognominata est. Hujus sicuti incrementa modica, ita & termini perangusti fuere. Populus Pelasgi, regio ³ Pœonia dicebatur. Sed postea virtute regum, & gentis industria, subactis primo finitimis, mox populis nationibusque, imperium usque extremos Orientis terminos prolatum. In regione Pœonia, ⁴ quæ nunc portio est Macedoniae, regnasse fertur Pelegonus, pater Asteropæi, cuius Trojano bello inter clarissimos vindices urbis nomen ⁵ accepimus. Ex alio latere in ⁶ Europa regnum ⁷ Europus nomine tenuit.

CAP. I. 1. A Macedone, Osiridis fil. dicta, Diod. l. 1. alias Jovis filio, & Deucalionis nepote.

2. Emathium vocat Solinus. cap. 9. quem facit genuinum terræ, id est, αὐτόχθονα.

3. Pœones in Macedonia ad Hæliacmonis fluminis fontes habitasse ait Ptolomæus, a quo Macedonia Pœonia dicebatur. Liv. 40.

3. 2.

4. Portio inquit, quia successu

temporis longe latiores fines habuit Emathia, quam quos a primordio habuerat.

5. Audivimus, aut legimus.

6. Europa est pars Ibraciæ ad Hæmum montem, sed Europa est potius legendum, quæ Macedonia portio, in qua Europus civitas.

7. Macedonia fil. a quo urbs dicta Europus.

B. Velle.

tenuit. Sed & ⁸ Caranus cum magna multitudine Graecorum sedes in Macedonia responso oraculi iussus quaerere, cum in Emathiam venisset, urbem ⁹ Edessam, non sentientibus oppidanis, propter imbrium & nebulae magnitudinem, gregem caprarum, imbrem fugientium, securus, occupavit; revocatusque in memoriam oraculi, quo iussus erat, *ducibus capris imperium quaerere*, ¹⁰ regni sedem statuit: religioseque postea observavit, quocunque agmen moveret, ante signa easdem capras habere, coeptorum duces habiturus, quas regni habuerat auctores. Urbem Edessam, ob memoriam muneris, ¹¹ Aegaeas, populum ¹² Aegaeas, vocavit. Pulsio deinde ¹³ Mida (nam is quoque portionem Macedoniae tenuit) aliisque regibus pulsus, in locum omnium solus succedit; primusque, adunatis gentibus variorum populorum, veluti unum corpus Macedoniae fecit; crescentique regno valida incrementorum fundamenta constituit.

CAP. II. Post hunc ¹ Perdicca regnavit, cuius & vita illustris, & mortis postrema, veluti ex oraculo praecepta, memorabilia fuere: siquidem senex moriens Argæo filio monstravit locum, quo condi vellet; ibique non sua tantum, sed & succedentium sibi regum ossa poni iussit; praefatus, quoad ibi conditae posterorum reliquiae forent, regnum in familia mansurum; creduntque hac superstitione extinctam in ² Alexandro stirpem, quia locum sepulturae mutaverit. Argæus moderate, & cum amore popularium, administrato regno, successorem filium Philipppum reliquit; qui

8. Vel eius lib. 1. 6. hunc generis regii fuisse dicit; Suidas tantum unum ex Herculis posteris.

9. Ita scribe, non Edessam; Graecis enim dicitur *Ἐδέσσα* non *Ἀδέσσα*, quod Is. Voss. ad Melam lib. 2. 3. docuit.

10. Ibi regni sedem mavult Faber: sed repete *ἀνδρῶν* Edessam. Edessam regni sedem statuit, hoc est, Regiam facit sedem Edessam.

11. Aegaeas vocat Plinius, 4. 10. quasi Caprarias dixeris.

12. Non Aegaeas; nam Aegaeas dialecto Macedonica dici pro Aegaeas docet Is. Voss. in Notis ad Melam.

13. Brygorum regem fuisse testatur Herodotus.

CAP. II. 1. Primus rex in Macedonia nominatus Sol. 9. Eusebius hunc quartum facit.

2. Alexander filium habuit, sed non fuit Macedoniae Rex. Stirps itaque regiae Macedonum familiae in Alexandro fuit deleta.

qui immatura morte raptus ³ Aëropum, parvulum ad modum, instituit heredem. Sed Macedonibus assidue certamina cum ⁴ Thracibus & ⁵ Illyriis fuere; quorum armis veluti quotidiano exercitio indurati, gloria bellicæ laudis finitimos terreabant. Igitur Illyrii, infantiam regis pupilli contemnentes, bello Macedonas aggrediuntur: qui prælio pulsi, ⁶ rege suo in cunis prolato, & pone aciem posito, acrius certamen reperivere; tanquam ideo victi fuissent antea, quod bellantibus sibi regis sui auspicia defuissent; futuri vel propterea victores, quod ex superstitione animum vincendi ceperant: simul & miseratio eos infantis tenebat, quem, si victi forent, captivum de rege facturi videbantur. Conserto itaque prælio, magna cæde Illyrios fudere; ostenderuntque hostibus suis, priore bello regem Macedonibus, non virtutem defuisse. Huic ⁷ Amyntas succedit, & propria virtute, & Alexandri filii egregia indole, insigniter clarus: cui Alexandro tanta omnium virtutum natura ornamenta extitere, ut etiam ⁸ Olympio certamine ⁹ vario ludicrorum genere contenderit.

CAP. III. Cum interim Darius rex Persarum, turpi ab Scythia fuga summotus, ¹ ne ubique deformis militiæ damnis haberetur, mittit cum parte copiarum ² Megabyzum ad subigendam Thraciam, cæteraque ejus tractus

3. Non Europum: nam Aëpo-
6. dicitur Diodoro, & Herodo-
doto.

4. Thracia Europæ regio nobilis ad Pontum Euxinum.

5. Illyris longe lateque Europæ patens regio; Plin. inter Arham, & Titium humana constringit.

6. Marcellinus 16. 26. Panegy. Nazarii cap. 20. Illyrici quondam despicientes Eropi (scribe Atrapi) regis infantiam, Macedones bello lacefferunt. Et prima quidem congressio secundum illos fuit: verum Macedones, cum bellum reficerent, regem suum in cunis in aciem detulerunt. Cum illos ira, hos miseratio; illos signorum cantus, hos pueri vagitus accenderet;

mutata est ratio certaminis: vicarunt, qui amore pugnabant.

7. Alcetam interponit Herodotus 8. 134. & Euseb.

8. Hi ludi celebrari solebant quinto quoque anno redeunte, magna hominum frequentia; & in quibus victores aleagana cotans donabantur. Ab Olympio Jove, in cuius honorem erant instituta, nomen arcessunt.

9. Quinquetrum vocant, quinq; enim genera ludorum: cursus, saltus, iactus, disci, jeculatio, luctatio.

CAP. III. 1. Ne inglorius esset ubique ob damna in bello accepta.

2. Herod. Megabyz.

3. Quibus

tractus regna : ³ quibus pro ignobili momento erat accessura Macedonia. Qui, brevi tempore executi regis imperio, legatis ad Amyntam regem Macedoniae missis, obhides in pignus futurae pacis dari sibi postulabat. Sed legati benigne excepti, inter epulas ebrietate crescente, rogant Amyntam, ut *apparatus epularum adjiciat jussu familiaritatis, adhibitis in convivium suis ac filii uxoris* : ⁴ id apud Persas haberi pignus ac fœdus hospitii. Quæ ut venerunt, petulantius Persis eas contrectantibus, filius Amyntæ Alexander rogat patrem, respectu ætatis, ac gravitatis suæ, abiret convivio, pollicitus se hospitum temperaturum jocos. Quo digresso, mulieres quoque paululum e convivio evocat, cultius exornaturus, gratioresque reducturus. In quarum locum matronali habitu exornatos juvenes supponit ; eosque petulantiam legatorum, ferro, quod sub veste gerebant, compescere jubet. Atque ita interfectis omnibus, ignarus rei Megabyzus, cum legati non redirent, mittit eo cum exercitus parte Bubarem, ut in bellum facile & mediocre ; dedignatus ipse ire, ne dehonestaretur prælio tam sordidæ gentis : Sed Bubares ante bellum, amore ⁶ filia Amyntæ captus, omisso bello nuptias facit, depositisque hostilibus animis, in affinitatis jura succedit.

CAP. IV. Post discessum a Macedonia Bubaris, Amyntas rex decedit, cujus filio & ² successori Alexandro cognatio Bubaris non Darii tantum temporibus pacem præstitit ; verum etiam Xerxem adeo conciliavit, ut, cum Græciam, veluti tempestas quædam, occupasset, inter ² Olympum ³ Hæmumque montes totius regionis eum imperio donaverit. Sed nec virtute minus

3. Quibus adderet Macedoniam, quasi nullo labore domandam.

4. Contrarium Plutarchus adfluere videtur lib. 1. Symposiac. cap. 1. Persas scilicet non cum uxoribus, sed pellicibus, inire convivia solere. Noster ipse 41. 3. de Partio-Persarum moribus ; Feminis non convivia tantum viro- rum, verum etiam conspectum interdicens.

5. Ubiq; noster sic amat loqui. De ipsis hic Macedonibus si præ-

cap. 9. lib. 6. Sordidum & obscurum antea Macedonum nomen.

6. Herodotus filiam Amyntæ vocat Gognam. lib. 5. & 8.

CAP. IV. 1. Solinus tamen cap. 9. Perdiccæ successisse vult hunc Alexandrum.

2. Mons altissimus inter Thessaliam & Macedoniam.

3. Est mons Thracia, vasto jugo procumbens in Pontum, cujus culmen sex millibus passuum subitur. Plin. H 3 — 4. Eum

nus, quam Persarum liberalitate, regnum amplavit. Per ordinem deinde successionis, regnum Macedonia ad Amyntam, fratris ejus Menelai filium, pervenit. Hic quoque insignis industria, & omnibus imperatoriis virtutibus instructus fuit: qui ex Eurydice tres filios sustulit, Alexandrum, Perdiccam, & Philippum, Alexandri Magni Macedonis patrem, & filiam Euryonem: ex ⁵ Gygæa autem Archelaum, Archideum, Menelaum. Cum Illyriis deinde & cum ⁶ Olynthis gravia bella gessit. Insidiis autem Eurydices uxoris, quæ ⁷ nuptias generi pacta, occidendum virum regnumque adultero tradendum susceperat, ⁸ occupatus fuisset, ⁹ filia pellicatum matris, & sceleris consilia prodidisset. Functus itaque tot periculis senex decessit, regno maximo ex filiis Alexandro tradito.

CAP. V. Igitur Alexander inter prima initia regni, bellum ab Illyriis, pacta mercede, & Philippo fratre dato obside, redemit. Interjecto quoque tempore, per eundem obsidem cum Thebanis gratiam pacis reconciliat: quæ res Philippo maxima incrementa egregia indolis dedit. Siquidem Thebis triennio obses habitus, ¹ prima pueritiæ rudimenta, in urbe severitatis antiquæ, & in ² domo Epaminondæ, summi & philosophi & imperatoris, deposuit. Nec multo post Alexander ³ insidiis Eurydices matris appetitus occumbit: cui Amyntas in scelere deprehensæ, propter communes libe-

4. Eum ordinem vide apud Euseb. Legendus ad hunc locum Solinus cap. 9. & imprimis Diodorus lib. 14. & 15.

5. Gygæam, Amyntæ filiam, quæ Eubari Persæ nupserit, commemorat Herod. lib. 8.

6. Olynthus est urbs inter Athon montem, & Pallenen urbem, Mela.

7. Quæ pollicita est se nupturam genero.

8. Occisus.

9. Euryone, quæ Menelao nupserat.

CAP. v. 1. Sic infra lib. 9. c. 1. Ut sub militia patris tirocinii rudimenta deponeret. Est autem

ponere & deponere rudimenta & tirocinia nihil aliud, quam exuere & finire, ut deinde ad majora aspirare possis. Deinde prima rudimenta dictum, ut paulo ante prima initia, per Pleonasmum quendam.

2. Diodorus 16. 21. Thebani, inquit, Epaminondæ patri adolescentulum commiserunt; a quo dissentit Plutar. in Pelopida, cap. 47.

3. Interfectus a Ptolomeo Alorite, qui post eum regnavit annos

3. Eum deinde interemit Perdicca, cui Philippus successit.

A. Con-

liberos, ignarus eisdem quandoque exitiosam fore, percerat. Frater quoque ejus Perdica pari insidiarum fraude decipitur. Indignum proflus, libidinis causa liberos a matre vita privatos, quam scelerum suorum suppliciis liberorum ⁴ contemplatio vindicaverat. Perdicæ hoc indignior cædes videbatur, quod ei apud matrem misericordiam nec parvulus quidem filius conciliaverat. Itaque Philippus diu non regem, sed ⁵ tutorem pupilli egit. At ubi graviora bella imminuebant, ferumque auxilium in expectatione infantis erat, ⁶ compulsum a populo regnum suscepit.

CAP. VI. Ut est ingressus imperium, magna de illo spes omnibus fuit; & propter ipsius ingenium, quod magnum spondebat virum; & propter vetera Macedoniæ fata, quæ cecinerant, uno ex Amyntæ filiis regnante, florentissimum fore Macedoniæ statum: cui spei scelus matris hunc residuum fecerat. Principio regni, cum hinc cædes fratrum indigne peremptorum, inde hostium multitudo; hinc insidiarum metus, inde inopia continuis bellis exhausti regni, immaturam ætatem tironis urgerent: bella, quæ, velut conspiratione quadam, ad opprimendam Macedoniam, multarum gentium ex diversis locis uno tempore confluebant, quoniam omnibus par esse non poterat, ¹ dispensanda ratus; alia interposita pactione componit, alia redimit, ² facillimis quibusque aggressis, quorum victoria & militum trepidos animos firmaret, & ³ contemptum sibi hostium demeret. Primum illi ⁴ cum Atheniensibus certamen fuit: quibus per insidias victis, metu belli gravioris, cum interficere omnes posset, incolumes sine pretio dimisit. Post hæc, bello in Illyrios translatro,

4. Consideratio, respectus.

5. Hoc est, gessit se tutorem.

6. Philippo deferretur imperium.

Οὐκ ἔστι δὲ ἡ ἀπάντησις καὶ ἐκ τῆς αἰτίας, ὅτι Φίλιππος Μακεδόνων βασιλεὺς, inquit Historicus.

CAP. VI. 1. Dispensare est pariri, distribuere; ut bella alia gerenda suscipias, alia quocunq; modo declines.

2. Nationes minus bellicosas aggredditur, ut, &c.

3. Bongarsius mallet contemptum sui hostibus demeret; sic enim Livius 25. 37. Ultra inferendo arma contemptum sui dempturum.

4. Diodorus 16. 2. Regem Macedoniæ Argæum facere volebant Athenienses, missio Mantia duce cum exercitu.

5. Ultra

to, ⁵ multa millia hostium cecidit. Urbem nobilissimam ⁶ Larissam capit. Hinc ⁷ Thessaliam, non præde cupiditate, sed quod exercitui suo robur Thessalorum equitum adjuungere gestiebat, nihil minus quam bellum metuentem improvisus expugnat: unumque corpus equitum pedestriumque copiarum invicti exercitus facit. Quibus rebus feliciter provenientibus, Olympiadem, Neoptolemi regis ⁸ Molossorum filiam, uxorem ducit; conciliante nuptias fratre patruelis, altore virginis, Arruba, rege Molossorum; qui sororem Olympiadis Troada in matrimonium habebat: quæ causa illi exitii, malorumque omnium initium fuit. Nam, dum regni incrementa affinitate Philippi acquisitum se sperat, proprio regno ab eodem privatus in exilio consenuit. His ita gestis, Philippus, jam non contentus summovere bella, ultro etiam quietos laceffit. Cum ⁹ Methonam urbem oppugnaret, in præteritum de muris ¹⁰ sagitta jacta dextrum oculum regis effodit. Quo vulnere nec segnior in bellum, nec iracundior adversus hostes factus est: adeo & interjectis diebus pacem deprecantibus dederit; nec moderatus tantum, verum etiam mitis adversus victos fuerit.

LIBER VIII.

5. Ultra 7 Millia. Diod. 16. 4.

6. Larissa urbs Thessalia; sed Lissus est potius legendum, quæ primaria Illyria urbs.

7. Mss. habent Hinc in Thessaliam, bello sc. translatò. Modo enim supra dixit, bello in Illyrios translatò; jam autem hinc in Thessaliam. Schefferus igitur sic legit, & distinguit; Hinc in Thessaliam, non præde cupiditate &c. metuentem. Eam improvisus expugnat: unumq; corpus, &c.

8. Inter Epiri populos numerantur a Plin.

9. Urbs Macedoniæ in Magnesia.

10. Ab Altere Olynthio, teste Plut. parall. min. cap. 8. & Solino, c. 8. Hunc versum habuit in scriptum sagitta; Ἀσπίς Φιλίππου θανάσιμον τι μὲν σέλας. Alter Philippo lethale mittit spiculum. Plutarchus in Alexandro, cap. 3. tradit, ab oraculo Delphico, Philippo nuntiatum, ideo ipsum amisisse oculum alterum, quod eorum rimæ ostii admovent, Jovem Ammonem conspexisset, serpentis figura cum Olympiade uxore sua concubantem.

LIBER VIII.

BREVARIUM CAPITUM.

1. Græciæ clades sub Philippo Macedone. Thebani & Phocenses civilis belli facies.
2. Thebani Philippum accersunt, qui Phocenses opprimit. Athenienses salutis publicæ pro virili consulunt.
3. Contra, Philippus Græciam lacerat. Cappadociam Macedoniae adiungit. Olyn-

thios delet. Latrocinium exercet.

4. Atheniensibus, Thessalis, Boeotis, & Phocensibus callide imponit.
5. Phocenses ad deditionem, & reliquos Græcos cogit ad servile obsequium.
6. Monarchiam cum summa iniustitia constituit.

CAP. I.

GRÆCIÆ civitates, dum imperare singulæ cupiunt, imperium omnes perdiderunt: quippe in mutuum exitium sine modo ruentes, ¹ omnibus perire quod singulæ amitterent, non nisi oppressæ fenserunt. Siquidem Philippus rex Macedoniae, velut e specula quadam libertati omnium insidiatus, dum contentiones civitatum alit, auxilium inferioribus ferendo, victos pariter victoresque subire regiam servitutem coëgit. Causa & origo huius mali ² Thebani fuere: qui, cum rerum potirentur, ³ secundam fortunam imbecillo animo ferentes, victos armis Lacedæmonios & Phocenses, quasi parva supplicia cædibus & rapinis fuissent, apud

4 com-

CAP. I. 1. Hoc dicit Nolter, Græciæ civitates non ante per-
sensisse, omnes amittere quod sin-
gula petebat, quam cum jam op-
pressa essent. Idem de Britannis
affertur Tacitus in Agric. In
commune non consulunt, raras
sanctis tribus civitatibus ad pro-
pulsandum commune periculum
conventus. Ita cum singuli pug-
nant, universi vincuntur.

2. Hoc est initium belli sacri,
seu Phocici, quod in annum dura-
vit, Diodori 16. 23. Sub anno sex-
to Philippi deæconium durasse
scribit Paulus in Boeoticis. Inci-
pit ejus incipit in Olympiadis
105. annum quartum
3. Secundæ res acrioribus stimu-
lis animum explorant, quia misæ-
riæ tolerantur, felicitate corrup-
pimur, Tacit. Hist. 1. 15.

4. Am.

4 commune Græciæ concilium superbe accusaverunt. Lacedæmoniis criminini datum, quod arcem Thebanam, induciarum tempore, occupassent: Phocensibus, quod Bœotiam depopulati essent: prorsus 5 quasi post arma & bellum, locum legibus reliquissent. Cum iudicium arbitrio victorum exerceretur, tanta pecunia damnatur, quanta exsolvi non posset. Igitur Phocenses, cum agris, liberis, conjugibusque privarentur, desperatis rebus, 6 Philomelo quodam duce, velut Deo irascentes, 7 templum ipsum Apollinis Delphis occupare. Inde auro, & pecunia divite, conducto mercenario milite, bellum Thebanis intulerunt. Factum Phocensium, tametsi omnes execrarentur propter sacrilegium, plus tamen invidiæ Thebanis, a quibus ad hanc necessitatem compulsi fuerant, quam ipsis intulit. Itaque auxilia his, & ab Atheniensibus, & a Lacedæmoniis, missa. Prima igitur congressione Philomelus Thebanos castris exiit. Sequenti prælio primus inter confertissimos 8 dimicans cecidit, & sacrilegii poenas impio sanguine luit. In huius locum dux Onomarchus creatur.

CAP. II. Adversus quem Thebani & Thessalique, non ex civibus suis, ne victoris potentiam ferre non possent; sed Philippum, Macedoniæ regem, ducem eligunt: & 3 externæ dominationi, quam in suis timuerunt, sponte succedunt. Igitur Philippus, quasi

4. *Amphictyonicum* scilicet. Phocis regionum Græciæ quodammodo media, & in ea Delphi urbs, & oraculum: ibi locata sedes concilii huius amplissimi.

5. *Quasi postquam arma jam sunt sumpta.* C. Marii dictum est, se præ armorum strepitu leges exaudire non posse: Bæ Cæsar's; Non idem armorum ac legum esse tempus. Plut. Apoph.

6. Qui fuit Theosimi filius, vir fortissimus, & patriæ amantissimus, nemini inter suos Phocenses dignitate inferior. Pausan. Verum istud quodam facit, quasi de obscuro aliquo ageretur.

7. Fuit hoc longe locupletissimum, statuis aureis infinitisq; donariis refertum.

8. Diod. 16. 31. in fuga præcipitem se e rupe dedisse refert.

CAP. II. 1. Schefferus non videt, quid hic Thessali faciant, qui jam ante victi erant a Philippo. Nec eorum ulla, vel in præcedentibus, vel in sequentibus, sit mentio.

2. Subaudi aliquem: Ne victor i. e. ne suis victor fuisset.

3. In discordia civili pars, que domestico certamina inferior est, externo potius se applicat, quam civi. Liv. 34. 48.

4. Quia

sacrilegii, non Thebanorum ultor esset, omnes milites con-
 onas 4 laureas sumere jubet, atque ita, veluti Deo duce,
 in prælium pergit. Phocenses, insignibus Dei con-
 sectis, conscientia delictorum territi, abjectis armis
 ingam capessunt, pœnasque violatæ religionis san-
 guine & cædibus suis pendunt. Incredibile quantum
 res apud omnes nationes Philippo gloriæ dedit:
 illum vindicem sacrilegii, illum ultorem religionum: quod
 orbis viribus expiari debuit, 6 solum, qui piacula exigeret,
 extitisse. Dignum itaque qui Diis proximus haberetur,
 per quem Deorum majestas vindicata sit. Sed Atheni-
 enses, audito belli eventu, ne in Græciam Philippus
 transiret, 7 angustias Thermopylarum, pari ratione si-
 cuti antea advenientibus Persis, occupavere: sed nequa-
 quam simili aut virtute, aut causa: siquidem tunc pro
 libertate Græciæ, nunc pro sacrilegio publico; tunc
 rapina hostium templa vindicaturi, nunc adversus
 vindices templorum raptos defensuri: aguntque pro-
 pugnatores sceleris, 8 cujus turpe erat alios vindices
 fuisse, immemores prorsus, quod in dubiis rebus suis
 illo Deo etiam consiliorum auctore usi fuerant: quod
 illo duce tot bella 10 victores inierant: tot urbes auspi-
 cato

4. Quia laurus Apollini sacra.

5. De magno quodam Principe,
 qui colore Religionis, quam om-
 nibus actionibus suis semper præ-
 terebat, ad ambitionem & inex-
 plebilem propagandi imperii cupi-
 ditatem, mira, & huic Philippicæ
 simillima, calliditate fuit abusus:
 omnino videndi Thucyd. lib. 1.
 Guiccard. lib. 12. Machiavelli
 Princeps.

6. Restituitur Textus juxta
 Britannicum. Hoc vult Justinus
 Philippum solum extitisse, qui exi-
 geret piaculum, quod orbis viri-
 bus debebat expiari; sed, ad quod
 vindicandum totus orbis debebat
 conspire, id solum Philippum
 fuisse. Dignum itaq; &c. Vul-
 go autem ita legitur, Quod orbis
 viribus expiari debuit, solum, qui
 piacula exigeret, extitisse dignum.
 Itaq; &c. Ibi vero scribendum est

piaculum, quod orbis, &c. vel
 piacula, quæ orbis, &c. Porro au-
 tem quid est illud dignum exti-
 tisse? nam illud dignum nihil hic
 loci est.

7. Ad quas occupandas Philipo-
 pus contendebat. Diodor.

8. Quia quondam Athenienses
 ad se potissimum pertinere puta-
 bant, ut vindicarent scelera com-
 missa in Deos.

9. Apo line, cujus oraculum
 consuluerunt.

10. Hoc non capio, inquit Scheffe-
 rus, quomodo enim victores inire
 bella possunt? Inire bella est or-
 diri, incipere. At Nemo victor
 intelligitur, cum bellum incipit.
 Nilominus sententia est liquida;
 Nimirum illo Deo sæpe bella sus-
 ceperant, in quibus fuerant victo-
 res. Si enim Deus auctor belli
 fuit, quis de victoria dubitet?

CAP. III.

cato condiderant : tantum imperium terra marique
quæsierant : quod nihil sine maiestate numinis ejus aut
privatæ unquam, aut publicæ rei gesserant : tantum
facinus admisisse ingenta omni doctrina exulta, pul-
cherrimis legibus institutisque formata, ut, quid pos-
sint succensere jure Barbaris possent, non haberent.

CAP. III. Sed nec Philippus melioris fidei adversus
socios fuit : quippe veluti timens, ne ab hostibus sa-
cilegii scelere vinceretur, civitates, quarum paulo
ante dux fuerat, quæ sub auspiciis ejus militaverant,
quæ gratulatæ illi libique victoriam fuerant, hostiliter
occupatas diripuit : conjuges liberosque omnium sub
corona vendidit : non Deorum immortalium templis,
non ædibus sacris, non Diis. Penatibus publicis priva-
tisque, ad quos paulo ante ingressus hospitaliter fuerat,
pepercit : prorsus ut non tam sacrilegii ultor extitisse,
quam sacrilegiorum licentiam quæsisse videretur. In-
de, veluti rebus egregie gestis, in Cappadociam tra-
jicit : ubi bello pari perfidia gesto, captisque per do-
lum & occisis finitimis regibus, universam provinci-
am imperio Macedoniae adjungit. Deinde ad abo-
lendam invidiæ famam, quæ insignis præter cæteros
tunc temporis habebatur, per regna mittit & opulen-
tissimas civitates, quæ opinionem fererent, regem Phi-
lippum : magna pecunia locare & muros per civitates,
& fana, & templa facienda ; & ut per præcones sus-
ceptores sollicitarent. Qui, cum in Macedoniam venis-
sent,

CAP. III. 1. Sub corona ve-
nire dicuntur, quia captivi coronati
solent venire.

2. Penates duplices, Publici,
& Privati ; Publici, qui & magni
Dii, & Dii patrii dicti ; Privati,
qui unicuique crediti vitæ spiritus,
animæ, corporis auctores.

3. Hoc falsum est. Unde in
Cappadociam tam facile Philip-
pus trajiceret, quæ fere in ultima
parte maris Pontici sita est ? Qua-
re Bongarsius legit *Chalcidem*,
quæ Thraciæ portiuncula est ad
mare Ægeum : at Faber legit
Chalcidicam ; ita enim & illa

regiuncula dicitur, quæ Macedo-
niæ continis est.

4. Ad abolendam famam odio-
sarum rerum, quas commiserat.
Fama invidiæ, inquit Schefferus,
possit explicari fama de invidia,
quæ nempe dicebatur flagrare a-
pud omnes civitates. Vide lib.
12. 6.

5. Dare mutuo magnam vim
pecuniæ ad mensa, &c.

6. Qui & Redemptores, Suscep-
tores proprie sunt, qui annonis &
tributis æarii recipiendis præ-
positi sunt.

7. Oly-

seant, variis dilationibus frustrati, vim regie majestatis
 rimentes, taciti proficiscebantur. Post hæc ⁷ Olynthios
 aggreditur: receperant enim per misericordiam, post
 eadem unius, duos fratres ejus, quos Philippus ex no-
 vera genitos, veluti participes regni, interficere gestie-
 bat. Ob hanc igitur causam urbem antiquam & nobi-
 lem exscindit, & fratres olim destinato supplicio tradit:
 prædaque ingenti pariter & parricidii voto fruitur.
 Inde, quasi omnia, quæ agitallet animo, ei licerent,
 auraria in Thessalia, argenti metalla in Thracia, occu-
 pat. Et, ne quod jus vel fas inviolatum prætermitte-
 ret, piraticam quoque exercere instituit. His ita gestis,
 forte evenit, ut eum fratres ⁸ duo, reges Thraciæ ⁹, non
 contemplatione justitiæ ejus, sed invicem metuen-
 tes, ne alterius viribus accederet, disceptationum sua-
 rum judicem eligerent. Sed Philippus, more ingenii
 sui, ad judicium, veluti ad bellum, inopinantibus fra-
 tribus, instructo exercitu, supervenit: & regno utrum-
 que, non judicis more, sed fraude latronis ac scelere
¹⁰ spoliavit.

CAP. IV. Dum hæc aguntur, ¹ legati Atheniensiu-
 um petentes pacem ad eum venerunt. Quibus au-
 ditis, & ipse legatos Athenas cum pacis conditionibus
 misit; ibique ex commodo utrorumque pax facta. Ex
 cæteris quoque Græciæ civitatibus, non pacis amore,
 sed belli metu, legationes venerunt. Siquidem, cru-
 descente ira, ² Thessali Bœotique orant, ut professum
 adversum Phocenses ducem Græciæ exhibeat: tanto
 odio Phocensium ardentes, ut, oblici cladium suarum,
 perire ipsi, quam non perdere eos, præoptarent; exper-
 tamque Philippi crudelitatem pati, quam parcere
 hostibus suis mallent. Contra, Phocensium legati, ad-
 hibitis

7. Olynthum per proditorem, corruptis urbis principibus, cepit Philippus; unde *Callidus emptor Olynthi* dicitur Juvenal. 12. 47.

8. *Cetys Thraciæ rex*, filios tres *Berisadem*, *Amadocum*, & *Cersobleptem*, reliquit. *Berisades* mature obiit; videtur igitur *Just.* de duobus illis loqui.

9. Non quod estimarent illius

equitatem.

10. Etiam vita spoliatus scribit Orofius.

CAP. IV. 1. Vide Demosth. Orat. *supra*.

2. Anno Philippi 14. Diodor. lib. 16. Precantur, ut bellum ad versus Phocenses aggrediatur, cum professus fuerit se Græcorum ducem fore.

3. Hoc

JUSTINI

...s Lacedæmoniis & Atheniensibus, bellum deprecatur, cuius ab eo dilationem res jam emerant. Porro hoc miserandumque spectaculum, Græciam, nunc & viribus, & dignitate, orbis terrarum principum, regum, & gentiumque semper victicem, & multarum adhuc urbium dominam, alienis excubare sedibus, aut rogantem bellum, aut deprecantem: in alterius ope omnem spem posuisse orbis terrarum vindices; eoque discordia sua civilibusque bellis redactos, ut & adulentur ultro sordidam panto ante clientelæ suæ partem: & hæc potissimum facere Thebanos Lacedæmoniosque, antea inter se imperii, nunc Græciæ imperantis æmulos. Philippus, vendicatione gloriæ suæ, tantarum urbium fastidium agitat; atque utros potius dignetur, æstimat. Secreto igitur auditis utrisque legationibus, his veniam belli pollicetur, jurejurando adactis, responsum nemini prodituros: illis contra, venturum se, auxiliumque laturum. Utrosque verat parare bellum, aut metuere. Sic variato responso, securis omnibus, Thermopylarum angustias occupat.

CAP. V. Tunc primum Phocenses, captos se fraude Philippi animadvertentes, trepidi ad arma confugiunt. Sed neque spatium erat instruendi belli, nec tempus ad contrahenda auxilia: & Philippus excidium minabatur,

3. Hoc salum Justini ætate. Nec de sua ætate auctor loquitur. Expungas igitur etiam; nam Nunc idem est quod illo tempore. Mirum est, inquit, Græciam illo tempore, cum jam magnitudine virium par omnibus esset aut major, ad tam abjecta devenisse.

4. Philippus clientela Thebanorum pars dicitur, quia a fratre Alexandro Thebanis obles datus, atque ira inter Thebanorum clientes iuerat. Clientela pro clientibus satis notum. Sordidum hic est vile, humile.

5. Sic exponit Faber; Antea Lacedæmonii & Thebani inter se certabant, utri Græciæ impera-

rent; nunc contra certare, utri Græciam priores, iugo servitutis imposito, possint opprimere. Græcius vero emendationem Altingii probat; Antea inter se imperii, nunc gratiæ imperantis æmulos: hoc est, Qui ante de imperio contendebant, nunc de gratiæ Philippi imperantis certant, utri primus locum ejus gratiæ teneant; atque ideo dicuntur æmulos esse gratiæ imperantis.

6. Hoc est; Philippus, ut gloriam suam magis ostentet, civitatum tam potentium legatos du-

7. Deliberat.

8. Se bellum non facturum.

CAP. V.

batur, ni fieret deditio. Victi igitur necessitate, ¹ p-
 eta salute, se dediderunt. ² Sed pactio ejus fidei fuit,
 cujus antea fuerat deprecari belli promissio. Igitur
 caduntur passim rapiunturque; non liberi parentibus;
 non conjuges maritis, non deorum simulacra templis
 suis relinquuntur. Unum tantum miseris solatium
 fuit, quod, cum Philippus portione prædæ sociis
 fraudasset, nihil rerum suarum apud inimicos viderunt.
 Reversus in regnum, ut pecora pastores nunc in hiber-
 nos, nunc in æstivos saltus trajiciunt, sic ille ³ populos
 & urbes, ut illi vel replenda, vel derelinquenda quæque
 loca videbantur, ad libidinem suam ⁴ transfert. Mise-
 randa ubique facies, & excidio similis erat. Non qui-
 dem pavor ille ⁵ hostilis, nec discursus per urbem mi-
 litum erat, non tumultus armorum, non bonorum
 atque hominum rapina: sed tacitus mœror & luctus,
⁶ verentibus ne ipsæ lacrymæ pro contumacia haberen-
 tur. ⁷ Crescit dissimulatione ipsa dolor; hoc altius de-
 missus, quo minus ⁸ profiteri licet. Nunc sepulcra ma-
 jorum, nunc veteres Penates, nunc testæ, in quibus ge-
 niti erant, in quibusque genuerant, considerabant;
 miserantes nunc vicem suam, quod in eam diem vixis-
 sent; nunc filiorum, quod non post eam diem nati
 essent.

CAP. VI. Alios populos in finibus ipsis hostibus
 opponit, alios in extremis regni terminis statuit,
 quosdam bello captos, in supplementis urbium divi-
 dit.

CAP. V. 1. Ita hunc decennali
 bello impositus est sigis, *Diod.*
 16. 60. anno quarta Olympiadis
 108. Paulan. in Phocicis.

2. Hoc est; Sed tam infidus
 fuit in servandis pactis, quam
 fuerat, dum promiserat se bellum
 non illaturum.

3. Mls. multi populos ad urbes,
 quæ vera est lectio. Est enim
 comparatio inter pecora & popu-
 los, inter saltus & urbes, &
 transferre populos ad urbes ita
 dicitur, ut trajicere pecora in sal-
 tus.

4. Ad subtraendam scilicet re-

bellionis materiam.

5. Locus hic ex Livio. 1. 29.
 expressus, & partim *αὐτολεξ*
 descriptus, ubi de Albanis Romam
 trajectis.

6. Ponitur absolute, ut sæpe
 Notter; sc. lib. 2. cap. 3. *Uxoribus*
flagitatione revocantur, per lega-
tos denuntiantibus, sc. uxoribus.
Vide Notæ ibid.

7. Dolor crescit, dum eum dis-
 simulare conantur.

8. Palam testari.

CAP. VI. 1. Pro in supplemen-
 ta, ut sæpe Notter.

dit. Atque ita ex multis gentibus nationibusque unum regnum populumque constituit. Compositis ordinatisque Macedoniae rebus, ² Dardanos, ceterosque finitimos, fraude capros, expugnat. Sed nec a proximis manus abstinet. Siquidem Arrybam, regem Epiri, uxori suae Olympiadi arctissima cognatione junctum, pellere regno statuit: atque Alexandrum, ³ privignum ejus, uxoris Olympiadis fratrem, puerum honestae pulcritudinis, in Macedoniam nomine sororis arcessit; ⁴ omnique studio sollicitatum, spe regni simulato amore, ad stupri consuetudinem perpulit; majora in eo obsequia habiturus, sive conscientiae pudore, sive regni beneficio. Cum igitur ad viginti annos pervenisset, ereptum Arrybae regnum ⁵ puero admodum tradit, scelestus in utroque. Nam nec in eo jus cognationis servavit, cui ademit regnum; & eum, cui dedit, ⁶ impudicum fecit, antequam regem.

2. Dardania, *Gros. Ptol.* & aliis Europe regio. Illyria pars, teste *Aliano*.

3. Quomodo Arryba privignus sit Alexander, non video. Olympiadis, mox Philippi, fratrem vocat *Orosius* 3. 14.

4. Verborum sensus, ut nunc se habent, is est, quasi Philippus simulaverit amorem. Atqui nulla in Philippo fuit simulatio, sed revera perdidit; eum amavit. Itaque locus totus ita distinguendus; omniq; studio sollicitatum, spe regni simulato amore, ad stupri consuetudinem perpulit. Sententia, Per-

pulit eum sollicitatum omni studio ad consuetudinem stupri, qui & ipse simulaverat se amare Philippum, qui speraverat hoc modo regnum se adepturum, eam enim spem Philippus ipsi fecerat. Nisi malis ex *Ms.* pro simulato legere simulato, quali Philippus simulaverit, & accendit eum in amore, tum spem ei facit regni: quod fortasse optimum.

5. Qui vix pueritiae annos erat egressus: ut inferius bimus admodum. Iustino admodum est circiter, praeter propter.

6. Patibicum, muliebria passum.

L I B E R IX.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. Philippus cogitat de Gracia subjaganda; ideo Byzantium, sed frustra, obsidet.
2. A Scytharum rege variis modis delucitur, inde pugna, & praeda abducta.
3. Triballi Philippum praeda

spoliavit. Athenienses & Thebanos Philippus praelio attexit.

4. Victoria moderate utitur: sevit in Thebanos, qui fortiter se gerunt.

5. Graciam pacare studet, ut

Pasfas

Persas bello adoriatur.

Pausanias Philippum obtruncat, ultionem ab iniquo iudice exigens.

Philippus, Olympiade &

Alexandro consciis, interficitur.

8. Philippi laus, ejusdemque cum Alexandro filio & successore comparatio.

CAP. I.

IN Græciam Philippus cum venisset, sollicitatus paucarum civitatum direptione; & ex præda modicarum urbium, quantæ opes universarum essent, animo prospiciens; bellum toti Græciæ inferre statuit. Ad cuius emolumentum egregie pertinere ratus, si¹ Byzantium, nobilem & maritimam urbem, receptaculum terra marique copiis suis futuram, in potestatem redegitset; eandem, claudentem sibi portas, obsidione cinxit. Hæc namque urbs² condita primo a Pausania, rege Spartanorum, & per vii annos possessa fuit; deinde variante victoria, nunc Lacedæmoniorum, nunc³ Atheniensium juris habita est. Quæ incerta possessio effecit, ut, neminè quasi suam auxiliis juvante, libertatem constantius tueretur. Igitur Philippus, longa obsidionis mora exhaustus, ⁴ pecuniæ commercium de piratica mutuatur. Captis itaque centum septuaginta navibus, mercibusque distractis, anhelantem inopiam paululum recreavit. Deinde, ne unius urbis oppugnatione tantus exercitus teneretur, profectus cum fortissimis, multas Chersonensium urbes expugnata;

CAP. I. 1. *Arbitratus multum conferre ad illius belli felicem exitum.*

2. Id tentavit Philippus, quod Perinthiis, quos obsessos tenebat, Byzantini auxilia misissent. Cum ergo arbitraretur optimos quosq; Perinthiis misiss, cum parte copiarum ipse subito Byzantium invadit. Diod. 16. 77.

3. *Opuntiorum* Diod. Urbem caput belli, Florus vocat, 3. 10.

4. Notandum originem non primam, sed maxime memorabilem, a *Iustino* memorari; nam a Byzante nomen simul, & auspicia urbem olim accepisse, satis constat.

5. Alii non conditam a Pausania, sed solum expugnatam tradunt, vel coloniam huc deduxisse; nunc Constantinopolis dicta, a Constantino qui eam reedificavit.

6. Semel quidem ab Alcibiade ejusq; Collegis Byzantium fuit expugnatum, ut ex Nep. 7. 5. in Alcib. apparet.

7. *Mavole Schæffer, legere, longa obsidionis morâ exhaustus pecunia commercium de piratica mutuatur.* Est autem mutuari commercium de piratica, ope piraticæ efficere, ut quis exercere commercia possit.

pugnat: filiumque ¹ Alexandrum, decem & octo annos natum, ut, sub militia patris, tirocinii rudimenta deponeret, ad se arcessit. In Scythiam quoque prædandi causa profectus est, more negotiantium, impensas belli alio bello refecturus.

CAP. II. Erat eo tempore rex Scytharum Atheas, qui, cum bello Istriarum premeretur, auxilium Philippo per Apollonienses petit, in successionem eum regni Scythiæ adoptaturus. Cum interim Istriarum rex decedens, & metu belli, & auxiliorum necessitate Scythas solvit. Itaque Atheas, remissis Macedonibus, renuntiari Philippo jubet, *Neque auxilium ejus se petisse, neque adoptionem mandasse. Nam neque vindicta Macedonum egere Scythas, quibus meliores forent: neque heredem sibi, incoli filio, deesse.* His auditis Philippus legatos ad Atheam mittit, impensæ obsidionis portionem petentes, ne inopia bellum deserere cogatur. Quod eo promptius eum facere debere, quod missis a se in auxilium ejus militibus, ² ne sumtum quidem viæ, ³ non modo officii pretia dederit. Atheas inclementiam cœli & terræ sterilitatem causatus, quæ non patrimoniis ditet Scythas, sed vix ⁴ alimenta exhibeat, respondit, *Nullas sibi opes esse, quibus tantum regem expleat, & turpius putare, parvo defungi, quam totum abnuere: Scythas autem virtute animi, & duritia corporis, non opibus & censeri.* Quibus derisus Philippus, soluta obsidione Byzantii, Scythica bella aggreditur, præmissis legatis, quo securiores faceret, qui nuntient Atheæ, *Dum Byzantium obsidet, vovisse se statuam Herculi, ad quam in ostia Istri ponendam.*

8. 16. Annos natum fuisse *Alex.* cum Byzantium oppugnaret *Philippus*, scribit *Plut.* in *Alex.* c. 14.

CAP. II. 1. (i. e.) fortiores, sic *Hor.* od. 15. *Tydidēs* melior patre.

2. Pro non modo officii pretia dederit, ne sumtum quidem viæ. Item non modo pro non modo non. Ita enim unum non omittitur, si ne quidem sequitur. Vide supra lib. 2. 1. & infra lib. 11. 8.

Denique pretia pro mercede est.

3. Pronon modo non officii, &c. sic sæpe noster.

4. Exhibere est alere, alimenta præstare. Sic *Ulpian.* 25. 3. *Siquis a liberis ali desideret, vel se liberi, ut a patre exhibeantur, i. e. alantur.*

5. Estimari. Ope sua censebantur Romani, quibus facultates suppetebant: contra, quibus nihil præter paupertatem inerat, censebantur capite.

veniam se venire, pacatum accessum ad religionem Dei petens, amicus ipse Scythiis venturus. Ille, si vero fungi vellet, statum sibi mitti jubet, non modo ut ponatur, verum etiam ut inviolata maneat, pollicetur: Exercitum autem fines ingredi negat se passurum. At, si invictis Scythiis statum ponat, eo digresso, sublaturum, versurumque et statum in aculeis sagittarum. His utrinque irritatis animis, praelium committitur. Cum virtute & numero praestarent Scythae, astu Philippi vincuntur. Viginti millia puorum ac seminarum capta, pecoris magna vis, auri argentique nihil. Ea primum fides inopia Scythicae fuit. Viginti millia nobilium & equarum ad genus faciendum in Macedoniam missa.

CAP. III. Sed revertenti ad Scythia Triballi & Philippo occurrunt: negant se transitum daruros, ni portionem accipiant praedae. Hinc iurgium, & mox praelium; in quo ira in femore vulneratus est Philippus, ut per corpus ejus equus interficeretur. Cum omnes occisum putarent, praeda amissa est. Ita Scythica, velut devota, spolia pene luctuosa Macedonibus fuisse. Ubi vero ex vulnere primum convalescit, diu dissimulatum & bellum Atheniensibus infert: quorum causa Thebani se junxere, metuentes, ne, victis Atheniensibus, bellum veluti vicinum incendium ad se transfiret. Facta igitur inter duas, paulo ante infestissimas, civitates societas, legationibus Graciam fatigant. Communem hostem putant communibus viribus summovendum; neque enim cessaturum Philippum, si prospere prima successerint, nisi omnem Graciam domuerit. Motae quaedam civitates Atheniensibus

6. Pro non modo positum iri, etiam inviolatam mansuram.

7. Id primum probavit Scythas esse inopes.

8. His enim uti in bellis maluit Scythae, quoniam uripam corpora non impedito reddunt. Plin. 8. 42. 25.

9. Hoc est, geniturae futurusque suscipiendi causa.

CAP. III. 1. Massae inferioris populi sunt, testibus. Ptol. Plin.

Strab.

2. Junxerunt se Atheniensibus Thebani, Demosthenis eloquentia persuasi. Diodor. 16. 83. Plut. in Demosth. c. 25.

3. Belli pericula cum vicinis communia nobis sunt; & pro certo habendum est. Si nos vicini negligant, exemplo, postquam nos conflagraverimus, ad eos id incendium trajeciturum. Thucyd.

6. 6. 12 & 13.

4. Ad

bus se jungunt: quosdam autem ad Philippum belli metus traxit. ⁴ Prælio commisso, cum Athenienses longe majore militum numero præstarent, assiduis bellis indurata virtute Macedonum vincuntur. Non tamen immemores pristinae gloriæ cecidere: quippe adversis vulneribus, omnes loca, quæ tuenda à ducibus acceperant, morientes corporibus texerunt. Hic dies universæ Græciæ & gloriam dominationis, & vetustissimam libertatem finivit.

CAP. IV. Hujus victoriæ callide dissimulata lætitia est. ¹ Denique non solita sacra Philippus illa die fecit: non in convivio risit: non ludos inter epulas adhibuit: non ² coronas aut ³ unguenta sumpsit: & quantum in illo fuit, ita vicit, ut victorem nemo sentiret. ⁴ Sed nec regem se Græciæ, sed ducem appellari iussit. Atque ita ⁵ inter tacitam lætitiā & dolorem hostium temperavit, ut neque apud suos exultasse, neque apud victos insultasse videretur. Atheniensibus, quos pæsus infestissimos fuerat, & captivos ⁶ gratis remisit, & bello consumptorum corpora sepulturæ reddidit: reliquasque funerum ut ad sepulchra majorum deferrent, ultro hortatus est. Super hæc Alexandrum filium cum amico Antipatro, qui pacem cum his amicitiamque jungerent, Athenas misit. Thebanorum porro non solum captivos, verum etiam interfectorum sepulturam vendidit. Principes civitatis alios securi percussit: alios

4. Ad Cheroneam urbem Bæotiae, ubi Philippus Græciæ dominus evasit.

5. Ad Cheroneam Bæotiae oppidum.

CAP. IV. 1. Breviter.

2. Convivales scilicet veteres comitque immodico potu capite dolerent, tempora coronis vincerent.

3. Coronati, & unguentis delibati convivabantur. Antiqui more.

4. Id tactum invidiæ minuebatur causa.

5. Ms. tantam. Illud tacitam non est aptum, quia tacitæ lætitiæ non est moderatio; quoniam per

id, quod tacita est, jam est moderata.

6. Sine redemptione.

7. Prælio.

8. In Ms. legitur corporum: unde suspicatur Scheffer. scripsisse Justinum, bello consumptorum corporum sepulturam dedisse, & concessisse. De Atheniensibus est sermo, quid nimirum concesserit ipsis. At verba reddere corpora sepulture, sicut nunc leguntur, de Philippo sunt intelligenda, quod non convenit; nisi sepulture exponas ut sepeliuntur.

9. Pro

matre Olympiade, propter stupri suspicionem, in matrimonium receperat.

CAP. VI. Interea, dum auxilia a Græcia coeunt, nuptias Cleopatras filia, & Alexandri, quem regem Epiri fecerat, celebrat. Dies erat pro magnitudine duorum regum, & collocantis, filiam, & uxorem ducentis, apparatus insignis. Sed nec ludorum magnificentia deerat: ad quorum spectaculum cum Philippus sine custodiis corporis, medius inter duos Alexandros, filium generumque, contenderet; Pausanias, nobilis ex Macedonibus adolescens, nemini suspectus, occupatis angustiis, Philippum in transitu obtruncat: diemque lætitiæ destinatum, foedum luctu funeris facit. Hic primis pubertatis annis stuprum per injuriā passus ab Attalo fuerat: cujus indignitati hæc etiam sceleritas accesserat: nam perductum in convivium solutumque mero, Attalus, non sive tantum, verum & convivarum libidini, velut scriptum vile, subjecerat, ludibriumque omnium inter æquales reddiderat. Hanc rem ægre ferens Pausanias, querelam Philippo saepe detulerat: Cum variis frustrationibus non sine risu differretur, & honoratum insuper ducatu adversarium cerneret, nam in ipsum Philippum vertit, ultionemque, quam ab adversario non poterat, ab iniquo iudice exegit.

CAP. VII. Creditum est etiam immisum ab Olympiade, matre Alexandri, fuisse; nec ipsum Alexandrum ignarum paternæ cedis extitisse: quippe non minus Olympiadem repudium, & prælatam sibi Cleopatram, quam stuprum Pausaniam, doluisse. Alexandrum quo-

CAP. VI. Cleopatram suscepit Philippus ex Olympiade; eamque Olympiadis fratrem Alexandro, quem, cum satis eo abusus esset, expulso Arraba, regem Epiri fecerat, in matrimonium collocavit.

2. Perductores, hoc differunt a lenonibus, quod lenones sunt scortorum perductores, etiam invitarum personarum, ut tradit Asconius in illud Ciceronis, Verr.

1. 32. lenonum perductorum.

3. Eiusdem ætatis.

4. Supra lib. 8. 3. inverso vocum ordine, frustratus marius dilationibus, Notandum est, quod non tantum res, sed personæ etiam differri dicuntur. Differretur est in aliud tempus rejiceretur: sic Plin. Panegy. cap. 26. Infantes ignari, quid rogassent, donec pluri scirent, differabantur.

5. Dignitate ducis, memoria.

CAP.

quoque regai amulum, fratrem ex noverca susceptum, imuisse: eoque factum, ut in convivio antea i primum cum Attalo, mox cum ipso patre, iugaret: adeo ut etiam stricto gladio eum Philippus confectus sit, & neque a filii crede, amicorum precibus, exoratus. Quamobrem Alexander ad avunculum se in Epirum cum matre, inde ad regem Illyriorum contulerat: vixque revocanti mitigatus est patri, precibusque cognatorum, egre redire compellus. Olympias quoque matrem suam Alexandrum, Epiri regem, in bellum² subornabat: ³ pervicissetque, ni filiae nuptiis pater generum occupasset. His stimulis irarum utrique Pausaniam, de impunitate stupri sui querentem, ad tantum facinus impulsisse creduntur. Olympias certe fugienti percussori equos quoque prae paratos habuit. Ipsa deinde, audita regis nece, cum titulo⁴ officii ad exequias cucurrisset, in cruce pendentis Pausaniae capiti, eadem nocte, qua venit, coronam auream imposuit: quod nemo alius audere, nisi haec, superstitie Philippi filio, potuisset. Paucos deinde post dies, refluxum corpus intersectoris super reliquias mariti cremavit: & tumulum ei eodem fecit in loco, parentarique eidem quotannis, incussa populo superstitione, curavit. Post haec Cleopatram, a qua pulla Philippi matrimonio fuerat, in gremio ejus⁵ prius filia interfecta, finire vitam suspendio coegit, ⁶ spectaculoque pendentis ultionem potita est, ad quam per⁷ parricidium festinaverat. Novissime gladium, quo rex percussus est, Apollini sub nomine

CAP. VII. 1. Plur. in vita Alex. refert in ista contentione Alexandrum in Attalum poculum coniecisse.

2. Instigabat. Sed vix ita loquuntur scriptores optimi.

3. Idq; obrinisset, vi pater Philippus impediisset dando filiam uxorem Alexandro.

4. Significat generatim ea quae cultus, honoris, & studii causa superioribus, aut amicis exhibemus,

5. Certe supra in hoc ipso capite apparet, Philippum ex Cleopatra & filium suscepisse, quem ut amulum regni, Alexander amoverit. Et sane filium cum ipsa interfectum ait & Pausania, licet in aliis dissentiat, non videt praeterire. 6. Voluit q; spectare pendentem in cruce Cleopatram, cujus mortem cogitabat, cum parricidium commisit. Philippum occidendo.

7. Philippi cadem.

8. H.

mine. Myrtales⁸ consecravit : hoc enim nomen ante Olympiadis parvula fuit. Quae omnia ita palam facta sunt, ut cunctis videretur, nefacinus ab ea commissum non⁹ probaretur.

CAP. VIII. Decessit Philippus XL & VII anno-
rum, cum annis XXV regnasset. Genuit ex Larissae
saltatrice filium Aridaem, qui post Alexandrum regna-
vit. Habuit & alios multos ex variis matrimoniis re-
gio more susceptos, qui partim¹ fato, partim ferro
periere. Fuit rex armorum quam conviviorum appa-
ratibus studiosior ; cui maxime opes erant instrumenta
bellorum ; divitiarum quaestu quam custodia solertior :
itaque inter quotidianas rapinas semper inops erat.
Misericordia in eo & perfidia pari jure dilectae. Nul-
la apud eum turpis ratio vincendi. Blandus pariter &
insidiosus alloquio ; qui plura promitteret, quam pra-
staret : in seria & jocos artifex. Amicitias utilitate,
non fide colebat. Gratiam fingere in odio, in gratia
offensam simulare, instruere inter concordantes odia,
apud utrumque gratiam quaerere, solennis illi consue-
tudo. Inter haec eloquentia insignis, oratio acuminis &
solertiae plena, ut nec ornatui facilitas, nec facilitati
inventio, nec³ inventionibus deesset ornatus. Huius
Alexander filius successit, & virtute & vitiis patre ma-
jor. Vincendi ratio utrique diversa. Hic⁴ aperte,

8. Hoc enim nomen ante Olym-
piadi parvula fuit. Nam Myrtales
prius appellata est Olympias. Voss.

9. Sic & Alexander Pheraeus
(ut Plutarchus ait in Pelopida)
lanceam illam, qua avunculum
suum Polyphronem confoderat,
coronata consecravit, eiq; ut
Deo rem divinam fecit, Tychonem
eam appellans ; forte, quod ictu
non frustratus fuit, & sic
vixit. Atq; hic mos a Graecis ad
Romanos transit. Sic Epitoma-
tor Dionis in Antonio Carnicella
sub fine, Gladium, quo fratrem
interfecerat, Deo consecrare est
ausus. Vide Suet. Calig. 24. 19.
& Vitell. 10. 8.

10. Probare est convincere in-

quit Frieulhem ; hoc sensu, Olym-
piadi ita palam egisse, quasi time-
ret, ne non ab ea commissum ap-
pareret. Alii pro approbare in-
tellexerunt. Forsan scripsit Ju-
stinus proderetur, id est, divulga-
retur. Scheffer.

CAP. VIII. 1. Hoc est, et
communi naturae lege obire.

2. Solent fingere se amare eos,
quos odio habent, & ferere dis-
idia inter amicos.

3. Melius inventioni.

4. Al. aperta vi ; al. aperte &
vi. Artes sunt stratagemata, quae
furta belli dicuntur. Hinc furivus
victoria lib. xi. 6. est artibus &
stratagemate parva ; cui opponi-
tur, quae aperte & vi parva est.

5. Hic

ille artibus bella tractabat. Deceptis ille gaudere hostibus, hic palam fufis. Prudentior ille consilio, hic animo magnificentior. Iram pater dissimulare, plerumque etiam vincere : huic, ubi exarsisset, nec dilatio ultionis, nec modus erat. Vini nimis uterque avidus, sed ebrietatis diversa vitia. Pater de convivio in hostem procurrare, manum conferere, periculis se temere offerre : Alexander non in hostem, sed in suos sævire. Quamobrem Philippum sæpe vulneratum prælia remittere : hic amicorum interfector convivio frequenter excessit. 5 Regnare ille cum amicis 6 volebat, hic in amicos regna exercebat. Amari pater malle, hic metui. Literarum cultus utrique similis. Solertiæ pater majoris, hic fidei. Verbis atque oratione Philippus, hic rebus moderatior. Parcendi victis filio animus & promptior, & honestior ; ille nec sociis abstinebat. Frugalitati pater, luxuriæ filius magis deditus erat. Quibus artibus orbis imperii fundamenta pater jecit, operis totius gloriam filius consummavit.

5. Hic Justinus est sensus per oppositionem ; Philippus cum amicis (consiliariis) potestatem participabat ; Alexander vero solus administrabat omnia, superbeque ac crudeliter in eos, ut Clitum, Parmenionem, Philotam, aliosque, consulebat.

6. Alii nolebat ; & sic exponunt ; vult Justinus Philippi & Alexandri morum diversitatem ostendere. Cum ergo de Alexandro per affirmationem scribere

veller, hic in amicos regna exercebat ; de Philippo videtur voluisse scribere per negationem, Regnare ille cum amicis nolebat. Sed observandum cum amicis esse pro apud amicos ; & sensum esse, quod Philippus apud amicos (consiliarios) suos regnare noluerit, neque potentiam suam regiam apud eos ostentaverit, nec quenquam eorum interfecerit. Cum pro apud usitatissimum est ; ut queri cum aliquo, pro queri apud aliquem.

LIBER X.

BREVARIUM CAPITUM.

1. Artaxerxis filii in patrem conspirant. Sed conspiracyone detecta, parricidii penas dant.
2. Causa parricidii ex multi-

plici libidine nata.

3. Ochus, Artaxerxis successor, cognatorum principum strage regiam replet. Persicæ monarchiæ finis.

K

CAP. I

CAP. I.

ARtaxerxi, regi Persarum, ¹ ex pellicibus CXV filii fuere, sed ² tres tantum iusto matrimonio suscepti: Darius, Ariarates, & Ochus. Ex his Darium, contra morem Persarum, apud quos rex non nisi morte mutatur, per ³ indulgentiam pater regem vivus fecit: nihil sibi ablatum existimans, quod in filium contulisset; sinceriusque gaudium ex procreatione capiturus, si insignia majestatis suæ vivus in filio conspexisset. Sed Darius, post nova paternæ pietatis exempla, interficiendi patris consilium cepit. Sceleratus, si solus ⁴ parricidium cogitasset; tanto sceleratior, quod, in societatem facinoris assumptos, quinquaginta fratres fecit parricidas. Ostenti prorsus genus, ⁵ ubi in ⁶ tanto populo non solum sociari, verum etiam fileri parricidium potuit; ut ex quinquaginta liberis nemo inventus sit, quem aut paterna majestas, aut veneratio senis, aut indulgentia patris, a tanta immanitate revocaret. Adeone vile paternum nomen apud tot numero filios fuit, ut, quorum præsidio tutus etiam adversus hostes esse debuerat, eorum insidiis circumventus, tutior ab hostibus quam a filiis fuerit?

CAP. II. Causa parricidii sceleratior ipso parricidio fuit. Occiso quippe Cyro ¹ fraterno bello, cujus mentio supra habita est, Aspasiæ, pellicem ejus, rex Artaxerxes in matrimonium receperat. Hanc patrem cedere

CAP. I. 1. Quarum sexaginta & trecentas Artax. tribuit Plut.

2. Plut. 4 legitimos recenset, Darium, Ariasperm, Arsacem, & Ochum.

3. Simul etiam, ne, se mortuo, regnum novis bellis fratrumque certaminibus implicaretur. Plut. in Artax. 4. 41. Cobibentur prave aliorum spes, si successor non inserto sit. Tacit. Ann. 3. 56.

4. Consilium interficiendi patris Ochum agitalle per Alosiam, scribit Plut.

5. Forlan, ut paterit,

6. Hoc est in tanta multitudine filiorum. Sic Florus 1. 1. Populus virorum. Audacius Manilius Airii populi de avibus. & Columella 9. 13. duo populi conjungi debent, de apibus. Et populos exponere capios, de pilcibus; Manil. Audacissime Sidonius 6. 1. Scelerum populus, pro copia peccatorum.

CAP. II. 1. Id est, fratris Artaxerxis bello. Est enim bellum fratris, quod cum fratre geritur; quemadmodum bellum Atheniensium, i. e. cum Atheniensibus. 2. 6. 2. Lex

dere sibi, sicuti regnum, ² Darius postulaverat : qui, pro indulgentia sua in liberos, primo facturum se dixerat; mox poenitentia ductus, ut honeste negaret, quod temere promiserat, ³ Solis eam Sacerdotio præfecit, quo perpetua illi ab omnibus viris pudicitia imperabatur. Hinc exacerbatus juvenis ⁴ in iurgia primo patris erupit: mox facta cum fratribus conjuratione, dum patri infidias parat, ⁵ deprehensus cum sociis poenas parricidii Diis paternæ majestatis ultoribus dedit. ⁶ Conjuges quoque omnium cum liberis, ne quod vestigium tanti sceleris extaret, interfectæ. Post hæc Artaxerxes morbo ex dolore contracto decedit; rex, quam pater, felicior.

CAP. III. Hæreditas regni ¹ Ocho tradita, qui, timens parem conjurationem, regiam cognatorum cæde & strage principum replet, nulla non sanguinis, non sexus, non ætatis misericordia permotus: scilicet ne innocentior fratribus parricidis haberetur. Atque ita, veluti ² purificato regno, bellum Cadusiis infert. In eo cum adversus provocatorem hostium ³ Codomannus quidam omnium favore processisset, hoste cæso, victoriam suis pariter & prope amissam gloriam restituit. Ob hæc decora idem Codomannus præficitur Armeniis. Interjecto deinde tempore, ⁴ post mortem Ochi regis,

ob

2. Lex erat apud Persas, ut rex designatus donum peteret, & daret qui designaverat, modo fieri posset, quicquid esset peritum. Plut. in Artax. c. 42.

3. Plut. in Artax. cap. 43. eam Dianæ, quæ Ecbatanis colitur, quam *Anitim* vocant, sacerdotem lectam scribit, quo reliquam vitam transigeret in cælibatu. In igne Sol Persis cultus fuit; unde & equorum quadrigarumq; solæ imagines, & *Soli* sacratæ. Quin & equi *Soli* mactabantur. Quæque morem & Græcos observasse tradit Pausan. in Laconicis. Ipsa vero *ἡ ἡμετέρα* *Chamanim* Hebraice vocantur, de quibus S. Scriptura: Quid fiat *Chamanim* ex Strabone apparet; *ἡ δὲ ἐν τοῖς ἱεροῖς Ἀρείδης καὶ τὸ Ὀμαρὶς ἱερὸν* *ἡμετέρα*. *Amanus* lingua Per-

sica erat *Sol*, ut *Anatis* Luna, quæ cum *Venere* & *Diana* confunditur.

4. *Cum patre*.

5. Conjurationem prodidit Eunuchus. Plut. Artax. c. 45.

6. *Aliæ* (leges apud Persas) per quas ob noxam unius tota propinquitates perit. Amm. Marcel.

CAP. III. 1. Qui & Artaxerxes dictus est.

2. Allusio ad morem castrorum, post cædem ducum & militum. Hom. Iliad. 1.

3. Ob suam virtutem Persarum rex electus.

4. Ab Eunuchio Bagoa veneno necati, Diodor. 17. 5. Cadaver ipsius Bagoas felibus objecit, & ossa quædam illius, exprobrandæ crudelitatis causa, in manubria gladio convertit. Ælian. var. hist. 6. 8. K 2 5. Co-

ob memoriam pristinae virtutis, ⁵ rex a populo consti-
tuitur; ⁶ Darii nomine, ne quid regiae maiestati de-
esset, honoratus: ⁷ bellumque cum Alexandro Magno
⁸ diu, variante fortuna, magna virtute gessit. Postremo
victus ab Alexandro, & a cognatis occisus, vitam
pariter cum Persarum regno finivit.

5. Codomannus. Præteritur
autem Ochi filius Arsēs, qui &
ipse aliquandiu rex fuit. Ochum
nimirum Bagoas veneno sultulit
ob crudelitatem, inque ejus solio
filium Arsen collocavit, qui, cum
tres annos regnasset, ab eodem
Bagoa una cum prole & ipse in-
teremptus est. Cumq; ita stirps
regia prorsus extincta esset, in
fastigium istud idem Bagoas Co-
domannum evexit.

6. Ultimi scil. Arsami fil. qui

Codomannus. Mel. ornatus. In
more positum olim erat, ut ad
imperium accedentes Reges no-
mina mutarent.

7. Bellum cum cæteris Patri-
dis intelligit. Vide Curt. lib. 5.

8. Ita lego cum commate post
diu, cum prius legeretur diu va-
riante fortuna. Fortuna enim
ejus non diu variavit, quippe qua
fere semper erat adversa; sed diu
bellum gessit cum Alexandro, quod
historiae melius convenit.

LIBER XI.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. Occiso Philippo, Alexander
Macedones in officio continet.
2. Initia principatus Alexan-
dri. Persas bello aggredi
constituit.
3. Græcos defectionem cogitan-
tes coërcet.
4. Thebas victis incolis ever-
tit. Atheniensibus infestus.
5. Sævit in novercæ suæ cogn-
atos, & in consanguineos suos;
deinde bellum Persicum ag-
greditur.
6. Disciplinam militarem or-
dinat. Parva manu ingen-
tia molitur. Persas pralio
superat.
7. Insidiis vitatis, Gordium

nodum fatalem callide sol-
vit.

8. Tauro monte transcurso, in
gravissimum morbum inci-
dit, & sanitati restituitur.

9. Ad alterum pralium appa-
ratus. Atrox pugna. Strages
Persarum, & fuga Darii,
cujus uxor, mater, filia,
captivæ ab Alexandro rege
excipiuntur.

10. Persis superatis, a Persa-
rum luxu Alexander supe-
ratur. Novæ in Orientem
victoria. Tyrus expugnatur.

11. Provinciis non paucis re-
ceptis pergit ad Hammonis
oraculum.

12. Darii regnum ambit, & pacem petenti denegat.

13. Tertii praelii inter Alexandrum & Darium circumstantia quedam.

14. Ejusdem praelii descriptio. Persæ fugantur, victores præda ingenti potiuntur.

15. Darius a suis victus, & multis vulneribus confossus, salutem dicit Alexandro, & in morte regium animum prodit. Alexander Darii obitum fletu & regie sepultura decorat.

CAP. I.

IN exercitu Philippi, sicuti variae gentes erant, ita eo occiso, diversi motus animorum fuere. Alii quippe injusta servitute oppressi ad spem se libertatis erigebant: alii tædio longinquæ militiæ remissam sibi expeditionem gaudebant: ² nonnulli facem nuptiis filiae accensam rogo patris subditam dolebant. Amicos quoque tam subita mutatione rerum haud mediocris metus ceperat, reputantes nunc provocatam Asiam, nunc Europam nondum perdomitam; nunc Illyrios, Thracas, Dardanos, cæterasque ³ barbaras gentes fidei dubiæ, & mentis infidæ. Qui omnes populi si pariter deficiant, ⁴ sisti nullo modo posse. Quis rebus ⁵ veluti medela quædam interventus Alexandri fuit; qui pro concione ita vulgus omne consolatus hortatusque ⁶ pro tempore est, ut & merum timentibus demeret, & spe omnes impleret. Erat hic annos xx natus: in qua ætate ita moderate de se multa pollicitus est, ut ⁷ appareret plura eum experimentis reservare. Macedoni-

bus

CAP. I. 1. Contigit anno U. C. 426.

2. Hoc est; Nonnulli dolebant Philippum interfectum, dum nuptiæ filie suæ celebrabantur.

3. Barbaris ex fortuna pender fides. Liv. 28. 17.

4. Hoc est, salvos esse non posse. Sisti non posse idem valet ac si dicas, nullus saluti locus est: tanta clades, tanta calamitas non potest sisti. Sic Virg. Hic rem Romanam sistet eques. Est locutio familiaris Livio; sic & ille, qua-

licumq; urbis statu, manente disciplina militari, sisti potuisse, i. e. rem servari, rem salvam esse potuisse.

5. Sueti adversus fortuita aspectu Principis refoveri. Tacit. Ann. 13. 36.

6. Idem quod ut tempus fert, & postulat; & ut Cicero loquitur, pro ratione temporis: ut Suet. pro conditione temporis.

7. Hoc est; Ut omnes intelligerent ipsum facturum plura, quam promiserat.

K 3

CAP.

bus Immunitatem cunctarum rerum, præter militia vacationem, dedit: quo facto tantum sibi favorem omnium conciliavit, ut, corpus hominis, non virtutem regis mutasse se dicerent.

CAP. II. Prima illi cura paternarum exequiarum fuit: in quibus ante omnia cædis conscios¹ ad tumulum patris occidi iussit: soli² Alexandro Lyncistæ fratri pepercit, servans in eo auspiciū dignitatis suæ: nam regem eum prius salutaverat. Æmulum quoque imperii Caranum, fratrem ex noverca susceptum, interfici curavit. Inter initia multas gentes rebellantes compescuit, orientes nonnullas seditiones extinxit. Quibus rebus erectus citato gradu in Græciam contendit: ubi, exemplo patris Corinthum evocatis civitatibus, dux in locum ejus substituitur. Inchoatum deinde a patre Persicum bellum aggreditur: in cujus apparatu occupato nuntiatur, ³ Athenienses, & Thebanos ab eo ad Persas defecisse, auctoremque ejus defectionis, magno auri pondere a Persis corruptum, Demosthenem oratorem extitisse; qui Macedonum deletas omnes cum rege copias a Triballis affirmaverat, producto in concionem auctore, qui in eo prælio, in quo rex ceciderit, se quoque vulneratum diceret. Qua opinione mutatos omnium ferme civitatum animos esse: præsidia Macedonum obsideri. Quibus motibus occursurus tanta celeritate instructo paratoque exercitu Græciam oppressit, ut, quem venire non senserant, videre se vix crederent.

CAP. III. In transitu hortatus Thessalos fuerat; beneficiorumque Philippi patris, maternæque suæ cum
his

CAP. II. 1. Veteres enim credebant sanguine manes placari.

2. Alexander rex pepercit fratri suo Alexandro Lyncistæ. *Αντιστα* sunt populi Macedoniæ, Thucyd. & *Αντιστα* regio ipsa, Ptolem. 3. 13. Strab. lib. 7. Dictus est igitur *Lyncestas*, seu *Lyncestes*, quia ibi præfectus fuit; ut patet infra cap. 7. *Defertur insi-*

dias ei ab Alexandro Lyncista, genero Antipatri, qui præpositus Macedoniæ erat, parari. Unde Faber pro fratri legendum censet genero Antipatri, in hoc loco.

3. Non omittendum est Thebanos, sed pro *Laced.* legendum; non enim defecerunt *Lacedæmonii*, semper enim & Philippi, & Alexandri pacem sperverant.

his ab ¹ Æacidarum gente necessitudinis admonuerat. Cupide hæc Theſſalis audientibus, exemplo patris, dux uniuerſæ gentis creatus erat, & vectigalia omnia redituſque ſuos ei tradiderant. Sed Athenienſes, ſicuti primi defecerant, ita primi pœnitere cœperunt: contemptum hoſtis in admirationem vertentes, ² pueritiâque Alexandri, ſpretam antea, ſupra virtutem veterum ducum extollentes. Miſſis itaque legatis, bellum deprecantur: quibus auditis & graviter increpatis Alexander bellum remiſit. Inde Thebas exercitum convertit, eadem indulgentia uſurus, ſi parem pœnitentiam inveniſſet. Sed Thebani armis, non precibus nec deprecatione uſi ſunt. Itaque victi graviffima quæq; ſupplicia miſerimæ captivitatis experti ſunt. In conſilio cum de excidio urbis deliberaretur, Phocenſes, & Plataenſes, & Theſpienſes, & Orchomenii, Alexandri ſocii, victoriæque participes, excidia urbium ſuarum, crudelitatemque Thebanorum, referebant: ſtudia in Perſas non præſentia tantum, verum & vetera adverſus Græciæ libertatem increpantes. *Quamobrem odium eos omnium populorum eſſe: quod vel ex eo manifeſtari, quod iurejurando ſe omnes obſtrinxerint, ut victis Perſis ³ Thebas diruerent.* ⁴ Adjiciunt & ſclerum priorum fabulas, quibus omnes ſcenas repleverint, ut non præſenti tantum perfidia, verum & vetere infamia inviſi forent.

CAP. IV. Tunc Cleadas, unus ex captivis, data poeſtate dicendi, *Non a rege ſe deſeciſſe, quem interfectum audierint, ſed a regis heredibus: quicquid in eo ſit admiſſum, ¹ credulitatis, non perfidiæ, culpam eſſe; cuius tamen jam magna ſe ſupplicia pependiſſe, deleta juventute: nunc ſenum ſeminarumque, ſicuti infirmum, ita innoxium reſtare ² vulgus, quod*

CAP. III. 1. Diodor. 17. 4. ¹ *Ἡρακλῆος.* Erat enim Alexander paterno genere *Ἡρακλῆος*, materno *Ἀλεξάνδρου*. Erat Hercules Thebanus, non Theſſalus. Neceſſitudo ab aliqua gente intelligitur ea, quæ ab ea gente oritur.

2. Demoſthenes Alexandrum, puerum & Margiten, hoc eſt, fatuum, inertem, vocabat.

3. Pro Thebas ſe diruturos eſſe.

4. Hoc eſt; *Addunt & fabulas*

de ſcleribus, commiſſis olim a Thebanis, de quibus multæ Tragædiæ in ſcenis exhibitæ ſunt.

CAP. IV. 1. *Quæ error eſt magis, quam culpa; & quidem in optimi cuiuſq; mentem facillime irrepit.* Plancus ad Cic. Ep. Fam. 10. 23.

2. Multitudinem. Sic ſupra lib. 10. c. 1. utitur *τὸν* populus pro multitudine, in tanto populo; locum vide. 3. Bat-

quod ipsum stupris contumeliisque ita vexatum esse, ut nihil amarius unquam sint passi: nec jam pro civibus se, qui tam pauci remanserint, orare; sed pro innoxio patriæ solo, & pro urbe, quæ non viros tantum, verum & ³ Deos genuerit. Privata etiam regem ⁴ superstitione deprecatur, geniti apud ipsos Herculis, unde ⁵ originem gens Æacidarum trahat; ⁶ atque Thebis a patre ejus Philippo pueritia. Rogat, urbi parcat, quæ majores ejus partim apud se genitos, Deos adoret; partim educatos, summæ majestatis reges viderit. Sed potentior fuit ira, quam preces. Itaque urbs diruitur, agri inter victores dividuntur, ⁷ captivi ⁸ sub corona venduntur; quorum pretium non ex ementium commodo, sed ex inimicorum odio ⁹ extenditur. Miseranda res Atheniensibus visa. Itaque portas refugiis profugorum contra interdictum regis ¹⁰ aperuere. Quam rem ita graviter tulit Alexander, ut secunda legatione denuo bellum deprecantibus; ita demum remiserit, ut ¹¹ oratores & duces, quorum fiducia toties rebellent, sibi dedantur: paratissime Atheniensibus, ne cogantur subire bellum, eo res reducta est, ut, retentis oratoribus, duces in exilium agerentur: qui ex continenti ad Darium profecti non mediocri momentum Persarum viribus accessere.

CAP. V. Proficiscens ad Persicum bellum, omnes novercæ suæ cognatos, quos Philippus in excelsiorem dignitatis locum provehens imperiis præfecerat, interfecit. Sed nec suis, qui apti regno videbantur,

pe-

3. Bacchum nimirum, & Herculem.

4. Hoc est precatur regem per vel propter superstitionem.

5. Falsum. Illi enim ab Achille genus derivant: ab Hercule Æacidae; unde ex paterno latere stirpem Alexander magnus deducit.

6. Subaudi deprecatur, i. e. precatur propter actam a patre Thebis pueritiam, vel quod pater pueritiam Thebis egisset: cum scilicet a Fratre Alexandro Thebanis datus obles in domo Epaminondæ vitam egit. Vide supra

lib. 7. c. 5.

7. Quorum erant 30 millia.

8. Non quod corona militum, custodiæ causa, captivorum venalium greges circumstaret: sed quia jure belli captos, coronatos venire mos erat.

9. Ut tanto plurius scilicet venderentur, quanto cupidius ab inimicis emerentur.

10. Reddentes vicem beneficii, quale & ipsi acceperant. Quare receperunt profugos ab Alexandri exercitu, contra ipsius mandatum.

11. Nomina refert Plut. in Alex. cap. 32. CAP.

pepercit, ne qua materia seditionis, procul se agente, in Macedonia remaneret: & reges stipendiarios¹ conspectioris ingenii ad commilitium secum trahit, segniores ad tutelam regni relinquit. Adunato deinde exercitu naves onerat; unde conspecta Asia, incredibili ardore mentis accensus² duodecim³ aras Deorum in belli vota statuit. Patrimonium omne suum, quod in Macedonia Europaque habebat, amicis dividit, *sibi Asiam sufficere* præfatus. Priusquam ulla navis littore excederet, hostias cædit, petens victoriam bello, quoties a Persis petita Græciæ ultor electus sit: ⁵ quibus longa jam satis & matura imperia contigisse, quorumque tempus esse vices excipere melius acturos. Sed nec exercitus ejus alia, quam regis animorum⁶ præsumptio fuit: quippe obliti omnes conjugum, liberorumque, & longinquæ a domo militiæ, Persicum aurum, & totius Orientis opes, jam quasi suam prædam ducebant: nec belli periculorumque, sed divitiarum meminerant. Cum delati in Continentem essent, primus Alexander⁷ jaculum, velut in hostilem terram, jecit, armatusque de navi, tripudianti similis, profiluit; atque ita hostias cædit, precatus *ne se regem ille terra invita accipiant*. In⁸ Illo quoque ad⁹ tumulos¹⁰ heroum, qui Trojano bello ceciderant, parentavit. CAP.

CAP. v. 1. *Quibus videbatur inesse cura detrahe libertatis;* Frontinus.

2. Ad duodecim Deos magnos alludere videtur, quorum nomina in c. d. l. l. c. h. complexus sum. Hermes, Neptunus, Vulcanus, Jupiter & Mars, Juno, Minerva, Venus, Vesta, Diana, Ceres.

3. *Ferunt altaria struxisse Jovi Descensori, & Minervæ, & Herculi ibi, unde ex Europa solvit, & in eo Asiæ loco, in quem descendit.* Arrian. lib. 1.

4. Agit de abitu ex Europa. Al. Littori accederet, & intelligunt de aditu in Asiam.

5. Hoc est; Quos Persas jam satis diu imperium tenuisse, & venisse tempus, quo post eos imperare debeant, qui fortiora facturi sunt.

6. *Persuasio, fides, opinio.* Sic

lib. 3. 4. *Itaq; cum contra præsumptionem suam annidecem in obsidione urbis tenerentur, &c.*

7. Hoc erat Fecialium jure defungi.

8. *Troadis urbs ab Illo Trois fil. nomen accepit.*

9. Tumulus proprie aggesta terra, sed pro monumento hic sumitur.

10. Plut. in Alex. c. 24. & Diodor. 17. 7. Alexandrum Illic *Heroum* tumulos in transitu veneratum scribunt. Alii legunt *eorum*; quod Alexander non ad tumulos *Heroum* tantum, sed & cæterorum, qui bello Trojano perierunt, parentavit. Diodor. 17. 17. At vero cum tot nihili homines ibi ceciderunt, verisimilius est eximiorum tantum *Heroum* Manibus parentasse Alexandrum.

CAP.

CAP. VI. Inde hostem petens milites a populi-
one Asiae prohibuit, *parcendum suis rebus* praefatus, *nec*
perdenda ea, quae possessuri venerint. In exercitu ejus fuere
1 peditum xxx duo millia, equitum quatuor millia
quingenti, naves centum LXXXII. Hac tam parva
manu universum terrarum orbem 2 *utrum* admirabilius
vicerit, an aggredi ausus fuerit, incertum est. Cum ad
tam periculofum bellum exercitum legeret, non juve-
nes robustos, nec primum florem aetatis, sed veteranos,
plerosque etiam emeritae militiae, qui cum patre patru-
isque militaverant, elegit: ut non tam milites, quam
magistros militiae electos putares. Ordines quoque ne-
mo nisi sexagenarius duxit: ut si 3 principia castrorum
cerneres, senatum te alicujus praescae reipubl. videre
diceres. Itaque nemo in praelio fugam, sed victoriam
cogitavit: nec in pedibus cuiquam spes, sed in lacertis
fuit. Contra rex Persarum Darius, fiducia virium, nil
astu agere, affirmans suis, *Occulta consilia* 4 *victoriae furtiva*
convenire: nec hostem regni finibus arcere, sed in inti-
mum regnum accipere: gloriosius ratus repellere bel-
lum, quam non admittere. Prima igitur congressio in
campis 5 Adraestiae fuit. In acie Persarum 6 sexcenta
millia fuere, quae non minus arte Alexandri, quam vir-
tute Macedonum superata, terga verterunt. Magna
itaque caedes Persarum fuit. De exercitu Alexandri
novem pedites, 7 centum viginti equites cecidere; quos

rex

CAP. VI. 1. Plut. in Alex. c. 23.
Peditum 30000 scribit; navibus
autem longis 60 trajecisse Helle-
sponsum, Front. 4. 2.

2. Structurae hujus Periodi si-
milis est illa in lib. 5. cap. 4. Cer-
tant secum ipsi, utrum contumelio-
sus ipsum expulerint, an revo-
caverint honoratus.

3. De militia Macedonica loqui-
tur more Romanorum, quibus
principia loci castrorum princeps,
& sacer, & quia in iis Aquilae &
signa, id est, Dii militares: item
in iis, aut juxta illa, Tribuni,
Praefecti, honestissimi Decurio-

num, & Centurionum. Vide
Lips. in lib. de Militia.

4. Quae artibus & stratage-
mate parta; cui opponitur, quae
aperte & vi reportata est. Vide
supra lib. 9. c. 8.

5. Stephanus de urbibus Ad-
raestias nominat, per quod
Granicus flu. fluit. a quo hoc pra-
lium dicitur ad Granicum.

6. Hic certe error libriorum:
Diodor. ait centum millia pedi-
tum, & decem millia equitum.

7. 32 pedites, 500 laucios, equi-
tes 150 interfectos scribit Curtius.

rex impense ad cæterorum exemplum humatos⁸ statuas equestribus donavit, cognatisque eorum immunitates dedit. Post victoriam⁹ major pars Asiæ ad eum defecit. Gessit & plura bella cum præfectis Darii, quos iam non tam armis, quam terrore nominis sui vicit.

CAP. VII. Dum hæc aguntur, interim indicio captivi ad eum defertur, insidias ei ab Alexandro Lyncesta, genero Antipatri, qui præpositus Macedoniae erat, parari. Ob quam causam timens, ne quis, interfecto eo, in Macedonia motus oriretur, in vinculis eum habuit. ¹ Post hæc ² Gordium urbem petit, quæ posita est inter Phrygiam majorem & minorem: cujus urbis potiundæ non tam propter prædam cupido eum cepit, ³ sed quod audierat in ea urbe, in templo Jovis jugum plaustrum Gordii positum; cujus nexum si quis solvisset, eum tota Asia regnaturum, antiqua oracula cecinisse. Hujus rei causa & origo illa fuit. Gordius cum in his regionibus bubus conductis araret, aves eum omnis generis circumvolare cœperunt. Profectus ad consulendos augures ⁴ vicinæ urbis, obviam in porta habuit virginem eximie pulcritudinis; percontatus eam, quem potissimum augurem consuleret; illa, audita causa consulendi, gnara artis ex disciplina parentum, *regnum ei portendi*, respondit: polliceturque se & matrimonii, & spei sociam. ⁵ Tam pulchra conditio, prima

8. Aeneas statuas in templo Jovis erectas, quas Lysippus statuas Alexandri finxit, refert Arrian. lib. 1.

9. Quæ est inter Taurum, & Euphratem.

CAP. VII. 1. Aliter Curtius 3. 16. &c. qui ante prælium hæc facta memorat.

2. Stephanus autem inter Phrygiam majorem, & Cappadociam sitam esse refert.

3. Illud tam, quod prius positum est, satis probat legi debere *quam quod*.

4. Telmisinae urbis legit Vossius; quam lectionem confirmat Arrian. lib. 2. qui Telmissenum vatum, & urbis, & puellæ ex vatum

progenie meminerit: verba ejus sunt, *Ἰὼναι (Γόρδιον) κοῦρην ἐπὶ τῷ θεῷ παρὰ τοῖς Τελμισίαις τοῖς μάλλιν' ἔχουσι γὰρ τοῖς Τελμισίαις οὐκ οἶσι τὰ θεῖα ἐξηγῆσθαι*. At cum supra dixerit Midam cum Phrygibus ex Europa in Asiam trajecisse; quomodo pater ejus Gordius in Phrygia Asiatica regnare potuerit? Aut quomodo Phryges ante Midam in Asia? Non hoc tamen unus Justinus, sed Arrianus & alii produnt.

5. Proprie loquitur. Inde formula perpetua renuntiandi sponsalibus, *Conditione tua non utor*. Est igitur conditio nihil aliud, quam nuptiarum pactio.

6. Tol-

ma regni felicitas videbatur. Post nuptias inter Phrygas orta seditio est. Consulenti-⁶bus de fine discordiarum oracula responderunt, *regem discordiis opus esse*. Iterato ⁷ quærentibus de persona regis, jubentur eum regem observare, quem reversi primum in templum Jovis euntem plastro reperissent. Obvius illis Gordius fuit, statimque eum regem consalutant. Ille ⁸ plastrum, quo ⁹ vehenti regnum delatum fuerat, in templo Jovis positum, ¹⁰ majestati regie consecravit. Post hunc filius ¹¹ Mida regnavit, qui, ab Orpheo ¹² sacrorum solennibus initiatus, Phrygiam religionibus implevit, quibus tutior omni vita, quam armis fuit. Igitur Alexander, capta urbe, cum in templum Jovis venisset, jugum plastrum Gordii requisivit: quo exhibito, cum capita loramentorum intra nodos abscondita reperire non posset, violentius oraculo usus gladio loramenta cædit, atque ita, resolutis nexibus, latentia in nodis capita invenit.

CAP. VIII. Hæc illi agenti nuntiatur, Darium cum ingenti exercitu adventare. Itaque timens angustias magna celeritate Taurum transcendit: in qua festinatione quingenta ¹ stadia cursu fecit. Cum ² Tarsum venisset, captus Cydni fluminis amœnitate, per mediam urbem influentis, projectis armis, plenus pulveris ac sudoris in præfrigidam undam se projecit. Tum repente tantus nervos ejus occupavit rigor, ut interclusa voce ³ non spes modo remedii, sed nec dilatio periculi inveniretur. Unus erat ex medicis nomine Philippus,

qui

6. Tollendis sc. Regem discordiis opus esse nihil aliud est, quam discordias requirere regem, quod idem est ac discordias sopiri non posse sine Rege; sic dicitur Reip. Dictatorem opus esse, seu desiderare Dictatorem.

7. Quis rex sit constituendus.

8. Forsan plastrum jugum, ut modo locutus est; In templo Jovis jugum plastrum, &c.

9. Passive accipiendum est pro inventum.

10. Æschylus assessores Jovi sa-

cit Biaz & Kpat, Vim & Robur, seu Potestatem.

11. De quo Poetæ fabulantur, quicquid manibus attrigisset in aurum conversum.

12. Thraciæ.

CAP. VIII. 1. Stadium fere centum 25 passus, sive sexcentos 26 pedes. Plin. lib. 2. c. 23.

2. Urbs Ciliciæ, hanc condidisse Perses memoratur.

3. Hoc est, non modo non spes. Vide supra Not. ad lib. 2. 1.

4. Scire

qui solus remedium polliceretur : sed & ipsum ³ Par-
menionis pridie a Cappadocia missæ epistolæ suspectum
faciebant ; qui, ignarus infirmitatis Alexandri, scripserat,
a Philippo medico caveret, nam corruptum illum a
Dario ⁵ ingenri pecunia esse. Tutius tamen est ratus
dubie se fidei medici credere, quam ⁶ indubitato mor-
bo perire. Accepto igitur poculo, ⁷ epistolas medico
tradidit ; atque ita, inter bibendum, oculos in vultum de-
gentis intendit. Ut securum conspexit, lætior factus
est, sanitatemque quarta die recepit.

CAP. IX. Interea Darius, cum quadringentis milli-
bus pedum ac centum millibus equum, in aciem
procedit. Movebat hæc multitudo hostium, respectu
paucitatis suæ, Alexandrum : sed ² interdum reputa-
bat, quantas res cum ista paucitate gessisset, quantosque
populos fudisset. Itaque, cum spes metum vinceret,
periculosius differre bellum ratus, ne desperatio ³ suis
cresceret, circumvectus suos, singulas gentes diversa
oratione alloquitur : Illyrios & Thracas opum ac divi-
tiarum ostentatione ; Græcos veterum bellorum memo-
ria internebinique cum Persis odii accendebat ; Mace-
dones autem nunc Europæ victæ admonet, nunc Asiæ
expetitæ ; ⁴ nec inventas illis toto orbe pares vires glo-
riatur.

4. Senec. lib. 2. c. 23. de Ira, scribit. Alexandrum epistola matris admonitum fuisse, ut a veneno Philippi Medici caveret, &c.

5. Et promissis filix nuptiis. Plur. Alex. cap. 30.

6. Sebijus & alii indubitata morte ; sic infra 12. 15. indubita-
tam mortem sentiens. Nulla ta-
men emendatione opus est, quia
illud indubitato est adverbium, &
conjungitur cum perire : adeo ut
perire indubitato sit certo & ci-
tra dubium mori. Legi præstat
indubitato.

7. Ut litteræ, sic & Epistolæ
appatur pro Epistola ; ita infra
cap. 12. Scribit itaque & tertias
(epistolas) & gratias agit.

CAP. IX. 1. Supra lib. 11. cap.
6. scribit Noster Persas habuisse
sexcenta millia in primo prælio ;

qui igitur minor hæc acies eum
moveret, cum antea maiorem su-
perasset ? Error certe est Lib-
rar.

2. Interim : sic sæpe Apule-
ius.

3. Locis hic suspectus. Nam
si timebat Alexander, ne despera-
tio suis cresceret, necesse est ut
jam aliqua fuerit apud milites.
Sed diversum colligitur ex histo-
ria. Nec ratio satis decens, quia
illud suis, & statim suos repetitur
ingrate : unde conjicit Scheffe-
rus pro suis cresceret legi oportere
succresceret.

4. Hoc est, nullum exercitum
quantumvis magnum parem esse
illis. Vires vero in hoc sensu apud
Justinum sæpissime occurrit. Al-
legunt viros inventos.

riatur. Cæterum & laborum finem hunc, & gloriæ cumtu-
lum fore. Atque inter hæc identidem consistere aciem
jubet, ut hac mora ⁵ consuescant oculis turbam hosti-
um sustinere. Nec Darii segnis opera in ordinanda acie
defuit. Quippe, ⁶ omiſſis ducum officiis, ipſe omnia
circumire, ſingulos hortari, veteris gloriæ Perſarum im-
periique ⁷ perpetuæ a Diis immortalibus datæ poſſeſſio-
nis admonere. Poſt hæc ⁸ prælium ingentibus animis
committitur. In eo uterque rex vulneratur. Tamdiu
certamen anceps fuit, quoad fugeret Darius. Exinde
cædes Perſarum ſecuta eſt. Cæſa ſunt peditum ⁹ unum
& ſexaginta millia, equitum decem millia: capta quad-
raginta millia. Ex Macedonibus cecidere pedites
CXXX, equites CL. In caſtris Perſarum multum auri
cæterarumque opum inventum. Inter captivos caſtro-
rum ¹⁰ mater, & ¹¹ uxor eademque ſoror, & filiæ duæ
Darii fuere. Ad quas viſendas ¹² hortandasque cum
Alexander veniſſet, conſpectis armatis, invicem ſe am-
plexæ, velut ſtatim morituræ, complorationem edide-
runt. ¹³ Provolutæ deinde genibus Alexandri, non
mortem, ſed, dum Darii corpus ſepeliant, dilationem
mortis, ¹⁴ deprecantur. Motus tanta mulierum pietate
Alexander, & Darium vivere dixit, & timentibus mor-
tis metum demſit; eaſque haberi ut reginas præcepit.
Filiæ quoque non ſordidius dignitate patris ſperare
matrimonium juſſit.

CAP. X. Poſt hæc, opes Darii divitiarumque ap-
paratum contemplatus, admiratione tantarum rerum
capitur.

5. Veget. 3. 26. Subita conter-
rent hoſtes, uſitata viſcunt.

6. Præter ducum ſollicitudinem.

7. Id eſt, que nullam patitur
interruptionem. Sic perpetuum
carmen dixit Ovid.

8. Ad Iſſon urbem, quam
Steph. poſtea a victoria Nicopolin
vocatam aſſerit.

9. Diſſentiunt autores de nu-
mero.

10. Matri Darii nomen Syſi-
gambi fuit.

11. Patrio Perſis more ſororem
duxit.

12. Hoc eſt, conſolandas, quo
ſenſu alloqui, & alloquium ulur-
patur.

13. Quod ſupplicum erat; ge-
nua enim miſericordiæ dicata.

14. Verbum deprecari, ad duo
iſta, mortem, & dilationem mor-
tis reſertur; illam, ne inferatur,
hanc, ut concedatur. Ita uſus eſt
vindicare 3. 1. Et cædem patris,
ut ſe ab inſidiis vindicavit. Vide
bid.

CAP.

capitur. Tunc primum luxuriosa convivia & magnificentiam epularum sectari; tunc ¹ Barsenen captivam diligere; propter formæ pulcritudinem, coepit. A qua postea susceptum puerum Herculem vocavit. Memor tamen adhuc Darium vivere, Parmenionem ad occupandam Persicam classem, aliosque amicos ad recipiendas Asiæ civitates misit; quæ statim, audita fama victoriæ, ipsis Darii præfectis cum auri magno pondere tradentibus se, in potestatem victorum venerunt. Tunc in Syriam proficiscitur, ubi obvios cum ² insulis multos Orientis reges habuit. Ex his, pro meritis singulorum, alios in locietatem recepit; aliis regnum ademit, suffectis in loca eorum novis regibus. Insignis præter cæteros fuit Abdalonimus, rex ab Alexandro ³ Sidoniæ constitutus. Quem Alexander, cum operam oblocare ad puteos exhauriendos, hortosque irrigandos solitus esset, misere ⁴ vitam exhibentem, regem fecerat; spretis nobilibus, ne generis id, non dantis, beneficium putarent. Tyrionum civitas cum ⁵ coronam auream magni ponderis per legatos in titulum gratulationis Alexandro misisset, grate munere accepto, Tyrum se ire velle, ad vota Herculi reddenda, dixit. Cum legati rectius id eum in ⁶ Tyro verere

CAP. x. 1. Barsenen Darii fil. fuisse ait Arrianus, l. 7. quam, de victo Dario, Alexander duxit.

2. Proprie sacerdotibus, victimis, sacrisque rebus tribuuntur; sed & regum persona sacra habetur; alioquin generalius accipi potest, ut apud Spartian. in Adriano cap. 6. *Insulis ornatum Pannoniæ*, hoc est, titulo præfecturæ Pannoniæ. *Insula* hic non ornamenta regis dignitatis, sed supplicum velatis manibus orantium. Unde & *velamenta supplicum* dicuntur. Teji, cum in oculis populatio esset, oratores cum insulis & velamentis ad Romam miserunt. Liv. 37. Sic & Tacit. Hist. 1. *Velamenta & insulas preferentes.*

3. Mel. Sidonis; nisi ad Sidoniæ malis sabaudire urbis.

4. Vitam exhibere est sustentare, tolerare. Dicitur etiam & exhibere aliquem pro tolerare, alere. Vide Notas ad lib. 9. cap. 2.

5. Obvia sunt ejusmodi gratulationis exempla in Romana historia.

6. Hæc Tyros Palætyros a Græcis dicebatur; erat in continenti, & ab altera Tyro distabat stadiis 30. teste Strab. Apud Curtium legati respondent; *Esse templum Herculis extra urbem in eam sedem, quam Palætyron ipsi vocant: ibi regem Dædæum rite faciurum.*

re & antiquiore templo facturum dicerent, in deprecantes ejus introitum ita exarsit, ut urbi excidium minaretur: confestimque exercitu insula applicato, non minus animosis Tyriis fiducia Carthaginiensium, bello excipitur. Angebat enim Tyriis animos ⁸ Didonis exemplum, quæ, Carthagine condita, tertiam partem Orbis quesisset, turpe ducentes, si feminis suis plus animi fuisset in imperio querendo, quam sibi in tuenda libertate. Amota igitur imbelli ætate Carthaginem, & arcessitis mox auxiliis, ⁹ non magno post tempore per prodicionem capiuntur.

CAP. XI. Inde Rhodum Alexander, Ægyptum Ciliciamque sine certamine recipit. Ad Jovem deinde Hammonem pergit, consulturus & de eventu futurorum, & de origine sua. Namque mater ejus Olympias confessa viro suo Philippo fuerat, Alexandrum non ex eo se, sed ex serpente ingentis magnitudinis, concepisse. Denique Philippus, ultimo prope vitæ suæ tempore, *filiū suū non esse* palam prædixerat. Quia ex causa Olympiadem, velut ² stupri cōmpertam, repudio dimiserat. Igitur Alexander, cupiens originem divinitatis acquirere, simul & matrem infamia liberare, per præmissos subornat antistites, quid sibi responderi velit. Ingredientem templum statim antistites ut ³ Hammonis filium salutant. Ille, lætus Dei adoptione, hoc se patre censi jubet. Rogat deinde, *An omnes interfectores parentis sui sit ultus?* respondetur, *Patrem ejus nec posse interfici, nec mori*:

regis

7. Alii expungunt *is*, hoc sensu per ablativum abstractum; Rectius id in Vetere Tyro facturum, antiquiore templo, id est, cum Palætyri templum multo esset antiquius, quam id quod in nova Tyro conspiciebatur.

8. Quæ Carthaginem condidit, cujus nomen etiam *דִּידוֹ* (i.e.) Dei mulier, *Dido* דִּידוֹ a דָּדָא.

9. Bis peccat Justinus, nam & tempus obsidionis longum fuit, scilicet septem menses; & per proditio-

nem capti non fuerunt Tyrii.

CAP. XI. 1. Cilicia olim capta; unde Cyrenen legendum est. Ioss. Syriam reponit.

2. Manifestam, *is* quasi contrariam.

3. Jovis in Libya cognomen tum est, ab arenis ei inditum, quarum ingens isthic copia, ab *ἀμμος* arena. Rectius igitur scribitur Ammon. Alii a Chamammonem dictum volunt.

regis Philippi peractam plane ultionem esse. 4 Terti-
am interrogationem poscenti, victoriam omnium bel-
lorum possessionemque terrarum dari responderetur.
Comitibus quoque suis responsum, ut Alexandrum
pro Deo, non pro rege, colerent. Hinc illi aucta inso-
lentia, mirusque animo increvit tumor, exempta comi-
tate, quam & Græcorum literis & Macedonum institu-
tis didicerat. Reversus ab Hammone Alexandriam
concidit, & coloniam Macedonum caput esse Ægypti
subet.

CAP. XII. Darius, cum Babyloniam profugisset,
per epistolas Alexandrum deprecatur, redimendarum
sibi captivarum potestatem faciat, inque eam rem mag-
nam pecuniam pollicetur: sed Alexander in pretium
captivarum regnum omne, non pecuniam petit. In-
terjecto tempore, aliæ epistolæ Darii Alexandro red-
duntur, quibus filiæ matrimonium & regni portio of-
fertur. Sed Alexander sua sibi dari rescripsit; iussitque
supplicem venire, & regni arbitria victori permittere.
Tum, spe pacis amissa, bellum Darius reparat; cum
quadringentis millibus pedum, & centum millibus
equitum obviam vadit Alexandro. In itinere nuntia-
tur, uxorem ejus ex collisione abjecti partus deces-
sisse, ejusque mortem illacrymatum Alexandrum, ex-
equiasque benigne profectum, idque eum non amoris,
sed humanitatis causa fecisse. Nam semel tantum eam
Alexan-

4. Pro tertiā interrogationem
interroganti. Sic *ἐπὶ τῇ* *ἐπὶ τῇ*
μᾶλα dixit Plut. sic pugnare pug-
nam, & id genus innumera apud
Latinos. Interrogatio in hoc lo-
co non actus interrogandi, sed ca-
put interrogatum: τὴν ἐρώτησιν
appellat Diodor. Scheffer. legit
interrogatione poscenti; non enim
poscebat interrogationem, sed in-
terrogatione poscebat bellorum vi-
ctoriam. Interrogatione poscere
est querere, utrum non sis habi-

toros victoriam. Curtius sic ex-
tulit; An totius orbis imperium
fatis sibi destinaret pater.

5. Pro ejus.

CAP. XIII. 1. Epistola ter oc-
currit in hoc ipso capite pro epi-
stola.

2. Hoc est; Et victori dare po-
testatem disponendi de regno se-
cundum voluntatem.

3. Plutarchus in Alex. c. 34
mille et millia militum habet.

4. Uxori nomen fuit Statyra.

Alexandro visam esse, & cum matrem filiasque ejus parvulas frequenter consolaretur. Tunc Darius se ratus vere victum, cum, post tot praelia, etiam beneficium ab hoste superaretur, ⁶ gratumque sibi esse, si vincere nequeat, quod a tali potissimum vinceretur. Scribit itaque & tertias epistolas, & gratias agit, quod nihil in suis hostile fecerit. Offert deinde majorem partem regni usque flumen ⁷ Euphratem, & alteram filiam uxorem, pro reliquis captivis triginta millia talentum. Ad hæc Alexander Gratiarum actionem ab hoste supervacaneam esse respondit; nec a se quicquam factum in hostis adulationem, nec quod in dubios belli exitus, aut in leges pacis sibi lenocinia quaereret: sed animi magnitudine, qua didicerit adversus vires hostium, non adversus calamitates contendere: polliceturque ⁹ præstaturum se ea Dario, si secundus sibi, non per haberi velit. Cæterum neque mundum posse duobus solibus regi; neque orbem summa duo regna, salvo statu terrarum, habere: proinde aut deditionem ea die, aut in posteram aciem parer, nec polliceatur sibi aliam, quam sit expertus, victoriam.

CAP. XIII. Postera die aciem producant. ¹ Tum repente, ante prælium, confectum curis Alexandrum som-

5. Qui parvule potuerant dici, cum adultas vocat Curtius? & Plut. *Εὐαγέτας καὶ Δίνας*; quarum alterutram, quam eligeret ipse, Alexandro Darius obtulit, ut observavit Cuperus. Is censet ita scribendum; Cum matrem, filias, filiumque ejus parvulum, &c. Hunc Curtius nondum sextum ætatis annum, cum caperetur, egressum esse scribit. Lib. 4. cap. 14. eiq; Ocho nomen fuisse. Frequenter, in hac sententia, pro præsentibus multis, præsentis regia turba.

6. Batio sermonis postulat, ut hæc verba referantur ad superius ratus: ac sententia est nulla. Quid enim, ratus est sibi gratum esse? Possan pro gratumque scripsit Justinus gratum inquit: Senius patet, Tum Darius se ratus vere victum—gratum, inquit, sibi esse, si, &c. Et Curtius testatur Darium in hujusmodi voces prorup-

pisse. Lib. 4. c. 10.

7. Fluvius, Mesopotamiae, qui, Babyloniam per medium dividens, & Tigri conjunctus, Mesopotamiam facit.

8. Frienthem. hunc locum ita explicat; adversus hostem validum & potentem, non adversus fractum & calamitosum. Itaque Mens Alexandri est; non aggressus sum hostem ea parte, qua calamitas & infortunium injuriam obnoxium eum fecit, ut levitiam in captos exerceam (hoc enim visus est & degeneris animi) sed unde arma & aciem ostentat.

9. Mss. habent præsentaturum, unde conjicit Gronov. scribendum esse representaturum. Est enim verbum elegans representare pro statim facere; quo sensu apud optimos autores occurrit.

CAP. XIII. 1. Melius Cum repente.

Somnus arripuit. Cum ad pugnam solus rex deesset, a Parmenione egre excitatus, quærentibus somni causas omnibus inter pericula, cujus etiam in otio semper parciore fuerit: *Magno se æstu liberatum*, ait, *somnumque sibi in repentina securitate datum*, quod liceat cum omnibus Darii copiis confligere: veridicumque se longam belli moram, si Persæ exercitum divisissent. Ante prælium utraque acies hostibus spectaculo fuit. Macedones multitudinem hominum, corporum magnitudinem, armorumque pulcritudinem mirabantur: Persæ a tam paucis victa suorum tot millia stupebant. Sed nec duces circumire suos cessabant. Darius vix denis armatis singulos hostes, si divisio fieret, evenire dicebat. Alexander Macedonas monebat, ne multitudine hostium, nec corporis magnitudine, vel coloris novitate moverentur: tantum meminisse jubet, cum iisdem se tertio pugnare; nec meliores factos putarent fuga, cum in aciem secum tam tristem memoriam cædum suarum, & tantum sanguinis duobus præliis sustulerent: quemadmodum Dario majorem turbam hominum esse, sic virorum sibi. Hortatur spernant illam aciem auro & argento fulgentem, in qua plus prædæ, quam periculi sit; cum victoria non vi orum decore, sed ferri virtute quaeratur.

CAP. XIV. Post hæc prælium committitur. Macedones in ferrum cum contemptu toties a se victi hostis ruebant, contra Persæ mori, quam vinci præoptabant. *Raro*

2. *Parcus somni dicitur, ut parcus pecunia, pro non adeo appetens seu cupidus pecunie: & parcissimus vini, Suet. Cæsar. 53. & Aug. 77.*

3. *Æstus est animi fluctuatio, metaph. ducta a motu & agitatione fluctuum, qui proprie æstus.*

4. *In fugam versi victoribus ultra pares esse non audent. Veget. 1. 13.*

5. *Vorsius legendum censet tantum sanguinis, ut referri possit ad memoriam. Non enim ipsam sanguinem duobus præliis fusi secum in aciem ferre potuerunt,*

sed sanguinis ejus memoriam. Est autem memoria tanti sanguinis fusi pro memoria tot interfectorum. Quod si tantum sanguinis retinetur, oportebit tamen idem per Metonymiam quandam intelligi de memoria tanti sanguinis, quam secum in aciem ferre potuerunt.

6. *Vir pro homine forti notum. Tac. Ann. 6. Hinc viros, inde prædam ostendere.*

CAP. XIV. II. Non apud Arbila, ut multi tradiderant, sed apud Gausamela commissum hoc prælium ait Plut. in Alex. c. 46.

2, Curtius

Raro ullo prælio tantum sanguinis fusum est. Darius cum vinci suos videret, mori voluit & ipse; sed a proximis fugere compulsus est. Suadentibus deinde quibusdam ut pons² Cydni fluminis, ad iter hostium impediendum, intercideretur: *Non ita se salutis suae velle consultum ait, ut tot³ millia sociorum hosti obiciat: debere & aliis fugae viam patere, quæ patuerit sibi.* Alexander autem periculosissima quæque aggrediebatur, & ubi confertissimos hostes acerrime pugnare conspexisset, eo se semper ingerebat, periculaque sua esse, non militum volebat. Hoc prælio Asiæ imperium rapuit, quinto post acceptum regnum anno; cujus tanta felicitas fuit, ut post hoc nemo rebellare ausus sit: patienterque Persæ, post imperium tot annorum, jugum servitutis acceperint. Donatis refectionisque militibus XXXIV diebus prædam⁴ recognovit. In urbe deinde Susa⁵ XL millia talentum invenit. Expugnat⁶ & Persepolim, caput Persici regni, urbem multis annis illustrem, refertamque Orbis terrarum spoliis, quæ interitu ejus primum apparuere. Inter hæc DCCC⁷ admodum Græci occurrunt Alexandro, qui pœnam captivitatis⁸ truncata corporis parte tulerant; rogantes, ut sicuti Græciam, se quoque ab hostium crudelitate vindicaret. Data potestate redeundi, agros accipere maluerunt, ne non tam gaudium parentibus, quam detestandum sui conspectum reportarent.

CAP. XV. Interea Darius, in gratiam victoris, a¹ cognatis suis, aureis compedibus catenisque in vico Par-

2. Curtius Lyci, non Cydni pontem fuisse ait.

3. Socii hic accipiendi de sociis fugæ; quomodo nempe socii confiliorum, periculorum, & ejusmodi leguntur. Sic societas fugæ est apud Suet. in Ner.

4. Diligenter, & cum cura examinavit.

5. Tondem Diodor. & Blut. At Curtius & Arrian. 30.

6. Persepolis Metropolis Persarum.

7. Ad quatuor fere millia. Curt. 5. 5.

8. Hoc est; propemodum, fere, circiter.

9. Ita ut aliis manus, aliis pedes, nonnullis aures & nares amputatæ essent, inquit Diodor. 17. 69. Frequens Persis hoc fuisse supplicij genus, patet ex Senec. de Ira. Tacit. Curt. Ammian.

CAP. XV. 1. Bello & Nabarzane.

Parthorum Dara vincitur. ² Credo ita Diis immortalibus judicantibus, ut in terra eorum, qui successuri imperio erant, Persarum regnum finiretur. Alexander quoque citato cursu postera die supervenit, ibique cognovit Darium clauso vehiculo per noctem exportatum. Jussu itaque exercitu subsequi, cum sex millibus equitum fugientem insequitur: in itinere multa & periculosa praelia facit. Emenus deinde plura milia passuum, cum nullum Darii indicium reperisset, respirandi equis data potestate, ³ unus ex militibus, dum ad fontem proximum pergit, in vehiculo Darii, multis quidem vulneribus confossum, sed spirantem adhuc invenit: ⁴ qui, applicito captivo, cum civem ex voce cognovisset, *Id saltem praesentis fortunae solatium habere se dixit, quod apud intellecturum locuturus esset, nec incassum postremas voces emissurus.* Perferri haec Alexandro jubet, ⁵ se nullis in eum meritorum officiis, maximorum illi debitorem mori, quod in matre liberisque suis regium ejus, non hostilem animum expertus, felicius hostem quam cognatos sortitus sit: quippe matri & liberis suis ab eodem hoste vitam datam: sibi a cognatis ereptam, quibus & vitam & regna dederit. Quamobrem gratiam illis eam futuram, quam ipse victor vult. Alexandro ⁶ referre se, quam solam moriens potest, gratiam: precari: ⁷ Superum Inferumque Numina

2. Varie hic locus sollicitatur a viris doctis. Sententia haec est; Ita Diis immortales judicaverunt seu decreverunt, ut finiretur Persarum regnum in terra eorum, qui successuri erant imperio. Fuisse scilicet hoc singulare Deorum iudicium & decretum, ut Darius in Parthorum agro interficeretur. Alii pro judicantibus leg. indicantibus; hoc sensu, Ea re Diis satis ostendebant, & indicio satis claro significabant Parthos, in quorum finibus Darius Persarum rex perierat, post Persas esse regnaturus.

3. Cui Polystrato nomen fuit. Cur. 3. 13. 32.

4. Qui. sc. Darius, applicito

captivo sc. adducto ad Darii. Sententia est; Ille miles Macedo (unus ex militibus, ut supra) captivorum quendam applicuit, adduxit ad Darii civem Persicum, quo cive interprete Miles Darii loquentem intelligeret; quem cum Darius civem ex suis cognovisset, dixit se habere, &c.

5. Sine ullis, Scheffer.

6. Nimirum sola precatione gratiam referre posse credidit; &, ut Senec. 4. 11. de Benef. loquitur, Debitores Deos Alexandro delegando, precandoque, ut illi pro se gratiam referrent.

7. Jovem & Plutonem Praesides Deos Superorum & Inferorum, & alios quoscunque adjectitios Deos.

& ⁸ regales Deos, uti illi terrarum omnium victori contingat imperium. Pro sa ⁹ justam magis, quam gravem sepultura-veniam orare. Quod ad ultionem pertineat, jam non ¹⁰ suam, sed exempli, communemque omnium regum esse causam, quam negligere illi & indecorum & periculosum esse; quippe cum in altero justitia ejus, in altero etiam utilitatis causa versetur. Inquam rem unicum ¹¹ pignus fidei regiae dexteram se ¹² ferendam Alexandro dare. Post hæc porrecta manu expiravit. Quæ ubi Alexandro nuntiata sunt, viso corpore defuncti, tam indignam illo fastigio mortem lacrymis profecutus est; corpusque regio more sepeferri, & ¹³ reliquias ejus majorum tumulis inferri jussit.

8. *Dei Castales, Regnorum præsides. Plut. Alex. cap. 54. Imo regie Majestatis Deos & tutores.*

9. *Forte justa magis, quam gravi, i. e. sumptuose.*

10. *Unde Vitellius interfectores Galbæ, quantumvis hostis sui, conquiri omnes, & interfici jussit; non honore Galbæ, sed tradito Principibus more, munimentum in præsens, in posterum ultionem. Tacit. hist. 1. 44.*

11. *Hæc certissima fidei apud Persas arrha est. Diodor. 16. 43*

12. *Mel. ferendum: ut ordo sit, dare se dextram, pignus fidei ferendum Alexandro. Pignus ferre ad aliquem usu receptum est, non ita ferre dextram. Nihilominus similis structura apparet supra cap. 13. Cum in aciem secum tam tristem memoriam cladum suarum, & tantum sanguinis duobus prælis fusi ferrent. Vide Not. ibid.*

13. *Non ossa solum, sed corpus intelligi patet ex eo quod præcedit; Corpus regio more sepeliri jussit.*

LIBER XII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Alexandri in retinendo milite solertia. Græci bellum, absente Alexandro, reparant.*
2. *Alexander, rex Epiri, Italiam turbat, & tandem in pugna cadit. Scythæ Alexandri præfectum & exercitum interfectione delent.*
3. *Alexandri simulatio, amicitio, cum Thalestri concubi-*

tus, luxus, & profusiones.

4. *Qua ratione Macedones tumultuantes in officio continuerit.*
5. *In domesticos suos ferrum stringit, & nova ratione adversarios ulciscitur, populos multos subigit, & Besum, Darii interfectorem, de medio tolli curat.*

In convivio maectat Clitum
amicum, quem frustra desi-
derat peccati sera peniten-
tia ductus.

Ad ingenium reversus in-
prudenter consiliarios sevit:
ad Orientem statuit imperii
limites: Bacchi vestigiis de-
lectatur: Herculisque gesta
superare contendit.

Porum, praelio superatum,
regie excipit & dimittit:
multis populis expugnatis,
quietem exercitui concedere
velle videtur.

Bellum instaurat. In Su-
gamborum urbe de vita
certat & periclitatur.

Ab amicis periculo erep-
tus Oceanum lustrat, ter-

minos imperii statuit, pra-
efectos vita privat, & ad
nuptias applicat animum.

11. Liberalitas, munificentia
& severitas ejusdem.

12. Qua ratione Macedones
seditiosos ad officium revo-
caverit. Hephæstionis obi-
tus & tumulus.

13. Dum Occidentales provin-
ciae manus porrigunt, Alex-
ander in lethalem morbum
incidit Babylonem pergens.

14. Alexander Antipatri ar-
tibus veneno extinguitur.

15. Alexandri moribundi no-
vissima verba.

16. Ejusdem Alexandri Mag-
ni elogium.

CAP. I.

Alexander in persequendo Dario amissos milites
2 magnis funerum impensis extulit; reliquis ex-
peditionis ejus sociis tredecim millia talentum divisit.
Equorum major pars aestu amissa, inutilesque etiam,
qui superfuerant, facti. Pecunia omnis centum nona-
ginta millia talentum 3 Ecbatana congesta, eique Par-
menio praepositus. Dum hæc aguntur, epistolæ An-
tipatri e Macedonia ei redduntur, quibus bellum Agi-
lis, regis Spartanorum, in Græcia; bellum Alexandri,
regis Epiri, in Italia; bellum Zopyrionis, praefecti e-
jus in Scythia, continebatur. Quibus varie affectus,
plus tamen lætitiæ, cognitis mortibus duorum æmulo-
rum

CAP. I. 1. Quarta Monarchia
Macedonum, seu Græcorum cum
Alexandrinis & Ptolemæis dura-
vit annos ccc.

2. Hoc postea fecit & Philippus
apud Livium, 31. 34.

3. Diodor. 17. 80. Parmenio-

ni commissos refert thesauros re-
gios, qui centum & octoginta
millia talentorum continebant.
Bathana vocat Curtius; nam Ec-
batana, Mediæ caput, a Seleuco
condita refert Plinius. Hodie
Casbin.

A. La-

rum regum; quam & doloris, amissi cum Zopyrione exercitus, suscepit. Namque, post profectiōem Alexandri, Græcia ferme omnis in occasionem recuperandæ libertatis ad arma concurrerat, auctoritatem Lacedæmoniorum secuta, qui Philippi Alexandrique pacem & soli spreverant, & leges respuerant. Dux hujus belli Agis rex Lacedæmoniorum fuit; quem motum Antipater contractis militibus in ipso ortu oppressit. Magna tamen utrinque cædes fuit. Agis rex, cum suorum terga dantes videret, dimissis satellitibus, ut Alexander felicitate, non virtute inferior videretur, tantam stragem hostium edidit, ut agmina interdum fugaret. Ad postremum, etsi a multitudine victus, gloria tamen omnes vicit.

CAP. II. Porro Alexander, rex Epiri, in Italiam a Tarentinis, auxilia adversus Brutios deprecantibus, sollicitatus, ita cupide profectus fuerat, veluti in divisiōe orbis terrarum, Alexandro Olympiadis sororis suæ filio, Oriens, sibi Occidens sorte contigisset: non minorem rerum materiam in Italia, Africa, Siciliaque, quam ille in Asia & in Persis, habiturus. Huc accedebat, quod sicut Alexandro Magno Delphica oracula insidias in Macedonia; ita huic responsum Dodonæi Jovis circa urbem Pandosiam annemque

4. Locutio inusitata. Quidam Mis habere cepit dolorem. Et capere dolorem, letitiam, usu receptum est.

5. Vide supra 9. 5.

6. Curtius 6. 1. scribit cecidisse Lacedæmoniorum quinquæ millia & CCCX; ex Macedonibus haud amplius tria millia. Nonnihil variat Diodor.

in CAP. II. 1. Eidem cognomen tum Molosso fuisse tradit A. Gell. 17. 21. & addit in Italiam transiitum dixisse, Se quidem ad Romanos ire quasi in ædificium virorum domicilium: Alexandrum Magnum isse ad Persas, quasi in prætorium, domicilium mulierum. Fuit ergo Alexandri Molossi expeditio posterior expediti-

ōne Alexandri Magni. At Plut. priorem facit, in Comment. de fort. Rom. cap. ult.

2. Regio Græciæ in qua Pyrrhus imperavit, olim Molossia; & Chusnia dicta. Vid. Strab. l. 8.

3. Tarentum magnæ Græciæ urbs clarissima.

4. Strab. l. 16. Peninsulam appellat Bruttiorum agrum. Limites tuere ad Hetruscum mare Laris amnis, ad Siculum mare & Tarentinum lūum Sybaris fl.

5. Lucanorum urbs est in Italia.

6. Pro amnem Acheronta, ut infra 12. 2. flumen Acheronta. Idem enim est Amnis Acherusius & Acheron, ex quo Atcolæ dicitur Acherontium.

Acherusium ⁷ prædixerat. Quæ utraque cum in Epiro essent, ignarus eadem & in Italia esse, ad declinanda fatorum pericula peregrinam militiam cupidius elegerat. Igitur, cum in Italiam venisset, primum illi bellum cum Appulis fuit: quorum cognito urbis fato, brevi post tempore pacem & amicitiam cum rege eorum fecit. Erat namque tunc temporis urbs Appulis Brundisium, quam Ætoli, sequuti cum fama rerum in Troja gestarum clarissimum ac nobilissimum ducem Diomedem, condiderant: sed pulsi ab Appulis consulentes oraculo responsum acceperant, *locum, quem* ⁸ *repetissent, perpetuo possessuros.* Hac igitur ex causa, per legatos, cum belli comminatione, restitui sibi ab Appulis urbem postulaverant. Sed ubi Appulis oraculum innotuit, interfectos legatos in urbe sepelierant, perpetuam ibi sedem habituros. Atque ita ⁹ defuncti responso diu urbem possederunt. Quod factum cum cognovisset Alexander, antiquitatis fata veneratus bello Appulorum abstinuit. Gessit & cum Brutiis Lucanisque bellum, multasque urbes cepit: tum & cum ¹⁰ Metapontinis & ¹¹ Pediculis, & Romanis, foedus amicitiamque fecit. Sed Brutii Lucanique, cum auxilia a finitimis contraxissent, acrius bellum repetivere. Ibi rex juxta urbem Pandosiam, & flumen Acheronta, non prius fatalis loci cognito nomine, quam occideret, interficitur; moriensque non in patria fuisse sibi ¹² periculofam mortem, propter quam patriam fugerat, intellexit.

7. Insidias sc. circa urbem, &c. Alii tamen post Acherusium interlerunt cavendum, & confirmant ex Liv. lib. 8. cap. 24. *Assito ab Tarentinis in Italiam data dictio erat; caveret Acherusiam aquam, Pandosiamque urbem.*

8. Prorepererant, aut repetituri essent.

9. Imo autem defuncti responso non erant, sed Deum illuserant, cujus illud responsum erat, quod ipsi cæde facta interpretati fuerant. Legi itaque debet, *Atque, ita, defuncti responso.* Hoc est,

utque defuncti responso (id est, & quali responso defuncti essent) ita (dum legatos caesos sepeliunt, &c.)

10. Metapontum magnæ Græciæ maritimum oppidum.

11. Italæ populi.

12. Ipsa mors non potest dici periculosa; quod vero nos morte afficit, aut propius admovet morti, periculosum est; ut iter, expeditio, prælium, &c. Unius litteræ perversio hunc locum turbavit, qui restitutus erit, si legas; *Moriensque non in patria fuisse sibi periculofam sortem; hoc est, periculosum*

oraculum,

tellexit. Corpus ejus Thurii publice redemptum sepultura tradiderunt. Dum hæc aguntur in Italia, Zopyrion quoque præfectus Ponti ab Alexandro Magno relictus, otiosum se ratus, si nihil & ipse gessisset, adunato xxx millium exercitu, Scythis bellum intulit: cæsusque cum omnibus copiis pœnas temere illati belli genti innoxia luit.

CAP. III. Hæc cum nunciata in Parthis Alexandro essent, simulato mœrore, propter Alexandri cognationem exercitui suo triduum luctum indixit. Omnibus deinde, velut perpetrato bello, reditum in patriam expectantibus, conjugesque ac liberos suos¹ animo jam quodammodo complectentibus, ad concionem exercitum vocat: *Ibi nihil actum tot egregiis præliis ait, si incolumis Orientalis barbaria relinquantur: nec se corpus, sed regnum Darii petisse; persequendosque esse eos, qui a regno defecerint.* Hac oratione velut ex integro incitatis militum animis Hyrcaniam, Mardosque subegit. Ibi ei occurrit² Thalestris sive Minithæa, Amazonum regina, cum CCC mulieribus, XXV dierum inter infestissimas gentes itinere confecto, ex rege liberos quæsitura: cujus conspectus adventusque admirationi omnibus fuit, & propter insolitum feminis habitum, & propter expetitum concubitum. Ob hoc tredecim diebus otio a rege datis, ut visa est uterum implese, discessit. Post hæc Alexander³ habitum regum Persarum, & ⁴ diadema, insolitum antea regibus Macedonicis, velut in leges

oraculum, non in patria sibi periculum impendere. Sors enim est oraculum. In principio capitis dixit fatorum pericula. Ad declinanda, inquit, fatorum pericula peregrinam militiam cupidius elegerat. Jam vero in Italia didicit non in patria fuisse illa fatorum pericula, sed in Brutiis sortem illam sibi periculosam fuisse.

CAP. III. 1. Cum quodammodo sequitur, non opus erat addere animo; vel si animo addere voluisset, omittere potuisset quodammodo. Illud animo delet Vortius, ut natum ex glossa. Forte

additum quodammodo ad mitigationem verbi amplecti; hoc enim proprie fit ulnis, & brachiis.

2. Dele cum Juntis sive Minithæa.

3. Sic & Curt. 6. 6. At medium inter Persarum & Medicum habitum sumpsisse, Auctor est Plut. Alex. cap. 79.

4. Fascia alba seu candicans fuit, ut Lipsius ad 6. Ann. Tac. docet. Alexandri ramen Diadema purpureum distinctum albo fuit, ut ex lib. 6. Curtii apparet; quate sc. ipse Darius habuerat.

5. Quam

leges eorum, quos vicerat, transiret, assumit. Quæ ne invidiosius in se uno conspicerentur, amicos quoque suos longam⁵ vestem auratam purpureamque sumere jubet. Ut luxum quoque, sicut cultum Persarum, imitaretur, inter pellicum regiarum greges electæ pulcritudinis nobilitatisque noctium vices dividit. His rebus ingentes epularum apparatus adjicit, ne jejuna & destructa luxuria videretur, conviviumque juxta regiam magnificentiam ludis exornat; immemor prorsus, tantas opes amitti his moribus, non quæri solere.

CAP. IV. Inter hæc indignatio omnium totis castris erat, a Philippo illum patre tantum degeneravisse, ut etiam¹ patriæ nomen² ejuraret, moresque Persarum assumeret, quos propter tales mores vicerat. Sed ne solus vitiis eorum, quos armis subegerat, succubuisse videretur, militibus quoque suis permittit, si quarum captivarum consuetudine tenerentur, ducere uxores: existimans minorem in patriam reditus cupiditatem futuram habentibus in castris imaginem quandam larium, ac domesticæ sedis: simul & laborem militiæ molliorem fore dulcedine uxorum. In supplementa quoque militum minus exauriri posse Macedoniam, si veteranis patribus tirones filii succederent, militaturi in vallo, in quo essent nati, constantioresque futuri, si non solum³ tirocinia, verum & incunabula in ipsis castris posuissent. Quæ consuetudo in⁴ successores quoque Alex-

5. Quam Curtius 3. 3. *Pallam auro distinctam*: Plut. *Stolam barbaricam* appellat.

6. Certe Justinus scripsit *restric-ta*, id est, parca, cum nulli sumptus sunt in voluptates, epulas, &c. Et Tacit. 15. 18. habet *imperium restrictum*, i. e. voluptatum abstinent, quod nullos sumptus facit in voluptates. In hoc sensu legitur *adstrictus* infra lib. 44. 2. *adstricta parcimonia*: Et Propertius 11. Et 23. *Adstrictus pater*, i. e. ad rem attentus.

CAP. IV. 1. Hoc nempe ægre exercitus tulit, masculum Macedonum nomen, belli fama toto

orbe celebre, & terribile, moribus effeminatis Persarum corrumpi, & ipsum velut effeminari.

2. *Ejurare* est non agnoscere, rejicere: & *ejurare patriæ nomen* idem quod Tacit. 4. Hist. 29. vocat *ejurare patriam*: sic infra 13. 6. *Philippi Alexandriq;* nemina est Philippus & Alexander.

3. *Ponere pro deponere*. Est autem *deponere tirocinia*, exuere, finire, ut deinde ad majora aspirare possit. Vide lib. 7. cap. 4.

4. *Mel. usque*. Nam illud *mansit in successores*, durius est & insolentius, nisi addas *usque*.

Alexandri mansit. Igitur & alimenta pueris statuta, & instrumenta armorum equorumque juvenibus data; & patribus, pro numero filiorum, præmia statuta. Si quorum patres occidissent, nihilominus pupilli ⁵ stipendia patrum trahebant; quorum pueritia inter varias expeditiones militia erat. Itaque a parvula ætate periculis laboribusque indurati invictus exercitus fuit: neque castra aliter quam patriam, neque pugnam aliud unquam quam victoriam duxere. Hæc soboles nomen habuit ⁶ Epigoni. Parthis deinde domitis, præfectus his statuitur ex nobilibus Persarum Andragoras: unde postea originem Parthorum reges habuere.

CAP. V. Interea Alexander non regio, sed hostili odio favire in suos cœpit. Maxime indignabatur carpi se sermonibus suorum, Philippi patris, patriæque mores subvertisse. Propter quæ crimina, ¹ Parmenion quoque senex, dignitate regi proximus, cum Philota filio, de utroque prius quæstionibus habitis, interficitur. Fremere itaque omnes universis castris cœpere, innoxii senis filiique casum miserantes; interdum se quoque non debere melius sperare dicentes. Quæ cum nuntiata Alexandro essent, verens ne hæc opinio etiam ² in Macedoniam divulgaretur, & ne victoriæ gloria sevitia macula infusceretur, simulat se ex amicis quosdam in patriam victoriæ nuntios missurum. Hortatur milites suis scribere, rariorem habituros occasionem propter militiam ³ remotiorem. Dados fasces epistolarum tacite ad se deferri jubet: ex quibus cognito de se singulorum judicio, in unam cohortem eos, qui de rege ⁴ durius opinati fuerant, contribuit, aut consumpturus eos, aut

5. In se derivabant, consecuti sunt.

6. Quo nomine & eorum, qui ad Thebas cum Polynice occubuerant. Diodor. 4. 6.

CAP. v. 1. Annorum 70: vir militiæ, domiq; clarus.

2. Pro in Macedonia.

3. Quia bellum gerebant in remotis a sua patria regionibus,

4. Hoc est, maledice locuti sunt: sic Suet. Aug. 51. Inter cetera crimina obijciebatur, quod male opinari de Cesare soleat. Eodem sensu male existimare usurpatur. Vel durius opinari hic idem est quod durius scribere; vel melius, qui opiniones suas durius & liberius in litteris descripsissent.

aut in ultimis terris in colonias distributurus. Inde Drancas, ⁶ Evergetas, Parymas, Parapammenos, Adaspios, ceterosque populos, qui in radice Caucaſi morabantur, ſubegit. Interea unus ex amicis Darii Beſſus vinctus perducitur, qui regem non ſolum prodiderat, verum & interfecerat. Quem in ultionem perfidiæ excrucium fratri Darii tradidit; reputans non tam hoſtem ſuum fuiſſe Darium, quam amicum ejus, a quo eſſet occiſus. Et ut his terris nomen relinqueret, urbem Alexandriam ſuper amnem Tanaim condidit, intra diem ſeptimum decimum muro VI millium paſſuum conſummato, tranſlatis eo trium civitatum populis, quas Cyrus condiderat. In 7 Baſtrianis quoque Sogdianisque XII urbes condidit, diſtributis his, quoscuque in exercitu ſeditioſos habebat.

CAP. VI. His ita geſtis, ſolenni die amicos in convivium vocat; ubi orta inter ebrios rerum a Philippo geſtarum mentione, præferre ſe patri ipſe, rerumque ſuarum magnitudinem extollere cælo tenus cœpit, aſſentante majore convivarum parte. Itaque cum unus e ſenibus Clitus, fiducia amicitie regie, cujus ¹ palmam tenebat, memoriam Philippi tueretur, laudaretque ejus res geſtas; adeo regem offendit, ² ut telo a ſatellite raptò eundem in convivio trucidaverit. Qua cæde exultans, mortuo patrociniū Philippi, laudemque paternæ militiæ objectabat. Poſtquam ³ ſatiatus cæde animus conquievit, & in iræ locum ſucceſſit æſtimatio, modo perſonam occiſi, modo cauſam occidendi conſiderans,

5. Drancæ Aliæ populi juxta Caucaſum montem.

6. Qui ante dicti ſunt Agriaſpæ: ſic Curt. 7. 3. Iter pronunciarī jubet in Agriaſpas, quos jam tunc mutato nomine Evergetas appellabant, ex quo frigore viduq; penuria Cyri exercitum afflūm, teſtis & comœatibus juverant. Hi Evergetæ Perſice vocabantur Oroſangæ, ut Herod. lib. 8. *Οὐδὲ τῶν ἐπὶ τῆς Βαſιλίδος Οροſάγγας καλεῖσθαι Περſίσι.*

7. Baſtriana. Aliæ regio, cujus

incolas Baſtrios vocant. Pomp. & Steph. Baſtros.

CAP. VI. 1. Principem locum tenebat.

2. Inſigne crudelitatis exemplum in Alexandro, qui Clitum, cujus virtute in pugna ad Granicum ſervatus erat, jam ſenem in convivio tranſiōdit.

3. Sic a Nerone, perf. ſto deum ſcelere (occiſæ matris) magnitudo ejus intelleſta eſt. Tacit. Ann. 13. 19.

rans; pigere eum facti cœpit: quippe paternas laudes tam iracunde accepisse se, quam nec convitia debuisset; amicūque senem & innoxium, a se occisum inter epulas & pocula, dolebat. Eodem igitur furore in penitentiam, ⁴ quo pridem in iram versus, mori voluit. Primum in fletus progressus, amplecti mortuum, vulnera tractare, & quasi audienti confiteri dementiam; arreptum telum in se vertit: peregissetque facinus, nisi amici intervenissent. Mansit hæc voluntas moriendi etiam sequentibus diebus. Accesserat enim penitentiae, nutricis suæ, sororis Cliti, recordatio; ⁵ cuius absentis eum maxime pudebat: ⁶ tam fœdam illi alimentorum suorum mercedem redditam, ut, in cuius manibus pueritiam egerat, huic juvenis & victor pro beneficiis funera remitteret. Reputabat deinde, quantum in exercitu suo, quantum apud devictas gentes fabularum atque invidiæ, quantum apud cæteros amicos metum & odium sui fecerit: quam amarum & triste reddiderit convivium suum, non armatus in acie, quam in convivio, terribilior. Tunc Parmenion & Philotas, tunc Amyntas consobrinus, tunc noverca fratresque interfecti: tunc Attalus, Eurylochus, Pausanias, alique Macedoniæ extincti principes, occurrebant. Ob hæc illi quatrīdūo perseverata inedia est, donec exercitus universi precibus exoratus est, precantis *ne ita morem unius doleat, ut universos perdat; quos in ultimam deductos Barbariam, inter infestas, & irritatas bello gentes, destituat.* Multum profuere ⁸ Callisthenis philosophi preces, condiscipulatu apud Aristotelem familiaris illi,

4. Ml. quidam pridie. Nam pridem vix reperiatur usurpatum de tam brevi temporis intervallo, & paucas intercessisse horas etiam ex Curtio notum est, lib. 8. cap.

2. Arrianus *παρὰ τὴν ἡμέραν* statim post confectam cædem, secutam ait penitentiam.

5. Pudore afficiebatur, quod tam male se gesserat contra eam absentem.

6. Hoc est; Nutrici reddidisse tam iniquum præmium pro ali-

mentis ab ea acceptis, ita ut ipse juvenis & victor funera, i. e. iratrem occisum, &c.

7. Quantum rumoris, & sermonum odiosorum. Ita Suet. Aug. 70. Cæsar ejus secretior in fabulis fuit, hoc est, hominum sermone traducebatur.

8. Callisthenis & Anaxarchi Philosophorum oratione hunc Alexandri mærorem esse levatum refert Plut. c. 93.

& tunc ab ipso rege ad prodenda memoriæ ⁹ acta ejus accitus. Revocato igitur ad bellum animo, Chorasmos & Dahas in deditiōem accepit.

CAP. VII. Deinde, quod primo ex Persico superbie regie more distulerat, ne omnia ¹ pariter invidiosiora essent, non salutari, sed ² adorari se jubet. Acerri-
mus inter recusantes Callisthenes fuit. Quæ res & il-
li, & multis principibus Macedonum exitio fuit: si-
quidem ³ sub specie insidiarum omnes ⁴ interfecti. Re-
tentus tamen est a Macedonibus mos salutandi regis,
explosa adoratione. Post hæc Indiam petit, ut Oceano
ultimoque Oriente ⁵ finiret imperium. Cui gloriæ, ut
etiam exercitus ornamenta convenirent, phaleras equo-
rum, & arma militum, argento inducit; exercitum-
que suum ⁶ ab argenteis clypeis ⁷ Argyraspidas appel-
lavit. Cum ad ⁸ Nysam urbem venisset, oppidanis non
repugnantibus fiducia religionis Liberi patris, a quo
condita urbs erat, parci iussit: lætus non militiam tan-
tum, verum & vestigia se Dei sequutum. Tunc ad
spectaculum ⁹ sacri montis duxit exercitum, naturali-
bus bonis, vite, hederaque non aliter ¹⁰ vestiti, quam
si manu cultus, colentiumque industria exornatus es-
set. Sed exercitus ejus, ubi ad montem accessit, re-
pentino impetu mentis in sacros Dei ululatus instin-
ctus,

9. Acta pro rebus gestis, sic in-
fra. cap. 7. *Herculis acta superare.*

CAP. VII. 1. Pariter ad om-
nia pertinet. Ne omnia pariter
(simul, eodem tempore) immuta-
ta in moribus patriis, majus er-
ga Alexandrum concitarent odium.

2. Hieronym. in Rufin. Qui
adorant, solent osculari manum,
& capita submittere: etiam cor-
pora prostrernere solebant in Re-
gibus suis adorandis, manibus post
tergum reductis; Teste Lucian. in
Navigio.

3. Sub falso pretexto insidia-
rum, quas struxisse Alexandro
fingebantur.

4. Dissentit noster a Plot. A-
lex. cap. 98, & a seipso; nam in-

fra lib. 15. c. 3. ait, *Lyfimachus ve-
nenum ei (Callistheni) in remedi-
um calamitatum dedit.*

5. Terminaret.

6. Curt. 8. 5. *Scutis argenteas
laminas addit. Quod noster pau-
lo ante auro inducere dixit, id
auro imbrascare, Amm. Marc.
l. 16.*

7. Hoc est, argenteis parmis
insignes.

8. Est sira sub radicibus montis
quem Meron incolæ appellant, in-
de Græci mentiendi traxere licen-
tiam Jovis femore Liberum pa-
trem esse celatum.

9. Qui Meros dicitur Curtio 8.
10. 20.

10. Pertinet ad montis.

11. Quod

Etus, cum stupore regis, sine noxa discurrit: ut intel-
ligeret, non tam oppido se parcendo, quam exercitui
suo consuluisse. Inde montes Dædalos, regnaque
Cleofidis reginæ petit. Quæ cum se dedidisset ei, con-
cubitu redemptum regnum ab Alexandro recepit, ille-
cebris consecuta, quod virtute non potuerat: filiumque
ab eo genitum Alexandrum nominavit, qui postea
regnum Indorum potitus est. Cleofis regina, propter
prostratam pudicitiam, *scortum regium* ab Indis exinde
appellata est. Peragrata India, cum ad ¹¹ saxum mire
asperitatis & altitudinis, in quod multi populi confu-
gerant, pervenisset, cognoscit Herculem ab expugna-
tione ejusdem saxi terræ motu prohibitum. Captus i-
taque cupidine Herculis acta superare, cum summo la-
bore ac periculo potitus saxo omnes ejus loci gentes
in deditionem accipit.

CAP. VIII. Unus ex regibus Indorum fuit, Porus
nomine, ¹ viribus corporis, & animi magnitudine pa-
riter insignis, qui bellum jampridem, audita Alexan-
dri opinione, in adventum ejus parabat. Commisso
itaque prælio exercitum suum Macedonas invadere ju-
bet; sibi regem eorum ² privatum hostem deposcit.
Nec Alexander pugnæ moram fecit; sed prima con-
gressione vulnerato equo, ³ cum præceps in terram
decidisset, concursu satellitum servatur. Porus multis
vulneribus obrutus capitur. Qui victum se adeo do-
luit, ut cum ⁴ veniam ab hoste invenisset, neque ci-
bum sumere voluerit, neque vulnera curari passus sit;
ægreque sit ab eo obtentum, ut vellet vivere. Quem
Alexander ob honorem virtutis incolumem in regnum
remisit. Duas ibi urbes condidit: unam ⁵ Nicæ-
am, alteram, ex nomine ⁶ equi, Bucephalen vocavit.

Inde

11. Quod *Asp.* dictum,
quod ad eam præ altitudine aves
evolare non possent.

CAP. VIII. 1. Staturam e-
nim quattuor cubitorum, & pal-
mi fuisse refert *Plut.* Al. c. 106.

2. Unum eum separatim.

3. Aliter narrat *Curt.* l. 8. &
Agel. l. 5.

4. Ita supra, 3. 7. Atque unde pe-
riculum questum fuerat, ibi maxi-

mam gloriam invenit. Tereut
Andr. Ita facillime sine invidia
laudem invenias. Al. accepisset.

5. A victoria ibi parta sic dicta,
Diod. 17. 95.

6. Ita *Currius*, & *A. Gell.* Ba-
cephalam *Plin.* & *Diodorus.* Ba-
cephalam *Plut.* qui addit Alexan-
dri & in memoriam canis sui,
Perite nomine, cognominem ur-
bein crexisset.

7. Intra-

Inde 7 Arestas, Gesteanos, Præsidas, 8 Gangaridas, cæsis eorum exercitibus, expugnat. Cum ad Cuphites venisset, ubi eum ducentis millibus equitum hostes opperiebantur, exercitus omnis, non minus victoriarum numero, quam laboribus fessus, lacrymis eum deprecatur, *finem tandem belli faceret*; aliquando patria reditusque meminisset; respiceret militum annos, quibus vix ætas ad reditum sufficeret. Ostendere alius caniciem, alius vulnera, alius ætate consumpra 9 corpora, alius 10 cicatricibus exhausta: solos se esse, qui duorum regum, Philippi Alexandrique, continuam militiam perulerint. Tandem orare, ut reliquias saltem suas paternis sepulchris reddat, 11 quorum non studiis deficiatur, quam annis. Ac si non militibus, vel ipse sibi parcat, ne fortunam suam nimis onerando fatiget. Motus his tam justis precibus, velut in finem victoriæ, 12 castra solito magnificentiora fieri iussit, quorum 13 molitionibus & hostis terretur, & posteris admiratio sui relinqueretur. Nullum opus milites latius fecere. Itaque 14 cæsis hostibus cum gratulatione in eadem reverterunt.

CAP.

7. Iontarom editio sic: *Andrestas, Assacenos, Præfios, Gandaridas*. Et primum horum vocabulum congruit cum eo, quod Diodorus 17. 91. ait, qui eos *Andristas* vocat. Et qui *Assaceni* dicuntur, sunt Indiæ populus, Strabone & Arriano memoratus. Porro quos eadem editio vocat *Præfios*, Plut. *Ἰππασίους* & *Ἰππασίους* appellat. Postremum denique *Gandaridas* aut *Gandaritas* legendum videtur; quippe Diodor. Sicolus *Γανδαρίδας*, & Plut. *Γανδαρίδας* eos vocat: Sed Herod. *Γανδαρίδας*.

8. *Indorum* gens, Steph. circa ostia Gangis eos ponit Ptol.

9. Faber censet legendum *membra*, quia nemo plus uno corpore habet. At vero *alius* hic intelligendum perinde ac si *alii* scriptum esset; ut miles pro militibus, & mille talia.

10. *Distincta* legit Faber, i. e. interpuncta; atque ita loquitur Cicero. Sed *exhaustus cicatricibus* vix Latine est.

11. Exempla hujus Ellipseos passim apud optimos quoque Aucthores occurrunt. Alii tamen interserunt *tam*; non *tam studiis*. Alii leg. *Quorum non studiis deficiatur, sed annis*; al. *ut annis*. Defici est *desistui*.

12. *Παραπαρα* Iustini est, qui nihil hic de 12 aris addit, quas Alexander tum erexit; quarum tamen Curt. 9. 3. & Arrian. lib. 5. mentionem faciunt. Infra tamen cap. 10. separatim *atarum* mentionem facit.

13. *Operibus*.

14. Alii leg. *cæsis hostibus*; quoniam, ut jam dixi, aras quoque 12 tum temporis erectas esse ex aliis sciri potest, & ipsarum caesarum hostiarum alii diserte mentionem

CAP. IX. Inde Alexander ad amnem Acesinem pergit: per hunc in Oceanum devehitur. Ibi Hiaceanas Sileosque, quos Hercules condidit, in deditionem accepit. Hinc in Ambros & Sugambros navigat. Quae gentes cum armatis LXXX millibus peditum, & LX millibus equestrum excipiunt. ¹ Cum praelio victor esset, exercitum ² ad urbem eorum ducit. Quam defertam a defensoribus, cum de muro, quem primus ceperat, animadvertisset, in urbis planiciem sine ullo satellite desiliit. Itaque cum eum hostes solum conspexissent, clamore edito, undique concurrunt, si possint in uno capite orbis bella finire, & ultionem tot gentibus dare. Nec minus Alexander constanter resistit, & unus adversus tot millia praeliatur. Incredibile dictum est, ut eum non multitudo hostium, non vis magna telorum, non tantus laceffentium clamor terruerit; solus tot millia ceciderit ac fugaverit. Ubi vero obrui multitudinem se vidit, trunco se, qui ³ propter murum stabat, applicuit; cuius auxilio tutus, cum diu agmen sustinisset, tandem cognito periculo ejus, ⁴ amici ad eum desiliunt; ex quibus multi caesi: praeliumque tamdiu anceps fuit, quoad omnis exercitus, muris ⁵ dejectis, in auxilium veniret. In eo praelio ⁶ sagitta sub mamma trajectus, cum sanguinis fluxu deficeret, genu posito, tam diu praeliatus est, donec eum, a quo vulneratus fuerat, occideret. ⁷ Curatio vulneris gravior ipso vulnere fuit.

CAP.

tionem faciunt. Ad vero aliud Justinus respexisse videtur; nam solebant *caesis hostibus* & profligatis a pugna redire cum gratulatione, i. e. faustis clamoribus. Festus, *Ovantes, latantes, ab eo clamore, quem faciunt redeuntes ex pugna victores milites*: hunc clamorem alii *ovationem*, alii *gratulationem* appellant. Cura ejusmodi ergo Gratulatione dicit Justinus reversos in castra *leadem*, unde exierant milites Alexandri, tanquam re confecta, profligatis omnibus hostibus, & nunc reversuros domum.

CAP. IX. 1. Apud Mallos hanc pignam factam scribit Plut. qui sunt Indorum pugnacissimi.

2. Urbs Oxydracorum fuit. Curtius.

3. Juxta. Propter pro propter a prope.

4. Peucestes Leonatus, Aristonius, Timaeus (Plut. Limaeus) aliiq.

5. Dolabris prefregere murum, Curt. 9. 5. al. *dejectus*.

6. Duorum cubitorum. Curt. 9. 5.

7. Critobolus Medicus hoc vulnus curavit. CAP.

CAP. X. Itaque ex magna desperatione tandem salu-
 redditus Polyperchonta cum exercitu Babyloniam
 mittit. Ipse cum lectissima manu navibus conscensis
 oceani littora peragrat. Cum venisset ad ¹ urbem
 Ambigeri regis, oppidani invictum ferro audientes
 gittas veneno armant; atque ita ³ gemino mortis
 vulnere, hostem a muris summoventes, plurimos in-
 efficiunt. Cum inter multos vulneratus etiam Pro-
 maus esset, moriturusque jamjam videretur, per quie-
 tem regi monstrata in remedia veneni herba est; qua in-
 totu accepta, statim periculo liberatus est: majorque
 ars exercitus hoc remedio servata. Expugnata deinde
 urbe, reversus in naves Oceano ⁴ libamenta dedit,
 prosperum in patriam reditum precatus: ac veluri-
 curru ⁵ circa metam acto, positis imperii terminis, ⁶
 quatenus aut terrarum solitudines prodire passæ sunt,
 ut mare navigabile fuit, secundo æstu ostio fluminis ⁷
 undi invehitur. Ibi in monumenta rerum a se gesta-
 rum urbem Barcen condidit; arasque statuit, relicto
 ex numero amicorum littoralibus Indis præfecto. In-
 de iter terrestre factururus, cum arida loca mediæ itineris
 viderentur, puteos opportunis locis fieri præcipit; qui-
 bus ingenti dulci aqua inventa ⁸, Babyloniam rediit. Ibi
 multæ

CAP. XI. 1. Cui nomen Ha-
 matelia. Diod. 17. 103.

2. Sambum vocat Diodor. 17.
 102. Samum Curt. 9. 8. Ambyrum
 Dros. 3. 19. Pro Ambigeri lege
 Ambi vel Sambi: nam rō geri
 transpositis litteris factum e voce
 subsequente.

3. Al. gemine mortis vulnere;
 nam vulnus non fuit geminum, seu
 duplex; sed in vulnere vis gemine
 mortis, qua ab ipsis sagittis, qua
 ab superindito veneno. Juvat
 Lucan. 3. 751. Festinantem ani-
 mam morti non tradidit uni: sed
 nimirum gemine, quomodo sim-
 plicem mortem dixerunt Suer.
 Cæf. 74. 3. Sallust. 5. hilt. Curt.
 8. 7. Ipseque; noliter. 44. 4. Alii de-
 cedunt gemine ab illo Claudiani

Stil. 1. 351. — Æthiopum ge-
 minata venenis Vulnere.

4. Libamentum est gustatio,
 quæ in sacris fieri solita. Libamen-
 tum itaq; pro sacrificio sumitur.
 Curtius dicit Præsidibus mris, &
 locorum Diis sacrificium fecisse.

5. Quod facere solebant, qui ad
 metam pervenerant. Hor. 1.
 Ode. 1.

6. Seu antique quatinus, hoc
 est, quousq;.

7. Flu. Orientis, præter Gan-
 gem maximus.

8. Μνημονία Justinian. αμαρτυ-
 μα: inquit enim cap. 13. Hæc ex
 causa Babyloniam festinanti: Et
 quæ sequuntur, Sulis magnam
 partem acta esse, ex Diodoro, Ar-
 riano, & cæteris constat.

multæ devictæ gentes ⁹ præfectos suos accusaverunt ; quos sine respectu amicitiae Alexander in conspectu legatorum necari iussit. Filiam post hæc Darii regis Statiram, ¹⁰ in matrimonium recepit : sed & oprimatibus Macedonum lectas ex omnibus gentibus nobilissimas virgines tradidit, ut communi facto ¹¹ crimen regis levaretur.

CAP. XI. Hinc ad concionem exercitum vocat ; & promittit se æs alienum omnium propria impensa soluturum, ut prædam præmiæque integra domos ferant. Insignis hæc munificentia ¹ non summa tantum, verum etiam titulo muneris fuit ; nec a debitoribus ² magis, quam a creditoribus gratus excepta, quoniam utrisque exactio pariter ac solutio difficilis erat. ³ XX millia talentum in hos sumptus expensa. Dimissis veteranis, exercitum junioribus supplet. Sed retenti veteranorum discessum ægre ferentes, missionem & ipsi flagitabant ; nec annos, sed ⁴ stipendia sua numerari jubebant : pariter in militiam lectos, pariter ⁵ sacramento solvi, æquum censescentes : nec jam precibus sed convicio agebant, jubentes eum solum cum patre suo Hammone inire bella, ⁶ quatenus milites suos fastidiat. Contra ille nunc castigare milites ; nunc lenibus verbis monere, ne gloriosam militiam seditionibus infuscerent. Ad postremum cum verbis nihil proficeret, ad corripiendos seditionis auctores ⁷ tribunali in concionem armatam inermis ipse desiliit ; & nemo prohibente, XIII correptos manu sua ipse ad supplicia duxit. Tanquam vel illis moriendi patientiam metus regis, vel huic exigendi supplicii constantiam disciplina militaris dabat.

CAP.

9. Ex his fuere Cleander, Sitalces, Agathon, & Eracoon.

10. Solis nuptiæ sunt celebratæ: Plur.

11. Opprobrium.

CAP. XI. 1. Ordo est ; Hec munificentia fuit insignis non tantum summa, i. e. propter summam immeritam, verum &c.

2. Abundat magis. Sic Plaut. magis majores nugæ dixit : Et

noster supra 3. 2. magis clarior.

3. Alii tria & viginti millia. Curtius vero decem millia tantum, quæ quidem ipsa non tota fuerint expensa : cui consentit Plur. Alex. cap. 120.

4. Hoc est, annos, quibus stipendia numerabantur.

5. Id est, juramento militari.

6. Quia, quando, quoniam.

CAP.

CAP. XII. Inde separatim auxilia Persarum in con-
 cione alloquitur. Laudat perpetuam illorum, tum in
 se, tum in pristinos reges, fidem; sua in illos beneficia
 commemorat; ut nunquam quasi victos, sed veluti vi-
 ctoria socios habuerit: denique se in illorum, non illos
 in gentis suae morem transisse: affinitatibus connubio-
 rum victos victoribus miscuisse. Nunc quoque, ait, cu-
 stodiam corporis sui non Macedonibus tantum se, ve-
 rum & illis crediturum. Atque ita mille ex his juve-
 nes in numerum satellitum legit: auxiliorum quoque
 portionem, ¹ formatam in disciplinam Macedonum,
 exercitui suo miscet. Quam rem ægre Macedones tu-
 lerunt, ² jactantes, hostes suos in officium suum a rege
 subjectos. Tunc universi flentes regem adeunt, orant
 suppliciis suis potius saturaret se, quam contumeliis. Qua
 modestia obtinuerunt, ut ⁴ undecim millia militum
 veteranorum exauctoraret. Sed & ex amicis dimissi se-
 nes, Polyperchon, Clitus, Gorgias, Polydamas, Ama-
 das, Antigenes. Dimissis his Craterus præponitur,
 iussus præesse Macedonibus in Antipatri locum; Anti-
 patrumque cum supplemento tironum in locum ejus
 evocat: stipendia ⁵ revertentibus, veluti militantibus, da-
 ta. Dum hæc aguntur, unus ex amicis ejus ⁶ Ephæstion
 decedit, dotibus primo ⁷ formæ pueritiæq;, mox obse-
 quii regi percarus; quem contra decus regium Alexan-
 der diu luxit, tumulumq; ei ⁸ XII millium talentorum
 fecit: eumq; post mortem ⁹ coli ut Deum iussit. CAP.

CAP. XII. I. Scheffer. mavult
 disciplina pro in disciplinam:
 quia disciplina est, quæ format,
 non ob quam quis formatur. At in
 disciplinam est juxta disciplinam.

2. Jactare non modo idem
 quod gloriari, sed & idem quod
 dicere: sic Virg. Ibi hæc incondi-
 ta solus Montibus & sylvis studio
 sedabat inani.

3. Suppositos. Al. leg. subleatos,
 subleatos, suffleatos;

4. Decem cohortes millia, Ar-
 rian: & Diodor.

5. In patriam.

6. Ecbatanis mortem obiit.

7. Cum commate post pueri-
 tiæ; aliter enim ad obsequia im-

putica pertineret oratio. Sed
 hæc potius de obsequiis aulae
 ministeriis accipienda sunt.

8. Plutar. in Alex. c. 124. de-
 cem millia habet, usus scilicet
 rotunditate numeri myriadis, pa-
 rum excedentia: rejiciens.

9. Arrian lib. 7. scribit, a ple-
 risq; proditum fuisse, Alexandrum
 Ephæstioni, ut Heroi, parentari
 jussisse: item venisse ab Jove
 Ammone, qui ad eum missi essent,
 dicentes, Ammonem dixisse, Ne
 ipse sit deus, quod ut He-
 roi sacrificare ipsi fas esset. Idem &
 Plut. Heroes Semidei habiti sunt;
 ita & cultus eorum a divinis non
 nihil discrepavit. N. CAP.

CAP. XIII. Ab ultimis littoribus Oceani Babylo-
niam revertenti nuntiatur, legationes Carthaginien-
um, cæterarumque Africæ civitatum, sed & Hispania-
rum, Siciliæ, Galliæ, Sardinia, nonnullas quoque ex
Italia ejus adventum Babyloniam opperiri. Adeo univer-
sum terrarum Orbem nominis ejus terror invaserat, ut
cunctæ gentes veluti destinato sibi regi adularentur.
Hac igitur ex eausa Babyloniam festinanti, veluti con-
ventum terrarum Orbis acturo, quidam ex Magis præ-
dixit, ne urbem introiret, testatus, hunc locum ei fa-
talem fore. Ob hoc, omiſſa Babylonia, in ¹ Borsippam
urbem trans Euphratem, desertam olim, concessit. Ibi
ab Anaxarcho philosopho compulsus est rursus Ma-
gorum prædicta contemnere, ut falsa & incerta; & si
fatis consent, ignota mortalibus: at, si naturæ debean-
tur, immutabilia. ² Reversus igitur Babyloniam, mul-
tis diebus orio datis, intermissum olim convivium so-
lenniter instituit: totusque in lætitiā effusus, ³ cum
diei noctem pervigilem junxisset, recedentem jam e
convivio ⁴ Medius Theſſalus, instaurata comestati-
one, & ipsum & sodales ejus invitat. Accepto poculo,
media potione repente ⁵ veluti telo confixus inge-
muit; elatusque e convivio ⁶ semianimis, tanto dolore
cruciatus est, ut ferrum in remedia posceret, tactum-
que hominum velut vulnera ⁷ indolesceret. Amici
causam morbi intemperiem ebrietatis disseminaverunt:
re autem vera insidia fuerunt, quarum infamiam suc-
cessorum potentia oppressit.

CAP. XLII. I. Præclare Vossius ita emendat: antea erat *Burfi*am; nam in eo quidem loco nulla erat *Burfia*.

2. In his & seqq. dissentis aliquantum Plut. Alex. cap. 127, & deinceps.

3. Hoc est; Cum diem nosem-
que integram in convivio trans-
egisset.

4. Resistit Bongarsius, cum antea legeretur *Medicus*. Hic autem *Medius*, ille ipse est, quocum, paucis ante mortem diebus, alea lutebat Alexander; eratq; ille *Medius* genere *Thessalus*; sic

Arrian. lib. 7. Μηδὲ δὲ Οὐρίαν,
& unus ex principibus cohortis
regiæ. Atq; infra cap. 14. bi
dicitur simpliciter *Ibessalus*.

5. Quisq; deo xpi mirari,
Plut. Alex. cap. 127: Qui hoc
conficta scribit, neq; Alexandrum
veneno interficere: quod & Arri-
an. lib. 7.

6. Ferunt hoc venenum gelidissimam aquam fuisse, ex Nonacris petra iudantem. Plut. Cuius fontem appellat. Curtius Syggesbydor.

7. *Dolore afficeretur ex tactu.* CAP.

CAP. XIV. Auctor insidiarum Antipater fuit, qui cum carissimos amicos ejus interfectos videret: Alexandrum Lyncistam, generum suum, occisum: Se, magnis rebus in Græcia gestis, non tam gratum apud regem, quam invidiosum esse: a matre quoque ejus Olympiade variis se criminationibus vexatum: huc accedebant ante paucos dies supplicia in præfectos devictarum nationum crudeliter habita. Ex quibus rebus se quoque e Macedonia non ad societatem militiæ, sed ad pœnam, evocatum arbitrabatur. Igitur ad occupandum regem, Cassandrum filium dato veneno subornat, qui cum fratribus Philippo & Iolla ministrare regi solebat: cujus veneni tanta vis fuit, ut non ære, non ferro, non testa contineretur, nec aliter ferri, nisi in ungula equi potuerit: præmonito filio, ne alii quam Thessalo, & fratribus crederet. Hac igitur ex causa apud Thessalum paratum repetitumque convivium est. Philippus & Iollas, prægustare ac temperare potum regis soliti, in aqua frigida venenum habuerunt, quam prægustatæ jam potioni supermisserunt.

CAP. XV. Quarto die Alexander indubitatam mortem sentiens, agnoscere se fatum domus¹ majorum suorum ait: nam plerisque² *Æacidarum* intra trigesimum annum defunctos. Tumultuantes deinde milites, insidiis perisse regem suspicantes, ipse sedavit; eosque omnes, cum prolatus in editissimum urbis locum esset, ad conspectum suum admisit, osculandamque dextram suam stentibus porrexerat. Cum lacrymarent omnes, ipse non sine lacrymis tantum, verum etiam sine ullo tristioris mentis argumento fuit, ut quosdam impatientius dolentes consolatus sit: quibusdam mandata ad parentes eorum dederit: adeo, sicuti in hostem, ita & in mortem, invictus animus fuit. Dimissis militibus, amicos

CAP. XI. 1. *Medus* nomen fuit, ex *Thessalia* oriundus. Vide supra notæ cap. 12. not. 4.

CAP. XV. 1. Legit Pader agnoscere se fatum domus suæ, nam plerisque, &c. Nam illa verba *Æacidarum* suorum in textum irrepsit.

runt, quæ sunt nihil aliud, quam *Glossæna* *Æacidarum*, qui revera Alexandri magni majores fuerunt.

2. Alexandri mater, *Olympias*, filia *Neoptolemi* regis *Molossorum* fuit, qui gentis a *Pyrrho* *Æchillis* filio duxit.

N. 2. *Æacidarum* 3. De-

cos circumstantes percontatur, videantur sibi similem sibi reperturi regem? Tacentibus cunctis, tum ipse, ut benesciat, ita illud scire vaticinarique se, ac pene oculis videre dixit, quantum sit in hoc certamine sanguinis fusura Macedonia; quantis cadibus, quo cruore, mortuo sibi parentaturo. Ad postremum, corpus suum in Hammonis templo condi jubet. Cum deficere eum amici viderent, quærunt, quem imperii faciat heredem: Respondit, Dignissimum. Tanta illi magnitudo animi fuit, ut, cum Herculem filium, cum fratrem Aridaëum, cum 4 Roxanen uxorem prægnantem relinqueret, oblitus necessitudinum, 5 Dignissimum nuncuparet heredem. Propius quasi nefas esset viro forti alium, quam virum fortem, succedere, aut tanti regni opes aliis, quam probatis, relinquere. Hac voce veluti bellicum inter amicos cecinisset, aut 6 malum discordiæ misisset, ira omnes in æmulationem consurgunt, 7 & ambitione vulgi tacitum favorem militum quærunt. Sexto die præclusa voce, exemtum digito annulum Perdiccæ tradidit: quæ res gliscentem amicorum dissensionem sedavit. Nam et si

3. Defunctos enim gladiatorum sanguine parentare mos erat, ludosque funebres ex antiquissimo ritu fieri. Parentare est in honorem parentum, aut aliorum, iusta celebrare.

4. Filiam Cohortani satrapæ: Curt. l. 8. 4. 31. Arri. Oxyartis Bastrii esse refert.

5. Τὸν ἀριστόν, & τὸν ἀμείν, Diodor. Hinc Jacobus Nicolaus Lœnfis perstringit Iustinum, quod sententiam Alexandri non bene expresserit: non enim hoc voluisse Alexandrum, heredem regni se constituere, qui maxime eo dignus esset, sed qui esset & fortissimus, & potentissimus. Sciendum tamen Iustinum, etsi non fortissimum, aut potentissimum, sed dignissimum scripserit; ad forti tudinem tamen & potentiam, quam Alexander designatum iverit, & ipsum respexisse. Subdit enim,

proius quasi nefas esset viro forti alium, quam virum fortem, succedere. Aliquanto igitur melius expressit Curt. 10. 5: Et relinquere se regnum, qui esset optimus.

6. Pomum Eridis. Alludit ad fabulam τὸ μήλον τῆς Ἐριδος, mali a Discordia missi.

7. Qualis est in vulgo, quæ res indecentissima in tanta dignitatis viris. Ambitio vulgi lib. 13. 3. vocatur adulatio vulgi, quæ vulgi favorem captant proceres, qui dignitates ambiunt. Hic vulgus & milites iidem sunt; ut lib. 13. 1. vulgus militum thesaurus spectabant: & tacitum adverbium ascit. Itaque sensus est, ambitione seu adulatione vulgi militum, tacitum seu clam eorum favorem querebant: aut sic, tacitum seu clam favorem vulgi militum querebant ambiendo, seu adulando us.

8. Nun-

non voce ³ nuncupatus heres ², iudicio tamen electus esse videbatur.

CAP. XVI. Decessit Alexander, mensium unum, annos tres & triginta natus; vir supra humanam potentiam magnitudine animi præditus. Quæ nocte cum mater Olympias concepit, visa per quietem est cum ingenti serpente ¹ volucari: nec decepta somnio est. Nam profectio majus humana mortalitate omnis uterò tulit: quam cum Æacidarum gens ab ultima seculorum memoria, & regna patris, fratris, mariti, ac deinceps majorum omnium illustraverint, nullius tamen nomine, quam filii, clarius fuit. Prodigia magnitudinis ejus in ipso ortu nonnulla apparuere. Nam ea die, quæ natus est, duæ aquilæ tota die ⁴ præpetes supra culmen domus patris ejus sederunt, omen duplicis imperii, Europæ Asiæque, præferentes. Eadem quoque die nuntium pater ejus duarum victoriarum accepit; alterius belli Illyrici, alterius certaminis Olympici, in quod quadrigarum currus miserat: quod omen universalum terrarum victoriam infanti portendebat. Puer ⁵ acerrimis literarum studiis eruditus fuit. Exacta pueritia, per quinquennium sub Aristotele ⁶ doctore, inclyto omni-

8. Nuncupativum testamentum erat, quò utebantur, cum urgente vi valetudinis, non sufficerent ad obsignandas testamenti tabulas.

9. Iudicium est iudicium extremum, voluntas extrema. Senfus est, esse non voce heres declaratus esset, videbatur tamen hæc esse voluntas extrema Alexandri, Perdiccam suum debere heredem esse, cui annulum regium tradiderat. Sic supra 5. 11: Cyro iudicium patris injuria videbatur; hoc est, extrema voluntas patris, sive tabulis scriptis, sive voce, sive signo data.

CAP. XVI. Ab ejus obitu Æa Græcorum ducitur.

2. Alii annos 32, menses 8 natum fuisse aiunt.

3. Mib. quidam voluptari, unde Frieolh. legit voluptuari; hoc est oblectare se, & amori operam dare. Sed quia agitur de serpente,

volucari melius videtur.

4. Al. Perpetes; Id est, tota die perpetuo sederunt in illo culmine, ut nusquam se hinc moverent. Ita supra lib. 5. Ipse noliter dixit perpeti nocte. Perpetes autem non placet Vossio, quia præcedit tota die, quod idem est, ac perpeti die. Præpetes aves dicuntur eas ab Auguribus, quæ opportune prævolant, aut idoneas sedes capiunt. Hygin.

5. Junctæ; ævenimus.

6. Hic locus vexat Interpretes, præcipue Fabrum, qui putat philosophorum regi à doctore; ut sensus sit, Aristotelem fuisse doctorem omnium philosophorum; quod ridiculum, cum tot eum antecesserint. Sententia vero est, Alexander crevit i. e. educatus est sub Aristotele doctore ejus, inclyto

omnium philosophorum, crevit. Accepto deinde imperio, Regem se Terrarum omnium, ac Mundi appellari iussit: tantamque fiduciam sui militibus fecit, ut, illo presente, nullius hostis arma, nec inermes, timuerint. Itaque cum nullo hostium unquam congressus est, quem non vicerit: nullam urbem obsedit, quam non expugnaverit: nullam gentem adiit, quam non calcaverit. Victus denique ad postremum est, non virtute hostili, sed infidiis suorum, & fraude civili.

philosopho omnium philosophorum, sive inter omnes Philosophos. Si vero Syntaxis verborum sit juxta Fabrum, non necesse est ut phi-

losophorum omnium referatur ad precedentes (quod quidem ridiculum esset) sed Aristotelem subsequatur.

LIBER XIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. Luctus post Alexandri Magni excessum: Macedonum ingratitude: Ducum ambitio, militumque avaritia.
2. De Alexandri successore ducum exercitus sententia pugnantes.
3. Perdica sententia reclamant pediter: unde tumultus & seditio; cui Perdica prudenter medetur.
4. Aridaeo rege designato, Perdica & alii duces, seu principes, provincias dividunt.
5. Bellum pro Græcia libertate ab Atheniensibus & Ætolis reparatum. Demostenis pro patria labores: Antipatri obsidio & liberatio.
6. Perdica Cappadoces prælia fatigat. Bellum inter Antigonum & Perdiccam. Ptolemæi solers industria.
7. De origine urbis Cyrenæ digressio.
8. Ptolemæus bellum parat in Perdiccam. Eumenis res fortiter & feliciter gesta.

CAP. I.

EXtincto in ipso ætatis ac victoriarum flore Alexandro Magno, triste apud omnes tota Babylone silentium fuit. Sed nec devictæ gentes fidem nuntio habuerunt, quod

quod ut ¹ invictum regem, ita immortalem esse, crediderant; recordantes, quories præsentī morte ereptus esset: quam sæpe pro amisso repente se non sospitem tantum suis, verum etiam victorem, obtulisset. Ut vero mortis ejus fides adfuit, omnes barbaræ gentes paulo ante ab eo devictæ, non ut hostem, sed ut parentem, luxerunt. ² Mater quoq; Darii regis, quam, amisso filio, a fastigio tantæ majestatis in captivitatem redactam, indulgentia victoris in eam diem vitæ non pœnituerat, audita morte Alexandri, mortem sibi ipsa conscivit: non quod hostem filio præferret, sed quod pietatem filii in eo, quem ut hostem timuerat, experta esset. ³ Contra Macedones versa vice, non ut civem, ac tantæ majestatis regem, verum ut hostem amissum, gaudebant; severitatem nimiam, & assidua belli pericula execrantes. Huc accedebat, quod principes regnum & imperia, vulgus militum thesauros, & grande pondus auri, velut inopinatam prædam, spectabant: illi successio- nem regni, hî opum ac divitiarum hæreditatem cogitan- tes. Erant enim in thesauris ⁴ quinquaginta millia ta- lentum, & in annuo ⁵ vectigali tributo ⁶ tricena mil- lia. Sed nec amici Alexandri ⁷ frustra regnum specta- bant: nam ejus virtutis ac venerationis erant, ut singu- los

CAP. I. 1. Hac vult Justius, inquit Faber; ut *invictum regem* enserant (id est, experti fuerant) ita *immortalitatem crediderant*. Nam *invidum* i. e. invincibilem, cum crediderant, nunquam contra il- lum arma sumpsisserat. Melius quidem Grævius; Non illum *in- vidum gentes credebant*, cum illis bellum inferret Alexander; sed illæ *devictæ gentes*, cum eum ex omni- bus præliis & periculis vi- ctorem & sospitem evasisse audirent, crediderant utique *invictum esse regem*, & nulla humana vi superari posse; & quia illum *invi- dum* esse persuasum habebant, putabant quoque *immortalem esse*, & ne à morte quidem subigi posse.

2. Sygambis mater Darii inedia mortua quinto, postquam mo-

ri statuerat, die. Curt. 10. 5.

3. Alterutrum Glossema est. Dele igitur *vice versa*, quod est explicatio *contra*.

4. Nostri ratione numerandi fuerint triginta Milliones. Bero.

5. Tributo supervacuum est, & ex margine, ubi fuit explicatio *re vectigali*, irrepsit in textum; nam tributum & vectigal unum & idem sunt. Ipse enim 18. 5. dicit, *statuto annuo vectigali*; non *statuto annuo vectigali tributo*.

6. Budæus legit *triginta*; ac nihil necesse est, quod *tricena* & *triginta* idem sunt; sed *trecenta* sunt ter centum.

7. Quia in iis regis artes, & om- nia rege digna merant. Junta; sperabant.

8. Con.

Ios reges putares. Quippe ea formæ pulchritudo, & proceritas corporis, & virium ac sapientiæ magnitudo in omnibus fuit, ut, qui eos ignoraret, non ex una gente, sed ex toto terrarum Orbe, electos iudicaret. Neg enim unquam ante Macedonia, vel ulla gens alia, tant clarorum virorum provenu floruit: quos primo Philippus, mox Alexander tanta cura legerat, ut non tam ad societatem belli, quam in successionem regni, electi viderentur. Quis igitur mireretur talibus ministris Orbem terrarum victum, cum exercitus Macedonum tot, non ducibus, sed regibus regeretur? qui nunquam sibi reperissent pares, si non inter se concurrissent: multosque Macedonia pro uno Alexandro habuisset, nisi fortuna eos æmulatione virtutis in perniciem mutuum armasset.

CAP. II. Cæterum, occiso Alexandro, ¹ non, ut leti, ita & securi fuere, omnibus unum locum competentibus: ² nec minus milites, quam invicem se, timebant, quorum & libertas solutior, & favor incertus erat. Inter ipsos vero æqualitas discordiam augebat, nemine tantum cæteros excedente, ³ ut ei aliquis se submitteret. Armati itaq; in regiam cœunt ad formandum rerum præsentium statum. ⁴ Perdicca censet, Roxanem expectari partum, quæ, exacto mense octavo, ⁵ maturam jam ex Alexandro erat; & si puerum peperisset, hunc dari successorem patri. Meleager negat, differenda in partus subditi consilia; nec expectandum dum reges nascerentur, cum iam genitis uti liceret: seu puer illis placeat, esse Pergami filium Alexandri natum ex Barsine, nomine Herculæ; seu mulierem juvenem, esse in castris fratrum Alexandri Aridæam, comitem.

8. Concurrere pro pugnare, inter se prælium committere.

CAP. II. 1. Non tam securi, quam leti.

2. Hæc lectio videtur insulsa Grævio, qui ideo expungit quam. Alii sententia est, timebant (duces sc.) non minus milites, quorum favor incertus erat, quam se invicem, sc. ne alter alteri præripere regnum.

3. MS. Modij, ut ei se alius submitteret. Forsan utraq; lectio conjungi debet, hoc modo; Ut ei aliquis se alius submitteret.

4. Censere non tantum ad iudicium sed ad voluntatem pertinet, saliter enim dicendum fuisset, censet Roxanem partum expectandum esse) estq; etiam idem, quod spondere, decernere, præcipere.

5. Vicina partui.

5. Ma-

mem, & cunctis non suo tantum, verum & patris Philippi, nomine acceptissimum. Ceterum Roxanen esse originis Persica: nec esse fas, ut Macedonibus ex sanguine eorum, quorum regna deleverint, reges constituentur; quod nec ipsam Alexandrum voluisse dicit. Denique morientem nullam de eo mentionem habuisse. Ptolemæus recusabat regem Aridaum, non propter ⁶maternali modo sordes, quod ⁷ex Larissæo scoto ⁸nascetur, sed etiam propter ⁹valetudinem majorem, quam patiebatur; ne ille nomen regis, aliis imperium, teneret: melius esse ex his legi, qui pro virtute ¹⁰regi suo proximi fuerint, qui provincias regant, quibus bella mandentur, quam sub persona regis indignorum ¹¹subiciantur imperio. Vicit Perdiccæ sententia consensu universorum. Placuit itaque Roxanes expectari partum; & si puer ¹²natus fuisset, tutores Leonatum, Perdiccam, Crateron, & Antipatrum constituunt, confestimque in tutorum obsequia jurant.

CAP. III. Cum equites quoque idem fecissent, pedites indignati, nullas sibi consiliorum partes relictas, Aridaum, Alexandri fratrem, regem appellant, satellitesque illi ex turba sua legunt, & nomine Philippi patris vocari jubent. Quæ cum nuntiata equitibus essent, legatos ad mitigandum eorum animos, duos ex proceribus, Attalum & Meleagrum mittunt, qui potentiam ex vulgi adulatione quærentes, ommissa legatione, ¹militibus consentiunt. Statim & seditio crevit, ubi

6. Maternal generis humilitatem.

7. Ex Philinna Larissæa, quam Ptol. saltatricem fuisse refert.

8. Natus fuisset.

9. Morbum comitialem, quem Herculeum & sacrum appellant. Valetudo hic pro morbo sumitur. Plut. Alex. 16, 130, tradit mentis impotem Aridaum fuisse, non patrem, sed pharmaco ab Olympiade propinato.

10. Alexandro mortuo.

11. Subjiciant se, submittant

12. Pro nasceretur. Modo enim dixit nasceretur pro natus

fuisset; jam vero vice versa.

CAP. III. 1. Non possum non legere pedibus, inquit Faber. At nihil necesse est, quoniam Miles sæpius pro pedite sumitur, & opponitur equiti. Cæsar; Tripartito milites equitesq; in expeditionem misit. Hermannus ad Hyginum de castrametatione Rom. pag. 88. pulchre annotavit, militem poni pro pedite, quia in pedite præcipuum robur exercituum Romanorum fuit; sicut contra posterioribus sæculis sub Constantino & deinceps, cum omnis vis exercitus in equitatu fuit, equites appellati sunt milites. 2. Hoc

ubi caput & consilium habere coepit: Tunc ad 2° der-
lendum equitatum cuncti armati in regiam irrumpunt
quo cognito, equites trepidi ab urbe discedunt, castris
que positis, & ipsi pedites terrere coeperunt. Sed nec
procerum inter se odia cessabant. 1 Attalus ad inter-
ficiendum Perdiccam, ducem partis alterius, mittit: ad
quem armatum, & ultro vocantem, cum accedere
percussores ausi non fuissent; tanta constantia Perdi-
cæ fuit, ut ultro ad pedites veniret, & in concionem
vocatos doceret, quod facinus molirentur: respicerent
*contra quos arma sumpserunt: non illos Persas, sed Macedonas:
non hostes, sed civis esse: pluresque etiam cognatos eorum,
certe cœnilitones, eorundem castrorum ac periculorum socii:
edituros deinde egregium hostibus suis spectaculum, ut quorum
armis victas se doleant, eorum mutuis caedibus gaudeant,
parentaturosque sanguine suo Manibus hostium a se interfecto-
rum.*

CAP. IV. Hæc cum pro singulari facundia sua Per-
dicca perorasset, adeo movit pedites, ut, probato consi-
lio ejus, dux ab omnibus legeretur. Tum equites, in
concordiam revocati, in Aridaum regem consentiunt.
Servata est porro regni Alexandri filio, si natus esset.
Hæc agebant, posito in medio corpore Alexandri
ut majestas ejus testis decretorum esset: His ita com-
positis, Macedonia & Græciæ Antipater præponitur:
Regiæ pecuniæ custodia Cratæro traditur: 1 castrorum
exercitus, & rerum cura Meleagro, & Perdiccæ assigna-
tur: jubeturque Aridaus rex corpus Alexandri in
Hammonis templum deducere. Tunc Perdicca infen-

22. Hoc fuisse peditibus propo-
situm nulla docet historia: Schef-
fer igitur substituit diligendum,
hoc est, ligandum, vincendum,
captum scilicet. Ac fuit longe
major copia peditum ibi, quam
equitum; ut potest ex Curr. 10. 7.
3. Id Curtius Meleagro tribuit.
30. Scilicet 30. 30. 10. 10. 10. 10. 10. 10.
34. Vide supra 12. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20.
CAP. IV. 1. Faber legit, cast-
rensiu[m] rerum, & exercitus cura:
licet enim alibi per curam rerum
intelligatur summa rerum admini-

stratis, hic autem non locum
bet. Ac Res apud Nostrum, ali-
osque Nostris meliores, non infre-
quenter est bellum. Sic Nostris
19. 2. Post hos res Carthagini-
sum ea tempore gerebantur,
i. e. bella. Hoc igitur vult Ju-
stinus; castrorum, exercitus, &
rerum sc. bellicarum i. e. bello-
rum, earumque rerum, quæ ob bel-
lum gerendum desiderantur, cu-
ram Meleagro, & Perdiccæ fuisse
assignatam.

ius seditionis auctoribus, repente, ignaro collega, illustrationem castrorum propter mortem regis in posterum edicit. Postquam armatum exercitum in campo constituit, consentientibus universis, evocatos, dum transit, de singulis manipulis seditionis supplicio tradi occulte jubet. Reversus inde inter principes provincias dividit, simul ut & removeret æmulos, & munus imperii & beneficii sui faceret. Prima Protemæo Egyptus, & Africa Arabiæque pars, forte evenit, quem ex gregario milite Alexander virtutis causa provexerat: cui ad tradendam provinciam Cleomenes, qui Alexandriam edificaverat, datur. Confinem huic provincie Syriam Laomedon Mitylenæus, Ciliciam Philotas, Philo Ilyrios accipiunt. Media majori Atropatus, minori Iocor Perdiccæ præponitur. Susiana gens Scyno, Phrygia major Antigono, Phi-

2. Lustrabantur milites candelis, & ab utraque parte protecta. Curt. 10. 9. 18.

3. Freinhemius non sentit, atibus, quod evincit subiectum occulte, sed potest forte illud consentientibus universis accipi de constitutione exercitus in illo campo, non evocatione singulari seditionum. Quamquam & consensisse in evocationem necesse, seditionum doceat Curtius, in illi mutari debeat.

4. Ut in lustratione fieri solet, Nam hoc ad exercitum referendum, non ad docem.

5. More Romano loquitur. Manipulus ducentos milites continebat (i. e.) duas centurias: ita dictus, quia dum Romani adhuc pauperes essent, manipulos faxi periculis alligabant, & eos pro signis sequebantur.

6. Elephantis obijci. Tercenti ferè sic obijci. Curt. 10. 9. Seditionis supplicio destinare, vel centumum quemque, vel decimum solum docere verus mos fuit. Ita minimum metus ad omnes, pauci ad paucos perveniebat.

7. Beneficium est ad altiora promotio: sic Suet. Tib. 12. 4.

Per quosdam beneficii sui centuriones. Hoc vult Noster: Ut sibi conciliaret benevolentiam illorum, quibus dabat munus imperandi provincie.

8. In his verbis non est idoneus sensus. Habuit quidem in Africa & Egypto potestatem Cleomenes, sed vestigialium, non imperii. Alexandriam autem non significavit, sed Dinocrates. Valer. Max. 1. 4. 5. DOND. 1130. 1131.

9. Legendum: Ciliciam Philotas cum filio Ilyrio accipiunt. Fuit enim Philotæ filius, cuius mentio est ad finem huius libri.

10. Antiquiores typi pro Iocor habent Alceta frater, quæ vera lectio, totusq; locus ita legendus: Media majori Atropatus Iocor, Minori Alceta frater Perdiccæ præponitur. Fuit enim Atropatus Perdiccæ socius, & Alceta Perdiccæ frater. Perdiccæ fuit Oronis filius, Macedo ex Orestide.

11. Sic emendandum: Phrygia major Antigono, Philippi filio, assignatur, cum Lycia & Pamphylia: Cariam &c. ex Diodor. Apian. Curt.

12. En-

Philippi filio, assignatur. Lyciam & Pamphyliam Nearchus, Cariam Cassander, Lydiam Menander sortiantur. ¹² Leonato minor Phrygia evenit: Thracia & regiones Pontici maris ¹³ Lyfimacho: Cappadocia cum Paphlagonia Bumeni data. Summus castrorum tribunatus Seleuco Antiochi filio cessit. Stipatoribus regis satellitibusque Cassander filius Antipatri praeficitur. In Bactriana ulteriore, & Indiae regionibus, priores praefecti retenti. Terras inter amnes, Hydaspem & Indum, Taxiles habebat. In colonias, in India conditas, Pithon Agerioris filius mittitur. ¹⁴ Paropamisios, & fines Caucasi montis, ¹⁵ Extarches accepit. Aracossi Gedrosique Sibyrrio traduntur: Dranca & Arei Stasanori. Bactrianos Amyntas fortitur, Sogdianos Scythæus, Nicanor Parthos, Philippus Hyrcanos, Phrataernes Armenios, Tleptolemus Persas, Peucestes Babylonios, Archos Pelasgos, Arcesilaus Mesopotamiam. Cum hæc divisio, veluti ¹⁶ fatale munus, singulis contigisset, ita magna incrementorum ¹⁷ materia plurimis fuit. Siquidem non magno post tempore, quasi regna, non praefecturas divisissent: sic reges ex praefectis facti magnas opes non sibi tantum paraverunt, verum etiam posteris reliquerunt.

CAP. V. Dum hæc in Oriente aguntur, in Græcia Athenienses & ¹ Ætoli bellum, quod jam vivo Alexandro moverant, summis viribus instruebant. Causæ belli erant, quod reversus ab India Alexander ² epistolas in Græciam scripserat, quibus omnium civitatum exsules, ³ præter cædis damnati, restituebantur. Quæ recitata, præsentem universam Græciam in mercatu Olympiaco, magnos motus fecerunt; quod plurimi non legibus pulsi patria, sed per factionem principum fue-

12. Euni filius, Pelleus. Arr.

13. Agathoclis fil. Pelleus. Arr.

14. Paropamisus mons est, qui & Caucasus appellatus; unde pop. Paropamisii.

15. Lege Oxyartes ex Diodoro: fuit Roxanes pater.

16. A fati destinatum.

17. Occasio.

CAP. v. 1. Dictum est Lani- cum, quia ad Laniam gerebatur. Justinus falso Hecacleam pro Lania nominat.

2. Milit. Nicanorem ad exiles in ludis Olympiacis: exemplum epistolarum est in Diodoro. 18. &

3. Et ἱσπόωντο. Diodor. Praeter pro nisi.

4. Hera-

Fuerant, verentibus iisdem principibus, ne revocati potentiores in republica fierent. Palam igitur jam tunc multae civitates libertatem bello vindicandam fremebant. Principes tamen omnium Athenienses & Aetoli fuere. Quod cum nuntiatum Alexandro esset, mille naves longas sociis imperari praeceperat, quibus in Occidente bellum gereret; excursurusque cum valida manu fuerat ad Athenas delendas. Igitur Athenienses, contracto XXX millium exercitu, & CC navibus, bellum cum Antipatro, cui Graecia forte evenerat, gerunt; eumque detrectantem praelium, & 4 Heracleae urbis mœnibus tuentem se, obsidione cingunt. Eodem tempore Demosthenes Atheniensis orator, pulsus patria, ob crimen accepti ab Harpalo auri, qui crudelitatem Alexandri fugerat, 5 quod civitatem in ejusdem 6 Alexandri bellum impelleret, forte Megaris exulabat: qui, ut missum ab Atheniensibus Hyperidem legatum cognovit, qui Peloponneses in societatem armorum sollicitaret, sequutus eum, 7 Sicyona, Argos & Corinthum, caeteraque civitates, eloquentia sua Atheniensibus junxit. Ob quod factum missa ab Atheniensibus obviam nave 8 ab exilio revocatur. Interim in obsidione Antipatri, Leosthenes, dux Atheniensium, telo e muris in transeuntem jacto, occiditur. 9 Quae res tantum animorum Antipatro dedit, ut etiam vallum rescindere auderet. Auxilium deinde a Leonato per legatos petit: qui cum venire cum exercitu nuntiatus esset, obvii ei Athenienses cum instructis copiis fuere, ibique 10 equestri praelio gravi vulnere ictus extinguitur. Antipater, tametsi auxilia sua videret victa, morte tamen Leonati letatus est: quippe & æmulum sublatum, & vires ejus

ac-

4. Heracleam hic pro Lamia nominat author, ad Lamiam enim, ad quam se receperat. Antipater, bellum erat.

5. Legendum quo, hoc est, ut; causam enim largitionis exponit. Siretineas quod, ita explicandum; ob crimen accepti auri ejus, ob quod, &c.

6. Contra Alexandrum,

7. Sicyoniae regionis, in Peloponneso urbs.

8. Id plebiscitum Demon Pœnienensis, Demosthenis fratris filius, tulit.

9. Factum est in obsidione Lamiarum. Plur. in Dem.

10. Ducibus Antiphilo & Menone Thessalo. Plur. in Phocione cap.

accessisse sibi gratulabatur. Statim igitur exercitu ejus recepto, cum par hostibus etiam prælio videretur, solutus obsidione in Macedoniam concessit. Græcorum quoque copiarum, finibus Græciæ hoste pulso, in urbem dilapsæ.

CAP. VI. Interea Perdicca, bello Ariarathi regi Cappadocum illato, prælioque victor, nihil præmii præter vulnera & pericula retulit. ² Quippe hostes ab acie in urbem recepti, occisis conjugibus & liberis, domos quisque suas cum omnibus ³ copiis incenderunt. Eodem ⁴ congestis etiam servitiis & semetipsos præcipitant, ut nihil hostis victor suarum rerum, præter incendii spectaculo frueretur. Inde, ⁵ ut viribus auctoritatem regiam acquireret, ad nuptias Cleopatræ, sororis Alexandri Magni, & alterius Alexandri quondam uxoris, non aspernante Olympiade, matre ejus, ⁶ intendit: sed prius Antipatrum, sub affinitatis obtentu, capere cupiebat. Itaque fingit se in matrimonium filiam ejus petere, quo facilius ab eo supplementum tironum ex Macedonia obtineret. Quem dolum præsentiente Antipatro, dum duas eodem tempore uxores quærit, neutram obtinuit. Post hæc bellum inter Antigonom & Perdiccam oritur. Antigono Craterus & Antipater auxilium ferebant, qui, facta cum Atheniensibus pace, Polyperchonta Græciæ & Macedonia præponunt. Perdicca, ⁷ alienatis rebus, Aridaum & Alexandri Magni filium, in Cappadocia, quorum cura

CAP. VI. 1. Justinus hic confundit bellum Cappadocium cum Isaurico. Hoc enim Isauricum fuit, ut constat ex Diod. 18, 22.

2. Non absimilia desperatae hujus rabiei referunt Xenoph. de Tachoris, in lib. 4. Exped. Cyri. Livius de Saguntinis, 21, 14. Josephus de Judæis, 6, 18.

3. Hoc est, annona seu comæatu.

4. Quid hic, congerere servitia? in quibusdam impressis pro servitiis legitur opibus: & forsitan sic scribendum; Eodem congestis etiam opibus, servitia & semet ipsas præcipitant.

5. Sensus non est; Ut per vires acquireret regiam auctoritatem, quasi exsisterent ad eam accipiscendam; sed ut regiam auctoritatem adderet viribus, i. e. sibi jam viribus potentis, duceret Cleopatram.

6. Sc. animum ad nuptias.

7. Hoc est, mutato priorum statu, inquit. Al. rebus alienatis rebus est remotis omni aliis rebus & negotiis; pro quo Terent. dixit relictis rebus. Justinus 18, 3. Cum velut occidit alienasset, h. e. removisset eisdie.

III mandata fuerat, de summa belli in consilium adhiber. Quibusdam placebat bellum in Macedoniam transferri, ad ipsum fontem & caput regni, ubi & Olympias esset, mater Alexandri⁸; non mediocre momentum partium, & civium favor, propter Alexandri Philippique nomina: sed in rem visum est ab Ægypto incipere, ne, in Macedoniam profectis, Asia a Ptoleæo occuparetur. Eumeni, præter⁹ provincias quas acceperat, Paphlagonia, & Caria, & Lycia, & Phrygia adjiciuntur. Ibi Craterum & Antipatrum opperiri iubetur: adjutores ei dantur cum exercitibus frater Perdicæ Alcetas & Neoptolemus: Clito cura classis traditur: Cilicia Philoræ adempta Philoxeno datur: ipse Perdicæ Ægyptum cum ingenti exercitu petit. Sic Macedonia, in duas partes discurrentibus ducibus, in sua viscera armatur: ¹⁰ ferrumque ab hostili bello in civilem sanguinem vertit, exemplo furentium, manus ac membra sua ipsa cæsura. Sed Ptolemæus in Ægypto solerti industria magnas opes parabat: quippe & Ægyptios insigni moderatione in favorem sui sollicitaverat, & reges finitimos beneficiis obsequiisque levinxerat; terminos quoque imperii, acquisita Cyrenæ urbe, ampliaverat; factasque jam tantus erat, ut non tam timeret hostes, quam timendus ipse hostibus esset.

CAP. VII Cyrene autem condita fuit ab Aristæo, cui nomen Batto propter linguæ obligationem fuit. Hujus pater Grinus, rex Theræ insulæ, cum ad oraculum Delphos, propter dedecus adolescentis filii non loquentis, Deum deprecaturus venisset, responsum accepit, quo jubebatur filius ejus Battus Africam petere, urbem¹ Cyrenen condere, usum linguæ ibi accepturus.

8. Hoc est; *Quæ afferret partem, cui suaveret, magnam potestatem & favorem populorum, ob memoriam Philippi mariti & Alexandri filii sui.*

9. Omnino legendum; præter provincias, quas acceperat, Paphlagoniam & Cappadociam, Caria, &c. Nam superius ipse Justinus

dixit; Cappadocia cum Paphlagonia Eumeni data. cap. 4;

10. Hoc est; Et vertit arma in proprios cives post bellum in Barbaros gestum.

CAP. VII. 1. Cyrenen Glossa est; nomen enim urbis non ab oraculo, sed a monte Cyra originem habuit.

rus. ² Cum responsum ludibrio simile videretur, propter solitudinem ³ Theræ insulæ, ex qua coloni ad urbem condendam in Africam tam vastæ regionis proficisci jubebantur, res omissa est. Interjecto deinde tempore, velut contumaces, pestilentia Deo parere compelluntur, quorum tam insignis paucitas fuit, ut vix unam navem complerent. Cum venissent in Africam, pulsus accolis, montem Cyran, & propter amœnitatem loci, & propter fontium ubertatem, occupaverè. Ibi Battus, dux eorum, linguæ apdis solutis, loqui primum cœpit: quæ res animos eorum, ⁴ ex promissis Dei jam parte percepta, in reliquam spem condendæ urbis accendit. Positis igitur castris, opinionem veteris fabulæ accipiunt, Cyrenen, eximiam pulchritudinis virginem, a Thessaliæ monte Pelio ab Apolline raptam, perlatamque in ejusdem montis iuga, cujus collem occupaverant, a Deo repletam, ⁵ quatuor pueros peperisse, Nômium, Aristæum, Authocum, Argæum: missos a patre Hypseo, rege Thessaliæ, qui perquirerent virginem, loci amœnitate captos in iisdem ternis cum virgine resedisse. Ex his pueris tres adultos in Thessaliam reversionis avia regna recepisse. Aristæum in Arcadia late regnasse, cumque primum & apium & mellis usum, & ⁶ lactis ac coagula, hominibus tradidisse, ⁷ solstitialesque ortus fideris

2. Noceat; cum responsum oraculi contemneretur, quia insula Thera vacua erat ab incolis.

3. Spartanorum colonia.

4. Quia Deus jam perfecerat partem promissorum.

5. Aliter Pindarus Od. 9. Pyth. & Diodor. 4. 83. qui Cyrenes filium unicum referunt Aristæum; Nômium vero & Agrium (Non Argæum, ut hic) Aristæi cognomina faciunt, qui ideo sic dictus, quod Venatione & pascendo pecori esset addictus. Nam ἄγριος est venator, & ῥόμῳ ἵππων pascere dicitur.

6. Docuit, qua arte coagulum ex lacte confici posset. Lactis

usus ad coagula est ratio lactis coagulandi, & ex coagulo caseum præmend.

7. Salmastius inquit, Aristæum primum observasse ortus Sirii, seu Caniculæ; & eos docuisse, ad ejus ortum attendentes, ei sacrificare: quare legit, solstitialis ortus fideris; & per solstitiale sidus intelligit sirium, qui non longe post solstitium oritur: & solstitium Veteres non pro eo puncto, quo committitur, interdum acceperunt; sed totum mensem ei tempori dederunt. Paterat etiam, inquit idem, legi, solstitiales ortus Sirii. Alii per sideris intelligunt solem, ἱερίστους.

8. Hoc

sideris primum invenisse. Quibus auditis, Battus virginis nomine ex responsis ⁸ agnito, urbem Cyrenen condidit.

CAP. VIII. Igitur Ptolemæus hujus urbis auctus viribus bellum in adventum Perdiccæ parabat. Sed Perdiccæ plus odium arrogantiae, quam vires hostium nocebant; quam exosi etiam socii ad Antipatrum gregatim profugiebant. Neoptolemus quoque in auxilium Eumeni relictus, non solum transfugere, verum etiam prodere partium exercitum voluit. Quam rem cum præsensisset Eumenes, cum proditore decernere prælio necesse habuit. Victus Neoptolemus ad Antipatrum & Polyperchonta profugit; hisque persuadet, ut continuatis ¹ mansionibus, læto ex victoria & securo fuga sua, Eumeni superveniant. Sed res Eumenem non latuit. Itaque insidiæ in insidiatores versæ: & qui securum aggressuros se putabant, ² securis in itinere, & pervigilio noctis fatigatis occursum est. In eo prælio ³ Polyperchon occiditur. Neoptolemus quoque cum Eumene congressus diu mutuis vulneribus acceptis colluctatus est; in summa victus occumbit. Victor igitur duobus præliis continuis Eumenes afflictas ⁴ partes transitione sociorum paululum sustentavit. Ad postremum tamen Perdicca occiso, ab exercitu hostis cum

8. Hoc dele. Sententia est; condidit urbem ex responsis, id est, ut oraculum iusserat; & vocavit Cyrenen a Virginis nomine.

CAP. VIII. 1. Mansiones proprie sunt habitationes, ad quas viatores interventu noctis se recipiunt. Hic autem mansiones sunt castra, inquit Freinshem. atque eadem Phraſis Justinii cum illis Livii 23. 12. Quintis castris Iulium pervenit. Curt. 4. 2. Unde in castris pervenit ad Euphratem.

2. Securis & fatigatio transponi debent; quippe securi erant in pervigilio noctis, & fatigari in itinere. Dici quidem potest, securis in itinere, sed non fatigatio pervigilio noctis; nisi velis eos

fecisse iter usque ad pervigilium noctis, & tum esse fatigatos. Forſan tamen hic est verborum ordo; Occursum est iis fatigatis, securis (hoc est, qui securi erant) in itinere, & propter pervigilium noctis: vel sic, in pervigilio noctis occursum est iis securis in itinere, & fatigatis.

3. Crateros legendum esse, non solum ex Diodor. Plur. & Probo, sed ex sequente lib. 14. cap. 5. constat; ubi hæc sunt verba; Ut Polyperchonta a Grecia redire in Macedoniam cogunt. Non igitur hoc prælio ceciderat, quævis eandem lectionem secutus sit Oroſius, 3. 23.

4. Debilitatos.

O 3

LIBER

cum Pithone, & Illyrio, & Alceta fratre Perdicæ, appellatur: bellumq; adversus eos Antigono decernitur.

LIBER XIV.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. Eumenis in bello adversus Antigonom prudentia & fortitudo.
2. Prælio victus obsidetur, liberatur, ad Argyraspidas confugit, eosque ad suas partes pertrahit.
3. Dum Argyraspides Eumenis imperia contemnunt, hostium virtute superantur. Unde in Eumenem conjunctio.
4. Eumenis captivi ad Argyraspidas oratio, qua petit ut sibi inter eos mori liceat: Petitione frustratus proditorum capita devoveret, & Antigono victus traditur.
5. Cassander, Aridei vicer gerens, Græcia civitates opprimis, & in Macedoniam adversus Olympiadem proficiscitur.
6. Olympias fugit, obsidetur, victori Cassandra se tradit, cujus jussu interficitur.

CAP. I.

EUmenes, ut Perdiccam occisum, se hostem a Macedonibus judicatum, bellumque Antigono decretum cognovit; ¹ ultro ea militibus suis indicavit, ne fama aut rem in majus extolleret, aut militum animos rerum novitate terreret; simul ut, ² quomodo circa se animati essent, cognosceret, sumpturus consilium ex motu universorum. Constanter tamen præfatus est, si cui hæc terrori essent, habere eum discedendi potestatem. Qua voce adeo cunctos in studium partium suarum induxit,

CAP. I. 1. Ita Galba quasdam defecisse legiones ultro suis militibus narrat; ne dissimulata seditio in majus cresceret. Tacit. Hist. 1. 18. Atque idem Vitellium arguit, quod, fractis apud Cremonam rebus, stulte cladem dissimulando, & læta omnia fingendo, re-

media patiens malorum, quam mala distulerit: cum consenti consulantq; superfuture adhuc fuerint spes viresque. 2. Ut cognosceret an milites donec circa se affecti essent, & sumeret consilium ex eorum benevolentia, vel timore.

3. Pro-

fluxit, ut ultro illum omnes hortarentur, *rescissurosque se ferro de rebus Macedoniam* affirmarent. Tunc exercitu in Ætoliā promotō, pecunias civitatibus imperat; recusantes dare hostiliter diripit. Inde 4 Sardis profectus est ad Cleopatram, sororem Alexandri Magni, ut ejus voce centuriones principesque confirmaret, 5 exstimaturos ibi majestatem regiam verti, unde soror Alexandri staret. Tanta venerationis magnitudinis Alexandri erat, ut etiam per vestigia mulierum favor 6 sacrati ejus nominis quæreretur. Cum reversus in castra esset, epistolæ totis castris abjectæ inveniuntur; quibus iis, qui Eumenis caput ad Antigonom detulissent, magna præmia definiebantur. His cognitis, Eumenes, vocatis ad concionem militibus, primo gratias agit, quod nemo inventus esset, qui spem cruenti præmii 7 fidei sacramenti anteponeret; deinde callide subnectit, confitens has a se epistolas ad experiundis suorum animos esse. Caterum salutem suam in omnium potestate esse; nec Antigonom, nec quemquam ducum sic velle vincere, ut ipso in se exemplum pessimum statuatur. Hoc facto, & 8 in præsentibus animos retinuit, & in futurum providit, ne, si quid simile accidisset, non se ab hoste corrumpi, sed ab duce tentari arbitrarentur. Omnes igitur operam suam certatim 9 ad custodiam salutis ejus offerunt.

CAP.

3. Ætolia est in Europa; at cum hæc in Asia Minori ageretur, is. Vols. optime emendat in Ætulam, aut in Ætulanam. Est enim ea Armeniæ minoris portio in Cappadocia; ubi hæc esse gesta patet ex Diodor. 49. lib.

4. Asiæ civitas in Lydia.

5. Hoc est; Qui crederent illos habere auctoritatem regiam, qui- bus faveret soror Alexandri.

6. (i. e.) consecrati, vel inter ceteros relati, vel sacrosancti; Quales omnes reges censebantur.

7. Non sacramento, ut vulgo. Rectius enim est fides sacramenti, i. e. iurijurandi, quam sacramen-

tum fidei. Cic. 3. Off. Est autem ius bellicum, fidesq; iurijurandi, sepe cum hoste servanda. Dicitur quoque religio sacramenti, religio iurijurandi. Sententia est: agit grates, quod nemo inventus esset, qui propter spem præmiorum mallet sanguine ducis se cruentare, quam fidem (religionem) sacramenti servare.

8. In præsentibus, & in præsentia Latini est: sed forsitan scripsit Justinus, in præsens; quod statim addit in futurum.

9. A militibus decretum est, ut mille vicissim exoubias agerent circa eum. Plutar.

CAP.

CAP. II. Cum interim Antigonus cum exercitu supervenit, castrisque positis, postera die in aciem procedit. Nec Eumenes moram praelio fecit: qui victus in munitum quodam² castellum confugit: ubi, cum videret se fortunam obsidionis subiturum, & majorem exercitus partem dimisit, ne aut consensu multitudinis hosti traderetur, aut obsidio ipsa multitudine gravaretur. Legatos deinde ad Antipatrum, qui solus par Antigoni viribus videbatur, supplices mittit: a quo cum⁴ auxilia Eumeni missa Antigonus didicisset, ab obsidione recessit. Erat quidem solutus ad tempus metu mortis Eumenes: sed nec salutis, dimisso exercitu, magna spes erat. Omnia igitur circumspectanti optimum visum est, ad Alexandri Magni & Argyraspidas, invictum exercitum, & tot victoriarum præfulgentem gloria, decurrere. Sed Argyraspides post Alexandrum omnes duces fastidiebant, sordidam militiam sub aliis, post tanti regis memoriam, existimantes. Itaque Eumenes blandimentis agere, suppliciter singulos alloqui, nunc commilitones suos, nunc patronos appellans, nunc periculorum & operum Orientalium socios: nunc refugia salutis suæ, & unicus² præsidia commemorans: solos esse, quorum virtute Oriens sit domitus; solos, qui militiam Liberi patris, qui Herculis monumenta superarint; per hos Alexandrum Magnum factum; per hos divinos honores & immortalem gloriam consequutum: orat ut non tam ducem se, quam commilitonem recipiant, unumque ex corpore suo esse velint. Recaptus hac lege, paulatim imperium, primum monendo singulos, mox quæ perperam facta erant blande corrigendo, usurpat: nihil in castris sine illo agi, nihil administrari sine solertia illius poterat.

CAP.

CAP. II. 1. Melius quo se. praelio victus.

2. Plut. Noram in Cappadocia, ac Licaonia confinibus esse dicit. Strab. l. 12. juxta Taurum locat.

3. Scribit Plut. Eumenem cum quingentis equitibus, pedibus vero ducentis se in Noram recepisse, cum prius reliquos milites dimi-

ssisset.

4. Plutarchus, Antigono Noram obsidente, vita excessisse Antipatrum testatur, aliamque ob causam hanc fuisse dimissam obsidionem.

5. Horum multi annos septuaginta nati erant. Nullus sexagenario minor. Plut. in Eumene.

CAP.

CAP. III. Ad postremum cum Antigonum venire cum exercitu nuntiatum esset, ¹ compellit eos in aciem descendere. Ibi, dum ducis imperia contemnunt, ² hostium virtute superantur. In eo prælio non gloriam tantum tot bellorum, cum conjugibus & liberis, sed & præmia longa militia parata, perdidērunt. Sed Eumenes, qui auctor cladis erat, nec aliam spem salutis reliquam habebat, victos hortabatur: Nam & virtute eos superiores fuisse affirmabat: quippe ab his quinque millia hostium caesa: & si in bello perstent, ultro hostes pacem petituros. Damna, quibus se victos putent, duo millia mulierum, & paucos infantes, & servitia esse, quæ melius vincendo possint reparare, quam deserendo victoriam. Porro Argyraspides, neque fugam se tentaturos dicunt, post damna ³ patrimoniorum, & post conjuges amissas, neque bellum gesturos contra liberos suos; ultroque eum convitiis agitant, quod se ⁴ post tot annos emeritorum stipendiorum redeuntēs demum cum præmiis tot bellorum, ab ipsa missione rursus in novam militiam, immensaque bella revocerit, & a laribus jam quodammodo suis, & ab ipso limine patriæ abductos inanihus promissis deceiverit: nunc quoque amissis omnibus felicis militiæ questibus, ne victos quidem in misera & inopis senecta quiescere sinat. Ignaris deinde ducibus, confestim ad Antigonum legatos mittunt, petentes ut ⁵ sua reddi jubeat. Is redditurum se pollicetur, si Eumenem sibi tradant. Quibus cognitis, Eumenes cum paucis fugere tentavit: sed retractus, desperatis rebus, cum concursus multitudinis factus esset, petit ut postremum sibi alloqui exercitum liceret.

CAP.

CAP. III. 1. Forſan etiam pellit, quæ conjunctio eſt valde emphatica, ut appareat ſumma Eumenis auctoritas apud Argyraſpidas; locumque huic egregie illuſtrat.

2. Plur. equitatu quidem victorem fuiſſe Antigonum ſcribit: quæ vero cum Argyraſpidis pugnavit, ſumma vi proſuſ fuiſſe ſuperatum.

3. Hic Patrimonia dicuntur, quæ poſt vocantur præmia bellorum & queſtus militiæ. Nec mo-

do quæ hæreditate ad aliquem devolvuntur, patrimonium ſunt, ſed & quæ ipſe ſua opera & labore ſibi quærit. Supra 9. 2. Terra non patrimonius Seythas dicitur. Alii male legunt matrimoniorum.

4. Pro tot annis poſt emerita ſtipendia. Emeritus miles eſt, qui ſtipendia mereri deſiit; diciturque ita active. At emerita ſtipendia dicuntur paſſive: pro ſuſitis ſtipendiis.

5. Conjuges, liberos, & cetera quæ amiſerant.

CAP.

CAP. IV. Jussus ab universis dicere, facto silentio laxatisque vinculis, prolatam, sicut erat catenatus, manum ostendit: Cernitis, milites, inquit, habitum atque ornamenta ducis vestri, quae mihi non hostium quisquam imposuit; nam hoc etiam solatio foret. Vos me ex victore victim, vos me ex imperatore captivum fecistis, quater intra hunc annum in mea verba jurejurando obstricti estis. Sed ista omitto. Neque enim miseros convitia decent. 4 Unum oro, si propositorum Antigoni in meo capite summa consistit, inter vos me velitis mori. Nam neque illius interest, quemadmodum aut ubi cadam; & ego suero ignominia mortis liberatus. Hoc si impetro, salvo vos jurejurando, quo toties vos sacramento mihi devovistis. Aut si ipsos pudet roganti vim adhibere, ferrum huc date; & permittite, quod vos facturos pro imperatore jurastis, imperatorem pro vobis sine religione jurisjurandi facere. Cum non obtineret, preces in iram vertit. At vos, ait, devota capita, respiciant Dii perjurorum vindices; talesque vobis exitus dent, quales vos ducibus vestris dedistis. Nempe vos iidem paulo ante & Perdiccae sanguine estis aspersi, & in Antipatrum eadem moliti. Ipsum denique Alexandrum, si fas fuisset eum mortali manu cadere, interementuri; 7 quod maximum erat, seditionibus agitastis. Ultima nunc ego perfidorum victima, 8 has vobis ducas atque 9 inferias dico; ut inopes extorresque omne aerum in hoc castrensi exilio agatis; devorentque vos arma vestra, quibus plures vestros, quam hostium duces, absumpistis. Plenus deinde irae custodes suos praecedere ad Antigoni castra

ce-

CAP. IV. 1. Mss. loquar & respon-

dentat. 2. Ter Probus Eum.

3. Pro obstrictis vas: Verbo passivo posito pro activo cum pronomine reciproco. Al. 11. 3. dicit, obstringere se.

4. Hoc est; Unum rogo, ut permittatis me mori inter vos, si Antigonus punit se non posse, me vivo, exequi ea quae proposuit.

5. Expungendum est sacramentum, aut hoc in locum 7 jurejurando substituendum. Gronovius sa-

men utrumque servat, & pro quo toties legit qui toties.

6. Exeorata.

7. Erichonemius quod proximum. Ita Livius 13. 13. Ad rebellandum neque vires, neque ducem habebant: proximum bello quod erat, in latrocinium versi.

8. Neque illas irritas: a No-

minat. Dirae. 9. Inferiae sunt sacrificia, quae inferis solvantur, unde inferias facere, est manes sacrificiis placare.

10. Schef-

cepit. Sequitur exercitus, ¹⁰ prodito imperatore suo & ipse captivus, triumphumque de se ipso ad victoris sui castra ducit; ¹¹ omnia ¹² auspicia regis Alexandri, & tot bellorum ¹³ palmas laureaſque una ſecum victori tradens: & ne quid deeſſet pompæ, elephanti quoque & auxilia Orientalia ſubſequuntur. Tanto ¹⁴ pulchrior hæc Antigono, quam Alexandro tot victoriæ fuerunt; ut cum ille Orientem vicerit, hic etiam eos, a quibus Oriens victus fuerat, ſuperaverit. Igitur Antigonus domitores illos Orbis exercitui ſuo dividit, redditis quæ in victoria ceperat. Eumenum vero, ¹⁵ verecundia prioris amicitia, in conſpectum ſuum venire prohibitur, assignari ¹⁶ cuſtodibus ¹⁷ præcepit.

CAP. V. Interea Eurydice, uxor Aridæi regis, ut Polyperchonta a Græcia redire in Macedoniam cognovit, & ab eo arceſſitam Olympiadem; muliebri amulatione pereuſſa, abutens ¹ valetudine viri, cuius officia ſibi vindicabat, ſcribit regis nomine Polyperchonti, *Cassandro exercitum tradat, in quem regni administrationem rex tranſtuleris*: eadem & in Aſiam Antigono per epiſtolas nuntiat. Quo beneficio devinctus Caſſander nihil non ex arbitrio muliebris audaciæ gerit. Deinde profectus in Græciam multis civitatibus bellum infert: quarum excidio, veluti vicino incendio, territi Spartani, urbem quam ſemper armis, ² non muris defendebant, tum contra reſponſa fatorum & veterem majorum

glo-

10. Schefferus probat lectionem: *Fabri, ſequitur exercitus proditor imperatoris ſui, & ipſe captivus*; mavult tamen ſic diſtinguere, *ſequitur exercitus prodito imperatore ſuo, & ipſe captivus, ut in roſtris prodito imperatore ſuo intelligatur cauſſa, quare non imperator magis, quam exercitus, captivus fuerit.*

11. Felicem fortunam.

12. Quæ auſpicato geſſerat Alexander.

13. Palma eſt ſignum victoriæ, quo magis enim deprimitur, eo magis ſurgit. Laurea item, ſicut

& palma ſemper ſolis floret, perpetuam itaque denotat juventutem.

14. Victoria ſc. Quia nimirum illos vicit Antigonus, quibus illas victorias conſecutus eſt Alexander.

15. Quia Eumenes jam captivus.

16. A quibus jugulatus eſt. *Plut. Prob.*

17. Mira locutio, quaſi non ipſe assignaverit. Forſan legendum; *aſſervari præcepit.*

CAP. V. 1. *Marke.*

2. Ex præceptis *Zeyngi* nullis manibus clucta fuit *Lacedæmoniarum* civitas.

3. *Teſti.*

gloriam, armis diffisi, murorum praesidio includunt. Tantum eos degeneravisse a majoribus, ut, cum multis seculis murus urbi civium virtus fuerit, tunc cives salvos se fore non existimaverint, nisi intra muros laterent. Dum hac aguntur, Cassandrum a Græcia turbatus Macedoniae status domum revocavit. Namque Olympias, mater Alexandri Magni regis, cum Epiro in Macedoniam, prosequente ¹ Æacide, rege Molossorum, veniret, prohiberi que finibus ab Eurydice & Aridæo rege cœpisset; seu memoria mariti, seu magnitudine filii, & indignitate rei, moti Macedones ad Olympiadem transiere; cujus jussu & Eurydice, & rex occiditur, sex annis post Alexandrum potitus regno.

CAP. VI. Sed nec Olympias diu regnavit. Nam cum principum passim cædes, muliebri magis, quam regio more fecisset, favorem sui in odium vertit. Itaque audito Cassandri adventu, diffisa Macedonibus, cum nuru Roxane, & ² nepote Hercule, in ³ Pydnam urbem concedit. Proficiscenti ⁴ Deidamia, Æacidae regis filia, & Thessalonice privigna, & ipsa clara Philippi patris nomine, multaque aliae principum matronæ, speciosus magis quam utilis grex, comites fuere. Hæc cum nuntiata Cassandro essent, statim citato cursu Pydnam venit, & urbem obsidione cingit. Cum fame ferroque urgeretur Olympias, longæ obsidionis radio, pacta salute, victori se tradidit. Sed Cassander, ad concionem vocato populo, sciscitaturus quid de Olympiade fieri velint, subornat parentes intersectorum, qui sumpta lugubri veste crudelitatem mulieris accusarent. A quibus accensi Macedones, sine respectu pristinae majestatis, occidendam decernunt: immemores prorsus, quod per filium ejus, virumque non solum vitam ipsi inter finitimos tutam habuissent; verum etiam

3. Æacides ille rex fuit Epirotarum, & pater Pyrrhi ejus, qui cum Romanis bellum gessit; ut patet ex Diod. 19. 35.

CAP. VI. Barlines hic filius fuit. Roxanis Alexander vocabatur. At non Hercules hic fuit,

sed Alexander, ut apparet ex Pausania: legit ergo Vorstius Alexander pro Hercule.

2. Macedoniae urbs in Pieria regione.

3. Pyrrhi soror, Demetrii uxor.

am tantas opes imperiumque Orbis quæssissent. Sed Olympias ubi obstinatos, venire ad se armatos vidit, 4 veste regali, duabus ancillis innixa, ultro obviam procedit. Qua visa, 5 percussores attoniti fortuna majestatis prioris, & tot in ea memoriæ occurrentibus regum suorum nominibus, substituerunt; donec a Cassandro missi sunt, qui eam confoderent, non 6 refugientem gladium, 7 nec vulnera, aut muliebriter vociferantem; sed virorum more fortium, pro gloria veteris prosapiæ, morti succumbentem, ut Alexandrum posses etiam in moriente matre cognoscere. 8 Insuper exspirans capillis & veste crura contexisse fertur, ne quid posset in corpore ejus indecorum videri. Post hæc Cassander 9 Thessalonicen, regis Aridæi filiam, uxorem ducit: filium Alexandri cum matre in arcem Amphipolitanam custodiendos mittit.

4. Hoc exemplo Cleopatra maximos induit a cultus ad mortem se paravit: Florus, 4. 11.

5. Hoc est; Substituerunt percussores, attoniti ob magnitudinem prioris dignitatis, & quod tot nomina regum suorum redirent in memoriæ, eam fortunam aspiciendo.

6. Pausan. in Bæot. 553. 30. lapidibus obrutam Olympiadem tradit.

7. Juntæ nec ante vulnera. At Scheffer. mavult; sed nec ad vulnera. Non enim ante vulnera tantum, sed dum vulneraretur, inque ipsa morte se gessit fortiter.

8. Mss. quidam habent, Compsisse insuper exspirans: alii, cooperuisse. Lestio igitur vera videtur, Cooperuisse insuper exspirans capillis os, & veste crura con-

texisse fertur. Capillis non crura texit, sed os, & vultum. Ita Julius apud Suet. cap. 82. Toga caput obvolvitur, simul sinistra manu sinum ad ima crura deduxit, quo honestius caderet, etiam inferiore parte corporis velata. Ut honeste caderet, duas partes pavit velandas, inferiores & superiores; seu quod idem est, crura atque os.

9. Falsum hoc vel illud arguit, quod paulo ante claram Philippi (Amyntæ) patris nomine fuisse scribit. Forsan non error Justini; qui cum, ut supra, scripsisset Regis Philippi filiam, commentatoresq; scirent, Aridæum & Philip-pum vocatum fuisse, Aridæum hic designari crediderunt: cumq; id in margine primum notatum esset, irreplevit tandem in contextum.

LIBER XV.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. <i>Antigoni bellum adversus socios, in quo Demetrius F. superatus praelio.</i> 2. <i>Cassandri in familiam Alexandri M. servitia. Antigoni prosperi successus in bello.</i> 3. <i>Lyfimachi, Antigono opposi-</i>	<i>ti, virtutes & praeclara gesta.</i> 4. <i>Novus hostis Antigono accedit, nempe Seleucus, cujus origo, & res gesta subjiciuntur. Antigonus in praelio occumbit.</i>

CAP. I.

PERdicca & ¹ fratre ejus, Eumene ac Polyperchonte, cæterisque ducibus diversæ partis occisis, finitum certamen inter successores Alexandri Magni videbatur; cum repente inter ipsos victores nata discordia est: quippe ² postulantibus Ptolemæo & Cassandro & Lyfimacho, ut ³ pecunia in præda capta provinciæque dividerentur; Antigonus negavit, se in ejus belli præmia socios admissurum, in cujus pericula solus descenderit. Et, ⁴ ut honestum adversus socios bellum suscipere videretur, divulgat se Olympiadis mortem à Cassandro interfectæ ulcisci velle, & Alexandri regis sui filium cum matre. ⁵ obsidione Amphipolitana liberare. His cognitis, Ptolemæus & Cassander, inita cum Lyfimacho & Seleuco societate, bellum terra marique enixe instruant. Tenebat Ptolemæus Ægyptum cum Africæ parte majore, & Cipro, & Phœnice. Cassandro parebat Macedonia cum Græcia. Asiam & partes Orientis occupaverat Antigonus,

cu-

CAP. I. 1. Alceta.

2. Legatione missa, de qua Appian, bell. Syr. pag. 121.

3. Capta Glossatoris est, & explicat voces in præda.

4. Lepidus apud Sall: 3. 4. Dicta alia; sed certatum utring;

de dominatione.

5. Captivitate: nam Cassander Alexandrum cum matre Amphipolim miserat custodiendum. Vide lib. 2. c. 12. Quin vos in hac nostra castra ex ista obsidione transitis?

6. Urbs

cujus filius Demetrius, prima belli congressione, a Ptolemæo apud ⁶ Gamalam vincitur. In quo prælio major Ptolemæi moderationis gloria, quam ipsius victoriæ fuit. Siquidem & amicos Demetrii non solum cum suis rebus, verum etiam additis insuper muneribus ⁷, dimisit; & ipsius Demetrii privatum omne ⁸ instrumentum, ac familiam reddidit, adjecto ⁹ honore verborum; *Non se propter prædam, sed propter dignitatem inisse bellum; indignatum, quod Antigonus, devictis diversa factionis ducibus, solus communis victoriæ ¹⁰ præmia corripisset.*

CAP. II. Dum hæc aguntur, Cassander ab Apollonia rediens incidit in ¹ Abderitas, qui, propter ranarum muriumque multitudinem relicto patriæ solo, sedes quærebant: veritus ne Macedoniam occuparent, facta pactione in societatem eos recipit; agrosque iis ultimos Macedoniæ assignat. Deinde, ne ² Hercules, Alexandri filius, qui fere annos quatuordecim excesserat, favore paterni nominis in regnum Macedoniæ vocaretur, occidi eum tacito cum matre Barsine jubet, corporaque eorum terra obrui, ne cædes ³ sepultura proderetur: & quasi parum facinoris ⁴ in ipso primum rege, mox in matre ejus Olympiade, ac filio admisisset; ⁵ alterum quoque filium cum matre Roxane pari fraude interficit; scilicet quasi regnum Macedoniæ, quod affectabat, aliter consequi quam scelere non posset.

6. Urbs hæc Gaze proxima, quippe in Idumæa est. Diod. l. 19.

7. Juntæ bonoravit.

8. Supellestem.

9. Verbis bonorificis: sic amat loqui Noster.

10. Val. Max. dixit corripere opes: & Tacit. Ann. 13. corripere pecunias.

CAP. II. 1. Diod. l. 20. Antagoras nominat, & a Perdicæa, juxta Orbitæum Pæoniæ montem, collocatos ait.

2. Quem Polyperchon, a Cassan-

dro corruptus, interemit, annos natum 17. Diod.

3. Per sepulturam intelligitur hic exustio cadaveris in rogo, ut pluribus ostendit Cl. Cuperus Obsevar. lib. 1. cap. 7.

4. Alexandro.

5. Factum hoc jam ante fuerat. Hujus alterius filii nomen fuit & Alexander, quem cum matre Roxane ut obruncaret, Glauciæ Præfecto custodiæ Cassander imperavit. Diod. 19. 105.

ser. Interea Ptolemæus ⁶ cum Demetrio ⁷ navali prælio iterato concreditur; & amissa classe, hostique concessa victoria, in Ægyptum refugit. Demetrius filium Ptolemæi Leontiscum & fratrem Menelaum, amicosque ejus cum privati instrumenti ministerio, ⁸ pari provocatus antea munere Ægyptum remittit: & ut appareat eos non odio, sed dignitatis gloria accensos, donis muneribusque inter ipsa bella contendebant. Tanto honestius tunc bella gerebantur, quam nunc amicitia coluntur. Hac victoria elatus Antigonus regem se cum Demetrio filio appellari a populo jubet. Ptolemæus quoque, ne minoris apud suos auctoritatis haberetur, rex ab exercitu cognominatur. Quibus auditis, Cassander & Lyfimachus & ipsi regiam sibi majestatem vindicaverunt. Hujus honoris ornamentis tamdiu omnes abstinuerunt, quamdiu filii regis sui superesse potuerunt. Tanta in illis verecundia fuit, ut, cum opes regias haberent, regum tamen nominibus a quo animo caruerint, quoad Alexandro justus hæres fuit. Sed Ptolemæus & Cassander, cæterique factionis alterius duces, cum carpi se singulos ab Antigono viderent; ⁹ dum privatum singulorum, non commune universorum ¹⁰ bellum ducunt, nec auxilium ferre alter alteri volunt, quasi victoria unius, non omnium foret, per epistolas se invicem confirmantes, tempus & locum cœundi condicunt, bellumque communibus viribus instruunt. Cui cum Cassander interesse propter finitimum bellum non posset, Lyfimachum cum ingentibus copiis in auxilium fociis mittit.

CAP.

6. Victoria Demetrii ad Cyprum de Ptolemæo fuit. Paucis ante diebus Athenas a Demetrii Phaleræi tyrannide liberavit.

7. Vocabulum iterato non ad prælio sed ad concreditur referendum; non enim fuit superius navale prælium. Est autem iterato concredi, secunda vice, altero prælio pugnare. Ita sæpe noster.

8. Cum ipse tale munus a Ptolemæo ante recepisset.

9. Dum singuli separatim in

eum, & non omnes simul, bellum gerunt, nec alter alteri vult dare auxilium.

10. Quidam explicant bellum gerunt. At ducere hic est idem quod putare, credere. Ut sitientia, carpi ab Antigono, qui singuli perperam habeant periculum, bellum, quod gerit cum altero, ad se nil pertinere; ideo nec necessum esse, ut auxilium alteri ferant.

CAP.

CAP. III. Erat hic ¹ Lysimachus illustri quidem Macedoniæ loco natus, sed virtutis experimentis omnino nobilitate clarior; quæ tanta in illo fuit, ut animi magnitudine, philosophia ipsa viriumque gloria omnes, per quos Oriens domitus est, vicerit. Quippe cum Alexander Magnus Callisthenem philosophum, ² propter salutationis Persicæ interpellatum morem, insidiarum, quæ sibi paratæ fuerant, conscium fuisse ³ iratus finxisset; eumque, truncatis crudeliter omnibus membris, abscissisque auribus, ac naso, labiisque, deforme ac miserandum spectaculum reddidisset, insuper cum cane in cavea clausum, ad metum cæterorum circumferret: tunc Lysimachus, ⁴ audire Callisthenem, & præcepta ab eo virtutis accipere solitus, misertus tanti viri, non culpæ, sed libertatis pœnas pendentis, venenum ei in remedium calamitarum dedit. Quod adeo ægre Alexander tulit, ut eum ⁵ objici ferocissimo leoni juberet. Sed, cum ad conspectum ejus concitatus leo impetum fecisset, manum amiculo involutam Lysimachus in os leonis immerfit, arreptaque lingua, feram exanimavit. Quod cum nuntiatum regi esset, admiratio in satisfactionem cessit; cariorumque eum propter constantiam tantæ virtutis habuit. Lysimachus quoque magno animo regis veluti parentis contumeliam tulit. Denique omni ex animo hujus facti memoria ⁶ exturbata, postea in India insectanti regi quosdam palantes hostes, cum a satellitum turba equi sui celeritate desertus esset, solus ei per immensas arenarum moles cursu comes fuit. Quod idem antea Philippus frater ejus cum facere voluisset, inter manus regis expiraverat. Sed Lysimachum desiliens equo Alexander

CAP. III. I. Agathoclis filius e custodibus Alexandri.

2. Hoc est; Cum Author fuisset abruptæ consuetudinis Alexandrum more Persarum salutandi, &c.

3. Gronov. mallet, ratus vinxisset, hoc est, in vincula conjecisset.

4. Qui olim solebat audire. Non enim tunc audiebat eum, cum

clausus esset cavea, sed jam olim liberum adhuc, & in exercitu versantem.

5. Fabulam esse putat Q. Cur. hinc ortam, quod Lysimachus quondam cum venaretur in Syria, solus Leonem occiderat, &c.

6. Sic Plaut. Cur. A. 11. Sc. 2: Auscultes mihi, atq; exturbes ex animo ægritudinem,

lexander hastæ cuspide ita in fronte vulneravit, ut sanguis aliter claudi non posset, quam 7 diadema sibi demptum rex, alligandi vulneris causa, capiti ejus imponeret. * Quod auspiciū primum regalis majestatis Lysimacho fuit. Sed & post mortem Alexandri, cum inter successores ejus provinciæ dividerentur, ferocissimæ gentes, quasi omnium fortissimo, assignatæ sunt: adeo etiam consensu univerſorum palmam virtutis inter cæteros tulit.

CAP. IV. Priusquam bellum inter Ptolemæum, sociosque ejus, adversus Antigonum committeretur, repente ex Asia majore digressus Seleucus, novus Antigonon hostis accesserat. Hujus quoque & virtus clara & origo admirabilis fuit. Siquidem mater ejus Laudice, cum nupta esset Antiocho, claro inter Philippi duces viro, visa est sibi per quietem ex concubitu Apollinis concepisse; gravidamque factam munus concubitus anulum a Deo accepisse, in cujus gemma anchora sculpta esset; jussaque donum filio, quæm peperisset, dare. Admirabilem fecit hunc visum & anulus, qui postera die, ejusdem sculpturæ, in lecto inventus est, & figura anchoræ, quæ in femore Seleuci nata cum ipso parvulo fuit. Quamobrem Laudice anulum Seleuco, eunti cum Alexandro Magno ad Persicam militiam, edocto de origine sua, dedit. Ubi post mortem Alexandri, occupato regno Orientis, urbem condidit, ibique geminæ originis memoriam consecravit. Nam & urbem ex Antiochi patris nomine Antiochiam vocavit, & campos vicinos urbi Apollini

dica-

7. *Regium insigne*, alii vero fasciam e panno linteove factam intelligunt, *παρὰ τὸ διαδῆναι*, anectendo.

8. Habuit & auspicia futuræ magnitudinis, quod ex seqq. apparet; sed hoc fuit *primum*.

9. *Thraces*, & Pontici maris accolæ. Supra, 13. 4.

CAP. IV. 1. Sic differunt cœlatura & sculptura materia; sculptor marmoris dicitur non cœla-

tor; auri & argenti cœlatura, non sculptura.

2. Dicitur est *Nicator*. Sic *Antimian*. lib. 23. 16. *Nicatori Seleuco victoriarum crebritas hoc indiderat cognomentum*. Et sanum, Seleuco a filio Antigono consecratum, dictum fuit *Nicator*, *Antimian*. in Syriac. 129. In Numismatis tamen & alibi *Nicanor* Seleucus hic cognominatur.

3. *Impressa fuit a natura*.

4. 4.

dicavit. Originis ejus argumentum etiam in posteris mansit: siquidem filii nepotesque ejus, anchoram in femore, veluti 4 notam generis naturalem, habuere. Multa in Oriente, post divisionem inter socios regni Macedonici, bella gessit. Principio Babyloniam cepit: inde, auctis ex victoria viribus, Bactrianos expugnavit. Transiitum deinde in Indiam fecit, quæ post mortem Alexandri, veluti cervicibus jugo servitutis excusso, præfectos ejus occiderat. Auctor libertatis 5 Sandrocottus fuerat: 6 sed titulum libertatis post victoriam in servitutem verterat. Siquidem occupato regno, populum, quem ab externa dominatione vindicaverat, ipse servitio premebat. Fuit hic quidem humili genere natus, sed ad regni potestatem majestate numinis impulsus. Quippe cum procacitate sua Alexandrum regem offenderet, interfici a rege jussus salutem pedum celeritate quæsierat: ex qua fatigatione, cum somno captus jaceret, leo ingentis formæ ad dormientem accessit, sudoremque profluentem lingua ei deterisit, expergefactumque blande reliquit. Hoc prodigio primum ad spem regni impulsus, contractis latronibus, Indos ad novitatem regni sollicitavit. Molienti deinde bellum adversus præfectos Alexandri elephanta ferus infinitæ magnitudinis ultro se obtulit, 7 & veluti domita mansuetudine, eum tergo excepit; duxque belli, & præliator insignis fuit. Sic acquisito regno, Sandrocottus ea tempestate, qua Seleucus futura magnitudinis fundamenta jaciebat, Indiam possidebat: cum quo facta pactione Seleucus, compositisque in Oriente rebus, in bellum Antigoni descendit. Adunatis igitur 8 omnium sociorum copiis, prælium committitur: in eo Antigonus occiditur; Demetrius, filius ejus, in fugam vertitur. Sed socii profligato hostili bello denuo

4. *Ingenium signum vocat Anton. de Antiochia; — Illa Seleucum Nuncupat, ingenium cujus fuit Anchora signum. Suet. in Aug. cap. 80. Genitivam notam.*

5. *Al. Andracottus. Multa autem hujusmodi sunt, quibus 8 modo præponitur, modo non.*

6. *Hoc est; Sed post victoriam*

eos redegerat in servitutem, quibus promiserat libertatem.

7. *Hoc est; Et tanquam si esset domitus, & in bello, & in prælio fortiter pro illis pugnavit.*

8. *LXIV. M. peditum, equitum X. M. D. Elephanti 400. currus 120.*

LIBER

in semetipsos arma verterunt: & cum de præda non convenirent, iterum in duas factiones diducuntur. Seleucus Demetrio, Ptolemæus Lyfimacho junguntur. Cassandro defuncto Philippus filius succedit. Sic, quasi ex integro, nova Macedonia bella nascuntur.

LIBER XVI.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. Antipater, Cassandri filius, fit parricida. Demetrius Alexandrum, Cassandri F. interficit, & Macedoniam usurpat.
2. Demetrius prælio fusus fugatur. Antipater parricida sedepcrit. In Cassandri familiam numinis vindicta. Ptolemæi placidum fatum.
3. Bellum Pyrrhi & Lysimachi. De Heraclea origine & statu digressio.
4. Clearchi, tyranni Heracleansis, artes luculenter describuntur.
5. Quibus rationibus Clearchus tyrannidem firmaverit. Clearchus tandem a Chione & Leonide, juvenibus nobilissimis, obtruncatur. Post Clearchi supplicium Heraclea conditio.

CAP. I.

Post Cassandri regis filiique ejus¹ Philippi continuas mortes; Thessalonice regina, uxor Cassandri, non magno post tempore, ab Antipatro filio, cum vitam etiam per ubera materna deprecaretur, occiditur. Causa parricidii fuit, quod post mortem mariti, in divisione inter fratres regni, propensior fuisse Alexandro videbatur. Quod facinus in eo gravius omnibus visum est, quod nullum maternæ fraudis vestigium fuit. Quanquam in parricidio nulla satis justa causa ad sceleris patrocinia prætexi potest.² Ob hæc igitur Alexander

CAP. I. 1. Qui eodem ferè, quo Cassander, anno mortem obiit.

2. Mel. post hæc, ut Mss. habent. Nempe sequitur in ultionem maternæ necis, cui non recte præ-

mittitur ob hæc, quia dicit idem. Quid enim ob hæc? quam, ob factum parricidium, ne scilicet impunitum maneret.

3. Qui

ander, in ultionem maternæ necis gesturus cum fratre bellum, auxilium a Demetrio petit: nec ³ Demetrius, spe invadendi Macedonici regni, moram fecit. Cuius adventum verens Lysimachus persuadet genero suo Antipatro, ut malit cum fratre in gratiam reverti, quam paternum hostem in Macedoniam admitti. Inchoatam igitur inter fratres reconciliationem cum præsensisset Demetrius, per insidias ⁴ Alexandrum interficit; occupatoque Macedonia regno, cædem apud exercitum excusaturus, concionem vocat. Ibi priorem se petitum ab Alexandro allegat; ne fecisse se, sed ⁵ occupasse insidias. ⁶ Regem autem se Macedonia vel ætatis experientia, vel causis iustiorum esse. Patrem enim suum & Philippo Regi, & Alexandro Magno, socium in omni militia fuisse: liberorum deinde Alexandri ministrum, & ad persequendos defectores ducem extitisse. Contra Antipatrum, avum horum adolescentium, amariorum semper ministrum regni, quam ipsos reges fuisse. Cassandrum vero patrem, extinctorem regni domus, non feminis, non pueris pepercisse; nec cessasse, quoad omnem stirpem regniæ sobolis ⁷ deleret. Horum scelerum ultionem, quia nequisset ab ipso Cassandro exigere, ad liberos ejus translatam. Quamobrem etiam Philippum Alexandrumque, ⁸ si quis Maniam sensus est, non interfectores suos, ac stirpis suæ, sed ultores eorum, Macedonia regnum tenere malle. Per hæc ⁹ mitigato populo, rex Macedonia appellatur. Lysimachus quoque cum bello Doricetis, regis Thracum, premeretur, ne eodem tempore & adversus eum dimicare necesse haberet, tradita ei altera parte Macedonia, quæ Antipatro ejus genero obvenerat, pacem cum eo fecit.

CAP.

3. Qui & Poliorcetes dictus, hoc est, urbium obsessor.

4. Post convivium in urbe Larissa Thessaliæ Demetrius Alexandrum interemit.

5. Prævenisse.

6. Hoc est, Regnum Macedoniae debere sibi, quia major illius esset experientia, quam aliorum, ob ætatem maturiorem, & iustioribus de

causis.

7. Pro delevisset.

8. Hoc est; Si mortui afficiantur rebus humanis. Ita Servius Sulp. Quod si quis etiam Inferis sensus est, &c.

9. Id est, exercitu, qui Demetrii territus copiis, & Cassandri averfatus crimina, Demetrium Regem proclamavit.

CAP.

CAP. II. Igitur Demetrius, totius Macedoniae regni viribus instructus, cum Asiam occupare statuisset, iterato Ptolemæus, Seleucus, & Lyfimachus, experti priore certamine quantæ vires essent concordiae, pacta societate ² adunatisque exercitibus, bellum adversus Demetrium transferunt in Europam. His comitem se & belli socium jungit Pyrrhus, rex Epiri, sperans non difficiliter Demetrium amittere Macedoniam posse, quam acquisierat. Nec spes frustra fuit; quippe exercitu ejus corrupto, ipsoque in fugam acto, regnum Macedoniae occupavit. Dum hæc aguntur, Lyfimachus generum suum Antipatrum, regnum Macedoniae ademptum sibi ³ soceri fraude querentem, interficit; filiamque suam Eurydicen, querelarum sociam, in custodiam tradit: atque ita universa Cassandri domus Alexandro Magno, seu necis ipsius, seu stirpis extinctæ poenas, partim cæde, partim supplicio, partim parricidio, luit. Demetrius quoque a tot exercitibus circumventus, cum posset honeste mori, turpiter se dedere Seleuco maluit. Finito bello Ptolemæus cum magna rerum gestarum gloria moritur. Is contra jus gentium, ⁴ minimo natu ex filiis, ante infirmitatem regnum tradiderat, ejusque rei populo rationem reddiderat: ⁵ cuius non minor favor in accipiendo, quam patris in tradendo regno fuerat. Inter cætera patris & filii mutuae pietatis exempla, etiam ea res amorem populi juveni conciliaverat, quod pater, regno ei publice tradito, ⁶ privatus officium regi inter satellites fecerat, omnique regno pulchrius regis esse patrem duxerat.

CAP.

CAP. II. 1. *Pacta societate nimis longe abest ab iterato; Schesfer. igitur scribit comma post iterato, ut sensus sit; Asiam denique (iterato) voluisse occupare, quam scilicet possessam antea amiserat prælio cum Seleuco; de quo Noster lib. 15. 2.*

2. Errat Justinus; Dum Lyfimachus vastat Macedoniam, Ptolemæus classe Græciam circumvectus civitates sollicitabat.

3. *Lyfimachi.*

4. *Ptolemæo. Philadelphi, nato*

ex Berenice; nati enim ex Eurydice regno excludebantur Demetrii Phalarei consilio.

5. Hoc est, Qui tantum populi in se amorem expertus est, dum regnum accepit; quantum expertus erat patris, dum ipsi regnum tradidit.

6. Hoc est, Privatus functus est munere satellitis inter custodes corporis regis; putans sibi gloriosius, patrem esse Regis, quam Regem.

CAP.

CAP. III. Sed inter Lyfimachum & Pyrrhum regem, socios paulo ante adversus Demetrium, assiduum inter pares discordiæ malum bellum moverat. Victor Lyfimachus, pulso Pyrrho, Macedoniam occupaverat. Inde Thraciæ, ac deinceps ¹ Heracleæ bellum intulerat: cujus urbis & initia & exitus admirabiles fuere; quippe Bœotiis pestilentia laborantibus oraculum Delphis responderat, *coloniam in Ponti regione sacram Heraculi conderent*. Cum propter metum longæ ac periculose navigationis, mortem in patria omnibus præoptantibus, res omissa esset, bellum his Phocenses intulerunt: ² quorum cum adversa prælia paterentur, iterato ad oraculum decurrunt: responsum, *idem belli, quod pestilentie remedium fore*. Igitur conscripta colonorum manu, in Pontum delati, urbem Heracleam considerunt. Et quoniam fatorum auspiciis in eas sedes delati erant, brevi tempore magnas opes paravere. Multa deinde hujus urbis adversus finitimos bella, multæ etiam domesticæ-diffensiones fuere. Inter cætera magnifica, vel præcipue illud memorabile fuit. Cum erum potirentur Athenienses, victisq; Persis, Græciæ & Asiæ tributum ³ in tutelam classis descripsissent, omnibus cupide ad præsidium salutis suæ conferentibus; soli Heraclienses ob amicitiam regum Persicorum colationem abnuerant. Missus itaque ab Atheniensibus Lamachus cum exercitu ad extorquendum quod negatur; dum, relictis in litore navibus, agros Heracliensium populatur, classem cum majore parte exercitus naufragio repentinæ tempestatis amisit. Itaque cum neque mari posset, amissis navibus, neque terra auderet, cum parva manu inter tot ferocissimas gentes, reverti; Heraclienses ⁴ honestiorem beneficii, quam ultionis occasionem rati, instructos commeatibus auxiliisque dimit-
tunt:

CAP. III. 1. Urbs hæc ad Pontum juxta Mariandynos sita.

2. A quibus cum in præliis vinerentur.

3. Ad tuendam classem. Nam tueri domum, tueri classem dici-
tur pro sartam, sectam servare.

Plin. Pan. Tam parcus in edificando, quam diligens in tuendo.

4. Naufragio, cujus causa fuit repentina tempestas.

5. Hoc est; Arbitrantes sibi honestius illos beneficiis afficere, quam ulcisci injurias.

CAP.

tunt : Bene agrorum suorum populationem impensam existimantes, si, quos hostes habuerant, amicos reddissent.

CAP. IV. Passi sunt inter plurima mala etiam tyrannidem : siquidem cum plebs & ¹ novas tabulas & divisionem ² agrorum divitum impotenter flagitare, diu re in senatu ³ tractata, cum exitus rei non inveniretur ; ad postremum adversus plebem nimio otio lascivientem, auxilia a ⁴ Timotheo, Atheniensium duce, mox ab Epaminonda Thebanorum petivere. Utrisque negantibus, ad Clearchum, quem ipsi in exilium egerant, decurrunt. ⁵ Tanta calamitatum necessitas fuit, ut, cui patriam interdixerant, cum ad tutelam patriæ revocarent. Sed Clearchus exilio facinorosior redditus, & dissensionem populi occasionem invadendæ tyrannidis existimans, primo tacitus cum Mithridate, civium suorum hoste, colloquitur ; & inita societate paciscitur, ut revocatus in patriam, prodita ei urbe, præfectus ejus constitueretur. Postea autem insidias, quas civibus paraverat, in ipsum Mithridatem verterat. Namq; cum, velut arbiter civilis discordiæ de exilio reversus esset, statuto tempore, quo urbem Mithridati traderet, ipsum cum amicis suis cepit ; captumque, accepta ingenti pecunia, dimisit. Atque ut in illo subito se ex socio fecit hostem ; sic ex defensore senatoriæ causæ repente patronus plebis evasit ; & adversus auctores potentiæ suæ, a quibus revocatus in patriam, per quos in arcem collocatus fuerat, non solum plebem accendit, verum etiam nefandissima quæque tyranniæ crudelitatis exercuit. Igitur populo ad concionem vocato, ⁶ neque se affuturum amplius grassanti in populum senatui, ait ; intercessurum etiam, si in pristina servitia perseveret.

CAP. IV. 1. Livius 32. 38. duas hæc leges, alteram novarum tabularum, qua debitores ære alieno liberantur ; alteram agrorum virutum ex æquo dividendorum, ait esse duas faces novantibus res, ad plebem in optimates accendendam.

2. To divitum multis displicet : at non omnium agrorum divisio-

nem, sed illorum qui latifundia possidebant, plebs flagitabat.

3. Deliberata.

4. Filius Cononis, felicissimus bellator.

5. Necessitas eos impulit ad tantam necessitatem.

6. Se non auxilio esse ; vel, se non proteclurum.

7. Ho

7. Fsten
8. prosp
inter
punge
9. Silap
10.

ret: quod si ⁷ pares se crudelitati senatorum arbitrarentur, abiturum cum militibus suis, neque civilibus discordiis inter- futurum. Sin vero diffidant viribus propriis, vindicta se civium non defuturum. Proinde ⁸ consulant sibi ipsi, ju- beant abire se; an malint causæ popularis socum remanere. His verbis sollicitata plebs summum ad eum imperi- um defert; &, dum senatus potentia irascitur, in servi- tutem se tyrannicæ dominationis cum conjugibus & liberis tradit. Igitur Clearchus LX senatores compre- hensos (nam cæteri ⁹ in fugam dilapsi erant) in vincu- la compingit. Lætari plebs, quod a duce potissimum senatorum senatus deleteretur, ¹⁰ versaque vice, auxili- um eorum in exitium conversum esset. Quibus dum mortem passim omnibus minatur, ¹¹ cariora eorum pretia facit: siquidem Clearchus magna pecunia (quasi minis populi occulte eos substracturus) accepta, spolia- tos fortunis, vita quoque spoliavit.

CAP. V. Cognito deinde, quod bellum sibi ab iis qui profugerant, misericordia in auxilium sollicitatis civitatibus, pararetur, fervos eorum manumittit. Et, ne quid mali afflictis honestissimis domibus deesset, uxores eorum, filiasque nubere servis suis, proposita recusantibus morte, compellit, ut eo sibi fidiores, & dominis infestiores redderet. Sed matronis tam lugu- bres nuptiæ graviores repentinis funeribus fuere. I- taque multæ se ante nuptias, multæ in ipsis nuptiis, occisis prius novis maritis, interficiunt, & se tam fu- nestis calamitatibus, virtute ingenui pudoris, eripiunt. Prælium deinde committitur; quo victor tyrannus captivos senatores in triumphi modum ¹ per ora civi- um trahit. Reversus in urbem, alios vincit, torquet alios, alios occidit: nullus locus urbis a crudelitate ty-

7. Hoc est, validos satis ad re-
stendum.

8. Consulere sibi est idem, quod
prospicere sibi: at hoc in loco est
inter se consultare, deliberare. Ex-
pungendum est sibi.

9. Quidam Mss. melius, fuga
dilapsi.

10. Et mutatis rebus, illum

ipsum, qui venerat ad eorum au-
xilium, exitium illis intentare.

11. Quibus sese studebant a
morte liberare.

CAP. v. 1. Ora pro oculis, con-
spectu. Trahere idem quoque quod
ducere; sic Virg. Æn. 5. Avo puer-
um Astyanax trahēbat.

Q

2. Ho-

tyranni vacat. Accedit sævitia insolentia, crudelitati arrogantia. Interdum ex successu continuæ felicitatis obliviscitur se hominem; interdum Jovis se filium dicit. Bunti per publicum aurea aquila velut argumentum generis præferebatur; vestis purpurea & cothurnis regum tragicorum & aurea corona utebatur: filium quoque suum Ceraunon vocat; ut Deos non mendacio tantum, verum etiam nominibus illudat. Hæc illum facere duo nobilissimi juvenes Chion & Leonides indignantes, patriam liberaturi, in necem tyranni conspirant. Erant hi 7 discipuli Platonis Philosophi, qui virtutem, ad quam quotidie præceptis magistri erudiebantur, patriæ exhibere cupientes, quinquaginta cognatos, veluti clientes, in insidiis locant. Ipsi more jurgantium, ad tyrannum, veluti ad regem, in arcem contendunt: qui jure familiaritatis admissi, dum alterum priorem dicentem intentus audit tyrannus, ab altero obtruncatur. Sed & ipsi, sociis tardius auxilium ferentibus, a satellitibus obruuntur. Quare factum est, ut tyrannus quidem occideretur, sed patria non liberaretur. Nam frater Clearchi Satyrus eadem via tyrannidem invadit: multisq; annis, per gradus successionis, Heraclienfes sub regno tyrannorum fuere.

2. *Hominem se oblivisci, & dicere se filium Jovis, sunt eadem. At errat Schefferus; quippe aliud est nimia felicitate oblivisci fragilitatis humanæ, aliud jactare se Deorum filium. Nam ut Curt. ait, 4. 14. Fragilitatis humanæ nimia in prosperis oblivio est.*

3. *Purpura enim regum vestis.*

4. *Hoc est. Tonitru.*

5. *Hoc est; ut imitetur Deos non modo origine, quam falso divinam fingeat, sed etiam nominibus, &c.*

6. *Leon; ut ex Eclogis Memnonis apparet.*

7. *Præter hos alii complures commemorantur a Diog. Laertio in vita Plur. & Athenæo sub finem lib. xi.*

8. *Clearcho, qui primus Hera-*

clea Tyrannidem invasit, succedere filii Timotheus, deinde Dionys. Dionysio item filii Zairos (qui forte Satyrus) & Clearchus alter.

9. *Eadem via est æque ut frater; non quidem eodem modo. Alii legunt eadem vi; ac intelligunt vim satellitum, qua Chion & Leonides erant obtruncati.*

10. *In Memnonis Excerptis legimus, Heracleotas partim a Tyrannis, partim a Lytimacho, privatos fuisse libertate annos 84.*

11. *Alii regnum: Sic infra 17. 3. Quæ ipsa genus Acidarum erat.*

12. *Quorum ultimus fuit Lytimachus, qui libertatem civibus eripuit.*

LIBER

LIBER XVII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. <i>Lyfimachi regis tragædia.</i> 2. <i>Amiffis XV liberis in prælio occumbit. Seleucus per insidias occiditur a Ptolemao. Ptolemaus Principum amicitias, Pyrrhi præfer-</i>	<i>tim, sibi conciliat.</i> 3. <i>De Epirotarum regno, ejusdemque origine ac regibus digressio. Pyrrhi varia fortuna.</i>

CAP. I.

PER idem ferme tempus in ¹ Hellepontis & ² Chersonesi regionibus terræ motus fuit : maxime tamen Lyfimachia urbs, ante duos & viginti annos a Lyfimacho rege condita, eversa est. Quod portentum dira Lyfimacho stirpique ejus, ac regni ruinam cum elade vexatarum regionum, portendebat. Nec ostentis fides defuit : nam brevi post tempore Agathoclem filium suum, quem in successionem regni ordinaverat, per quem multa ³ bella prospere gesserat, ⁴ non solum patrium, verum etiam humanum ultra morem perosus, ministra ⁵ Arsinoë noverca, veneno interfecit. Hac illi prima mali labe, hoc initium impendentis ruinæ fuit. Nam parricidium principum sequutæ cædes sunt, luentium supplicia quod occisum juvenem dolebant. Itaque & hi qui cædibus ⁶ superfuerant, & hi qui exercitibus præerant, certatim ad Seleucum deficiunt ; eumque, pronum jam ex æmulatione gloriæ, bellum Lyfimacho inferre compellunt. Ultimum hoc certamen commilitonum Alexandri fuit, &, velut ad exemplum fortunæ, par reservatum. Lyfimachus quatuor

CAP. 1. 1. Fretum angustum inter *Ægeum* mare, & *Propontidem*, septem tantum stadiorum spatio Europam ab Asia dividens.

2. *Acbaia* hæc adhæret, præterque unum angustum ostium insula est.

3. In Asia tamen levioribus præliis victus fuerat fessæ a Deme-

trio.

4. Hoc est ; Odio majori habebat, quam non solum patres filios suos, sed homines solent odio habere alios homines.

5. *Ptolemæi Lagide filia.*

6. Pro supererant. Sic amat loqui,

tuor & 7 LXX annos natus erat: Seleucus septem & LXX. Sed in hac ætate utrique animi juveniles erant, imperiique cupiditatem insatiabilem gerebant. Quippe cum Orbem terrarum duo soli tenerent, ⁸ angustius sibi met inclusi videbantur, vitæque finem non annorum spatio, sed imperii terminis metiebantur.

CAP. II. In eo bello Lysimachus, amissis ante variis casibus xv liberis, ¹ non instrenue moriens, postremus domus suæ ruinæ cumulus accessit. Lætus tanta victoria Seleucus, & quod majus victoria putabat, solum se de cohorte Alexandri remansisse; victoremque victorum extitisse, non humanum esse opus, sed divinum munus gloriatur: Ignarus prorsus, non multo post fragilitatis humanæ se ipsum exemplum futurum. Quippe post menses ² admodum septem ³ a Ptolemæo, cujus sororem Lysimachus in matrimonio habuerat, per insidias circumventus occiditur; regnumque Macedonia, quod Lysimacho eripuerat, cum vita pariter amittit. ⁴ Igitur Ptolemæus, cum & in gratiam memoriæ magni Ptolemæi patris, & in favorem ultionis Lysimachi ⁵ ambitiosus apud populares esset, primo Lysimachi filios conciliare sibi statuit; nuptiasque Arsinoës sororis suæ, matris eorum, petit, puerorum adoptione promissa, ut, cum in locum patris eorum successisset, nihil illi moliri vel verecundia matris, vel appellatione patris auderent. Fratris quoque regis Ægypti concordiam per epistolas deprecatur; professus ^{deponere se offensam erepti paterni regni, neque amplius a fratre quaesitum, quod honestius a paterno hoste perceperit.} Om-nique

7. D. Hieron. octogenarium facit, cum occumberet in prælio adversus Seleucum.

8. Junctura; angustis sibi metis.

CAP. II. 1. Id est; fortiter moriens absolvit morte sua calamitatem familiæ suæ. Ab omnibus tamen dicitur in prælio occubuisse in campis Cori.

2. Fere, circiter.

3. Cerauno; qui filius erat Ptolemæi Soteris, & Euridices, Antigatri filiæ.

4. Hoc est; Cum igitur Ptolemæus graciosus esset apud Macedonas ob memoriam patris sui Ptolemæi, & quod mortem Lysimachi ultus esset, &c.

5. Graciosus, ob ultionem sumptam de Seleuco.

6. Hoc est; Illi nil auderent in ipsum machinari, vel quia matrem offendere vererentur; vel, quia ipsum patrem appellare cogerentur.

7. Gro.

niq̃ue arte 7 adulatur Eumeni & Antigono, Demetrii filiis, Antiocho, filio Seleuci, cum quibus bellum habiturus erat, ne tertius sibi hostis accederet. Sed nec Pyrrhus rex Epiri omisſus, 8 ingens momentum futurus, utri parti socius accessisset: qui & ipſe ſpoliare ſingulos cupiens omnibus ſe partibus venditabat. Itaque Tarentinis adverſus Romanos laturus auxilium, ab Antigono naves ad exercitum in Italiam deportandum mutuo petit; ab Antiocho pecuniam, qui opibus quam militibus inſtructior erat; a Ptolemæo Macedonum militum auxilia. Sed Ptolemæus, 9 cui nulla dilatio- nis ex infirmitate virium venia eſſet, quinque millia peditum, equitum quatuor millia, elephantos quinquaginta, non amplius, quam in biennii uſum dedit. Ob hæc Pyrrhus, filia Ptolemæi in matrimonium accepta, vindicem eum regni reliquit; ne, abducta in Italiam juventute, prædam hoſtibus regnum relinqueret.

CAP. III. Sed quoniam ad Epiri mentionem ventum eſt, de origine regni ejus pauca narranda ſunt. Mo- loſſorum primum in ea regione regnum fuit. Poſt Pyrrhus, Achillis filius, amiſſo per abſentiam Trojanis temporibus paterno regno, in his locis conſedit, quæ Pyrrhidæ primo, poſtea Epirotæ dicti ſunt. Sed Pyr- rhus, cum in templum Dodonæi Jovis ad conſulendum veniſſet, ibi 1 Lanaffam, neptem Herculis, rapuit; ex cujus matrimonio octo liberos ſuſtulit. Ex his non- nullas virgines nuptum finitimis regibus tradidit, 2 opeſque affinitatum auxilio magnas paravit: atque ita Heleno, filio Priami regis, ob induſtriam ſingularem, regnum

7. Gronovius reſtituit; *Adula- tur Nicomedi, ut cum Antigono Demetrii, Antiocho Seleuci filiis bellum habituro tertius ſibi hoſtis accederet.* Pro Eumeni legit Nico- medi, quippe nullus Eumenes eo tempore fuerit, quem Ptolemæus vereri debuerit; Nicomedes au- tem Bithynus, amicus quidam An- tigoni, hoſtis vero Antiochi fue- rit. Præterea autem Plutarchus

Eumenis non meminit inter De- metrii filios.

8. *Qui allaturus erat magnum pondus illi parti, cui faviſſet.*

9. *Qui ob tenuitatem virium ſuarum non auſus eſt diſſerre au- xilium petitum.*

CAP. III. 1. *Quam natam Cleodis Hylli filii, qui filius erat Herculis, Plur. facit.*

2. *Potentiam magnam.*

regnum Chaonum, & Andromachen Hæctoris, quam & ipse ³ matrimonio suo in divisione Trojanæ prædæ acceperat, uxorem tradidit: brevi que post tempore, Delphis insidiis Orestæ, filii Agamemnonis, inter altaria Dei interiit. Successor huic ⁴ Pialis filius fuit. Per ordinem deinde regnum ⁵ ad Arrybam descendit; cui, quoniam pupillus & unicus ex gente nobili superesset, intentiore omnium cura servandi ejus educandique, publice tutores constituuntur: Athenas quoque erudiendi gratia missus, quanto doctior majoribus suis, tanto & gravior populo fuit. Primus itaque leges & senatum, annuosque magistratus & reipubl. formam composuit: & ut a Pyrrho sedes, sic vita cultior populo ab Arryba statuta. Hujus filius Neoptolemus fuit; ex quo nata est Olympias, mater Alexandri Magni, & Alexander, qui post eum regnum Epiri tenuit; & in Italia bello gesto, in Bruttis interiit. Post ejus mortem ⁶ frater Æacides regno successit, qui, assiduis adversus Macedonas bellorum certaminibus populum fatigando, offensam civium contraxit; ac propterea in exilium actus, Pyrrhum filium ⁷ bimum admodum parvulum in regno reliquit. Qui & ipse, cum a populo propter odium patris ad necem quæreretur, furtim ⁸ substractus in Illyrios defertur; traditusque est Beroæ, Glauciæ regis uxori, nutriendus, quæ & ipsa ⁹ genus Æacidarum erat. Ibi eum, seu misericordia fortunæ ejus,

3. *Matrimonio accipere non placet Grævio; probat igitur Justinam lectionem; Andromachen Hæctoris e matrimonio suo, quam ipse in divisione Trojanæ prædæ acceperat, uxorem tradidit. Hoc est, Andromachen, quam in matrimonio habuerat, Pyrrhus elocat Heleno Priami filio.*

4. *Junta; Pielus, quod ex Pausan. probat Grævius.*

5. *Tharybytam Plut. Tharypum Paul. Aryrubam vocat Diod.*

6. *Frater patriuelis.*

7. *Mf. pro bimum habet unum; forte unicum. Nullos namque*

filios habuit Æacides præter Pyrrhum. Voss. Sed admodum parvulus non potest jungi, sed admodum parvus, sicut dicitur admodum puer. Hic autem junge admodum bimum, expuncto parvulum (nisi malis mutare in puerulum) & admodum pro circiter accipiendum, ut sæpe apud Notitum.

8. *Ab Androclide, & Angelo, Plut. in Pyrrho cap. 2.*

9. *Alii generis, male: quippe sic Noster lib. 2. cap. 4. de Orithya loquitur: genus se Scytharum esse ostendit.*

ejus, seu ¹⁰ infantilibus blandimentis inductus rex, adversum Cassandrum Macedoniae regem, qui eum ¹¹ sub belli comminatione deposcebat, diu protexit, addito in auxilium etiam adoptionis officio. Quibus rebus moti Epirotæ, odio in misericordiam verso, annorum xi eum in regnum revocaverunt, datis tutoribus, qui regnum usque adultam ejus ætatem tuerentur. Adolefcens deinde multa bella gessit, tantusque rerum successu haberi cœptus est, ut Tarentinos solus adversus Romanos tueri posse videretur.

10. Ad genua Regis provolutum puerum, & mox vestem illius apprehendisse refert Plut.

11. Qui bellum minabatur, nisi ipsi redderetur,

LIBER XVIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. Pyrrho, Tarentinis adversus Romanos suppetias ferenti, Valerius Lævinus occurrit: unde prælia & strages.
2. Carthaginensium auxilium Romani remittunt. Pax cum Pyrrho componitur. Romanorum continentia. Pyrrhus Siciliam occupat.
3. De Carthaginensium origine & veteribus incolis digressio, in qua etiam de Sidonis & Tyri conditoribus.
4. Novæ incolæ Tyri, inter quos Elissa, quæ a Pygmalione fratre recedit, ut rebus suis consuleret.
5. Elissa, agnomine Dido, Cyprium appellit: deinde in sinum Africae defertur, & Carthaginem condit.
6. Elissa propter Iarbae votum sibi vim infert. Carthaginensium crudelis superstitio.
7. Clades Carthaginensium in Sardinia. Superstites in exilium pulsi patriam armis recuperare nituntur: unde Malei patris in Cartalonem filium severitas, & paulo post cruentus interitus.

CAP. I.

Igitur Pyrrhus, rex Epir', cum iterata Tarentino-
rum legatione, additis ¹ Samnitium & ² Lucanorum
precibus, & ipsis auxilio adversus Romanos ³ indigen-
tibus, fatigaretur, non tam supplicum precibus, quam
spe invadendi Italiæ imperii inductus, venturum se cum
exercitu pollicetur. In quam rem ⁴ inclinatum semel
animum præcipitem agere cœperant exempla ma-
jorum; ne aut inferior patruo suo Alexandro videre-
tur, quo defensore iidem Tarentini adversus Bruttios
usi fuerant; aut minores animos Magno Alexandro
habuisse, qui tam longa a domo militia Orientem su-
begit. Igitur relicto custode regni filio Ptolemæo, an-
nos xv nato, exercitum in portu Tarentino exponit,
duobus parvulis filiis, Alexandro & Heleno, in solatia
longinquæ expeditionis secum adductis. Cujus audito
adventu, Consul Romanus Valerius Lævinus, festinans,
ut prius cum eo congrediretur, quam auxilia sociorum
convenirent, exercitum ⁵ in aciem educit. Nec rex,
tametsi numero militum inferior esset, certamini
moram fecit. Sed Romanos ⁶ vincentes jam, ⁷ inusita-
ta ante elephantorum forma stupere primo, mox cede-
re prælio coëgit; victoresque jam nova Macedonum
monstra repente vicerunt. Nec hostibus ⁸ incruenta
victoria fuit. Nam & ipse Pyrrhus graviter vulnera-
tus est, & magna pars militum ejus cæsa; majorem-
que gloriam ejus victoriæ, quam lætitiâ habuit. Hu-
jus pugnæ eventum multæ civitates secutæ Pyrrho se
tradunt. Inter cæteras etiam ⁹ Locri, prodito præsi-
dio

CAP. I. 1. *Samnites sunt po-
puli Italiæ, qui inter Picenum,
Campaniam, & Apuliam jacent.*

2. *Ager Lucanus Apuliæ con-
terminus fuit, juxta Bradonum
amnem.*

3. *Cum & ipsi Lucani auxilio
indigerent. Vide lib. 2. c. 3. in
Voce denuntiantibus. In MS. quo-
dam reperitur, auxilium adversus
Romanos pollicentibus: quod for-
san historiæ convenientius sit.*

4. *Propersum.*

5. *Pugna commissâ est medio
campo inter Pandosiam urbem, &
Heracleam. Plut.*

6. *Hostium enim fortissimi qui-
que ceciderant, cæteris ingam co-
gitantibus.*

7. *Gron. invistata, id est, non
ante visa Romanis.*

8. *Plut. 14 millia cæsos et
Epirotis tradit.*

9. *In magna Græcia siti, Epi-
zephyrii dicti sunt.*

10. *Nem.*

dio Romano, ad Pyrrhum deficiunt. Ex ea præda Pyrrhus CC captivos milites Romam gratis remisit, ut, cognita virtute ejus, Romani cognoscerent etiam liberalitatem. Interjectis deinde diebus, cum sociorum exercitus supervenisset, ^{1o} iterato prælium cum Romanis facit, in quo ^{2o} par fortuna priori bello fuit.

CAP. II. Interea Mago, dux Carthaginiensium, in auxilium Romanorum cum CXX navibus missus, senatum adiit, *Ægre tulisse Carthaginienses affirmans, quod bellum in Italia a peregrino rege paterentur. Ob quam causam missum se, ut quoniam ab externo hoste oppugnarentur, externis auxiliis juvarentur.* Gratia a senatu Carthaginiensibus acta, auxiliaque remissa. Sed Mago Punico ingenio post paucos dies tacitus, quasi pacificator Carthaginiensium, Pyrrhum adit, speculaturus consilia ejus de Sicilia, quo eum arcessiri fama erat. ¹ Nam Romanis eadem causa mittendi auxilii Carthaginiensibus fuerat, ut Romano bello, ne in Siciliam transire posset Pyrrhus, in Italia detineretur. Dum hæc aguntur, legatus a senatu Romano ² Fabricius Lucinus missus pacem cum Pyrrho composuit. Ad quam confirmandam, Cyneas, Romam cum ingentibus a Pyrrho donis missus, neminem, ³ *cujus domus muneribus pateret, invenit.* Huic continentia Romanorum simile exemplum iisdem ferme temporibus fuit. Nam missi a senatu in Ægyptum legati, cum ingentia sibi a Ptolemæo rege missa munera sprevisent, ⁴ interjectis diebus

10. Nempe ad *Asculum* urbem pognatum est secundo.

11. Non vicit, sed victus est Pyrrhus; vulneratusque, amissis eorum viginti millibus, Tarentum se recepit. Romanorum quinque millia perierunt cum Decio Consule, qui se devovit majorum exemplo. Zonaras.

CAP. II. 1. Sebisius voces Romanis & Carthaginiensibus transponendas putat. Sensus enim est, eandem causam Carthaginiensibus fuisse, vel eandem causam habuisse Carthaginienses, auxilii Romanis mittendi, ut &c.

2. Fallitur Justinus. Fabricius

enim ante secundum prælium missus est, non ut pacem componeret, sed ut liberaret captivos; quos a Pyrrho ea lege obrinuit, ut si pacem abnuisset Senatus, salutatis propinquis, & celebratis Saturnalibus, ad Pyrrhum remitterentur. Plur.

3. Qui munera reciperet.

4. Id est; cum invitati essent ad cenam post paucos dies. Oratio certe non cohæret, cum legati sprevisent, invitatis missæ sunt. Debebat enim scripsisse, invitati sunt ad cenam, eisq; aurea coronæ missæ sunt. Sed forte post &c sprevisent aliquid excidit. 5. De-

bus ad coenam invitatis aureæ coronæ missæ sunt, quas illi honoris causa receptas postera die statuis regis imposuerunt. Igitur ⁶ Cyneas, cum turbatam cum Romanis pacem ab Appio Claudio renuntiasset, interrogatus a Pyrrho, *qualis Roma esset*, respondit, *Regem urbem sibi visam*. Post hæc legati Siculorum superveniunt, tradentes Pyrrho totius insulæ imperium, quæ asfiduis Carthaginensium bellis vexabatur. Itaque relicto Locris Alexandro filio, firmatisque sociorum civitatibus valido præsidio, in Siciliam exercitum trajecit.

CAP. III. Et quoniam ad Carthaginensium mentionem ventum est, de origine eorum pauca dicenda sunt, repetitis Tyrriorum paulo altius rebus, quorum casus etiam dolendi fuerunt. Tyrriorum gens condita ¹ a Phœnicibus fuit, qui terræ motu vexati, relicto patriæ solo, ² Assyrium stagnum primo, mox mari proximum littus incoluerunt; condita ibi urbe, quam a piscium ubertate Sidona appellaverunt: nam piscem Phœnices ³ *sidon* vocant. Post multos deinde annos a rege Ascaloniorum expugnati, navibus appulsi, Tyron urbem ⁴ ante annum Trojanæ cladis condiderunt. Ibi ⁵ Persarum bellis diu varieque fatigati, victores quidem fuere; sed, attritis viribus, a servis suis multitudine abundantibus indigna supplicia perpeffi sunt: qui, conspiratione facta, omnem liberum populum cum dominis interficiunt: atque ita potiti urbe lares dominorum occupant, rempub. invadunt, conjuges ducunt, ⁶ &, quod ipsi non erant, liberos procreant. Unus ex tot millibus servorum fuit, qui miti ingenio, senis do-

3. Hoc est, ne liberalitatem regis aspernari viderentur.

6. Demosthenis auditor. 7.

CAP. III. 1. Curt. 4. 4. 25.

Ab Agenore Tyrum conditam scribit.

2. Lucum intelligit Gennesareticum.

3. A ΤΥ piscator.

4. Pro anno ante Trojanam cladem. Errat Justinus; nam Tyrus erat multo antiquior. Can-

tel ait; Justinus non intelligit anno ante Trojam captam conditam esse Tyrum; sed sumit hoc verbum ante indefinire.

5. Potius Assyriorum, aliter temporis ratio minime constabit. Nam Persæ, annis admodum sexcentis post Trojæ excidium, principatum Asiæ, duce Cyro, invasērunt.

6. Et generant filios liberos, nam ipsi non essent liberi.

domini parvulique filii ejus fortuna moveretur; dominosque non truci feritate, sed pia misericordia humanitate respiceret. Itaque cum velut occisos⁷ alienasset, servilque de statu reipub. deliberantibus placuisset regem ex suo corpore creari, eumque potissimum quasi acceptissimum Diis, qui solem orientem primus vidisset, rem ad Stratonem (hoc enim ei nomen erat) dominum occulte latentem detulit. Ab eo formatus, cum medio noctis omnes in unum campum processissent, cæteris in Orientem spectantibus, solus Occidentis regionem intuebatur. Id primum aliis videri furor in Occidente solis ortum quærere: ubi vero dies adventare cœpit, editissimisque culminibus urbis oriens splendere; expectantibus aliis, ut ipsum solem aspicerent, hic primus omnibus fulgorem solis in summo fastigio civitatis ostendit. Non servilis ingenii ratio visa; requirentibusque auctorem, de domino confiretur. Tunc intellectum est, quantum ingenua servilibus ingenia præstarent; malitiaque servos, non sapientia vincere. Igitur venia seni filioque data est; & velut numine quodam reservatos arbitantes, regem Stratonem creaverunt. Post cujus mortem regnum ad filium, ac deinde ad nepotes transiit. Celebre hoc servorum facinus,⁸ metuendumque exemplum toto Orbe terrarum fuit. Itaque Alexander Magnus, cum interjecto tempore in Oriente bellum gereret, velut ultor publicæ securitatis,⁹ expugnata eorum urbe, omnes, qui prælio superfuerant, ob memoriam veteris cædis¹⁰ crucibus affixit: genus tantum Stratonis inviolatum servavit, regnumque stirpi ejus restituit, ingenuis & innoxiiis incolis insulæ attributis, ut, extirpato servili germine, genus urbis ex integro conderetur.

CAP.

7. E conspectu remouisset, occultasset: Ita supra 13. 6. alienatis rebus, i. e. remotis omnibus aliis rebus, & negotiis. Vide locum.

8. Ad servos rebelles occlus signa

transferri utilitas publica flagitabat. Marcell. 17 28.

9. Post septem mensium obsidionem.

10. Proprium enim erat servorum supplicium.

CAP.

CAP. IV. Hoc igitur modo Tyrrii, Alexandri auspiciis conditi, parcimonia & labore quærendi cito ¹ convaluere. Ante cladem dominorum cum & opibus & multitudine abundarent, missa in Africam juventute, ² Uticam condidere: cum interim ³ rex Tyro decedit, filio Pygmalione, & Elissa filia, insignis formæ virgine, hæredibus institutis. Sed populus Pygmalioni admodum puero regnum tradidit. Elissa quoque ⁴ Acerbæ avunculo suo, sacerdoti Herculis, qui honos secundus a rege erat, nubit. Huic magnæ, sed ⁵ dissimulæ opes erant; aurumque metu regis non rectis, sed terræ crediderat: quam rem etsi homines ignorabant, fama tamen loquebatur. Qua incensus Pygmalion, oblitus juris humani, avunculum suum, eundemque ⁶ generum, sine respectu pietatis occidit. Elissa diu fratrem propter scelus averſata, ad postremum dissimulato odio, mitigatoque interim vultu, fugam tacito molitur, assumptis quibusdam principibus in societatem, quibus par odium in regem esse, eandemque fugiendi cupiditatem arbitrabatur. Tunc fratrem dolo aggreditur, fingit se ⁷ ad eum migrare velle, ne amplius ei mariti domus, cupidæ oblivionis, gravem luctus imaginem renovet, nec ultra amara admonitio oculis ejus occurrat. Non invitus Pygmalion verba sororis audit, existimans cum ea & aurum Acerbæ ad se venturum. Sed Elissa ministros migrationis a rege missos ⁸ navibus cum omnibus opibus suis prima vespera imponit, provectaque in altum compellit eos onera arenæ pro pecunia involucris involuta in mare dejicere. Tunc deslens ipsa lugubrique voce Acerbam ⁹ ciet; orat, *Ut libens*

oper

CAP. IV. 1. Convalescere, est crescere, seu augescere potentia. Sic lib. 3. 4. Brevi civitas convulsit.

2. Punicarum urbium, Carthagine excepta, celeberrima, 60 stadiis ab illa distans occasum versus.

3. Nomen proprium regis hic excidit: sed pater Pygmalionis appellabatur *Mutgo*, quem alii *Mutgonum*, & *Margenum* vocant. *Metbres* est Servio.

4. Qui vulgo, & a Marone *Sichæus* dicitur.

5. Aliis ignota.

6. Sororis maritum.

7. Pygmalionem.

8. Templum Herculis, ad quod Acerbas sacerdos fuit, Palætyri erat, & in Continente, ut, cum Elissa ad fratrem se migrare velle simularet, navem ascendere necesse habuerit.

9. *Nomine compellat*. Al. *cietens*, 10. *Ut*

opes suas recipiat, quas reliquerat; ¹⁰ habeatque inferias, quas habuerit causam mortis. Tunc ipsos ministros aggre-
ditur: Sibi quidam ait optatam olim mortem; sed illa
acerbos cruciatus & dira supplicia imminere, qui Acerba
opes, quarum spe parricidium rex fecerit, avaritia tyranni
subtraxerint. Hoc metu omnibus injecto, comites fu-
ga accepit. Junguntur & senatorum in eam noctem
præparata agmina; atque ita ¹¹ sacris Herculis, cujus
sacerdos Acerbas fuerat, repetitis, exsilio sedes quæ-
runt.

CAP. V. Primus illis appulsus terræ Cyprus insu-
la fuit: ubi ¹ sacerdos Jovis, cum conjuge & liberis,
² Deorum monitu, comitem se Elissæ sociumque for-
tunæ præbuit, ³ pactus sibi posterisque perpetuum ho-
norem sacerdotii. Conditio pro manifesto omine ac-
cepta. ⁴ Mos erat Cypriis virgines, ante nuptias sta-
tutis diebus dotalem pecuniam quæsituras, in quæstum
ad litus maris mittere, pro reliqua pudicitia libamenta
Veneri soluturas. Harum igitur ex numero LXXX ⁵
admodum virgines raptas navibus imponi Elissa jubet;
ut & juvenus matrimonia, & urbs sobolem habere pos-
set. Dum hæc aguntur, Pygmalion, cognita sororis
fuga, cum impio bello fugientem persequi pararet,
agre precibus matris & Deorum minis victus, quie-
vit: cui cum inspirati vates ⁶ canerent, non impune la-
turum, si incrementa urbis toto Orbe auspiciatissimæ interpel-
lasset; hoc modo spatium respirandi fugientibus datum.
Itaque Elissa delata in Africæ sinum incolas loci ejus,
adventu peregrinorum mutuarumq; rerum commercio
gau-

10. Ut habeat pro inferiis eas
opes, quæ fuerant causa mortis.

11. Institutis prius ab Iromo
rege Tyri (qui in S. S. Chiram di-
citur) subid tempus, quo Solymon
Hierosolymis imperabat. Persa-
cra ne intellige sacrificia, sed sa-
cramenta, symbola, mysteria &c.

CAP. v. 1. Junonis Servius ad
Æneid. ver. 447: id quod & ex
ipso Virgilio colligitur.

2. Quidam impressus habet Dei
Et hæc Sacerdos fuit, unius Jovis,

vel Junonis, ut ab ipsa unica mo-
nitus videatur. Forsan pro Deo-
rum monitu scripsit Dea commo-
nitu.

3. Hoc est; ea conditione, ut
ipse & illius posterius semper funge-
rentur munere Sacerdotii.

4. A Venere hunc morem insti-
tutum fuisse scribit Lactant: Ne
sola impudica videretur.

5. Circiter.

6. Prædicerent.

R

7. Male

gaudentes; in amicitiam sollicitat: deinde, empto loco, qui corio bovis ⁷ regi posset, in quo fessos longa navigatione socios, quoad proficisceretur, reficere posset; corium in tenuissimas partes secari jubet, atque ita majus loci spacium, quam petierat, occupat: unde postea ei loco ⁸ Byrsæ nomen fuit. Confluentibus deinde vicinis locorum, qui spe lucri multa hospitibus venalia inferebant, sedesque ibi statuentibus, ex frequentia hominum ⁹ velut instar civitatis effectum est. Uticensium quoque legati dona ut consanguineis attulerunt, hortatique sunt, urbem ibi conderent, ubi sedes sortiti essent. Sed & Afros detinendi advenas amor cepit. Itaque consentientibus omnibus Carthago conditur, statuto annuo ¹⁰ vectigali pro solo urbis. ¹¹ In primis fundamentis caput bubulum inventum est; ¹² quod auspiciū quidem fructuosæ terræ, sed laboriosæ, perpetuoque servæ urbis fuit; propter quod in alium locum urbs translata. Ibi quoque equi caput repertum, bellicosum potentemque populum futurum significans, urbi auspiciatam sedem dedit. Tunc ad opinionem novæ urbis concurrentibus gentibus, brevi & populus & civitas magna facta.

CAP. VI. Cum successu rerum florentes Carthaginis opes essent, rex Maxitanorum Hiabas, decem Pœnorum principibus ad se arcessitis, Elissæ nuptias sub belli denuntiatione petit: quod legati reginæ referre metuentes Punico cum ea ingenio egerunt, nuntiantes, *Regem aliquem pascere, qui ¹ cultiores victus cum Afrosque perdoceat: sed quem inveniri posse, qui ad Barbaros & fera-*

7. Male utitur hoc verbo Justinus: Nam Liv. 34. 61. *Quantum loci bovis tergo amplecti potuerint.* Ita Virg. Æn. 1. 372. *Taurino quantum possent circumdare tergo,* cum in lora dissectum esset.

8. Derivatur a **בִּירְסָא** hoc est, munitus locus.

9. *Instar civitatis est similitudo civitatis,* aut quod civitati simile est: ergo illud velut otiosum sit.

10. Quod solarium Ulpiano.

11. *Prima fundamenta sunt summa, sive suprema pars fundamentorum; ut sensus sit, statim cum inciperent fundamenta effodere.* Quomodo & de Capitolio Livius: *Caput humanum integra facie aperientibus fundamenta templi dicitur apparuisse.* Pro aperientibus fundamenta Noster in primis fundamentis videretur dixisse.

12. Quod portendebat.

CAP. VI. 1. *Justiniana; Cultiores mores, victusque.*

2. Re-

ferarum more viuentes ² transire a consanguineis vellet? Tunc a regina castigati, Si pro salute patriæ asperiores vitam recusarent, cui etiam ipsa vita, si res exigat, deberetur: regis mandata aperuere, dicentes, Quæ præcipiat aliis, ipsi facienda esse, si velit urbi consultum esse. Hoc dolo capta, diu Acerbæ viri nomine cum multis lacrymis & lamentatione flebili invocato, ad postremum, ituram se ³ quo sua urbis fata vocarent, respondit. In hoc trium mensium sumpto spatio, pyra in ultima parte urbis exstructa, ⁴ velut placatura viri manes, inferiasque ante nuptias missura, multas hostias cædit, & sumpto gladio pyram conscendit; atque ita ad populum respiciens, ituram se ad virum, sicut præceperant, dixit, vitamque gladio finivit. Quam diu Carthago invicta fuit, pro Dea culta est. Condita est urbs hæc ⁵ LXXII annis ante quam Roma; cujus virtus sicut bello clara fuit, ita domi status variis discordiarum casibus ⁶ agitata est. Cum inter cætera mala etiam peste laborarent, cruenta sacrorum religione & scelere pro remedio usi sunt. Quippe ⁷ homines ut victimas immolabant; & impuberes (quæ ætas etiam hostium misericordiam provocat) aris admovebant, pacem Deorum sanguine eorum exposcentes, pro quorum vita Dii rogari maxime solent.

CAP. VII. ¹ Itaque aversis tanto scelere numinibus, cum in Sicilia diu feliciter dimicassent; translato in Sardiniam bello, amissa majore exercitus parte, gravi prælio victi sunt. Propter quod Ducem suum Maleum, cujus auspiciis & Siciliæ partem domuerant, & adversus Afros magnas res gesserant, cum parte exercitus, quæ superfuerat, exulare jusserunt. Quam rem ægre ferentes milites legatos Carthaginem mittunt, qui reditum primo, veniamque infelicitis militiæ petant;

2. Relinquere.

3. Juntura; Quo sua, & urbis.

4. Quasi placatura animam mariti, & oblatura sacrificium antenovas nuptias, &c.

5. Plurimum inter se discrepant auctores: quidam ante Trojam captam conditam volunt, quidam

post captam Trojam, antequam Roma conderetur.

6. Concussus, jactatus.

7. Cojos criminis Gallos damnat Dionys. & Germanos Tacitus.

CAP. VII. 1. Virg. *aversa Dea meus. Inde aversari facinus.* Alii leg. *adversis.*

tant; tum denuntient, ² quod precibus nequeant, armis se consecuturos. Cum & preces & minæ legatorum spretæ essent, interjectis diebus, conscensis navibus, armati ad urbem veniunt; ibi Deos hominesque testati, non se expugnatum, sed recuperatum patriam venire; ostensurosque civibus suis, non virtutem sibi priore bello, sed fortunam dedidisse: prohibitis commeatibus, obsessaque urbe, in summam desperationem Carthaginienses adduxerunt. Interea Cartalo, Malei exulis ducis filius, cum præter castra patris ³ a Tyro, quo decimas Herculi ferre ex præda Siciliensi, quam pater ejus ceperat, a Carthaginiensibus missus fuerat, reverteretur, arcessitusque a patre esset, prius publicæ se religionis officia executurum, quam privatæ pietatis, respondit. Quam rem etsi indigne ferret pater, ⁴ non tamen vim afferre religioni ausus est. Interjectis deinde diebus, Cartalo, ⁵ petito commeatu a populo, cum reversus ad patrem esset, ornatusque purpura, & ⁶ infulis sacerdotii, omnium se oculis ingereret, tunc in secretum abducto pater ait: Aususne es, nefandissimum caput, ista purpura & auro ornatum in conspectum tot miserorum civium venire? ⁷ & mæsta ac lugentia castra, circumfluentibus quietæ felicitatis insignibus, velut exultabundus intrare? Nusquamne te aliis jactare potuisti? Nullus locus aptior, quam sordes patris & exilii infelicitis ærumna fuerant? Quid, quod paulo ante vocatus, non dico patrem, ducem certe civium tuorum superbe sprevisi? Quid porro tu in purpura ista coronisque aliud, quam victoriarum mearum titulos geris? Quoniam igitur tu in patre nihil nisi exulis nomen agnoscis; ego quoque imperatorem me magis, quam patrem judicabo; statuamque in te exem-

2. Armatas preces appellat Cicerone: & inquit Tacit. 4. 46. Preces erant, sed quibus contradicere non posset.

3. Carthaginienses, quod ex Tyro in coloniam essent deducti, decimas Herculi, sive coloniarum patrono, Tyrum transmittere solebant. Diod. 20. 14.

4. Non ausus est tamen agere quidquam in filium, ne violaret religionem.

5. Petita facultate invisendi

patris; hoc est, abeundi licentia, seu salvo conductu, ut vulgo dicitur.

6. Infule Festo Sacerdotum filamentum denotant. Infulare autem dicebant veteres amicare, velare.

7. Hoc est; Et velut insultans circumire castra plena lætæ & merore, cum vestibus mollibus & idoneis tantum in quiete & felicitate.

8. Ut

exemplum, ne quis posthac infelicibus miseris patris illudat. Atque ita eum cum ornatu suo in ⁸ altissimam crucem in conspectu urbis suffigi iussit. Post paucos deinde dies Carthaginem capit; evocatoque populo ad concionem, exilii injuriam queritur, ⁹ belli necessitatem excusat; *contentumque victoria sua, punitis* ¹⁰ *auctoribus miserorum civium,* ¹¹ *injuriis exilii omnibus se veniam dare dicit.* Atq; ita, decem senatoribus interfectis, urbem legibus suis reddidit. Nec multo post ipse, affectati regni accusatus, duplicis & in filio & in patria parricidii pœnas dedit. Huic Mago imperator successit; cujus industria & opes Carthaginensium, & imperii fines, & bellicæ gloriæ laudes creverunt.

8. Ut solebat in noxio aliquo insigni.

9. Hoc est; *Eo se excusat, quod bellum contra patriam gerere necesse habuerit.*

10. Pro eo quod tam *miseri cives essent. Sunt, qui misertum civium, vel miseria civium, vel miseriarum civilium, mallent.*

11. *Sibi injuria illati.*

LIBER XIX.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. Magoni, Carthaginensium imperatori, succedunt Hasdrubal & Hamilcar. Hasdrubal in Sardinia perit. Inde Siculum bellum & Persarum legatio.

2. Horum filii & Carthagini-

ensis clades exercitus in Sicilia.

3. Imilco, Dux hujus exercitus, Carthaginem reversus, spe omni abjecta, mortem sibi infert.

CAP. I.

Mago Carthaginensium imperator, cum primus omnium, ordinata disciplina militari, imperium Pœnorum condidisset, viresque civitatis non minus bel-

CAP. I. 1. Scipsum is Mago in crucem sublatum est corpus interfecerat ob rem male gestam mortui a Carthaginensibus. Plut. contra Syracusanos: ob quam rem:

R 3

2. Supra

bellandi arte quam virtute firmasset, diem fungitur, relictis ducibus filiis Hasdrubale & Hamilcare; qui, per vestigia paternæ virtutis decurrentes, sicuti generi, ita & magnitudini patris successerunt. His ducibus Sardinia bellum illatum: adversus Afros quoque, vestigal² pro solo urbis multorum annorum repetentes, dimicatum; sed Afrorum sicuti causa justior, ita & fortuna superior fuit; bellumque cum his solutione pecuniæ, non armis, finitum. In Sardinia quoque Hasdrubal graviter vulneratus, imperio Hamilcari fratri tradito, interiit: cujus mortem, cum luctus civitatis, tum &³ dictaturæ undecim & triumphi quatuor insignem fecere: hostibus quoque crevere animi, veluti cum duce vires Pœnorum cecidissent. Itaque Siciliae populis, propter assiduas Carthaginiensium injurias, ad⁴ Leonidam, fratrem regis Spartanorum, concurrentibus, grave bellum natum; in quo & diu & varia victoria præliatum fuit. Dum hæc aguntur, legati a Dario, Persarum rege, Carthaginem venerunt, afferentes edictum, quo Pœni⁵ humanas hostias immolare & canina vesci prohibebantur; mortuorumque corpora cremare potius,⁶ quam terra obruere, a rege jubebantur; petentes simul auxilia adversus Græciam, cui illaturus bellum Darius erat. Sed Carthaginienses auxilia negantes propter assidua finitimorum bella, ca-

teris,

2. Supra 18. 5. *Statuto annuo vestigali pro solo urbis.* Et infra 19. 2. *Afri compulsi stipendium urbis conditæ Carthaginiensibus remittere.*

3. Romano more loquitur non vocis proprietatem respiciens.

4. *Acrotatum, Cleomenis regis fil.* appellat *Died.* 19. 80.

5. Supra 18. 6. *Homines ut victimas immolabant.* Porph. de Abstinentia scribit, Iphicratem imposuisse finem τῇ ἀσπυρῶσιν. Tradit & Plur. in Apoph. inter conditiones pacis, quas Carthaginiensibus ad Himeram devictis Gelo tulerit, & hanc fuisse, ne

liberos in posterum Saturno immolarent.

6. Kirchmannus de Fun. Rom. 1. 2. *trajectionem hic faciam, atque ita potius legendum putat: Mortuorumque corpora terra potius obruere, quam cremare;* quia ex Herod. constat Persas non cremasse, sed terra obruisse corpora. Posterioribus tamen sculis cremationem Persis etiam usitatam fuisse constat ex Amm. Marcell. 19. 3. & Procopio lib. 1. Ubi Sefosi crimini datur, quod uxorem, contra fas legesque Persarum, *humaverit* potius, quam cremaverit.

teris, ne per omnia contumaces viderentur, ⁷ cupide parueret.

CAP. II. Interea Hamilcar bello Siciliensi interficitur, relictis tribus filiis, Imilcone, Hannone, Giscone. Hasdrubali quoque par numerus filiorum fuit, Annibal, & Hasdrubal, & ¹ Psapho. Per hos res Carthaginensium ea tempestate gerebantur. Itaque & Mauris bellum illatum, & adversus Numidas pugnatum, & Afri compulsi stipendium urbis conditæ Carthaginensibus remittere. Deinde cum familia tanta imperatorum gravis liberæ civitati esset, omniaque ipsi agerent simul & judicarent, centum ex numero senatorum ² iudices deliguntur, qui, reversis a bello ducibus, rationem rerum gestarum exigerent, ut hoc metu ita in bello imperia cogitarent, ut domi judicia legesque respuerent. In Sicilia in locum Hamilcaris imperator ³ Imilco succedit: qui, cum navali terrestrique bello secunda prælia fecisset, multasque civitates cepisset, repente pestilentis sideris vi exercitum amisit. Quæ res cum nuntiata Carthagini esset, mœsta civitas fuit: omnia ululatibus, non secus ac si urbs ipsa capta esset, personabant: clausæ privatæ domus, clausa Deorum templa, intermissa omnia sacra, omnia privata officia damnata. Cuncti deinde ad portum congregantur, egredientesque paucos e navibus, qui cladi superfuerant, de suis percontantur. ⁴ Ut vero dubia antea spe, & suspens-

7. Hoc cupide pugnat cum eo, quod præcedit, ne per omnia contumaces viderentur; docet enim simulatum potius obsequium, quam verum. Forte scribendum est ut cupidi; hoc est, tanquam libenter hoc facerent.

CAP. II. I. Ita Vos: non Sappho. Psapho enim est nomen Punicum.

2. Non penes hos fuit imperii summa, sed penes Suffetes & Senatum; quamvis Suffetes significant iudices. Apud Carthaginenses tamen sic proprie dicebantur summi Magistratus, qui Romæ Consules erant: ii cum Senatu regebant rempublicam. Ab his distinctus erat Judicum

ordo hic institutus (licet etiam Suffetes dicerentur, ut ex Livio constat) sed non præerat reip.

3. Is totam fere Siciliam, exceptis Syracusis, occupaverat.

4. Cantel. interpretatur; Postquam vero inter spem & metum dubia civitas, & incerta, de interitu civium, luxit miseram suorum cladem: at certe pessime, quippe nec dubia concordat cum civitas; nec est eluxit ab elugeo: nec Syntaxis cohæret. Sensus est; Postquam clades suorum eluxit i. e. manifeste apparuit miseris, cum spes & metus antea dubii essent, & expectatio interitus civium incerta, non cognita, tunc, &c.

CAP.

suspensio metu, incerta orbitatis expectatione, casus suorum miseris eluxit, tunc toto litore plangentium gemitus, tunc infelicitium matrum ululatus & flebiles querelæ audiebantur.

CAP. III. Inter hæc procedit inops e navi sua Imperator, sordida servilique tunica¹ discinctus; ad cuius conspectum plangentium agmina junguntur. Ipse quoque manus ad cælum tendens, nunc sortem suam, nunc² publicam fortunam deflet; nunc Deos accusat, qui tanta belli decora, & tot ornamenta victoriarum, quæ ipsi dederant, abstulerint; qui, captis tot urbibus, totiesque hostibus terrestri navalique prælio victis, exercitum victorem non bello, sed peste deleverint. Deferre se tamen civibus suis non modica solatia, quod malis eorum hostes gaudere, non gloriari possent. Quippe cum neque eos, qui mortui sunt, a se occisos; neque eos, qui reversi sunt, a se fugatos possint dicere. Prædam, quam relictis a se castris³ abstulerint, non esse talem, quam velut spoliū victi hostis ostentent: sed quam possessione vacua, fortuitis dominorum mortibus, sicuti⁴ caduca occuparint. Quod ad hostes pertinet, victores se recessisse; quod ad pestem, victos. Nihil tamen se gravius ferre, quam quod inter fortissimos viros mori non potuerit, servatusque sit non ad vitæ iucunditatem, sed ad ludibrium calamitatis. Quanquam ubi miseras copiarum reliquias Carthaginem reduxerit, se quoque sequenturum commilitones suos; ostensurumque patriæ, non ideo se in eam diem vixisse, quoniam velit vivere; sed ne hos, quibus nefanda lues pepercerat, inter hostium exercitus relictos, morte sua⁵ proderet. Tali vociferatione per urbem ingressus, ut ad limina domus suæ venit, profecutam multitudinem velut postremo alloquio

CAP. III. 1. Qui cinctus non est; quod in luctu ingenti per neglectum omnis ornatus fieri solebat.

2. Veteres omnibus rebus fortunam ascribebant. Quod autem respectu hominum, fortuna est, respectu Dei est providentia.

3. Sc. Hostes.

4. Caducum, Ulpiano auctore, proprie dicitur, quod quis sibi testamento relictum, ita ut jure ci-

vili capere possit, aliqua ex causa non ceperit, quasi ab eo ceciderit; veluti si legatarius, post mortem Testatoris, ante tabulas apertas decesserit. Sed & caduca probis vacantibus sumuntur.

5. Defereret, periculo exponeret; ut in illo Ter. Heaut. 3. 1. Prius te proditurum tuam vitam, & potius pecuniam omnem. Et in Adelph. 4. 5. Prodidisse & illam miseram &c. CAP.

quo dimisit; obferatisque foribus, ac nemine ad se, ne filiis quidem admissis, mortem sibi conscivit.

LIBER XX.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. Dionysius, Sicilia tyrannus, Græciæ magnæ incolas bello aggreditur.
2. Metapontinorum origo & fata.
3. Crotoniensium & Locrensi-um bella.
4. Pythagoras philosophus.

Crotonienses ad frugalitatem revocat.

5. Dionysius victis Locrensisibus Crotonienses adoritur, quos relinquit ab Hannone re-tractus, & tandem suorum insidiis opprimitur.

CAP. I.

Dionysius, e Sicilia Carthaginienſibus pulſis, occupa-
toque totius inſulæ imperio, grave otium re-
gno ſuo, periculoſamque deſidiam tanti exercitus
ratus, copias in Italiam trajecit: ſimul ut militum vi-
res continuo labore ² acuerentur, & regni fines profer-
rentur. Prima militia adverſus Græcos, qui proxi-
ma Italici maris litora tenebant, fuit: quibus de-
victis, finitimos quoſque aggreditur, omneſque Græci
nominiſ Italiam poſſidentes hoſtes ſibi deſtinat: ³ quæ
gentes non partem, ſed univerſam ferme Italiam ea
tempeſtate occupaverant. Denique multæ urbes ad-
huc ⁴ poſt tantam vetuſtatem veſtigia Græci moris oſten-
tant. Namque ⁵ Tuſcorum populi, qui oram inferi
maris

CAP. I. I. Vide Diodor. lib. 4.
quo pacto deviſta Sicilia ag-
greſſus ſit Italiam.

2. Nec aliter utraque gente,
quaſi cote quadam, populus Roma-
nus ferrum ſux virtutis acuebat.
Flor. 2. 3.

3. Hiſti non ſunt Itali, quo-

modo priſci & germani Italiæ
populi, ſed Italiote, quod eſſent e
Græcia in Italiam adventitii.

4. Poſt tot ſecula.

5. Tyrrheni à Tyrrheno Atys
filio, Herculis Nepote. Virgil. 1.
7. & 11. Æneid. & Tacit. Annal.
4. 65.

6. Ple-

maris possident, a Lydia venerunt : & ⁶ Venetos, quos incolas superi maris videmus, capta & expugnata Troja, Antenore duce, misit : Adria quoque Illyrico mari proxima, quæ & Adriatico mari nomen dedit, Græca urbs est : 7 & Arpos Diomedes, exciso Illo, naufragio in ea loca delatus, condidit. Sed & Pisæ in Liguribus Græcos auctores habent : & in Tuscis Tarquinii a Thessalis, & Spina in Umbris : Perusini quoque originem ab Achæis ducunt. Quid Ceren urbem dicam ? Quid Latinos populos, qui ab Ænea conditi videntur ? Jam Falisci, Nolani, Abellani, nonne Chalcidensium coloni sunt ? Quid tractus omnis Campaniæ ? Quid Brutii, Sabinique ? Quid Samnites ? Quid Tarentini, quos Lacedæmone profectos, ⁸ Spuriisque vocatos accepimus ? Thurinorum urbem condidisse Philæten ferunt, ibique adhuc monumentum ejus visitur : & Herculis sagittæ in Apollinis templo, quæ fatum Trojæ fuere.

CAP. II. Metapontini quoque in templo Minervæ ferramenta, quibus Epeus, a quo conditi sunt, equum Trojanum fabricavit, ostentant. Propter quod omnis illa pars Italiæ ¹ Major Græcia appellata est. Sed principio ² originum Metapontini cum Sybaritanis & Crotoniensibus pellere cæteros Græcos Italia statuerunt. Cum primum urbem ³ Sirim cepissent, in expugnatione ejus quinquaginta juvenes amplexos ⁴ Minervæ simulachrum, sacerdotemque Deæ velatum ⁵ ornamentis, inter ipsa altaria trucidaverunt. Ob hæc cum

6. Flerique cum Autore nostro consentiunt, hos a Trojanis devictis ortos. Strabo vero l. 4. p. 134. eosdem ab Enetiis, Galliæ populis, Oceano accolis, descendisse verisimiliter putat.

7. Argiripa prius dicta. Virg. Æn. 11. 246. & Vid. Hor. l. 1. Sat. 1. 86.

8. Supra 3. 4. Parthenias, Ἰωνεῖς παρθέναι, vocatos fuisse scribit. Quæ tamen appellatio ad idem illud pertinet, ut eos Spurius fuisse intelligeretur. Additur enim Parthenias vocatos fuisse ob notam materni pudoris.

CAP. II. 1. Totum Italiæ latus,

quod infero mari alluitur, Major Græcia fuit. Seneca. Ad hujus Græciæ differentiam nominat Livius Græciam Ulteriolem, ut hæc sis Citerior.

2. Hoc originum Scheffero spectrum est, neq; enim sat idoneum sensum fundit.

3. Siris Italica Civitas Metaponto propinqua, Steph. deinde Heraclea dicta. Plin. 3. 11.

4. Palladium, ad imitationem illius Trojani factum ; quod erat argumento Sirim profugorum Trojanorum coloniam esse.

5. Insulis. Velato autem capite sacra faciebant sacerdotes. 6. Plin.

cum peste & seditionibus vexarentur, priores Crotonienses Delphicum oraculum adierunt. Responsum his est, *finem mali fore, si violatum Minervæ numen & intersectorum Manes placassent.* Itaq; cum statuas juvenibus justæ magnitudinis, & imprimis Minervæ fabricare cœpissent, Metapontini, cognito oraculo Deorum, occupandam Manium & Deæ pacem rati, juvenibus modica & lapidea simulacra ponunt, & Deam⁶ panificiis placant. Atque ita pestis utrobique sedata est, cum alteri magnificentia, alteri velocitate certassent. Recuperata sanitate, non diu Crotonienses quievire. Itaque, indignantes in oppugnatione Siris auxilium contra se a Locrensisbus latum, bellum his intulerunt. Quo metu territi Locrenses ad Spartanos decurrunt: auxilium supplices deprecantur. Illi⁷ longinqua militia gravati auxilium a⁸ Castore & Polluce petere eos jubent. Neque legati responsum sociæ urbis spreverunt; profectique in proximum templum, facto sacrificio, auxilium Deorum implorant.⁹ Litatis hostiis, obtentoque, ut rebantur, quod petebant, haud secus læti, quam si Deos ipsos secum avecturi essent, pulvinaria iis in navi componunt, faustisque profecti omnibus, solatia suis pro auxiliis deportant.

CAP. III. His cognitis,¹ Crotonienses & ipsi legatos ad oraculum Delphos mittunt, victoriæ facultatem bellique prosperos eventus deprecantes. Responsum, *prius votis hostes, quam armis vincendos.* Cum vovissent Apollini decimas prædæ, Locrenses & voto hostium & responso Dei cognito² nonas voverunt; tacitamque eam

6. Plin. Præfat. ad Vesp. Et Dis lacte rustici multæque gentes supplicant; & mola tantum salsa litant, qui non habent thura; nec ulli fuit vitio Deos colere quoquo modo posset.

7. Gron. Longinquam militiam. Aliud est gravari militiam, aliud gravari militiam. Gravatur militio, cui militiam gravis est, qui molestias ex ea capit: gravatur militiam, qui eam recusat, non vult subire; ut in hoc loco. Nole-

bant enim suscipere expeditionem in tam longe a patria remotam gentem.

8. Qui bellis, juvenum specie, se inferere crediti, & auxilium ferre.

9. Litare est veniam per sacrificia impetrare, victimis felicem eventum addicentibus.

CAP. III. 1. Vide Strab. l. 6. Cic. de Nat. Deor. l. 1.

2. Nonæ sunt nona pars prædæ; ut Decime sunt decima pars.

2. Ad

eam rem habuere, ne votis vincerentur. Itaq; cum ¹ in aciem processissent, & Crotoniensium centum viginti millia armatorum constitissent, Locrenses paucitatem suam circumspicientes (nam sola quindecim millia militum habebant) omissa spe victoriae, in destinatam mortem conspirant: tantusque ardor ex desperatione singulos cepit, ut victores se putarent, si non inulti morentur. Sed dum mori honeste quærunt, feliciter vicerunt: nec alia causa victoriae fuit, quam quod desperaverunt. Pugnantis Locris, aquila ab acie nunquam recessit, eosque tam diu circumvolavit, quoad vincerent. In cornibus quoq; duo juvenes, diverso a cæteris armorum habitu, eximia magnitudine, & albis equis & coccineis paludamentis, pugnare visi sunt, nec ultra apparuerunt, quam pugnatum est. Hanc admirationem auxit incredibilis famæ velocitas. Nam eadem die, qua in Italia pugnatum est, & Corintho & Athenis & Lacedæmone nuntiata est victoria.

CAP. IV. Post hæc Crotoniensibus nulla virtutis exercitatio, nulla armorum cura fuit. Oderant enim quæ infeliciter sumpserant; mutassentque vitam luxuriam, ni ¹ Pythagoras philosophus fuisset. Hic ² Sami Demarato locuplete ³ negotiatore natus, ⁴ magnisque sapientiæ incrementis formatus, Ægyptum primo, mox Babyloniam ⁵ ad perdiscendos siderum motus, briginemque mundi spectandam profectus, summam scientiam consequutus erat. Inde regressus, Cretam & Lacedæmona, ad cognoscendas Minois & Lycurgi inclytas ea tempestate leges, contenderat. Quibus omnibus instructus Crotonam venit, populumque in luxuriam lapsum auctoritate sua ad usum frugalitatis revocavit. Laudabat quotidie virtutem; & vitia luxuriæ, casusque civitatum ea peste perditarum enumerabat; ⁶ tantumque studium multitudinis ad frugalitatem

3. Ad Sagram fluvium.

CAP. IV. 1. Non Demarati, sed Mnesarchi filius, & Pherecydis discipulus.

2. Marmacoporius ut Val. Max. 1. 8.

3. Non Mercator fuit, sed gemmarum sculptor.

4. Hoc est; Cum sic esset institutus & formatus a magistris, ut magnos in sapientiæ studiis fecisset progressus.

5. Φιλομαθίας χάρης tyrannidem fugiens. Strabo lib. 14.

6. Id est; Excitavit in populo tantum amorem frugalitatis.

tem provocavit, ut aliquos ex his luxuriatos incrediblem videretur. Matronarum quoque separatam a viris doctrinam, & puerorum a parentibus frequenter habuit. Docebat nunc has pudicitiam, & obsequia in viros; nunc illos modestiam, & literarum studium. Inter hæc velut genitricem virtutum frugalitatem omnibus ingerebat; consecurusque disputationum assiduitate erat, ut matronæ auratas vestes, cæteraque dignitatis suæ ornamenta, velut instrumenta luxuriæ, deponerent, eaque omnia delata in Junonis ædem ipsi Deæ consecrarent; præ se ferentes, vera ornamenta matronarum pudicitiam, non vestes esse. In juventute quoque 7 quantum profligatum sit, victi seminarum contumaces animi manifestant. Sed CCC ex juvenibus, cum 8 sodalicii juris sacramento quodam 9 nexi separatam a cæteris civibus viram exercerent, quasi cœtum clandestinæ conjurationis haberent, civitatem in se converterunt, quæ eos, cum in unam domum convenissent, cremare voluit. In quo tumultu LX ferme periere; cæteri in exilium profecti. Pythagoras autem, cum annos XX Crotonæ egisset, Metapontum migravit, ibique 10 decessit: cujus tanta admiratio fuit, ut ex domo ejus 11 templum facerent, eumque pro Deo colerent.

CAP. V. Igitur Dionysius tyrannus, quem 1 supra a Sicilia exercitum in Italiam trajecisse, bellumque Græcis intulisse memoravimus, expugnatis Locris, Crotonienses, vix vires longo otio ex prioris belli clade resumentes, aggreditur: qui fortius cum paucis tanto
ex-

7. A Pythagora; hoc est, quantum in erudienda juventute profecerit Pythagoras. Profligare enim est multum proficere in aliqua re, ita ut pæne ad exitum ducatur. Vide infra lib. 22. cap. 8.

8. Juris, non jure, probat Gron. Obser. 4. 17. prælatiis sodalicii juris Sacramentum esse illud vinculum, quo continebatur societas illorum, qui coierant. Cæterum 10 juris Pleonasmus sapit; nam infra 29. 9. in societatis jure retinere est pro in societate reti-

nere. Mss. tamen quidam legunt jure, quod est glossa 11 sacramento, atque ideo delendum. Faber legit sodalicii jure velut sacramento; frustra, cum de interpolito jurejurando certum sit.

9. Obstricti.

10. Vel inedia, vel interfecit a Syracusanis, dum agrum fabaceum circum. Testatur Laertius.

11. Cereris delubrum vocabant.

CAP. V. 1. In principio hujus Libri.

S

2. Debet

exercitui ejus, quam antea cum tot millibus Locrensi-
um paucitati resisterunt. Tantum virtutis paupertas
adversus insolentes divitias habet, tantoque insperata
interdum sperata victoria certior est. Sed Dionysium
gerentem bellum legati Gallorum, qui paucos² ante
menses Romam incenderant, societatem amicitiamque
petentes adeunt; *Gentem suam³ inter hostes ejus positam
esse, magnoque usui ei futuram vel in acie bellanti, vel de
tergo intentis in praelium hostibus affirmant.* Grata le-
gatio Dionysio fuit. Ita pacta societate, & auxiliis
Gallorum auctus, bellum velut ex integro restaurat.
His autem Gallis causa in Italiam veniendi, sedesque
novas quaerendi, intestina discordia, & assidue domi
dissentiones fuere: quarum taedio, cum in Italiam ve-
nissent, sedibus Tuscos expulerunt; &⁴ Mediolanum,
Comum, Brixiam, Veronam, Bergomum, & Triden-
rum, Vicentiam condiderunt. Tusci quoque, duce
Rhæto, avitis sedibus amissis, Alpes occupavere; & ex
nomine ducis gentes Rhætorum condiderunt. Sed
Dionysium in Siciliam adventus Carthaginensium
revocavit: qui, reparato exercitu, bellum, quod
lue deseruerant, auctis viribus repetebant. Dux bel-
li Hanno Carthaginensis erat: cujus inimicus Sunia-
tus, potentissimus ea tempestate Pœnorum,⁵ cum odio
ejus, Græcis literis Dionysio adventum exercitus &
segnitiem ducis familiariter prænuntiasset, compre-
hensis epistolis, prodicionis damnatur; facto senatus-
consulto, *ne quis postea Carthaginensis, aut literis Græcis,
aut sermoni studeret; ne aut loqui cum hoste, aut scribere
sine interprete posses.* Nec multo post Dionysius, quem
paulo ante non Sicilia, non Italia capiebat, assidue bel-

2. Debet adesse aliquot, vel
paucos: sed fortasse sex. Sex e-
nim mensibus barbari circa mon-
tem unum pependerunt. Florus 1.
13. Alii mensiem.

3. In medio hostium Dionysi.

4. Al. legunt Mediolanum,
Mediolanus, & Mediolana plura-
liter. De Origine hujus Urbis,

vide Livium, 5. 34. 9.

5. Rhætorum, non Gallorum
oppidum tradit Plin. 3. 19.

6. Hoc est; Cum impulsus in
eum odio monuisset Dionysium fa-
miliariter literis Græce scriptis de
adventu exercitus, & segnitie
ducis Hannonis &c.

si certaminibus victus fractusque, 7 insidiis ad postremum suorum interficitur.

7. Cic de Nat. Deor. 3. 35. In sua seculo mortuus in Tympanidia in Rogum illatus est; sed, cum epulantem & largius bibentem, in morbum incidisse, refert Diod.

15. 74. ut evenit Alex. Magno & Claudio. Plin. gaudio extinctum scribit, accepto tragice vi-
storiz nuntio, 7. 53.

LIBER XXI.

BREVARIUM CAPITUM.

1. Dionysii junioris artes tyrannice describuntur. 2. Eisdem luxuria, crudelitas, doli, exsilium, tyrannus in Locrenses. 3. Callido commento Locrenses spoliatur & obtruncat, ac Syracusas per prodicionem recipit.	4. Hannonis, tyrannidem Carthagini occupare tentantis, tragodia. 5. Dionysius junior, Sicilia ejectus, Corinthi moratur. 6. Hamilcarem, cognomine Rhodanum, Alexandri consilia speculatum, ingrari Carthaginenses interficiunt.

CAP. I.

Extincto in Sicilia Dionysio tyranno, in locum ejus milites maximum natu ex filiis ejus, 1 nomine Dionysium, suffecere; & 2 naturæ jus sequuti, & quod armis futurum esse regnum, si penes unum 3 remansisset, quam si portionibus inter plures filios divideretur, arbitrabantur. Sed Dionysius inter initia regni, 4 a-
vunculos fratrum suorum, velut æmulos imperii sui, hor-

CAP. 1. 1. Scripsisse debuit, remane & ipsum Dionysium; sic enim ipse intra 41. 5. Hujus filius accessit regni, Arfaces & ipse.

2. Hoc est, Jus Gentium: Nam ut Herodot. 7. 2. ait. Apud diversos homines institutum, ut maximus natu Liberorum obtruncat Principatum. Teste etiam

Cic. 3. 5. de Offic.

3. Pro remaneret; sequitur enim, quam si portionibus inter plures filios divideretur.

4. Septem liberos suscepit ex duabus uxoribus Dionysius; tres ex Locrina, Dionysii junioris matre, & quatuor ex Aristomacha, Dionis sorore. Plut.

§ 2

5. Hoc

hortatoresque puerorum ad divisionem regni, tollere gestiebat. Quare paulisper dissimulatum animum prius ad favorem popularium conciliandum intendit; ⁵ excusatus facturus quod statuerat, si probatus ante omnibus foret. Igitur ⁶ nexorum tria millia e carcere dimittit, tributa populo per triennium remittit; &, quibuscunque delinimentis potest, animos omnium sollicitat. Tunc ad destinatum facinus conversus ⁷, non cognatos tantum fratrum, sed etiam ipsos interficit: ⁸ ut, quibus consortium regni debebat, ne spiritus quidem consortium relinqueret, tyrannidem in suos prius quam in externos auspicatus.

CAP. II. Sublatis deinde æmulis, in segnitiam lapsus, saginam corporis ex nimia luxuria, oculorumque ¹ valetudinem contraxit; adeo ut non solem, non pulverem, non denique splendorem ferre lucis ipsius posset. Propter quæ dum contemni se putat, sævitia grassatur; nec, ² ut pater, carcerem nexis, sed cædibus civitatem replet. Ob quæ non contemptior omnibus, quam invisior fuit. Itaque, cum bellum adversus eum Syracusani decrevissent, diu dubitavit, imperium deponeret, an bello resisteret. Sed a militibus, prædam & urbis direptionem sperantibus, descendere in prælium cogitur. Victus, cum iterata non felicius fortunam tentasset, legatos ad Syracusanos mittit, spondens, se depositurum tyrannidem, si mitterent ad eum, quibuscum sibi de pace conveniret. In quam rem missos primores in carcere retinet, atque ita, incautis omnibus, nec quidem quam hostile metuentibus, exercitum ad delendam ci-

vita

3. Hoc est; Ut excusaretur facilius crimen, quod meditabatur, si omnes prius ipsum diligenterent.

6. Vindictorum.

7. Vide Plut. in Demetrio. c. 3. Hoc exemplo Turcarum quoque principes imperium a Parricidiis auspicantur.

8. Hæc lectio controversiam movet inter doctos. At consortium est cohæreditas: & consortes sunt cohæredes. Hoc igitur dicit

Noster; qui debebant esse cum hæredes regni, illos ne communis huius vitæ usura secum frui particiebat; seu, qui cum illo debebant regnare, eos ne secum quidem vivere sinebat. Apud Orde consortes generis sunt ejusdem generis participes, seu consanguinei. Quidni ergo consortes vitæ dici possint ii, qui ejusdem vitæ sunt participes.

CAP. II. 1. Adversam se.

2. Dionysius senior, hujus pater

3. Præ

32.

vitatem mittit. Fit igitur in ipsa urbe anceps praelium; in quo, oppidanis multitudine superantibus, ³ Dionysius pellitur: qui, cum obsidionem arcis timeret, cum omni regio apparatu in Italiam profugit tacitus. Exul a Locrensibus focilis exceptus, ⁴ velut jure regnaret, arcem occupat; solitamque sibi sævitiam exercet. Conjuges principum ad stuprum, rapi jubebat: virgines ante nuptias abducebat, stupratasque sponsis reddebat: ⁵ locupletissimos quosque aut civitate pellebat, aut occidi imperabat, bonaque eorum invadebat.

CAP. III. Dein, cum rapinæ occasio deesset, universam civitatem callido commento circumvenit. Cum Rheginorum tyranni Leophronis bello Locrenses premerentur, voverant, si victores forent, ut ¹ die festo Veneris virgines suas ² prostituerent. Quo voto intermisso, cum adversa bella cum Lucanis gererent, in concionem eos Dionysius vocat: hortatur, ut uxores filiasque suas in templum Veneris, quam possint ornatissimas, mittant: ex quibus sorte ductæ centum, voto publico fungantur, religionisque gratia, uno stent in lupanari mense, omnibus ante juratis viris, ne quis ullam attaminet. Quæ res ne virginibus, voto civitatem solventibus, fraudi esset, ³ decretum facerent, ne qua virgo nubere, priusquam illæ maritis traderentur. Probato consilio, quo & superstitioni & pudicitiae virginum consulebatur, certatim omnes feminae, impensius exornatae, in templum Veneris conveniunt: quas omnes Dionysius immixtis militibus spoliat, ornamentaque matronarum in prædā suam vertit. Quarundam viros ditiores interficit, quasdam ad prodendas virorum pecunias torquet. Cum
his

3. Præcipue opera Dionis, qui cum Syracusanis bellum intulit Dionysio.

4. Ubique pro jure legit Schefser.

5. Proprium Tyrannorum est cives reddere pauperes, tum ut exhaustis facultatem adimant nocendi, tum quod ipsis in luxum & libidinem perenni sumptu est opus. Aristot. Pol. 5. 11, Suet. c. 32.

CAP. III. 1. Veneralia quidam interpretantur, sicut, Bacchanalia, Saturnalia, &c. Appodisia. Athen. l. 3, 4.

2. Se prostituturos, vel ut prostituere vellent.

3. Sententia est: decretum faciendum, nequa virgo nubere, priusquam illæ centum, quæ prostituerent in lupanari, invenissent viros, eisq; nuptæ fuissent.

S 3

4. Vell.

his artibus per annos sex regnasset, conspiratione Locorum civitate pulsus in Siciliam redit. Ibi Syracusas, 4 securis omnibus, post longam intereapedinem pacis, per prodicionem recipit.

CAP. IV. Dum hæc in Sicilia geruntur, interim in Africa princeps Carthaginiensium Hanno opes suas, quibus vires reipubl. superabat, ad occupandam dominationem intendit, regnumque invadere, interfecto senatu, conatus est. Cui sceleri solennem nuptiarum diem filiae suæ legit, ut 1, religione votorum, nefanda commenta facilius tegerentur. Itaque plebi epulas in publicis porticibus, senatui in domo sua parat, ur, poculis veneno infectis, secretius senatum & sine arbitris interficeret, 2 orbamque rempubl. facilius invaderet. Qua re magistratibus per ministros prodita, scelus declinatum, non vindicatum est, 3 ne in viro tam potenti plus negotii faceret res cognita, quam cogitata. Contenti itaque cohibuisse, decreto modum nuptiarum sumptibus statuunt; idque observari non ab uno, sed ab universis jubent, ne persona designata, 4 sed vitia correcta viderentur. Hoc consilio præventus, 5 iterum servitia concitat, statutaque rursus cædium die, cum denuo se proditum videret, timens iudicium, munitum quoddam castellum cum viginti millibus servorum armatis occupat. Ibi, dum Afros regemq; Maurorum concitat, capitur, virgisque cæsus, effossis oculis, & manibus cruribusque fractis, 6 velut a singulis membris pœnæ exigerentur, in conspectu populi occiditur, corpus verberibus lacerum in cruce figitur. Filii quoque, cognatique omnes, etiam innoxii, supplicio traduntur,

116

4. Vell. Pat. 2. 118. Nemo celerius opprimitur, quam qui nibit timet; & frequentissimum initium est calamitatis securitas.

CAP. IV. 1. Ut subspecie matrimonii.

2. Senatu; quasi parentibus, destitutum.

3. Hoc est; Ne, si vir tam potens videret suum crimen omnino cognitum, civitas incurreret

maius periculum, quam cum ille meditatus est illud crimen.

4. Juntina optime sed: alii male non.

5. In 1^a iterum mendum latet; non enim Servitia i. e. servos concitavit.

6. In simili casu, simili acumine Flor. 3. 21. Ut per singula membra moretetur.

7. No-

ne quisquam aut ⁷ ad imitandum scelus, aut ad mortem ulciscendam, ex tam nefaria domo superesset.

CAP. V. Interea Dionysius ¹ Syracusis receptus, cum gravior crudeliorque indies civitati esset, iterata conspiratione obsidetur. Tunc, ² deposito imperio, arcem Syracusanis cum exercitu tradit; receptoque privato ³ instrumento, ⁴ Corinthum in exilium proficiscitur. Ibi, humillima quæque rutissima existimans, in sordidissimum vitæ genus descendit: non contentus in publico vagari, sed potare; nec conspici in popinis, lupanaribusque, sed totis diebus desidere: cum perditissimo quoque de minimis rebus disceptare, pannosus & squalidus incedere; risum libentius præbere, quam captare; in macello perstare; quod emere non poterat, ⁵ oculis devorare; apud ⁶ ædiles adversus lenones jurgari; omniaque ⁷ ista facere, ut contemnendus magis, quam metuendus videretur. Novissime, ludimagistrum professus, pueros ⁸ in trivio docebat, ut aut a timentibus semper in publico videretur, aut a non timentibus facilius contemneretur. Nam licet tyrannicis vitiis semper abundaret, tamen simulatio hæc vitiorum non naturæ erat; magisque hæc arte, quam amisso regali pudore faciebat: expertus quam invisa tyrannorum forent etiam sine opibus nomina. ⁹ Laborabat itaque invidiam præteritorum contemptu præsentium

7. Nota *Gassiorum*, *Corneliorum*, *Brutorum*, &c. historia.

CAP. v. 1. Syracusæ ex quatuor veluti urbibus constare scribit Cicero; quæ appellantur, Insula, Acradina, Tyche, & Neapolis.

2. *Timolonti* & *Corinthis* se arcemque permisit. *Plutar.* c. 17. *Diod.* 17. 71.

3. *Supellestile*.

4. Hinc Proverbium *Dionysius Corinthi*. *Cic. ad Attic.* 99. *Val. Max.* 6. 9.

5. i. e. *avidespectare*. *Mart.* 1. 97. *oculis comedere*.

6. Quibus cura fuit fornicum, & popinarum; ideo *Seneca* loca edi-

lem metuentia vocat.

7. Alii pro ista legunt ita: at non tam de modo hic est sermo, quam de fine & proposito, quo fecerit. Itaque paulo post; ut aut a timentibus semper in publico videretur, aut a non timentibus facilius contemneretur: quia nempe nunquam putabat satis contemptibilem se facere, qui nunquam satis credebat se securum.

8. Græci in triviis pueros docebant, ut ex *Comædis* veterum discere est.

9. Hoc est; Conabatur igitur delere invidiam, quæ laborabat ob res prius gestas, per præsentis quæ contemnebantur.

CAP.

um demere: neque honesta, sed tuta consilia circumspiciebat. Inter has tamen dissimulationum artes insimulatus est affectata tyrannidis, nec aliter quam dum contemnitur liberatus est.

CAP. VI. Inter hæc Carthaginienses, tanto successu rerum Alexandri Magni exterriti, verentes ne ¹ Persico regno & Africam vellet adungere, mittunt ad speculandos ejus animos Hamilcarem, cognomento Rhodanum, virum solertia facundiaque præter cæteros insignem. Augebant enim metum & Tyrus urbs, auctor originis suæ, capta; & Alexandria, æmula Carthaginis, in terminis Africæ & Ægypti condita; & felicitas regis, apud quem nec cupiditas, nec fortuna ullo modo terminabantur. Igitur Hamilcar, per Parmenionem aditu regis obtento, profugisse se ad regem expulsam patriam fingit, militemque se expeditionis offert. Atque ita, consiliis ejus exploratis, in ² tabellis ligneis, ³ vacua desuper cera inducta, civibus suis omnia perscribebat. Sed Carthaginienses post mortem ⁴ regis reversum in patriam, quasi urbem regi ⁵ vendidisset, non ingrato tantum, ⁶ verum etiam invido & crudeli animo, necaverunt.

CAP. VI. 1. *Adjungere Africam Persico regno est, post subjugatum regnum Persarum, & Africam adungere.*

2. Imitatione Demarati, de quo supra 2. 10.

3. Sc. literis vacua i. e. quæ nihil in se scriptum habuit.

4. Alexandri Magni.

5. Prodidisset, vendidisset.

6. Ita legitur in Juntina, cum prius invido excidisset. Invidiebant Hamilcari hanc laudem, quam ex legatione tam pulchre pro re patriæ gesta sibi pepererat. Cum enim prius legeretur verum etiam & ; aut etiam aut & abundavit.

LIBER XXII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Agathoclis Sicilia tyranni pueritia, adolescentia, misera conditio, felicitas bellica, nova dignitas, perfidia, crudelitas, tyrannis.*

2. *Carthaginienses in Hamilcarem proditorem tacita suffragia ferunt.*

3. *Bella Agathoclis.*

4. *Syracensis a Carthaginiensibus.*

bus obsessis, Agathocles audaci consilio bellum in Africam infert.

5. Exposito in litore Africe exercitu, gravi oratione suos ad pugnam accendit.

6. Discussa superstitionis nebula, & navibus incensis, Carthaginienses praelio superat, & urbes nobilissimas recipit.

7. Siciliam Carthaginienses relinquere coguntur, &

infeliciter cum Agathocle pugnant in Africa. Fatum acerbum Apbella & Bomilcaris.

8. Agathocles totius Siciliae imperium occupat: in Africam reversus infeliciter pugnat: castra deserit: unde militum defectio. Filiorum Agathoclis mors cruenta: & Agathoclis pax inita cum Carthaginiensibus.

CAP. I.

Agathocles Siciliae tyrannus, qui magnitudinis prioris Dionysii successit, ad regni maiestatem ex humili & sordido genere pervenit. Quippe in Sicilia patre figulo natus, non honestiorem pueritiam, quam principia originis habuit. Siquidem forma & corporis pulcritudine egregius, diu vitam stupri patientia² exhibuit. Annos deinde pubertatis egres-
sus libidinem a viris ad feminas transtulit. Post hæc, apud utrumque sexum famosus, vitam latrociniiis mutavit. Interjecto tempore, cum Syracusas concessisset,³ adscitusque in civitatem inter incolas esset, diu sine fide fuit; quoniam nec in fortunis quod amitteret, nec in verecundia quod inquinaret, habere videbatur:⁴ in summa gregariam militiam sortitus, non minus tunc seditiosa, quam antea turpi vita, in omne facinus promptissimus erat. Nam & manu strenuus & in-
con-

CAP. I. 1. Lege Diod. lib. 20. Plur. in Apothegm. c. 26. Aufon. Epig. 9.

2. Exhibere est sustentare, tolerare. Dicunt & exhibere aliquem pro alere, æque ac exhibere vitam. Vide Not. lib. 9. 2. & lib. 11. 10.

3. Ita optime legit Juntina: hoc est, cum civium numero, & albo adscriptus esset. Alii accitus,

hoc est, evocatus. At paulo antedicitur concessisse eo, quod ad ultro & sponte sua venientem pertinet. Sed nec causa ulla est, cur accitus credi possit, qui neq; rem, neq; bonam famam habeat.

4. Hoc est; Deniq; factus gregarius miles, & ducens vitam non minus seditiosam, quam antea infamem, paratissimus erat ad omne scelus parrandum.

5. Hoc

concionibus perfacundus habebatur. Brevi itaque centurio, ac deinceps tribunus militum, factus est. Primo bello adversus Aetnaeos magna experimenta sui Syracusanis dedit. Sequenti Campanorum, tantam de se spem omnibus fecit, ut in locum demortui ducis Damalconis sufficeretur. Cujus uxorem, adulterio cognitam, post mortem viri, in matrimonium recepit. Nec contentus quod ex inope repente dives factus esset, piraticam adversus patriam exercuit. Saluti ei fuit, quod socii capti tortique de illo negaverunt. Bis occupare imperium Syracusarum voluit: bis in exilium actus est.

CAP. II. 1 A Murgantinis, apud quos exulabat, odio Syracusanorum, primo praetor, mox dux creatur. In eo bello & urbem Leontinorum capit, & patriam suam Syracusas obsidere coepit: ad cujus auxilium Hamilcar, dux Poenorum, imploratus, depositis hostilibus odiis, praesidia militum mittit. Ita uno eodemque tempore Syracusae, & ab hoste, civili amore defensae; & a cive, hostili odio impugnae sunt. Sed Agathocles, cum videret fortius defendi urbem quam oppugnari, precibus per internuntios Hamilcarem exorat, ut inter se & Syracusanos pacis arbitria suscipiat, peculiararia in ipsum officia sua repromittens. Qua spe impletus Hamilcar, societatem cum eo, metu potentiae ejus, jungit: 2 ut, quantum virium Agathocli adversus Syracusanos dedisset, tantum ipse ad incrementa domesticae potentiae recuperaret. Igitur non pax tantum Agathocli conciliatur, verum etiam praetor Syracusis constituitur. Tunc Hamilcari, 3 expositis ignibus cereis, tactisque, in obsequia Poenorum jurat. Deinde

ac-

5. Hoc in Sicilia loca quaedam tenuisse indicat. *Diod.* 16. 68. nunc appellatur *Terra di Lavoro*.

CAP. 11. 1. Hi sunt pop. Siciliae, ut & *Leontini*.

2. Hoc est; Ut tantas haberet vires ad augendam domesticam potestatem, quantas dedisset Agathocli contra Syracusanos.

3. Sebilus pro Cereis legit *Cereriis*, quod probant fere omnes;

nam res in Sicilia geritur, ubi praecipua veneratione celebrabatur Ceres. Et ignes cereris explicant altaria, in quibus focus accensus fuerit. Tactis altaribus, quod jurare soliti fuerint, scire licet ex Livio, aliisque: sic Juven. Sat. 14. *Vender perjuriam summa Exigua, Cereris tangens aramque, pedemque.* Alii aliter hunc locum emendant. Si nihil mutandum

acceptis ab eo quinq̃ue millibus Afrorum, potentissimos quosque ex principibus interficit: atque ita, veluti scip. statum formaturus, populum in theatrum ad concionem vocari iubet, contracto in gymnasio senatu, quasi quædam prius ordinaturus. Sic compositis rebus, immisiss militibus populum obsidet, senatum trucidat: cujus peracta cæde, ex plebe quoque locupletissimos & promptissimos interficit.

CAP. III. His ita gestis, militem legit, exercitumque conscribit: quo instructus finitimas civitates, nihil hostile metuentes, ex improvviso aggreditur. Peritorum quoque socios, permittente Hamilcare, fœdē vexat: propter quod querelas Carthaginem socii non tam de Agathocle, quam de Hamilcare detulerunt: hunc ut dominum & tyrannum, illum ut proditorum arguentes; a quo infestissimo hosti fortuna sociorum, interposita pactione, donata sint: sicut ab initio Syracusæ in pignus societatis sine tradita, urbs semper Peni infesta, & de imperio Sicilia Carthaginis amala: nunc insuper civitates sociorum eidem titulo pacis addictas. Denunciare igitur se, hæc brevi ad ipsos redundatura, ac propediem sensurus, quantum malum non Sicilia magis, quam ipsi Africa attulerint. His querelissenatus in Hamilcarem accenditur. Sed quoniam in imperio esset, tacita de eo suffragia tulerunt, & sententias, priusquam recitarentur, in urnam conjectas obsignari iusserunt; dum alter Hamilcar, Gisgonis filius, a Sicilia reverteretur. Sed hæc

domi est; ignes cerei sunt faces & tædæ, quæ expositæ & tædæ fuerint, cum juraretur. Et sane Plut. in Dione, de Calippo in templo Cereris, sumpta ardentitædæ, jurante scribit.

4. Nam Græcis & Græciensibus plerisque Theatrum fuisse pro curia, Foro, Comitio, Diod. 16. 85, Liv. 24. 39. Tacit. Hist. 2. 80. 6.

CAP. III. 1. Hoc est; A quo opes sociorum data sunt, ex patris

falsis, infestissimo hosti, quemadmodum Syracusæ tradita sunt ad ineundam societatem.

2. Carthaginenses.

3. Tum temporis Consul, ut de Hannibale loquitur infra 31. 2. Ita Cicero de Arusp. respons. cap. 17. Sacrificium bona Deæ fit in ea domo, quæ est in imperio, i. e. in domo Consulis.

4. In qua Veteres suffragia colligebant.

5. Sen-

callida commenta Pœnorum, & sententias inauditas mors Hamilcaris prævenit; liberatusque est fati mune-
re, quem sui per injuriam cives inauditum damnave-
rant. Quæ res Agathocli adversus Pœnos occasio-
nem movendi belli dedit. Prima igitur illi cum Hamil-
care, Gisgonis filio, præli congressio fuit: a ⁶ quo vi-
ctus, majore mole reparaturus bellum, Syracusas con-
cessit. Sed secundi certaminis eadem fortuna, quæ &
prioris, fuit.

CAP. IV. Cum igitur victores Pœni Syracusas ob-
sidione cinxissent, ¹ Agathoclesque se neque viribus
parem, neque ad obsidionem ferendam instructum vi-
deret; super hæc a sociis, crudelitate ejus offensis, de-
sertus esset, statuit bellum in Africam transferre:
mira prorsus audacia, ut, quibus in solo urbis suæ par
non erat, eorum urbi bellum inferret; & qui sua tue-
ri non poterat, impugnaret aliena; victusque victori-
bus insultaret. Hujus consilii non minus admirabile
silentium, quam commentum fuit, populo hoc solum
professus, invenisse se victoriæ viam, animos illi tan-
tum in brevem obsidionis patientiam firmarent: vel si
cui status præsentis fortune displiceret, dare se ei dis-
cedendi liberam potestatem. Cum mille sexcenti dis-
cessissent, cæteros ² ad obsidionis necessitatem frumento
& stipendio instruit: quinquaginta tantum secum
talenta ad præsentem usum aufert, cætera ex hoste me-
lius, quam ex sociis paraturus. Omnes deinde ³ ser-
vos, militaris ætatis, libertate donatos, sacramento
adegit, ⁴ eosque & majorem partem ferme militum na-
vibus

5. Sententias tacitas; ut sint ipsa illa tacita suffragia, de quibus prædixerat; dictæ sunt ita, quod nondum audita & cognita essent. In Msc, quodam est audita; unde Scheffer, hunc locum legit; & sententias inauditas audita mors Hamilcaris prævenit. Excludunt inaudita.

6. Ad Himeram fluvium.

CAP. IV, 1. Scheffer Agathocles, quod: ut Agathocles sit Nominat, verbo subsequenti statuit.

2. Rectius autem, obsidionis necessitate.

3. Servi enim alioquin militia erant incapaces.

4. Hoc est; Et tot cives imponit navibus, ut militum numerum superarent Cantel. Intelligit tot cives ex servis factos, & ut milites mercenarii essent, aut nihil: sed unde hoc patet? Etsi; & majorem, &c. videtur melior lectio, & sensus est; Eos (servos) imponit navibus, & majorem partem militum, qui erant jam cives, ut in superarent numerum servorum, qui modo facti sunt cives.

5. Cum

vibus imponit; ratus, exæquata utriusque ordinis conditione, mutuam inter eos virtutis æmulationem futuram: ⁵ cæteros omnes ad tutelam patriæ reliquit.

CAP. V. Septimo igitur imperii anno, comitibus duobus adultis-filiis, Archagatho & Heraclida, nullo militum sciente quo veheretur, cursum in Africam dirigit. Cum omnes aut in Italiam prædatum se, aut in Sardiniam ituros crederent, tum primum, exposito in Africæ litore exercitu, consilium suum omnibus aperit. Quo in loco Syracusæ positæ sint, ostendit: Quibus aliud nullum auxilium superesset, quam ut hostibus faciant, quæ ipsi patientur. Quippe aliter domi, aliter foris bella tractari. Domi ea sola auxilia esse, quæ patriæ vires subministrant: foris hostem etiam suis viribus vinci, deficientibus sociis, & odio diuturni imperii extera auxilia circumspicientibus. Huc accedere, quod urbes, castellaque Africa, non muris ¹ cinctæ, non in montibus positæ sint, sed in planis campis sine ullis munimentis ² jaceant: quas omnes metu excidii facile ad belli societatem perlici posse. Majus igitur Carthaginensibus ab ipsa Africa, quam ex Sicilia exarsurum bellum, coturaque auxilia omnium adversus unam urbem, nomine quam opibus ampliore, & quas non attulerit vires, inde sumpturum. Nec in repentino Pænorum metu modicum momentum victoriæ fore, qui, tanta audacia hostium perculsi, trepidaturi sint. Accessura & villarum incendia, castellorum urbiumque contumacium direptionem, tum ipsius Carthaginis obsidionem. ³ Quibus omnibus non sibi tantum in alios, sed & aliis in se sentient patere bella. His non solum Pænos vinci, sed & Siciliam liberari posse. Nec enim moraturos in ejus obsidione hostes, cum sua urgeantur. Nusquam igitur alibi facilius bellum, sed nec prædam uberiores inveniri posse. Nam ⁴ capta Carthagine, omnem Africam Siciliamque præ-

mium

5. Cum fratre Antandro. De hoc vide Diodor. 20. 4. Ut se absente nihil Syracusani moverent, sed quiescerent, disjunctis a se invicem cognationibus, &c.

CAP. V. 1. Urbes.

2. Ita loquuntur optimi Auctores; Sic Nepos in Eum. Asia pars, quæ inter Taurum jacet. Brut. in Ep. ad Cic. Facet locus inter Apenninum & Alpes,

3. Hoc est; Quibus omnibus cognoscant non ipsos tantum aliis, sed alios etiam ipsis posse inferre bellum.

4. Hoc Argumento usus fuit Severus apud Herod. 1. 2. milites hortatus, Occupemus, inquit, quamprimum Romam, Larem ipsum Imperii, reliqua dein facile expedituri.

T

5. Ter-

mium victorum fore. Gloriam certe tam honestæ militiæ tantam in omne ævum futuram, ut⁵ terminari nullo tempore oblivione possit: ut dicatur eos solos mortalium esse, qui bella, quæ domi ferre non poterant, ad hostes transfulerint, ⁶ victique victores insecuti sint, & obsessores urbis suæ obsederint. Omnibus igitur forti ac lato animo bellum ineundum, quo nullum aliud possit aut præmium victoribus uberius, aut victis monumentum illustrius dare.

CAP. VI. His quidem adhortationibus animi militum erigebantur: sed terrebat eos portenti religio, quod navigantibus eis sol defecerat. Cujus rei rationem non minore cura rex, quam belli reddebat, affirmans, Si prius quam proficiscerentur, factum esset, crediturum adversam¹ profecturos prodigium esse: nunc quia egressis acciderit, illis ad quos eatur portendere. Porro defectus² naturalium siderum semper præsentem rerum statum mutare; ³ certumque esse florentibus Carthaginensium opibus, adversisque rebus suis commutationem significari. Sic consolatis militibus, universas naves, consentiente exercitu, incendi jubet, ut omnes scirent, auxilio fugæ adempto, aut vincendum, aut moriendum esse. Deinde cum omnia, quacunque ingrederentur, prosternerent, villas castellaque incenderent, obviis eis fuit cum xxx millibus Pœnorum ⁴ Hanno: sed, prælio commisso, duo de Siculis, tria millia de Pœnis cum ipso duce cecidere. Hac victoria & Siculorum animi eriguntur, & Pœnorum franguntur. Agathocles, victis hostibus, urbes castellaque expugnat, prædas ingentes agit, hostium multa millia trucidat. Castra deinde⁵ quinto lapide a Carthagine statuit, ut damna carissimarum rerum,

3. Terminari oblivione est oblivione deleri. Faber autem ex imitatione Ciceronis scripsisse Justinum putat, nulla temporis oblivione.

6. Alii ultro victores: forsitan scribendum ultroque; victi victores.

CAP. VI. 1. Græv. legit profecturus: quia sequitur, nunc quis egressis acciderit, illis ad quos eatur portendere, sc. adversa.

2. Solis & Luna, ita forte di-

storum, quod rerum naturam maxime fovere credantur, Faber legit, defectus naturales, id est, qui causis naturalibus nituntur.

3. Lege certum itaque; esse, nam argumentatio est.

4. Diod. 20. 10. qui auctori nostro dicitur Bomilcar, aut Vomilcar.

5. Mss. in quinto lapide: forsitan in (pro ad) quintum lapidem; hoc est, quinque miliaria ab epipido.

6. Us

rum, vastitatemque agrorum, & incendia villarum, de muris ipsius urbis specularentur. Interea ingens tota Africa deleti Pœnorum exercitus fama, occupatarumque urbium, divulgatur. Stupor itaque omnes & admiratio incessit, ⁶ unde tanto imperio tam subitum bellum, præsertim ab hoste jam victo. Admiratio deinde paulatim in contemptum Pœnorum vertitur. Nec multo post, non Afri tantum, ⁷ verum etiam urbes nobilissimæ novitatem sequutæ, ad Agathoclem deferre; frumentoque & stipendio victorem instruxere.

CAP. VII. His Pœnorum malis etiam deletus in Sicilia cum imperatore exercitus, velut quidam ærumnarum cumulus, accessit. Nam post profectiorem a Sicilia Agathoclis, in obsidione Syracusarum Pœni segniores redditæ, ab Antandro, fratre regis Agathoclis, occisione cæsi nuntiabantur. Itaque cum domi forisque eadem fortuna Carthaginensium esset, jam non tributariæ tantum ab his urbes, verum etiam socii reges deficiebant, amicitiarum jura non fide, sed successu ponderantes. Erat inter cæteros rex Cyrenarum Aphellas, qui, spe improba regnum totius Africæ amplexus, societatem cum Agathocle per legatos junxerat; pactusque cum eo fuerat, ut Siciliæ illi, sibi Africæ imperium, victis Carthaginensibus, cederet. Itaque cum ad belli societatem cum ingenti exercitu ipse venisset, Agathocles ² blando alloquio, & humili adulatione, cum sæpius simul cœnassent, ³ adoptatusque, filius ejus ab Aphella esset, incautum interficit: occupatoque exercitu ejus, iterato Carthaginenses omnibus viribus bellum cientes, magno utriusque exercitus san-

6. Unde ortum sit bellum tam repentinum in imperium Carthaginensium, quod tantum, tam potens fuit.

7. Junctæ; Verum etiam tributariæ urbes. Quod probat Græv. in sequenti cap. Cum domi forisque eadem fortuna Carthaginensium esset, jam non tributariæ tantum ab his urbes, verum etiam socii reges deficiebant. Scheffer. Egredierentur urbes mobilissimæ; quæ, quia

tributariæ, ideo erant mobiles, & cupidæ novitatis, si forte mutare suam conditionem possent.

CAP. VII. 1. Securiores.

2. Id est; cum perfecisset blandis sermonibus & adulationibus, ut ab Aphella in filium adoptaretur &c.

3. Aliter legamus, Quia filius ejus ab Aphella adoptatus esset, incautum eum interfecit.

sanguine, gravi prælio superat. 4 Hoc certaminis discrimine tanta desperatio illata Pœnis est, ut, nisi in exercitu Agathoclis orta seditio fuisset, transiturus ad eum 5 Bomilcar, rex Pœnorum, cum exercitu fuerit. Ob quam noxam in medio foro a Pœnis patibulo suffixus est, 6 ut idem locus monumentum suppliciorum ejus esset, qui ante fuerat ornamentum honorum. Sed Bomilcar magno animo crudelitatem civium tulit; adeo ut de summa cruce, veluti de tribunali, in Pœnorum scelera concionaretur: objectans illis, nunc Hannonem falsa affectati regni invidia circumventum: nunc Gisgonis innocentis exsilium: nunc in Hamilcarem patrum suum 7 tacita suffragia, quod Agathoclem socium illis facere, quam hostem maluerit. Hæc cum in maxima populi concione vociferatus esset, expiravit.

CAP. VIII. Interea Agathocles, 1 profligatis in Africa rebus, tradito Archagatho filio exercitu, in Siciliam recurrit: nihil actum in Africa existimans, si amplius Syracusæ obsiderentur. Nam post occisum Hamilcarem, Gisgonis filium, novus eo a Pœnis missus exercitus fuerat. Statim igitur primo adventu ejus omnes Siciliæ urbes, auditis rebus, quas in Africa gesserat, certatim se ei tradunt; atque ita, pulsus è Sicilia Pœnis, totius insulæ imperium occupavit. In Africam deinde reversus seditione militum excipitur. Nam stipendiorum solutio in adventum patris dilata a filio fuerat. Igitur ad concionem vocatos blandis verbis per-

4. Id est; Peni redacti sunt ad tantam desperationem, clade accepta in hoc certamine.

5. Carthaginensium duces etiam Reges vocantur. Procop. l. 1. de Bell. Goib.

6. Ita Manlius Capitolii servator, affectati regni condemnatus, de saxo Tarpejo deicitur; locustque idem in una homine & eximia glorie monumentum, & pena ultimæ fuit. Livius 6, 20.

7. De his supra 22. 3.

CAP. VIII. 1. Carthaginensi-

um rebus perditis, & afflictis. Agathocles enim nuper Uricam cepit. Gravius autem hæc verba profligatis rebus ad Agathoclem refert, & exponit, rebus felicissime gestis, cum res felicissime cessissent, cum multum profecisset (Agathocles) in bello, quod agebat in Africa, ut tere pro confecto haberetur. Profligare enim est multum proficere in aliqua re, ita ut pene ad exitum ducatur. Sic Notter 20. 4. In juventute quantum profligatum &c. Vide.

2. Modè

permulsit : stipendia illis non a se flagitanda esse, sed ab hoste querenda : communem victoriam, communem prædam futuram. ² Paulum modo anniterentur, dum belli reliquie præguntur, cum sciant Carthaginem captam spes omnium expleturam. Sedato militari tumultu, interjectis diebus, ad castra hostium exercitum ducit : ibi, inconsultius prælium committendo, maiorem partem exercitus perdidit. Cum itaque in castra fugisset, ³ versamque in se invidiam temere commissi belli videret, pristinamque offensam non depensi stipendii metueret ; ⁴ concubia nocte solus a castris cum Archagatho filio profugit. Quod ubi milites cognovere, haud secus, quam si ab hoste capti essent, trepidavere : Bis se a rege suo in mediis hostibus relictos esse proclamantes ; ⁵ salutemque suam desertam ab eo esse, quorum ne sepultura quidem relinquenda fuerit. Cum persequi regem vellent, a Numidis excepti in castra revertuntur ; comprehenso tamen reductoque Archagatho, qui a patre noctis errore decesserat. Agathocles autem navibus, quibus reversus a Sicilia fuerat, cum custodibus earundem Syracusas deferretur. Exemplum flagitii singulare, rex exercitus sui desertor, ⁶ filiorumque pater proditor. Interim in Africa post fugam regis, milites, pactione cum hostibus facta, interfectis Agathoclis liberis, Carthaginienensibus se tradidere. Archagathus, cum occideretur ab Arcesila, amico antea patris, ⁷ rogavit eum, quidnam liberis ejus facturum Agathoclem putet, ⁸ per quem ⁹ ipse liberis careret ? Tunc respondit, satis habere se, quod superstites eos esse

2. Modo velint paululum eniti, dum perficiant bellum feliciter inceptum, cum omnes sciant &c.

3. Hoc est ; cum videret se odio haberi a militibus propter prælium temere commissum, & metueret eorum iram propter stipendia nuper ipsis denegata, in tempesta nocte fugit.

4. A media nocte initium diei sumebant Romani, cujus partes erant ; Mediae noctis inclinatio, gallicinium, conticinium, diluculum, mane, vespera, prima fax, concubia & tempesta nox.

5. Hoc est ; Se vivos desertos esse ab eo, qui ne mortuos quidem debuisset relinquere.

6. Præcedit rex exercitus sui desertor : & proditor idem est quod desertor. Sic prodere idem quod deserere, periculo exponere. Vide Notas ad 19. 3.

7. Hoc est ; Petiit ab eo, an putet Agathoclem benigne habiturum ipsius filios, cum ipse accidat Agathoclis liberis.

8. Arcesilaum.

9. Agathocles.

esse Agathoclis liberis sciat. Post hæc Pœni ad persequendum belli reliquias duces in Siciliam miserunt, cum quibus Agathocles pacem æquis conditionibus fecit.

LIBER XXIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. Agathocles transit in Italiam adversus Bruttios, quorum origo & potentia paucis perstringitur. 2. Agathocles vi morbi expugnatus revertitur in Siciliam, ubi turbæ domestica, quæ uxorem & liberos Agathoclis in Ægyptum pel-	lunt. Agathoclis obitus. 3. Pyrrhi Epirotæ bella & res gestæ, cum in Sicilia, tum in Italia. 4. Hieronis, Siciliæ Principis laudatissimi, dignitas & virtus.

CAP. I.

Agathocles, rex Siciliæ, pacificatus cum Carthaginiensibus, partem civitatum, a se fiducia virium¹ dissidentium, armis subegit. Dein, quasi angustis insulæ terminis clauderetur,² cujus imperii partem primis incrementis ne speraverat quidem, in Italiam transcendit; exemplum Dionysii secutus, qui multas civitates Italiæ subegerat. Primi igitur hostes illi³ Bruttii fuere, qui & fortissimi, tum & opulentissimi videbantur, simul & ad injurias vicinorum prompti. Nam multas civitates Græci nominis Italia expulerant: auctores quoque suos Lucanos bello vicerant, & pacem cum his æquis legibus fecerant. Tanta feritas animorum erat, ut nec⁴ origini suæ parcerent. Namque Lucani iisdem legibus liberos suos, quibus &

Spar-

CAP. I. 1. Sic Junæ; non dissidentem: probante Grævio.

2. Hoc est; Licet olim non ausu esset sperare partem illius regni, cum fortuna ipsi favere cepit.

3. Strabo lib. 6. Bruttios ait a

Lucanis dictos, qui Bruttios sua lingua vocabant *Apostatos*, *Rebelles* & *Fugitivos*. Steph. a Brettio Herculio filio vult dictos. Hodie Calabria inferior appellatur.

4. *Us* unde originem duxerant.

5. Al

Spartani instituere soliti erant. Quippe ab initio pubertatis in silvis inter pastores habebantur, sine ministerio servili, ⁵ sine veste quam induerent, vel cui incubarent: ut a primis annis duritiæ parcimoniæque, sine ullo usu urbis, assuescerent. Cibus his præda venatica; potus, aut lactis, aut fontium liquor erat. Sic ad labores bellicos indurabantur. Horum igitur ex numero quinquaginta primo ex agris finitimorum prædari soliti, confluentē deinde multitudine, sollicitati præda, cum plures facti essent, infestas regiones reddebant. Itaque fatigatus querelis fociorum Dionysius, Siciliae tyrannus, sexcentos Afros ad compescendos eos miserat, quorum castellum, proditum sibi per Bruttiam mulierem, expugnauerunt: ibique civitatem, concurrentibus ad opinionem novæ urbis pastoribus, statuerunt: Bruttiosque se ex nomine mulieris vocaverunt. Primum illis cum Lucanis, originis suæ auctoribus, bellum fuit. ⁶ Qua victoria erecti, cum pacem æquo jure fecissent, cæteros finitimos armis subegerunt, tantasque opes brevi consequuti sunt, ut perniciosi etiam regibus haberentur. Denique Alexander, rex Epiri, quum in auxilium Græcarum civitatum cum magno exercitū in Italiam venisset, cum omnibus copiis ab his deletus est. Quare feritas eorum, successu felicitatis incensa, diu terribilis finitimis fuit. Ad postremum imploratus Agathocles, spe ampliandi regni, a Sicilia in Italiam trajecit.

CAP. II. Principio adventus ejus ² opinione concussi, legatos ad eum, societatem amicitiamque petentes, miserunt. Quos Agathocles ad cœnam invitatos,
ne

5. Atqui Noster supra lib. 3. cap. 3. de Spartanis; *Juvenibus non amplius una veste uti toto anno permittit.* Non erant ergo sine veste, quorum tamen hic dicuntur securi leges. Sed vestis, Græca consuetudine, usurpata est pro ea, quæ interiori injicitur; atque ita & verbum induere accipi hic oportet. Si malis, pro *sine veste* legas *una veste*.

6. Nulla mentio fit victoriæ in præcedentibus, sed tantum belli: unde Scheffer. legit, *quo*, hoc est, *in quo bello*.

CAP. II. 1. *Opinio* huic Authori est *Fama & Rumor*. Ita legamus, *Principio Adventus, opinione ejus concussi*, &c. b. e. fama territi. Vel potius; *Principio, fama adventus ejus concussi*.

ne exercitum trajici viderent, in posterum statuta his die, ² conscensa nave frustratus est. Sed fraudis haud lætus eventus fuit : siquidem reverti eum in Siciliam, interjectis paucis diebus, vis morbi cœgit ; quo toto corpore comprehensus, per omnes nervos articulosque ³ humore pestifero grassante, velut intestino singulorum membrorum bello, impugnabatur. Ex qua desperatone bellum inter filium nepotemque ejus, regnum jam quasi mortui ⁴ vindicantibus, oritur ; occisq; filio regnum nepos occupavit. Igitur Agathocles, ⁵ cum morbi cura, & ægritudo graviores essent, & inter se alterum alterius malo cresceret, desperatis rebus, uxorem suam Texenam, genitosque ex ea duos parvulos, cum omni pecunia, & familia, ⁶ regalique instrumento, quo præter illum nemo regum ditior fuit, navibus impositos, Ægyptum, unde uxorem acceperat, remittit ; timens ne prædonem regni sui hostem paterentur. Quamquam uxor diu, ne ab ægro divelleretur, deprecata est, ne ⁷ discessus suus adjungi nepotis parricidio posset ; & tam cruente hæc deseruisse virum, quam ille impugnasse avum videretur : *Nubendo se non prospera tantum, sed omnis fortunæ inisse societatem : ⁸ nec invitam periculo spiritus sui empturam, ut extremos viri spiritus exciperet, & exequiarum officium, in quod, profecta se, nemo sit successurus, obsequio debite pietatis implemet.* Discedentes parvuli flebili ululatu amplexi patrem tenebant.

2. Non conscensis navibus. Nam animadvertendum est, duo divisa hic proponi. Exercitus conscendebat naves, & trajiciebat, dum Agathocles habuit legatos in cæna : deinde sequebatur ipse Agathocles, cæna finita, id quod fiebat uno, & peculiari navigio.

3. Vel a veneno, vel ab alia pestifera causa.

4. Alii vindicantes. At nihil necesse est, quippe sic loqui amat Noster, ut videre est, in lib. 2. 3. in voce denuntiantibus : & 8. 5. in voce verentibus.

5. Alii cum morbo : hoc est, cum cura & ægritudo propter amissum filium, & amissum quoq;

regnum morbo essent graviores &c.
6. Supellectile.

7. Hoc est ; ne decessus ipsius (uxoris) tam grande crimen esset, quam parricidium a Nepote commissum. Alii legunt discessu suo, ut sensus sit, ne cum ipsa discederet, ipse æger adjungatur filio per parricidium. Nepotis, i. e. Ne Agathocles, æque ac filius suus, a Nepote suo interficiatur.

8. Hoc est ; Et libenter se exposituram mortis periculo, modo posset & adesse marito morienti, & debita pietate reddere exequiarum officium, quod nemo saturus sit, si profisciscatur in Ægyptum.
9. Nempè

bant. Ex altera parte uxor maritum non amplius visura osculis fatigabat. Nec minus senis lacrymæ miserabiles erant. Flebant hi morientem patrem, ille exules liberos: hi discessu suo solitudinem patris, ægri⁹ senis, ille in spem regni susceptos relinqui in egestate lugebat. Inter hæc regia omnis, assistentium fletibus tam crudelis discidii impleta, resonabat. Tandem finem lacrymis necessitas profectiois imposuit, & mors regis proficiscentes filios insequuta est. Dum hæc aguntur, Carthaginienses, cognitis quæ in Sicilia agebantur, occasionem totius insulæ occupandæ datam sibi existimantes, magnis viribus eo trajiciunt, multasque civitates subigunt.

CAP. III. Eo tempore &¹ Pyrrhus adversus Romanos bellum gerebat; qui imploratus a Siculis in auxilium, ² sicuti dictum est, cum Syracusas venisset, multasque civitates subegisset, rex Siciliae, sicut Epiri appellatur. Quarum rerum felicitate lætus, Heleno filio Siciliae, velut avitum, (nam susceptus ex ³ filia Agathoclis regiserat) Alexandro autem Italiae regnum destinat. Post hæc multa secunda prælia cum Carthaginiensibus facit. Interjecto deinde tempore, legati ⁴ ab Italicis sociis venire, nuntiantes, *Romanis resisti non posse, deditionemque futuram, nisi subveniat.* Anxius tam ambiguo periculo, incertusque quid ageret, vel quibus primum subveniret, in utrumque pronus consultabat. Quippe instantibus hinc Carthaginiensibus, inde Romanis, periculosum videbatur exercitum in Italiam non trajicere; periculosius a Sicilia deducere: ne aut illi non lata ope, aut hi deserti amitterentur. In hoc æstu periculorum, tutissimus portus consiliorum visus est omnibus viribus decernere in Sicilia; &, profligatis Carthaginiensibus, victorem exercitum transponere in Italiam. Itaque conferto prælio, cum superior fuisset, quoniam tamen a Sicilia abiret, ⁵ pro victo fugere vi-

9. Nempe 95 annos nati.
CAP. III. 1. Vide *Plut.* in *vit. Pyrrhi*, *Pausan.* in *Attic. Flor.* l. 2.

Helenum, sed Alexandrum ait ex Lanassa Agathoclis filia susceptum.

4. A Tarentinis & Samnitibus.

5. b. e. tanquam victus; *Qui*

3. *Plut.* in *Pyrrho*, cap. 17. non recedit, fugere creditur. *Curt.* 6. Par-

visus est: ac propterea socii ⁶ ab eo defecerunt, & imperium Siciliae tam cito amisit, quam facile quaesierat. Sed nec in Italia meliore felicitate usus in Epirum revertitur. Admirabilis utriusque rei casus in exemplum fuit. Nam sicut ante secunda fortuna, rebus supra vota fluentibus, Italiae Siciliaeque imperium, & tot de Romanis victorias ⁷ adstruxerat: ita nunc adversa, velut in ostentationem fragilitatis humanae, destruens quae cumulaverat, ⁸ Siciliensi ruinae naufragium maris, & foedam ⁹ adversus Romanos pugnam, turpemque ab Italia discessum adjecit.

CAP. IV. Post profectionem a Sicilia Pyrrhi, magistratus ¹ Hiero creatur; cujus tanta moderatio fuit, ut, consentiente omnium civitatum favore, dux adversus Carthaginenses primum, mox rex crearetur. Hujus futurae majestatis ipsa infantis educatio quasi praenuntiatio fuit: quippe genitus erat patre Hierocle, nobili viro, cujus origo a Gelone, antiquo Siciliae tyranno, manabat: sed maternum illi genus sordidum, atque adeo pudendum fuit. Nam ex ancilla natus, ac propterea a patre, velut ² dehonestamentum generis, expositus fuerat. Sed parvulum, & humanae opis egentem, ³ apes, congesto circa jacentem melle, multis diebus aluere. Ob quam rem responso aruspicum admonitus pater, qui regnum infanti ⁴ portendi canebant, parvulum ⁵ recolligit, omnique studio ad spem majestatis, quae promittebatur, instituit. Eidem ⁶ in ludo inter coaequales

6. Partim ad Carthaginenses, partim ad Mamertinos. Pl. c. 52.

7. Cumularat, adjunxerat. Ita Vell. Pat. 2. 55. Vidus a Cesare Pharnaces vix quicquam gloria ejus adstruxit.

8. Hoc est; Adjecit amissioni Siciliae naufragium in mari, & cladem a Romanis acceptam, & discessum ab Italia probrosum.

9. Postrema Pyrrhi cum Romanis pugna fuit ad Beneventum, ubi victus est à M. Curio.

CAP. IV. 1. Postremus Rex

Syracusanus, qui celebratur à Theocrit. in Idyll. 16.

2. Dedecus familiae suae.

3. Simile est, quod de Platone referunt; & de Pindaro Aelian. & de Jove Virg.

4. Apes modo felicitatem, ut Hieroni & aliis; modo infelicitatem, ut Pompejo ante Pharsalicam, & Bruto ante Philipensem pugnam portenderunt.

5. Suscepit, aluit.

6. In Schola.

æquales discenti lupus tabulam, in turba puerorum ⁷ repente conspectus, eripuit. Adolescenti quoque, prima bella ineunti, aquila in clypeo, ⁸ noctua in hasta confedit. Quod ostentum, & consilio cautum, & manu promptum, regemque futurum significabat. Denique adversus provocatores sæpe pugnavit, semperque victoriam reportavit. A Pyrrho rege multis militari- bus donis donatus est. Pulchritudo ei corporis insi- gnis, vires quoque in ⁹ homine admirabiles fuere: in alloquio blandus, in negotio justus, ¹⁰ in imperio mo- deratus; prorsus ut nihil ei regium deesse, ¹¹ præter re- gnum, videretur.

7. Forſan repente e conſpectu legendum.

8. Noctua, ſi volaſſet, victoriam; ſi confediſſet, exitium minabatur: quod Hieroni accidit, cum Aga- thocles bello Punico noctuas per caſtra clam emiſit, ut per caſtra volitantes militum animos con- firmarent. Diodo.

9. Ut in homine Faber. i. e.

Tante in illo vires erant, quanta maxime in homine eſſe poſſunt.

10. Ea fuiſſe Hieronem mode- ſtia reſert Livius, ut nec veſtis habitu, nec ullo alio inſigni à ci- vibus cæteris diſcerni potuerit.

11. Septem annis Hiero magi- ſtratum geſſit Syracuſis, ante- quam Rex crearetur. Caſaub. in Polyb.

LIBER XXIV.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. Græciæ civitates alia in a- lias aſſurgunt.

2. Ptolemæi Macedoniſ in ſo- rorem Arſinoën conſpiratio.

3. Inceſtuoſæ Ptolemæi & Ar- ſinoës nuptiæ tragicis caſi- bus ſolvuntur.

4. Gallorum, qui Ptolemæum vicerunt & interfece- runt, in Macedoniam irruptio.

5. Quo ſtratagemate Ptolemæ- um aggreſſi ſint, & oppreſ- ſerint. Macedonum luctus

& inſtauratio.

6. Alia Gallorum Brenno Duce in Græciam expeditio: & deſpoliatione Delphici tem- pli conſilium. Hujus tem- pli & oraculi deſcriptiones.

7. Brenni & aliorum conſulta- tio de templi oppugnatione; & hortatio ad milites.

8. Oppugnationis irrita, & cla- des Gallici exercitus, Brenno interfecto.

CAP.

CAP. I.

DUm hæc in Sicilia geruntur, interim in Græcia diffidentibus inter se bello Ptolemæo Cerauno, & ¹ Antiocho, & ² Antigono regibus, omnes ferme Græciæ civitates, ducibus Spartanis, velut occasione data, ad spem libertatis erectæ, missis invicem legatis, per quos in societatis fœdera alligarentur, in bellum prorumpunt: & ne cum Antigono, sub cujus regno erant, bellum cepisse viderentur, socios ejus Ætolos aggrediuntur, causas belli prætendentes, quod consensu Græciæ sacratum Apollini ³ Cirræum campum per vim occupassent. Huic bello ducem deligunt ⁴ Arean, qui adunato exercitu, urbes, sataque in his campis posita, depopulatur: quæ auferri non poterant, incendit. Quod cum e montibus conspicati Ætolorum pastores essent, congregati ⁵ admodum quingenti, sparsos hostes, ignorantisque quanta manus esset, quoniam conspectum illis metus & incendiorum fumus abstulerat, consecretantur, trucidatisque admodum novem millibus, prædones in fugam verterunt. Reparantibus deinde Spartanis bellum auxilium multæ civitates negaverunt, existimantes dominationem eos, non libertatem Græciæ, quærere. Interea inter reges bellum finitur: nam Ptolemæus, pulso Antigono, cum regnum totius Macedoniæ occupasset, pacem cum Antiocho facit; affinitatemque cum Pyrrho, datæ ei in matrimonium ⁶ filia sua, jungit.

CAP. II. Exinde externo metu deposito, impium & facinorosum animum ad domestica scelera convertit. insidiasque Arsionē sorori suæ instruit, quibus & filios ejus

CAP. I. 1. Sotero, filio Seleuci Nicanoris: fuit Syriæ & Asiæ Rex.

2. Filius erat Demetrii Poliorceta.

3. Qui juxta litus sinus Corinthiaci extenditur. Sic dicitur a Cyrrha, urbe Phocidis, ad radices montis Parnassi: unde Apollo

Cyrrhæus nuncupatur.

4. Spartanorum ille rex fuit, quem Antigonus Gonatas Corinthi interfecit.

5. Circiter. Sic paulo post admodum novem.

6. Antigone, quæ tamen Ptolemæi privigna verius. Plut. in Pyrrh. c. 6.

CAP

ejus vita, & ipsam Cassandreae urbis possessione privaret. Primus ei dolus fuit, ¹ simulato amore, sororis matrimonium petere. Aliter enim ad sororis filios, quorum regnum occupaverat, quam concordiae fraude pervenire non poterat. Sed nota scelerata Ptolemæi voluntas sorori erat. Itaque non credenti mandat, ² velle se cum filiis ejus regni consortium jungere; cum quibus non ideo se armis contendisse, quoniam eripere his regnum, sed ³ quod id facere sui muneris vellet. In hoc mitteret arbitrum jurisjurandi; quo præsente apud Deos patrios, quibus vellet obsecrationibus, se obligaret. Incerta Arsinoë quid ageret: si mitteret, decipi perjurio: si non mitteret, provocare rabiem fraternæ crudelitatis timebat. Itaque plus liberis, quam sibi timens, quos matrimonio suo protecturam se arbitrabatur, mittit ex amicis suis ⁴ Chodionem: quo perducto in sanctissimum Jovis templum, veterrimæ Macedonum religionis, Ptolemæus, ⁵ sumptis in manus altaribus, contingens ipsa simulacra & pulvinaria Deorum, inauditis ultimisque execrationibus adjurat, se sincera fide matrimonium sororis petere, nuncupaturumque se eam reginam, neque in contumeliam ejus se aliam uxorem, aliosve quam filios ejus liberos habiturum. Arsinoë, postquam & spe impleta est & metu soluta, ipsa cum fratre colloquitur: cujus vultus & blandientes oculi cum fidem non minorem quam jusjurandum promitterent, reclamante ⁶ Ptolemæo filio fraudem subesse, in matrimonium fratris concedit.

CAP:

CAP. II. 1. Nulla quidem pestis magis est operosa nocendi.

2. Hoc est; Se velle regnum regere simul cum ejus filiis, & in eos se non gessisse bellum, ut &c.

3. Ad hunc modum & supra 13. 4. dixit, munus imperii beneficii sui facere. Dicitur autem sui muneris facere, & sui beneficii facere aliquid, pro facere ut aliquid sit sui muneris, & benefi-

cii.

4. Quasi Latine Pellionem diceret.

5. Quod moris fuisse veteribus in jurejurando probat Brissonius Formul. lib. 8. Unde & Varro dicit *argis antiquitus onsas dictas*.

6. Ejus liberos nominat Lysimachum, & Philippum; an tertius accesserit Ptolemæus, incertum.

CAP. III. Nuptiæ magno apparatu lætitiaque omnium celebrantur. Ad concionem quoque vocato exercitu, capiti sororis ¹ diadema imponit, reginamque eam appellat. Quo nomine in lætitiā effusa Arsinoë, quia, quod morte Lyfimachi prioris mariti amiserat, recepisset; ultro virum in urbem suam Cassandream invitat, cujus urbis cupiditate fraus struebatur. Prægressa igitur virum, diem festum urbi in adventum ejus indicit: domos, templa, cæteraque omnia exornari jubet; aras ubique hostiasque disponi; filios quoque suos, Lyfimachum sexdecim annos natum, Philippum triennio minorem, utrumque forma insignem, coronatos occurrere jubet. Quos Ptolemæus, ad celandam fraudem, cupide & ² ultra modum veræ affectionis amplexus, osculis diu fatigat. Ubi ad portam ventum est, occupari arcem jubet, pueros interfici. Qui, cum ad matrem confugissent, in gremio ejus inter ipsa oscula trucidantur; proclamante Arsinoë, quod tantum nefas aut nubendo, aut post nuptias contraxisset. Pro filiis sæpe se percussoribus obtulit, frequenter corpore suo puerorum corpora amplexata protexit, vulneraq; excipere, quæ liberis intendebantur, voluit. Ad postremum etiam spoliata funeribus filiorum, scissa veste & crinibus sparsis, cum duobus servulis ex urbe protracta, ³ Samothraciam in exilium abiit: eo miserior, quod mori cum filiis ei non licuit. Sed nec Ptolemæo inulta scelera fuerunt. Quippe, Diis immortalibus tot perjuria & tam cruenta parricidia vindicantibus, brevi post a Gallis spoliatus regno, captusq; vitam ferro, ut meruerat, amisit.

CAP. IV. Namque Galli, abundanti multitudine, cum eos non caperent terræ quæ genuerant, trecenta millia

CAP. III. 1. Operæ pretium est inspicere C. Paschal, de Coronatione Reginarum, Coron. 10. 8.

2. Quanto magis falsa sunt, que sunt, tanto plura faciunt. Tacit. Annal. 2. 77.

3. Una Samos est in Mari Ionio, non procul ab Epheso; altera in Mari Egæo, ad ostia Hebri; quæ, quia Thraciæ adjacet, Samothracia dicitur, de qua hic loquitur Justinus.

millia hominum ad sedes novas quærendas, velut¹ ver sacrum miserunt. Ex his portio in Italia confedit, quæ & urbem Romanam² captam incendit; & portio Illyricos sinus, ducibus avibus, (nam augurandi studio Galli præter cæteros³ calent) per strages Barbarorum penetravit, & in Pannonia confedit: gens aspera, audax, bellicosa, quæ⁴ prima post Herculem, cui ea res virtutis admirationem & immortalitatis fidem dedit, Alpium⁵ invicta juga & frigore intractabilia loca transcendit: ibi, domitis Pannoniis, per multos annos cum finitimis varia bella gesserunt. Hortante deinde successu, divisis agminibus, alii Græciam, alii Macedoniam, omnia ferro proterentes, petivere. Tantusque terror Gallici nominis erat, ut etiam reges non laceffiti ultro pacem ingenti pecunia mercarentur. Solus rex Macedoniæ Ptolemæus adventum Gallorum intrepidus audivit, hisque cum paucis & incompositis, quasi bella non difficilius quam scelera patrarentur, parricidiorum furiis agitatus, occurrit. Dardanorum quoque legationem, viginti millia armatorum in auxilium offerentem, sprexit, addita insuper contumelia; *Actum de Macedonia* dicens, *si, cum totum Orientem soli domuerint, nunc in vindictam finium Dardanis egeant: milites se habere filios eorum, qui sub Alexandro rege stipendia, toto orbe terrarum victores, fecerint.* Quæ ubi

CAP. IV. 1. Quid sit, docet Festus, in *ver sacrum*: & Mamerini: & Liv. 22. 9. & 34. 43. Et sic explicat Dionys. Halicar. Quoties in aliqua civitate vulgi multitudo nimium excreveret, nec alimenta sufficerent omnibus; Deo cuiuspiam consecratos, quot annus pareret, homines, foras indeo emittebant, ut alias sedes armis quærerent; creditumque est illis adesse Deum, cui dicabantur. *Ver sacrum* proprie dicitur de pecore. Vide Festum.

2. Sub Brenno duce.

3. Alii clarent. Alii Callent. sed *callent* idem est quod *soleret*, periti sunt. Sic. Val. Max.

8. 12. Qui quotidiano ejus usu callebant. At non placet Scheflero, quippe ex usu artis potest effici, ut quis eam *calleet*, non vero statim ex *studio*; quidam enim studium frustra in artem impendunt. Legit itaque *calent*; & *calere studio augurandi* elegantissime dicuntur, qui id cupidissime sectantur; sic Horat. 11 Ep. 1. *Et calet uno scribingendi studio.*

4. Qui Alpes superaverat, ut Geryonem in Hispania tyrannum occideret.

5. Non superata: alii *invia*. Noster ait Herculem ea superasse; non ergo *invisâ*, sed *invia*.

ubi Dardano regi nuntiata sunt, inclytum illud Macedoniæ regnum brevi, immaturi juvenis temeritate, casurum dixit.

CAP. V. Igitur Galli, duce¹ Belgio, ad tentandos Macedonum animos, legatos ad Ptolemæum mittunt, offerentes pacem, si emere velit: sed Ptolemæus inter suos belli metu pacem Gallos petere gloriatus est. Nec minus ferociter se legatis, quam inter amicos jactavit; aliter se pacem² daturum negando, nisi principes suos obsides dederint, & arma tradiderint: non enim fidem se, nisi inermibus, habiturum. Renuntiata legatione, risere Galli, undique acclamantes, brevi sensurum, sibi an illi consulentes pacem obtulerint. Interjectis diebus, prælium confertur, victique Macedones cæduntur. Ptolemæus multis vulneribus saucius capitur: caput ejus amputatum, & lancea fixum, tota acie ad terrorem hostium circumfertur. Paucos ex Macedonibus fuga servavit: cæteri aut capti, aut occisi. Hæc cum nuntiata per omnem Macedoniam essent, portæ urbium clauduntur; luctu omnia replentur: nunc³ orbitatem amissorum filiorum dolebant: nunc excidia urbium metuebant: nunc Alexandri Philippique regum suorum nomina, sicuti numina, in auxilium vocabant. Sub illis se non solum tutos, verum etiam victores orbis terrarum extitisse. Ut tuerentur patriam suam, quam gloria rerum gestarum cælo proximam reddidissent; ut opem afflictis ferrent, quos furor & temeritas Ptolemæi regis perdidisset, orabant. Desperantibus omnibus, non votis agendum Sosthenes, unus de Macedonum principibus, ratus, contracta juventute, & Gallos victoria exultantes compescuit, & Macedoniam ab hostili populatione defendit. Ob quæ virtutis beneficia multis nobilibus regnum Macedoniæ affectantibus⁴ ignobilis ipse præponitur:

CAP. V. I. Qui Belgis nomen dedit. Pausanias tamen *Bolgium* vocat.

2. *Gallis.*

3. *Nunc dolebant se orbatos esse filios in prælio occisis.*

4. *Non regio sanguine cretus, sed tamen unus principum protectorumve Regni. Modo dixit, Sosthenes unus de Macedonum princi-*

pibus: & certe principes imperii non possunt haberi pro ignobilibus. Sed rem rhetorice tractavit Noster, ut per comparisonem crederet Sosthenes, & tanto plus in eo virtutis fuisse crederemus, quanto minus nobilitatis habebat, sive ex genere, sive ex rebus gestis, quæ vera nobilitas est.

CAP.

nitur: & cum rex ab exercitu appellatus esset, ipse non in regis, sed ducis nomen jurare milites compulit.

CAP. VI. Interea ¹ Brennus, quo duce portio Gallorum in Græciam se effuderat, audita victoria suorum, qui Belgio duce Macedones vicerant, indignatus parta victoria opimam prædam, & Orientis spoliis onustam, tam ² facile relictam esse, ipse, adunatis CL millibus peditum, & XV millibus equitum, in Macedoniam irrumpit. Cum agros villasque popularetur, occurrit ei cum instructo exercitu Macedonum Sothenes: sed pauci a pluribus, trepidi a valentibus facile vincuntur. Itaque, cum victi se Macedones intra muros urbium condidissent, victor Brennus, nemine prohibente, totius Macedoniae agros deprædatur. Inde, quasi terrena jam spolia sorderent, animum ad Deorum immortalium templa convertit, scurriliter jocus, ³ locupletes Deos largiri hominibus oportere. Statim igitur Delphos iter vertit, prædam religioni, aurum offensæ Deorum immortalium præferens, quos nullis opibus egere, ut qui eas largiri hominibus soleant, affirmabat. ⁴ Templum autem Apollinis Delphis positum est in monte Parnasso, in rupe undique impendente: ubi civitatem frequentia hominum fecit, qui, ⁵ ad affirmationem majestatis undique concurrentes, in eo saxo confedere: atque ita templum & civitatem non muri, sed præcipitia; nec manu facta, sed naturalia præsidia, defendunt: prorsus ut incertum sit, utrum munimentum loci, an majestas Dei plus hic admirationis habeat. Media saxi rupes in ⁶ formam theatri recessit. Quamobrem & hominum clamor, & si quando

ac-

CAP. VI. 1. Vide Pausan. in Phoc. Diod. Eccl. l. 22. Strab. l. 9.

2. Interventu unius Sothenis, qui adortus est incautos.

3. Qua scurrili Cavillatione Dionysius etiam usus. Cic. de Natur. Deor. c. 34.

4. De Origine Oraculi Delphici tradit Diod. l. 16. 26.

5. Moti celebritate illius loci

propter Dei majestatem, Junta habet admiratione, quod probat Græv. propter sequentia: An majestas Dei plus admirationis habeat.

6. Strabo lib. 9. *Θαυροειδές*. Lycophron in Cass. ver. 600. *Θαυρομορφον*. Omnes montes (Thessaliæ) theatri, more curvantur.

V 3

7. Ad-

accedit tubarum sonus, personantibus & respondentibus inter se rupibus, multiplex audiri, ampliorque quam editur, resonare solet. Quæ res majorem majestatis terrorem ignaris rei, & 7 admirationem stupentibus plerumque affert. In hoc rupis anfractu, media ferme montis altitudine, planities exigua est, atque in ea profundum terræ foramen, quod in 8 oracula patet: ex quo 9 frigidus spiritus, vi quadam velut vento in sublime expulsus, mentes vatum in vecordiam vertit; impletasque Deo responsa consulentibus dare cogit. Multa igitur ibi & opulenta regum populorumque visuntur munera; quæque magnificentia sui, reddentium vota gratam voluntatem, & Deorum responsa manifestant.

CAP. VII. Igitur Brennus, cum in conspectu haberet templum, diu deliberavit, an confestim rem aggredere; an vero fessis via militibus noctis spatium ad resumendas vires daret. Emanus & Thessalorus duces, qui se ad prædæ societatem junxerant, amputari moras jubent, dum imparati hostes, & retens adventus sui terrori esset: 1 interjecta nocte & animos hostibus, forsitan & auxilia accessura; & vias, quæ tunc pateant, obstructum iri. Sed Gallorum vulgus, ex longa inopia, ubi primum vino cæterisque commeatibus referta rura invenit, non minus abundantia quam victoria lætum, per agros se sparserat; 2 desertisque signis, ad occupanda omnia pro 3 victoribus vagabantur. Quæ res dilationem Delphis dedit. 4 Prima namque opinione adventus Gallorum, prohibiti agrestes oraculis feruntur 5 messes vinaque villis efferre. Cujus rei salutare præceptum non prius intellectum est, quam vini cæterarumque copiarum abundantia, velut

mora,

7. Admiratione, Faber.

8. Ex quo eduntur oracula.

9. Qui spiritus ubi vetustate abolitus, voluit Plutarchus delisse oracula.

CAP. VII. 1. Hoc est; Ne forte illa nocte & hostes resumerent vires, & venirent ipsi auxilia, & via obstruerentur, quæ tunc pa-

tebant.

2. Obstat vincentibus prævum inter ipsos certamen, hoste omisso, spolia confectandi. Tacit.

3. Tanquam si essent victores.

4. Prima fama, rumore: ita sæpe Nolter.

5. Fruges, frumentum.

mora, Gallis objecta, auxilia finitimorum convenere. Prius itaque urbem suam Delphi, aucti viribus sociorum, permunivere; quam Galli vino, velut prædæ, incubantes, ad signa revocarentur. Habebat Brennus lecta ex omni exercitu peditum sexaginta quinque millia; Delphorum sociorumque non nisi quatuor millia militum erant: quorum contemptu Brennus, ad acuosuorum animos, prædæ ubertatem omnibus ostendebat, statuasque cum quadrigis, quarum ingens copia procul visebatur, solido auro fusas esse; plusque in pondere, quam in specie, habere prædæ affirmabat.

CAP. VIII. ¹ Hac asseveratione incitati Galli, simul & hesterno ² mero faucii, sine respectu periculorum in bellum ruebant. Contra Delphi plus in Deo, quam in viribus ³ reponentes, cum ⁴ contemptu hostium resistebant, scandentesque Gallos e summo montis vertice, partim saxo, partim armis obruebant. In hoc partium certamine, repente universorum templorum antistites, simul & ⁵ ipsæ vates, sparsis crinibus, cum insignibus atque infulis, pavidì vecordesque in primam pugnantium aciem procurrun: advenisse Deum clamant, eumque se vidisse desilientem in templum per culminis aperta fastigia. Dum omnes opem Dei suppliciter implorant, juvenem supra humanum modum insignis pulchritudinis, comitesque ei duas armatas virgines ex propinquis duabus Diana Minervæque ædibus occurrisse; nec oculis tantum hæc se perspexisse, audisse etiam stridorem arcus, ac strepitum armorum. Proinde ne cunctarentur, Diis antesignanis, hostem

caderè,

6. Et dicebat illas esse multo ditiores, quam apparerent.

CAP. VII. I. His dictis.

2. Ὀνοπαλῆες & μεθυπαλῆες apposite dicuntur Græcis, quasi vino percussi.

3. Ita Tacit, Germ. cap. 30. Plus reponere in duce, quam in exercitu.

4. Contemnebant hostes Delphi, pauci licet, quia ope Apollinis se victuros esse non dubitabant. Scheffer. trajicienda putat verba, & sic legit; Plus in Deo quam in

viribus reponentes resistebant, scandentesq; cum contemptu hostium (Delphorum) Gallos e summo vertice &c. Quia noster supra dixit; Quorum (quatuor millium Delphicorum,) contemptu Brennus, ad acuendos suorum animos, prædæ ubertatem omnibus ostendebat.

5. Lego ipsæ non ipsi, quippe magis convenit cum sparsis crinibus. Erant enim pleræq; feminae Apollinis sacerdotes, Phæbades dictæ.

6. De-

cadere, & victoria Deorum socios se adjungere, summis obsecrationibus monebant. Quibus vocibus incensi, omnes certatim in prælium prosiliunt. Præsentiam Dei & ipsi statim sensere: nam & 6 terræ motu portio montis abrupta Gallorum stravit exercitum, & 7 confertissimi cunei non sine vulneribus hostium dissipati ruebant. Insecuta deinde tempestas est, quæ grandine & frigore faucios ex vulneribus absumsit. Dux ipse Brennus, cum dolorem vulnerum ferre non posset, 8 pugione vitam finivit. Alter ex ducibus, punitis belli auctoribus, cum decem millibus sauciorum citato agmine Græcia excedit. Sed nec fugientibus fortuna commodior fuit: siquidem pavidis nulla sub testis acta nox, nullus sine labore & periculo dies, assidui imbres, & gelu nix concreta, & fames, & lassitudo, super hæc maximum 9 pervigilii malum, miseras infelicis belli reliquias obterebant. Gentes quoque nationesque, per quas iter habebant, palantes velut prædam sectabantur. Quo pacto evenit, ut 10 nemo ex tanto exercitu, qui paulo ante fiducia virium etiam adversus Deos contendebat, vel ad memoriam tantæ cladis superesset.

6. Descriptionem Cladis Gallicæ videas in *Pausaniæ* Phocicis; de *Brenni* autem morte, *Val. Max.* I. I. 18.

7. Moles ingentes terræ. Cunei proprie instrumentum ferreum, cujus prima pars acutior, altera latior. Hinc ad alia derivatur. Nam & cunei militares, & acutæ lapidum moles a similitudine dicuntur.

8. Veneno, *Pausan.* Sed conciliat hos *Diodor.* Βρηνος δ' ἀνὰ πάλαν

πολύ ἡμεροποροῦμεν ἐαυτῶν ἀπὸ πείνης.

9. Quia supra dixit *pervigilio noctis fatigatis*, scribimus *pervigilii*, non *pervigilie*, ut alii volunt.

10. Sibi non consentit *Justinus*; illorum enim partem in *Asiam*, partim in *Ithraciam* extorres fugisse postea dicit: & refert *Polyb.* eos, qui superfuert, circa *Byzantium* constitisse.

LIBER XXV.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. Gallorum in *Antigonum*, *Macedonia* Regem, conspiratio.

2. Dum ad prædam currunt, præda fiunt ipsi, & *Antigonus* pacem obtinet. Notum

*men Gallorum formidabile
& armorum invicta felicitas.*

3. *Pyrrhus Macedonia potitur,
Antigono ejecto.*

4. *Pyrrhus, dum Monarchiam*

somniat, a Spartanis mulieribus atteritur.

5. *Pyrrhus apud Argos occiditur, cuius elogium & rerum summam Iustinus subijcit.*

CAP. I.

Inter duos reges, Antigonum & Antiochum, statuta pace, cum in Macedoniam Antigonus reverteretur, novus eidem repente hostis exortus est. Quippe Galli, qui a Brenno duce, cum in Græciam¹ proficisceretur, ad terminos gentis tuendos relictis fuerant, ne soli desides viderentur, peditum quindecim millia, equitum tria millia armaverunt; fugatisque Getarum Triballorumque copiis, Macedoniae imminentes, legatos ad regem miserunt, qui pacem ei venalem offerrent, simul & regis castra specularentur. Quos Antigonus, pro regali munificentia, ingenti apparatu epularum ad cœnam invitavit. Sed Galli expositum grande auri argentique pondus admirantes, atque² prædæ ubertate sollicitati, infestiores quam venerant, revertuntur. Quibus & elephantos ad terrorem, velut³ invisitas Barbaris formas, rex ostendi jusserat, & naves onustas copiis demonstrari: ignarus, quod quibus ostentatione virium metum se injicere existimabat, eorum animos ut ad opimam prædæ sollicitabat. Itaque legati ad suos reversi, omnia in majus extollentes, opes pariter & negligentiam regis ostendunt: *Reserta auro & argento castra; sed neque vallo, fossæve munita: & quasi satis munimenti in divitiis haberent, ita eos omnia officia militaria intermisisse; prorsus quasi ferri auxilio non indigerent, quoniam abundarent auro.*

CAP. II. Hac relatione avidæ gentis animi satis ad prædæ incitabantur. Accedebat tamen & exemplum Belgii, qui non magno antè tempore Macedonum exercitum

CAP. I. 1. Sc. Brenno.

2. Hinc Galli (apud Livium 39.

27. 8.) avidissima rapiendi gens

dicuntur.

3. Gron. invisitas, i. e. non antea visas, ut olim monui.

CAP.

citum cum rege trucidaverat. Itaque, consentientibus omnibus, nocte castra regis aggrediuntur: qui, præsentiens tantam tempestatem, signum pridie dederat, ut, omnibus rebus ablatis, in proxima silva tacite se occultarent. Neque aliter servata castra, quam quod deserta sunt. Siquidem Galli, ubi² omnia vacantia, nec sine defensoribus modo, verum etiam sine custodibus vident, non fugam hostium, sed dolum arbitantes, diu intrare portas timuerunt. Ad postremum, integris & intactis munimentis, scrutantes potius quam diripientes, castra occupaverunt. Tunc ablatis quæ invenerant, ad litus convertuntur. Ibi, dum naves incautius diripiunt, a remigibus, & ab exercitus parte, quæ eo cum conjugibus & liberis confugerant, nihil tale metuentes trucidantur: tantaque cædes Gallorum fuit, ut Antigono pacem opinio hujus victoriae, non a Gallis tantum, verum etiam³ a finitimorum feritate præstiterit: quanquam Gallorum ea tempestate tantæ fœcunditatis juvenus fuit, ut⁴ Asiam omnem velut examine aliquo implerent. Denique neque reges Orientis sine mercenario Gallorum exercitu ulla bella gesserunt, neque pulsi regno ad alios quam ad Gallos confugerunt. Tantus terror Gallici nominis, & armorum invicta felicitas erat, ut aliter neque majestatem suam tutari, neque amissam recuperare se posse sine Gallica virtute arbitrarentur. Itaque⁵ in auxilium⁶ a Bithyniæ rege invocati regnum cum eo, parta victoria, diviserunt eamque regionem *Gallograciam* cognominaverunt.

CAP. III. Dum hæc in Asia geruntur, interim in Sicilia¹ Pyrrhus, a Pœnis navali prælio victus, ab Antigono Macedoniae rege supplementum militum

pe-

CAP. II. 1. Idem fecere capta olim Roma. Liv. 5. 41.

2. A finitimis barbaris gentibus.

3. Minorem intelligit; Non ultra Taurum enim penetrarunt Galli, nisi aliquanto post, pecunia conducti a Regibus Syriæ.

4. Vocare in auxilium, Latinius est.

5. Strabo scribit Gallos Attallicorum Regum terras diu populasse: tandem ab iis Bithyniam obtinuisse, quæ & *Gallogracia*.

CAP. III. 1. Legas Plutarch. in ejus vita, & Pausan. in Attic.

2. Hoc

petit: denuntians, *Ni mittat, redire se in regnum
neesse habere,* ² *incrementa rerum, quæ de Romanis volu-
rit, de ipso quæsiturum.* Quod ubi negatum legati re-
tulerunt, dissimulatis causis, repentinam ³ fingit pro-
fectionem. Socios interim parare bellum jubet: areis
Tarentinæ custodiam Heleno filio & amico Miloni
tradit. Reversus in Epirum statim fines Macedoniæ
invadit: cui Antigonus cum exercitu occurrit, victus-
que prælio in fugam vertitur. Atque ita Pyrrhus Ma-
cedoniam in ⁴ ditionem accipit; &, veluti damna
amissæ Siciliae Italiæque acquisito Macedoniæ regno
pensasset, relictum Tarenti filium & amicum arcessit.
Antigonus autem cum paucis equitibus, fugæ comiti-
bus, repente fortunæ ornamentis destitutus, ⁵ amissi
regni speculaturus eventum, Thessalonicam se rece-
pit, ut inde cum conductâ Gallorum mercenaria ma-
nu bellum repararet. Rursus a Ptolemæo Pyrrhi filio
funditus victus, cum septem comitibus fugiens, non jam
recuperandi regni spem, sed ⁶ salutis latebras, ac fugæ
solitudines caprat.

CAP. IV. ¹ Igitur Pyrrhus, in tanto fastigio regni
collocatus, jam nec eo, ad quod votis perveniendum
fuerat, contentus, Græciæ Asiæque regna meditatur.
Neque illi major ex imperio, quam ex bello voluptas
erat; nec quisquam Pyrrhum, qua ² tulisset impetum,
sustinere valuit. Sed ut ad devincenda regna invictus
habebatur, ita devictis acquisitisque celeriter carebat.
Tanto ³ melius studebat acquirere imperia, quam reti-
nere.

2. Hoc est; Et tunc gesturum in
eum bellum, ut fines regni sui di-
latet, quod volebat facere dis-
pendio Romanorum.

3. Fingit non est simulat, sed
parat, molitur.

4. Ditionem, Gron.

5. Hoc est; Ut recuperaret a-
missum regnum, si qua oriretur oc-
casio.

6. Hoc est; Querit latebras ut
vitam servet; & solitudines, quo
possit fugere.

CAP. IV. 1. Hoc est; Postquam

Pyrrhus pervenit ad tantam poten-
tiam, cogitat subigere Græciam &
Asiam, non contentus ea potestate,
quam vix sperare debuerat.

2. Facere impetum dicimus, non
ferre. Forte pro impetum scribi
debet impetus eum.

3. Bene Thucydides scripsit, 6.
13. Amentis est, illos aggredi, quos
licet vincas, non tamen retinere
possis. Illa robusta, illa diutur-
na, quæ prudentia incipit & cura
custodit, ait Cassidor. l. 1. var.
ep. 25.

3. Id

nere. Itaque cum copias 4 Cherroneso transposuisset, legationibus Atheniensium & Achæorum Messeniorumque excipitur. Sed & Græcia omnis, admiratione nominis ejus simul & rerum adversus Romanos Peronosque gestarum gloria attonita, adventum ejus expectabat. Primum illi bellum adversus Spartanos fuit: ubi majore mulierum, quam virorum virtute exceptus, Ptolemæum filium & exercitus partem robustissimam amisit. Quippe oppugnanti urbem ad tutelam patriæ tanta multitudo feminarum concurrir, ut non fortius victus, quam verecundius, recederet. Porro Ptolemæum, filium ejus, adeo strenuum & manu fortem fuisse tradunt, ut urbem 5 Corcyram cum sexaginta ceperit: 6 item prælio navali quinquagemem ex Scapha 7 cum septem insiluerit, captamque tenuerit: in oppugnatione quoque Spartanorum usque in mediam urbem equo procurrerit; ibique concursu multitudinis interfectus sit. Cujus corpus ut relatum patri est, dixisse Pyrrhum ferunt, *aliquanto tardius eum, quam timuerit ipse, vel temeritas ejus meruerit, occisum esse.*

CAP. V. Repulsus a Spartanis Pyrrhus Argos petit: ibi, 1 dum Antigonom in urbe clausum expugnare conatur, inter confertissimos violentissime dimicans, 2 saxo de muris ictus occiditur. Caput ejus Antigono refertur: qui victoria mitius usus, filium ejus Helenum, cum Epirotis sibi deditum, in regnum remisit, eique insepulti patris ossa in patriam referenda tradidit. Satis constans inter omnes auctores fama est, nullum, nec ejus, nec superioris ætatis, regem comparandum Pyrrho fuisse; raroque non inter reges tantum, verum etiam

4. Id est; in Cherronesum. Glareanus legit Peloponneso, nam ibi hoc temporis transposuit copias Pyrrhus. Peloponnesus est cherronesus seu peninsula; & Cherronesus hic potest sumi Synecdochice.

5. Urbem primariam Phæacum, seu Corcyræ Insulæ.

6. Idem, Gron.

7. Sc. sociis.

CAP. v. 1. Omnia confudit Justinus; dum Aristias de nocte Pyrrhum in urbem inducit, Ari-

stippus Antigoni filium cum valido præsidio ex altera parte accersit: quare tota nocte magna confusione certatum est. Sed ubi diluxit, territus est Pyrrhus & hostium multitudine, & figura tauri cum lupo pugnantis: fuerat enim prædictum illi mortem instare, cum eam speciem cerneret.

2. Prob. Lapide ictus. Plut. Paus. & Strab. *καταπίδα*. i. e. Tegulam vocant.

etiam inter illustres viros, aut vitæ sanctioris, aut justitiæ probatoris visum fuisse: Scientiam certe rei militaris in illo viro tantam fuisse, ut, cum Lysimacho, Demetrio, Antigono, tantis regibus, bella gerens, invictus semper fuerit. Illyriorum quoque, Sicularum, Romanorumque, & Carthaginiensium bellis, nunquam inferior, plerumque etiam victor extiterit: qui patriam certe suam angustam ignobilemque, fama rerum gestarum, & claritate nominis sui, toto orbe illustrem reddiderit.

LIBER XXVI.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. Peloponnesii per prodicionem Antigono traduntur. Aristotimus tyrannus Epirotas affligit, & Hellenici prudentia opprimitur.

2. Antigonus Gallis occurrit, qui in furem versi conjuges & liberos suos truci-

dant: deinde Numinis vindicta omnes internecione delentur. Antigoni varii casus.

3. Alexander, Pyrrhi filius, in regnum restituitur. Regni Cyrenarum turbulentus status.

CAP. I.

Post mortem Pyrrhi non in Macedonia tantum, verum etiam in Asia Græciaque, magni bellorum motus fuere. Nam & Peloponnesii per prodicionem Antigono traditi: ¹ &, variante hominum partim dolore, partim gaudio, prout singulæ civitates aut auxilium de Pyrrho speraverant, aut metus sustinuerant, ita aut cum Antigono societatem jungabant, aut mutuis inter se odiis in bellum ruebant. Inter hunc turbatarum provinciarum motum, ² Epirorum quoque urbs ab Aristotimo principe per tyrannidem occupatur: a quo cum multi ex primoribus occisi, plures in exilium

CAP. I. 1. Dum alii populi dolent de morte Pyrrhi, alii gaudent.

2. Rectius Eleorum; Aristoti-

um enim Eleorum fuisse Tyrannum, ex Plut. & Pausan. constat.

X

3. Aa

um acti essent, Ætolis per legatos postulantibus, *conjuges liberosque exsulum redderet*, primo negavit: postea, quasi pœniteret, proficiscendi ad suos omnibus matronis potestatem dedit, diemque profectiois statuit. Illæ, quasi in perpetuum cum viris exulaturæ, pretiosissima quæque auferentes, cum ad portam, quasi uno agmine profecturæ, convenissent, omnibus rebus exspoliaturæ, in carcerem recluduntur; occisis prius in gremio matrum parvulis liberis, virginibusque ad stuprum direptis. Ad tam sævam dominationem stupentibus omnibus, princeps eorum Hellanicus, ³ Senex & liberis orbus, ut qui nec ætatis nec ⁴ pignoris respectu timeret, contractos domum fidissimos amicorum in vindictam patriæ hortatur. ⁵ Cunctantibus privato periculo publicum finire, & deliberandi spatium postulantibus, arcessitis servis jubet obserari fores, tyrannoque nuntiari, *mitteret qui conjuratos apud se comprehenderet*: objectans singulis, ⁶ *se, quia liberanda patriæ auctor esse non possit, desertæ ultorem futurum*. Tunc illi anticipiti periculo circumventi, honestiorem viam eligentes, conjurant in tyranni necem: atque ita Aristotimus, ⁷ quinto postquam tyrannidem occupaverat mense, opprimitur.

CAP. II. Interea Antigonus cum multiplici bello & Ptolemæi regis, & Spartanorum, premeretur, novusque illi hostis Gallogræciæ exercitus affluxisset; in speciem

3. A. Cæsellius, cum amici monerent, ne tam libere loqueretur de temporibus Cæsaris, *Duas res, quæ hominibus amarissimæ videntur, magnam sibi licentiam præbere respondit; Senectutem & Orbitatem*. Rationem reddit Confidius in Plur. Cæs. *Nam quod superest vitæ, quia parum est, baud magnam cautionem desiderat.*

4. Duobus filiis orbatum Hellanicum scribit Plur. unde pignorum legunt quidam, ut est in quibusdam veteribus. Præfero pignoris, quia hic ponitur indefinite, ac citra respectum ad ullum nu-

merum. Sensus est; non timebat, quia & senex erat ipse, nec filium habebat ullum, pro quo posset esse sollicitus; sive unum, sive plures habuisset.

5. Hoc est; Dum omnes dubitant, an debeant se obijcere periculo, ut finem imponant calamitati publicæ.

6. Se ultorem fore patriæ ab ipsis desertæ, cum non possit persuadere ipsis ut illam liberent a Tyranno Aristotimo.

7. Sex menses Tyrannidem tenuisse refert Pausanias. Non ab Hellanico, sed à Cylene secatus est.

CAP.

speciem castrorum parva manu adversus cæteros relicta, adversus Gallos totis viribus proficiscitur. Quibus cognitis, Galli cum & ipsi se prælio pararent, in auspicia pugnae hostias cædunt; quarum extis cum magna cædes interitusque omnium prædiceretur, non in timorem, sed in furorem versi, sperantesque Deorum minas expiari cæde suorum posse, conjuges & liberos suos trucidant, auspicia belli a parricidio incipientes. Tanta rabies feros animos invaserat, ut non parcerent ætati, cui etiam hostes pepercissent; bellumque internecinum cum liberis, liberorumque matribus gererent, pro quibus bella suscipi solent. Itaque quasi scelere¹ vitam victoriæque redemissent, sicut erant cruenti ex recenti suorum cæde, in prælium non meliore eventu, quam omine proficiscuntur. Siquidem pugnantes, prius² parricidiorum furia quam hostes circumvenere, obversantibusque ante oculos Manibus interemtorum, omnes occisione cæsi. Tanta strages fuit, ut pariter cum hominibus Dii consensisse in exitum parricidarum viderentur. Post hujus pugnae eventum,³ Ptolemæus & Spartani, victorem hostium exercitum declinantes, in tutiora se recipiunt. Antigonus quoque, ubi eorum discessum videt, recenti adhuc ex priori victoria militum ardore,⁴ bellum Atheniensibus infert. In quo cum occupatus esset, interim Alexander rex Epiri, ulcisci mortem patris Pyrrhi cupiens, fines Macedoniae depopulatur. Adversus quem cum reversus a Græcia Antigonus esset,⁵ transitione militum destitutus regnum Macedoniae cum exercitu mittit. Hujus filius Demetrius puer admodum, abente patre, reparato exercitu, non solum amissam Macedoniam recipit, verum etiam Epiri regno Alexandrum spoliatur. Tanta vel mobilitas militum, vel fortunæ varietas erat, ut vicissim reges, nunc exsules, nunc reges viderentur.

CAP.

1. *Conservassent vitam & victoriæ peperissent.*

2. Recte Cicero *Furiarum* nomine nihil aliud apud Gentiles notari scribit, quam animum male conscium, & scelorum quasi

stimulis assidue exagitatam.

3. *Euergetes*; Ægypti rex.

4. Quod præsidium Musæo impositum eiecissent.

5. *Transfugis nudatus*, inquit Tacit. 2. 46. Z 2 CAP.

CAP. III. Igitur ¹ Alexander, cum exsul ad Acarnanas confugisset, non minore Epirotarum desiderio, quam sociorum auxilio, in regnum restituitur. Per idem tempus rex Cyrenarum Magas decedit : qui ante infirmitatem, Beronicen unicam ² filiam, ad finiendam cum Ptolemæo fratre certamina, filio ³ ejus desponderat. Sed post mortem regis, mater virginis Arsinoë, ut ⁴ invita se contractum matrimonium solveretur, misit qui ad nuptias virginis, regnumque Cyrenarum, Demetrium fratrem regis Antigoni a Macedonia arcescerent : qui & ipse ex filia Ptolemæi procreatus erat. Sed nec Demetrius moram fecit. Itaque cum secundante vento celeriter Cyrenas advolasset, fiducia pulcritudinis, qua nimis placere socrui coeperat, statim ⁵ a principio superbus, regiae familiae militibusque impotens erat ; studiumque placendi a virgine in matrem contulerat. Quæ res suspecta primo virgini, dein popularibus militibusque invisa fuit. Itaque versis omnium animis in Ptolemæi filium, insidiæ Demetrio comparantur : cui, cum in lectum socrus concessisset, percussores immittuntur. Sed Arsinoë, audita voce filiae, ad fores stantis, & præcipientis ut matri parceretur, adulterum paulisper corpore suo protexit. Quo interfecto, Beronice & stupra matris, salva pietate, ulta est, & ⁶ in matrimonio fortiendo judicium patris secuta.

CAP. III. 1. Ex Lanassa Agathoclis filia susceptus, & Rex Italiae a Pyrrho destinatus.

2. Quomodo Augustus reconciliatus post primam discordiam Antonio, postulantibus utriusque militibus ; ut & necessitudine aliqua jungerentur, privignam ejus Claudiam duxit uxorem. Suet. in Aug. cap. 62.

3. Qui vocatus est Callinicus (M. S. addunt) desp.

4. Quod contractum fuerat contra ipsius voluntatem.

5. Ab initio imperii, ob superbiam, displicebat regiae familiae & militibus.

6. Et secuta est, judicium patris, dum matrimonium contraxit cum Ptolemæi filio.

LIBER XXVII.

BREVARIUM CAPITUM.

1. Seleucus novercam & fratrem infantem interficit. 2. Classe naufragio amissa, civitates amissas recipit, praelio victus aufugit: auxilium noxium a fratre Antiocho Hierace petit & impetrat.	3. Asia lacerus status. In Antiochum Hieracem & Seleucum Numinis vindicta.

CAP. I.

Mortuo ¹ Syriae rege Antiocho, cum in locum ejus filius ² Seleucus successisset, hortante matre Laudice, quæ prohibere debuerat, auspicia regni ³ a parricidio cœpit. Quippe Beronice novercam suam, sororem Ptolemæi regis Ægypti, cum parvulo fratre ex ea suscepto interficit. Quo facinore perpetrato, & infamiæ maculam subiit, & Ptolemæi bello se implicuit. Porro ⁴ Beronice, cum ad se interficiendam missos didicisset, ⁵ Daphnæ se claudit: Ubi cum obfideri eam cum parvulo filio nuntiatum Asiæ civitatibus esset, recordatione paternæ, majorumque ejus, dignitatis, casum tam indignæ fortunæ miserantes, auxilia ei omnes misere. Frater quoque Ptolemæus periculo sororis exterritus, relicto regno, cum omnibus viribus advolat. Sed Beronice ante adventum auxiliorum, cum vi expugnari non posset, dolo circumventa trucidatur. Indigna res omnibus visa. Itaque cum universæ civitates, quæ defecerant, ingentem classem comparassent, ⁶ repente exemplo crudelitatis exterritæ, simul & in ultionem ejus, quam defensuri erant, Ptolemæo

CAP. I. 1. Nempe dolo conjugis. De quo vide Val. Max. 9. 14.

2. Cognomento *Callinicus*, i. e. egregius Victor, Nepos hic fuit Seleuci Nicanoris.

3. Filium Beronices cum matre ab Antiochiæ præfecto occidi curavit. Hieronym.

4. Erat & Philadelphi filia, & soror Laudices, sed natu minor.

5. Suburbanum Antiochiæ Syriæ urbis ad ortum, scribit Stephan.

6. Hoc est; continuo se tradunt Ptolemæo, & quia territæ erant crudelitate Seleuci, & ut ulciscerentur mortem Beronices quam volebant defendere.

lemæo se tradunt ; qui, nisi in Ægyptum domestica seditione 7 revocatus esset, totum regnum Seleuci occupasset. Tantum vel illi odium parricidiale scelus, vel huic favorem indigne peremptæ mors sororis, 8 atulerat.

CAP. II. Post discessum Ptolemæi, Seleucus cum adversus civitates, quæ defecerant, ingentem classem comparasset, repente, veluti Diis ipsis parricidium vindicantibus, orta tempestate classem naufragio amittit: nec quicquam illi ex tanto apparatu, præter nudum corpus & spiritum, & paucos naufragii comites residuos, fortuna fecit. Misera quidem res, sed optanda Seleuco fuit : siquidem civitates, quæ odio ejus ad Ptolemæum transierant, velut Diis arbitris satisfactum sibi esset, repentina animorum mutatione 1 in naufragii misericordiam versæ, imperio se ejus restituunt. Lætus igitur malis suis, & damnis ditior redditus, veluti par viribus, bellum Ptolemæo infert : sed, quasi ad ludibrium tantum fortunæ natus esset, nec propter aliud opes regni recepisset, quam ut amitteret, victus prælio, non multo quam post naufragium comitator, trepidus Antiochiam confugit. Inde ad Antiochum fratrem literas facit, quibus auxilium ejus implorat, oblata ei Asia, inter fines Tauri montis, in præmium latæ opis. Antiochus autem cum esset annos XIV natus, supra ætatem regni avidus, occasionem non tam pio animo, quam offerebatur, arripuit : sed latronis more, totum fratri eripere cupiens, puer sceleratam virilemque sumit audaciam. Unde *Hierax* est cognominatus: quia non hominis, sed accipitris ritu, in alienis eripiendis 2 vitam sectaretur. Interea 3 Ptolemæus, cum Antiochum in auxilium Seleuco venire cognovisset,

7. Quadraginta Talentorum millia, auri vasa pretiosa, simulacra Deorum 2500 in Ægyptum retulit, quæ Cambyfes olim inde rapuerat ; unde Ptolemæus *Euergetes*, id est, *Benefactor*, dictus est.

8. *Conciliarat*.

CAP. II. 1. Nam *Misericordia* non causam, sed fortunam spectat. Sen. Alii legunt *in naufragi*, id

est, qui naufragium passus fuerat.

2. *Vitam sectari* est pro sustentare, tolerare. Alii *vitam* exponunt per *vitium* ; & sic *βίον* utrumque significat. Nonnulli putant ritum esse glossatoris ; & *Sectari vitam hominis*, vel *Accipitris* est tali modo vivere, quo homo, vel accipiter vivit.

3. *Euergetes*.

4. Vide

set, ne cum duobus uno tempore dimicaret, in annos decem cum Seleuco pacem facit : sed pax ab hoste data & interpellatur a fratre, qui, conducto Gallorum mercenario exercitu, pro auxilio bellum, pro fratre hostem, imploratus exhibuit. In eo prælio virtute Gallorum victor quidem Antiochus fuit : sed Galli, arbitantes Seleucum in prælio cecidisse, in ipsum Antiochum arma vertere ; liberius depopulaturi Asiam, si omnem stirpem regiam extinxissent. Quod ubi sensit Antiochus, velut a prædonibus, auro se redimit, societatemque cum mercenariis suis jungit.

CAP. III. Interea ¹ rex Bithyniæ Eumenes, sparsis consumptisque fratribus bello intestinæ discordiæ, quasi vacantem Asiæ possessionem invasurus, victorem Antiochum Gallosque aggreditur. Nec ² difficile saucios adhuc ex superiore congressione, integer ipse viribus, superat. Ea namque tempestate omnia bella in exitium Asiæ gerebantur : uti quisque fortior fuisset, Asiam velut prædam occupabat. Seleucus & Antiochus fratres bellum propter Asiam gerebant : Ptolemæus rex Ægypti, sub specie sororiæ ultionis, Asiæ inhiabat. Hinc Bithynus Eumenes, inde Galli ³ (humiliorum semper mercenaria manus) Asiam depopulabantur : cum interea nemo defensor Asiæ inter tot prædones inveniebatur. Victo Antiocho, cum Eumenes majorem partem Asiæ occupasset, ne tunc quidem fratres, perditio præmio, propter quod bellum gerebant, concordare potuerunt : sed, omisso externo hoste, in mutuum exitium bellum reparant. In eo Antiochus denuo victus, multorum dierum fuga fatigatus, tandem ad focerum suum & Artamenem, regem Cappadociæ, prove-

4. Vide Strab. l. 16. de Bello inter Seleucum Callinicum, & Antiochum Hieracem.

CAP. III. 1. Eumenes ter occurrit in hoc capite ; pro quo Gronov. legit Nicomedes ; atque ita exigit historiæ fides.

2. Hoc est ; Et cum integræ essent illius vires, superat facile fratres, quorum vires erant debilitatæ, ob prælia prius commissa.

3. Non humiliorum, sed superi-

orum mercenaria manus semper erant Galli ; atque, id indicant verba postrema capitis præcedentis. Lege igitur. Horum omnium semper mercenaria manus.

4. Lege Ariamenem. Nam Diodori Epitome habet Ἀριάμενης. Hujus Antiochi sororem Stratonicen, uxorem duxerat Ariamenes. Socerum itaque ejus laxius vocat Justinus.

5. Ita

provehitur. A quo cum primum benigne exceptus esset, interjectis diebus, cognito quod insidiæ sibi pararentur, salutem fuga quæsit. Igitur, cum profugus nusquam tutus locus esset, ad Ptolemæum hostem, cuius fidem tutiorem quam fratris existimabat, decurrit; memor vel quæ facturus fratri esset, vel quæ meruisset a fratre. Sed Ptolemæus non amicior dedito, quam hosti factus, servari eum arctissima custodia jubet. Hinc quoque Antiochus opera cuiusdam meretricis adjunctus, quam familiarius noverat, deceptis custodibus elabitur, fugiensque a latronibus interficitur. Seleucus quoque iisdem ferme diebus, amisso regno, equo præcipitatus, finitur.⁷ Sic fratres, quasi & germanis casibus, exsules ambo, post regna, scelerum suorum poenas luerunt.

5. Ita Juntæ. Sensus est, Ptolemæum non amicior factum fuisse Antiocho, cum is se dedito, quam cum hostis fuit. Vossius legit, non tam amicus dedito, quam hostis fratri. Alii sic, Non tam amici debito, quam hostis functus.

6. Mortuus est. Sic Val. Max. Atrocius aliquanto Euripides fini-

tus est. Eodem sensu & finit dicitur; Tiberius finivit, sc. vitam Tacit. 6. 30.

7. Hoc est; Quos non solum nascendi ratio, sed & similitudo casuum fratres quasi fecerat. Bongars. pro Germanis legit germani; ut germanos & fratres fuisse intelligat non natura tantum, sed casibus etiam & fortuna.

LIBER XXVIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. Olympias, Alexandri Epitrotæ vidua, Demetrio Macedoni Phthiam filiam dat uxorem; unde tragædia & bellorum initia.
2. Etoli superbe respondent Romanis, qui Acarnanis auxilium præbebant, & arma movent intrepide.
3. Filiis duobus morbo sublati Olympias non diu supervivit. Laodamia filia inter-

fecta. Epirus graviter affligitur. Demetrius Macedo moritur. Hujus filii Philippi Antigonus tutelam suscipit, quam prudenter administrat.

4. Bellum Antigoni adversus Spartanos, quorum Rex Cleomenes viribus attritus in Egyptum profugit, ubi interficitur. Antigono mortuo, Philippus regnat.

CAP.

CAP. I.

Olympias Pyrrhi Epirotæ regis filia, amisso marito, eodemque germano fratre Alexandro, cum tutelam filiorum ex eo susceptorum Pyrrhi & Ptolemæi, regnique administrationem in se recepisset, ¹ Ætolis partem ² Acarnaniæ, quam in portionem belli ³ pater pupillorum acceperat, eripere volentibus, ad regem Macedoniae Demetrium decurrit: eique habenti uxorem Antiochi regis Syriæ sororem, filiam suam Phthiam in matrimonium tradit: ut auxilium, quod misericordia non poterat, jure cognationis obtineret. ⁴ Fiunt igitur nuptiæ, quibus & novi matrimonii gratia acquiritur, & veteris offensa contrahitur. Nam prior uxor, velut matrimonio pulsa, sponte sua ad fratrem Antiochum discedit, eumque in mariti bellum impellit. Acarnanes quoque diffusi Epirotis, adversus Ætolos auxilium Romanorum implorantes, obtinuerunt a Romano senatu, ut legati mitterentur, qui denuntiarent Ætolis, *præsidia ab urbibus Acarnaniæ deducerent, paterenturque esse liberòs, qui soli quondam adversus Trojanos, ductores originis suæ, auxilia Græcis non miserint.*

CAP. II. Sed Ætoli legationem Romanorum superbe audire; Pœnos illis & Gallos, a quibus ¹ tot bellis occisione cæsi sint, exprobrantes; dicentesque, prius illis portas ² *[adversus Carthaginienses]* aperiendas, quas clausit metus Punici belli, quam in Græciam arma transferenda. Meminisse deinde jubent, qui quibus minentur:

CAP. I. 1. Alexander in partem prædæ communis belli portionem Acarnaniæ acceperat: Nunc Ætoli, postquam Alexander mortuus est, eam esse suam postulant; quod ubi videt Olympias, cui facile esset bellum præsentire, ad Demetrium Macedoniae regem confugit.

2. Est hæc Epiri pars, quam Achelous ab Ætolia dividit.

3. Alexander pater Pyrrhi & Ptolemæi.

4. Hoc est; Celebrantur nuptiæ, quibus Demetrius acquirit amicitiam Epirotarum ob matrimonium contractum cum Phthia: sed offendit Antiochum ob solum primum cum sorore matrimonium.

CAP. II. 1. Hic bella sunt: prælia.

2. Hæc duo verba delenda sunt; & sensus liquido apparebit. Nunquam enim dicitur aperire portas adversus &c.

3. Hoc

Adversus Gallos urbem eos suam tueri non potuisse : ³ captamque non ferro defendisse, sed auro redemisse. ⁴ Quam gentem se aliquanto majore manu Græciam ingressam, non solum nullis externis viribus, sed ne domesticis quidem totis adjutos, universam deleffe : sedemque sepulcris eorum præbuisse, quam illi urbibus, imperioque suo proposuerant. Contrà Italiam, trepidis ex recenti urbis suæ incendio Romanis, universam ferme a Gallis occupatam. Prius igitur illis Gallos Italia pellendos, quam minentur Ætolis : priusque sua defendenda, quam aliena appetenda. Quos autem homines Romanos esse ? nempe pastores, qui latrocinio justis ⁵ dominis ademptum solum teneant : qui uxores, cum propter originis debonestamentum non invenirent, ⁶ vi publica rapuerint : qui denique urbem ipsam ⁷ parricidio condiderint, murorumque fundamenta fraterno sanguine asperserint. ⁸ Ætolos autem principes Græciæ semper fuisse ; & sicut dignitate, ita & virtute ceteris præstitisse : solos denique esse, qui Macedonas, imperio terrarum florentes, semper contempserint : qui Philippum regem non timuerint : qui Alexandri Magni post Persas Indosque devictos, cum omnes nomen ejus horrerent, edicta spreverint. Monere igitur se Romanos, contenti sint fortuna præsentis, nec provocent arma, quibus & Gallos casos, & Macedonas contemptos videant. Sic dimissa legatione Romanorum, ne fortius locuti, quam fecisse viderentur, fines Epiri regni & Acarnaniæ depopulantur.

CAP. III. Jam Olympias filiis regna tradiderat, & in locum Pyrrhi fratris defuncti Ptolemæus successerat : qui, cum hostibus instructo exercitu obviis processisset, infirmitate correptus, in itinere decedit. Olympias quoque non magno post tempore, gemino funerum vulnere afflicta, ægrum spiritum trahens, non diu

3. Hoc item ineptum. Quomodo enim urbs capta ferro defenditur ? Si capta, jam defensio est supervacua. Plane igitur hoc defendisse glossa est superioris tueri potuisse. Et stat per se, captam ferro redimere, pro virtute recipere.

4. Gallos intelligit.

5. Albanos indicat, iustos a Romanis Romam commigrare.

6. Propter virgines Sabinas in ludis, jussu Romuli, raptas.

7. Quia Romulus fratrem Remum necari jusserat.

8. Hos Gentem fuisse, quæ nunquam aliis paruerit, sed indomita, propter locorum asperitatem, aditumque difficilem, & bellicam exercitationem, scribit Strabo l. 10. p. 319. 14.

CAP.

filii supervixit. Cum ex gente regia sola Nereis virgo, cum Laudamia sorore superesset, Nereis nubit Geloni Siciliae¹ regis filio: Laudamia autem, cum in² aram Dianae confugisset, concursu populi interficitur. Quod facinus Dii immortales assiduis cladibus gentis, & prope interitu totius populi vindicaverunt. Nam sterilitatem famemque passi, & intestina discordia vexati, externis ad postremum bellis pene consumpti sunt: Miloque Laudamiae percussor in furorem versus, nunc ferro, nunc saxo, in summa dentibus laceratis visceribus, duodecima die interiit. His in Epiro gestis, interim in Macedonia Demetrius rex, relicto filio Philippo, parvulo admodum, decedit. Cui Antigonus tutor datus, accepta in matrimonium matre pupilli, regem se constitui laborabat. Interjecto deinde tempore, cum seditione minaci Macedonum³ clausus in regia teneretur, in publicum sine satellitibus procedit; pro-
jectoque in vulgus diademate ac purpura, dare haec eos alteri jubet, qui aut imperare illis⁴ nesciat, aut cui parere ipsi sciant: se adhuc invidiosum illud regnum, non voluptatibus, sed laboribus ac periculis sentire. Commemorat deinde beneficia sua: ut defectionem sociorum vindicaverit: ut Dardanos Thessalosque exultantes morte Demetrii regis compescuerit: ut denique dignitatem Macedonum non solum defenderit, verum etiam auxerit.⁵ Quorum si illos poenitet, deponere se imperium, & reddere illis munus suum:⁶ ipsi regem quarant, cui imperent. Cum populus pudore motus recipere eum regnum juberet, tam diu recusavit, quoad seditionis auctores supplicio traderentur.

CAP:

CAP. III. I. Hieronis.

2. Ex qua, quia Asylum erat, nemo sine violatione numinis extrahi poterat.

3. Clausus est pro claudens se, & teneretur pro teneret se. Non enim ab aliis fuisse clausum apparet ex eo quod sequitur, in publicum sine satellitibus procedit. Verba passiva poni pro activis & pronomine reciproco innumeris exemplis ostendi potest.

4. Al. sciat. Apparet autem ipse ab Antigono id dictum

esse.

5. Id est; Quae si parum & non sufficere ipsis videantur; ut in illo Cic. 6. 1. ad Famil. Suae quemque fortunae maxime poenitet.

6. Testatur Bongarsius in Mss. omnibus reperiri quia regem; atque ita Iunae & sententia est longe melior: Quia vos queritis regem, non qui imperet vobis, sed cui imperetis vos, ideo depono imperium, libenterq; reddo vobis munus vestrum.

CAP.

CAP. IV. Post hæc bellum Spartanis infert: qui soli Philippi Alexandriq; bellis, & imperium Macedonum, & omnibus metuenda arma contempserant. Inter duas nobilissimas gentes bellum summis utrinque viribus fuit: cum hi pro vetere Macedonum gloria, illi non solum pro illibata libertate, sed etiam pro salute certarent. Victi Lacedæmonii non ipsi tantum, sed etiam conjuges liberique magno animo fortunam tulere. Nemo quippe in acie saluti pepercit: nulla amissum conjugem flevit: filiorum mortem senes laudabant: patribus in acie cæsis filii gratulabantur: suam vicem omnes dolebant, quod non ipsi pro patriæ libertate cecidissent. Patentibus omnes domibus faucios excipiebant, vulnera curabant, lassos reficiebant. Inter hæc nullus in urbe strepitus, nulla trepidatio; magisque omnes publicam, quam privatam fortunam lugebant. Inter hæc Cleomenes rex, post multas hostium cædes, toto corpore, suo pariter & hostium cruore madens, supervenit: ingressusq; urbem, non humi consedit, non cibum aut potum poposcit, non denique armorum onus deposuit: sed ¹ acclinis parieti, cum quatuor millia sola ex pugna superfuisse conspexisset, hortatur, ut se ad meliora reipublica tempora reservarent. Tum cum ² conjuge & liberis Ægyptum ad Ptolemæum proficiscitur: a quo honorifice susceptus, diu in summa ³ dignatione regis vixit. Postremo post Ptolemæi mortem a filio ejus cum omni familia ⁴ interficitur. Antigonus autem, cæsis occisione Spartanis, fortunam tantæ urbis miseratus, a direptione milites prohibuit: veniamque his qui superfuerant dedit, præfatus, bellum se cum Cleomene, non cum Spartanis habuisse, cujus fuga omnis ira ejus finita sit: nec minori sibi gloriæ fore, si ab eo servata Lacedæmon, a quo solo capta sit, ⁵ proderetur. ⁶ Parcere

igi-

CAP. IV. 1. Impressi quidam *acclinis*, quomodo hæc vox sæpe depravatur; cum *acclinis* de inanimatis, *acclinis* de animatis proprie dicatur.

2. Errat Noster: illius enim uxor jam obierat, & liberos Ipse cum matre sua Crateficlea Ptolemæo obsides in Ægyptum mi-

serat.

3. Gratia,

4. Cleomenem sibi manus intulisse, scribunt Plut. & Pausan.

5. Sc. Memoria.

6. Republica civibus reddita, & sacro Diis facta, tertio die recessit.

7. Plut.

igitur se solo urbis ac tectis, quoniam homines, quibus parceret, non supersuissent. Nec multo post ipse 7 decessit, regnumq; Philippo pupillo annos XIV nato tradidit.

7. Plut. ait Antigonum phthisi pugna, cum clamore pectus rupisset, expirasse.

LIBER XXIX.

BREVIARIUM CAPITUM.

<p>1. Orbis multa imperia nova Regum successione mutantur, nominatim in Africa, Ægypto, Macedonia.</p> <p>2. Philippus Rex Macedonia, malo consilio impulsus, Romanis bellum inferre con-
stituit.</p>	3. Insanam hanc mentem speciosis verbis occultat. 4. Tandem apertus hostis apparet: unde cruentum bellum, ipsi Philippo perniciosum simul ac ignominiosum.

CAP. I.

Idem ferme temporibus prope universi Orbis imperia nova regum successione mutata sunt. Nam & in Macedonia Philippus, mortuo Antigono, tutore eodemque vitrico, annorum quatuordecim regnum suscepit: & in Asia, 1 interfecto Seleuco, impubes adhuc rex Antiochus 2 constitutus est: Cappadocia quoque regnum Ariarathi, puero admodum, pater ipse tradiderat: Ægyptum, patre ac matre interfectis, occupaverat Ptolemæus, cui, ex facinoris crimine, cognomentum 3 Philopatori fuit. Sed & Spartani in locum Cleomenis suffecerunt Lycurgum. Et ne qua temporibus mutatio deesset, apud Carthaginenses quoque

CAP. I. 1. Callinici filio, qui pharmaco ab amicis sublatus est, relicto fratre Antiocho successore, qui Magnus dictus est.

2. Ab Achæo; qui, Apaturio

& Nicanore trucidatis, Asiam omnem citra Taurum receperat.

3. i. e. parentis amans, per Antiphrasin.

Y

4. Mi-

que ⁴ ætate immatura dux Annibal constituitur, non penuria seniorum, sed odio Romanorum, quo imbutum eum a pueritia sciebant. Fatale non tam Romanis, quam ipsi Africae malum. His regibus pueris, etsi nulli senioris ætatis rectores erant, tamen in suorum ⁵ quibusque majorum vestigia nitentibus magna indoles virtutis enituit. Solus Ptolemæus, sicut scelestus in occupando regno, ita & segnis in administrando fuit. Philippum Dardani, cæterique omnes finitimi populi, quibus velut immortale odium cum Macedonum regibus erat, contemptu ætatis assidue laceſcebant. Contra ille, summotis hostibus, non contentus sua defendisse, ultro etiam Ætolis bellum inferre gestiebat.

CAP. II. Quæ agitantem illum ¹ Demetrius rex Illyriorum, nuper ² a Paulo Rom. consule victus, supplicibus ³ precibus aggreditur, injuriam Romanorum querens: qui non contenti Italia terminis, imperium ⁴ spe improba totius Orbis amplexi, bellum cum omnibus regibus gerant. Sic illos Sicilia, sic Sardinia, Hispaniaque, sic denique totius Africa imperium affectantes, bellum cum Pænis & Annibale suscepisse: sibi quoque non aliam ob causam, quam quod Italia finitimus videbatur, bellum illatum: quasi nefas esset, aliquem regem juxta imperii eorum terminos esse. Sed & ipsi cavendum esse exemplum, cujus quanto ⁵ promptius nobilisque sit regnum, tanto sit Romanos acriores hostes habiturus. Super hac cedere se illi regno, quod Romani occupaverint, pro-

4. Minor quinque & viginti annis, cum novem annos natus odiū Romanorum patri jurasset.

5. Ita Junta. Alii, Quisque, cuique, cujusque. Libera datur optio, sed quibusque nos præferimus.

CAP. II. 1. Vide Polyb. l. 3. 5. Liv. l. 33.

2. L. Æmilius Paulus Consul fuit cum M. Livio Salinatore.

3. Dicit noster Philippum a Demetrio accensum: ab Annibale Livius.

4. i. e. impudente, nimis avido & audace. Sicut probus, apud Fekum, quasi prohibus, qui se de-

linquendo prohibet, & improbus qui non inhibetur.

5. Ad bellum gerendum animosus, fortius. In Mss. propius; fortasse prosperius. Eleganter prosperum regnum Philippi vocat, propter summos hostes, & virium incrementa: & rectius prosperitas illa fugebatur suspecta Romanis & invidia, quam quantacunque promptitudo. Ita Scheffer. Vossio autem propius placet, quippe de Macedonibus loquitur Justinus; & Macedonia quodammodo limen Italix est ad mare Ionium, utpote Epiro contemina.

6. Scheff-

profiteretur, ⁶ *gratius habiturus, si in possessione imperii sui socium potius quam hostes videret.* Hujuscemodi oratione impulit Philippum, ut, omissis Ætolis, bellum Romanis inferret, minus negotii existimantem; quod jam victos ab Annibale apud Thrasymenum lacum audierat. Itaque, ne eodem tempore multis bellis detineretur, pacem cum Ætolis facit: non quasi alio bellum translaturus, sed ut Græciæ quieti consulturus, quam nunquam in majori periculo fuisse affirmabat. Si quidem consurgentibus ab Occidente novis Pænorum & Romanorum imperiis, ⁷ *quibus una hæc a Græcia atque Asia sit mora, dum inter se bello discrimen imperii faciant; ceterum statim victoribus transitum in Orientem fore.*

CAP. III. Videre se itaque ait consurgentem in Italia nubem illam trucis & cruenti belli; videre tonantem ac fulminantem ab Occasu procellam, quam in quascunque terrarum partes victoriæ tempestas detulerit, magno cruoris imbra omnia fœdaturam. Frequenter Græciam ingentes motus passam, nunc Persarum, nunc Gallorum, nunc Macedonum bellis; sed omnia illa ¹ *ludum fuisse existimatos, si ea, quæ nunc in Italia concurrat manus, extra terram illam se effuderit.* Cernere se, quam cruenta & sanguinaria inter se bella utriusque populi viribus copiarum & ducum artibus gerant; quæ rabies finiri solo ² *partis alterius interitu, sine ruina finitimorum, non possit.* Feros igitur animos victorum minus quidem Macedonia, quam Græciæ timendos, quia & ³ *promptior, & in vindictam sui robustior sit: scire tamen se eos, qui tantis viribus concurrant, non contentos hoc fine victoriæ fore; metuendumque sibi quoque certamen eorum, qui superiores extiterint.* Hoc prætextu finito cum Ætolis bello,

6. Scheffer. mavult gratias, ut scelus sit; se non modo donare illi hoc regnum, sed insuper & adurum esse gratias, si id ereptum Romanis possit videre.

7. Junctæ; gravaretur. Sed præstat cum Fabro dissineretur. Detinemur longo bello, aut obfatione; dissinemur duobus pluriusve bellis.

8. Id est; Impediri tantum, quo

minus transeant in Græciam, & Afram, quia bellum inter se gerunt pro summo imperio.

CAP. III. 1. Non solum Comici, sed Cic. & Livius ita loquuntur. Alii malunt *levia*.

2. Vel Romanorum, vel Carthaginienfium.

3. Animosior, fortior, in bella promptior, ita ad finem hujus cap. promptum in bella.

lo, nihil aliud quam Pœnorum Romanorumque bella respiciens, singulorum vires perpendebat. Sed nec Romani, tametsi Pœni & Annibal⁴ in cervicibus erant, soluti metu Macedonico videbantur: quippe terrebat eos & vetus Macedonum virtus, & devicti Orientis gloria, & Philippus studio Alexandri æmulationis incensus, quem promptum in bella industriumque cognoverant.

CAP. IV. Igitur Philippus, cum¹ iterato prælio victos a Pœnis Romanos didicisset, aperte hostem se his professus, naves, quibus in Italiam exercitum trajiceret, fabricare cœpit. ² Legatum deinde ad Annibalem, jungendæ societatis gratia, cum epistolis mittit; qui comprehensus & ad senatum perductus³ incolumis dimissus est, non in honorem regis, sed⁴ ne dubius adhuc, indubitatus hostis redderetur. Postea vero, cum Romanis nuntiatum esset, in Italiam Philippum copias trajecturum, ⁵ Lævinum prætorem cum instructis navibus ad prohibendum transitum mittunt. Qui, cum in Græciam trajecisset, multis promissis impellit Ætolos bellum adversus Philippum suscipere. Philippus quoque Achæos in Romanorum bella sollicitat. Interea & Dardani Macedoniae fines vastare cœperunt, abductisque XX millibus captivorum, Philippum a Romano bello ad tuendum regnum revocaverunt. Dum hæc aguntur, Lævinus prætor, juncta cum Attalo rege societate, Græciam populatur. Quibus cladibus percussæ civitates, auxilium petentes, Philippum legationibus fatigant: nec non & ⁶ Illyriorum rex, lateri ejus hærens, assiduis precibus promissa exigebat. Super hæc vastati Macedones ultionem flagitabant. Quibus tot tantisque rebus obsessus, cui rei primum occurreret, ambigebat; omnibus tamen propediem

4. Annibal, multis præliis victor, cum potentissimo exercitu Romæ imminebat.

CAP. IV. 1. Ad Cannas.

2. Legationis hujus princeps fuit Xenophanes. Liv.

3. Legati Philippi in vincula conjecti; Annibalis vero sub hasta

venditi, ut tradit Livius.

4. Hoc est; ne Philippus, de quo dubitabar an vellet ipsi bellum inferre, impelleretur ad bellum inferendum.

5. A Romanis, precibus Apolloniatum, contra Philippum missus.

6. Demetrius.

7. Hoc

pediem auxilia se missurum pollicetur, non quia facere posset quæ promittebat, sed ut spe impletos in societatis jure retineret. Prima tamen illi expeditio adversus Dardanos fuit; 7 qui, absentiam ejus aucupantes, majore belli mole Macedoniae imminebant. Cum Romanis quoque⁸ pacem facit, contentis interim bellum Macedonicum distulisse: Philopœmeni Achæorum duci, quem⁹ ad Romanos sociorum animos sollicitare didicerat, insidias præterdit. Quibus ille cognitis viratisque discedere ab eo Achæos auctoritate sua coëgit.

7. Hoc est; Qui expectantes tempus, quo Philippus a regno abesset, habebant majorem exercitum paratum ad subigendam

Macedoniam.

8. Pub. Sempronio in provinciam Proconsule Liv. 29. 12.

9. Ut Romanis faverent.

LIBER XXX.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. Ptolemæi Regis Egypti luxuria, vecordia, & parricidia.

2. Miserrimus Egypti status sub turpissimo Principe. Ejus meretrices & lenones crudeli fato pereunt.

3. Mortuo Ptolemæo, Romani tutelam pupilli adversus Antiochum Syrum, & Philippum Macedonem suscipi-

unt: Philippumque prius bello reducunt ad humiliorum mentem.

4. Terra-motus ingentes. Romani pacem repudiant. Philippus & Flaminius suos ad pugnam accendunt. Macedonas Romana fortuna vincit, & Philippus spoliatur.

CAP. I.

PHilippo in Macedonia magnis rebus intento, in Ægypto Ptolemæi diversi mores erant. Quippe regno parricidio parto, & ad necem utriusque parentis eade etiam fratris adjuncta, velut rebus feliciter gestis, luxu-

luxuriæ se tradiderat ; Regisque mores omnis sequuta
¹ regia erat. Itaque non amici tantum præfectique,
 verum etiam omnis exercitus, depositis militiæ studiis,
 otio ac desidia corrupti marcebant. Quibus rebus co-
 gnitis, Antiochus rex Syriæ, veteri inter se regnorum
 odio stimulante, repentino bello multas urbes ejus op-
 pressit, ipsamque Ægyptum aggreditur. Trepidare
 igitur Ptolemæus ; ² legationibus missis, quoad vires
 pararet, morari Antiochum. Magno deinde in Græ-
 cia exercitu conducto, ³ secundum prælium facit, spo-
 liassetque regno Antiochum, si fortunam virtute ju-
 visset. Sed contentus recuperatione urbium quas a-
 miserat, facta pace, avide materiam quietis arripuit ;
 revolutusque in luxuriam, ⁴ occisa Eurydice uxore
 eademque sorore sua, ⁵ Agathocliæ meretricis illece-
 bris capitur. Atque ita omnem magnitudinem nomi-
 nis ac majestatis oblitus, noctes in stupris, dies in con-
 viviiis confumit. Adduntur instrumenta luxuriæ,
 tympana & ⁶ crepundia ; nec jam spectator rex, sed
 magister nequitiae, nervorum oblectamenta modula-
 tur. ⁷ Hæc primo laborantis regis tacitæ pestes &
 occultæ fuere.

CAP. II. Deinde crescente licentia, jam nec parie-
 tibus regiae domus contineri meretricis audacia potest :
 quam

CAP. I. 1. Scheffer. regio ;
 quippe quod subjicitur de exercitu
 omni, non ad regiam, sed regio-
 nem pertinet.

2. Sic rectius legamus, *per*
legationes, quousque vias pa-
ret, rogat mor. &c.

3. De victoria nuper in Ptole-
 mæi ducem Nicolaum relata e-
 latus Antiochus Ptolemæo ad
 Raphiam, non procul a Gaza, oc-
 currit. Iamq, fugatis Ptolemæi
 Elephantis, in Antiochum victo-
 ria inclinabat, cum Ptolemæi so-
 ror Berenice, obambulans exerci-
 tum, crinibus solutis, magnum
 victoriæ momentum, tum lach-
 rymis, tum precibus attulit. Po-
 lyb.

4. Ob Zelotypiam concubina-
 rum.

5. Vulgo Agathoclea. Sic Da-
 rius & Dareus, Media & Medea
 in Mss. invenias. Nam et Græ-
 corum utralibet vocali Latinis
 effertur.

6. Tripudia vulgo Instrumenta
 puerilia. Hic videntur esse Cre-
 pitacula, Sistra Ægyptiaca, Cro-
 tala, quibus in saltationibus ute-
 bantur veteres, maxime Orienta-
 les populi,

7. Junctæ sic, Hæc primo la-
 bentis regis tacita pestis, *per* oc-
 culta mala fuerunt. Pro labentis
 mavult Grævius labantis, id est,
 minantis ruinam. Sic labans dis-
 ciplina, Liv. I. 36.

CAP.

quam proterviorem, sociata cum Agathocle fratre ambitiosæ pulchritudinis scorto, quotidiana regis stupra faciebant. ¹ Accedebat & mater Oenanthæ, quæ geminæ sobolis illecebris devinctum regem tenebat. Itaque non contentæ rege jam etiam regnum possident, jam in publico visuntur, jam saluantur, jam ² comitantur. Agathocles regis lateri junctus civitatem regebat; tribunatus, præfecturas, & ducatus mulieres ordinabant; nec quisquam in regno suo minus quam ipse rex poterat. Cum interim, relicto quinquenni ex Eurydice sorore filio, moritur; sed mors ejus, dum pecuniam regiam mulieres rapiunt, & imperium inita cum perditissimis societate occupare conantur, diu occultata fuit. Re tamen cognita, concursu multitudinis & Agathocles occiditur, & mulieres in ultionem Eurydices patibulis suffiguntur. Morte regis, supplicio meretricum velut expiata regni infamia, legatos Alexandrini ad Romanos misere, orantes, *Ut tutelam pupilli susciperent*; ³ *tuerenturque regnum Ægypti, quod jam Philippum & Antiochum, facta inter se pactione, divisisse dicebant.*

CAP. III. Grata legatio Romanis fuit, causam belli adversus Philippum quærentibus, qui insidiatus eis, temporibus Punici belli, fuerat. Huc accedebat, quod, Pœnis & Annibale superato, nullius magis arma metuebant, ¹ reputantibus, quantum motum Pyrrhus parva manu Macedonum in Italia fecisset, quantasque res Macedones in Oriente gessissent. Mittuntur itaq; legati, qui Antiocho & Philippo denuntient, *regno Ægypti abstineant.* Mittitur & M. Lepidus in Ægyptum, qui ² tutorio nomine regnum pupilli administraret. Dum hæc aguntur, interim legationes Attali regis & Rhodiorum, injurias Philippi querentes, Romanam

CAP. II. 1. Ptolemæi mores Claudius egregie retulit apud Sueton. c. 29.

2. Passive sumitur.

3. Quippe jam gentium reges, duces, populi, nationes, præsidia

sibi ab hac urbe petebant. Flor. 2. 7.

CAP. III. 1. Vide Not. in denuntiantibus. lib. 2. cap. 3.

2. Hoc exemplum est imitatus Tiberius, referente Tacito, 2. 67.

3. Hoc

mam venerunt. ³ Quæ res omnem cunctationem Macedonici belli senatui exemit. Statim igitur, titulo ferendi fociis auxilii, bellum adversus Philippum decernitur, legionesque cum Consule in Macedoniam mittuntur. Nec multo post tempore, ⁴ tota Græcia, fiducia Romanorum adversus Philippum spe pristinae libertatis erecta, bellum ei intulit: atque ita, cum rex undique urgeretur, pacem petere compellitur. Deinde, cum expositæ ⁵ conditiones pacis a Romanis essent, repetere sua & Attalus, & ⁶ Rhodii, & Achæi, & 7 Ætoli cœpere. Contra Philippus adduci se posse ut Romanis pareat concedebat; cætrum indignum esse, Græcos a Philippo & Alexandro majoribus suis victos, & sub jugum Macedonici imperii subactos, veluti victores, leges pacis sibi dicere, ⁸ quibus prius sit servitutis ratio reddenda, quam libertas vindicanda. Ad postremum tamen, petente eo, induciæ duorum mensium datæ, ut pax, quæ in Macedonia non conveniebat, Romæ a senatu peteretur.

CAP. IV. Eodem anno inter insulas ¹ Theram & Therasiam, medio utriusque ripæ & maris spatio, terræ-morus fuit. In quo, cum admiratione ² navigantium, repente ex profundo cum calidis aquis insula emerfit. In Asia quoque eadem die idem motus terræ Rhodum, multasque alias civitates gravi ruinarum ³ labe concussit, quasdam solidas absorbit. Quo prodigio territis omnibus, vates cecinere, *oriens Romanorum imperium vetus Græcorum ac Macedonum voraturum.* Interim a senatu repudiata pace, Philippus in societatem belli

3. Hoc est; Quod efficit, ut senatus sine ulla cunctatione indiceret bellum Philippo Macedonia Regi.

4. Philippus, Athenarum obsidione soluta, a Græcis cœpit despicere.

5. Quas vide apud Livium 32, 33.

6. A quibus & adjuvi nuper Athenienses, & Philippus victus navali prælio.

7. Qui junxerant se Romanis;

rupto fœdere, quod cum Philippo nuper inierant.

8. Hoc est; cum debeant potius solvere tributa ob servitutem imposita, quam velle se vindicare in libertatem.

CAP. IV. 1. Theramenis insula hic, & pro Thera accipitur. Strab. l. 1. p. 87.

2. Theram nostræ ætatis insulam, spectantibus navitis, in Egeo mari enatam. Senec. 6. Quæst. Nat. cap. 22.

belli & Nabin tyrannum sollicitat. Atque ita, cum in aciem exercitum instructis è diverso hostibus prodixisset, hortari suos cœpit, referendo, Persas, Bactros, Indosque, & omnem Asiam, & Orientis finem, a Macedonibus perdomitam; tantoque fortius hoc bellum quam illa suscinendam, quanto sit libertas imperio carior. Sed & Flaminius Romanus consul, relatione rerum recentissime gestarum, suos stimulabat in prælium, ostendendo, hinc Carthaginem cum Sicilia, inde Italiam & Hispaniam Romana virtute perdomitas: nec Annibalem quidem Alexandro Magno postponendum, quo Italia pulso, Africam ipsam tertiam partem mundi superaverint. Sed nec Macedonas veteri fama, sed presentibus viribus æstimandos: quia non cum Alexandro Magno, quem invictum audierant, nec cum exercitu ejus, qui totum Orientem devicerat, bellum gerant; sed cum ⁶ Philippo puero immature ætatis, qui regni terminos adversus finitimos ægre defendat, & cum his Macedonibus, qui non ita pridem præda Dardani fuerunt. Illos majorum decora, se suorum militum commemorare. Non enim alio exercitu Annibalem & Penos, & totum ferme Occidentem, sed his ipsis, quos in acie habeat, militibus subactos. His adhortationibus utrinque concitati milites prælio concurrunt, alteri Orientis, alteri Occidentis imperio gloriantes; & ferentesque in bellum, alii majorum suorum antiquam & obsoletam gloriam, alii virentem recentibus experimentis virtutis florem. Sed Macedonas Romana fortuna vicit. Fractus itaque bello Philippus, pace a Flaminio consule petita, ⁸ nomen quidem regium retinuit: sed ⁹ omnibus Græciæ urbibus, velut regni membris extra terminos antiquæ possess-

3. A labendo saltem dixit Naber. Hoc terræ motu Rhodium Colossium fuisse tradit Busebius.

4. Alii Onabin: fuit Tyrannus Lacedæmoniorum. Plur.

5. Mls. cum Junris, Orientis sine, quod idem valet, ac Orientem usque.

6. Fallitur Jostius; nam Philippus natus erat annos 38, cum ipse Flaminius vix trigessimum secundum annum attigisset; testibus Livio, & Plutarcho.

7. Hoc est; excitati ab bellum fortiter gerendum, alii propter gloriam olim partem a suis majoribus; alii ob fortitudinem nuper in tot præliis exhibitam.

8. Veteri Macedoniæ imperare permissus est.

9. Hoc est; Sed retinuit solam Macedoniæ, amissis omnibus urbibus Græciæ, quæ, cum sita essent extra terminos antiquæ Macedoniæ, illius partes non censebantur.

10. Qui

sessionis, amissis, solam Macedoniam retinuit. ¹⁰ Offensi tamen Ætoli, quod non ex arbitrio eorum Macedonia quoque adempta regi, & data sibi in præmium belli esset, legatos ad Antiochum mittunt, qui eum adulatione magnitudinis, in Romana bella, spe societatis universæ Græciæ, impellerent.

10. Qui Macedonum regnum i- | ab iis primum Græcia servituti
deo volebant excindipenitus, quod | jugo fuisset oppressa.

LIBER XXXI.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. Romani Antiochum Syrum legatione coercunt. A Nabide Græciam liberari jubent. Annibalis nomen Romanis formidabile.
2. Annibal Romanorum insidias fugiens ad Antiochum cursum dirigit.
3. Nabis, duobus præliis fractus, post Romanorum discessum arma movet. Annibalus ad Antiochum de opprimendis Romanis consilium.
4. Carthaginenses ab Antiocho sollicitati rem Romanis significant, qui politico stratagemate Annibalem ab Antiocho divellunt.
5. Iteratum Annibalis consilium de bello in Italia Romanis inscrendo.
6. Antiochi adulatores Annibalis sana consilia vident: inde subversio Antiochi, qui terrestri & navali prælio a Romanis superatur.
7. Scipiones, ducto in Africam exercitu, pacis leges Antiocho præscribunt, quas ipsa repudiat.
8. Bello reparato, & pugna commissa, castis quinquaginta Asiaticorum millibus, Antiochus subactus pacem petit, & obtinet.

CAP. I.

Mortuo Ptolemæo Philopatore, rege Ægypti, contemptaque parvuli filii ejus ætate, qui in spem regni relictus prædæ etiam domesticis erat, Antiochus

Antiochus rex Syriæ occupare Ægyptum statuit. Itaque Phœnicen, cæterasque Syriæ quidem, sed juris Ægypti, civitates cum invalisset, ⁴ legatos ad eum senatus mittit, qui denuntiarent ei, ⁵ *abstineret regno pupilli, postremis patris precibus fidei suæ traditi.* Quibus ipse, interjecto tempore alia legatio supervenit, quæ, omiſſa pupilli persona, *civitates, jure belli factas populi Romani, in integrum restitui jubebat.* Abnuenti bellum denuntiatur; quod ille facile susceptum infelicititer gessit. Eodem tempore & ⁶ Nabis tyrannus multas Græciæ civitates occupaverat. Igitur senatus, ne uno tempore duplici bello Romanæ vires detinerentur, scripsit Flaminio, *si ei videatur, sicuti Macedoniam a Philippo, ita Græciam a Nabide liberet.* Ob quam causam imperium ei prorogatum est. Terribile quippe Antiochi bellum Annibalis nomen faciebat, ⁷ quem æmuli ejus, ⁸ *occultis mandatis cum Antiocho inisse societatem,* apud Romanos criminabantur; negantes eum æquo animo sub legibus vivere, assuetum imperio & ⁹ *immoderata licentia militari;* semperque, *radio quietis urbanæ, novas belli causas circumſpicere.* Quæ etsi ¹⁰ falsa nuntiata fuissent, apud Romanos tamen pro veris habebantur.

CAP. II. Denique senatus, metu perculsus, ad speculandos actus Annibalis, legatum in Africam Cnæum Servilium mittit; eique tacitis mandatis præcipit, *si posset, eum per amulos ejus interficeret, metuque inſiſſi nominis*

2. Ita scribimus, probante Grævio; quippe Phœnicem est a Phœnix. Sic autem nunquam dicta fuit regio.

3. Ita Scheffer. probante Grævio. *on Ægyptii.*

4. M. Lepidus in Ægyptum missus est, ut regis pueri curam haberet.

5. Hoc est; *Ut non invaderet regnum pupilli Ptolemæ, qui prædictus patris morientis commendatus fuerat fidei populi Romani.*

6. Liv. l. 34. Plus, in Flaminio Philopem.

7. Annibal. m. Multi viri principes Carthagini jamdiu Annibalis militem oderunt.

8. Hæc verba non ad inſiſſe so-

cietatem pertinent, sed criminantur. Hoc dicit; criminantur occultis mandatis, sive per occulta mandata, his nempe tradita, qui has criminationes apud Romanos debebant proponere.

9. Vörstius legit *immoderate licentiæ*: sed dicitur *assuetus licentiæ, æque ac licentiæ.* Sic Cic. 3. de Orat. *Homines labore assidue & quotidiano assueti.*

10. Scheffer. *falso*; vel, *quæ etsi falsa, apud Græcos & Hebræos nuntiata fuissent.*

CAP. III. 1. Hoc est; *Et liberaret populum Romanum metu, quem effecit Annibal hostis illius (populi Romani) infensissimus.*

2. Idem

nominis tandem populum Romanum liberaret. Sed res Annibalem non diu latuit, virum ad prospicienda cavendaque pericula paratum; nec minus² in secundis adversa, quam in adversis secunda cogitantem. Igitur, cum tota die, in oculis³ principum legatique Romani, in foro Carthaginiensium obversatus⁴ in supremum fuisset, appropinquante vespere, ⁵ equum conscendit; & ⁶ rus urbanum, quod propter litus maris habebat, ignaris servis, jussisque ad portam revertentem opperiri, contendit. Habebat ibi naves cum remigibus occulto sinu litoris absconditas: erat & grandis pecunia in eo agro preparata, ut, cum res exegisset, ⁷ nec facultas fugam, nec inopia moraretur. Lecta igitur servorum juventute, quorum copiam⁸ Italicorum captivorum numerus augebat, navem conscendit, cursumque ad Antiochum dirigit. Postera die civitas principem suum, ac tum temporis consulem, in foro exspectabat. Quem ut profectum nuntiatum est, non aliter quam si urbs capta esset, omnes trepidavere, exitiosamque sibi fugam ejus ominati sunt. Legatus vero Romanus, quasi bellum jam illatum Italiae ab Annibale esset, tacitus Romam regreditur, trepidumque nuntium refert.

CAP. III. Interim¹ in Græcia Flaminius, junctum cum quibusdam civitatibus societate, Nabidem tyrannum

2. Idem Romanæ Constantiæ mos erat. Liv. 42. 62. 9.

3. Procerum, & populi primorum, id est, Senatorum.

4. Gron. & Græv. in supremam. Sic Varro; *suprema summum diei*. Hoc tempus duodecim tabule dicunt occasum Solis. Item Gell. sol occasus *suprema tempestas esto*. Et in *supremam* dicitur, ut subaudiatur *diei horam, vel diem*, ut Vorst. si in *supremum* retinetur, subaudi *tempus diei*.

5. Sub vespertam vestitu forenfi ad portam cum duobus tantum comitibus, ignaris consiliis, tendit.

6. Thapsum pervenit terrestri

itinere. Alii legunt, *Rus suburbanum*.

7. Putat Vorstius latere mendum, cum *facultas* non possit morari fugam. Et sane non moratur, si adest; moratur tamen, si abest, quod haud dubio vult Justinus. Grævius mavult, *difficultas*, sc. navigandi; si nulla navis parata esset.

8. Quomodo hi numerum servorum Annibalis auferunt, dubium: cum, hanc inter Conditiones pacis fuisse, Carthaginiensibus Romanis captivos omnes traderent, ut scribit Liv. 30. 37.

CAP. III. 1. De hoc bello copiose Liv. 34. 22, &c.

num duobus continuis præliis subegit; & ² graviter fractum, velut exsanguem, in regno reliquit. Sed libertate Græciæ restituta, deductisque ab urbibus præfidiis, cum Romanus exercitus in Italiam reportatus esset, velut vacua rursus possessione sollicitatus, multas civitates repentino bello invasit. Quibus rebus exterriti ³ Achæi, ne vicinum malum etiam ad se serperet, bellum adversus Nabidem decernunt, ducemque prætorem suum Philopœmenem, insignis industriæ virum, constituunt: cujus in eo bello tanta virtus enituit, ut opinione omnium Flaminio Romano imperatori compararetur. Eodem tempore Annibal, cum ad Antiochum pervenisset, velut Deorum munus excipitur: tantusque ejus adventu ardor animis regis accessit, ut non tam de bello, quam de præmiis victoriæ cogitaret. Sed Annibal, cui nota Romana virtus erat, negabat opprimi Romanos nisi in Italia posse. Ad hoc sibi centum naves, & decem millia peditum, & mille equites poscebat, promittens hac manu ⁴ non minus bellum, quam gesserit, Italiæ restauraturum; & in Asiam Regi ⁵ sedenti, aut victoriam de Romanis, aut æquas pacis condiciones relaturum: quippe & Hispanis, bello flagrantibus, ducem tantum deesse; & Italiam notiores sibi nunc, quam pridem fuisset: sed nec Carthaginem quieturam, sociamque se ei sine mora præbituram.

CAP. IV. Cum regi consilia placuissent, mittitur Carthaginem ¹ unus ex comitibus Annibalis, qui in bellum cupidos horretur, Annibalemque cum copiis affuturum nuntiet: nihil, dicat, partibus, nisi animos Carthaginiensium deesse; Asiam & vires belli, & sumptum præbituram. Hæc cum relata Carthaginem essent, nuntius ipse ab ² inimicis Annibalis comprehenditur, & perductus

2. Pro graviter legunt gravibus; sed mutanda est distinctio, duobus continuis præliis subegit, & gravibus; velut fractum &c. sensus vero est; Nabis multis præliis victus est; sed tamen non exutus est regno, sed in illo relictus, tanquam homo exsanguis; hoc est, sic debilitatus, ut ab illo nihil in posterum sibi metuendum haberet Romani.

3. Vide Polyb. l. 16. Plut. in Philopœm. &c.

4. Æque magnum.

5. Otioso.

CAP. IV. I. Aristonem Mercatorem Tyrium specie Negotiationis missum scribit Appian. p. 30. & Liv. 34. 60.

2. Hannonem intelligit, qui inimicus Barchinæ factioni erat.

Z

3. Non

ductus in senatum cum interrogaretur, *ad quem missus esset?* ³ Punico ingenio respondit, *se ad univ[er]sum senatum missum: nec enim hoc opus singulorum, sed univ[er]sor[um] esse.* Dum multis diebus deliberant, an eum Romam ⁴ ad purgandam publicam conscientiam mittant, tacitus conscensa nave ad Annibalem revertitur: quo cognito, Carthaginenses ultro rem Romam per legatum deferunt. Romani quoque ad Antiochum ⁵ legatos misere, qui, sub specie legationis, & regis apparatus specularentur, & Annibalem aut Romanis mitigarent, aut assiduo colloquio suspectum invisumque regi redderent. Itaque legati, cum Ephesi convenissent ad Antiochum, mandata ei senatus tradunt. Dum responsum exspectant, omnibus diebus assidui circa Annibalem fuere, dicentes: *Timide cum a patria recessisse, cum pacem Romani, non tam cum republica ejus, quam cum eo factam, summa fide custodiant: nec bella cum Romanorum magis odio, quam patriæ amore gessisse, ⁶ cui ab optimo quæque etiam spiritus ipse debeat.* Has enim publicas inter populos, non privatas inter duces bellandi causas esse. Inde res gestas ejus laudare. Quorum sermone lætus sæpius cupidiusque cum legatis colloquebatur, ignarus quod familiaritate Romana odium sibi apud regem crearet. Quippe Antiochus, tam assiduo colloquio reconciliatam ejus cum Romanis gratiam existimans, nihil ad eum sicuti solebat referre; expertemque totius consilii, veluti hostem proditoremque suum, odisse coepit. ⁷ Quæ res tantum apparatus belli, cessante imperatoria arte, corrumpit. Senatus mandata fuerant, *Ut contentus terminis Asiæ esset, ne ipsis ingrediendi Asiam necessitatem imponeret.* Quibus spretis, non accipiendum bellum statuit, sed inferendum.

CAP.

3. Non quod ille Pænus esset, sed quod inter Pænos versaretur: fuit enim Aristo Mercator Tyrius.

4. Ut præbent Romanis rem publicam non esse conscientiam criminis Annibalis.

5. Inter quos erat P. Scipio, qui Annibalem devicerat. Liv. 35.

14. Appian. 91, 92, Plut. in Fla-

minio. sub finem.

6. Hoc est; Cum optimus quisque debeat vitam fundere pro patria.

7. Hoc est; Quod effecit, ne bellum tanto apparatu illatum bene succederet, quia deerat Dux peritus artis militaris.

CAP

CAP. V. Dicitur, quum frequenter de bello consilium habuisset, remoto Annibale, tandem cum vocari iussisse, non ut ex sententia ejus aliquid ageret, sed ne per omnia eum sprevisse videretur; omnibusque perrogatis postremum interrogasse. Quo ille animadverso intelligere se professus est, non quia eget consilio, sed ad supplendum numerum sententiarum se vocatum: tamen odio Romanorum, & amore regis, apud quem solum tutum sibi exsilium relictum sit, se viam gerendi belli edifferturum. Veniam deinde libertati præfatus, nihil se aut consiliorum, aut captorum præsentium, probare ait; neque sedem belli Græciam sibi placere, cum Italia uberior materia sit; quippe Romanos vinci non nisi armis suis posse; nec Italiam aliter, quam Italicis viribus subigi, siquidem diversum ceteris mortalibus esse illud hominum & belli genus. Aliis bellis plurimum momenti habere, priorem aliquam cepisse occupationem loci temporisque, agros diripuisse, urbes aliquas expugnasse: cum Romano, seu occupaveris prior aliqua, seu vice-versis, tum etiam cum victo & jacente luctandum esse. Quamobrem si quis eos in Italia laceßat, suis eos opibus, suis viribus, suis armis posse vincere, sicut ipse fecerit. Sin vero quis illis Italia velut fonte virium cesserit, & perinde falli, ac si quis amnes non ab ipsis fontium primordiis derivare, sed evectis jam aquarum molibus avertere, vel exsiccare velit. Hac & secreto se censuisse, utroque ministerium consilii sui obtulisse; & nunc præsentibus amicis deorepetisse, ut scirent omnes rationem gerendi cum Romanis belli, eosque foris invictos, domi fragiles esse. Nam prius illos urbe quam imperio; prius Italia quam provinciis exui posse; quippe & in Gallis captos, & a se prope deletos esse; neque se unquam victum prius, quam terris eorum cesserit. Reverso Carthaginem statim cum loco fortunam belli mutatam.

CAP:

CAP. IV. 1. Sicuti perspicere (Suet. Dom. 4. 7.) est a principio usque ad finem spectare, ita perrogare est omnes peragere sententias.

2. Primus tamen sententiam rogatus est, ex Appiano.

3. Hoc est; Valere plurimum ad alia bella feliciter gerenda, si prior vel tempus vel locum commodum occupaveris, vastaveris

agros, urbes aliquas expugnaveris; sed si Romanos viceris, vel urbes ceperis, tum etiam pugnandum esse cum iis, quos putabas victos & jacentes.

4. Hoc est; Illum tam falli, quam si vellet exsiccare vel avertere amnes, non incipiendo ab iis locis, in quibus fontes oriuntur; sed ab iis, in quibus simul juncti magnum fluvium efficiunt. CAP.

CAP. VI. Huic sententiæ obrectatores amici regis erant; non utilitatem rei cogitantes, sed verentes, ne, probato consilio ejus, primum apud regem locum gratiæ occuparet. Et Antiocho non tam consilium, quam auctor displicebat, ne gloria victoriæ Annibalis, non sua esset. Omnia igitur variis assentantium adulationibus corrumpebantur: nihil consilio vel ratione agebatur. Rex ipse, ¹ per hyemem in luxuriam lapsus, novis quotidie nuptiis deditus erat. Contra ² Acilius Romanus Consul, qui ad hoc bellum missus erat, copias, arma, cæteraque bello necessaria, ³ summa industria parabat; civitates socias confirmabat, dubias illiciebat; nec alius exitus belli, quam apparatus utriusque partis fuit. Itaque prima belli ⁴ congressione, cum cedentes suos rex cerneret, non laborantibus auxilium tulit; sed fugientibus se ducem præbuit, castraque ditia victoribus reliquit. Deinde cum in Asiam, præda Romanis occupatis, fugiendo pervenisset, pœnitere neglecti consilii cœpit; revocatoque in amicitiam Annibale, omnia ex sententia ejus agere. Interim nuntiatur Æmilium, Romanum ducem, cum octoginta ⁵ rostratis navibus in bellum navale a Senatu missum, adventare; quæ res illi spem restituendæ fortunæ dedit. Itaque priusquam sociæ civitates ad hostes deficerent, decernere navali prælio statuit, sperans cladem in Græcia acceptam nova posse victoriâ aboleri. Tradita igitur Annibali classe, prælium committitur; sed ⁶ nec Asiani milites Romanis, neque naves eorum pares rostratis navibus fuere; minor tamen clades ducis solertia fuit. Romam nondum opinio victoriæ venerat, & idcirco in Consulibus creandis suspensa civitas erat. CAP.

CAP. VI. 1. Antiochus enim, occupatis Demetriade, Chalcide, & aliis urbibus, quasi re bene gesta, hyemem in deliciis Chalcidi traduxit.

2. Manius Acilius Glabro: vulgo Attilius, sed inepte.

3. Junctæ, summa ope & industria.

4. Omnes omnino M. S. S. Conditio; forte, Ceditio: ut Ter. Phœr. 2, 2. 34. Prima Ceditio est

acerrima.

5. Quæ in prora æreo erant munitæ rostro, quo in hostium naves summo cum impetu impactæ sæpe eos disrumpebant.

6. Duo prælia confundit Justinus. Non enim in Romanos, sed in Rhodios ad Eurymedontem pugnavit Annibal. Polyxenidas vero ad Myonnetum cum Rhodis & Rhodiis decertavit.

CAP.

CAP. VII. Sed adversus Annibalem ducem quis melior quam Africanus frater crearetur, cum vincere Pœnos opus Scipionum esset? Creatur igitur Consul Lucius Scipio, eique datur legatus frater Africanus, ut intelligeret Antiochus, non majorem fiduciam se in Annibale victo, quam Romanos in victore Scipione habere. Trajicientibus in Asiam Scipionibus exercitum jam utrobique profligatum bellum nuntiatum est; victumque Antiochum terrestri, Annibalem navali bello, invenerunt. Primo igitur adventu eorum, legatos pacem petentes, ad eos Antiochus mittit, peculiare donum Africano ferentes ipsius filium, quem rex parvo navigio trajicientem ceperat. Sed Africanus privata beneficiis a rebus publicis secreta esse dixit; aliaque esse patris officia, alia patriæ jura, quæ non liberis tantum, verum etiam vitæ ipsi præponantur. Proinde gratum se munus accipere, privatogue impendio munificentia regis responsurum. Quod ad bellum pacemque pertinet, nihil neque gratiæ dari, neque de jure patriæ decidi posse, respondit. Nam neque de redimendo filio unquam tractavit, nec senatum de eo agere permisit; sed, ut dignum majestate ejus erat, armis se recepturum filium dixerat. Post hæc leges pacis dicuntur; Ut Asia Romanis cederet; contentus Syria regno esset; naves universas, captivos & transfugas traderet; sumptumque omnem belli Romanis restitueret. Quæ cum nuntiata Antiocho essent, nondum ita victum se esse respondit, ut spoliari se regno pateretur; bellique ea irritamenta, non pacis blandimenta esse.

CAP.

CAP. VII. 1. Et cum eo C. Laelius. Scipio hoc bello confecto Asiaticus dicitur. 2. Hoc est; ut cognosceret Antiochus se non debere potius sperare victoriam a fortitudine Annibalis victi (a Scipione) quam Romanos a virtute Scipionis, qui illum (Annibalem) vicerat.

3. Ad exitum perductum. Vide

supra lib. 22. cap. 8.

4. Quod filium remisit.

5. Hoc est; Nullam gratiam se posse dare Antiocho, quia Romæ patriæ suæ nō amittit de jure suo ob munus privatam, sc; filium remissum.

6. Hoc est; Et hæc proponi a Romanis, ut bellum accenderetur, non ut pax fieret.

CAP. VIII. Igitur cum ab utrisque bellum pararetur, ingressique Asiam Romani Ilion venissent, matua gratulatio Iliensium ac Romanorum fuit: Iliensibus *Aeneam, ceterosque cum eo duces a se profectos*; Romanis *se ab his procreatos referentibus*. Tantaque latitia omnium fuit, quanta esse post longum tempus inter parentes & liberos solet. Juvabat Ilienses, nepotes suos, Occidente & Africa domita, Asiam, ut avitum regnum, vindicare; optabilem Troja ruinam fuisse dicentes, ut tam feliciter renasceretur. Contra Romanos, avitos lares, & incunabula majorum, templaque ac Deorum simulacra, inexplabile desiderium videndi tenebat. Profectis ab Illo Romanis, Eumenes rex cum auxiliis occurrit: nec multo post¹ praelium cum Antiocho commissum. Cum in² dexteriore cornu pulsa legio Romana, majore dedecore, quam periculo, ad castra fugeret, M. Aemilius tribunus militum ad tutelam castrorum relictus, *armare se milites suos, & extra vallum progredi jubet, strictisque gladiis fugientibus minari, morituros dicens, nisi in praelium revertantur; infestioraque sua, quam hostium castra inventuros*. Attonita tam ambiguo periculo legio, comitantibus commilitonibus qui fugere eos prohibuerant, in praelium revertitur; magnaue caede edita, initium victoriae fuit. Caesa hostium quinquaginta millia, capta XI. Antiocho pacem petenti, nihil³ ad superiores conditiones additum, Africano praedicante, *Neque Romanos, si vincantur, animis minui; neque, si vincant, secundis rebus insolescere*. Captas civitates inter focios⁴ divisere Romani, ⁵ aptiorem gloriam, quam possessiones voluptarias judi-

CAP. VIII. I. Ad montem Syphum, absente Africano, qui Elea aegrotabat. Appian. Syriaca. p. 106.

2. Dextro latere aciei.

3. Quas Africanus prius proposuerat.

4. Mss. & Juntina; divisere, muneris Romani aptiorem &c. Censet Grævius scribendum; divisere, Romanis aptiorem Gloriam &c. quippe sensus postulat, ut exprimatur, quibus aptior fuerit

gloria, quam possessiones voluptariae. Faber legit; divisere Romani, aptiorem sibi gloriam &c. Optime.

5. Hoc est; Arbitrantes Republice utilius esse possidere gloriam, quam regiones aptas ad fovendum voluptates; quippe gloria ob victoriam relata tribueretur Romanis; opes vero, quae pariunt luxuriam, sociis relinquuntur.

LIBER

judicantes: quippe victoriæ gloriam Romano nomini vindicandam; opum luxuriam sociis relinquendam.

LIBER XXXII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Ætoli libertate spoliantur. Bellum inter Messenios & Achæos. Philopæmen captus & veneno interemptus: Unde Messeniorum clades.*

2. *Antiochus Syrus, dum sacrilegio sibi providere putat, interficitur. Senatus Romanus Philippo parcat, ob Demetrii filii virtutem; cui Perseus frater invidet, & Demetrium impiis artibus de medio tollit.*

3. *Philippi obitus: & belli*

apparatus adversus Romanos, Gallis ad hujus belli societatem pertractis; de quorum migrationibus subjicitur narratio.

4. *Bellum inter Prusiam & Eumenem, in quo Annibalis opera Prusias superior evadit. Pace inter Reges sancta, Romani Annibalem persequuntur. Is hausto veneno legationem morte prævenit: adjunctum ejusdem Annibalis elogium.*

CAP. I.

A Etoli, qui Antiochum in bella Romana impulerant, victo eodem, soli adversus Romanos, & viribus impares, & omni auxilio destituti, remanserunt: Nec multo post victi, libertatem, quam illibatam adversus dominationem Atheniensium & Spartanorum inter tot Græciæ civitates soli retinuerant, amiserunt. Quæ conditio tanto amarior illis, quanto ferior fuit, reputantibus tempora illa,² quibus tantis Persarum opibus domesticis viribus restiterant; quibus Gallorum violentiam, Asiæ Italiæque terribilem, Delphico

CAP. I. 1. De Ætolico Bello, quod gessit M. Fulvius Nobilior, cum Cn. Manlio Vulfone, le-

gas Liv. 38. 3. Plut. in Philopæm. 2. Sc. temporibus cum suis viribus restiterant tantis &c. 3. Ita

phico bello fregerant. Quæ gloriosa recordatio ⁵ magis desiderium libertatis augebat. Dum hæc aguntur, medio tempore inter Messenios & Achæos de principatu primo ⁴ dissensio, mox bellum ortum est. ⁵ In eo nobilis Achæorum imperator Philopœmen capitur; non quia pugnando vitæ pepercerit, sed, dum suos in prælium revocat, in transitu fossæ equo præcipitatus, a multitudine hostium oppressus est: ⁶ quem jacentem Messenii, seu metu virtutis, seu verecundia dignitatis, interficere ausi non fuerunt. Itaque velut in illo omne bellum ⁷ confecerant, captivum per universam civitatem in modum triumphi circumduxerunt, effuso obviam populo, ac si suus, non hostium imperator adventaret. Nec victorem Achæi avidius vidissent, quam victum hostes viderunt. Igitur eundem in theatrum duci iusserunt, ut omnes contuerentur, quem potuisse capi incredibile singulis videbatur. Inde in carcerem ducto, verecundia magnitudinis ejus, ⁸ venenum dederunt; quod ille lætus, ac si vicisset, accepit; quæsitoprius, an *Lycortas præfectus Achæorum*, quem secundum a se esse scientia rei militaris sciebat, *incolumus effugisses*? Quem ut accepit evasisse, ⁹ non in totum dicens consultum male Achæis, expiravit. Nec multo post reparato bello Messenii vincuntur, pœnasque interfecti Philopœmenis pependerunt.

CAP. II. Interea in Syria rex Antiochus, ¹ cum gravi tributo pacis, a Romanis victus, oneratus esset, seu inopia pecuniæ compulsus, seu avaritia sollicitatus, ² qua sperabat se, sub specie ³ tributariæ necessitatis, excu-

3. Ita Junta, probante Grævio. Vulgo legitur *majus desiderium augebat*, sed male.

4. In Achæorum societatem recepti nuper Messenii, ab eorum concilio desciverant; id agente Dinocrate, homine improbo, & privatim infenso Philopœmeni.

5. Bello.

6. Vix apertis oculis caput sustulerat, cum à Messeniis, manibus revinctis post terga, captivus ductus est.

7. Finivissent.

8. Dum illum reposcunt Achæi, metuens Dinocrates, ne qua forte

paçione redderetur, primis tenebris famulum cum veneno mittit in carcerem, ubi jacebat Philopœmen; qui animadverso homine erexit se ad sedendum, accepitque poculo impavidus venenum bibit.

9. Res Achæorum non omnino male se habere.

CAP. II. 1. Postquam a Romanis victus esset, oneratus est gravi Ære.

2. Senus requirit, ut legationem qua sperabat, Grævi.

3. Quia cogebatur tributa Romanis pendere.

excusatus sacrilegia commissurum, adhibito exercitu, nocte templum ⁴ Elymæi Jovis aggreditur. Quare prodita, concursu ⁵ insularium, cum omni ⁶ militia interficitur. Romæ, cum multæ Græciæ civitates questum de injuriis Philippi regis Macedonum venissent, & disceptatio in senatu inter Demetrium Philippi filium, quem pater ad satisfaciendum senatui miserat, & legatos civitatum esset; turba ⁷ querelarum confusus adolescens repente obticuit. Tunc senatus verecundia ejus motus, quæ probata etiam antea, cum obses Romæ esset, omnibus fuerat, causam illi donavit; atque ita modestia sua ⁸ Demetrius veniam patri, non jure defensionis, sed patrocini pudoris obtinuit. Quod ipsum decreto senatus significatum est, ut apparet, non tam absolutum regem, quam ⁹ donatum filio patrem. Quæ res Demetrio non gratiam legationis, sed odium obtrektionis comparavit. Nam & apud fratrem Perseum æmulatio illi invidiam contraxit; & apud patrem ¹⁰ nota absolutionis causa offensæ fuit, indignante Philippo, plus momenti apud senatum personam filii, quam auctoritatem patris, ac dignitatem regis majestatis habuisse. Igitur Perseus, perspecta

pa-

4. Oppidum illud, unde Jupiter dicitur *Elymæus*, fuit in Perside.

5. *Insulares* vocat templi custodes, & accolæ. Templum enim & fana, locaq; secreta appellabantur *insula*. Sic Delphi *insula* à quibuldam dicuntur. Festus: *Insula* dicæ proprie, quæ non junguntur communibus parietibus.

6. *Exercitu*. Non confuderunt veteres Antiochos, ut quidam ad hunc locum addotarunt; sed docuerunt potius, & patrem Antiochum, nimirum Magnum, & filium Antiochum Epiphanem, fuisse sacrilegos. Pater enim Jovis sive Beli *Elymæi*, filius Dianæ *Elymææ* templum compulavit.

7. M. S. interponunt, *Querel. concitata est*. At conf. Sc.

8. Philippi ex legitima uxore Demetrius, ex pellice Perseus filius fuit; quam Gnatbenium Argi-

vam saltatricem vocat Plutarchus.

9. Decreto additum est: *Integra omnia Philippo esse cum populo Romano, beneficio Demetrii filii.*

10. Junctæ omittunt *Nota*, probantibus Grævio & Fabro; & *offense* fuit dicitur, ut laudi fuit, opprobrio fuit, & mille talia. Vulgatam lectionem ferri posse concedit Græv. & exponit *Nota absolutionis per infamiam absolutio*; sic lib. 39. *infamia mortis* est ignominiosa mors. Schefferus autem mavult *nota* esse participium, ut *nota causa* sit, quæ innouit, existatque hæc sententia; Quia causa absolutionis patris, modestia scilicet filii, innouit publiceque circumlatum est, ob eam solam patrem esse liberatum, ideo id *offense* fuit apud patrem, seu offendebar patrem.

CAP.

patris ægritudine, quotidie absentem Demetrium apud eum criminari; & primo invisum, post etiam suspectum reddere: nunc amicitiam Romanorum, nunc prodicionem ei patris objectare. Ad postremum insidias sibi ab eo paratas confingit; ad cuius rei probationem immittit indices, testes subornat, & facinus, quod obijcit, admittit. Quibus rebus compulsus ad parricidium patre, funestam omnem regiam facit.

CAP. III. Occiso ¹ Demetrio, sublatoque æmulo, non negligentior tantum Perseus in patrem, verum etiam contumacior erat; nec hæredem regni, sed regem se gerebat. His rebus offensus Philippus impatientius in dies mortem Demetrii dolebat: tunc & insidiis circumventum se suspicari, ² testes indicesque torquere. Atque ita cognita fraude, non minus scelere Persei, quam innoxii Demetrii morte cruciabatur; peregissetque ultionem, nisi ³ morte præventus fuisset. Nam brevi post tempore, morbo ex ægritudine animi contracto, decessit, relicto magno belli apparatu adversus Romanos, quo postea Perseus usus est. Nam & Gallos ⁴ Scordiscos ad belli societatem perpulerat; fecissetque Romanis grave bellum, nisi decessisset. Namque Galli bello adversus Delphos infelicitè gesto, in quo majorem vim numinis, quam hostium senserant, amisso Brenno duce, pars in Asiam, pars in Thraciam extorres fugerant. Inde per eadem vestigia, qua venerant, antiquam patriam reperivere. Ex his manus quædam in confluente ⁵ Danubii & ⁶ Savi confluit, Scordiscosque se appellari voluit. ⁷ Testofagi autem, cum in antiquam patriam Tolosam venissent, comprehensique pestifera lue essent, non prius sanitatem

CAP. III. 1. Vide Liv. l. 40. & Pausan. in Corinthiacis.

2. Comprehenfus Philoclea nescio quis litterarum auctor, qui tormentorum meru remoniam patre fecit.

3. Philippus moritur, postquam regnasset annis 42.

4. Strabo l. 7. Hos ad Istrum habitasse scribit.

5. Cato à Danais ejus accolis

nomen accepisse prodit. Europam Asiamque determinat, Seneca. Nat. 6.

6. Pluvius is Strabeni & Plinio 9. 3. 25. Savi.

7. Galie Narbonensis populi Testofagi dicuntur à Floro. Eorum Urbs apud Plin. vocatur Tolosa, hodie Toulouse. Lege Strab. lib. 4.

rem recuperare, quam aruspicum responsis moniti, aurum argentumque, bellis sacrilegiisque quæsitum, in Tolosensem lacum mergerent. Quod omne ⁸ magno post tempore ⁹ Cepio Romanus consul abstulit. Fuere autem argenti pondo centum decem millia, auri pondo quinquies decies centum millia. Quod sacrilegium causa excidii Cepioni exercituique ejus postea fuit. ¹⁰ Romanos quoque Cimbrici belli tumultus, velut ultor sacræ pecuniæ, insecutus est. Ex gente Teutolagorum non mediocris populus prædæ dulcedine Illyricum repetivit, spoliatisque Istris in Pannonia confedit. Istrorum gentem fama est originem a Colchis ducere, missis ab Ætæ rege ad Argonautas raptoresque filiarum persequendos: ¹¹ qui ut a Ponto intraverunt Istrum, alveo Savi fluminis penitus inuesti, vestigia Argonautarum insequentes, naves suas humeris per juga montium usque ad litus Adriatici maris transfulerunt; cognito quod Argonautæ idem propter magnitudinem ¹² navis priores fecissent: quos ut avectos Colchi non reperiunt, sive metu regis, sive tradito longæ navigationis, juxta Aquilejam confedere, Istrique ex vocabulo amnis, ¹³ quo a mari concesserant, appellati. Daci quoque soboles Getarum sunt; qui,

cum;

8. 172 annis post.

9. Consul fuit cum Attilio Sereno; & insequenti anno a Cimbris victus

10. Hoc est; Paulo post Cimbrici bellum gesserunt in Romanos, quæ vellent punire sacrilegium commissum in accipiendâ pecuniâ Divis sacra.

11. Qui postquam transgressi sunt Pontum Euxinum, Istrum (sive Danubium) intraverunt.

12. Navis Bongarsius interpretatur Navigationis. Vossius autem simpliciter capit, quod flumen Savi triremem illam Argonautarum non caperet, propter magnitudinem; adeo ut illis ne-

cesse fuerit illam fluvio elatam humeris suis in litus Adriaticum deportare.

13. Cluverius rectius censet, quo a mari recesserant, id est, quo amne a Mari Pontico recesserant, scilicet Istrum subeuntes. Nam ad mare Adriaticum accesserant, ubi Polam orbem condidisse feruntur. Pro a Mari scribendum a Narica conjicit Vossius; quippe Naricum seu Naracum est ostium Istri, quod tradiderunt Apstyrum ingressum esse, cum Argonautas persequeretur. Alii tamen per Pulchrum ostium in Istrum vectos esse Colchos ajunt.

cum, Boerebista ¹⁴ rege, adversus ¹⁵ Bastarnas male pugnassent, ad ultionem segnitiae, capturi summum capita loco pedum ponere jussu regis cogebantur; ministeriaque uxoribus, quae ab ipsis antea fieri solebant, facere. Neque haec ante mutata sunt, quam ignominiam bello acceptam virtute delerent.

CAP. IV. Igitur Perseus, cum imperio Philippi patris successisset, omnes has gentes adversus Romanos in societatem belli sollicitabat. Interim inter Prusiam regem, ad quem Annibal post pacem Antiocho a Romanis datam profugerat, & Eumenem bellum ortum est; quod Prusias, Annibalis fiducia rupto foedere, prior intulit. Namq; Annibal, cum ab Antiocho Romani inter ceteras conditiones pacis deditionem ejus deposcerent, admonitus a rege, in fugam versus ¹ Cretam desertur. Ibi cum diu quietam vitam egisset, invidiosumque se propter nimias opes videret, amphoras plumbo repletas in templo Dianae, quasi fortunae suae praesidia, deponit: atq; ideo nihil de illo sollicita civitate, quoniam velut pignus opes ejus tenebat, ad Prusiam contendit, auro suo ² in statuīs, quas secum portabat, infuso, ne conspectae opes vitae nocerent. Dein, cum Prusias terrestri bello ab Eumene victus esset, & praelium in mare transtulisset, Annibal novo commento auctor victoriae fuit. Quippe omne serpentium genus in fistiles lagenas conjici jussit, medioque praelio in naves hostium mitti. Id primum Ponticis ridiculum visum, fistilibus dimicare, qui ferro nequeant. Sed ubi serpentibus repleti naves coepere, ³ ancipiti periculo circumventi hosti victoriam cessere. Quae ubi Romam nuntiata sunt, missi a Senatu legati sunt, qui utrumque regem in pacem cogerent, Annibalemque deposcerent. Sed Annibal, re cognita, sumpto veneno legationem morte praeventit. Insignis hic annus

14. Ita Voss. ex Strabone. Alii legunt, *Orole*; Juntina, *Orode*.

15. Qui Sarmatiae Europae populi, ubi nunc Podolis & Volhunia.

CAP. IV. 1. Vide Probum in Annibalis vita, Quo commento Eumenem vicerit, refert & Fron-

tin. 4. 7. 10. & de ejus morte Plut. in Flamin. c. 15. Liv. 39. 51.

2. Vossius legit, vel Statuis, sine in, vel in statuās.

3. Et a serpentibus, & ab hostibus.

4. Scribe

1. M
se
a
2. P
M
tanto
tecess
& au

CAP
3. P

nus trium toto Orbe maximorum Imperatorum mortibus fuit, Annibalis, & Philopœmenis, & Scipionis Africani. Ex quibus constat Annibalem, & nec cum Romano tonantem bello Italia contremuit, nec cum reversus Carthaginem summum imperium tenuit, aut cubantem cœnasse, & aut plus quam sextario vini indulgisse; pudicitiamque eum tantam inter tot captivas habuisse, ut in Africa natum quivis negaret. ⁶ Moderationis certe ejus fuit, ut, cum diversarum gentium exercitus rexerit, neque insidiis suorum militum sit petitus unquam, neque fraude proditus, quum utrumque hostes sæpe tentassent.

4. Scribe cum Juntis; Nec cum Italia Romano tonante bello contremuit. Bellum enim tonat, non Imperatores, qui fulmina quidem belli dicuntur. Supra lib. 29. 3. Videre tonantem ac fulminantem ab occasu procellam. Florus. 2.

Prima belli tempestas detonuit.

5. Hoc est; Aut unquam bibisse plus, quam sextarium vini. Ita etiam narrant Polyb. & Livius.

6. Mortuus autem est 70 ætatis suæ annum.

LIBER XXXIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. Macedonicum bellum. Per-	} fusi fugatique sunt. Per-
sei & consulum Romanorum	
animus.	seus & filii capti in fuga.
2. Pugna, in qua Macedones	Macedonia in provinciam
	reducta, & Ætoli oppressi.

CAP. I.

MInore quidem rerum motu Romani & Macedonicum, quam Punicum bellum gesserunt; sed tanto clarius, quanto nobilitate Macedones Pœnos antecesserunt. Quippe cum gloria Orientis domiti, tum & auxiliis omnium regum juvabantur. Itaque Romani &

CAP. I. 1: De hoc bello lo-

41, Flor. 2. 12.

tas Plus, in Paul, Æmil, Liv. 1.

A a

2, Non

& 2 legiones plures numero conscripserunt; & auxilia a Masinissa rege Numidarum, cæterisque sociis omnibus³ acciverunt; & 4 Eumeni regi Bithyniæ denuntiatum, ut bellum summis viribus juvaret. Perseo, præter Macedonicum invictæ opinionis exercitum, decennis belli sumptus, a patre paratus, in thesauris & 3 horreis erat. Quibus rebus inflatus, oblitus fortunæ paternæ, veterem Alexandri gloriam considerare suos jubebat. Prima equitum congressio fuit, 6 qua victor Perseus suspensam omnium expectationem in favorem sui traxit: misit tamen legatos ad Consulem, qui pacem peterent, quam patri suo Romani etiam victo dedissent, impensas belli lege victi suscepturus. Sed Consul 7 Sulpitius non minus graves quam victo leges dixit. Dum hæc aguntur, metu tam periculosi belli Romani Æmiliū Paulum Consulem creant, eique extra ordinem Macedonicum bellum decernunt: qui cum ad exercitum venisset, non magnam moram pugnæ fecit. Pridie quam prælium confereretur, luna nocte defecit; triste id ostentum Perseo omnibus p æsagientibus, finemque Macedonici regni portendi vaticinantibus.

CAP. II. In ea pugna M. Cato, Catonis oratoris filius, dum inter confertissimos hostes insigniter dimiccat, equo delapsus, pedestre prælium aggreditur. Nam cadentem manipulus hostium cum horrido clamore,

2. Non plures numero legiones, sed quattuor tantum conscripserant Romani; numerum autem militum in singulis legionibus auxerant, ut patet ex Liv. 42, 31. Grævius igitur putat Justinum scripsisse, legiones plures numeros conscripserunt. Quippe numeri sæpe sunt cohortes; ita Tacit. 1. Hist. 6. Multi adhuc numeri e Germania &c.

3. Alii acceperunt; quod magis convenit & veritati & historię. Masinissæ enim non fuit eorum conditio, ut Romani talia illi imperare possent, aut vellent;

quo tamen respicit illud vocabulum acciverunt.

4. Non apparet, qui Eumenes Rex Bithyniæ esse potuerit, cum Prusias, ejus aliquando hostis, rex Bithyniæ; ipse vero rex Pergamenus fuerit.

5. Octingentos tritici modios habuisse scribit Plutarch.

6. Cæsa sunt duo millia, & quingenti ex Romanis, duce R. Licinio, qui Consul fuit cum C. Cassio Longino, quem Justinus falso Sulpitium vocat.

7. Imo P. Licinius Crassus; ut modo.

CAP.

more, veluti iacentem obtruncaturus, circumsteterat : at ille, citius ¹ corpore collecto, magnas strages edidit. Quum ad unum opprimendum undiq; hostes convolarent, dum procerum quendam petit, ² gladius ei e manu elapsus in mediam cohortem ³ hostium decedit : ad quem recuperandum ⁴ umbone se protegens, inspectante utroque exercitu, inter mucrones se hostium immergit; recollectoque gladio, multis vulneribus exceptis, ad suos cum clamore hostium revertitur. ⁵ Hujus audaciam cæteri imitati victoriam peperere. Perseus rex fuga cum decem millibus talentum Samothraciam defertur; quem Cneus Octavius, ad persequendum missus a Consule, cum duobus filiis, Alexandro & Philippo, cepit; captumque ad Consulem duxit. Macedonia a Carano, qui primus in ea regnavit, usque Persen ⁶ triginta reges habuit. Quorum sub regno fuit quidem annis noningentis & viginti tribus; sed rerum non nisi centum nonaginta duobus annis potita. ⁷ Ita cum in ditionem Romanorum cessisset, magistratibus per singulas civitates constitutis, libera facta est; legesque, quibus adhuc utitur, a Paulo accepit. Ætolorum universarum urbium senatus, cum conjugibus & liberis, qui dubia fide fuerant, Romam missus, ibique, ne in patria aliquid novaret, diu detentus, ægreque, per multos annos legationibus civitatum senatu fatigato, in patriam quisque suam remissus est.

CAP. II. 1. Dubitant nonnulli, an corpus colligere recte dicitur; sed eodem modo utitur Noster, quo postea gladium recolligere. Sic & colligere vires, Cicero.

2. Fortes enim, ut ait Diodor. 14. 115. arma & vitam eodem alligant pretio. Unde P. Furius maluit cum millenaria cohorte perire, quam redicere salutem traditis armis. Dionys. Hal. 9. 80.

3. Junta omnium; & spellan

recte, cum hic clamor gratulationum suorum sit intelligendus.

4. Medio scuti, vel ipso potius scuto.

5. Veteres non minus solliciti erant, ut armati, quam ut salvi exirent e prælio.

6. Viginti tantum numerat Liv. 45. 9. 3. Eusebius Persen Tricesimum nonum facit. Cum illo regnum Macedonum defecit.

7. Quæ cum, Scheffer.

L I B E R XXXIV.

B R E V I A R I U M C A P I T U M.

1. <i>Romani in Achaos causas belli querunt, & inveniunt. Cruenta Achæorum seditio.</i> 2. <i>Bellum quo Achæi oppressi sunt, & Corinthus eversa: Ptolemæus Egypto pulsus petit a Romanis auxilium.</i>	3. <i>Populi ad Antiochum in gratiam Ptolemæi vere libera legatio. Antiocho mortuo, Demetrius frater Roma profugus regno potitur.</i> 4. <i>Prusias, rex Bithynia, regno & vitâ a filio spoliatur.</i>

C A P. I.

POenis ac Macedonibus subactis, Ætolorumque viribus principum captivitate debilitatis, soli adhuc ex Græcia universa ¹ Achæi nimis potentes tunc temporis Romanis videbantur, non propter singularum civitatum nimias opes, sed ² propter conspirationem universarum. Namque Achæi, licet per civitates, veluti per membra, divisi sint, ³ unum tamen corpus & unum imperium habent, singularumque urbium pericula mutuis viribus propulsant. Quærentibus igitur Romanis causas belli, tempestive fortuna querelas Spartanorum obtulit, quorum agros Achæi ⁴ propter mutuum odium populabantur. Spartanis a Senatu responsum est, *legatos se ad inspiciendas res sociorum, & ad injuriam demendam in Græciam missuros*: sed legatis occulta mandata data sunt, ut corpus Achæorum dissolverent, fin-

CAP. 1. 1. *Achaicum Bellum, & ejus Originem, multis describit Pausan. in Achaic. Liv. 52. Flor. 2. 16.*

2. Hoc est; quia omnes urbes conjunctæ erant per mutuam societatem.

3. Polyb. 2. 38. *Achaos commendat ut optimum bene c. n.*

stituta reipublice Exemplar; com quo Belgico Germania in multis convenire videtur.

4. Quod Achæi Spartanos vel invitos, legibus & incenibus ademptis, in eorum societatem compellissent: qua de re Spartani querebantur apud Romanos.

5. Ad

singulasque urbes proprii juris facerent, quo facilius ad obsequia cogerentur: & si quæ urbes contumaces essent, frangerentur. Igitur legati, omnium civitatum principibus Corinthum evocatis, decretum senatus recitant; quid consilii habeant, aperiunt. Expedire omnibus dicunt, ut singulae civitates sua jura & suas leges habeant. Quod ubi omnibus innotuit, velut in furorem versi, universum & peregrinum populum trucidant: legatos quoque ipsos Romanorum violassent, nisi, audito tumultu, trepidi fugissent.

CAP. II. Hæc ubi Romæ nuntiata sunt, statim senatus Mummio Consuli bellum Achaicum decernit: qui, extemplo exercitu deportato, & omnibus strenue provisus, pugnandi copiam hostibus fecit. Sed Achæi velut nihil negotii Romano bello suscepissent, ita apud eos neglecta omnia & soluta fuere. Itaque prædam, non prælium cogitantes, & vehicula ad spolia hostium reportanda duxerunt, & conjuges liberosque suos, ad spectaculum certaminis, in montibus posuerunt. Sed prælio commisso ante oculos suorum cæsi lugubre his spectaculum, & gravem luctus memoriam reliquerunt. Conjuges quoque liberique eorum, de spectatoribus captivi facti, præda hostium fuere. Urbs ipsa Corinthus diruitur, populus omnis sub corona venditur; ut hoc exemplo cæteris civitatibus metus novarum rerum imponeretur. Dum hæc aguntur, rex Sy-

3. Ad obediendum mandatis
Senatus.

6. Bongas. testatur esse in Mss. trajicerentur; ut scilicet trajectione populorum, contumaciam eorum frangendam censuerint Romani: quod fecit Philippus Imperator. 8. 6.

7. Lacedæmonii in vincula coniecti, cæteri populi ex urbe, Dux bellicæctus, & Bæotii, qui grandi pecunia multati à Metello fuerant, ad arma concitati. Ita Pausanias.

8. Critolaus, dubium, an & manu, oratione certe Legatos

Romanorum violavit.

CAP. II. 1. L. Mummio cum Cn. Cornelio Lentulo Cof. fuit, & ab Achaia devicta Achaicus dictus.

2. Cum Dicus, Critolai successor, Romanos aliquot fudisset, aliiq; se contingerent in castris, eos non maxime timendos duxerat.

3. Ad Isthmum, ut Florus & alii; vel ad Leucopetram, ut Aurel. Viæ.

4. Urbs Achæie in medio Isthmi Peloponnesiæ sita: Unde & bimaræm Corinthum appellavit Horatius.

Syriæ ⁵ Antiochus Ptolemæo, majoris sororis suæ filio, regi Ægypti, bellum infert, segni admodum, & quotidiana luxuria ita marcenti, ut non solum regiae majestatis officia intermitteret, verum etiam sensu hominis nimia sagina careret. Pulsus igitur regno, ad fratrem minorem Ptolemæum ⁶ Alexandriam confugit, ⁷ participatoque cum eo regno legatos Romam ad senatum mittunt; auxilia petunt, fidem societatis implorant. Movere senatum preces fratrum.

CAP. III. Mittitur itaque ¹ legatus Popilius ad Antiochum, qui *abstinere illum Ægypto, aut si jam incessisset, excedere juberet.* Cum in Ægypto eum invenisset, ² osculumque ei rex obrulisset (nam coluerat inter ceteros Popilium Antiochus, cum Romæ obses esset) tunc Popilius *sacessere interim privatam amicitiam* jubet, *eum mandata patriæ intercedant*; prolatoque senatus decreto, & tradito, cum cunctari eum videret, consultationemque ad amicos referre; ibi ³ Popilius virga quam in manu gerebat, amplo circulo inclusum, ⁴ ut & amicos caperet, *consulere* jubet; nec prius inde exire, quam responsum senatui daret, aut pacem, aut bellum, cum Romanis habiturum. Adeoque hæc asperitas animum regis fregit, ut paritutum se senatui responderet. Reversus in regnum Antiochus decedit, relicto parvulo admodum ⁵ filio; cui cum tutores dati a populo essent, ⁶ patruus ejus Demetrius, qui obses Romæ erat, cognita

5. Epiphanes dictus, Magni filius: ejus sororis Cleopatra hic Ptolemæus filius erat.

6. Alexandriam tum obsidebat Antiochus.

7. Eoq; admissio ad regni societatem.

CAP. III. I. De hoc videas Liv. 45. 12. Plutarch. in Apoph. c. 32. I. P. Popillium dicunt.

2. Quod officii causa sibi invicem offerebant. Dextram autem Popilio porrexisse Antiochum scribit Livius.

3. C. Popilius Lænas virga vitrea circulum descripsit.

4. Justinus mens est, eam fuisse circuli capacitatem, ut intra eum

stare possent etiam amici Antiocho advocandi, & in consilium adhibendi. Amici sunt procures, consiliarii. Juntæ autem sic legunt; inclusum, amicos capere, & consulere jubet: probante Grav.

5. Addunt N. & C. nomine Eupatore, quod videtur Glossema, quod e margine in textum delatum.

6. Demetrium hunc Seleuci filium Antiochi, Epiphanis fratrem, nepotem Antiochi Magni Consobrinum hujus pueri. Non ergo Patruus sed Patruelis; erant enim ambo duorum fratrum filii. Appian. p. 117.

7. Nul-

gnita morte Antiochi fratris, 7 senatum adiit, *obsidemque se vivo fratre venisse, quo mortuo, cuius 8 obses sit, se ignorare. Dimitti igitur se ad regnum petendum equum esse, quod, sicuti jure gentium majori fratri cesserit, ita nunc sibi, qui pupillum aetate antecedit, deberi.* Cum se non dimitti animadverteret a senatu, tacito iudicio, tutius apud pupillum, quam apud eum, regnum futurum arbitrans; specie venandi ab urbe profectus, Hostiæ tacitus cum fugæ comitibus navem conscendit. Delatus in Syriam secundo favore omnium excipitur: regnumque ei, occiso 9 pupillo ac tutoribus, traditur.

CAP. IV. Eodem fere tempore 1 Prusias, rex Bithyniæ, consilium cepit interficiendi Nicomedis filii, dum consulere studet minoribus filiis, quos ex noverca ejus susceperat, & Romæ habebat. Sed res adolescenti ab his, qui facinus susceperant, proditur; hortatique sunt, *ut crudelitate patris provocatus occupet insidias, & in auctorem retorqueat scelus.* Nec difficilis persuasio fuit. Igitur cum accitus in patris regnum venisset, statim Rex appellatur. Prusias regno spoliatus a filio, privatusque redditus, etiam a servis deseritur. Cum 2 in latebris ageret, non minori scelere, 3 quam filium occidi jusserat, a filio interficitur.

7. Nulla est hic connexio; legigitur vel *obsidem inquiring se, vel obsidem inquit se.*

8. Obsides dicuntur, qui traduntur imperio alicujus ea lege, ut, si dator obsidis a fide recedat, accipienti sit potestas in corpus & vitam eorum, qui dati fuerint Obsides. Postulatum hoc non iniquum igitur censendum.

9. A militibus interfecti sunt Lysias (Tutor) & Antiochus, ut patet ex Livio: Hunc Antiochum puerum cum Lysia tutore ejus, Demetrius Seleuci filius, qui Romam obses missus fuerat, clam

(sc. elapsus) quia non dimittebatur a Romanis, interemit; & ipse in regnum receptus. Legendum itaque *pupillo & tutoribus*; vel pro a lege ac, quod minus recedit a scriptura veteri, atque ideo in textum recepti.

CAP. IV. 1. Strabo l. 13. ab Attalo interfectum scribit; alii a Filio, adjuvante Attalo. Epitom. Livian. 59. Appian.

2. Religione sani Jovis se tutantem confoderunt quidam immisi a filio, inquit Appian. Mithrid. pag. 175.

3. Quam quo filium, Faber.

LIBER XXXV.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Demetrius bella querens ab hostibus opprimitur, & in acie cadit.* 2. *Qui Demetrium evertit, ejusdem filia darpennis, proelio victus & interfectus.*

CAP. I.

DEMETRIUS, occupato Syriae regno, ¹ novitati suæ otium periculosum ratus, ampliare fines regni, & opes augere, finitimorum bellis statuit. Itaque Ariarathi, regi Cappadociæ, propter fastidias sororis nuptias infestus, fratrem ejus Orofernem, per injuriam regno pulsum, supplicem recepit; datumque sibi honestum belli titulum gratulatus, restituere eum in regnum statuit. Sed Orofernes ingrato animo, inita cum Antiochenis pactione, offensis tunc Demetrio, pellere ipsum regno, a quo restituebatur, consilium cepit. Quo cognito, Demetrius vitæ quidem ejus, ne Ariarathes metu fraterni belli liberaretur, percipit; ipsum autem comprehensum vinctum ² Seleuciæ custodiri jubet. Nec Antiochenes ³ indicio territi a defectione destiterunt. Itaque adjuvantibus & Ptolemæo rege Egypti, & Attalo rege Asia, & Ariarathæ Cappadociæ, bello a Demetrio lacerati ⁴ subornant ⁵ Balam quendam, fortis extremæ juvenem, qui Syria regnum velut paternum armis repeteret: &, ne quid contumeliæ deesset, nomen ei *Alexandri* inditur, genitusque ab Antiocho rege dicitur. Tantum odium Demetrii apud omnes erat, ut amulo ejus non vires regia-

CAP. II. 1. *Qui rex erat a paucis diebus.*

2. Syria hoc Antiochena oppidum, ab Antiocho Seleuci filio conditum, de quo Plin. l. 5. c. 21.

3. Quod notum fuit Demetrio.

4. De hoc Alexandro, incertæ stirpis & ignoto hmine, Livii Epitom. 52. & Appian Syriac. p. 131.

5. Sic Joseph. l. 13. in Impressis nullo sensu propalam legebatur. vide 1. Maccab. c. 10.

tantum, verum etiam generis nobilitas consensu omnium tribueretur. Igitur Alexander, admirabili rerum varietate ⁶ pristinarum sordium oblitus, totius ferme Orientis viribus succinctus, bellum Demetrio infert, victumque vita pariter ac regno spoliatur. Quamquam nec Demetrio animus in propulsando bello defuit. Nam & primo praelio hostem fugavit, & regibus bellum restituentibus, multa millia in acie ⁷ cecidit. Ad postremum tamen invicto animo inter confertissimos fortissime dimicans cecidit.

CAP. II. Initio belli Demetrius ¹ duos filios apud Gnidium hospitem suum cum magno auri pondere ² commendaverat, ut belli periculis eximerentur, & si ita fors tulisset, ³ paternæ ultioni fervarentur. Ex his major Demetrius, annos pubertatis egressus, audita Alexandri luxuria, quem insperatæ opes, & alienæ felicitatis ornamenta, ⁴ velut captum inter scortorum greges desidem in regia tenebant, auxiliantibus Cretensisibus, securum ac nihil hostile metuentem aggreditur. Antiocheneses quoque, ⁵ veterem patris offensam novis meritis correcturi, se ei tradunt: sed & milites paterni, favore juvenis accensi, ⁶ prioris sacramenti religionem ⁷ novi regis superbiæ præferentes, signa ad Demetrium transferunt: atq; ita Alexander non minori impetu fortunæ destructus, quam elatus, primo praelio victus interficitur; deditque pœnas & Demetrio, quem occiderat, & Antiocho, cuius mentitus originem fuerat.

6. Oblitus originis sordide, & adjunctus viribus omnium fere regum Orientis.

7. Dum hostes persequitur, in caenum profundum abreptus, prolapso equo, ipse pedes diu dimicavit; donec à multitudinis multis vulneribus confectus occubuit.

CAP. II. 1. Demetrium Nicanorem, & Antiochum; quorum uterque postea regnavit.

2. Ita est in Veteribus, Commendare & deponere. Mibi thesaurum commendavit, i. e. concedidit auri thesaurum, ut id

sibi servarem.

3. Ad vindicandam mortem patris.

4. Non est sententia, fuisse desidem inter scortorum greges, sed captum. Scorta habebant eum captum, atq; inde sequebatur desidia. Iuxta: velut captivum; bene.

5. Hoc est; ut doleant navis obsequis crimen prius commissum, gerendo bellum in illius patrem.

6. Quod Demetrio dederant.

7. Alexandri.

LIBER XXXVI.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. Demetrius junior bella importune movet & infeliciter persequitur. Turba in Syria, ubi Trypho ab Antiocho Demetrii fratre opprimitur. Antiochus Judæos subigit.
2. De Judæorum origina, incrementis, & gestis, Justinus falsa sententia.

3. Judæorum oper. Mare mortuum. A quibus Judæi domiti sint.
4. Atrali Asia regis delicta, mors, testamentum. Asia Romanorum sit propria, divitias autem & vitia sua Romanis transmittit.

CAP. I.

RECUPERATO paterno regno Demetrius, & ipse rerum successu corruptus, vitiis adolescentiæ in segnitiam labitur; tantumque contemptum apud omnes inertis, quantum odium ex superbia patris habuerat, contraxit. Itaque cum ab imperio ejus passim civitates deficerent, ad abolendam segnitiam maculam bellum Parthis inferre statuit: cujus adventum non inviti Orientis populi videre, & propter Arsacidæ regis Parthorum, crudelitatem, & quod veteri Macedonum imperio assueti novi populi superbiam indigne ferebant. Itaque cum & Persarum, & Elymæorum, Bactrianorumque auxiliis juvaretur, multis præliis Parthos fudit. Ad postremum tamen pacis simulatione decipitur; tractatusque per ora civitatum, & populis, qui desciverant, in ludibrium

CAP. I. 1. *Arsacides* pro *Arsace*. *Arsaces*, dicebantur omnes Parthorum Reges, infra 41. 5. 6. Sed & supra 2. 6. 9. *Amphidryan* in M. S. est, *Amphidryonides*. *Prusades* *Prusis*, &c.

2. Regio est *Elyman* prope

Sinum Persicum, Orati flumine à Persia discreta. *Plin.* 1. 6. c. 25.

3. Ultra *Affryam*, *Scythia* provincia.

4. Ostenditur populi, qui a Parthis ad ipsum desciverant, ut eos paniteret fuisse Demetrio.

5. *Alc.*

favoris ostenditur. Missus deinde in Hyrcaniam benigne & juxta cultum pristinae fortunae habetur. Dum haec aguntur, interim in Syria Trypho, qui se tutorem⁵ Antiocho, Demetrii privigno, substitui a populo laboraverat, ⁶ occiso pupillo, regnum Syriae invadit. Quo⁷ diu potitus, tandem exolecente⁸ favore recentis imperii, ab Antiocho puero admodum, Demetrii fratre, qui in Asia educabatur, bello vincitur; rursusque regnum Syriae ad sobolem Demetrii revertitur. Igitur⁹ Antiochus, memor quod & pater propter superbiam invisus, & frater propter segnitiam contemptus fuisset, ne in eadem vitia incideret, recepta in matrimonium Cleopatra, uxore fratris, civitates,¹⁰ quae vitio fraterni imperii defecerant, summa industria persequitur, domitasque rursus regni terminis adjicit. ¹¹ Judaeos quoque, qui in Macedonico imperio sub Demetrio patre armis se in libertatem vindicaverant, subigit. Quorum vires tantae fuere, ut post hunc nullum Macedonum regem tulerint, ¹² domesticisque imperiis usi Syriam magnis bellis infestaverint.

CAP. II. Namque Judaeis origo¹ Damascena, Syriae nobilissima civitas; unde & Assyriis regibus genus² ex regina Semiramidi fuit. Nomen urbi³ a⁴ Damasco rege

5. Alexandrum Alexandri Noli filium vocat Appian.

6. Per Medicos; qui puerum calculi dolore consumi ad populum mentiti, eum, dum secant, occiderunt: Josephus. Quod tamen ante Demetrii captivitatem a Parthis contigit.

7. Triennium habet Josephus.

8. Favore, quem habuit, cum regnare capit.

9. Antiochus Sedetes Syriae Rex.

10. Ita Juntae, probante Graev. Praecedit enim, Frater propter segnitiam contemptus fuit. Atque haec civitates defecerant, quia nimirum frater in luxuriam lapsus regnum male administravit, vitio, id est, culpa. Sic Plaut.

Aulul. 4. 10. vitio vini & amoris feci: & Horat. vitio parentum rata juvenus.

11. Vide Historiam Maccabaeorum.

12. Et habentes duces proprios, qui ipsis imperarent.

CAP. II. 1. Pro Damascus, Faber.

2. Alii & reginae Semiramidi. Nam reges Assyrios genus suum habuisse ex Semiramide; saltem unius stirpis fuisse omnes verisimile haud videtur.

3. Is, qui hic nomen urbi dedisset, quique uxoris Atharea cultum constituisse dicitur, non Damascus, sed Damas vocatur, si Brymologico M. fides.

4. Le-

rege inditum; in cuius honorem Syrii sepulcrum⁴ Arathis uxoris ejus⁵ pro templo coluere, Deamque exinde sanctissimæ religionis habent. Post Damascum Azelus, mox Adores, & Abraham, & Israël reges fuere. Sed Israël felix⁶ decem filiorum proventus majoribus suis clariorem fecit. Itaque populum in decem regna divisum filiis tradidit, omnesque ex nomine Judæ, qui post divisionem decesserat, *Judeos* appellavit; ⁷ colique ejus memoriam ab omnibus jussit, ⁸ cujus portio omnibus accesserat. ⁹ Minimæ ætate inter fratres Joseph fuit; cujus excellens ingenium veriti fratres clam interceptum peregrinis mercatoribus vendiderunt. A quibus deportatus in Ægyptum, cum magicas ibi artes solerti ingenio percepisset, brevi ipsi regi percarus fuit. Nam & prodigiorum sagacissimus erat, & somniorum primus intelligentiam condidit, nihilque divini juris humanique ei incognitum videbatur; adeo ut etiam sterilitatem agrorum ante multos annos providerit; perissetque omnis Ægyptus fame, nisi monitu ejus rex edicto servari per multos annos fruges jussisset: tantaque experimenta ejus fuerunt, ut non ab homine, sed a Deo responsa dari viderentur. Filius ejus Moses fuit, quem præter¹⁰ paternæ scientiæ hæreditatem etiam formæ pulchritudo commendabat. Sed Ægyptii, quum scabiem & ¹¹ vitiliginem pate-

ren-

4. Legendum *Athares*, ut ex *Strab.* l. 16. & *Macrob.* Sat. 1. discimus.

5. *Colere quid pro templo insolentius videtur.* Vossius legendum censet; *Syri sepulcrum Athares uxoris, ejus exemplo, coluere*: Ait Syros, æstimatione Damasci, Athares conjugis sepulcrum (quam ipse dum viveret, impensissime amarat) coluisse; regis sui, quamdiu superstes esset uxori, securus.

6. Ad veritatem historiæ sacræ rescribendum fuerit, *duodecim*.

7. Hoc est; *illius tribum aliis eminare voluit*.

8. Alii malunt, *Nam ejus portio*: videtur enim in his verbis

consistere ratio, propter quam coli ipsum voluerit *Israhel*.

9. Non minimus fuit Joseph, sed Benjamin. Sæpius in hac historia errat Justinus, quod ex S. S. corrigere facile est.

10. Viz. Artis Magicæ. Vetus hæc Ægyptiorum & Græcorum calumnia, qui *Mosen* inter præcipuos Magos collocant.

11. Est *lepra* Arnobio; Seneca autem *fæda ex albo varietas*. Juntae habent *porriginem*; quæ juxta Cellum est, *ubi inter pilos quædam quasi squamule surgunt, eaq; acute resolvuntur, & interdum madent, interdum sicce sunt*. Scabiem sane & *porriginem* jungunt Juvenal. & Lucil.

12. Jun-

rentur, responso moniti, cum cum ægris, ne pestis ad plures serperet, terminis Ægypti pellunt. Dux igitur exsulum factus sacra Ægyptiorum furto abstulit: quæ repetentes armis Ægyptii domum redire tempestatibus compulsi sunt. Itaque Moses, Damascena antiqua patria repetita, montem ¹² Synan occupat: quo, septem dierum jejunio per deserta Arabiæ cum populo suo fatigatus, cum tandem venisset, septimum diem more gentis *Sabbatum* appellatum in omne ævum jejunio sacravit, quoniam illa dies famem illis erroremque finierat. Et quoniam metu contagionis pulsos se ab Ægypto meminerant, ne eadem causa invisi apud incolæ forent, caverunt, ne cum peregrinis communicarent: ¹³ quod ex causa factum paulatim in disciplinam religionemque ¹⁴ convertit. Post Mosen etiam filius ejus ¹⁵ Aruas, sacerdos sacris Ægyptiis, mox rex creatur; semperque exinde hic mos apud Judæos fuit, ¹⁶ ut eosdem reges & sacerdotes haberent; quorum justitia religione permixta, incredibile quantum coaluere.

CAP. III. Opes genti ex vectigalibus opobalsami crevere, quod ¹ in his tantum regionibus gignitur. Est namque vallis, quæ continuis montibus, velut muro quodam, ad instar castrorum clauditur. Spatium loci ducenta jugera nomine ² Hierichus dicitur. In ea valle silva est, & ubertate & amœnitate insignis; siquidem palmeto & ³ opobalsameto distinguitur. Arborea opobalsami formam similem piceis arboribus ha-

12. Jontæ; *Syne.*

13. *Quod ea causa*, Faber. I. mo causa est morbus: quod ex causa factum est propter illum morbum, vitiliginem scilicet, propter quam expulsi ex Ægypto fingebantur, à Judæis factum est, ut ab aliarum gentium commercio abhorrerent.

14. Sc. se, pro conversum est.

15. Sic Aaronis nomen corripisse videntur barbari.

16. Qui mos fuit & apud Ethnicos; sic Virg. Rex Anius, rex idem hominum, Phœbique sacerdos.

CAP. III. 1. Ita sane tunc fuerit. Postea non dubium strpem suam in Ægyptum transisse; atque illic crevisse; vide *Strab.* Historiam Balsami l. 16. suæ Geographiæ.

2. Impressi legunt, *Arcu*, quasi ad loci formam respexisset *Justinus*. Sed hic agit de Nomine; nam nomine *Hierichus* dicitur.

3. Balsamum de Arbore, *Opobalsamum* de succo, *Xylabalsamum* vero de Ligno proprie dicitur. Autor noster, vice versa, opobalsamum pro arbore, Balsamum pro succo posuit.

habent, nisi quod sunt humiles magis, & in vinearum morem excoluntur. Hæ certo anni tempore balsamum sudant. Sed non minor loci ejus ⁴apricitas, quam ubertatis admiratio est; quippe cum toto orbe regionis ejus ardentissimus sol sit, ibi tepidi aëris naturalis quædam ac perpetua apricitas inest. In ea regione lacus est Asphaltites, qui, propter magnitudinem & aquæ immobilitatem, ⁵ mortuum mare dicitur. Nam neque ventis movetur, resistente turbinibus bitumine, quo aqua omnis ⁶ stagnatur; neque navigationis patiens est, quoniam omnia vita carentia in profundum merguntur; nec materiam ullam sustinet, nisi quæ alumine illinatur. ⁷ Primum Xerxes, rex Persarum, Judæorum domuit; postea cum ipsis Persis in ditionem Alexandri Magni venere, diuque in potestate Macedonici imperii subjecti Syriæ regno fuere. A ⁸ Demetrio cum descivissent, amicitia Romanorum petita, primi omnium ex Orientalibus libertatem receperunt, facile tunc Romanis de alieno largientibus.

CAP. IV. Per eadem tempora, quibus in Syria regni mutatio inter ¹ novos reges alternabatur, in Asia rex Attalus florentissimum ab ² Eumene patruo acceptum regnum cædibus amicorum & cognatorum suppliciiis fœdabat, nunc matrem anum, nunc Beronicen sponsam maleficiis eorum necatas confingens. Post hanc scelestam violentiæ rabiem, squalidam vestem sumit; barbam capillumque; ³ in modum reorum summittit; non in publicum prodire, non populo se ostendere non domi lætiora convivia inire, aut aliquod signum sanæ hominis habere, prorsus ut pœnas pendere Manibus

4. Is locus *apricus* dicitur, non qui soli oppositus sit, sed qui soli orienti obversus, tepido calori & temperato, non immodico patet.

5. Lacus est *Asphaltites*, qui nec pisces, nec assuetas aquis volucres patitur, nullumque animalium corpus.

6. Id est; *munitur, firmatur, induratur.*

7. Hoc falsum ex ipsamet historia Judæorum.

8. Vide *Josepb*, Ant. l. 13. c. 9. & l. *Maccab.* 28. 12. 14.

CAP. IV. 1. *Novis regibus pellentibus alios.*

2. Patrem *Attali* fuisse dicit *Strabo* l. 13. Hic *Attalus* dicitur *Philometor*.

3. Qui veste squalida utebatur, barbamque & capillum amittebant, quo scilicet eo habito suffragatores conciliarent, inimicos permulcerent, & Judices reoperarent.

4. Hic

interfectorum videretur. Omiffa deinde regni administratione, hortos fodiebat, gramina feminabat, & noxia innoxiiis permiscebat, eaque omnia veneni succo infecta, velut peculiare munus, amicis mittebat. Ab hoc studio, ærariæ artis fabricæ se tradit, cerisque fingendis, & ære fundendo procudendoque oblectabatur. 4 Matri deinde sepulcrum facere instituit: cui operi intentus morbum ex solis fervore contraxit, & septima die decessit. Hujus testamento hæres populus Rom. tunc instituitur. Sed erat ex Eumene Aristonicus, non justo matrimonio, sed ex pellice Ephesia citharistæ cujusdam filia genitus, qui post mortem Attali velut paternum regnum Asiam invasit. Cum multa secunda prælia⁵ adversus civitates, quæ metu Romanorum tradere se ei nolebant, fecisset; justusque rex jam videretur, Asia Licinio Crasso Consuli decernitur: qui intentior Attalicæ prædæ, quam bello, quum extremo anni tempore inordinata acie prælium consenuisset, victus pœnas inconsultæ avaritiæ sanguine dedit. In hujus locum missus Perpenna Consul, prima congressione Aristonicum superatum in potestatem suam redegit; Attalicasque gazas, hæreditarias populi Romani, navibus impositas, Romam deportavit. Quod ægre ferens successor ejus⁶ Manius Aquilius Consul, ad eripiendum Aristonicum⁷ Perpennæ, veluti sui potius triumphi munus esse deberet, festinata velocitate contendit. Sed contentionem Consulum mors Perpennæ diremit. Sic Asia Romanorum facta⁸ cum opibus suis vitia quoque Romam transmisit.

4. Hinc, & similia propter facta videtur acquisisse *Philometoris* nomen.

5. *Mindum*, *Samum* & *Colophonem*.

6. Ita ex Fast. Capit. non *Marcus*. Cum veteres *Manium* volebant scribere, sic scribebant

M^o: cum *Marcum*, per M. simpliciter.

7. Rectius *Perperna* legitur ex Fastis Capitolinis.

8. Florus, 3. 14. *Syria prima nos corripit: max Asiatica Pergameni Regis hereditas.*

LIBER XXXVII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. <i>Massiliensium in Phocenses
beneficentia. Tragedia in
Cappadocia & Ponto.</i>
2. <i>Mithridatis Ponti Regis
futura magnitudo predicta,
liberatio, occupationes.</i> | 3. <i>Ejusdem res gestæ, & do-
mi ab uxore periculum.</i>
4. <i>Otii detestatio, exercitia
militaria, Cappadociæ &
Galatiæ occupatio, atq; su-
perbum Romanis responsum.</i> |
|---|---|

CAP. I.

Capto Aristonico, Massilienses pro Phocensibus conditoribus suis, quorum urbem senatus, & omne nomen, quod & tunc & antea Antiochi bello infesta contra populum Romanum arma tulerant, deleri jusserat, legatos Romam deprecatum misere, veniamque his a Senatu obtinuere. Post hæc regibus, qui adversus Aristonicum auxilia tulerant, præmia perfoluta; Mithridati Pontico Phrygia major; filiis Ariarathis regis Cappadociæ, qui eodem bello occiderat, Lycæonia & Cilicia datæ; fideliorque populus Romanus in socii filios, quam mater in liberos fuit: ¹ quippe hinc parvulis auctum regnum, inde vita adempta. Namque Laudice ex numero sex filiorum, quos virilis sexus ex Ariarathe rege susceperat, timens ne non diutinam regni administrationem adultis quibusdam potiretur, quinque parricidiali veneno necavit: unum parvulum sceleri matris cognatorum custodia eripuit, qui post necem Laudices (nam propter crudelitatem eam populus extinxerat) ² solus regno potitus est. Mithridates quoque ³ repentina morte interceptus filium, qui & ipse Mithridates dictus est, reliquit. Cujus

CAP. I. 1. Nam mater occidit parvulos filios, quorum regnum populus Romanus auxerat.

2. Hic *Euergetes* dictus; filius autem ejus, quem XI annos na-

tum regni successorem reliquit, *Eupator*, *Strab. l. 10.*

3. Amicorum dolo necaturum tradit *Strabo l. 10. p. 329. 15.*
4. *Flo-*

jus ea postea magnitudo fuit, ut non sui tantum temporis, verum etiam superioris ætatis omnes reges maiestate superaverit, bellaque cum Romanis ⁴ per XLVI annos varia victoria gesserit : cum eum summi imperatores, Sylla, Lucullus, cæterique, in summa Cneus Pompeius, ⁵ ita vicerint, ut major clariorque in restaurando bello resurgeret, damnisque suis terribilior redderetur. ⁶ Denique ad postremum non vi hostili, sed voluntaria morte, in avito regno, ⁷ senex, hærede filio, decessit.

CAP. II. Hujus futuram magnitudinem etiam cœlestia ostenta prædixerant. Nam & eo quo genitus est anno, & eo quo regnare primum cœpit, stella cometes ¹ per utrumque tempus ² septuaginta diebus ita luxit, ut cœlum omne flagrare videretur. Nam & magnitudine sui ³ quartam partem cœli occupaverat ; & fulgore sui solis nitorem vicerat ; &, cum oriretur occumberetque, quatuor spatium horarum consumebat. Puer tutorum insidias passus est, qui eum ferro ⁴ equo impositum equitare jacularique cogeant ; qui conatus cum eos fefellissent, supra ætatem regente equum Mithridate, veneno eum appetivere. Quod metuens ⁵ antidota sapius bibit, & ita se adversus in-

4. Florus XL. Appian. XLII. Si autem rationem inieris, 29 annos invenies ab ortu ipso Mithridatici belli ad Pompeii triumphum.

5. Semper habuerit majores vires ad bellum renovandum.

6. Alterutrum videtur glossa alterius : at ita locutus est supra 12. 16. Et solent hujus generis alia jungi ; ut *deinde postea*, Cic. *tandem denique*.

7. Vixit annos 68, vel 69, Appian : vel 72, Eutrop. non 92, ut vult Justinus.

CAP. II. 1. Noctu scilicet & interdium.

2. Brevissimum, quo Cometae

cernuntur, spatium septem dierum annotatum est ; longissimum, octoginta. Plin.

3. De ipsius cauda intelligendum, quæ in tantam longitudinem porrecta erat, non de capite, ipsoque corpore.

4. Hoc est glossema ; nam *ferus* sæpe pro *equo* sumitur. Et sane Mithridati periculum non erat ab equi feritate, sed ab imperita regendi pueritia.

5. Antidota, inquit Galenus, contraria Lethalibus alterationibus totum Corpus statim immutant : non sane quod substantia eorum totum penetret corpus, sed qualitatis diffusionem.

insidias exquisitoribus remediis ⁶ stagnavit, ut ne volens quidem senex veneno mori potuerit. Timens deinde, ne inimici, quod veneno non potuerant, ferro peragerent, venandi studium finxit, quo per septem annos neque urbis, neque ruris tecto usus est; sed per silvas vagatus diversis montium regionibus pernoctabat, ignaris omnibus quibus esset locis; assuetus ferarum cursu aut fugere, aut persequi, cum quibusdam etiam viribus congredi. Quibus rebus, & insidias vitavit, & corpus ⁷ ad omnem patientiam duravit.

CAP. III. Ad regni deinde administrationem cum accessisset, statim non de regendo, sed de augendo regno cogitavit. ¹ Itaque Scythas invictos antea, qui Sopyriona, Alexandri Magni ducem, cum triginta millibus armatorum deleverant; qui Cyrum, Persarum regem, cum ducentis millibus trucidaverant; qui ² Philippum Macedonum regem fugaverant, ingenti felicitate perdomuit. Auctus igitur viribus, Pontum quoque, ac deinceps Cappadociam occupavit. Cum ³ de Asia tractaret, tacitus cum quibusdam amicis regno profectus, universam nemine sciente pervagatus est, omniumque urbium situm ac regiones cognovit. Inde Bithyniam transcendit, &, quasi dominus Asiae, ⁴ opportuna quæque victoriæ suæ metatus est. Post hæc in regnum, cum jam perisse crederetur, reversus est, invento parvulo filio, quem per absentiam ejus Laudice soror uxorque enixa fuerat. Sed inter gratulationem adventus sui, & filii geniti, veneno periclitatus

6. Id est, munit, corroboravit; atque ita *Strabo* 36. 3. *Stagnari* potest dici aqua, sanguis, aut liquor, cum quasi *stagnum* sit: sed *stagnari* homo contra venenum, pro *muniti*, absurde sane diceretur. Legit itaque Græv. *stagnavit*, hoc est pectus obmunit, & quasi obduxit antidotis contra vim veneni. Est quidem translatio durior, sed non tamen aliena a re, quam exprimere voluit.

7. Ut posset quoscunque labores

pati.

CAP. III. 1. *Strabo* l. 1. 2. & 7. refert *Mithridatem* hunc Barbaros ad *Meotidem* paludem, & inde *Colchos* usque devicisse.

2. Sibi non consentit *Iustinus*, qui victos à *Philippo* Scythas prius memorat. 9. 2.

3. *Consultaret*, deliberaret, cum vellet subigere *Asiam*.

4. Quæ loca essent opportuna ad victoriam de hostibus referendam,

5. *Menti* o

ricliratus est: siquidem Laudice soror, cum peris-
se eum crederet, in concubitus amicorum projecta, quasi
admissum facinus majore scelere regere posset, vene-
num advenienti paravit. Quod cum ex ancilla Mi-
thridates cognovisset, facinus⁵ in auctores vindicavit.

CAP. IV. Hieme deinde appetente, non in convi-
vio, sed in campo; non in¹ vacationibus, sed in exer-
citationibus; nec inter sodales, sed inter² coæquales,
aut equo, aut cursu, aut viribus contendebat. Exer-
citus quoque suum ad parem laboris patientiam quo-
tidiana exercitatione durabat; atque ita invictus ipse
inexpugnabilem exercitus fecerat. Inita deinde cum
Nicomede societate, Paphlagoniam invadit, victam-
que cum socio dividit. Quam cum teneri a regibus
Senatui nuntiatum esset, legatos ad utrumque misit,
qui gentem restitui in pristinum statum juberent. Mithri-
dates, cum se jam parem magnitudini Romanorum cre-
deret, superbo responso, *hereditarium patri suo regnum*
obovisse, respondit; *mirarique se, quod quæ ei relata con-*
troversia non fuerit, sibi referatur. Nec territus minis
Galatiam quoque occupat. Nicomedes, quoniam se
rui jure non poterat, *justo regi redditurum* respondit.
Atque ita filium suum³ mutato nomine⁴ Pylæme-
nem Paphlagonum regum nomine appellat, & quasi
stirpi regis reddidisset regnum, falso nomine tenet.
Sic ludibrio habiti legati Romam revertuntur.

5. Mentio fuit de unica Lau-
dice. Forsan scribendum in au-
ctore, nisi malis in auctore ejus,
quæ contracta videntur in au-
ctores.

CAP. IV. 1. Sc. *militarium o-*
perum, quas recte proprieque
Noster *Exercitationibus* hic oppo-
nit. Etiam *bibernis diebus exer-*
cendos milites, ne intermissa Can-
suetudo & *animos eorum debili-*
tet & *Corpora*, monet Veget. 2.
23. Alii tamen legunt, *vocationi-*
bis; id est, invitationibus, con-

viviis.

2. Hæc vox non damnanda est,
quippe illa prius usus est, ubi de
Hierone hæc dicit; *Eidem in lu-*
do inter coæquales discenti &c.
Est quidem vox inclinantis Latini-
tatis, Terentius, Tullio &c. igno-
ta, apud quos semper *æquales* le-
gitur,

3. Hoc Glossatoris esse videtur.

4. Ita recte scribitur. Hoc e-
nim Paphlagonum regum nomen
fuisse ex Homero aliisque con-
stat.

LIBER XXXVIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. Mithridates regni sui auspiciā parricidiis polluit; & callidis artibus Ariarathem Cappadocem trucidat.
2. Novæ Mithridatis & Nicomedis tragædiæ, quas senatus Romanus utcunque sedat.
3. Mithridates Tigranem in societatem belli adversus Romanos trahit, & Proconsulibus Rom. fufis, ingentium civitatum Asianarum favore excipitur.
4. Oratio Mithridatis, in qua rationes suas exponit, cur bellum sit Romanis inferendum.
5. Romanos, dum occupati essent, adoriundos esse censet, justum bellum illud ostendens.
6. Malas eorundem artes & originem detegit.
7. Stirpis suæ nobilitatem, suorumque libertatem ac fortitudinem opponit, nec non belli facilitatem, liberalitate ac munificentia milites alliciens.
8. Ptolemaus Physcon in Ægypto multiplici scelere omnia turbat, & a suis pellitur.
9. Demetrii Syriæ Regis, fortune ludibrii, casus vari.
10. Antiochus Demetrii frater, Parthos bello aggressus, in acie a suis desertus occiditur.

CAP. I.

Mithridates ¹ parricidia a nece uxoris auspicatus, sororis alterius ² Laudices filios, cujus virum Ariarathem, regem Cappadociæ, per Gordium insidiis occiderat, tollendos statuit: nihil actum morte patris existimans, si adolescentes paternum regnum, cujus ille cupiditate flagrabat, occupassent. Igitur dum in his

CAP. I. 1. Crudelissimus erat a puero Mithridates. Vide Eclog. Memnonis. In iis filius sororis Mithridatis Aratbes dicitur,

2. Vide 37. 1. Aut enim contradicit sibi Noster, aut historiam mire confundit,

3. Pal-

his cogitationibus versatur, interim Nicomedes, rex Bithyniæ, vacuum morte regis Cappadociam invadit. Quod cum nuntiatum Mithridati fuisset, per simulationem pietatis auxilia sorori ad expellendum Cappadociam Nicomedem mittit. Sed jam Laudice per pactiorem se Nicomedi in matrimonium tradiderat. Quod ægre ferens Mithridates præsidia Nicomedis Cappadocia expellit, regnumque sororis filio restituit: egregium prorsus factum, ni subsequuta fraus esset. Siquidem interjectis mensibus, simulat se Gordium, quo ministro usus in Ariarathe interficiendo fuerat, restituere in patriam velle, sperans, si obstitere adolescens, causas belli futuras; aut, si permetteret, per eundem filium tolli posse, per quem interfecerat patrem. Quod ubi Ariarathes junior ³ moliri cognovit, graviter ferens interfectorem patris per avunculum potissimum ab exilio revocari, ingentem exercitum contrahit. Igitur cum in aciem eduxisset Mithridates peditum octoginta millia, equitum decem millia, ⁴ currus falcatos DC; nec Ariarathi, auxiliantibus finitimis regibus, minores copiae essent, ⁵ incertum belli timens consilia ad insidias transfert; sollicitatoque juvene ad colloquium, cum ferrum occultatum ⁶ inter fascias gereret, scrutatori, ab Ariarathe ⁷ regio more missa, curiosius inumvntrem pertractanti, ait, *caveret ne ⁸ aliud telum inveniret, quam quæreret.* Atque ita risu protectis insidiis, revocatum ab amicis, velut ad secretum sermonem, in-

spe-

3. Passive; nisi vocula forsan exciderit, aut subintelligenda sit, cum moliri.

4. Quales fuerint, audi Ciceronem: Ex summo temone hasta præfixa ferro eminebant. Utrinque a iugo ternos direxerant gladios, & inter radios rotarum plura spicula eminebant in adversum. Aliae deinde falces summis rotarum orbibus habebant, & aliae in terram demissæ, quicquid obviam concitatis equis amputarent.

5. Alii malunt incerta belli;

enim habet & Liv. incerta casuum; & Tacit. incerta noctis. Incertum vero dicit, quod perperam vulgo incertitudinem.

6. Intelligit subligar, quod ex fasciis constabat.

7. Moris esse scrutari salutes patet ex Plut. Timol. & Dion. Quem morem Romæ primus usurpavit Augustus, dum Senatum legeret. Plur.

8. Scilicet quod salva Lege Cornelia gestare licet; nec tamen honeste nominari potest.

spectante utroque exercitu, interficit: regnum Cappadociae octo annorum filio, imposito *Ariarathis* nomine, additoque ei rectore Gordio, tradidit.

CAP. II. Sed Cappadoces, crudelitate ac libidine praefectorum vexati, a Mithridate deficiunt; fratremque regis, & ipsum Ariarathem nomine, ab Asia, ubi educabatur, ¹ revocant: cum quo Mithridates praelium renovat, victumque Cappadociae regno expellit. Nec multo post adolescens, ex aegritudine collecta infirmitate, decedit. Post hujus mortem Nicomedes timens, ne Mithridates accessione Cappadociae etiam Bithyniam finitimam invaderet, subornat puerum eximiae pulchritudinis, quasi Ariarathes tres, non duos filios genuisset, qui a senatu Romano paternum regnum peteret. Uxorem quoque Laudicen Romam mittit, ad testimonium trium ex Ariarathe susceptorum filiorum. Quod ubi Mithridates cognovit, & ipse pari impudentia Gordium Romam mittit, qui senatui ² asseveret, *puerum, cui Cappadociae regnum tradiderat, ex eo Ariarathe genitum, qui bello Aristonici auxilia Romanis ferens cecidisset.* Sed senatus, studio regum intellecto, aliena regna ³ falsis nominibus furantium, & Mithridati Cappadociam, & Nicomedi, ⁴ ad solatium ejus, Paphlagoniam ademit. Ac ne contumelia regum foret, ⁵ ademptum illis, quoddam aliis, uterque populus libertate donatus est. Sed Cappadoces munus libertatis abnuentes, negant *vivere gentem sine rege posse.* Atque ita rex illis a senatu ⁶ Ariobarzanes constituitur.

CAP. III. Erat eo tempore Tigranes rex Armeniae, obfes Parthis ante multum temporis datus, ¹ sed olim ab

CAP. II. 1. Schefferi malit evocant. Nam revocare proprie est illius, qui ante dimisit: at hoc non fecere Cappadoces, verum pater Ariarathis hujus.

2. Afirmaret.

3. Sub nomine principum, quos falso fingebant esse ex stirpe regia.

4. Sc. Mithridatis. Sensus est: senatus Nicomedi item suum regnum Paphlagoniam ademit, ut

Mithridates facilius ferret damnum sui regni Cappadociae.

5. Gentem; subaudi, suam, viz. Cappadocum, quomodo Autor ea voce speciatim utitur, 36. 2.

6. Cappadociae Rex. Postea regno expulsum refert Cicero pro L. Manil. c. 5.

CAP. III. 1. Mss. nec olim; videtur rectius, sed nec olim, id est, non ita pridem.

2. An-

Ab iisdem in regnum paternum remissus. Hunc Mithridates mire ad societatem Romani belli, quod² olim meditabatur, pellicere cupiebat. Nihil igitur de offensa Romanorum sentientem per Gordium impellit, ut Ariobarzani, segni admodum, bellum inferat : &³ ne quis dolus subesse videretur, filiam suam ei Cleopatram in matrimonium tradit. Primo igitur adventu Tigranidis Ariobarzanes sublati rebus suis Romam contendit. Atque ita per Tigranem rursus Cappadocia juris esse Mithridatis cœpit. Eodem tempore mortuo Nicomede, etiam filius ejus & ipse Nicomedes regno⁴ a Mithridate pellitur; qui cum supplex Romam venisset, decernitur in senatu, ut uterque in regnum restituantur: in quod tum missi⁵ Aquilius & Manlius Malturnus legati. His cognitis Mithridates societatem cum Tigrane, bellum adversus Romanos gesturus, jungit: pactique inter se sunt, ut urbes agrique Mithridati, homines vero & quæcunque auferri possent, Tigrani cederent. Post hæc Mithridates⁶ intelligens, quantum bellum suscitaret, legatos⁷ ad Cimbros, alios⁸ ad Gallogræcos, & Sarmatas, Baltarnasque, auxilium petitum mittit. Nam omnes has gentes, ⁹ Romanum meditabundus bellum, variis beneficiorum muneribus jam ante illexerat. Ab Scythia quoque exercitum venire jubet, omnemque Orientem adversus Romanos armat. Non magno igitur labore Aquilium & Malturnum, Asianum exercitu instructos, vincit: quibus simul cum Ni-

2. Antiquiores non habent *olim*, quod placet Vossio; quippe non Mithridates *olim*, sed jam tum meditabatur; non potest quisquam aliquid *olim* meditari. Verum nihil obstat, quo minus & *olim* meditaretur: quippe *olim*, quod & jam meditabatur.

3. Quia nullus est contractum, qui videatur fieri meliore fide, quippe, *Generi feceris sunt loco filiorum; & hi vicissim in loco parentum suis generis*, ut ait *Philos Judæus* lib. 2. de Monarchia.

4. A Socrate fratre, Appian.

5. Potius legendum, *Manus Aquilius & Marcus Attilius*, Vide Appian in *Mithrid.*

6. Junta; intellectu. Quod & elegantius, & magis e consuetudine Justin.

7. Frienshem. legendum putat *Cimmerios*, ex 38. 7. Nam quomodo huc Cimbri? licet ab iis ortum traxisse quidam fabuleantur.

8. Ab iis, qui in Asiam transierant, Gallis oriundos.

9. *Dum meditatur bellum in Romanos.*

Nicomede pulsus, ingenti favore civitatum excipitur; multum ibi auri argentique, studio veterum regum, magnumque belli apparatus invenit; quibus instructus ¹⁰ debita civitatibus publica privataque remittit, & ¹¹ vacationem quinquennii concedit. Tunc ad concionem milites vocat, eosque variis exhortationibus ad Romana bella sive Asiana incitat. Quam orationem dignam duxi, cujus exemplum brevitati hujus operis insererem, quam obliquam Pompeius Trogus exposuit; quoniam in Livio & in Sallustio reprehendit, quod, ¹² conciones directas ¹³ pro sua oratione operi suo inferendo, ¹⁴ historiae modum exceßerint.

CAP. IV. Optandum sibi fuisse ait, ut de eo liceret consilere, bellumne sit cum Romanis, an pax habenda: ¹ quin vero sit resistendum impugnantibus, nec eos quidem dubitare, qui spe victoriae careant. Quippe adversus latronem, si nequeant pro salute, pro ultione tamen sua, omnes ferrum stringere. Ceterum quia non id agitur, an liceat quiescere, ² non tantum animo hostiliter, sed etiam praelio congressis, consulendum, qua ratione ac spe capta bella sustineant. Esse autem sibi victoriae fiduciam, si sit illis animus; Romanosque vinci posse, cognitum non sibi magis, quam ipsis militibus, qui & in Bithynia Aquilium, & Maltinum in Cappadocia fuderint. At si quem aliena magis exempla quam sua experimenta moveant, audire se, a Pyrrho rege Epiri, non amplius quam quinque millibus Macedonum instructo, fusos tribus praeliis Romanos.

10. Pollice admodum: Quia nulla res magis trahit populum, quam debitorum remissio & immunitas.

11. Ut nullum tributum solverent per quinque annos; quo, ut Tacit. Annal. 2, 56. mitius quam (sub regibus sc.) Romanum imperium speraretur.

12. Conciones directae sunt, cum persona loquens prima utitur persona, & de se. Ita Noster lib. 14. cap. 4. inducit Eumenem loquentem; Vos me ex victore videtis, vos me Unum oro - in meo capite -- vos me velitis mori -- Hoc si

impetro -- &c. Obliqua autem est, cum inducitur loquens in tertia, cum se, sibi, inquit, vel ait, ut in hac oratione; Optandum sibi fuisse ait, &c.

13. Cum orationes deberent esse obliquae.

14. Contra leges historiae peccarint.

CAP. IV. 1. Etiam eos, qui non sperant victoriam, non dubitare quia resistendum est impugnantibus eos.

2. Cum non tantum dissentiant animis, sed etiam jam praelio cum eis congressi sunt.

3. Quia

nos. Audire Annibalem sexdecim annis Italiae victorem immoratum; & quin ipsam caperet urbem, non Romanorum illi vires obstitisse, sed domesticae emulationis atque invidiae studium. Audire populos Transalpinae Galliae Italiam ingressos, maximis eam plurimisque urbibus possidere; & Latius aliquanto solum finium, quam in Asia, quae dicatur imbellis, eosdem Gallos occupasse; nec victam solum dici sibi Romanam a Gallis, sed etiam captam, ita ut unius illis montis tantum cacumen relinqueretur; nec bello hostem, sed pretio remotum: Gallorum autem nomen, quod semper Romanos terruit, in partem virtutum suarum ipse numeret. Nam hos qui Asiam incolunt Gallos, ab illis, qui Italiam occupaverant, sedibus tantum distare; originem quidem ac virtutem, genusque pugnae idem habere, tantoque his sagaciora esse quam illis ingenia, quanto longiori ac difficiliore spatio per Illyricum Thraciamque prodierint, pene operosius transitis eorum finibus, quam ubi consedere, possessis. Jam ipsam Italiam audire se nunquam, ut Roma condita sit satis illi pacatam, sed assidue per omnes annos pro libertate alios, quosdam etiam pro jure imperis, bellis continuis perseverasse; & a multis civitatibus Italiae deletos Romanorum exercitus ferro, a quibusdam novo contumeliae more sub jugum missos. Ac ne veteribus immoretur exemplis, hoc ipso tempore universam Italiam bello Marfico consurrexisse, non jam libertatem, sed consortium imperii civitatisque poscentem. Nec gravius vicino Italiae bello, quam domesticis principum factionibus urbem premi, multoque periculosius accessisse Italico civile bellum; simul & a Germania Cimbros, immensa millia ferorum atque

3. Quas ipsi condiderint.

4. Magnam Italiae partem, cis Padum & trans, occupaverant Galli; unde Gallia Cispadana, & Transpadana.

5. Hos Gallos, difficultates, labores, & loca ipsa cultiora, in quibus confederant, sagaciores reddiderant, ut illorum vis magis timenda esset, quam ceterorum. Acuerant ratione virtutem, ut Florus loquitur.

6. In Asiam venerint.

7. Hoc est; Cum difficillime fuerit transire per illas provincias,

quam possidere eas, in quibus habitant.

8. Ex quo Roma.

9. Scilicet a Samnitibus ad Caudinas furcas Liv. 9. 6.

10. Dictum a Marfis Belli actoribus, Strabo l. 5. dictum etiam Italicum & Sociale.

11. Qui erant id temporis Marius, Metellus, Sylla, Cinna, Carbo &c.

12. Anno 369 U. C. civile bellum inter Marium & Syllam, & Mithridaticum coepit, Oros.

C6

13. Ut

atque immitium populorum, more procella, inundasse Italiam: quorum tamen si singula bella sustinere Romani possent, universis tamen obruantur, ¹³ ut ne vacaturos quidem bello suo patet.

CAP. V. Utendum igitur occasione, & rapienda incrementa virium, ¹ ne, si illis occupatis quieverint, mox adversus vacuos & quietos majus negotium habeant. Non enim queri, an capienda sint arma, sed utrum sua potius occasione, ² an illorum. Nam bellum equidem jam tunc secum ab illis geri captum, cum sibi pupillo majorem Phrygiam ademerint, quam patri suo præmium dati adversus Aristonicum auxilii concesserant; gentem quam & proavo suo Mithridati Seleucus Callinicus in dotem dedisset. Quid, cum Paphlagonia se decedere jusserunt, non alterum illud genus belli fuisse? quæ non vi, non armis, sed ³ adoptione testamenti, & regum domesticorum interitu, hereditaria patri suo obruisset; ⁴ cum inter hanc decretorum amaritudinem parendo ⁵ non tamen eos mitigarit, quin acerbius se in dies gerant, non obtinuisse. Quod enim a se non præbitum illis obsequium? non Phrygiam Paphlagoniamque dimissas? non Cappadocia filium eductum, quam jure gentium victor occupaverat? Raptam tamen sibi esse ⁶ victoriam ejus ab illis, quorum nihil est nisi bello quaesitum. Non regem Bithynia Chreston, in quem senatus arma decreverat, a se in gratiam illorum occisum? tamen nihilominus imputari sibi, si qua Gordius aut Tigranes faciat; libertatem etiam in contumeliam sui a senatu ultro delatam

Cap-

13. Ut ne putet quidem Romanos contra se copias missuros esse.

CAP. V. 1. Ne, si bellum non gerant, dum Romani occupantur aliis bellis, difficilior sit illos vincere, cum nullum aliud bellum haberent.

2. An expectare, donec illos Romani primi aggrediantur.

3. Facta in testamento, sive per testamentum. Scheffer. legendum putat, adoptione, testamento.

4. Hoc est; non obtinuisse, ne se in ipsum iniquiores in dies exhibeant, licet conatus fuerit eos mitigare, parendo injustis eorum

decretis. Locus plane est vitiosus; quomodo enim cohæreant parendo non mitigarit, non obtinuisse? Vel sic emenda cum Fabricio; Cum inter hanc decretorum amaritudinem parendo, non tantum eos non mitigasset, quin, ne acerbius se in dies gerant, non obtinisset: Aut ita cum Grævio: Cum interea huic decretorum amaritudini parendo non tamen eos &c. Decretorum amaritudo sunt decreta amara. Sic Noster amat loqui.

5. Junctæ Raptum — victoria ju.

6. Ro.

Cappadocia, quam reliquis gentibus abstulerunt : deinde populos Cappadocum pro libertate oblata Gordium regem orantes, ideo tantum, quoniam amicus suus esset, non obtinuisse. Nicomedem præcepto illorum bellum sibi intulisse; quia ultum ierit se, ⁶ ab ipsis ventum obviam, & nunc eam secum bellandi illis causam fore, quod non impune se Nicomedi lacerandum, saltatricis filio, præbuerit.

CAP. VI. Quippe non delicta regum illos, sed vires ac majestatem insequi; neque in se uno, sed in aliis quoque omnibus hac semper arte grassatos. Sic & avum suum Pharnacem, ¹ per cognationum arbitria, succedaneum regi Pergameno Eumeni datum : sic rursus Eumenem, ejus classibus primum in Asiam fuere transvecti, ejus exercitu magis quam suo, & Magnum Antiochum, & Gallos in Asia, & mox in Macedonia regem Persen domuerant, & ipsum pro hoste habitum, ei-que interdictum Italia, & quod cum ipso deforme sibi putaverant, cum filio ejus Arifonico bellum gessisse. Nullius apud eos majora, quam Masinissæ regis Numidarum haberi merita. Huic ² imputari victum Annibalem, huic captum Syphacem, huic Carthaginem deletam; hunc inter duos illos Africanos tertium servatorem urbis referri : tamen cum hujus nepote bellum ³ modo in Africa gestum adeo inexpiabile, ut ne victam quidem ⁴ memorie ⁵ avi donarent, quin carcerem ac triumphum spectaculum experiretur. Hanc illos regibus omnibus legem odiorum dixisse, scilicet quia ipsi tales reges habuerint, quorum etiam nominibus erubescant, aut ⁶ pastores Aboriginum, aut ⁷ aruspices Sabinorum, aut ⁸ exsules Corinthiorum, aut ⁹ servos vernasque Thuscorum, aut, quod honoratissimum nomen fuit ¹⁰ inter hæc, Superbos, atque, ut

6. Romanis sc.

CAP. VI. 1. Hoc est; Ex consensu omnium affinium nominatum successorem Eumeni Regi Pergameno.

2. Hoc est; acceptum referri. Sic Tacit. 1. Hist. 38. Hoc erit solum certamen, quis mihi plurimum imputet : hoc est, quis mihi plurimum tribuat, & me sibi devinciatur.

3. Id est, ante annos XVI nam ἡ πλεῖστη ἢ παράταξις hoc

accipiendum est.

4. Memoria alicujus aliquem donare est parcere alicui propter aliquem. Sic supra, 32.2. Non tam absolutum regem, quam donatum filio patrem.

5. Masinissa.

6. Quales Romulus, & Remus.

7. Qualis Numa Pompilius.

8. Qualis Tarquinius Priscus.

9. Qualis Servius Tullius.

10. Junta; inter hos.

C c 2

11. Ro.

ut ipsi ferunt, ¹¹ conditores suos lupa uberibus altos: sic omnem illum populum ¹² luporum animos, inexplebiles sanguinis atq; imperii, divitiarumque avidos ac jejunos habere.

CAP. VII. Se autem, seu nobilitate illis comparatur, clariorem illa ¹ colluvie conveniarum esse, qui paternos majores suos a Cyro Darioque conditoribus Persici regni, maternos a Magno Alexandro, ac Nicatore Seleuco, conditoribus imperii Macedonici, referat: seu populus illorum conferatur suo, earum se gentium esse, quæ non modo Romano imperio sint pares, sed Macedonico quoque obstiterint. Nullam subjectarum sibi gentium expertam peregrina imperia; nullis unquam nisi domesticis regibus paruisse; Cappadociam velint, an Paphlagoniam, recensere; rursus Pontum an Bithyniam, itemque Armeniam majorem minoremque: quarum gentium nullam neque Alexander ille, qui totam pacavit Asiam, nec quispiam successorum ejus, aut posterorum, attigisset. Scythiam duos unquam ante se reges, non pacare, sed tantum intrare ausos, Darium & Philippum; agre inde fugam sibi expedisse, unde ipse magnam partem adversus Romanos virinum haberet. Multoque se timidius ac diffidentius bella Pontica ingressum, cum ipse rudis ac tiro esset. Scythas præter arma, virtutemque animi, locorum quoque solitudinibus vel frigoribus instructos, per quæ denuntiaretur ingens militia labor ac periculum. Inter quas difficultates ne spes quidem præmii foret, ex ² hoste vago, nec tantum p cunia, sed etiam scdis, inope. Nunc se diversam belli conditionem ingredi. Nam neque caelo Asiæ esse temperatius aliud, nec sola fertilius, nec urbium multitudine amænus, magnamque temporis partem, non ut militiam, sed ut festum diem acturus, bello dubium facili magis an uberi; si modo aut proximas regni Attalici opes, aut veteres Lydiæ Ioniæque audierint, quas non expugnatum tant, sed possessum; tantumq; se avida expectat Asia, ut etiam vocibus vocet: adeo illis odium Romanorum incussit rapacitas Proconsulum, ³ sectio publicanorum,

11. Romulum & Remum, qui nutriti sunt lupa uberibus.

12. Hinc Lupi convitio dicti ab hostibus Romani, ut à Volsis Æ- quisque ducebatur apud Liv. 3. 66. 5.

CAP. VII, 1. Illis, qui sunt tan-

tum orti ex infima plebe multarum gentium.

2. Erant enim Scythæ & præ-

3. Extortio, Exactio alii.

4. In-

rum, ⁴ calumniae litium. Sequantur se modo fortiter, & colligant, quid se duce possit efficere tantus exercitus, quem sine cujusquam militum auxilio, suamet unius opera, viderint Cappadociam caso rege cepisse; qui solus mortalium Pontum omnem Scythiamque pacaverit, quam nemo ante transire tuto atque adire potuerit. Nam iustitia atque liberalitatis sua nec ipsos milites, qui experiantur, testes refugere; & illa indicia habere, quod solus regum omnium non paternum solum, ⁵ verum etiam externa regna hereditatibus propter munificentiam acquisita possideat, ⁶ Colchos, Paphlagoniam, ⁷ Bosphorum.

CAP. VIII. Sic excitatis militibus, ¹ post annos tres & viginti sumpti regni, in Romana bella descendit. At in Ægypto ² mortuo rege Ptolemæo, ³ ei qui Cyrenis regnabat Ptolemæo, per legatos regnum & uxor Cleopatra regina, soror ipsius, defertur. Lætus igitur hoc solo Ptolemæus, quod sine certamine fratrum regnum recepisset, ⁴ in quod subornari & a matre Cleopatra, & favore principum, fratris filium cognoverat: cæterum infestus omnibus, statim ubi Alexandriam ingressus est, fautores pueri trucidari iussit. Ipsum quoque die nuptiarum, quibus matrem ejus in matrimonium recipiebat, inter apparatus epularum & solennia religionum in complexu matris interficit; atque ita torum sororis cæde filii ejus cruentus ascendit. Post quod non mitior in populares, qui eum in regnum vocaverant, fuit. Siquidem peregrinis militibus licentia cædis data, omnia sanguine quotidie ma-

4. Injustitia qua fiunt in iudicandis litibus.

5. Sed possideat etiam externa regna, quorum heres dictus est ob munificentiam illis a se exhibitam.

6. Strabo lib. 12.

7. Bene Bosphorus; non enim hic agitur de angustis faucibus Freti Byzantini, sed Cymmerii.

CAP. VIII. 1. Pro annis XIII post sumptum regnum.

2. Post Ptolemæum Philometorem ordo successionis Regum Ægypti mutatus est, hucusque enim

patri filius successerat. At Philometori successit Frater, Evergetes 11. dictus Ironice; & Physcon: Strabo l. 17.

3. Ptolemæus Physcon appellatur à sagina ventris turpiter inflati. Nam *physcon* significat crassum Intestinum.

4. Quod etiam cognoscebat de ferri filio fratris, & a matre Cleopatra, & a principibus, qui illi favebant.

5. Que adhiberi in nuptiis superstitiose solita.

manabant; ipsam quoque sororem, filia ejus virgine per vim stuprata, & in matrimonium adscita, repudiat. Quibus rebus territus populus in diversa labitur, patriamque metu mortis exsul relinquit. Solus igitur in tanta urbe cum suis relictus Ptolemæus, cum regem se non hominum, sed vacuarum ædium videret, edicto peregrinos sollicitat. Quibus confluentibus, obuius legatis Romanorum, Scipioni Africano, & Spurio Mummio, & L. Metello, qui ad inspicienda sociorum regna veniebant, procedit. Sed quam cruentus civibus, tam ridiculus Romanis fuit. Erat enim & vultu deformis, & statura brevis, & ⁶ sagina ventris non homini, sed belluæ, similis. Quam sceditatem nimia subtilitas perlucidæ vestis augebat, prorsus quasi astu inspicienda præberentur, quæ omni studio occultanda pudibundo viro erant. Post discessum deinde legatorum (quorum Africanus, dum inspicit urbem, spectaculo Alexandrinis fuit) jam etiam populo peregrino invisus, cum filio, quem ex sorore susceperat, & cum uxore, matris pellice, metu insidiarum ⁷ tacitus in exsilium proficiscitur; contractoque mercenario exercitu bellum sorori pariter ac patriæ infert. Arcessitum maximum deinde a Cyrenis filium, ne cum Alexandrini contra se regem crearent, interficit. Tunc populus statuas & imagines ejus ⁸ detrahit. Quod factum studio sororis existimans, ⁹ filium, quem ex ea susceperat, interficit, corpusque in membra divisum & in cista compositum matri die natali ejus inter epulas offerri curat. Quæ res non reginæ tantum, verum etiam universæ civitati, acerba & luctuosa fuit; tantumq; mærorem festivissimo convivio intulit, ut regia omnis repentino luctu incenderetur. Verso igitur studio principum ab epulis in exsequias, membra lacera populo ostendunt; & quid sperare de rege suo debeant, filii cæde demonstrant.

CAP.

6. A qua Ptolemæus hic *Physon* appellatus est, hoc est, ventricosus, obesus; nam *Φύσων* significat crassum intestinum, cujus ulus est in faciendis farciminibus.

7. Illius regia à populo incensa fuerat.

8. Detrahère, est de loco superiore dejicere, aut amovere. Imagines autem sublimes deduci solitas notum est.

9. Nomine *Menepbitem*. Val. Max. 9. 2. ext. 5. *Epitom. Liv.* CAP.

CAP. IX. Finito luctu orbitatis, Cleopatra, cum urgeri se fraterno bello videret, auxilium ¹ a Demetrio, rege Syriæ, per legatos petit; cuius ipsius varii & memorabiles casus fuere. Namque Demetrius, ut supra dictum est, cum bellum Parthis intulisset, & multis congressionibus victor fuisset, repente insidiis circumventus, amisso exercitu, capitur. Cui Arsaces, Parthorum rex, magno & regio animo ² misso in Hyrcaniam non cultum tantum regium præstitit, sed & filiam in matrimonium dedit; regnumque Syriæ, quod per absentiam ejus Trypho occupaverat, restitutum promittit. Post hujus mortem desperato reditu, non ferens captivitatem Demetrius, privatam, etsi opulentam, vitam pertæsus, tacitus in regnum fugam meditatur. Hortator illi & comes Callimander amicus erat, qui post captivitatem ejus a Syria per ³ Arabiæ deserta, ⁴ ducibus pecunia comparatis, Parthico habitu Babylonem pervenerat. Sed fugientem Phraates, qui Arsaci successerat, equitum celeritate, per compendiosos tramites occupatum retrahit. Ut est deductus ad regem, Callimandro quidem non tantum venia, verum etiam præmium fidei datum; Demetrium autem & graviter castigatum ad conjugem in Hyrcaniam remittit, arctioribusque custodiis observari jubet. Interjecto deinde tempore, ⁵ cum fidem illi etiam suscepti liberi facerent, eodem amico comite repetita fuga est; sed pari infelicitate prope fines regni sui ⁶ reprehenditur, ac denuo perductus ad regem, ut invisus a conspectu summovetur. Tunc quoque uxori & liberis ⁷ donatus, in Hyrcaniam, pœnalem sibi ⁸ civitatem

CAP. I. IX. Qui redux e Parthia regnum Syriæ recuperaverat.

2. Ita supra 36. 1. Similis magnanimitas Alexandri, II. 9.

3. Est enim Arabia felix & deserta.

4. Scil. viæ seu itineris, ὁδὸν.

5. Cum rex magis ipsi fideret, ob susceptos ex sorore liberos.

6. Proprium de fugiente ver-

bum: ita Curt. 4. 14: *reprehensum ex fuga Persæ*, hoc est, retracti: & Liv. aliquoties.

7. *Pepercit illi ob uxorem & liberos*, ita supra, 7.

8. Civitatem vocat totam Hyrcaniam, non aliquam urbem. Ita civitas apud Cæsarem haud raro usurpatur. Civitas enim hic est Regio.

9. Quibus

tatem, remittitur, ⁹ talisque aureis ad exprobrationem puerilis levitatis donatur. Sed hanc Parthorum tam ¹⁰ mitem in Demetrium clementiam non misericordia gentis faciebat, nec respectus cognationis; sed quod Syriæ regnum affectabant, usuri Demetrio ¹¹ adversus Antiochum fratrem, prout res, vel tempus, vel fortuna belli exegisset.

CAP. X. His auditis, Antiochus occupandum bellum ratus, exercitum, quem multis finitimorum bellis induraverat, adversus Parthos ducit. Sed luxuriæ non minor apparatus, quam militiæ fuit: Quippe LXXX millia armatorum sequuta sunt CCC millia lixarum; ex quibus coquorum, pistorum, scenicorumque, major numerus fuit. Argenti certe aurique tantum, ut etiam gregarii milites ¹ caligas auro fingerent, proculcarentque materiam, cujus amore populi ferro dimicant. Culinarum quoque argentea instrumenta fuere, prorsus quasi ad epulas, non ad bella pergerent. Advenienti Antiocho multi Orientales reges occurrere, tradentes se, regnaque sua, cum execratione superbiæ Parthicæ. Nec mora congressioni fuit. Antiochus tribus præliis victor, cum Babyloniam occupasset, magnus haberi cœpit. Itaque omnibus ad eum populis deficientibus, nihil Parthis reliqui præter patrios fines fuit. Tunc Phrahates Demetrium in Syriam ad occupandum regnum cum Parthico præsidio mittit, ut eo pacto Antiochus ad sua tuenda a Parthia revocaretur. Interim, quoniam viribus non poterat, insidiis Antiochum ubique tentabat. Propter multitudinem hominum exercitum suum Antiochus per civitates in hiber-

na

9. Quibus debebant pueri. Ludus autem quaternis fiebat talis, quorum unusquisque casus habebat quatuor, non senos. Dyas namque & Pentas hic deerant, hoc est binarius quinarisque numerus numeri otiosi erant, neque in talis recenscebantur; sed positus ipse sive ratio lapsus vicem obtinebat numeri, testante Polluce. A talorum ludo diversus tesserarius, licet Athenæus confudisse videa-

tur.

10. Forsan tam miram: quid enim est mitis clementia?

11. Qui Sedetes dictus est.

CAP. x. 1. Val. Max. eadem de re agens, aureos clavos crepidis subiectos ait. Ubi quod Noster aurum, hic aureos clavos; & quod caligam Noster vocat, hic crepidas. Sunt calige inter calceamenta, non sunt braccæ, ut quidam perperam voluit.

2. Co-

na diviserat; quæ res exitii causa fuit. Nam cum gravi se² copiarum præbitione & injuriis militum civitates viderent, ad Parthos deficiunt; & die statuta omnes apud se divisum exercitum per insidias, ne invicem ferre auxilia possent, aggrediuntur. Quæ cum nuntiata Antiocho essent, auxilium proximis laturus, cum ea manu, quæ secum hiemabat, progreditur. In itinere obvium regem Parthorum habuit, adversus quem fortius, quam exercitus ejus, dimicavit. Ad postremum tamen, cum virtute hostes vincerent, metu suorum desertus³ occiditur: cui Phrahares exsequias regio more fecit, filiamque Demetrii, quam secum Antiochus adduxerat, captus amore virginis, uxorem duxit. Pœnitere deinde dimissi Demetrii cœpit; ad quem retrahendum cum turmas equitum festinato mississet, Demetrium hoc ipsum metuentem jam in regno missi invenerunt; frustra quoque omnia conati ad regem suum reversi sunt.

2. Copiæ intelligendæ sunt de rebus necessariis, tum ad victum, tum ad alia.

3. Ipsum sibi manus intolisse scribit Appianus Syr. p. 132.

LIBER XXXIX.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. Demetrius, interfecto fratre Antiocho, dum Ægyptum tentat, Syriam amittit, & tandem cruento fato tollitur.
2. Alexander, ex ignobili rex factus, dum fortunam suam non reverenter habet, fœde perit interfectus a Grypo, qui matrem & fratrem extinguit.
3. Cleopatra, regina mater, in Ægypto gravissimæ tur-

bas concitat: unde horrenda laniens ex mulierum ira, quarum interitus describitur.

4. Peculiares tragædiæ, quas Cleopatra inter suos excitat. Tandem illa a filio Alexandro occupata interficitur.
5. Alexander in exilium agitur, revocato Ptolemæo Netho. Romanis ad Orientalia regna excurrentibus Syria & Ægyptus vexatur.

GAP.

CAP. I.

Antiocho in Parthia cum exercitu deleto, frater ejus Demetrius, ¹ obsidione Parthorum liberatus, ac restitutus in regnum, cum omnis Syria in luctu propter amissum exercitum esset; quasi Parthica ipsius ac fratris bella, quibus alter captus, alter occisus erat, prospere cessissent, ita Ægypto bellum inferre statuit; regnum Ægypti ² Cleopatra socru, pretium auxilii adversus fratrem suum, pollicente. Sed ³ dum aliena affectat, ut assolet fieri, propria per defectionem Syriæ amisit. Siquidem Antiochenſes primi, duce Tryphone, execrantes superbiam regis, quæ conversatione Parthicæ crudelitatis intolerabilis facta erat, mox ⁴ Apamenii, cæteræque civitates exemplum sequutæ, per absentiam ejus a Demetrio defecere. Ptolemæus quoque rex Ægypti, bello ab eodem petitus, cum cognovisset Cleopatram sororem suam, opibus Ægypti navibus impositis, ad filiam & Demetrium generum in Syriam profugisse, immittit juvenem quendam Ægyptium, Protarchi negotiatoris filium, qui regnum Syriæ armis peteret, composita fabula, quasi per adoptionem Antiochi regis receptus in familiam regiam esset, nec Syriis quemlibet regem aspernantibus, ne Demetrii paterentur superbiam, nomen juveni Alexandri imponitur, auxiliaque ab Ægypto ingentia mittuntur. Interea corpus Antiochi interfecti a rege Parthorum in loculo argenteo ad sepulturam in Syriam remissum ⁵ supervenit; quod cum ingenti studio civi-

CAP. I. 1. *Captivitate.* Nam Demetrius, simulatione pacis deceptus, a Parthis captus fuit. Vide *Obsidione* in lib. 2. cap. 12. & lib. 15. c. 1.

2. Cleopatra uxor Demetrii, Philometoris filia fuit: Cleopatra vero Ægyptia, soror ejusdem Philometoris, eademque uxor, quæ hoc etiam tempore uxor erat

& soror Evergetis.

3. Locī hujus est fabula de Camelo, qui cornua affectans, etiam aures perdidit.

4. *Apamene* Syriæ Regio Ptolemæo, in qua *Apamia* urbs.

5. *Inopinato venit, & peropportune.* Sic Græv. legit ex Juntis, non *pervenit*.

civitatum & regis ⁶ Alexandri ⁷ ad firmandam fabulæ fidem excipitur. Quæ res illi magnum favorem popularium conciliavit, omnibus non fictas in eo, sed veras lacrymas existimantibus. ⁸ Demetrius autem victus ab Alexandro, cum undique circumstantibus malis premeretur, ad postremum etiam ab uxore filiisque deseritur. Relictus igitur cum paucis servulis, cum Tyrum, ⁹ religione templi se defensurus, petisset, navi egrediens præfecti jussu interficitur. Alter ex filiis Seleucus, quoniam sine matris auctoritate diadema sumpsisset, ab eadem interficitur; alter, cui propter nasi magnitudinem cognomen ¹⁰ Grypo fuit, rex a matre hæctenus constituitur, ut nomen regis penes filium, ¹¹ vis autem omnis imperii penes matrem esset.

CAP. II. Sed Alexander, occupato Syriæ regno, tumens successu rerum, spernere jam etiam ipsum Ptolemæum, a quo fuerat subornatus in regnum, superba insolentia cœpit. Itaque Ptolemæus, reconciliata sororis gratia, destruere Alexandri regnum, quod odio Demetrii viribus suis acquisierat, summis opibus instituit. Mittit igitur ingentia Grypo auxilia, & filiam Tryphænam Grypo nupturam, ut populos in auxilium nepotis, non societate tantum belli, verum & affinitate sua sollicitaret. Nec res frustra fuit: nam cum omnes Grypum instructum Ægypti viribus viderent, paulatim ab Alexandro deficere cœpere. Fit denique inter reges prælium, quo victus ¹² Alexander Antiochiam profugit: ibi inops pecuniæ, cum stipendia militibus

6. Zebinam cognominatum scribit Joseph. Antiq. 13. 17.

7. Ut magis crederetur ab omnibus fabulæ, qua Alexander dicebatur esse ab Antiocho adoptatus.

8. Appian. Syr. p. 132. b. interfectum ait ab uxore Cleopatra, propter æmulationem posterioris nupia Rhodogunes, & post ejus mortem Seleucum filium ab ea sagitta confossum esse.

9. Ex templo enim extrahere aliquem nefas habitum.

10. Grypus est incurvum sive aluncum nasum habens. Hujus

frater uterinus Antiochus, Cyzicenus dictus, quod Cyzici esset educatus. Pro magnitudinem alii malunt altitudinem, quippe non dicebatur Grypus, quod magnum nasum, sed altum, atque ideo incurvum haberet; ut Gryphes, Psittaci, & Aquilæ. Tales nasi Persis erant in honore, quod Cyrus talem habuit.

11. Ita Junæ; non jus. Similiter apud Tacitum nomen & vis conjunguntur.

CAP. II. 1. Vide Joseph. 13. c. 17.

litibus deessent, ² in templo Jovis solidum ex auro Victoriae signum tolli jubet, ³ facietis joci sacrilegium circumscribens; *nam Victoriam commodatam sibi ab Jove esse dicebat.* Interjectis deinde diebus, cum ipsius Jovis aureum simulacrum infiniti ponderis tacite evelli jussisset, deprehensusque in sacrilegio concursu multitudinis esset in fugam versus; magna vi tempestatis oppressus, ac desertus a suis, a latronibus capitur; perductusque ad Grypum ⁴ interficitur. Grypus porro, recuperato patrio regno, externisque periculis liberatus, insidiis matris appetitur. Quæ cum cupiditate dominationis, prodito marito Demetrio, & altero filio interfecto, hujus quoque victoria inferiorem dignitatem suam factam doleret, venienti ab exercitatione poculum veneni obtulit. Sed Grypus, ⁵ prædictis jam ante insidiis, veluti pietate cum matre certaret, bibere ipsam jubet; abnuenti instat. Postremum prolato indice eam arguit, *solam defensionem sceleris superesse affirmans, si bibat, quod filio obtulit.* Sic victa regina scelere in se verso, veneno, quod alii paraverat, extinguitur. Parta igitur regni securitate, Grypus octo annis quietem & ipse habuit, & regno præstitit. Natus deinde illi est æmulus regni, frater ipsius ⁶ Cyzicenus, ⁷ eadem matre genitus, sed ex Antiocho patruo susceptus, quem cum veneno tollere voluisset, ut maturius armis cum eo de regno contenderet, excitavit.

CAP.

2. Ita Græv. ex Juntina, atque observat in pro ex poni. Sic Florus; *bibere in ossibus capitum, hoc est, ex ossibus.* Cic. 1. ad Fam. 6. *Me in summo dolore, quem in tuis rebus capio.*

3. Ex veterum monumentis, præcipue autem ex Numismatis constat, Jovem sæpe ita sculptum aut fustum fuisse, ut Victoriae simulacrum vola manus sustineret, porrecto brachio. Ille autem Alexander, de quo Justinus, rem facite ad jocum traducens; ecquid videris, inquiebat, Jovem ipsum Opt. Max. mihi ultro offerre, ut

eam e manu ipsius tollam, quæ scilicet nimio oneri est, eumque in sudorem dare posset. Hic jocus, hæc irrisio sacrilegi principis fuit.

4. In bello eum occidi tradit Josephus.

5. Prædictis non placet Scheffero, quod sequitur ante: legit ergo *proditis.*

6. Sic dictus, quod Cyzici esset educatus.

7. Cleopatra; quæ quater nupserat, primum Alexandro Balz, tum Demetrio Nicanori, deinde Antiocho Sederi, denique iterum Demetrio Nicanori.

CAP.

CAP. III. Inter has regni Syriae parricidiales discordias, moritur rex Aegypti Ptolemæus, regno Aegypti uxori & alteri ex filiis, quem illa legisset, relicto, videlicet quasi quietior Aegypti status, quam Syriae regnum esset, quum mater, altero ex filiis electo, alterum hostem esset habitura. Igitur cum pronior in minorem filium esset, a populo compellitur majorem eligere: cui, priusquam regnum daret, uxorem ademit; compulsamque repudiare carissimam sibi sororem Cleopatram, minorem sororem Selenen ducere jubet, ¹ non materno inter filias iudicio, cum alteri maritum eriperet, alteri daret. Sed Cleopatra non tam a viro repudiata, quam a matre divortio viri dimissa, Cyziceno in Syria nubit; eique ne nudum uxoris nomen afferret, exercitum Grypi sollicitatum, velut dotalem, ad maritum deducit.* Par igitur viribus fratris Cyzicenus praelium committit, ac victus in fugam vertitur, Antiochiamque venit. Tunc Antiochiam Grypus, in qua erat Cyziceni uxor Cleopatra, obsidere coepit; qua capta, Tryphena uxor Grypi nihil ² antiquius quam sororem Cleopatram ³ requiri duxit; non ut captivæ opem ferret, sed ne effugere captivitatis mala posset, quæ sui æmulatione in hoc potissimum regnum invaserit, hostique sororis nubendo hostem se ejus effecerit. Tum peregrinos exercitus in certamina fratrum adductos, tum repudiatam a fratre, contra matris voluntatem extra Aegyptum ⁴ nuptam accusat. Contra Grypus orare, ne tam factum facinus facere cogatur: a nullo unquam majorum suorum inter tot domestica, tot externa bella, post victoriam in feminas servitum, quas sexus ipse & periculis bellorum & servitiæ victorum eximat: in hac vero, præter commune bellantium fas, accedere necessitudinem sanguinis;

CAP. III. 1. Non ferens æquum iudicium inter filias, ut mater debet, cum uni eriperet maritum, ut alteri daret.

2. Scheffer. mallet ante, quam; ut quidam Mf. habet.

3. Ita Junta: alii jussit. Duxit est puravit, judicavit. Faber tamen ait, non dicimus, duxit illam

requiri, sed requirendam esse. At Grævius ait, ferri potest illud, quod liquebit, si resolveris verbum Infinitum, nihil antiquius duxit, quam ut requiratur. Verum non minus insolens est nihil antiquius jussit, quam duxit requiri.

4. Cyziceno.

D d

5. Mo-

guinis; quippe ipsius, quæ tam cruenta sæviat, ⁵ sororem equidem germanam esse, suam vero consobrinam; liberorum diinde communium materteram. His tot necessitudinibus sanguinis adjicit superstitionem templi, quo abdita profugerit, tantoque religiosius colendos sibi Deos, quo magis his propitiis ac faventibus vicisset; tum neque occisa illa, se virum quicquam Cyziceno dempturum, nec servaturum reddita. Sed quanto Grypus abnuvit, tanto soror ⁶ muliebri pertinacia accenditur, rata non misericordiæ hæc verba, sed amoris esse. Itaque vocatis ipsa militibus, mittit qui sororem confoderent. Qui ut in templum intraverunt, cum evellere eam non possent, manus amplexantibus Deæ simulacrum præciderunt. Tunc Cleopatra ⁷ execratione parricidarum, mandata violatis numinibus ultione sui, decedit. Nec multo post repetita prælii congressione, victor Cyzicenus uxorem Grypi Tryphenam, quæ paulo ante sororem interfecerat, capit; ⁸ ejusque supplicio uxoris Manibus parentavit.

CAP. IV. At in Ægypto Cleopatra cum gravaretur ¹ socio regni, filio Ptolemæo, populum in eum incitat; abductaque ei Selene uxore, eo indignius, quod ex Selene jam duos filios habebat, exulare cogit, ² accessito minore filio Alexandro, & rege in locum fratris constituto: nec filium regno expulisse contenta, bello Cypri exsulantem persequitur. Unde pulso, interficit ducem exercitus sui, quod vivum eum e manibus dimisisset; quanquam Ptolemæus, ³ verecundia materni belli,

5. Modius malit interpungere & scribere, sororem, & quidem germanam: quomodo erit oratio non paulo vehementior. A Germine dicitur germanus. Festus; Germen est, quod ex arborum furculis nascitur; unde & germani, quasi eadem stirpe geniti.

6. Noster supra, 24. 2. Feminarum contumaces animi.

7. Execrationes faciens in Parricidas.

8. Et illam interfici jussit, quo Manes, seu animam uxoris sue placaret.

CAP. IV. 1. Gronov. legendum censet, socium; quod Grævius amplectitur. Gravari socium dicitur, ut supra 20, 2. gravati militiam. Locum & Notas vide.

2. Contra jus Gentium, & nominatim Ægyptiorum. Nam etiam apud hos viguisse jus primogenituræ, nec a Ptolemæis introductum, sed a ultima Pharaonum Memoria observatum fuisse, patet in Exod. 11. 5.

3. Quia volebat bellum gerere in matrem.

4. Non

belli, non viribus minor ab insula recessisset: Igitur Alexander, territus hac matris crudelitate, & ipse eam reliquit, periculoso regno securam ac tutam vitam anteponens. Cleopatra vero timens, ne major filius Ptolemæus ab Cyziceno ad recuperandam Ægyptum auxiliis juvaretur, ingentia Grypo auxilia, & Selenen uxorem nupturam hosti prioris mariti, mittit, Alexandrumque filium per legatos in regnum revocat: cui cum occultis insidiis exitium machinaretur, occupata ab eodem interficitur, ⁴ spiritumque non fato, sed parricidio dedit: digna prorsus hac ⁵ mortis infamia, quæ etiam matrem toro expulit; & duas filias viduas altero fratrum matrimonio fecit; & filio alteri in exsilium acto bellum intulit, alteri erepto regno exitium per insidias machinata est.

CAP. V. Sed nec Alexandro cædes tam nefanda inulta fuit. Nam ubi primum comperitum est, scelere filii matrem interfectam, concursu populi in exsilium agitur, revocatoque Ptolemæo regnum redditur; ¹ qui neque cum matre bellum gerere voluisset, nec a fratre armis repetere, quod prior possedisset. Dum hæc aguntur, ² frater ejus ex pellice susceptus, cui pater Cyrenarum regnum testamento reliquerat, hærede populo Romano instituto, decedit. Jam enim fortuna Romana porrigere se ad Orientalia regna, non contenta Italiæ terminis, cœperat. Itaque & ea pars Lybiæ ³ provincia facta est; postea ⁴ Creta ⁵ Ciliciaque, piratico bello perdomitæ, in formam provinciæ rediguntur. ⁶ Quo facto & Syriæ & Ægypti regna, Romana

na

4. Non finit vitam morte naturali.

5. Hoc est; morte ignominiosa.

CAP. v. 1. Forsan quia neque.

2. Ptolemæus Apio dictus Pop. Rom. testamento hæredem reliquit. *Euseb.* in Chron. Item *Appian.* in Mithrid.

3. Atque ejus regni civitates liberas esse Senatus voluit, Liviana Epitome l. 70, contra Nostrium. Sigonius autem ita conciliat: Cyrenæas, liberos à Senatu relictos, post à Tyrannis oppressos esse:

atque inde Pop. Rom. Cyrenæicæ in provinciam redigendæ occasionem arripuisse.

4. Cretam Q. Cæcilius Metellus debellavit, qui inde *Creticus*. Florus 3. 7.

5. Bellum piraticum & maritimum à P. Servilio, qui, expugnato *Ijauro* arce Ciliciæ, *Ijaurici* cognomen reportavit, coarctum, Pompejus confecit, inter XL diem, vel ut alii, XLIX.

6. Quidam Ms. *quo pacto*. Schefser. mallet *quo facto*. 7. Cum

na vicinitate arctata, quæ incrementa de finitimis bellis querere solebant, 7 adempto vagandi arbitrio, vires suas in perniciem mutuam converterunt: adeo ut affiduis præliis consumpti in contemptum finitimorum venerint, prædæque 8 Arabum genti, imbelli antea, fuerint. Quorum rex 9 Erotimus fiducia septingentorum filiorum, quos ex pellicibus susceperat, divisis exercitibus, nunc Ægyptum, nunc Syriam infestabat; magnumque nomen Arabum, viribus finitimorum exsanguibus, fecerat.

7. Cum non auderent ultra hos terminos arma ferre.

dictos, qui *Arabie* desertum incolunt.

8. Arabes *Homero* ἰπυβόις eosdem, quos Græci *Ἀραβας* vocant, esse certum. Primo vero *Arabas*

9. Idem hic qui & *Aretas* dicitur: Hic filius fuit *Obodas*, *Stroph.*

LIBER XL.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. Syri *Tigranem Armenium* regem sibi deligunt.

Cyziceni filius, creatur rex Syriæ, quæ postea in provincia formam redigitur.

2. Victo Tigra, *Antiochus*,

CAP. I.

Mutuis 1 fratrum odiis, 2 & mox filiis inimiciis parentum succedentibus, cum inexpiabili bello 3 & reges & regnum Syriæ consumptum esset, ad externa populus auxilia concurrit, peregrinosque sibi reges 4 circumspicere cœpit. Itaque cum pars Mi-

thri-

CAP. I. 1. *Antiochi Grypi*, & *Antiochi Cyziceni*.

2. Ita Juntæ habent; & mox filiorum inimiciis succedentibus; optime. Ex margine irrepsit parentum. Facile enim intelligebatur filios hos esse eorum fratrum, qui mutuis odiis flagrant.

3. Existebat adhuc *Antiochus*, *Antiochi Cyziceni filius*: quem regem sumere, eique tutorem dare, donec adolevisset, utique potuissent.

4. Cœpit considerare, quem Regem sibi ex illis eligeret, qui exterius populis imperabant.

5. *Tigranes*

thridatem Ponticum, pars Ptolemæum ab Ægypto arces-
sendum censeret; occurreretque quod Mithridates im-
plicitus bello Romano esset, Ptolemæus quoque sem-
per hostis fuisset Syriæ, omnes in Tigranem regem
Armeniæ consensere, instructum præter domesticas vi-
res & Parthica societate & ⁶ Mithridatis affinitate.
Igitur accitus in regnum Syriæ per XVIII annos tran-
quillissimo regno potitus est; neque bello alium lace-
sere, neque laceffitus inferre alii bellum necesse ha-
buit.

CAP. II. Sed sicut ab hostibus tuta Syria fuit, ita
terræ-motu vastata est, quo centum septuaginta millia
hominum & multæ urbes perierunt. Quod prodigi-
um mutationem rerum portendere aruspices responde-
runt. Igitur Tigrane a Lucullo victo, rex Syriæ Antiochus,
Cyziceni filius, ab eodem Lucullo appellatur. Sed quod
Lucullus dederat, postea ¹ ademit Pompejus: qui pos-
centi regnum respondit, *ne volenti quidem Syriæ, nedum
recusanti, daturum se regem, qui XVIII annos, quibus Ti-
granes Syriam tenuit, in angulo Ciliciæ latuerit; ² victo
autem eodem Tigrane a Romanis, alieni operis præmia postu-
let. Igitur ut habenti regnum non ademerit; ita, quo cesse-
rit Tigrani, non daturum, quod tueri nesciat; ne rursus Sy-
riam Judæorum & Arabum latrociniis infestam reddat.* At-
que ita Syriam in provinciæ formam redegit; paula-
timque Oriens Romanorum, discordia consanguineorum
regum, factus est.

5. Tigranes Syria, ultra Eu-
phratem, & Cilicia potitus, Rex
regum dicitur; Appian. Syr. p.
118. Eo à Lucullo superato, An-
tiochus, Pius dictus, Cyziceni filius,
Syris non invitis imperavit.

6. Filiam enim Mithridatis in
uxorem duxerat.

CAP. II. 1. Quia nimirum

iniquum esset, postquam veteres
Reges semel Tigranis armis pulsi
fuere Syria, nunc eam Seleucidis
victis potius cedere, quam Roma-
nis victoribus.

2. Anno ab urbe condita
DCCXCIX Consul. Tullio Cice-
rone, & C. Antonio.

LIBER XLI.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. Parthorum origo, nominis
obscuritas, successus, impe-
rium.
2. Regni Parthici administra-
tio. Parthorum sermo, ve-
stes, arma, exercitus, præ-
liandi mos.
3. Mores domestici, sepultura,
religio, ingenium, virtutes,
& vitia. | 4. Parthorum regum res gesta
paucis describuntur.
5. Arsacis sapientissimi Par-
thorum regis vita & mors
placida.
6. Bactriani regni status sub
Euclidide, qui à filio op-
primitur. Parthorum bel-
lici successus. |
|--|---|

CAP. I.

Partheni, penes quos, velut divisione Orbis cum Ro-
manis facta, nunc Orientis imperium est, Scytharum
exsules fuere. Hoc etiam ipsorum vocabulo ma-
nifestatur. Nam ¹ Scythico sermone *Partheni* exsules
dicuntur. Hi & Assyriorum & Medorum temporibus
inter Orientis populos obscurissimi fuere. Postea quo-
que cum Imperium Orientis à Medis ad Persas transla-
tum est, veluti vulgus sine nomine, præda victorum
fuere. Postremo Macedonibus triumphato Oriente
servierunt: ut cuius mirum videatur, ad tantam eos
felicitatem ² per virtutem provectos, ut imperent genti-
bus, sub quarum imperio veluti servile vulgus fuere. A
Romanis quoque, ³ trinis bellis, per maximos duces,
florantissimis temporibus laceßiti, soli ex omnibus gen-
tibus non pares solum, verum etiam victores fuere:
quan-

CAP. I. 1. Nam *Partheni*, *Scy-
thica*, vel secundum Jornan, de
reb. Ger. c. 6. *Gothica*, i. e.
Germanicæ sunt originis. *Partheni*
& *Persæ* secundum varietatem
Dialecti iidem sunt.

2. Hæ voces debent deleri, &

in Juntis non apparent.

3. *Crassum* & *Antonium*. Ter-
tium adhuc quæro. An *Cesenni-
um Pætum*? sed is inferior ætate
Trogi. Itaque *binis* rectius forte
legas.

Certe

quanquam plus gloriæ sit, inter Assyria & Medica Persicaque, memorata olim regna, & opulentissimum mille urbium Bactrianum imperium emergere potuisse, quam longinqua 4 bella vicisse; præterea 5 cum gravibus Scythicis & vicinalibus bellis assidue vexati 6 variis periculis certaminibus urgerentur. Hi domesticis seditionibus Scythia pulsi solitudines inter Hyrcaniam, & Dahas, & Arios, & Spartanos, & Margianos furim occupavere. Fines deinde, non 7 intercedentibus primo finitimis, postea etiam prohibentibus, in tantum protulere, ut non immensa tantum ac 8 profunda camporum, verum etiam prærupta collium, montiumque ardua occupaverint. Ex quo fit, ut Parthiæ pleraque finium aut æstus, aut frigoris magnitudo, possideat: quippe cum montes nix, & campos æstus, infestet.

CAP. II. Administratio gentis post defectionem Macedonici imperii sub regibus fuit. Proximus majestati regum 1 populorum ordo est: ex hoc duces in bello, ex hoc rectores in pace habent. Sermo his inter Scythicum Medicumque medius, & 2 ex utrisque mixtus. Vestis olim sui moris, 3 posteaquam accessere opes, ut Medis perlucida ac fluida. Armorum patrius ac Scythicus mos. Exercitum non ut aliæ gentes liberorum, sed majorem partem servorum habent; quorum vulgus, nulli manumittendi potestate permessa, ac per hoc omnibus servis nascentibus, in dies crescit. Hos
pari

4. Certe melius bello; & bello vincere est receptissimum loquendi genus, & à Nostro alibi usurpatum. Nec est oppositio, quod Justinus hic facere videtur, inter Bactrianum regnum, & longinqua bella. Igitur longinqua referendum ad regna, de quibus præcedit. Ita enim elegans est oppositio inter emergere inter regna, in quibus constituti erant Parthi, & vincere longinqua regna bello, à quibus procul aberant.

5. Mss. Scythis. Hoc est; cum vexarentur a Scythis, qui illi graves, i. e. molesti erant.

6. Hoc est; variis periculosis

certaminibus.

7. Hoc est, vetantibus, vox Tribunitia. Intercedimus verbo, prohibemus manu & opere.

8. Valles. Sic Florus in diversa terrarum.

CAP. II. 1. Forsan Optimatum. Nemo enim ordinis vocabulum usupavit de populo.

2. Sic utrique Dionysii, pro uterque Dionysius.

3. Postquam potentes facti sunt, induti sunt vestibus perlucidis & fluctuantibus, ut solebant Medis. Procopius lib. 1. Medicam vellem serico confectam testatur; Xenophon purpuream.

4. Ex

pari ac liberos suos cura habent; & 4 equitare & sagitare magna industria docent. Locupletissimus ut quisque est, ita plures in bello equites regi suo præbet. Denique Antonio bellum Parthis inferenti cum quinquaginta millia equitum occurrerent, soli CCCC liberi fuere. Cominus in acie præliari, aut obsessas expugnare urbes nesciunt. Pugnant aut procurentibus equis, aut terga dantibus: sæpe etiam fugam simulant, ut incautiores adversum vulnera insequentes habeant. Signum his in prælio non tuba, sed tympano datur. Nec pugnare diu possunt; 5 cæterum intolerandi forent, si quantus his impetus est, vis tanta & perseverantia esset. Plerumque in ipso ardore certaminis prælia deferunt, ac paulo post pugnam ex fuga repetunt, ut, cum maxime vicisse te putes, tunc tibi discrimen subeundum sit. Munimentum ipsis equisque 6 lorice plumatæ sunt, quæ utrumque 7 toto corpore tegunt. Auri argentique nullus nisi in armis usus.

CAP. III. Uxores dulcedine variæ libidinis singuli plures habent; nec ulla delicta adulterio gravius vindicant. Quamobrem feminis non convivia tantum virorum, verum etiam conspectum interdicunt. Carne non nisi venatibus quæsitâ vescuntur. Equis omni tempore vectantur; illis bella, illis convivia, illis publica ac privata officia obeunt; super illos ire, consistere, mercari, colloqui. Hoc denique discrimen inter servos liberosque est, quod servi pedibus, liberi non nisi equis incedunt. Sepultura vulgo aut 1 avium, aut canum

4. Ex instituto Persarum, qui Liberos suos, à quinto anno incipientes usque ad vicesimum, tribus tantum instituunt, equitare, arcu sagittas excutere, vera loqui, ait Herodot. 1. 136.

5. Cæterum nemo posset eos vincere, si tantam haberent perseverantiam in præliis, quantum habent impetum.

6. Hoc est, ex Laminis ferreis in modum plumæ factis consertæ. Virg. Æn. 11. 770.

7. Equi ferro usque ad ungulas tegebantur; quod impediēbat eos magis, quam muniebat.

CAP. III. 1. Idem asserit Herodotus. De avibus quidem constat, sed nescio an de canibus. Moris fuit Persis, sive Parthis, ut immatura morte defunctis os oculosque Lacte oblinerent, inde equo impositos, instigatoque eo, corvorum prædæ exponerent. Quod si ab illis, quibus ejus rei negotium incumberet, animadversum fuisset, dextrum ejus oculum prius à Corvis laceratum, felicem judicabant: sinistrum, contra. Cum senibus aliter agebatur. Eos enim ad mortana decerebant, fameque enecabant;

canum laniatus est. Nuda demum ossa terra obruunt.
² In superstitionibus atque cura Deorum, præcipua
 omnibus veneratio est. Ingenia genti tumida, seditio-
 sa, fraudulenta, procacia; quippe violentiam viris,
 mansuetudinem mulieribus assignant. Semper aut in
 externos aut in domesticos motus inquieti: natura ra-
 citi: ad faciendum, quam ad dicendum promptiores;
 proinde secunda adversaque silentio tegunt. Principibus
 metu, non pudore parent. In libidinem projecti, in
 cibum parci. Fides dictis promissisque nulla, nisi qua-
 tenus expedit.

CAP. IV. Post mortem Alexandri Magni, cum in-
 ter successores ejus Orientis regna dividerentur, nullo
 Macedonum dignante Parthorum imperium, Stasanori
 externo socio traditur. Hi postea, diductis Macedoni-
 bus in bellum civile, cum cæteris superioris Asiæ po-
 pulis Eumenem sequuti sunt; quo victo, ad Antigonum
 transiere. Post hunc a Nicatore Seleuco, ac mox ab
 Antiocho & successoribus ejus possessi; a cujus prone-
 pote Seleuco primum defecere, primo Punico bello,
 L. Manlio Vulsone, M. Attilio Regulo, consulibus.
 Hujus defectionis impunitatem illis duorum fratrum
 regum, Seleuci ¹ & Antiochi, discordia dedit; qui
 dum sibi invicem eripere regnum volunt, persequi de-
 fectores omiserunt. Eodem tempore etiam ² Theo-
 dotus mille urbium Bactrianarum præfectus defecit,
 regemque se appellari jussit: quod exemplum sequuti
 totius Orientis populi a Macedonibus defecere. Erat
 eo tempore Arsaces, vir, sicut ³ incertæ originis, ita
 virtutis expertæ. Hic solitus latrociniiis & rapto vi-
 vere, ⁴ accepta opinione Seleucum a Gallis in Asia vi-
 ctum,

bant; & omnes, qui hoc fato
 defungerentur, felices existima-
 bantur.

2. Hoc est; In iis, quæ Parthi
 religiose colunt, ac pro Diis ba-
 bent & venerantur, præcipue sunt
 fluvii: ut ex Herod. Plinio, Taci-
 to, aliisque constat. Absurdum
 est omnibus.

CAP. IV. 1. Qui Hierax dictus

est, de quo supra.

2. Straboni *Διόδωρος* l. II. p.
 355. 20.

3. Arsacem & Fratrem Tirida-
 tem ab Artaxerxe Persarum Re-
 ge genus ducere dicit Geor. Mo-
 nachus.

4. Cum audisset famam, rumo-
 rem. Opinio in hoc sensu sæpe
 occurrat apud Nostros.

5. Unus

etum, solutus regis metu, cum prædonum manu Parthos ingressus, præfectum eorum⁵ Andragoram oppressit, sublatoque eo, imperium gentis invasit. Non magno deinde post tempore Hyrcanorum quoque regnum occupavit; atque ita duarum⁶ civitatum imperio præditus grandem exercitum parat, metu Seleuci & Theodoti Bactrianorum regis. Sed cito, morte Theodoti, metu liberatus, cum filio ejus & ipso Theodoto fœdus ac pacem fecit; nec multo post, cum Seleuco rege, ad defectores persequendos veniente, congressus, victor fuit: quem diem Parthi exinde solennem, velut initium libertatis, observant.

CAP. V. Revocato deinde Seleuco novis motibus in Asiam,¹ dato laxamento, regnum Parthicum format, militem legit, castella munit, civitates firmat: urbem quoque, nomine Daram, in monte Zaportenon condit: cujus loci ea conditio est, ut neq; munitius quicquam esse, neque amœnius possit. Ita enim & præruptis rupibus undique cingitur,² ut tutela loci nullis defensoribus egeat; & soli circumjacentis tanta ubertas est, ut propriis opibus expleatur. Jam fontium ac silvarum ea copia est, ut & aquarum abundantia irrigetur, & venationum voluptatibus exornetur. Sic Arsaces, quæsito simul constitutoque regno, non minus memorabilis Parthis, quam Persis Cyrus, Macedonibus Alexander, Romanis Romulus, matura senectute decedit. Cujus memoriæ hunc honorem Parthi tribuerunt, ut omnes exinde reges suos *Arsacis* nomine nuncupent. Hujus filius & successor regni, Arsaces & ipse nomine, adversus³ Antiochum Seleuci filium, centum millibus peditum & XX millibus equitum instructum, mira virtute pugnavit; ad postremum

5. Unus fuit ex Andragoræ posteris, de quo supra, 12. 4. Quem Arrianus lib. 3. *Ammynapen* vocat. Georgius Mon. vero *Agathoclem*.

6. Civitates sunt Satrapia, seu regiones; ut supra *pœnalem civitatem* id est, Hyrcanos.

CAP. V. 1. *Facta per aliquod*

tempus a bello intermissione.

2. Hæc verba aliquis ascripserat in margine, quasi diceret, agitur hic de *tutela loci*, seu quomodo is locus redditus sit tutus. Videntur igitur delenda.

3. *Magnum* nempe, Seleuci Callinici filium, de quo supra 29. 1. 3. & 1. 31.

4. Pax

mum in 4 societatem ejus assumptus est. Tertius Parthis rex Priapatus fuit, sed & ipse Arsaces dictus. Nam, sicut supra dictum est, omnes reges suos hoc nomine, sicuti Romani Cæsares Augustosque cognominare. Hic actis in regno quindecim annis decessit, relictis duobus filiis, Mithridate & Phrahate; quorum major Phrahates, more gentis, hæres regni, Mardos, validam gentem, bello domuit, nec multo post decessit, pluribus filiis relictis; quibus præteritis, fratri potissimum 5 Mithridati, insignis virtutis viro, reliquit imperium: plus regio, quam patrio deberi nomini ratus; potiusque patriæ quam liberis consulendum.

CAP. VI. Eodem ferme tempore, sicuti in Parthis Mithridates, ita in Bactris 1 Eucratides, magni uterq; viri, regna ineunt. Sed Parthorum fortuna felicior ad summum hoc duce imperii fastigium eos perduxit. Bactriani autem, per varia bella jactati, non regnum tantum, verum etiam libertatem amiserunt: siquidem Sogdianorum & Drangaritanorum Indorumque bellis fatigati, ad postremum ab 2 invalidioribus Parthis, 3 velut exsanguis, oppressi sunt. Multa tamen Eucratides bella magna virtute gessit; quibus attritus, cum obsidionem 4 Demetrii regis Indorum pateretur, cum CCC milicibus LX millia hostium assiduæ eruptionibus vicit. Quinto itaque mense liberatus Indiam in potestatem redegit. Unde cum se reciperet, a filio, quem socium regni fecerat, in itinere interficitur; qui, non dissimulato parricidio, velut hostem, non patrem interfecisset, & 5 per sanguinem ejus currum egit, & corpus abjici insepulcrum jussit. Dum hæc apud Bactros geruntur, interim inter Parthos & Medos bellum oritur.

1. Pax enim inter eos hac lege inita est, ut Arsaces una cum Antiocho bellum gereret in Euthydemum Bactrianorum regem, qui tamen multa post prælia pacem concessit.

2. Mithridates, Arsaces V. Sex-tum ab Arsace facit Orofius 5. 4.

CAP. VI. 1. Vide Strab. l. 15. & l. 11.

2. Non respectu illius temporis,

quo Bactriani redditi erant exsanguis, sed reliquorum omnium, quibus semper Bactriani eos superabant viribus.

3. Hoc est; adeo debilitati, tanquam homines sine sanguine.

4. Qui Euthydemus Bactrianorum regis filius fuit.

5. M. S. legunt equum per sanguinem ejus circum egit. vide Liv. 1. 48. & Flor. 1. 7. 3.

LIBER

oritur. Cum varius utriusque populi casus fuisset, ad postremum victoria penes Parthos fuit. His viribus auctus Mithridates Mediæ Bacasin præponit, ipse in Hyrcaniam proficiscitur. Unde reversus bellum cum Elymæorum rege gessit; quo victo, hanc quoque gentem regno adjecit, imperiumque Parthorum a monte Caucaſo, multis populis in ditionem redactis, usque ad flumen Euphratem protulit. Atque ira adversa valetudine correptus, non minor Arsace proavo, gloriosa senectute decedit.

LIBER XLII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. Mithridatis, Parthorum regis, filius & successor Phrahates a militibus interficitur. 2. Post Artabanum Mithridates, cognomine Magnus, regnat, qui bellum infert Armeniæ; de cuius origine & primis regibus differit Justinus. 3. Jasonis & Armenis Arme-	niæ conditoris elogia. Tigris fluvii origo. 4. Mithridati ejecto Orodes successit, qui parricidiis & cladibus domi & foris exagitur. 5. Phrahatis, filii Orodis, horrenda parricidia & varia fortuna. Augustus ab eo captivos Romanos & signa militaria repetit.

CAP. I.

POST necem Mithridatis, Parthorum regis, Phrahates filius ejus rex constituitur: qui cum inferre bellum, in ultionem tentati ab Antiocho Parthici regni, Syriæ statuisset, Scytharum motibus ad sua defendenda revocatur. Namque Scythæ, in auxilium Parthorum adversus Antiochum Syriæ regem mercede

CAP. I. 1. Nex, raro exemplo, de Morte naturali. In fine enim libri præcedentis dicitur,

hunc fato decessisse.

2. Parthorum Rex VI.

3. Et

cede sollicitati, cum confecto jam bello supervenissent, & ³ calumnia tardius lati auxilii mercede fraudarentur; dolentes tantum ⁴ his itineris frustra emensum, ⁵ quum vel stipendium pro vexatione, vel alium hostem dari sibi poscerent, superbo responso offensi fines Parthorum vastare cœperunt. Igitur Phrahates, cum adversus eos proficisceretur, ad tutelam regni reliquit Himerum quendam, pueritiæ sibi flore conciliatum; qui tyrannica crudelitate, oblitus & vitæ præteritæ, & vicarii officii, Babylonios, multasque alias civitates importune vexavit. Ipse autem Phrahates exercitum Græcorum, quem bello ⁶ Antiochi captum superbe crudeliterque tractaverat, in bellum secum ducit; immemor prorsus, quod hostiles eorum animos nec captivitas minuerat, & insuper injuriarum indignitas exacerbaverat. Itaque cum inclinatam Parthorum aciem vidissent, arma ad hostes transtulere; ⁷ & diu cupitam captivitatis ultionem, exercitus Parthici & ipsius Phrahatis regis cruenta cæde, exsequuti sunt.

CAP. II. In hujus locum ¹ Artabanus, patruus ejus, rex substituitur. Scythæ autem contenti victoria, depopulata Parthia, in patriam revertuntur. ² Sed Artabanus bello Thogariis illato, in brachio vulneratus, statim decedit. Huic ³ Mithridates filius succedit; cui res gestæ Magni cognomen dedere: quippe claritatem parentum, æmulatione virtutis accensus, animi magnitudine supergreditur. Multa igitur bella cum finitimis magna virtute gessit, multosque populos Parthico regno addidit. Sed & cum Scythis prospere ali-

3. Et privarentur promissa mercede, quia Parthi querebantur, quod tardius ipsis tulissent auxilium.

4. His pro sibi.

5. Quum peterent vel stipendium pro labore tolerato in itinere, vel alium sibi dari hostem, Antiocho jam victo.

6. Sideris; qui, victo Tryphone, Parthis bellum intulit, eosque tribus præliis, fregit: sed paulo post, dum ejus milites impruden-

tius vagantur, à Parthis oppressus perit.

7. Et quod diu cupiebant, injurias sibi illatas in captivitate vindicaverunt, & cæde exercitus Parthici, & morte ipsius Regis Phrahatis.

CAP. II. I. Parthorum Rex VII.

2. Melius Sed & Artabanus: ut fieret etiam respectus ad Phrahatis breve imperium.

3. Parthorum Rex VIII.

E c

4. 47.

aliquoties dimicavit, ultorque injuriæ parentum fuit. Ad postremum ⁴. Ortoadisti Armeniorum regi bellum intulit. Sed quoniam in ⁵ Armeniam transitum facimus, origo ejus paulo altius repetenda est. Neque enim silentio præteriri tantum regnum fas est, cum fines ejus post Parthiam omnium regnorum magnitudinem superent. Siquidem Armenia a Cappadocia usque mare Caspium ⁶ undecies centum millia patet, sed in latitudinem millia passuum septingenta porrigitur. Condita est autem ab Armenio, Jasonis Thessali comite; quem ⁷ cum perditum propter insignem periculosamque regno suo virtutem Pelias rex cuperet, denuntiata militia, in Colchos eum abire jubet, pellemque arietis memorabilem gentibus reportare; sperans interitum viri, aut ex periculis tam longæ navigationis, aut ex bello tam profundæ barbariæ. Igitur ⁸ Jason divulgata opinione tam gloriosæ expeditionis, cum ad eum certatim ⁹ principes juventutis totius ferme Orbis concurrerent, exercitum ¹⁰ fortissimorum virorum, qui *Argonautæ* cognominati sunt, comparavit: quem cum magnis rebus gestis incolumem reduxisset, rursus a Peliae filiis Thessalia pulsus, magna vi cum ingenti multitudine, quæ ad famam virtutis ejus ex omnibus gentibus quotidie confluebat, comite ¹¹ Medea uxore, quam repudiatam miseratione exsilii rursum

4. *Artavusdes Armeniæ Regis* nomen est in *Strab.* lib. 11. & *Plut.* in *Anton.* c. 66. Juntæ, *Ortoadisti*, quod factum ex *Artavasse*; quo nomine multi Armeniorum Reges olim dicti.

5. Regio *Asiæ* inter *Taurum* & *Caucasum* montes, à *Cappadocia* ad *Caspium* mare usq; protensa; ab *Armenio Thessalo*, *Jasonis* comite, (inquit *Strabo*) dicta. Lege de *Armenia Strab.* l. 11. *Plin.* 6. 9.

6. Graviter peccat, cum plus multo quam par sit tribuat *Armenię*.

7. Cum rex *Pelias* illum vellet perdere, quia metuebat suo regno

ob illius virtutem & audaciam.

8. Ille, qui primus longa navimaria tentavit, & qui tanta nominis celebritate in omnium animis versatur.

9. Juventus hic de virili ætate dicitur; unde mox hi ipsi Fortissimi Viri audiunt. Romanis Juniores ex instituto *Servii*, ad annum 45. ultra Seniores. *Dionys.* *Halicar.* 4. 20. & *Liv.* 1. 43. 1.

10. 52 vel 56 numerantur: quorum præcipue *Castor*, *Pollux*, *Hercules*, *Peleus*, *Telamon*, *Jason* &c.

11. Cujus Historiam leges *Quid.* *Metamorph.* l. 7. *Ciceron.* de *Nat.* 3. 26.

12. Dum

12. flagrant
13. amplius
Steph.
13. antea le
CAP
Strab. l.
2. H

sum receperat, & ¹² Medio privigno, ab Ægæo, rege Atheniensium, genito, Colchos repetivit, focerumque ¹³ Æetam regno pulsum restituit.

CAP. III. Magna deinde bella cum finitimis gessit; captaſq; civitates partim regno foceri, ad abolendam superioris militiæ injuriam, qua & filiam ejus Medeam abduxerat, & filium ¹ Ægialium interfecerat, adjunxit; partim populis, quos secum adduxerat, assignavit: primusque ² humanorum post Herculem & Liberum, qui reges Orientis fuiſſe traduntur, eam cœli plagam domuisse dicitur. Populis quibusdam Recam & Amphistratum; aurigas Castoris & Pollucis, duces assignavit. Cum Albanis fœdus percussit; ³ qui Herculem ex Italia ab Albano monte, cum, ⁴ Geryone extincto, armenta ejus per Italiam duceret; sequuti dicuntur; quique, memores Italicæ originis, exercitum Cn. Pompeii bello Mithridatico *fratres* salutavere. Itaque Jasoni totus ferme Oriens, ut conditori, divinos honores templaque constituit; quæ Parmenion, dux Alexandri Magni, ⁵ post multos annos dirui jussit, ne cujusquam nomen in Oriente venerabilius, quam Alexandri eſſet. Post mortem Jasonis, Medius, æmulus virtutis ejus, in honorem matris Medeam urbem condidit, regnumque ex nomine suo Medorum constituit, sub cujus majestate Orientis postea imperium fuit. Albanis vicinæ Amazones sunt; quarum reginam Thalestrem concubium Alexandri petiſſe multi auctores prodidere. Armenius quoque & ipse Theſſalus, unus de numero ducum Jasonis, recollecta multitudine, quæ amisso Jafone rege paſſim vagabatur, Armeniam condidit: a cujus montibus ⁶ Tigris fluvius modicis primo incrementis nascitur: interjecto deinde aliquanto spatio

12. Dum Jason amore Medæ flagrarer, Medæa ab eo repudiata impit Ægeo, ex quo suscepit Medum. Hunc vero Medum strabo, Steph. & Eustath. vocant.

13. Ita emendavit Faber, cum antea legeretur etiam.

CAP. III. I. Hic Apollonio & Strab. l. 7. est Absyrtus.

2. Hominum. Sic Cic. Possum

falli ut humanus.

3. Liberos & Albanos Theſſaliæ ortos ſcribit. Tacit. Annal. 6. 24. ab Jafone vero ortos tradit Plin. 6. 13.

4. Tricorporeum finxit fabula.

5. 900.

6. A celeritate fluxus nomen haber; nam Perſica lingua ſagittam Tigrim vocant.

7. Afæ

tio sub terras mergitur ; atque ita post quinque & viginti millia passuum grande jam flumen in regione 7 Sophene emergit, ac sic in paludes Euphratis recipitur.

CAP. IV. Igitur Mithridates rex Parthorum, post bellum Armeniæ, propter crudelitatem, a 1 senatu Parthico, regno pellitur. Frater ejus 2 Orodes, cum regnum vacans occupasset, Babyloniam, quo Mithridates confugerat, diu obsidet ; & fame coactos in deditio-nem oppidanos compellit. Mithridates autem, fiducia cognationis, ultro se in potestatem Orodis tradit. Sed Orodes plus hostem, quam fratrem cogitans, in conspectu suo trucidari eum jussit ; & posthæc bellum cum Romanis gessit, 3 Crassumque imperatorem cum filio & omni exercitu Romano delevit. Hujus filius Pacorus, missus ad persequendas Romani belli reliquias, magnis rebus in Syria gestis, in Parthiam patri suspectus revocatur : quo absente, exercitus Parthorum, relictus in Syria, 4 a Cassio quæstōre Crassi cum omnibus ducibus trucidatur. His ita gestis, non magno post tempore Romanis inter Cæsarem Pompejumque 5 civile bellum oritur : in quo Parthi Pompejanarum partium fuere, & propter amicitiam cum Pompejo 6 bello Mithridatico junctam, & propter Crassi necem, cujus filium in partibus Cæsaris esse audierant ; quem ultorem patris victore Cæsare futurum non dubitabant. Itaque victis partibus Pompejanis, & Cassio & Bruto auxilia adversus Augustum & Antonium misere : & post belli finem rursus Pacoro duce, inita cum Labieno societate, Syriam & Asiam vastavere ; castraque Ventidii, qui post Cassium absente Pacoro exercitum Parthi-

Parthi-

7. *Asia regio, ubi Tigris emergit, post quam XXV millia passuum sub terras immergit. Sebana* s. Ptolemæo.

CAP. IV. 1. Sic quidam interpretantur, a Senatu (scil. Romano) Mithridatem depulsum Parthico regno. Verum non dubie senatu Parthico legendum, de quo supra 41. 2.

2. Parthorum Rex, quem Plut. Hyrodem, M. S. Herodem, Imp.

Herodem, vocant.

3. Vide Liv. Epit, 106. Flor. 3. 11.

4. C. Cassius Longinus, cum in Syriam post cladem Crassi Carris profugisset, res prospere gessit in Parthos.

5. Quod nec superiorem Cæsar, nec parem Pompejus ferre posset.

6. Cum Pompejus bellum gereret contra Mithridatem.

7. Ca-

Parthicum fuderat, magna mole aggrediuntur. Sed ille, 7. simulato timore, diu continuit se, & insultare Parthos aliquantisper passus est. Ad postremum in securos lætosque partem legionum emisit; quarum imperu fusi Parthi in diversa abiere. Pacorus⁸ cum fugientes suos abduxisse secum legiones Romanas putaret, castra Ventidii, veluti sine defensoribus, aggreditur. 9. Tum Ventidius, reliqua parte legionum emissâ, universam Parthorum manum cum rege ipso Pacoro interfecit; nec ullo bello Parthi unquam majus vulnus acceperunt. Hæc cum in Parthia nuntiata essent, Orodes pater Pacori, qui paulo ante vastatam Syriam, occupatam Asiam a Parthis audierat, victoremque Pacorum Romanorum gloriabatur, repente filii morte, & exercitus claude audita, ex dolore in furorem vertitur. Multis diebus non alloqui quemquam, non cibum sumere, non vocem mittere, ita ut etiam mutus factus videretur. Post multos deinde dies, ubi dolor vocem laxaverat, nihil aliud quam Pacorum vocabat: Pacorus illi videri, Pacorus audiri videbatur, cum illo loqui, cum illo consistere; interdum quasi amissum flebiliter dolebat. Post longum deinde luctum, alia sollicitudo miserandum senem invadit, quem ex numero XXX filiorum in locum Pacori regem destinet. Multæ pellices, ex quibus generata tanta juvenus erat, pro suis quæque sollicitæ animum senis obfidebant. Sed fatum Parthiæ fecit, in qua jam quasi solenne est 10. reges parricidas habere, ut sceleratissimus omnium & ipse Phraates nomine rex statueretur.

CAP. V. Itaque statim, quasi noller mori, patrem interfecit: fratres quoque XXX trucidat: sed nec infiliis cessant parricidia. Nam cum infestos sibi optimates propter assidua scelera videret, ne esset qui¹ nominari rex posset, adultum filium interfici jubet. Huic
Antonijs;

7. Captus arte sua Parthus. Nam ea gens, præter armorum fiducia callida, simulat trepidationem. Flor. 4. 10. 3.

8. Cum Pacorus putaret legiones Romanas abductas longius, dum persequuntur suos (Pacori)

milites supicentes.

9. Tacit. Germ. 37. 7. *Infra Ventidium dejectus Oriens.*

10. Ut hodie in Turcico Imperio, quod illi quasi successit.

CAP. v. 1. Impressi legunt, qui nominatim Rex posset creari.

Antonius, propter auxilium adversus se & Cæsarem latum, bellum cum sedecim validissimis legionibus intulit; sed graviter multis præliis vexatus a Parthia refugit. Qua victoria insolentior Phrahates redditus, cum multa crudeliter consuleret, in exsilium a populo suo pellitur. Itaque cum magno tempore finitimas civitates, ad postremum Scythas precibus fatigasset, Scytharum² maximo auxilio in regnum restituitur. Hoc absente, regem Parthi Tiridatem quendam constituerant; qui, audito adventu Scytharum, cum magna amicorum manu ad Cæsarem, in Hispania bellum tunc temporis gerentem, profugit, obsidem Cæsari minimum filium Phrahatis ferens, quem negligentius custoditum rapuerat. Quo cognito, Phrahates legatos statim ad Cæsarem mittit; *servum suum Tiridatem, & filium remitti sibi postulat.* Cæsar, & legatione Phrahatis audita, & Tiridatis postulatis cognitis (nam & ipse restitui in regnum desiderabat, *iuris Romanorum futuram Parthiam affirmans, si ejus regnum muneris eorum³ fuisset*) neque Tiridatem dediturum se Parthis dixit, neque adversus Parthos Tiridati auxilia daturum. Ne tamen per omnia nihil a Cæsare obtentum videretur, Phrahati filium sine pretio remisit; & Tiridati, quoad manere apud Romanos vellet, opulentum sumptum præberi iussit. Post hæc⁴ finito Hispaniensi bello, cum in Syriam ad componendum Orientis statum venisset, metum Phrahatis⁵ incussit, ne bellum Parthiæ vellet inferre. Itaque tota Parthia captivi ex Crassiano sive Antonii exercitu recollecti,⁶ signaque cum his militaria Augusto remissa. Sed & filij nepotesque Phrahatis obsides Augusto dati; plusque Cæsar magnitudine nominis sui fecit, quam armis alius Imperator facere potuisset.

2. Aliquibus placet maxime, scilicet præ finitimis civitatibus.

3. Pro esset; quæ temporum permutatio, ut supra monuimus, frequens est. Esse muneris aliquorum eo dicitur modo, quo esse juris, esse ditionis aliquorum.

4. Duobus annis, quorum primo Cantabros, altero Altures

devicit.

5. Junctæ; injunxit. Sic injungere est interdum inferre, ut injungere injuriam, Cic. 3. de Nat. Deor, injungere damnum, idem.

6. Hor. de Augusto Od. ult. lib. 4. Et signa nostro restituit Jovi.

LIBER XLIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. Romani imperii initia. Urbis origo. Primi Italiae cultores & Reges.

2. Rhea Numitoris filia Remum & Romulum parit, qui mira quadam ratione educati emergunt.

3. Roma condita, senatus constitutus, raptæ Sabine, vicini subacti. Phocæenses

Tarquiniî temporibus Massiliam condunt, Liguribus invidentibus.

4. Varia Massiliensium fortuna, & felices successus.

5. Massiliensium bella, & fœdera. Eorundem benevolentia & munificentia in Romanos.

CAP. I.

PArthicis, Orientalibusque, ac totius propemodum Orbis rebus ¹ expeditis, ad initia Romanæ urbis Trogius, velut post longam peregrinationem, domum revertitur; ingrati civis officium existimans, si, cum omnium gentium res gestas illustraverit, de sola patria taceat. Breviter igitur initia Romani imperii perstringit; ut nec modum propositi operis excedat, nec utique originem Urbis, quæ est caput totius Orbis, silentio prætermittat. Italiae cultores primi ² Aborigines fuere, quorum rex ³ Saturnus ⁴ tantæ justitiæ fuisse traditur, ut neque ⁵ servierit sub illo quisquam, neque quicquam privatæ rei habuerit; sed omnia communia, & indivisa omnibus fuerint, veluti unum cunctis patri-
moni-

CAP. I. 1. *Expositis, explicatis.* Sic Sallust. Jugurth. 5. *Præusquam bujuscemodi rei initium expedit.*

2. *Ἀυρίθυοι, Aborigines antiquissimos Italiae populos, qui agrum illum Romanum tenuerunt, ita dictos recte refert Stephanus,*

quod absque origine & veluti è terra nati essent, id est, *indigenæ* essent.

3. Idem à nonnullis cum Noacho creditur.

4. Ideo ærarium Romæ volebant esse in illius templo.

5. *Nemo servus fuerit.*

monium esset. Ob cuius exempli memoriam cautum est, ut ⁶ Saturnalibus exæquato omnium jure passim in conviviis servi cum dominis recumbant. Itaque Italia, regis nomine, *Saturnia* appellata est; & mons, in quo habitabat, *Saturnius*; in quo nunc, veluti à Jove pulso sedibus suis Saturno, Capitolium est. Post hunc tertio loco regnasse ⁷ Faunum ferunt, sub quo Evander, ab Arcadiæ urbe Pallanteo, in Italiam cum mediocri turba popularium venit: cui Faunus & agros, & montem, quem ille postea ⁸ *Palantium* appellavit, benigne assignavit. In hujus radicibus templum Lyceo, quem Græci *Pana*, Romani *Lupercum* appellant, constituit: ipsum Dei simulachrum ⁹ nudum caprina pelle amictum est, quo habitu nunc Romæ Lupercalibus decurritur. Fauno fuit uxor nomine ¹⁰ *Fatua*, quæ assidue divino spiritu impleta, velut per furorem, futura ¹¹ præmonebat. Unde adhuc, qui inspirari solent, *fatuari* dicuntur. Ex filia Fauni & Hercule, qui eodem tempore, extincto Geryone, armenta victoriæ præmia per Italiam ducebat, stupro conceptus Latinus procreatur. Quo tenente regnum, Æneas ab Illo, Troja à Græcis expugnata, in Italiam venit; statimque bello exceptus, cum in aciem exercitum eduxisset, ad colloquium vocatus, tantam admirationem sui Latino præbuit, ut & in societatem regni reciperetur, & Lavinia in matrimonium ei data, gener ascisceretur. Post hæc commune ¹² utrique bellum adversus Turnum Rutulorum

6. Saturno. Feriæ celebrari solebant die decimo quarto Decembris. Dicebantur *Κρόνια*, nam *Κρόνος* est Saturnus. Hi Festis nefas erat gerere bellum, & punire quenquam: servos domini excipiebant conviviis: quidvis libere loqui mancipiis licebat: pileos, libertatis signum, gestare, & calceis ingenuorum indui.

7. Picus filium, qui à Saturno genitus: à Fauno orta Pœtææ finxerunt nomina rustica, quos *Faunos* & *Sylvanos* appellarunt.

8. Ita Festus vocat.

9. Hæc *arrigata* viderique-

ant, sed non sunt. Seneca de Ben. 5. 13. *Qui male vestitum & panosum vidit, nudum se vidisse ait.* Cæsar bell. Gall. 6. 21. *Pellibus aut parvis renonum tegumentis utuntur, magna corporis parte nuda.*

10. Soror, eademque conjux Fauni; quam *Fatiam* nominatam tradit C. Bassus, quod mulieribus Fata canere consuevisset, ut *Faunus* viris. *Laßan.* 1. 1.

11. Gron. præcinebat. Canere enim est vatum futura prædicantium.

12. Latino & Ænea. 13. Id.

rum regem, propter fraudatas Laviniae nuptias, fuit; in quo & Turnus & Latinus interierunt. Igitur cum Æneas jure victoriæ utroque populo potiretur, urbem ex nomine uxoris *Lavinium* condidit. Bellum deinde adversus Mezentium, regem Etruscorum, gessit, in quo cum ipse ¹³ occidisset, in locum ejus Ascanius filius successit; qui, Lavinio relicto, longam Albam condidit, quæ ¹⁴ trecentisannis caput regni fuit.

CAP. II. Post multos deinde urbis hujus reges, ad postremum Numitor & Amulius regno potiti sunt. Sed Amulius cum ætate priorem Numitorem oppressisset, filiam ejus ¹ Rheam in perpetuam virginitatem, ne quis vindex regni sexus virilis ex gente Numitoris oriretur, demersit, ² addita injuriæ specie honoris, ut non damnata, sed sacerdos electa videretur. Igitur clausa in luco Marti sacro, duos pueros, incertum stupro an ex Marte conceptos, enixa est. Quo cognito, Amulius, multiplicato metu proventu duorum, pueros exponi jubet, & puellam vinculis onerat, ex quorum injuria decessit. Sed Fortuna, originî Romanæ prospiciens, pueros lupæ alendos obtulit; quæ, amissis catulis, distenta ubera exinanire cupiens, nutricem se infantibus præbuit. Quum sæpius ad parvulos, veluti ad catulos, reverteretur, rem Faustulus pastor animadvertit, subtractosque feræ inter greges pecorum agresti vita nutrit. ³ Martios pueros fuisse, sive quod in luco Martis ⁴ enixi sunt, sive quod a lupa, quæ in tutela Martis est, nutriti, velut manifestis argumentis, creditum. Nomina pueris, alteri *Remo*, alteri *Romulo* fuisse. Adultis inter pastores de virtute quotidiana certamina & vires & pernicitatem auxere. Igitur cum latrones a rapina pecorum industrie frequenterq; summove-

13. In prælio ad amnem Numicom, Dionys. non victus tamen à Mezentio, sed victor fuit, ut describit Virg.

14. Virgil. sequitur; *Hic jam tercentum totos regnabitur annos.* Strabo, autem lib. 3. *quadringentos annos ab Alba condita ad Amulium Numitoremque, postremos Albæ Reges, numerat.*

fuit Silvia & Ilia.

2. Voss. *Addita injuria*, vel *addita injuria*, quod probat Grævius. Virginum Vestalium magnus erat honor; sed illam injuria affecit, cum invitam cœgit sacerdotem esse.

3. Legit Scheffer. *Martis eos pro Martios.*

4. *Passive.*

CAP. II. 1. Quæ vocata &

3. Quod

moverent, Remus ab iisdem latronibus captus, veluti ipse esset, ⁵ quod in aliis prohibebat, regi offertur; crimini datur, quasi greges Numitoris infestare solitus esset. Tunc a rege Numitori ⁶ in ultionem traditur. Sed Numitor adolescentia juvenis permotus, & in suspicionem expositi nepotis adductus, cum eum nunc lineamentorum filiae similitudo, nunc ætas expositionis temporibus congruens, anxium tenerent, repente Faustus cum Romulo supervenit: a quo, cognita origine puerorum, facta conspiratione, & adolescentes in ultionem maternæ necis, & Numitor in vindictam erepti regni ⁷ armantur.

CAP. III. Occiso Amulio, regnum Numitori restituitur, & urbs Romana ab adolescentibus conditur. Tunc & Senatus centum seniorum, qui *Patres* dicti sunt, constituitur: tunc & vicinis connubia pastorum dedignantibus, virgines Sabinæ rapiuntur; finitimisque populis armis subiectis, primum Italiæ, & mox Orbis imperium quæsitum. Per ea adhuc tempora reges ¹ hastas ² pro diademate habebant, quas Græci *Sceptra* dixere. Nam & ab origine rerum, pro Diis immortalibus veteres ³ hastas coluere; ob cuius religionis memoriam adhuc Deorum simulacris hastæ adduntur. Temporibus ⁴ Tarquinii regis ex Asia Phocæensium juventus, ostio Tiberis inuenta, amicitiam cum Romanis junxit; inde in ultimos Galliæ sinus navibus profecta, Massiliam inter Ligures & feras gentes Gallorum condidit; magnasque res, sive dum armis se adversus Gallicam feritatem tuentur, sive dum ultro laceffunt, a qui-

5. *Quod* non substantiam, sed qualitatem denotat. Sic supra, 18. 3. *Quod ipsi non erant, liberos procreant.* Grævius autem scribendum censet; *Veluti ipse fecisset, quod in aliis prohibebat.*

6. *Ut pœnas ab eo sumeret.*

7. *Pro armant se.*

CAP. III. 1. Inde Homero Σκεπτήροι (Scepترigeri) Reges.

2. Forte legendum; cum *Diademate*. Nam & Diadema gestasse indicio sunt Numæ nummi. Anticerte Numam primum id u-

surpasse, hinc dicendum.

3. Pausan. in Bæot. refert Chæronenses ex Diis sceptrum colere, quod Jovi fabricavit Vulcanus, & id *hastam* vocare.

4. *Prisci*; ita Eusebius. Sed ante illa tempora Cyri, & Tarquinii Prisci, deductam esse à Phocæensibus Massiliam, testantur Aristoteles, & Scymnus Chius. Tempus enim, quo condita est Massilia, incidit in annum primum Olympiadis 45.

5. Pho-

quibus fuerant ante laceffiti, gesserunt. Namque Phocæenses exiguitate ac⁵ macie terræ coacti studiosius mare quam terras exercuere; piscando, mercando, plerumq; etiam latrocinio maris, quod illis temporibus gloriæ habebatur, vitam tolerabant. Itaque in ultimam Oceani oram procedere ausi, in sinum Gallicum ostio Rhodani amnis devenere. Cujus loci amœnitate capti, reversi domum, referentes quæ viderant, plures sollicitavere. Duces classis Simos & Protis fuere. Itaque regem⁶ Segobrigiorum, Nannum nomine, in cujus finibus urbem condere gestiebant, amicitiam petentes conveniunt. Forte eo die rex occupatus in apparatu nuptiarum Gyptis filiæ erat; quam more gentis, electo inter epulas genero, nuptum tradere⁷ illic parabat. Itaque cum ad nuptias invitati omnes proci essent,⁸ rogantur etiam Græci hospites ad convivium. Introducta deinde virgo, cum juberetur a patre *aquam porrigere ei quem virum eligeret*, tunc omiſſis omnibus ad Græcos conversa aquam Proti porrigit; qui factus ex hospite gener locum condendæ urbis a socero accepit. Condita igitur Massilia est prope ostia Rhodani amnis, in remoto sinu, veluti in angulo maris. Sed Ligures, incrementis urbis invidentes, Græcos assiduis bellis fatigabant. Qui pericula propulsando in tantum enituerunt, ut, victis hostibus, in⁹ captivis agris multas¹⁰ colonias constituerent.

CAP. IV. Ab his igitur Galli, & usum vitæ cultioris, deposita & mansuefacta barbaria, & agrorum cultus, & urbes mœnibus cingere didicerunt. Tunc & legi-

5. Phocæenses confundit cum Phocensibus: illorum quidem regio sterilis, horum autem fertilis fuit. Phocis enim & Phocæa multum differunt; illa in Græcia, cujus metropolis Delphi fuit; hæc in Asia, & prima Ionum civitas, & deducta à Phocide colonia.

6. Segobrigenses Plinius in Celtica collocat, & Segobrigam Strabo in Gallia Narbonensi.

7. Junctæ; ille, sc. Nannus.

Quidam legunt illi, sc. genero. Schefferus mallet *illico*, hoc est, sine mora, inter electionem, & ipsas nuptias intercedente.

8. Grævius mallet, *vocantur*.

9. Optime Junctæ; *captis*.

10. Ad coercendos hostes. *Æqui coloniam egre patientes, velut arcem suis finibus impositam.* Liv. 10. 1. Oppida ab Alexandro condita, velut *fræni domitarum gentium* erant. Curt. 7. 10.

legibus, non armis vivere, tunc & vitem putare, tunc olivam serere consueverunt; adeoq; magnus & hominibus & rebus impositus est nitor, ut non Græcia in Galliam emigrasse, sed Gallia in Græciam translata videretur. Mortuo rege Nanno Segobrigiorum, a quo locus acceptus condendæ urbis fuerat, cum regno filius ejus ¹ Comanus successisset, affirmat Ligur quidam quandoque Massiliam exitio finitimis populis futuram, opprimendamque in ipso ortu, ne mox validior ipsum obrueret. Subnectit & illam ² fabulam; Canem aliquando partu gravidam locum a pastore precario petisse, in quo pareret; quo obtento, iterato petisse ut sibi educare eodem in loco catulos liceret; ad postremum, adultis catulis, sultam domestico præsidio, proprietatem loci sibi vindicasse. Non aliter Massilienses, qui nunc inquilini videantur, quandoque dominos regionum futuros. His incitatus rex insidias Massiliensibus extruit. Itaque solenni ³ Floraliurum die multos fortes ac strenuos viros hospitii jure in urbem misit, plures ⁴ sirpeis latentes, frondibusque supertectos induci vehiculis jubet; & ipse cum exercitu in proximis montibus delitescit, ut quum nocte a prædictis apertæ portæ forent, tempestive ad insidias adesser, urbemque somno ac vino sepultam armis invaderet. Sed has insidias mulier quædam, regis cognata, prodidit, quæ adulterare cum Græco adolescente solita, in amplexu juvenis, ⁵ miserata formæ ejus, insidias aperit, periculumque declinare jubet. Ille rem statim ad magistratus de-

CAP. IV. 1. Ptolemæus Massiliam vocat Κομμαῖος πόλις, forte ab hoc rege, aut ejusdem nominis alio.

2. Expressit eam Phædrus lib. 1. fab. 19; cujus hoc initium, *Canis partiuriens cum rogasset alteram &c.*

3. Hoc Festum cum apud Græcos, tum apud Romano celebrabatur. Nympha, Chloris nomine, si fabulæ credimus, Zephyro in matrimonium collocata, dotis loco id muneris a marito accepit, ut florum omnium potestatem haberet. Fuit etiam Romæ

meretrix, quæ cum magnas operis corporis quæstu comparasset, Pop. Romanum ea lege scripsit hæredem, ut natalis ejus dies ludorum editione celebraretur. Tamen ut rei pudendæ aliqua dignitas adderetur, Deam fuisse iuxerunt, cujus in honorem hos ludos omni cum lascivia celebrarent.

4. Optime Gron. in *sirpes*. Sunt autem *sirpe* cophini ex viminibus texti in planstris; sic Varro, qui *sirpare* pro *colligare* sæpe utitur.

5. Vel legendum *miserata formæ*, ut Junæ; vel *miserata formam*.

6. Inde

desert; atque ita patefactis insidiis, cuncti Ligures comprehenduntur, latentesque de sirpeis protrahuntur. Quibus omnibus interfectis, insidianti regi insidiæ tenduntur. Cæsa sunt cum ipso rege hostium septem millia. Exinde Massilienses⁶ festis diebus portas claudere, vigiliis agere, stationem in muris observare, peregrinos recognoscere, ⁷ curas habere, ac veluti bellum habeant, sic urbem pacis temporibus custodire. Adeo illic bene instituta, non temporum necessitate, sed recte faciendi consuetudine, servantur.

CAP. V. Post hæc magna illis cum Liguribus, magna cum Gallis fuere bella; quæ res & urbis gloriam auxit, & virtutem Græcorum, multiplicata victoria, celebrem inter finitimos reddidit. Carthaginiensium quoque exercitus, cum bellum captis piscatorum navibus ortum esset, sæpe fuderunt, pacemque victis dederunt; cum Hispanis amicitiam junxerunt; cum Romanis prope ab initio conditæ urbis fœdus summa fide¹ custodierunt, auxiliisque in omnibus bellis industrie socios juverunt. Quæ res illis & virium fiduciam auxit, & pacem ab hostibus præstitit. Cum igitur Massilia fama rerum gestarum, & abundantia opum, & virium gloria virente floreret, repente finitimi populi ad nomen Massiliensium delendum, veluti ad commune extinguendum incendium, concurrunt. Dux consensu omnium Catumandus regulus eligitur, qui, cum magno exercitu lectissimorum virorum urbem hostium obsideret, per quietem specie torvæ mulieris, quæ se Deam dicebat, exterritus, ultro pacem cum Massiliensibus fecit, petitoque, ut intrare illi urbem, & Deos eorum adorare liceret, cum in arcem Minervæ venisset, conspecto

6. Inde etiam est, quod cum telo nemini licuit intrare urbem, Val. Max. l. 2.

7. Explicat Berneggerus curiose scrutari. At jam præcesserat peregrinos recognoscere; ut hoc sit supervacuum. Schefferus igitur legit *curas habere*, ut referatur ad portas claudere, vigiliis agere &c. & Infinitivus ponitur ablativo. Sensus igitur est; Massili-

enses curas habere, hoc est, curas fuit iis, vel curarunt portas claudere, vigiliis agere &c. Faber vero legit, *excubias agere*; aliud enim excubias, aliud vigilia, quæ vox jam præcessit.

CAP. v. 1. Custodire pro servare, præstare, satis Latinum. Sic & Græci suum *ὑλάσσειν* usurpant.

ff . 2. Quod

speculo in porticibus² simulacro Deæ, quam per quietem viderat, repente exclamat, *illam esse, quæ se nocte exterruisset*; *illam, quæ recedere ab obsidione iussisset*. Gratulatusque Massiliensibus, quod animadverteret eos ad curam Deorum immortalium pertinere, torque aureo donata Dea, in perpetuum amicitiam cum Massiliensibus junxit. Parta pace, & securitate fundata, revertentes a Delphis Massiliensium legati, quo missi munera Apollini tulerant, audierunt urbem Romanam a Gallis captam incensamque. Quam rem domi nuntiata³ publico funere Massilienses prosequuti sunt; aurumque & argentum publicum privatumque contulerunt, ad explendum pondus Gallis, a quibus redemptam pacem cognoverant. Ob quod meritum &⁴ immunitas illis decreta, & locus spectaculorum⁵ in senatu datus, & foedus æquo jure percussum. In postremo libro, Trogius majores suos a⁶ Vocontiiis originem ducere; avum suum Trogiū Pompejum, ⁷ Sertoriano bello, civitatem a Cn. Pompejo percepisse dicit; patrum Mithridatico bello turmas equitum sub eodem Pompejo duxisse, patrem quoque sub Cajo Cæsare militasse, epistolarumque &⁸ legationum, simul &⁹ annuam curam habuisse.

2. Quod sedens fuisse in Massilia refert Strabo lib. 13.

3. Indito scilicet a Senatu Jussu, publicoque Lustru. Foris scribendum, publico lustru.

4. Scilicet a Tributis & Vestigalibus.

5. Hoc est, in Orchestra, seu in loco ad Theatri radices suæ proximo, ex quo spectabant Senatores. Sic Suet. in Claud. 23. 16. Armenios, ait, sedisse in Senatu. & Domit. 8. 7. spectare in Equite est in Equestribus subselliis, seu Equitum cuneis. Jungit Tertulianus in libro de Spectaculis, *aceri senatu & equite*, hoc est,

bonestioribus Theatri locis.

6. Vulgo inepte, a Volscis. Vocontii sunt in Gallia Narbonensi & Massilia Civitas ejusdem.

7. Quod Sertorius, ex Mariis partibus, contra Syllanos in Hispania diu mira fortitudine & felicitate gessit. In convivio tandem jussu Pompeji necatus est.

8. Legationes suscipere, &, ad Principem admittere, sub posterioribus Principibus, fuisse munus Magistrum Officiorum, interdum Magistrum Epistolarum.

9. Id muneris Agrippæ, & Mecænatæ ab Augusto, & Muciano a Vespasiano commissum.

LIBER XLIV.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Hispania nomen, situs, fertilitas, amnes, claustra, forma, salubritas.*
2. *Hispanorum mores: primus dux Viriatus.*
3. *Equarum, Lusitanicarum fabula. Gallacorum origo, divitiæ, & miranda.*
4. *Habidis, Gallæiæ & finitimarum regionum principis, historia, seu fabulosa narratio, & prudens administratio. Geryonis, qui triplex fabulis dictus, regnum.*
5. *Carthaginensium imperium. Præclari eorundem Duces violenta morte pereunt. Hispanos domat Cæsar Augustus.*

CAP. I.

Hispania sicuti Europæ terminos claudit, ita & hujus operis finis futura est. Hanc veteres ab Ibero anme primum Iberiam, postea ab Hispano Hispaniam cognominaverunt. Hæc inter Africam & Galliam posita, Oceani fræto, & Pyrenæis montibus clauditur. Sicut minor utraque terra, ita utraque fertilior. Nam neque, ut Africa, violento sole torretur, neque, ut Gallia, assiduis ventis fatigatur; sed media inter utramque, hinc temperato calore, inde felici- bus & tempestivis imbribus, in omnia frugum genera fecunda est; adeo ut non ipsis tantum incolis, verum etiam Italiæ, urbique Romanæ cunctarum rerum abundantiam sufficiat. Hinc enim non frumenti tantum magna copia est, verum & vini, mellis, oleique; nec ferri solum materia præcipua est, sed & equorum pernices greges; nec summæ tantum terræ laudanda bona,

CAP. I. 1. Vide Strab. l. 3. Mel. l. 2. Plin. l. 3. Curt. l. 3. &c.

2. Iberiam quidem ab Ibero dictam putant, Herculis filio, fratre Celtæ. Eustat. in Dionys.

3. Qui ab Oceano ad mare Mediterraneum extendi Hispaniam a Gallia dividit.

4. Ita Gronov. nec summæ tantum terræ laudanda bona, quæ in summitate terræ proveniunt; quibus opponuntur abstrusorum metallorum latentes venæ. Summa terra est summa pars terræ; ut ultima platea pro ultima pars plateæ, apud Terent.

5. E.

bona, verum & abstruorum metallorum felices divitiæ. Jam lini, spartique vis ingens; minii certe nulla feracior terra. In hac cursus amnium non torrentes, rapidique, ut noceant, sed lenes, & vineis campisque irrigui, æstuariisque Oceani affatim piscosi, plerique etiam divites auro, quod⁵ in balucibus vehunt. Uno tantum Pyrenæi montis dorso adhæret Galliæ; reliquis partibus undique in orbem mari cingitur. Forma terræ prope⁶ quadrata, nisi quod arctantibus freti litoribus in Pyrenæum cōit. Porro Pyrenæi montis spatium sexcenta millia⁷ passuum efficit. Salubritas cœli per omnem Hispaniam æqualis, quia aëris spiritus nulla paludum gravi nebula inficitur: huc accedunt & marinæ auræ⁸ undique versus assidui flatus, quibus omnem provinciam penetrantibus, eventilato terrestri spiritu, præcipua hominibus sanitas redditur.

CAP. II. Corpora hominum ad inediam laboremque, animi ad mortem parari. Dura omnibus & adstricta parcimonia. Bellum quam otium malunt; si extraneus deest, domi hostem quærunt: sæpe tormentis pro silentio rerum creditarum immortui; adeo illis fortior taciturnitatis cura, quam vitæ. Celebratur etiam bello Punico ferri illius patientia, qui ultus dominum inter tormenta risu exultavit, terrenaque lætitia crudelitatem torquentium vicit. Velocitas genti pernix; inquires animus; plurimis militares equi,

5. Emendavit hunc locum Salmasius; antea fuit paludibus. Est autem *balux* arena, seu terra, seu gleba auraria, id est, ex qua aurum excoquitur. *Hispani aurum, quod minutum est, balucem vocant.* Plin.

6. Strabo, Mela, aliiq; comparant eam corio bubulo extenso.

7. Quæ sunt stadia 4800. Diodor. 4. 35. Pyrenæos ait in Longitudinem stadia fere 3000 extendi.

8. Hoc est; ab omnibus partibus. Sed impressi quidam, & Mela habent undique adversi, quod probat Scheffer. Sunt autem undique adversi, qui undecunque ve-

niant, habent flatus alios sibi adversos. Cujus rei causa est, quia undique mari cincta Hispania, nisi ubi Galliæ adhæret. Cum ergo flatus surgant e mari, sit, ut qui ab hoc orizonte latere, spirent contra eos, qui surgunt a latere opposito.

CAP. II. 1. Adstricta est parca, cum nulli sumptus sunt in voluptates, epulas &c. sic Propert. 2. El. 23. *Differet hæc nunquam, nec poscet garrula, quæ te Adstrictus pleret sæpe adesse pater.* Adstrictus pater est, attentus ad rem, nimis diligens.

2. Vide Liv. 21. 2. 6. Val. Max. 3. 3. Tacit. Annal. 4. 45. 3. Plin.

equi, & arma, sanguine ipsorum cariora. ³ Nullus in festos dies epularum apparatus. Aqua calida lavari post secundum bellum Punicum a Romanis didicere. In tanta seculorum serie nullus illis dux magnus præter Viriatum fuit, qui ⁴ annis decem Romanos varia victoria fatigavit; ⁵ adeo feris propiora, quam hominibus, ingenia gerunt. Quem ipsum non iudicio populi electum, sed ut cavendi scientem, declinandorumque periculorum peritum, sequuti sunt. Cujus ea virtus continentiaque fuit, ut, cum Consulares exercitus frequenter vicerit, tantis rebus gestis non armorum, non vestis cultum, non denique victum mutaverit; sed in eo habitu, quo primum bellare cœpit, perseveraverit; ut quavis gregarius miles ipso imperatore opulentior videretur.

CAP. III. In ¹ Lusitanis, juxta fluvium ² Tagum, vento equas fœtus concipere multi auctores prodidere; quæ fabulæ ex equarum fœcunditate & gregum multitudine natæ sunt: qui tanti in ³ Gallæcia & Lusitania, ac tam pernices visuntur, ut non immerito vento ipso concepti videantur. ⁴ Gallæci autem Græcam sibi originem asserunt. Siquidem post finem Trojani belli,

3. Plinius 16. 3. scribit, eos suo glandem in secundis mensibus habuisse. Quin ex glandium farina etiam panem confecisse docet Strabo, lib. 3. Quamvis ditissimi aquam biberent, ut videre est apud Athenæum, 2. 6.

4. Cum Viriato bellum gestum annos quatuordecim, Flor. 2. 17. 25. & Orosius, 5. 4. scribunt.

5. Hæc in Parenthesi vulgo ponunt, sed sine causa. Continent enim rationem, ob quam nullos duces magnos habuerint, videlicet, quia ducibus aliquibus detrectaverint parere, ferarum instar, quæ & ipsæ nullos agnoscunt duces, sed suo arbitratu per se vagantur. Itaque subiungitur, ne Viriatum quidem sequutos, ut ducem & a se electum, ut ipsi pare-

ant, cen- superiori; verum quia ostendebat rationes effugiendi periculi.

CAP. III. 1. Rem incredibilem, dicit Varro; sed veram. 1. 2. de re rustica. c. 1. Colum. 6. 27. & Plin. 8. 32. &c.

2. Tagus, Ptolemæo: & cæteris, Hispaniæ fluvius, aurifer, si veteribus creditur. Oritur in Celtiberia, dividit Lusitaniam, & ultra Ulyssiponam in Oceanum prorumpit. Aceolis Tago vocatur.

3. Pars est Hispaniæ maxima, in occasum extenta.

4. A quibus devictis Decimas Brutus Gallæci dictus. Strabo ait, non ipsum Teucrum ibi consedis-
sedisse, sed quosdam qui Teucrum in bellum fuerant sequuti.

belli, Teucrum morte Ajacis fratris invisum patri Telamoni, quum non reciperetur in regnum, Cyprum concessisse, atque ibi urbem nomine antiquæ patriæ Salaminam condidisse. Inde, accepta opinione paternæ mortis, patriam repetisse. Sed quum ab Eurysace Ajacis filio accessu prohiberetur, Hispaniæ litoribus ap-
 pulsum, loca, ubi nunc est ⁶ Carthago nova, occupa-
 ASSE; inde Gallæciam transisse, & positis sedibus genti
 nomen dedisse. Gallæciæ autem portio Amphiloichi
 dicuntur. Regio cum æris ac plumbi uberrima, tum
⁷ & minii, quod etiam vicino flumini nomen dedit:
 auro quoque ditissima, adeo ut etiam aratro frequen-
 ter glebas aureas excendant. In hujus gentis finibus
 sacer mons est, quem ferro violari nefas habetur; sed
 si quando fulgure terra proscissa est, quæ in his locis
 assidua res est, detectum aurum velut Dei munus colli-
 gere permittitur. Feminae res domesticas, agrorumque
 culturas administrant; ipsi armis & rapinis serviunt.
 Præcipua his quidem ferri materia, sed aqua ipso ferro
 violentior; quippe temperamento ejus, ferrum acrius
 redditur; nec ullum apud eos telum probatur, quod
 non aut ⁸ Bilbilibus fluvio, aut ⁹ Chalybe tingatur. Unde
 etiam Chalybes fluvii hujus finitimi appellati, ¹⁰ ferro-
 que cæteris præstare dicuntur.

CAP. IV. Saltus vero ¹ Tartesiorum, in quibus
² Titanas bellum adversus Deos gessisse proditur, in-
 CO

5. Jantæ; Salamina, Σαλαμίς, Cypri urbs; quæ & ab aliis Salamine. Stephanus eam Constantiam dici scribit, hodie Famagusta dicitur.

6. In Hispania Tarraconensi; aliis alia nomina, Canopolis. Pbenissa. Hodie Cartagena. Carthago verus. Villa Franca. Santa villa. Santa Veja, &c.

7. Leg. Minii. Schefferus legit minio, quod a subsequenti ditissima regitur, atque ita distinguit hunc locum; Regio cum æris ac plumbi uberrima; tum ⁷ Minio, quod etiam vicino flumini nomen dedit, auro quoque ditissima.

8. Fluvius est Hispaniæ Tarra-

conensis, in Salonem influens, ferri temperaturæ aptissimus.

9. Voss. in Notis ad Catull. Chalybem ait fluvium inter Anam & Tagum, qui a Ptolemæo & Marciano dicitur Καλχαις vel Καλχαιός.

10. Porſan ferro qui: vel potius acie deest, ad quod quæ conjunctio referatur, ut legendum sit, acie ferroque. Dicitur Latinis acies, quod Græcis Σέμμα. Vide Plin. lib. 34. cap. 14.

CAP. IV. 1. Longevos dictos scribit Strab. Eorum enim Regem Argantbonium annos centum viginti vixisse refert Herodotus 1. 163.

2. Ac si dicas terrigenas. 3. l.

coluere.³ Cune^{tes}; quorum rex vetustissimus Gargoris mellis colligendi usum primus invenit. Huic cum⁴ ex filia stupro nepos provenisset, pudore flagitii, variis generibus mortis exstingui parvulum voluit; sed, per omnes casus fortuna quadam servatus, ad postremum ad regnum tot periculorum⁵ miseratione pervenit. Primum omnium cum eum exponi jussisset, & post dies ad corpus expositi requirendum misisset, inventus est vario ferarum lacte nutritus. Deinde relatum domum, tramite angusto, per quem armenta commeari consueverant, projici jubet; crudelis prorsus, qui proculcari nepotem, quam⁶ simplici morte interfici maluit. Ibi quoque cum inviolatus esset, nec alimentis egeret, canibus primo jejunis, & multorum dierum abstinencia cruciatis, mox etiam suis objecit. Itaque cum non solum non noceretur, v^{rum} etiam quarundam uberibus aleretur; ad ultimum in Oceanum abjici jussit. Tum plane⁷ manifesto quodam numine inter furentes æstus, ac reciprocantes undas, velut nave non fluctu veheretur, leni salo in litore exponitur; nec multo post cerva affuit, quæ ubera parvulo offerret. Inde denique conversatione nutricis eximia puero pernicitas fuit, interque cervorum greges diu montes salusque haud inferior velocitate peragravit. Ad postremum laqueo captus, regi dono datus est. Tunc & lineamentorum similitudine, & notis corporis, quæ inustæ parvulo fuerant, nepos agnitus. Admiratione deinde tot casuum periculorumque, ab eodem successor regni destinatur. Nomen illi impositum *Habidis*; qui ut regnum accepit, tantæ magnitudinis fuit, ut non frustra Deorum majestate tot periculis ereptus videretur; quippe barbarum populum legibus

jun-

3. Ita Vossius, non *Curetes*. Cune^{tes} dicebantur incolæ *Cunei* promontorii proprii, qui postea fines suos protrulerunt.

4. Ms. ex filia *est*; unde Græv. legendum censet, ex filia *incestu*. Nam sequitur pudore flagitii.

5. Junctæ; admiratione; ut pau-

lo post, admiratione tot casuum periculorumque; ab eodem successor regni destinatur. Scheffer. mallet iteratione.

6. Simplicem mortem dixit Suet. Cæs. 74: & Curt. 2, 7. Lucanus 3, 751; mortem non unam vocat.

7. Tum apparuit manifeste, quod illum Dii defenderent.

8. Ter-

junxit, & boves prius aratro domari, frumenta-
 que sulco quærere docuit; & ex agresti cibo mitiora ves-
 ci, odio eorum quæ ipse passus fuerat, homines coë-
 git. Hujus casus fabulosi viderentur, nisi & Romano-
 rum conditores lupa nutriti, & Cyrus rex Persarum
 cane alicui proderetur. Ab hoc & ministeria servilia
 populo interdicta; & plebs in septem urbes divisa.
 Mortuo Habide regnum per multa secula a successoribus
 ejus retentum est. In alia parte Hispaniæ, & quæ ex
 insulis constat, regnum penes ¹ Geryonem fuit. ¹⁰
 In hac tanta pabuli lætitia est, ut, nisi abstinencia inter-
 pellata sagina fuerit, pecora rumpantur. Inde denique
 armenta Geryonis, quæ illis temporibus solæ opes ha-
 bebantur, tantæ famæ fuere, ut Herculem ex Asia
 prædæ magnitudine illexerint. Porro Geryonem ipsum
 non triplicis naturæ, ut fabulis proditur, fuisse ferunt;
 sed tres fratres tantæ concordie extitisse, ut uno animo
 omnes regi viderentur; nec bellum Herculi sua sponte
 intulisse, sed, cum armenta sua rapi vidissent, amissa
 bello repetisse.

CAP. V. Post ¹ regna deinde Hispaniæ, primi Car-
 thaginienses imperium provinciæ occupavere. Nam
 cum Gaditani a Tyro, unde & Carthaginiensibus ori-
 go est, sacra Herculis, ² per quietem jussi, in Hispani-
 am transtulissent, urbemque ibi condidissent, inviden-
 tibus incrementis novæ urbis finitimis Hispaniæ popu-
 lis, ac propterea Gaditanos bello laceffentibus, auxili-
 um consanguineis Carthaginienses misere. Ibi felici
 expeditione & Gaditanos ab injuria vindicaverunt, &
 majorem partem provinciæ imperio suo adjecerunt.
 Postea quoque hortantibus primæ expeditionis auspiciis,
³ Hamilcarem imperatorem cum magna manu ad occu-
 pandam

8. Terram colendo.

9. Non eodem quo Habis tem-
 pore, sed multo ante regnavit
 Geryon.

10. Hoc est; In hac parte tan-
 ta copia est pabuli, ut pecora
 pereant pinguedine, nisi caveatur
 ne nimium saginentur, ea (pecora)
 a pabulo removendo. Vide Strab.

1. 3.

CAP. v. 1. Hispaniæ est unum
 regnum; sed antea dixit in alia
 parte Hispaniæ regnasse Habi-
 dem, in alia Geryonem.

2. In somniis admoniti.

3. Cujus Cognomen Barcas.
 Lege Polyb. 1. 2. Prob. in ejus
 vita.

pandam provinciam misere : qui, magnis rebus gestis, dum fortunam inconsultius sequitur, in insidias deductus, occiditur. In hujus locum gener ipsius Hadrubal mittitur; qui & ipse a servo Hispani cujusdam, ulciscente domini injustam necem, interfectus est. Major utroque 4 Annibal imperator, Hamilcaris filius, succedit. Siquidem utriusque res gestas supergressus, universam Hispaniam domuit : inde Romanis illato bello, Italiam per annos sexdecim variis cladibus fatigavit : cum interea Romani, missis in Hispaniam 5 Scipionibus, primo Poenos provincia expulerunt : postea cum ipsis Hispanis gravia bella gesserunt. Nec prius, 6 perdomita provincia, jugum Hispani accipere potuerunt, quam Cæsar Augustus, perdomito Orbe, victricia ad eos arma transfudit, populumque barbarum ac ferum, legibus ad cultiorem vitæ usum traductum, in formam provinciæ redegit.

4. Subacta intra flumen Iberum Hispania tota, & capta Sagunto amica Romanorum civitate, bello Punico secundum initium dedit.

5. Cneum & Publium intelligit, quos duo fulmina imperii Romani vocat Cicero pro Balbo, c. 15. Liv. l. 25.
6. Rectius omittenda.

F I N I S.

EXCERPTIONES CHRONOLOGICÆ,

AD JUSTINI HISTORIAM

ACCOMMODATÆ.

EUSEBIUS.

Cum Divinam Scripturam diligenter evolveris,
a nativitate ABRAHAM usq; ad totius Orbis DI-
LUVIUM, invenies retrorsum annos DCCCCXLII.
Item a DILUVIO usque ad Adam, II. CCLII.

13 MR 63

Anni REGNUM ASSYRIO- mun- RUM. di.	Anni REGNUM HEBRÆO- mun- RUM & Atheniensium. di.
3141 Primus omni Asia, ex- ceptis Indiis, regnavit NINUS F. Beli, an- nis de quo Justinus, 1, 1.	3184 Nini xliiii anno natus ABRAHAM, vixit annos de eo Justinus, 3, 2. Zoroastres clarus habetur, 1, 1.
3193 II. SEMIRAMIS, 1, 1.	3283 Abraham, cum cente- narius esset, genuit fi- lium ISAAC, is vixit ann. 180
3235 III. Zameis, qui & Ni- nyas, ibid.	3344 Sexagenario Isaac nasci- tur JACOB, qui postea Israhel, a quo Israheli- tæ, qui nunc Judæi, vixit ann. de eo, 36, 2.
3273 IV. Aris	3435 Joseph natus: vixit an. venditur a fratribus annum agens xvii, 36, 2.
3303 v. Aralius	3609 MOYSES nascitur: vi- xit an. 120
3343 vi. Xerxes, qui & Ba- leus	
3373 vii. Armamitres	
3411 viii. Belochus	
3446 ix. Balens	
3498 x. Altadas	
3530 xi. Mamitus	
3560 xii. Macchaleus	
3590 xiii. Sferus	

Anni

EXCERPT. CHRONOL.

Anni muni- di.			REGNUM ATHENT- ENSIIUM.	
3610	xiv. Mamilius	303644	xxxv. anno Moyses Ce- crops regnat in Attica,	50
3640	xv. Sparatibus	40	2, 6.	
3680	xvi. Ascatades	403689	Moyfes, lxxx annum agens, dux itineris ex Aegypto Hebraeorum gentis efficitur, 36, 2.	
	Diluvium sub Deuca- lione, Eusebius retulit in annum 35 Cecropis. Ju- stinus ad tempora Am- phidamantis refert, 2, 6.	3694	Atheniens. 11. Cranaus 2, 6.	
		3703	111. Amphidamyon, 2, 6.	9
		3713	iv. Erichthonius	10
3720	xvii. Amyntas	45 3763	v. Pandion	50
3765	xviii. Belochus	25 3803	vi. Erichthonius	40
3790	xix. Bellespares	30	Triptolemus frumenta distribuit, 2, 6.	50
3820	xx. Lamprides	32		
3852	xxi. Sojares	20 3853	vii. Cecrops secundus. Hujus ann. 22. Dio- nyfius, qui & Liber pater, adv. Indos di- micans, Nisam urbem juxta Indum flumen condidit, 12, 7.	40
3872	xxii. Lampares	30		
3902	xxiii. Pannias circa an. hujus 16 Ty- ris condita, vide 18, 3.	45		
		3893	viii. Pandion	25
3947	xxiv. Sofarmus	19 3918	ix. Agew Pandionis F. 2, 6.	48
3966	xxv. Milbraus Vexoris rex Aegypti. secundum Oras. lib. 1, cap. 34. de quo 2, 3. Is, 1, 1. antiquior Nino dicitur.	27	Sub quo Argonauta- rum navigatio, 42, 2. Hercules consummat cer- tamina, 2, 4.	
		3966	x. Theseus, 2, 6.	30
3993	xxvi. Tautanes	32	Cocculus in Sicilia, 4, 2.	
			xi. Minos Peteo, A- maxones Priamo tute- re subsidium, 2, 4.	23
	LATINIS, qui postea Rom. nuncupati sunt, post tertium ann. ca- ptivitatis Troje, sivi ut quidam volunt post annum viii, regnavit ENEAS, annos 3. An- te Aeneam Janus, Sa-	4019	TROJA CAPTA. Colligitur omne tem- pus a 43. ann. regni Nini, ad captam Tro- jam, anni DCCCXXXV. A nativ. Moyses, an. CCCCX.	

EXCERPT. CHRONOL.

Anni mun- di.	turnus, Picus, Faunus, Latinus, in Italia ve- gnoverunt, annis circi- ter CL. 43. 1. Post Æneam Ascanius, an. 38. 43. 1.	4019	XII. Demophoon Thesei F. 2, 6.	33
4025	XVII. Teatrus	4042	Pyrrhus Delphis in tem- plo Apol. ab Æreste occi- ditur, proditiōne facer- dot. Machar. 17, 3.	12
4065	XVIII. Thineus	4054	XIII. Oxinthes	1
4095	XXIX. Dercylus	4055	XIV. Aphidas	8
4135	XXI. Eupales	4063	XV. Thymates	47
4173	XXI. Laofibenes. Hu- jus anno XIV Cartha- go conditur a Didone. vide 18, 5.	4110	XVI. Melanthus	21
4218	XXXII. Pirriades	4131	XVII. Codrus Melanthe F. 2, 6.	
4248	XXXIII. Ofrateus	45	Hoc interempto, reg- num Erechthidarum destruatum est, quod CCCCCLXXXVII annis perseverabat.	
4268	XXXIV. Ofratanes	30	Post Codrum Principes, quos mors finiebat, quorum primus Medon Codri F.	
4318	XXXV. Atraxapes	20		
4360	XXXVI. Tonos Concole- ros, qui vocatur Græce Sancanapalus, 1, 3.	50		
4380	Regnum Assyriorum de- siratum.	42		

Omnes anni regni Assyriorum a primo anno Nini supputantur
M. CCXL, inquit Eusebius: ex ipsa ratione uno anno minus prodit.
Iulianus habet M. CCC. Georgius Monachus, alia regum serie,
M. CCCLX.

Anni mun- di.	R E G N U M MEDORUM Medorum primus ARSACES annis 1, 3.	Anni mun- di.	O- lym- piad.	GRÆCORUM & LYDORUM. Lycurgi leges in Lace- dæmone, juxta Apol- loderi sententiam, hac ætate susceptæ, 3, 2. 3c.	44
4381		28	4400	OLYMPIAS PRIMA a captivitate Troje an. CCCCV. Hic initium habet vera historia, nam superior a variis sunt implicita fabulis.	44
4409	II. Sefarmus	30			
4439	III. Medidus	40	4424		

Anni

EXCERPT. CHRONOL.

33
12
1
8
47
21

Anni mundi.	Circa Olymp.				
	<i>ix. Lacedemonii contra Messenios vicennale bellum habent, 3. 4. &c.</i>	4449	6		<i>Varro apud Censor, Athenis principes, qui usq; ad mortem preerant, esse desierunt. Et in x annos magistratum consuetudo versa est: regnavitque primus Cbarops F. Æschyli.</i>
4479	<i>iv. Bardyceas</i>	13		14	<i>Bellum quod in Thyria inter Lacedemonios & Argivos gestum. fr: de quo Prolog. iii.</i>
		4480			
4492	<i>v. Dejoces</i>	54	16		<i>CANDAULES, iv rex Lydorum, regnavit annos 17. 1. 7. Lyd. v. Gyges, an. 25.</i>
4546	<i>vi. Fraortes</i>	24	24		<i>Athenis annui principes constituti sunt, 2. 7.</i>
4570	<i>vii. Gyaxares</i>	32	46		<i>Solon leges scripsit Atheniensium, ut Gell. xxi. Tarquinii, 2. 7.</i>
4602	<i>viii. Astyages</i>	38			

Anni mundi.	MACEDONUM.	Anni mundi.	Anni ab urbe condita.	LATINORUM & ROMANORUM.	
4387	<i>Macedonum primus, CARANUS annis 28 7. 1.</i>	4391		<i>xiv. Latinorum rex, PROCAS Silvius, ann.</i>	23
4415	<i>ix. CARRUS</i>	12	4404	<i>xv. Amulius, pulso Numitore, 43. 2.</i>	44
4427	<i>iii. Tyrimmas Theres Cirenem condiderunt circa iv. Olymp. 13. 7.</i>	38	4446	<i>Hujus anno xlv Remus & Romulus generantur Marte & Ilia, 43. 2.</i>	
	<i>Olymp. ix. MIDA regnavit in Phrygia, 11. 7.</i>			<i>Anno lvi Olymp. vi, ut alii, viii, ROMA Palilibus, qui nunc dies f. flus est, condita, 43. 3.</i>	
				<i>Primus rex Romanus</i>	

EXCERPT. CHRONOL.

4465	IV. Perdicca, 7, 2.	51		ROMULUS, 39 ut alii, 37. & inter regnum uno anno.
			4484	38 II. Numa Pompilius, 41 ut alii, 43.
4516	V. Argem, 7, 2.	38	4527	79 III. Fullus Hostilius, 32
			4557	111 IV. Ancus Martius, 23 ut alii, 24.
4554	VI. Philippus, 7, 2.	38	4580	134 V. Tarquinius Priscus, 37 ut alii, 38.
4592	VII. Europus ibid.	62		Maffilia condita, 43 3.

Omnes anni regni Medorum CCLIX, si Eusebii $\alpha\omega\mu\delta\gamma$ sequamur, Diodoro & Georgio in regum appellationibus & temporibus non convenit cum Eusebio, neque ipsi inter se consentiunt.

Anni mun- di.	REGNUM PERSARUM.	Anni mun- di.	O- lym- piad.	LYDORUM ET GRÆCORUM.
4640	CYRUS regnavit Per- sis, subverso Astyage, 1, 6.	4638	54	Cræsus Lyd. ix, an. 13. 1, 7.
		30	55	Pisistratus Athenien- sum tyrannus, 2, 8.
4670	II. Cambyses, 1, 9.	8	58	Cræsus a Cyro captus est, & Lydorum re- gnum destructum, quod stetit an. ccxxx.
4678	III. Fratres Magi mensibus 7. 1, 9.			Darii ann. xxx. Bellum quod in Marathon gestum est, 2, 9. circa an. U.C. CCLX. Gel- lius; cui cum nostra ratione non convenit.
4679	IV. Darius, 1, 10.	36	4709	72
4715	V. Xerxes F. Darii, 2, 10.	20		Xerxis ann. 1, Bellum in Thermopylis, & a- pud Salaminam na- vale certamen, 10, 10. & 2, 12. An. ab U.C. cccxi. ut Gel- lius, & insequenti ann. in Platæis & in Mycalæ, 2, 14. Pausan. damnatum, 2, 15.
4735	VI. Artabanus, de quo 3. 1. menses 7.	4721	75	
4736	VII. Artaxerxes, qui Longimanus cogno- minabatur, 3, 1.	40		

EXCERPT. CHRONOL.

4776	viii. Xerxes II mens. sibus 2.	19	4740	79	Artax. ann. iv, Cimon juxta Eurymedontem Persas navali pede- strisq; certamine su- perat, & Medicum bellum conquiescit, 2, 15. Diod. retulit in an. 111. Ol. lxxxvii.
4777	ix. Sogdianus mens. 7.	19	4769	87	Ejus an. xxxiii, ini- tium belli Peloponne- siaci : quod Gellius refert in an. v. C. ccccix, nisi legas ccccix, 3, 6.
4796	xi. Artaxerxes, qui cognominatus est Mnemnon, Darii & Parisatidis F. 5, 11.	40	4782	90	Darii an. v, cludes quæ Atheniensibus acci- dit in Sicilla, 4, 5.
	Cyri regis ascensu, de quo scribit Xenoph. 5, 11.		4786	91	Ejusdem an. 15, Alci- biades profugus abir ad Tisapher. 5, 2.
	Conon classi Persicæ præficitur, 6, 1.		4801	94	Artax. an. v, Athen. sustinent tyrannidem, ad an. fere v. C. ccc. xlvi. in Gell. 5, 8.
4835	xii. Artaxerxes, qui & Ochus, 10, 3.	26	4802	95	Alcibiadem Pharna- baxus interficit, 5, 8.
4862	xiii. Arses Ochus F.	4			An. 1. qui fuit 6. Ar- tax. Tyranni Athenis oppressi, 5, 10.
4966	xiv. Darius Arsami F.	6		104	Clearchus Heracles Tyrannus, ann. xli, Diod. 16, 4.

Anni mun- di.	M A C E D O- N U M.	Anni mun- di.	An. ab v. C.	ROMANORUM & SICULORUM.	
4618	viii. Alcetas	29	4617	171	vi. Servius Tullus
4647	ix. Amyntas, 7, 2.	30	4651	205	vii. Tarquinius Su- perbus
					Pythagoras in Italiam venit, auctor Gellius. Laertius Olym. Lx floruisse scribit, vide Sol. c. 21. Plin. l. 2. c. 8. Just. 20, 4. Pulsi urbe reges.
4697	x. Alexander, 7, 2.	13	4686	240	

EXCERPT. CHRONOL.

Anni mun- di.		Anni mun- di		Rom. reges imperave- runt annis ccl. fve, ut quibusdam placet, ccxlii.
4740	xi. Perdicca	28	4700	254 Circa Oly. 70, 71. &c. Anaxilaus in Sicilia regnat, & post eum Micythus, Olym. 76. Diod. xi. Just. 4, 2. Eodem fere tempore Gelo obtinuit Syracu- sas, a quo videtur Car- thaginenses, 23, 4.
4768	xii. Archelaus	24		
4792	xiii. Orestes	3		
4796	xiv. Archelaus	4	4794	93 Circa finem Imperii Darii horbi, Dionysi- us in Siciliam tyran- nidem exercebat, ann. 38, 20, 1. &c. anno ab U. C. 347. Gellius.
4799	xv. Amyntas	1		
4800	xvi. Pausanias	1		
4801	xvii. Amyntas	6		
	7, 4.			
4807	xviii. Argeus	2		
4809	Rursum Amyntas	18	4811	97 Ut Diodor. & Halic. 98, Galli Senones Romam invaserunt, 6, 6. ab U. C. anno 365. Livius.
4827	xix. Alexander, 1,	1		
	7.			
4828	xx. Ptolemaeus Alori- tis	4		
4832	xxi. Perdicca,	6	103	Vi Diodor. 105. Dio- nysius rex Sicilia an- no xxxviii moritur: Post quem Junior Dionysius regnum in- vadit, 21, 1. Is Oebi an. & Sicilia pellitur, 21, 2. Et ejusdem xxi Corin- thum sub federe na- vigavit, 21, 5.
	7, 4.			
4838	xxii. Philippus cir- ca ann. U. C. cccc.	10		
	ut Gellius, 7, 5.			
4864	xxiii. ALEXAN- DER Phil. F. O.			
	lym. cxi. sedit an.	12		
	mens. 6. 11, 1.			

Anni mun- di.	Oly.	PERSRRUM regnum fletit annis ccxxxii, 11, 14. &c. Interfecto Dario, ALEXANDER regnum Asiæ, anno regni sui vii, occupat. Is xxxii ætatis suæ anno mo- ritur in Babylone, 12, 16. Post quem translato in multos imperio regnavit.
4872	114	
4876	114	

EXCERPT. CHRONOL.

Æ G Y P T O.		Anni muri- di.	Oly.	M A C E D O - N I B U S.	
4876	114	I. Ptolemaus Lag. F. 13, 4.	4876	114	xxiv. Philippus, qu & Aridaeus, frater 7 Alexandri, 13, 3. Bellum Lamiacum 13, 5.
		Lydiam & Thra- ciam & Helles- pontum Lyfima- chus tenuit, 13, 4.	4883	115	xxv. Cassander 15, 19 2.
		A quo Lyfima- chia in Thra- cia condita, 17, 1.	4902	120	xxvi. Filii Cassandri Antigonus (Justinus est Antipater, & Georgio) & Alexan- der 16, 1.
			4906	121	xxvii. Demetrius 16, 1.
			4912	122	xxviii. Pyrrhus mens. 7. 16, 2.
4916	124	II. Ptolemaus Philadelphus 26, 2.	4913		xxix. Lyfimachus 16, 3.
			4918	124	xxx. Ptolemaus cog- nomento Ceraunus, 17, 2. & 24, 1.
			4919		xxxi. Meleagrus mens. 2.
					xxxii. Antipater dies 45.
4954	133	III. Ptolemaus Evergetes, d. quo 26, 2.			xxxiii. Sosibenes 24, 2 5.
			4921	125	xxxiv. Antigon. Gona- tas 25, 1. & 26, 3.
			4957	134	xxxv. Demetrius, 28, 1.
4986	140	IV. Ptolemaus Philopator 29, 1.	4967		xxxvi. Antigonus, 22, 3.
			4982	140	xxxvii. Philippus, 28, 4.
					cum quo Germani bellum gesserunt ab U. C. 551. Eutr.
4997	144	V. Ptolemaus E- piphanes, 30, 2. & 31, 1.	4997		xxxviii. Perses, 32, 3. & 33. per tot.
			5024	151	ab U. C. 550. bellum Persicum.
5021	150	VI. Ptolemaus Philometas, 34, 2.	5026		Maccedonum regnum defecit.
			5034	153	

EXCERPT. CHRONOL.

Anni mon- di.	Oly.	SYRIÆ ET BABYLONIÆ.	Anni mon- di.	ASIÆ.
			4874	Agathocles Syracusus tyrannidem exercebat, libr. 22.
4888	117	I. Seleucus Nicanor, 15, 4. &c.	32 4882	In Asia primus regna- vit Antigonus, 13, 4. &c. 18
			4900	II. Demetrius, qui & Poliocetes, 15, 4. &c.
4917	124	Seleucus, capto Deme- trio in Cilicia, SY- RIÆ & ASIÆ pariter imperavit, 16, 2.		
4920	125	III. Antiochus Soter, 17, 2.	19	
4939	129	III. Antiochus, qui vocabatur Theos, 15		
4944	133	IV. Seleucus Callini- cus, 27, 1.	20 4954	Paribus a Macedonum imperio recedenti- bus, primus regnavit ARSACES, 41, 4.
4974	138	V. Seleucus Cerau- nus	3	
4977	139	VI. Antiochus Ma- gnus, 29, 1.	36	
5006		Bellum Rom. cum Antiocho, anno ab U. C. 560. Eutr.	4963	Anno ab U. C. 517. ut Eutrop. Hamilcar oc- cusus, cui successit Hasdrubal, 44, 5.
5013	148	VII. Seleucus, qui & Philopator,	12 4980	ab U. C. 534. Annibal Imperator Carth. 44, 5.
5025	151	VIII. Antiochus Epi- phanes, 33, 2.	11 5011	ab U. C. 534. Bellum cum Gallogræcis.

Anni mon- di.	Oly.	EGYPTO.	Anni mon- di.	Oly.	SYRIÆ ET ASIÆ.
			5036	154	IX. Antiochus Eupa- tor, 34, 3.
5052	159	Ab U. C. 606. bellum Achai- cum, 34, 1.	5038		X. Demetrius Soter, 12 34, 3.
			5050	157	XI. Alexander, 35, 1. 9

EXCERPT. CHRONOL.

5056		VII. Ptolemæus Euergetes	29	5060 160	mens. 10.	XII. Demetrius, 38, 2.	3
				5063		XIII. Antiochus Side- tes, 36, 1.	9
5085	166	VIII. Ptolemæus Eyscon, qui & Soter, 38, 8.	17	5072 163		XIV. Demetrius ite- rum, 38, 10.	4
				5076 164		XV. Antiochus Grypus, 12 39, 1.	
				5088 167		XVI. Antiochus Cyzi- cenus, 39, 2.	18
5102	170	IX. Ptolemæus, qui & Alexan- der, 39, 4.	10	5106 171		XVII. Philippus An- tiocbus, in Partibus fu- giens, Pompeio se de- inceps tradidit, post quem Philippus cap- tus est a Gabinio.	2
				5108		Hucusq; Syria posses- sa per reges in Roma- nam ditionem cessit.	
5112	173	X. Ptolemæus Eyscon, qui a matre fuerat e- jectus, 20, 5.	8			Bellum Mitbridaticum anno ab U. C. 662.	
5120	175	XI. Ptolemæus Dionysius	30			ut Eutrop. 37, 1.	
5150	182	XII. Cleopatra	22	5153 183		Primus Rom. singula- re imperium arripuit C. JULIUS CÆSAR,	4
5172	187	Cleopatra & An- tonius semet in- terficiunt: & Ægyptus fit Ro- mana provin- cia.		5157 184		mens. 6.	
		Lagides in Ægy- pto regnaverunt ann. CCXCV.				Rom. II. Octavianus Cæsar AUGUSTUS mens. 6.	
						Ab eo, an. ab U. C. 726. ut Eutr. Hispania do- mita, Janus clausus, 44, 5.	

I N.

I N D E X

I N J U S T I N U M

A U C T O R E

JOAN. FREINSHEMIO,

cui

JOAN. SCHEFFERI

& *accidunt.*

Prior numerus

*secundus caput cujusque
libri denotat.*

Abdalonius ex hostola-
no Sidoniz rex. 11, 10.
Abderitæ fugati a ra-
nis, 15, 2.
Aborigenes primi Italiz cultores.
43, 1.
abrupte agere, *hoc est, calide,*
inconsideranter, 2, 15.
abstinentia alieni 2, 2.
Abydenus pons, 2, 13.
accendere animos in spem, 13, 7.
hoc est, spe implere, ut auctor
loquitur 11, 1. Accendi *suban-*
di ira. 14, 6. accendere ali-
quem ostentatione divitiarum
pro excitare 11, 9.
acceptissimus, *hoc est, gratissimus*
13, 2. 18, 3.
accipere in manum, *hoc est, bra-*
chiis excipere, 1, 4. non acci-
pere pacem, non est recusare,
sed non posse consequi 5, 4. *ita*
affirmate. accipere veniam ab
aliquo, 12, 8. provinciam. 13,
4. *pro consequi.* accipere,
pro admittere. 11, 6. *pro*
audire 3, 7. accipere exerc-

tum, *id est, regendum accipe-*
re 1, 6. vulnus, *id est, cladem*
1, 8. 5, 5. *contrarium dare*
vulnus. *ibid.* *cojus inter claris-*
simos vindices urbis nomen ac-
cepimus, id est, audivimus, aut
legimus 7, 1.
Acerbas, Elissæ maritus, a Pygma-
lione occiditur. 18, 4.
Acheron amnis Italiz. 12, 2. Epi-
ri 12, 2.
Acilius Cos. Rom. Antiochum
vincit. 31, 6.
Acropatos in divisione imperii
Alex. majorem Mediam conse-
quitur 13, 4.
acta *pro rebus gestis* 12, 6.
actus, *hoc est, actiones.* 31, 2.
Ita in orat. qua fertur Cicer.
in Sallust. 4. *Item in secunda*
Agraria sub fin.
acuit animos injuria, & indigni-
tas. 3, 5. vires militum labor.
20, 1. ad acuendos suorum ani-
mos 24, 7.
aculei sagittarum ex ære. 9, 2.
Adaspii subiguntur ab Alex, 12, 5.
ad

I N D E X

addiscere, *pro intelligere ex relatione aliorum*. 2, 3.
 adesse senatui grassanti in populum 16, 4.
 adhibere, *pro adjungere* 8, 4. in auxilium. 3, 6. 6, 6. in convivium 7, 3; adhibere Lacedæmonios, *ut deprecantur pro aliis* 8, 4.
 adigere alicui ferrum 1, 9. aliquem iurejurando 8, 4. sacramento 22, 4.
 adjungere Africam Persico regno, *id est, post subjugatum regnum Pers.* & Africam subjugare 21, 6.
 adjurare, *pro jurare*. 24, 2.
 admittere facinus, *pro committere*. 15, 2. *subaudiendum autem in le: quod interdum diserte additur. V. Ind. Nepos;* admitteri subaudio ad regem, 1, 3.
 admittere equum equæ 1, 10.
 admodum, *boc est, circiter*. 11, 14. 17, 2. 18, 5. 24, 1.
 admodum puer. 3, 1. 8, 6. 36, 1. *parallælos pter dixit Strabo, lib. 17. pag. 548. lin. 10. & Diod. 20, 24. Sic Florus 2, 6. prætextatus admodum filius. Item Nepos 21, 1. admodum adolescentulus, pro quo idem alibi peradolescentulus, 18, 1.*
 adoptio testamenti. 38, 5. *in testamento suo per testamentum facta.*
 adorari soliti Persarum reges. 6, 2. *se iubet Alex.* 12, 7.
 adstricta parcimonia 44, 2.
 adstruere, *pro struere, boc est, cumulare* 23, 3.
 adulari aliquem, 8, 4. *adulatio hostis, boc est, qua hosti adularmur.* 11, 12. *ira vulgi* 13, 3. *magnitudinis alicujus* 30, 4.
 adulterium Alcibiadis 5, 2.
 adulteria graviter apud Parthos pepita 41, 3.
 aduare, *pro conjungere* 2, 12. 7, 1. 15, 4. 16, 2. *pro colligere,* 5, 9. 11, 5. 12, 2. 24, 1. 24, 6.

Æacidæ Herculis Thebani progenies. 11, 4. *plerumque intra XXX annos defuncti.* 12, 15. *gens antiquissima.* 12, 6.
 Æacidæ Molossi. rex. 14, 5. *regno pellitur.* 17, 3.
 Ægea urbs Macedoniae, quæ prius Ædessa. 7, 1.
 ægre, *pro vix* 2, 4. *ægre ab eo obtentum* 12, 8. *ægre quievit precibus victus* 18, 5.
 ægrotudo, *pro morore* 33, 2. 38, 2. *ægrotudo animi* 32, 3.
 Ægyptiorum superstitiones. 1, 9. *cum Scythis contentio de virtute generis.* 2, 1. *stodia, astronomia,* 20, 4. & *magia.* 36, 2. *foedus cum Rom.* 30, 2.
 Æmilius Annibalem navali prælio vincit. 31, 6.
 æmulos removere. 13, 4. *æmulus regni.* 9, 7. *boc est, competitor:* & *ut supra* 5, 3. *particeps.* 11, 2.
 Æneas Latinos condidit. 20, 1. *in Italiam venit.* 43, 1. *pugnans contra Mezentium occubuit.* 43, 1.
 Æolus Siciliae rex. 4, 2.
 æquales, *qui sunt ejusdem ætatis* 9, 6. 37, 4.
 æquo Marte; *boc est, pari fortuna belli.* 3, 6.
 æstimare, *pro deliberare* 8, 4. *utros potius dignetur, æstimat.* 8, 4.
 æstuaria vel *pro ipsa exæstuatione; vel locis, per quæ in flumina exæstians mare incurrit.* 44, 1. *æstu. subaudi curarum.* 11, 13. *æstus, pro nimio calore.* 12, 1. *pro fluxu maris.* 12, 10. *æstus periculorum.* 22, 2. *æstuaræ. b. e. angi, dubitatione torqueri.* 1, 10.
 Æta Colchorum rex. 32, 3.
 ætatis privilegium. 2, 10. *ætatis gradus* 3, 3. *ætatis militaris pro ætatis milit. hominibus,* 5, 6.
 Æta Siciliae mons igniter. 4, 1. *ejus rei caula* 4, 1.

Ætoli

I N D E X.

Ætoli Brundisium condunt. 12, 2.
 ævum, pro *etate*, *vita*. 2, 4.
 in omne ævum *ibidem*, ut *Græci est alia rō d'arrā*. & omiſſa præpoſitione, omne ævum 14, 4.
 afferre favorem vel odium pro conciliare. 27, 10. vim, pro inferre 18, 7. afferre magnum malum Siciliæ 22, 3.
 afflictae partes, *boc eſt*, *deſilitate*. 13, 8. res, *boc eſt*, *inclinatae*, ſive, ut *Livius amat loqui*, acciſæ. 4, 5. afflicta gemino vulnere funerum 28, 3. ubi vulnus pro dolore.
 affluere, pro *accedere*. 26, 2.
 Africanus Scipio. 31, 7. Africani egregia vox 31, 7.
 Agathocles Lyſimachi a patre occiditur. 17, 1.
 Agathocles ex humili genere factus Siciliæ tyrannus. 22, 1.
 agere procul, pro *eſſe* & *degere*, 11, 5. pro *pellere*. 9, 4. ita agere in pugnam. 16, 2. in exilium. 2, 9. 16, 4. 17, 3. 20, 1. 22, 1. 39, 5. 39, 4. ad naves. 2. 9. carrum circa metam. 12, 10.
 agere animum alicujus præcipitem 18, 1. agere prædas 22, 6.
 agere exilium, pro *degere in exilio*. 3, 3. conventum. 12, 13. prædas, 22, 6. nepotem, *boc eſt*, *gerere ſe nepotem* 1, 6. tu torum. 7, 5.
 agere, pro *traſtare*. 2, 14. pro *degere* 3, 3. agi, *pecudum pro prium*, *tergiverſantibus militibus nec inepte attribuitur*. 1, 6.
 acta res, *boc eſt*, *geſta*. 4, 5. vide 1. 19. & 58. de. V. S. male acta res dicitur *ibi pro male geſta res*. Nimirum agere ſepe eſt gerere. actum melius cum rep. 9, 4. nihil actum, ſi, pro *frustra*. 12, 3.
 actor, pro *biſſione*. 6, 9.
 Agellus claudus altero pede. 6. 2. Ageſ. res geſtæ. 6, 4.
 aggerationes pro *aggerum conſe-*
cravit 2, 1.

aggredi aliquem *de eo qui hortatus eſt*. 2, 13.
 Agis rex Laced. 5, 2.
 agitare, pro *agere*. 1, 5. pro *cogitare* 2, 12. agitare animo, *idem*. 8, 3. pro *tentare*. 14, 4. pro *concutere*, *jaſtare*. 18, 6. agitare convitiis. 14, 3.
 agitare falligium magnarum urbium, *boc eſt*, *comparare inter ſe* & *quasi librare*, earum dignitatem, opes, potentiam. 8. 4.
 agitare imperia, *boc eſt*, *agere*. 19, 2. agere publicum, pro *quo alij*, *publicanum*.
 Ajax. 44, 1.
 Alba longa conditur. 43, 1.
 Alcibiades dux Athen. in Sicilia. 4, 4. Elidem in exilium proficiſcitur. 5, 1. fulcher & eloquens. 5, 2. exilio revocatur. 5. 3. vincitur. 5, 5. denuo in exilium abit. 5, 5. interficitur. 5, 8.
 alere, alitur iſtis undis incendium. 4, 1. alere contentiones civitatum. 8, 1.
 Alexandri M. dux Zopyrion cum omni exercitu a Scythis deletur. 2, 3. 12. 1. 37, 3. Alex. M. cum Amazone concumbit. 2, 4. lux ſtrapis ultimus, & quare. 7, 2. 9, 4. cordis paternæ conſcius. 9, 7. comparatur cum patre. 9, 8. Dux Græcorum ſir. 11, 2. Thebas diruit. 11, 4. Tyrum capit. 11, 19. Jovis Hamm. filius ſalvatur. 11, 11. Alexandriam condit. 11, 11. Darium tertio vincit. 11, 13. Perſis jugum ſervitutis impoſuit. 11, 14. Perſepolim capit. 11, 14. Clitum interficit. 12, 6. inedia mori vulr. 12, 6. Statiram Darii F. ducit. 12, 10. venenum bibit. 12, 13. militibus valedicit. 12, 15. moritur. 12, 16. ejus elogium. 12, 16. corpus ad Hammonem delatum.
 Alex. Magni filius Indorum rex. 12, 7.

I N D E X.

Alex. falsus, *Bellum dictum Jose-*
pho, Denicium Syria regno,
 & vira exiit. 35, 1. & seqq.
 29, 1. occiditur. 35, 2.
 Alex. Ptolemæi matrem interfici-
 cit. 39, 4. propterea a populo
 in exilium pellitur. 39, 5.
 Alexandri multi *pro similibus Ale-*
xandri. 13, 1.
 Alexandria Egypti conditur, 11,
 11. Carthaginis æmula. 21, 6.
 ædificata a Cleomene. 13, 4.
 Alexandria ad Tanaim conditur.
 12, 5.
 alias, nusquam alias. 4, 4. *ubi*
alias pro alibi, alio loco. Sed
usitatus est pro alio tempore.
 alienare, *pro occultare*. 18, 3.
 alienari rebus, *boc est, receden-*
te fortuna & mutato priore re-
rum statu. 13, 6.
 allegare, *boc est, prætendere*,
 16, 1.
 alligare vulnus, *pro obligare*. 15,
 3.
 altera, *pro alterutra*. 11, 12. *non*
pro alia, meo quidem animo.
in iis, ut in iis, ut in iis, ut in iis,
babet. Diod. 7, 54. Ita infr. 19,
5.
 alternare, *boc est, variare*. 36,
 4.
 altius, *pro longius*. 42, 2.
 amariol minuter regni, quam
 ipse rex, *boc est, asperior, im-*
mitior, officionem tributorum-
ve exactor. 16, 1.
 Amazones Scythæ. 2, 1. earum
 origo. 2, 4. & 27. mores. 2, 4.
 quare ita dictæ. 2, 4. durant ad
 Alex. usque. 2, 4. ad quem ea-
 rum regina proficiscitur. 2, 4.
 & 13, 37. Amazonum regio.
 24, 3.
 ambitio vulgi. *sicut sup. adlatio*
vulgi. 12, 15.
 amici, *boc est, consilarii, proce-*
res. 34, 3. *Ita forte*. 37, 3.
(quamvis & hic specialius, pro
amatus, accipi posset) & 31, 9.
 & 42, 5.

Ammonis templum. 1, 9.
 amovere ætatem imbellem *pro*
alio mittere. 11, 10.
 amplius, *tam magnitudinis est,*
quam continuum vocant, (ut
alibi) quam numeri; ut, 3, 2.
 non amplius una veste *pro non*
pluribus quam una veste. 3, 3.
 non amplius centum viri. 6, 7.
 amputare moras. 21, 7. *quod Vir-*
gilio est rumpere Æn. 9, 13.
 Amulius fratrem regno pellit. 43.
 2. interficitur a Romulo. 43,
 3.
 Amyntas Maced. rex. 7, 2.
 Amyntas alter Menelai filius. 7,
 4.
 Amynt. dux Philippi in Asia. 9, 5.
 Anaxarchus Philosophus. 12, 13.
 anceps certamen, *boc est, dubium,*
 2, 3. 11, 9.
 Ancora Seleuci & generis ejus na-
 turalis nota. 13, 4.
 Andromache Hæctoris: mox He-
 leni conjux. 17, 3.
 angustia Thermopylarum. 2, 11.
 anhelans inopia, *boc est, summa.*
 9, 1.
 animis, *pro animo*. 31, 3. *animo-*
rum pro animi. & boc pro au-
ducia. 11, 5. *animos, pro ani-*
num; & boc pro consilio. 11,
 6.
 Annibal Hasdrubalis. 19, 2.
 Annibal alter, sive magnus, dux
 Carthæ. 29, 1. Romanos vincit.
 29, 1. iterum. 29, 4. ad Antio-
 chum fugit. 31, 2. cui Rom.
 fraude suspectus redditus. 31,
 4. vincitur ab Æmilio. 31, 6.
 ad Prusiam profugit. 32, 4. per
 serpentes victoriam procurat.
 32, 4. venenum haurit. 32, 4.
 ejus encomium. 32, 4.
 ante diem, *pro ante dies, boc est,*
aliquod tempus. 6, 7. *nisi ist*
eodem die, ut ante Kalendas in
1, 13, & 1, 36, 5.
 Antenor Venetorum conditor. 20,
 1.
 Antigenes amicus Alexand. 12,
 1.

I N D E X.

- Antigonus bellum cum Perdicca gerit. 13, 6. Eumenum vincit. 14, 2. iterum, & Argyraspidas. 14, 3. a quibus traditur. 14, 3.
- Antiochia a Seleuco, ex nomine patris, condita. 15, 4.
- Antiochus Seleuco pater. 13, 4. clarus inter Philippi duces. 4, 15.
- Antiochus Soter, Seleuci filius. 17, 2.
- Antiochus Deus. 27, 1.
- Antiochus Magnus Auz rex adhuc impubes. 29, 1. ab Aetolis in Romana bella impellitur. 20, 4.
- Antiochus Epiphanes Magni F. a Popilio circumscibitur. 34, 3.
- Antiochus Soter, Demetrii frater Tryphonem regno exiit. 36, 1. Judæos subigit. 36, 1. in Parthos ducit. 38, 10. Babyloniam occupat. 38, 10. occiditur. 38, 10.
- Antiope Amazonum regina. 2, 4.
- Antipater inter amicos Philippi. 9, 4. Macedoniae praefectus. 11, 7. Agidem & Spart. vincit. 12, 1. auctor necis Alex. & quare. 12, 14.
- Antipater Superioris nepos, matrem occidit. 16, 1. regno exiit. 16, 1. interficitur a Lysimacho socero. 16, 2.
- antiquitas. 12, 2. Siciliae fabulosa, *boc est, antiquorum de Sicilia narrationes.* 4, 1. omnis antiquitas fabulosa. 2, 6.
- antiquum. 31, 3. *pro eo quod alicui maxime cura sit.*
- antistites, *pro sacerdotibus.* 11, 11.
- Antonius bellum Parthis infert. 4, 1, 2. a Parthis vincitur. 24, 5.
- anulus cum insculpta anchora inventus in lecto matris Seleuci. 15, 4. anulum suum Perdicca tradit moriturus Alexander. 12, 15.
- anxie, *boc est, diligentissime.* 1, 4.
- Aphellas Cyrenarum rex. 1, 4.
- apes Hieronem nutriunt. 21, 4.
- Apis Aegyptiorum Deus. 1, 9.
- Apollo Seleuci pater creditur. 15, 4. virginum raptor. 13, 7. pro Delphis suis contra Gallos pugnat. 24, 8. Apollini consecratur gladius Pausaniae, quo Philippus occidit. 9, 7. Apollinem leg. suarum auctorem tacit Lycurgus. 3, 3.
- appellare regem, *pro facere, aut declarare.* 13, 3. *ita hostem.* 13, 10. *servitutum appellantes pro servitute habentes.* 2, 4.
- appetitus invidiis, *boc est, petitus.* 7, 5.
- Appius Claudius, *vide C.*
- applicuit ad litrus, *boc est, appulit.* 2, 4. *applicare, active, pro admove.* 11, 15.
- Appulorum bellum cum Alex. Epir. 12, 2. fatum. 12, 2.
- aquilæ duæ in culmine domus nascente Alex. 12, 16.
- aquila in auspiciis quid significet, 23, 4.
- Aquileja ab Istris habitata. 32, 3.
- Aquilus Rom. legatus a Mithrid. vincitur. 38, 2. & 14. idque in Bithynia. 38, 8.
- aratio inventa ab Ath. 2, 6.
- arbitrium pacis suscipere, *est interponere se pro mediatore.* 21, 2. *arbiter, pro teste.* 24, 2. *pro iudice.* 27, 2. *sine arbitris interficere aliq.* 21, 4. *arbiter iurisjurandi.* 24, 2.
- arbitria principum pro leg. 1, 1. *ita 2, 7. libido regum pro lib. arbitria pro imperio.* 1, 1.
- Arcadiae regnator Aristatus mellis usum primus invenit. 13, 7.
- Archidamus Lac. dux. 6, 6.
- ardare, *pro circumscribere, d. finire.* 39, 5.
- ardor Spartan. ex carminibus Tyrtæ. 3, 5.
- Areas Spart. dux contra Aetolos. 24, 5.
- argenteis clypeis ornati Alex. milites. 12, 7.
- Argonautæ,

I N D E X.

Argonautæ. 42, 2. navem suam
humeris per montes transpor-
tant. 32, 3.
argumentum, *pro signo, indicio.*
12, 15, 15, 4, 16, 5. argumen-
tis superari. 2, 1.
Argyraspides. 12, 7. vincuntur ab
Antigono. 14, 3.
Archaismi. glandem vesci. 2, 6.
V. vesci. nihil frui. 8, 2. ultio-
nem potiri. 9, 7.
Ariarathes Cappadocum rex. 13,
6.
Aridæus Philippi, Alex. succedit.
9, 8. necatur ab Olymp. 14,
5.
Aristæus mellis usum invenit. 13,
7.
Aristoteles Alex. Callisthenisque
præceptor. 12, 6. Aristoteles
doctor inclytus omnium philo-
sophorum. 12, 16.
arma movere. 2, 8. arma, *pro*
bellis. 7, 2.
armare sagittas veneno, *hoc est,*
tingere, imbuer. 12, 10.
Arpi a Diomede conditi. 20, 1.
arripi adversa valetudine, *pro*
corripi. 41, 6.
Arsaces omnes Parth. reges dicti.
41, 5.
Artabanus Xerxem obtruncat. 3,
1.
Artaxerxes Longimanus. 3, 1.
Artaxerxes Mnemon Persarum
rex. 5, 8. Darii F. 5, 11. Cono-
na classi suæ præficit. 6, 1.
Græcos ab arminis discedere ju-
bet. 6, 6. filios 115 habet. 10,
1.
Ascanius Æneæ F. 43, 1.
asciscere, *pro adsumere.* 42, 1.
Asia lubacta a Cyro. 1, 8. a Scy-
this. 2, 3. iis per 1500 annos
vestigalis. 2, 3.
Asphaltites lacus. 36, 3.
Alpernari, *hoc est, dedignari.* 1,
6.
assignare alicui provinciam, *pro,*
decernere 15, 4, 15, 3. custo-
dibus, *pro dare in custodiam.*
14, 4. Assignare etiam proprie

significat speciatim dividere,
ut in coloniis. 42, 3. 43, 11. as-
signare copias ducibus, *tradere*
perducendas aliquo. 2, 13.
assistere inter cæteros, *stare, con-*
sistere, 3, 1.
assumere locum cœptis, *quod in*
societatem asciscere Curt. 8,
6. dixit. 1, 6. assum. in matri-
monium, *hoc est, ducere,* 2, 4.
Assyrii 1300 annis imperarunt. 1,
2. *post Syri dicti.* ib.
Assyriorum rex Ninus. 2, 3. Ass.
stagnum a Phœnicibus habita-
tum. 18, 3. Ass. regum origo
Damasœna. 36, 2.
Astyagis somnium. 1, 4. crudeli-
tas in Harpagum. 1, 5. bellum
cum Cyro. 1, 6.
Athenæ veluti templum litera-
rum. 2, 6. patria communis
eloquentiæ. 5, 9. Minervæ
sacræ. 2, 6. alter oculus Græ-
ciæ. 5, 8.
Athenienses Amazones vincunt. 2,
4. Athen. origo. 2, 6. laus. 8,
2. cupiditas imperandi. 2, 3. 5.
1. nomen unde 2, 6.
Attalus Pergami Rex. 29, 4. P.
R. hæredem instituit. 36, 4.
attaminare, *pro contaminare,*
polluere. 2, 7. 21, 3.
auctor, *pro Historico.* Præf. *pro*
duce. 3, 4. *ibi.* sic ipsum Ipei
suæ, sc. auctorem : nam eodem
loco, *ibi,* nascendi auctorem, *pro*
suasore ponitur. pro causa. 5, 4.
14, 3. 4, 14. *pro teste.* 11, 2. *ita*
apud Flo. 1, 16. *pro inventore.*
5, 14. auctores, *pro conditori-*
bus. 28, 1.
Augurandi studium apud Gallos.
24, 4.
Augusto signa militaria remittun-
tur a Parthis. 43, 5.
Augusti omnes Rom. imp. dicti.
41, 5.
auraria, *hoc est, auri fodina;* 8, 3.
aurata vestis Persarum proceri-
bus. 12, 3.
aureis compedibus vinciti reges.
5, 11. 11, 15.
Hh haureum

I N D E X

aureum vellus. 42, 2.
 auspicari rem ab aliquo, *pro incipere: a veteri more, quo plerumque auspiciato incipere solebant.* 5, 8, 21, 1. 38, 1. hinc
 auspiciū, *pro initio.* 27, 1. 44, 5. *asp. pro quovis omine.* 15, 3. felix auspiciū domino equo emisit, 1, 10. audito auspicio, *binnitus equi puta.* 1, 10. non virtute, sed auspicio superari. 1, 10.
 auspicatissima toto orbe urbs, *id est, felicissima.* 18, 5. auspicata sedes. 18, 5.
 Authocus Apollinis F. 13, 7.
 auxilia, *tam pro propriis viribus, quam sociorum: insuper pro machinis, pecunia, & quicquid bello gerendo est.* 1, 6. *vide Flor.* 2, 8. auxilium, *pro refugio.* 5, 9.

B

Babylon conditur. 1, 2. vincitur a Cyro. 1, 7. capitur a Seleuco. 15, 4. ab Orode. 42, 4. Babylone mortuus Alex. 12, 15. Babyloniorum studium astronomia. 20, 4.
 Babylonia, *pro Babylone.* 1, 2.
 Bactriani Scytharum progenies. 2, 1, 2, 3. a Seleuco expugnantur. 1, 4.
 Bassani historia. 36, 3.
 barba & capilli promissi ad movendam misericordiam. 4, 4. reorum habitus. 36, 4.
 barbaria, *pro regionibus barbarorum, pro rudi & agresti vivendi ratione.* 43, 4. barbaries *pro barbaris.* 9, 5.
 Barce. 1, 7. alia ab Alex. condita. 12, 10.
 Barsene Alex. conjux. 11, 10. iussu Cassandri occiditur. 15, 2.
 bellicum canere, *hoc est, classicum.* 12, 15.
 bellum, *pro praelio.* 2, 4. bellum Græciæ, *quod Græcia infert.* 1, 7. bellum Antigoni. 15, 4. *quod geritur contra eum, profunda barbariei.* 42, 2, *quod*

est contra eam.

Bellus Darii intersector exercitatur. 12, 5.
 biformis Cærops, & quare. 2, 6.
 Bilbilis Hispaniæ fl. durando ferro aptus. 44, 3.
 Bithyniæ pars Gallo-Græcia. 2, 2.
 Bœoticum imperium perdunt Thebani. 3, 6. Bœotii Heracleam condunt. 16, 3.
 Bœotii, *pro Thebanis.* 8, 4.
 Bomilcar Carth. dux cruci suffusus. 22, 7.
 brachia muri, *hoc est, partes in longitudinem, brachiorum instar, porrecta.* 5, 8, 5, 9. *ita Liv.* 31, 26. *ta enīn, crura, sunt Græcis.*
 Brennus Gallorum dux. 24, 6. mortem sibi consciscit. 24, 8.
 Brixia a Gallis condita. 20, 5.
 Brundisium. 3, 4. ab Ætolis conditur. 12, 2.
 Bruttia mulier nomen dat genti. 23, 1.
 Bruttii cum Tarentinis bella gerunt. 12, 2.
 Brutus & Cassius Parthicis auxiliis adjuti. 42, 4.
 Bubulum caput in fundamentis Carthagini. 18, 5.
 Bucephale urbs ex nomine equi. 12, 8.

C

Cadere, *pro perire in praelio frequentissimum.* ceciderunt cum hoc vires reip. 6, 8. cadere de eo, qui quocunque modo interficitur. 14, 4. & 12. regnum cadit temeritate alicujus. 24, 4.
 Cadusia. 10, 3.
 Cæpio Cos. Rom. propter ablatum aurum Tholos. punitus 32, 3.
 Cæsaris bellum cum Pompejo. 42, 4.
 Cæsares omnes Rom. imp. dicti. 41, 5.
 calida lavari a Romanis Hispani docti. 44, 2.
 calumnia, *pro falsa & captiosa*

I N D E X.

- interpretatione.* 42, 1. *ita capiendum est verbum, calumniari in l. pen. ff. ad exhib.*
- Cambyſes Altyagis gener. 1, 4.
- Cambyſes Cyri F. 1, 9.
- Campani a Græcis conditi. 20, 1. bellum gerunt cum Syrac. 22, 1.
- Candaules rex Lydorum. 1, 7.
- canere bellicum. 12, 15. Apoſto cecinit, *id eſt, prædixit.* 3, 4. ſata cecinerant. 7, 6. oracula cecinerunt. 11, 7.
- capere, *pro recipere, amplecti.* 2, 10, 2, 13. *pro occupari, metaphora ab urbibus, &c. ad animum.* 2, 9. *ita fere.* 2, 14. *pro recipere.* 15, 7. *pro decipere.* 8, 5.
- capillus, & barba promiſſi ad movendam miſericordiam. 4, 4. reorum habitus. 36, 4.
- Capital, *hoc eſt, capitale facinus.* 2, 7.
- Capitolium Jovis templum. 43, 1.
- Cappadoces à Perdicca victi, conjuges ſequè ipſos & omnia ſua perdant. 13, 6.
- Cappadocia. 2, 4. a Philippo occupatur. 8, 9. a Mithrid. 37, 3, 38, 1. 2, 42.
- capra *pro ducibus ante ſigna.* 7, 1.
- caput Cyri in utrem ſanguine plenum conſicitur. 1, 8.
- caput, *pro homine.* 12, 9. *pro duce.* 1, 3. loramenti, *pro extremo apice.* 11, 7. *pro principe urbe aut metropoli. Ita caput Ægypti Alexandria.* 11, 11.
- Caranus. 7, 1. primus Maced. rex. 7, 1. 33, 2.
- Caranus Philippi, ab Alex. fratre interficitur. 11, 2.
- carmina Tyrtæi 3, 5.
- carpere, *hoc eſt, paulatim debilitare.* 1, 2. carpi ſermonibus ſuorum. 12, 5.
- Carthaginienſes Siculum imperium tentant. 4, 2. 5, 4. 18, 2. 20, 5. pelluntur. 42, 8. redunt. 23, 2. ducem ſuum Hannonem cum tota familia interficiunt. 24, 4. Hamilcarem tacitis ſuffragiis damnant. 22, 3. Bomilcarem patibulo aſſigunt. 22, 7. Hamilcarem Rhodanum injuſte interficiunt. 21, 6. homines immolant. 18, 6. 19, 1. canina veſcuntur. 19, 1. conſulem habent. 1, 2. & dictatorem. 19, 1.
- Carthag. origo. 18, 3. ætas. 18, 6. Carthago capitur. 18, 7.
- Carthago nova in Hiſpania. 44, 3.
- Cartolo Carth. a patre in crucem tollitur. 18, 7.
- Cæſſander Antipatri venenum ad necem Alex. habet. 12, 14. in diſſiſione imp. Alex. ſatellitibus præſcitur. 13, 4.
- caſtigare, *pro increpare.* 2, 15. caſtigare milites. 12, 11. ſequitur nunc lenibus verbis monere, *pertinet ergo &c. caſtigare ad verba.* a regina caſtigati. 18, 6.
- caſtigatio, *pro increpatione.* 1, 6.
- Cæſſius Parthos cædit. 42, 4.
- Caſtor & Pollux Locrenſib. adſunt. 20, 2.
- Caſtrenſe exilium, *pro perpetua militiâ.* 14, 4.
- caſus quaſi germani, *hoc eſt, admodum ſimiles.* 27, 3.
- Catonis fortitudo. 33, 12.
- Caucasus regni Parthici limes. 41, 6.
- Cecrops Athen. rex biſformis. 2, 6.
- cedere alicui regnum, pellicem 10, 2. imperium. 22, 7. regno. *idem.* 29, 2. *ita.* 1, 10. cedere Italia, fonte. 21, 5. terris. *ibid.* cedit alicui tributatus caſtrorum, *id eſt, evenit, datur.* 13, 4. ceſſit admiratio in ſatiſfactionem. 15, 3. in diſſiſionem alicujus. 33, 2.
- celebrare theatra, *id eſt, frequenter ire ad theatra.* 6, 9.
- cenſeri, 9, 2. cenſere, ut abeator

I N D E X.

- Sicilia. 2, 5. ubi censere idem quod suadere. censeri virtute, duritia corporis, opibus, pro estimari. 9, 2. hoc se patre censeri iubet, pro filio ejus haberi se. 11, 11.*
Cereris sacra initiorum. 5, 1.
Cereris ignes tangere in juramento. 22, 2.
certamina pro bellis. 7, 2. 7, 6. 29, 3. pro praelio. 22, 7. certamen Olympicum. 7, 2.
cessum ire, pro cedere. 2, 12.
Chalybs fl. Hisp. durando ferro aprus. 44, 3. hinc Sidon. carm. 2. vers. 46.
Charybdis fabula unde orta. 4, 1.
Cabus Scytharum. 2, 2. Brutiorum. 23, 1. Parthorum. 41, 3.
ciere bellum, pro praeliari. 2, 12. pro instruere. 22, 7.
Cimon Atheniens. dux. 2, 15.
circa se, pro in se, erga se. 14, 1.
circumfluentibus quietæ felicitatis insignibus, id est, abundantius. 18, 7.
circumire suos dicuntur duces in acie. 11, 13.
circumscribere sacrilegium, hoc est, palliare, tegere. 39, 2.
circumspicere, subaudi animo, hoc est, considerare, perpendere. 14, 2.
circumvenire, hoc est, decipere. 1, 8.
Circus Aristæi pater. 13, 7.
citato gradu, hoc est celeriter. 11, 2.
civile bellum Cæs. & Pompeii. 42, 4.
civili fraude, hoc est, civium. 12, 6.
civis pro conterraneo. 11, 4.
civitas in civibus, non ædificiis posita. 2, 12.
civitates, pro populis. 32, 1. civitatem percipere, hoc est, jus civitatis accipere. 43, 5.
clarus domi Alcibiades, hoc est, notus, nobilis, etiam potens. 5, 2.
Claudius pacem cum Pyrrho dissuadet. 18, 2.
clausum vehiculum, hoc est, undique testum. 11, 15. clausi pro obfessis. 6, 5. clausus in cavea. 15, 3.
Cleolis regnum concubitu Alexandri redimit. 12, 7.
Cleomenes rex Spart. 28, 4.
Cleomenes Alex. jussu Alexandriam ædificat. 13, 4.
Cleopatra Phil. conjux superinducta Olympiadi. 9, 7. ab ipsa necatur. 9, 7.
clientela pro clientibus. 8, 4.
Clitus ab Alex. inter pocula occiditur. 12, 6.
cludere sanguinem, pro sistere. 15, 3.
Clytus amicus Alex. dimittitur. 12, 12.
coagulum quis invenerit. 12, 7.
Cocalus primus Sicil. rex. 4, 2.
Codomannus, qui postea Pers. rex, & Darius. 10, 3.
Codrus rex Athen. 2, 6.
Cælo tenus extollere, hoc est, ad cælum usque. 12, 6.
Cæpi per pleonasmum, cum prohiberi cæpisset, pro cum prohiberetur. 14, 5.
cognito, hoc est, ubi cognitum est. 2, 5. 27, 3. 32, 1. 32, 3.
cognominare, pro nominare. 4, 2. 7, 1. 15, 2.
cognoscere, pro rescire. 3, 5. cognoscere adulterio aliquam. 5, 2. 22, 1.
coire cum alio, pro societatem initiare. 5, 1. pro convenire. 9, 6.
Colchi Istrorum conditores. 32, 3.
collatio, pro comparatione. 2, 2. pro contributione, seu indictione. 16, 3.
colligere infamiam, pro baurire, trahere. 3, 4. vocem & spiritum, hoc est recipere. 6, 8.
collocare filiam, pro elocare. 9, 6.
Comanus regulus Gallus. 43, 4.
cometes insignis magnitudinis apparet. 37, 2.

I N D E X.

comitari, *passive*. 30, 2.
 comitator, *boc est, qui plures habet comites*. 27, 2.
 commealus, marinis commealibus hostes intercludere. 4, 4.
 commealum a populo petere, *id est, abeundi licentiam*. 18, 7.
 commendare aliquem apud alterum, *boc est, fidei ejus committere, sive deponere (ut explicat Vlp. in l. 186. de V. S.)* 35, 2.
 commendat eum pulcritudo formæ. 36, 2.
 comestum, pro arte, invento. 23, 3. 32, 3. 32, 4. pro consilio, 21, 4. pro inventione, sive modo inveniendi. 22, 4.
 committere bellum, pro pugnam. 5, 4. & pro incipere. 2, 12.
 communicare cum peregrinis, *neutraliter pro conversari*. 36, 2.
 comparatum par ducum: verbum gladiatorum.
 compedibus aureis fratrem suum vincit Artaxerxes. 5, 11. Dari-um duces sui. 11, 15.
 compellere in fugam pro pellere. 4, 4.
 compensatio mercium, *boc est, permutatio, in usu Laced.* 3, 2.
 comperit, audit, discit. 2, 4.
 comperta stupri, *boc est, manifesta, & quasi convicta*. 11, 11. ita Liv. 22, 57.
 competere, pro simul petere: & hinc competitor. 13, 2.
 componere, pro diversa colligere. Præf. 3, hitoriam, pro conscribere. Præf. 1. non compositum hoc est in dulcedinem fabulæ ab antiquis, pro confictum. 3, 1.
 comprehendere epistolas, pro interceptare. 20, 5.
 concedere aliquo, *boc est, proficisci*. 3, 1. 5, 6. 12, 13. in imperium alicujus, *boc est, venire in potestatem*. 4, 2.
 conciliare, pro parare. 5, 2. conciliat aliquem alicui cognatio alicujus. 7, 4.
 concordiam alicujus deprecari,

id est, consensum. 17, 2.
 concurrere. 3, 5. proprie est prælium auspicari, quod cursu fere fieri solebat, ut telorum jactum anteverterent, vel ut citius ad gladios, tanquam certiora gravioraque tela, devenirent. concurrere inter se pro præliari. 13, 1. populi concurrunt ad aliquem, *id est, decurrunt, o-pem implorant*. 19, 11.
 condere, pro occultare. 23, 6. pro sepelire. 7, 2. pro reformare, & quasi ex integro condere (ut noster 2, 15. loquitur) 18, 4. 19, 1.
 condicere inducias pro facere. 3, 7.
 conditio pro statu, ratione vivendi. 6, 3.
 conditor imp. Pers. Cyrus. 2, 10.
 conferre in historiam, *boc est, historice conscribere*. Præf. 1. conferre se aliquo, *boc est, proficisci*. 3, 4. in aliquem aliquid, *boc est, dare alicui quid*. 10, 4.
 confertissimi, *boc est, densissimi*. 8, 1.
 Conficere bellum, *boc est, finire*. 2, 14.
 confirmare sua voce aliquem pro in officio continere. 14, 11.
 confluentia auxilia, sunt undique convenientia. 1, 7. bella, sunt undique ingruentia. 7, 6.
 confusus turba querelarum, *id est, perturbatus*. 32, 2.
 congressio, pro prælio. 6, 4. prima belli congressione, *boc est, primo statim confictu*. 15, 1. 31, 6.
 conjunctio, pro affinitate. 6, 3.
 conjuratio 7. Pers. adversus Magos. 1, 9.
 Conon Athen. dux, 5, 5. victus Cypri exulat. 5, 6. & 6, 1.
 clausi Persarum præficitur. 6, 1. Xerxem adorare noluit. 6, 2. Athenas restituit. 6, 5.
 confiscare sibi mortem, *boc est, se ipsum interimere*. 13, 1. 19, 3.
 consecrari, pro insectari. 2, 12.

I N D E X.

9. 7. aliquem stricto gladio, *ibid.*
consilium, hoc est, mentem, 2, 10.
consilii dubius, 2, 13. *consilio*
vincere aliquem, persuadere a-
licui, 2, 13. *in consilio delibe-*
rarent, in ipso cœtu consultan-
tium, 11, 3.
consolatus, passivè, 22, 9.
conspectioris ingenii, hoc est, ala-
crioris, erectioris, 11, 5.
conspiratio, pro concordia, 34, 1.
conspiratus, hoc est, ardenti-
us, & magis unanimi consensu,
 3, 5.
constantia pro animositate, 13, 3.
 14, 1, 15, 3.
constituere templum, pro statue-
re, edificare, 43, 1.
CONSUESCENDI, *hoc est, assue-*
scendi, legibus tædium metus
religionis evincit, 3, 3.
consultare pro deliberare, 2, 15.
 34, 3. *pro statuere*, 1, 7. 2,
 15. 5, 3. *pro consilium petere*,
 3, 3. 3, 5. *pro mederi*, 6, 6.
pro facere, 42, 5. *oracula, hoc*
est, interrogare, 11, 11. *in rem,*
hoc est, consilia, opemque rei
accommodam præbere, 2, 15.
laboribus Græciæ, curare, ut
labores Græciæ definant, 6, 6.
consumere, pro sensum conficere,
 12, 5. *consumi, pro perire, con-*
fici, 5, 1. 5, 6. *consumpti bel-*
lo, pro prælio cæsis, 9, 4. *præ-*
lium consumit omnes, 3, 5.
consumere, pro perficere, 2, 15.
 12, 5. *operis torius gloriam*,
 9, 8.
contemnere infantiam regis, id
est, regem tanquam infantem,
 7, 2.
contemplatio liberorum pro con-
sideratione, respectu, 7, 5.
contendere, hoc est, ire, 2, 8.
proficisci, 5, 2. 11, 2. *pugnare*,
 5, 5. *niti*, 6, 3. *affirmare*, 9, 4.
contendit manere in Sicilia, 4,
 5. *contendebant ne*, 6, 3.
contingere, quod cum non conti-
gisset, pro non factum esset, non
fieri potuisset, 5, 9. *sorte alicui*
contingit Occidens, 12, 2.
continuae mortes, hoc est, parvo
intervallo altera alteram sub-
sequentes, 16, 1. *ita cont. præ-*
lia, 31, 3. *frigora*, 2, 2.
concio, pro cœtus, 22, 7. *pro*
auditoribus, 2, 8. 2, 15. 4, 4,
 11, 2. 12, 11.
contra decus regium, pro secus
quam regem decebat, 12, 12.
contrahere perjurium, pro com-
mittere, 3, 7. *ita nefas*, 24, 3.
auxilia, pro congregare & con-
vocare, 1, 6. 4, 4. 8, 5. 12, 2.
ita milites, 12, 1. & *exerci-*
tum, 13, 3. *odium pro parere*,
 5, 1. *ita invidiam*, 5, 2. &
offensam, 28, 1. *morbum ex*
dolore, pro incurrare, 10, 2.
ita offensam, 17, 3. & *contem-*
ptum, 39, 1.
conterere aliquem, 32, 4.
contribuere in unam cohortem,
hoc est, conjungere, 12, 5. *vide*
Lipsii notam, 37. *in Senec.* 6.
de benef. adde Liv. 31, 30. 23,
 5. 23, 19. 33, 20. 36, 35. 39,
 26. & *Curt.* 5, 3.
controversiam referre, pro mo-
vere, 37, 4. *Sic & controver-*
siam referre de aliqua re, 2,
 10.
convalescere, pro adolescere, robur
acquirere, 3, 2. 3, 4. 18, 4.
 36, 2. *convalescere ex vulnere*,
 5, 3.
convenire, pro complacere, 9, 5.
pax non convenit, pro de pace
non convenit, 30, 3.
convertere, pro vertere, 3, 2.
convertit, pro vertit, hoc est,
versum est, 36, 2. *converti ad*
destinatum facinus pro conver-
tere se, 21, 1. *convertere ani-*
imum ad templa scil. spolianda, 24, 6.
convexa vallium, pro concavis,
hoc est, cave valles, 2, 20.
convitiis agitare, pro incessere,
 14, 3.
convulnerare, pro vulnerare, 2, 6.

I N D E X.

copia *pro facultate*. 2, 12, 34, 2.
pro numero. 3, 2. copia, *pro*
commedatu, cibariis. 5, 8, 38,
 10. *pro exercitu*. 12, 2, 15, 2,
 23, 1. *pro substantia, bonis*. 13, 6.
 Corinthi, concilium totius
 Græciæ. 9, 5, 11, 2. exulat
 Dionys. 21, 5. Corinthus dirui-
 tur. 34, 2.
 cornu, *pro acie*. 5, 11.
 corona aurea gratulationis ergo
 offertur Alex. a Tyriis. 11, 10.
 & hoc frequens fuit apud vete-
 res. coronæ post victoriam su-
 mi solitæ. 9, 4. ideoque etiam
 qui præda partem Diis fere-
 bant, coronati id agebant. 18,
 7.
 corpora ad sepulturam poscere,
 victoriæ concessæ signum Græ-
 cis. 6, 6. & hic mos ex Tbucyd.
 passim apparet.
 corpusculum florum *pro fasciculo*
 Præf.
 corripere, *boc est, invadere*. 15,
 1. corripere, *pro urgeri multitu-
 dine*. 1, 9. *pro comprehendendi ad
 pœnam*. 3, 1. 12, 11.
 corrumpi ab hoste, *de eo cui præ-
 mia promittuntur*. 14, 1.
 Cranaus Athen. rex. 2, 6.
 Crassus (*vide Licinios*) cum omni
 exercitu cæditur. 42, 4.
 Craterus in Antip. locum Maced.
 præficitur. 12, 12. nascendo
 regi tutor constituitur. 13, 2.
 regiæ pecuniæ custos. 13, 4.
 cremare mortuos. 9, 7. 19, 1.
 Alcib. vivus crematur. 5, 8.
 crepundia instrumenti musici ge-
 nus. 30, 1.
 Cretenses Demetrium Soterem in
 regnum restitunt. 35, 2. Cret.
 legum celebritas. 20, 4.
 Critias Ath. tyr. sævissimus. 5,
 9.
 Cræsus rex Lydorum. 1, 7. ca-
 pitur. 1, 7.
 cultus *pro forma vestium, Gallice*
la mode. 12, 3. cultus literarum
 utriq; similis. 9, 18. juxta cultum
 pristinæ fortunæ haberi. 36, 1,

cum fortuna regis non est mutata
 cum duce, una cum duce, quam-
 vis mutatus dux sit. 2, 14.
 cupitus, *boc est, desideratus*. 42,
 1.
 Curetes Hispani. 44, 4. Legen-
 dum potius Cunetes.
 currere, *pro accurrere, advenire*.
 9, 7.
 curlum in Afr. dirigere *de itinere*
maritimo. 22, 5. 31, 2.
 custos legum apud Spart. Senatus.
 3, 3. custodibus assignari, *pro*
tradi in custodiam. 14, 4. custo-
 dia regis, *boc est, incolumitas*.
 2, 6.
 Cyclopes olim in Sicilia. 4, 2.
 Cynægiri Athen. virtus. 2, 9.
 Cypriæ virgines dotem vulgato
 corpore quærebant. 18, 5.
 Cyrus exponitur. 1, 4. nutritur
 a cane. 1, 4. 44, 4. Persas
 concitat. 1, 6. avo regnum au-
 fert. 1, 6. Babylonios vincit. 1,
 7. Cræsum. 1, 7. cæditur a Sey-
 this. 1, 8. 2, 3. 37, 3.
 D

Daci Getarum Soboles. 32, 3.
 Damascus urbs Syriæ, ex no-
 mine regis. 36, 2.
 Daphne Antiocbiæ suburbium. 27, 1
 Dara, urbs Parth. clarissima. 41, 5
 dare æternitatem legibus. 3, 3.
 timorem, *boc est, facere, incu-
 tere*. 3, 5. terga, *boc est, fugere*.
 4, 1. 12, 1. 41, 2. volnus, *boc*
est, cladem inferre, 5, 5. pacem,
boc est, concedere. 5, 8. ita
 transitum. 9, 3. poenas, *pro lu-
 ere*. 18, 7. libamenta, *boc est,*
libare. 10, 4. spiritum, *boc est,*
mori. 39, 4. (ita Virgil. *Æneid.*
 9, 704.) ultionem tot gentibus,
boc est, tot gentes ulcisci. 12, 9.
 documenta, *boc est, exemplum*.
 3, 2. victoriam dare hosti dolis
 luis, *facere, ut hostis victoriam*
adipiscatur. 2, 8. ferrum huc
 date, *pro porrigite*. 14, 4.
 Darius Hytaspis, rex Pers. sit. 1,
 19. fugatur ex Scythia, 1, 10.
 2, 3. 7, 3.

Da-

Darius Nothus Pers. Rex. Lacedæ-
cius contra Athen. 5, 1. mori-
tur. 5, 8. 5, 11.

Darius ultimus Pers. Rex. 10, 3.
vincitur ab Alex. 11, 6. iterum:
11, 9. tertium, 11, 14. opes.
11, 10. aureis catenis a suis vin-
citur. 11, 15. & occiditur. 11,
15. sepelitur ab Alex. 11, 15.
ejus mors vindicatur. 12, 5.

datus vis, vincere sibi, patriæ. 2,
8. id est, in commodum suum,
patriæ. generandis ignibus ma-
teria. 4, 1.

de regno, hoc est, ex regno. 2, 10.
de uno populo, hoc est, ex uno:
3, 2. ita de Siculis, de Pænis,
pro Siculorum, Pænorum. 22, 6.
de rege captivum facere. 7, 2.
de spectatoribus captivi facti,
34, 2. de tergo, pro a tergo. 20,
5. de piratica, pro a piratica.
9, 1. de ergastulo servus. 1, 6.
duo de conjuratis. 1, 9. unus de
intersectoribus. 1, 10. ita par-
titioni inservit: trecenta millia
de auxiliis armavit. 2, 10.

decedere, pro mori. 1, 1. 2, 10. 1,
4. 5, 6. Subaudiend. autem de
vita: quod diserte addit Cicero
in Or. p. Rab. V. & Vallam.
5, 95.

decernere prælio. 13, 8. decerni-
tur alicui bellum adversus ali-
quem, pro defertur, demanda-
tur. 23, 8. 14, 1.

decimæ prædæ Tyrio Herculimit-
tuntur a Carthag. 18, 7.

decurrere ad aliquem pro alicujus
opem implorare. 14, 2. 16, 3.
decurrere per vestigia paternæ
virtutis. 19, 1.

deditus, qui dedit se. 26, 4.

deducere, hoc est, deorsum ducere,
sicut, degressi, & hoc genus a-
lia. 2, 10. pro deferre, sive in-
ferre. 13, 4. deducuntur præ-
sidia hostium. 6, 3.

defectio, pro imminutione. 42, 2.

SUBDITORUM ob dominorum
discordiam impunita. 41, 4.

deferre, pro ferre. 1, 4. pro ad-

ferre, advehete. 3, 3. pro in-
dicare. 31, 4. certamen ad ju-
dicem. 2, 10. querelam alicui
pro queri. 1, 5. 9, 6. deferri
pro venire. 3, 4. 10, 3. ita de-
lata. 18, 5. delatus. 20, 1.

deficit quotidie regis majestas, de-
crescit, 3, 1. non studiis alicu-
jus quam annis defici pro de-
stitui. 12, 8. deficere, de mori-
ente. 12, 15.

deslere, pro flere. 18, 4. pro de-
plorare, queri. 5, 7. 5, 8. 19, 3.
deformes, hoc est squalidi, & sor-
didati. 4, 4.

deformis militiæ damnis, hoc est,
ut 6, 8. loquitur, cladibus in-
signis. 7, 3.

defungi somnio, hoc est, ut Curt.
3, 1. fere loquitur, implere sor-
tem somnii. 1, 5. defungi re-
sponso oraculi. 12, 2. parvo
defungi, pro parum præstare,
parum dare. 9, 2.

dehonestamenta, pro turpitudine.
28, 2.

dejicere murum, pro diruere. 5,
8. 12, 9.

delata, delatus. vide deferre.

delere exercitum, est ad interne-
cionem cadere. 2, 3. 2, 5. 6, 4.
moenia, pro excidere. 2, 12.
regna, pro evertere. 13, 2.

deligare, pro ligare, alligare. 3,
5. ita Liv. 8, 7. I lictor, deli-
ga ad palum.

deligere, pro eligere. 2, 15.

Delos insula ærarium Græcorum
3, 6.

Delphicum oraculum. 2, 11. 16,
3. Delphos diripi jubet Xerxes.
12, 8. diripiunt Phocenses. 8, 1.
idem tentat Brennus Gallorum
dux. 24, 6. Delphici templi de-
scriptio. 24, 6.

demandare, pro concedere. 2, 12.

Demetrius Poliorketes. Antigoni F.
15, 1. rex appellatur. 15, 2.

Demetrius Soter Antiochi M. f.
Syriæ rex. 34, 3. occiditur.
25, 1.

Demetrius Nicanor ejus f. Alex.
viii.

I N D E X.

vincit. 35, 2. capitur a Parth. 36, 1. 38, 9. fugam tentat. 38, 9. dimittitur. 38, 10. occiditur. 39, 1.
demissa, hoc est, pertinentia, deducta. 5, 8.
 Demosthenes orator corruptus a Persis. 11, 7. exul revocatur ab Athen. 13, 5.
 denique, *pro breviter.* 2, 10, 9, 3. denunciatio, *non simplex modo nuntium valet, sed & sententiam.* 5, 3.
 deperire, *hoc est, ardentissime amare.* 1, 7.
 deponere, *pro exponere.* 4, 5. bellum, *pro deferere.* 5, 2. imperium, *pro abdicare.* 21, 2. 28, 3. *ita tyrannidem.* 21, 2. rudimenta pueritiæ. 7, 5.
 depopulatus, *passive.* 42, 2.
 deportare, *pro apportare.* 20, 2. exercitum, *pro adducere.* 34, 2. exercitum in Italiam, *pro transire, trajicere per mare.* 17, 2. deportatus in Ægyptum *intinere terrestri scil.* 25, 2.
 deprecari aliquem, *pro precari.* 7, 6. 4, 5. 2, 1. 8, 10. 1, 27, 9, 20. 11, 20. *pro precari, ne fiat.* 8, 4. & 7, 11. 5, 11. 10, 11. deprecatum bellum. 8, 5. *passive.*
 deficiere, *hoc est, deficere.* 5, 1. describere, *pro notare, & ut Flor.* 1, 6. *loquitur, in tabulas referre.* 9, 5.
 deferere bellum, *pro amittere.* 2, 8. 2, 12. 5, 2. 9, 2.
 desideris, *hoc est, subsidentis.* 4, 1. desolatus, *pro deserto, ex toto castris & exercitu.* 11, 7.
 destituere spem alterius, *est aliter quam pro spe illius se gerere.* 4, 5.
 detrahare lituas, *pro dejicere.* 38, 8.
 detrectare prælium, *pro subterfugere.* 13, 3.
 devovere, *pro obstringere.* 14, 4. devovetur Ivis Alcib. 5, 1.
 Deus Persarum Sol. 1, 10. Dii

patriæ ultores. 2, 9. regales. 11, 15. patriæ majestatis ultores. 10, 2. perjuratorum vindices. 14, 4.
 dextera fidei pignus. 1, 5.
 dexterior. *pro dextro.* 2, 4. *ita dexterius cornu.* 31, 8. *sic similiter Sueton. in Domit.* 17, 3.
 Diadema Maced. reg. ante Alex. insolitum. 12, 3. ejus loco veteribus halta. 43, 3.
 Diana pro Delphis pugnat. 24, 8.
 dictatura apud Carthag. 19, 1.
 diem de die proferre, *hoc est, de die in diem differre negotium.* 2, 15. diem fungi, *pro mori.* 19, 1. ante diem, *pro antea.* 6, 7. in eam diem, *pro usque ad illud tempus.* 1, 5. Sic & post eam diem, *ibid.* dies hæc sunt alicui famem erroremque. 36, 2.
 differre, *pro summovere.* 9, 6. differri variis frustrationibus, *pro in aliud tempus rejici.* 9, 6.
 difficile, *adverbialiter, pro difficulter.* 27, 3.
 diffidentia simulata, desperatio. 1, 8. *sic diffidere viribus suis.* 4, 3.
 dignatio, *hoc est, dignitas, ut quidem sæpe usurpatur, & hoc loco Bong. exponit: vram hic pro gratia poni existimo.* & ad Ptolem. referri dignatio regis, *ita enim conjuncta sunt.* 28, 4.
 DIGNISSIMO imperium relinquit. Alex. 12, 15.
 digredi, *pro abire, discedere.* 9, 7.
 dilabi ad sua tuenda. 2, 12. *pro sensim dissolvi, & p. sum ire.* 6, 2. copiae dilabuntur in urbes. 13, 5.
 dimittere a bello, *pro remittere.* 3, 6. ab armis dimitti, *hoc est statutis conditionibus adduci ut arma deponas.* 6, 1.
 Diomedes Brundisii conditor. 12, 2. & Arporum. 20, 1.
 Dionysius Sic. tyr. bellum in Italia gerit. 29, 1. 20, 1. interficitur. 20, 5.
 Dionysius minor Sic. tyr. 21, 1: exulat

I N D E X.

exulat Corinthi. 5, 8, 21, 5.
 dilcere, *pro rescire*. 2, 10, 14, 2.
 27, 1. 29, 4.
 discedere ab armis. 6, 5. *id est*,
a bello desistere. 11, 1.
 Ditidium, *pro divisione*. 23, 2.
 disciplina, *pro institutione*. 11, 7.
 discrepatio est inter aliquos, *id*
est, *dissensio*, *lis*. 32, 2.
 DISCORDIÆ malum inter pares
 assiduum. 16, 3.
 discurre in duas partes, *pro di-*
vidi. 13, 6.
 discutere consilia, *est detegere &*
impedire. 2, 15.
 dispensare bella, *hoc est*, *partiri*.
 7, 6.
 disseminare aliquid, causam mor-
 bi, *pro evulgare*, *in vulgus spar-*
gere. 12, 13.
 dissentire, *pro discrepare*, *mortis*
ratio non dissensit ab hoc vitæ
proposito. 6, 8.
 dissolvere leges, *abrogare*. 3, 3.
ut Græci ad v. rē. vopas.
 diversa, *hoc est*, *contraria*. 3, 4.
 15, 1. & 9, 30, 31, 5. *diversis*
artibus quam, pro aliis quam,
6, 3. e diverso instructis hosti-
bus, pro e regione. 30, 4.
 dividere, *pro distribuere*. 8, 6.
 dominus, *hoc est*, *diuturnus*. 37, 1.
 doctrina, *pro institutione*. 20, 4.
 documenta legum primus in se
 dedit Lycurgus. *hoc est*, *quod a-*
liis præcipiebat, ipse primus
fecit. 3, 2.
 Dodonæus Jupiter. 12, 2.
 domestica gloria, *pro gentili, hoc*
est, sua gentis. 2, 4. *bella*.
pro civilibus. 5, 2. *ita domest.*
vires. 21, 2. 32, 1. *domest.*
iudex, pro cognato, & ex ea-
dem familia. 2, 10. *domestica*
sedes. 12, 4. *domesticis imperi-*
riis uti. 36, 1.
 domi, *hoc est*, *in sua civitate*. 2,
 3. 2, 5, 5, 2. 20, 5. *hinc domi*
nobilis. 5, 9.
 dominatio, *pro dominis, sive ipso*
dominorum collegio. 5, 10. *vi-*
de etiam Iod. Flor. pro imperio,

3, 10, 9, 3.
 domus, *pro regia familia*. 12, 15.
 16, 1. 16, 2. 16, 5.
 donare statuis equestribus *hos qui*
in prælio ceciderant. 11, 6. *do-*
natus filio pater, id est, patri
condonatum propter filium. 32,
 2.
 dos nulla virginibus Spart. 3, 3.
 dubito facere, *pro vereor*. 1, 9.
 ducatus, *pro dignitate ducis, aut*
imperat. 2, 15.
 ducere, *pro credere, putare*, 2, 9.
pro estimare, 11, 1. *uxorem.*
pro ducere absolute. 7, 6. *sorte,*
pro legere sorte. 21, 3. *duci præ-*
nitentia. 10, 2.
 duriora. *b. e. fortiora*. 2, 1. *du-*
riora corpora, ingenia, id est,
que ferre possunt aspera, ibid.
præcedit, quanto cælum aspe-
rius.
 dux, *ed mds.* 7, 1. 38, 9.
 E
 ECbatana. 12, 1.
 edere eadem. 2, 11.
 Edessa Maced. urbs. 7, 1.
 edicere, *pro denuntiare*. 13, 4.
 edissimus, *b. e. altissimus*. 12,
 15, 2, 1. *editor*. 2, 1.
 edocere, *b. e. certiorē facere.*
 15, 4. *ob oculos ponere*. 13, 3.
 educatio liberorum apud Spart. 3,
 3. *Lucan.* 23, 1.
 effusa ætas, *pro senili, ita dicta*
quod fæsus, hoc est, proli am-
plius non sit apta. 6, 6.
 effundere, *pro impertinenter &*
absque ratione impendere. 6, 9.
 Galli in Græciā se effundunt,
b. e. irruunt, irrumpunt, ab
aquarum vi petita metaph. 24,
 6. *effundi in lætitiā*, 24, 3.
 Elysia sacra. 2, 8.
 Elii tyrannidem patiuntur. 26, 1.
 Perperam enim ibi leg. Epiro-
 rum.
 Elisia alias Dido. 28, 4. *in Afri-*
cam fugit. 18, 5. *Carthag. con-*
dit. 18, 5. *mortem sibi con-*
sciscit. 18, 6. *a Cartha. pro*
Dea colitur. 18, 6.

I N D E X.

Emanus Gallorum dux. 24, 7.
 Emathia, quæ postea Maced. 7,
 1.
 emerita stipendia, *id est*, finita
cum stipendia facere seu mereri
non amplius deberet. 14, 3. e-
 merita militiæ. 11, 6.
 enixe, *boc est*, summo studio. 1,
 11. 15, 1. nimis enixe. 5, 2.
 enixus passivè pro nato. 43, 2. Cu-
 jus generis plura vide in Parti-
 cipia.
 enuntiare, *boc est*, vulgare. 4, 1.
 eo, quo, pro ideo, quia. 3, 5. eo
 desperationis, pro in tantam
 desperationem. 3, 5.
 Epaminondæ virtus. 6, 4. Spar-
 tam tentat. 6, 7. moritur. 6, 8.
 ejus encomium. 6, 8. laus. 7,
 5.
 Ephæstion. 12, 22.
 Ephesus ab Amazon. condita. 2,
 4.
 Epigoni. 12, 4. Hoc primum fuit
 nomen iis, quorum parentes ad
 Thebas occubuere.
 Epiri historia. 17, 3.
 epistolæ, pro epistola. 1, 6. 11,
 12. 17, 2. 20, 5.
 epulandus, *boc est*, devorandus.
 1, 5. Ita Virg. *Æn.* 4, 602.
 patrisque epulandum apponere
 mensis.
 equus Trojanus. 20, 2. equorum
 usus Parthis assiduus. 41, 3.
 equi ex vento concepti. 45, 3.
 equus soli sacer apud Perlas. 1,
 10. equinum caput in funda-
 mentis Carth. inventum. 18,
 5.
 erudiendi gratia, passivè, *boc est*,
 ut erudiretur. 17, 3.
 esse in ore, *boc est*, memorari. 5,
 4.
 Evagoras Cypri R. 5, 6.
 Evaoder in Italiam venit. 43, 10.
 evenire alicui, pro cedere, dari.
 13, 4. 13, 5.
 Eumenes, hostis a Maced. judi-
 catur. 13, 8. vincitur ab Anti-
 gono. 14, 2. ab eoque in custo-
 dia habetur. 14, 4. Eumenis

strategema. 14, 1.
 Eumenes Bithyn. R. Antiochum
 Hieracem & Gallos vincit. 27,
 3. Eum. in Rom. merita, &
 horum ingratitudo. 38, 5. & 4.
 Evocare, *boc est*, nominatim vo-
 care. 12, 12. binæ evocatorum.
 1, 8. apud Rom. nomen est, de
 quibus vide Lips. *Mil. Rom.* 1,
 8.
 Europæ major pars sub Amaz. 2,
 4. Europæ terminis Hispan.
 44, 1.
 Eurydice Phil. mater. 7, 4. ma-
 ritum insidiis petit, 7, 4. filios
 Alex. 7, 5. & Perdiccam per
 insidias interficit. 7, 5.
 ex altera parte, pro ab altera
 parte. 4, 3. ex utraque parte,
boc est, utrinque. 4, 4. ex con-
 tinenti, *boc est*, statim. 41, 4.
 ex desperatione salutis redditus
 pro post. 12, 12.
 exardescere, subaudi ira. 11, 10.
 in bellum. 5, 10. bellum ex-
 ardescit ab Africa, ex Sicilia.
 22, 5.
 exauctorare, pro dimittere. 12, 12.
 excedere, *boc est*, procedere. 1, 2.
 ut excurrere, pro procurrere,
 apud Curt. 3, 1. ceteros exce-
 dere, pro antecellere. 13, 2. ex-
 cedere annos quatuordecim. 15,
 2.
 excipere vices alicujus, pro alicui
 succedere. 11, 5. excipere ex-
 tremos spiritus viri. 23, 2.
 excruciare, *boc est*, exquisitis sup-
 pliciis punire, excarnificare.
 12, 5.
 excurrere, de eo qui belli causa in
 remotiss. terras proficiscitur.
 13, 5.
 excusare necessitatem belli, *id est*,
 excusandi sui causa necessita-
 tem asserere. 18, 7.
 execrari, *boc est*, detestari. 13, 1.
 execratio, *boc est*, devotio. 3,
 4. 5, 4.
 executum imperium, passivè. 7, 3.
 Exemplum 3, 2. ad exemplum
 cæterorum humari, *id est*, ut
 cæ.

I N D E X.

ceteri intelligerent, quid ipsi eventurum esset, si forte in proelio caderent. 11, 6. *exempl.*
pestimum statuere in se, 14, 1.
exercere iudicium, hoc est, potestate iudicandi uti, 8, 1. *piraticam,* 8, 3. 22, 1. *agrum,* 2, 2.
exhibere, pro prestare. 17, 5. 27, 2. *vitem.* 11, 10. 22, 1. *populum alimentis, pro instruere.* 9, 2. *exhibere se.*
exigere, pro requirere, postulare. 5, 11. 18, 6. *ulcionem infantis, pro ulcisci infantem.* 1, 4. *ulcionem ab aliquo, pro sumere.* 9, 6. 16, 1. *exacta pueritia pro transacta.* 12, 16. *exacto mense.* 13, 2.
exiguitas terræ, pro angustia terræ. 43, 3.
exinde morem gens tenet, pro ex eo. 1, 2. *exinde cædes Persi, secuta est, pro post.* 11, 9. 12, 7.
existere, pro esse. 3, 4. *extiterunt illi omnium virtutum ornamenta.* 7, 2. *pro fuerunt.* *solus extitit dignus,* 8, 2. *non ignatus existit.* 9, 7.
exorari a cæde filii, hoc est, ne cadat filium. 9, 7.
exosus, active, pro eo qui odit. 13, 9. *atque is vocabuli usus est antiquissimus.*
expellere, pro repudiare. 9, 5.
expertus, passive. 8, 4. *ita experta virtus.* 41, 4. *experiri animum alicujus.* 14, 1.
explere contumelias honoribus, detrimenta muneribus, pro pensare. 5, 4.
explodere, pro rejicere, respuere. 12, 7.
exponere, narrare. 3, 7. *puerum, est abjectum destituere.* 1, 4.
expugnare, pro debellare. 3, 4. 3, 5. 8, 6. 13, 4. *expugnat Thessaliam.* 7, 6.
exanguis, id est, tello fractus. 31, 3.
expirare, hoc est, mori. 6, 8. 11, 15. *subaudiendum autem adi-*

mam: quod nonnunquam dīferre additur,

extare, pro esse. 7, 2.
extinguere, pro interficere. 27, 2. 37, 7. 43, 1. *extingui, hoc est, mori.* 13, 1.
Extruere insidias, pro struere, 43, 4.

F

Fabritius Luscinus Rom. ad Pyrrhum legatus. 18, 2.
fabula de cane gravida. 43, 4. *de equabus vento concipientibus.* 44, 3.
fabulæ pro narratiunculis & rumoribus. 11, 5. 12, 6. 13, 7. *fabulosa antiquitas.* 4, 1.
facere classem, pro comparare. 4, 3. *genus, hoc est, propagare sobolem.* 9, 2. *impressionem, hoc est, impetum dare.* 1, 6. *litteras, pro scribere.* 27, 2. *moram, hoc est, morari.* 6, 2. *parricidium, pro committere.* 1, 9. *prælia, hoc est, praliari.* 1, 10. *quingenta itadia cursu, hoc est, conficere, explere.* 11, 8. *stipendia, pro mereri.* 24, 4.
facies, pro statu & conditione rerum. 8, 5.
factio, pro partibus in quas dis-sentiens resp. aut quodlibet corpus scinditur. 13, 5. 15, 1. 15, 2. 3, 4. 39, 4.
facultas, pro divitiis. 38, 2.
fæcunditas Gallorum. 25, 2. *Hispaniæ.* 44, 1.
fæda gens, hoc est, sordida, ignobilis. 7, 3. *merces, hoc est, mala & indigna.* 12, 6. *fæditas morientium, pro copia mor,* 2, 13.
Falisci Chalcid. colonia. 20, 1.
fallere iudicium hominum, est, aliter se gerere quam illi iudicaverant. 2, 15.
familia, pro servis. 15, 1. *familia, pro genere, magna imp. gravis libera civitati.* 19, 2.
familiaritas, pro ardore amicitia. 7, 3. 16, 5.

fas,

I N D E X.

fas, pro jure. 39, 3.
fastidire, pro dedignari. 14, 2.
fastidire milites suos. 12, 11.
fata, pro oraculis. 14, 5, 16, 3.
ita fatum. 7, 6, 12, 2. *fatum, pro morte, ut vocant, naturali.* 9, 8, 39, 4. *pro inevitabili lege.* 12, 15. *ita fatum urbis, pro immutabili felicitatis interitusve ejus lege.* 12, 2. *ita fatum Trojæ fuere Herculis sagittæ, hoc est, fatum Tr. constitit, fuit, in sagittis.* 20, 1. *fatalis locus, hoc est, fato sive immutabili necessitate destinatus.* 12, 2, 12, 13. *ita fatale munus.* 13, 4.
fatigare aliquem per epistolas, pro sapius interpellare. 6, 2.
fortunam suam nimis onerando, pro nimium considerare fortunæ suæ. 12, 8.
Fatua, Fauni uxor. 43, 1.
fauces, pro isthmō. 4, 1.
Faunus tertius Italiæ rex. 43, 1.
Faustulus pastor; Romuli nutritivus. 43, 2.
fax nuptialis. 11, 1.
femina, talis femina pro tam effeminatus vir. 1, 3.
ferramenta, pro instrumentis fabrilibus. 20, 2.
ferre auxilium, hoc est auxiliari. 4, 3. *fructum, hoc est, commoda reportare.* 4, 2. *pacem, pro constituere cum imperio, sicut leges ferre dicimus.* 9, 5. *ferre Cyro leporem, pro ad Cyrum.* 1, 5. *non ferre conscientiam, male conscium sibi esse.* 3, 1. *ferre poenam captivitatis truncata corporis parte, pro dare, pendere.* 11, 14. *ferre præ se pro dicere.* 20, 4.
servens æstus, hoc est, effervescens & exurgens. 4, 1.
fidem facere. 1, 7. *servare, 4, 4. fidei non eadem in his notio. nam fidem facere affirmationi suæ, 1, 7. idem est quod faceret affirmationi suæ credere; at fidem servare idem*

quod promissum servare, præmissa facere.
finis montis, pro radicibus. 13, 4.
finire imperium ultimo oriente, pro imperium usque ad ultimum orientem extensum habere. 12, 7. *finiri, pro mori.* 27, 3.
firmare, pro bortari & confirmare adversus certum periculum. 2, 11.
Flaminius Cos. Nabidem vincit. 31, 3.
florentissimis temporibus. 41, 1. *hoc est, ut Cæsar de Bell. Gall.* 1, 30. *loquitur, florentiss. rebus.*
foedus, turpis ac foedus discessus. 2, 11. *foeda gens, ignobilis.* 7, 3.
fons regni Macedonia, hoc est, imp. Alex. caput & principium. 13, 5.
forent, pro essent. 11, 3.
forma, pro magnitudine, statura. 15, 4. *formæ veneratio.* 5, 2. *formæ dignitatem hoc sensu dixit Tacit.* 12, 51.
formare, pro informare, edocere. 18, 3. *urbem, hoc est, ut Flor. loquitur, statum urbi imponere, legibus & moribus instruere.* 5, 8. *ita regnum* 41, 5. *statum rerum.* 9, 5. *urbem formandam tradere alicui.* 5, 8.
FORTUNA, pro statu, conditione vitæ. 2, 20, 14, 6. *fortunam obsidionis subire, pro obsideri.* 14, 2.
fratrum bellum pro cum fratre: 10, 2, 38, 9.
fraudatæ nuptiæ, hoc est, fraude interceptæ. 43, 1.
fremere, pro dicere cum comminatione. 13, 5.
frequenter, pro cum multitudine. 43, 3.
frons. a frontibus. 1, 6. *pro a fronte.*
fructum ferre, hoc est, commoda percipere. 4, 2.
fuga, pro exilio. 2, 9. *fugam capessere, pro fugere.* 6, 3, 8.
2. ten-

I N D E X.

2. tentare. 14. 3. in fugam
verti. *pro fugari.* 15. 4.
fundata polletho, *boc est, firma-
ta, & stabilita.* 3. 4.
funere magnifico amissos milites
honorat Alex. 12. 1.
fungi imperio, *boc est, imperata
exsequi.* 2. 4. diem, *boc est,
mori.* 19. 1. fungi periculis. 7.
4. *pro quo & defungi dicunt.*
fungi voto, *pro facere & præ-
stare quod voveris.* 9. 2.
furtiva victoria, *boc est, quam
astu & dolo consequimur.* 11.
6.

G

Galli Romam capiunt. 6. 6.
multas in Italia urbes con-
dunt. 20. 5. totam fere Itali-
am occupant. 28. 2. apud Del-
phos pereunt. 2. 4. caduntor
ab Antigono. 25. 2. ab Eume-
ne, 27. 3.
gaudium reportare parentibus, *id
est, aliquid de quo gaudeant.*
11. 14.
Gelo Siciliz tyrannus. 23. 4.
gener, *pro sororis marito.* 18.
4.
generasse, *id est, instar stirpium
terras homines produxisse cre-
didere veteres.* 2. 1.
Genitivi varia vis. bella Atheni-
ensium, *id est, cum Athenien-
sibus gerenda.* 3. 6. S.c. bella
Messeniorum. 3. 6. bellum A-
lexandri. 12. 5. hortamenta
virtutis, *pro ad virtutem.* 3. 5.
prælium Siciliz *pro in Sicilia,*
5. 1. promissio deprecati belli.
8. 5. lætitia victoriæ. 9. 4.
id est, propter victoriam, jur-
gia patris *pro cum patre.* 10.
2. ululatus Dei, *pro in honorem
Dei.* 12. 7. successio regni *pro
in regnum.* 13. 1. munus con-
cubitus *pro concubitu.* 15. 4.
offensa erepti regni, *id est, odi-
um propter ereptum regnum.*
17. 2. appulsus terræ *pro ad
terram.* 18. 5. sumptus præ-
daram *id est, ex prædis.* 6. 5.

nuptiarum sumptus *pro in nu-
ptias.* 21. 4. origo Antiochi
pro ab Antiocho. 5. 2. latro-
cinium maris *pro in mari.* 43.
4.
genus *pro sobole.* 2. 4. 9. 2. ur-
bis, *pro incolis.* 18. 3.
germani quasi casus, *boc est, ad-
modum similes.* 27. 3.
germen, *pro stirpe, sobole.* 18. 3.
gellire, *pro flagranter cupere.* 2.
9.
gliscere, *pro oriri.* 12. 15.
Gobryas. 1. 9.
Gorgias amicus Alex. 12. 12.
Græci Xerxem vincunt. 2. 15.
vereres Persarum holles. 11.
9. totam fere Italiam habi-
tant. 20. 1. Rom. se jungunt
contra Phil. 30. 3. Trojam ca-
piunt. 43. 1. Græca discere,
id est, linguam Gr. ibid. 4.
Græca leguntur lingua Lat. *id
est, res Græca, ib.* 1.
Græcia major in Italia. 2. 2. Græ-
ciæ partem majorem aquarum
illuvies absorbit. 2. 6.
Græcia, *pro Græcis.* 13. 5.
gratulabundus patriæ. 6. 8. Ta-
lia nomina eundem casum ad-
fiscunt, quem verba unde
sunt derivata. Sic meditabun-
dus bellum. 38. 3.
gratus apud regem. 12. 14. grata
voluntas, *pro grato animo.* 24.
6.
gravare obsidionem multitudine
*boc est, graviolem & minus
tolerabilem facere.* 14. 2. gra-
vat; longinqua militiâ; vel, ut
Gronovius legendum putat, lon-
ginquam militiam. 20. 2.
grave prælium, *boc est, magnum,
ingens.* 18. 7.
gravis, *pro molle imminente.* 4.
3.
Gyges. 1. 7. 17. 7.

H

Habere, aliquem, *boc est, tra-
hate.* 36. 3. ante oculos,
boc est, in recenti memoria.
5. 6. 41. 2. curas, *boc est,
cause*

I N D E X.

cante agere. 43, 4. *fidem hoc est, credere.* 15, 1. *fiduciam alicujus, hoc est, alicui fidere.* 6, 1. *mentionem, quod alia facere.* 10, 2. 13, 2. *neceffe, hoc est, cogi.* 4, 3. *potentiam, pro tenere, possidere.* 6, 4. *questionem, pro torquere.* 12, 5. *supplicia, pro statuere.* 12, 14. *terras, pro possidere.* 13, 4. *habitus squaloris, hoc est, forma, species.* 4, 4. *pro vestitu vili.* *hactenus, hoc est, ea lege, sub illa conditione.* 39, 1. *hære in conjectura, est rem con- jiciendo non assequi.* 2, 10. *Hamilcar Magonis.* 19, 1. *in Si- cilia cum omni exercitu perit.* 4, 2. *Hamilcar Gisgonis.* 22, 3. *Agathoclem vincit.* 22, 3. *Syracuf. obsider.* 22, 4. *occiditur.* 2, 7. *Hamilcar Carth. in Hisp. impe- rator.* 44, 5. *Hammon Jupiter.* 11, 11. *Alex. pater creditus.* 11, 11. *Hanno Hamilcaris primi F.* 19, 2. *Hannodex Carth. contra Dionys.* 20, 5. *tyrannidem affectat.* 21, 4. *interficitur.* 21, 4. & 8. *Harpagus Allvagus amicus.* 1, 4. *Cyrum servat.* 1, 4. *Hasdrubal Magonis.* 19, 1. *ejus virtus & laudes.* 19, 1. *Hasdrubal superioris F.* 19, 2. *Hasdrubal Annib. pater a servo necatur.* 44, 2. *hasta, Græcis ἄσπερ, antiquis pro diademate.* 43, 3. *Helenus Pyrrhi.* 18, 1. *ex filia Agathoclis.* 23, 3. *Hellefpontus.* 5, 4. *regio Helle- ponti.* 17, 1. *Hercules ab expugnatione laxi- cujusdam in India terræmori prohibetur.* 12, 7. *primus Al- pes superavit.* 24, 4. *Geryonis armenta rapuit.* 44, 4. *Hercu- lis sagittæ iatam Troje suere.* 20, 1.

Hercules Alex. ex Barse. F. 11, 10. *Hiarbas Maxitanorum R. Elisam in matrimonium petit.* 16, 6. *hiems, pro temp. state.* 2, 2. *hiemat exercitus.* 38, 10. *Hippias Athen. tyrannus.* 2, 9. *ab Athen. in exilium agitur.* 2, 9. *Hilpania Romanæ urbis horreum.* 44, 1. *Hilpania Europæ terminus.* 44, 1. *ab Hispano nominata.* 44, 1. *hoc indignior cæces quod, pro eo indignior.* 7, 5. *homines immolari Carthagine.* 18, 6. *donec a Dario inhibi- tum.* 19, 1. *honor maximus senibus habitus Spartæ.* 3, 3. *hortari, hoc est, compellare.* 11, 3. *pro consolari & animare.* 14, 3. *hortandus.* 11, 9. *hor- tante successu, hoc est, ut Sue- ton. Ner. 20, 4. loquitur, blandiente pref. su.* 24, 4. *hærianibus primæ expeditionis auspiciis.* 44, 5. *hortatur mili- res suis scribere, pro ut suis scriberent.* 12, 5. *humani, pro hominibus.* 42, 3. *humanorum sacrificiorum im- manitas.* 18, 6. *humanitas Alex. erga defunctam Darii uxorem.* 11, 12. *humiliores* 27, 3. *inferiores.* *humoris nutrimentu ignem Ætore alunt.* 4, 1. *Hydaspes amnis Indiæ.* 13, 2.

Iactare pro sepius dicere. 12, 12. *jam tunc, hoc est, ex illo statim tempore.* 13, 5. *jam, pro amplius, nec jam re- neri bello.* 2, 5. 11, 15. *pro porro, jam ipsa Italiæ vicini- tas.* 4, 1. *Jasonis historia.* 42, 2. *Iberus Hispaniæ fl.* 44, 1. *inde Iberia, quæ jam Hispania. i- bid.*

I N D E X.

- jejunus divitiarum animus, pro semper famelico & cupido.* 38, 6.
ignis mundum genuit. 2, 1. *ignes cerei in juramento tacti.* 22, 2.
illacrymari mortem, pro morti. 11, 12.
Illecebræ dicuntur cadavera. 2, 12. *quod aves & bestias illiciant, ut exercitum sequantur.*
illudere Deos, pro ludum facere. 16, 5.
illustrare, pro celebrem reddere. regna majorum illam illustrant. 12, 16.
immensa militia, hoc est, que neque modum neque finem habet. 38, 4.
immergere se in consertissimos hostes. quod Virgil. significans in jere dixit Æn. 2, 409 & rueret Æn. 10, 729.
immittere aliquem, hoc est, subornare. 9, 7.
impendens ruina, hoc est, imminens. 17, 1.
imperare naves, hoc est, pro imperio petere. 13, 5. *pecunias.* 14, 1.
imperium primum regium. 1, 1.
imperium, pro jussu. 2, 11. *binc imperio fungi, est imperata exsequi.* 2, 4. *in imperium concedere, hoc est, in potestatem venire.* 4, 2.
impotens alicui, pro in aliquem. 26, 3.
impressionem facere, hoc est, impetum fac. 1, 6. *impressionem dare, dixit Liv. 4, 28.*
ip, pro contra. 5, 1. *pro erga.* 12, 12. *in adulterium sollicitare.* 1, 7. *regno susceptus, hoc est, patre regnante.* 2, 10. *regnum susceptus, hoc est, in spem regni.* 2, 10. *in summa, hoc est, ad postremum.* 13, 8. 28, 3.
inaudita, hoc est, audita. 22, 3.
incedere, pro intrare. 34, 3.
incensus aliqua re. de eo qui aurum alicujus concupiscit. 18, 4.
incertum belli. 38, 1. *ita Tacit. 4, 23. Non enim dicunt incertitudo.*
incompositi, hoc est, palantes, & ut Flor. 1, 17. appellat inconditi. 1, 3.
incredible quantum. 8, 2. 36, 2.
increpare, pro castigare verbis. 11, 3. *pro obycere.* 11, 3.
incumbere, hoc est, invehi. 4, 1. *de vento dictum.*
India, pro Indis. 15, 4.
indicere, pro præcipere. 12, 3. 24, 3. *indicere bellum alicui.* 2, 3.
indigna res, pro injusta & indignatione digna. 27, 1.
indignitas, pro infami scelere. 9, 6.
indolescere tactum, hoc est, dolore affici ex tactu. 12, 13.
inducere, pro trahere, illicere. 14, 1. 18, 1. *argento phaleras, &c. hoc est, ornates variare.* 12, 7. *inducere vehiculis in urbem.* 43, 4. *que significatio maxime propria.*
indulgentia, pro gratia regia. 1, 9. 11, 3.
Indus fl. 13, 4.
inferiæ, hoc est, viæ inferis sive manibus data. 14, 4. 18, 4.
INFERIORES pro imbecillioribus. 5, 2.
inferre invidiam, pro parere. 8, 1.
infinita magnitudo, pro insigni, & rara. 15, 4. *ita infiniti ponderis simulacrum.* 39, 2.
infirmitas, pro morbo. 2, 15. 11, 8. 16, 2. 26, 3. 28, 3.
inflatus, hoc est, tumidus, superbus. 2, 10. 33, 1.
insulæ, pro regio insigni. 11, 10. *pro sacerdotali.* 18, 7. 24, 8. 11, 16. *insulæ potius pro insignibus supplicum accipiende sunt.*
Ingeniis gentis justitia culta, id est,

I N D E X.

est, natura gentis. 2, 2.
ingens dulcis aqua, hoc est, ingens copia dul. aque. 10, 7.
ingerere se oculis, quod Sallustius in Jug. ince. ere per ora dixit. 18, 7.
ingredi bella, pro aggredi. 38, 7.
injicere ardorem militibus, hoc est, addere, animare milites. 3, 5.
inire concubitum, sicut inire matrimonium. 2, 4.
inopium recreare, hoc est, sublevare. 9, 1.
inquires, pro inquieto. 44, 2.
inquirere, pro querere. 3, 4.
insidiis mandare aliquam rem, est, illam per insidias tentare. 3, 2.
insignia majestatis, hoc est, ornamenta regia. 10, 1.
insimulare, hoc est, accusare. 5, 1. 21, 5.
inspicere, pro perlustrare. 38, 8.
instar, hoc est, similitudo, species: hic autem pro vi & efficacia sumitur, in quo instar omnium auxiliorum erat. (ita legend. nomen enim est, non adverb.) 4, 4. *ad instar, hoc est, ad similitudinem, ad exemplum.* 36, 3.
instituta, pro legibus. 3, 2.
instructus legibus de eo qui leges cognovit & didicit. 20, 4.
instruere bellum, hoc est, adornare. 2, 10. 8, 5. 13, 5. 15, 1. 15, 2. *naves, pro ad praelium parare.* 5, 4. 29, 4. *victoriam alienam, pro adjuvare.* 5, 2.
insultare, pro exultare. 2, 10.
in tantum, hoc est, adeo, usque. 41, 1. 43, 3.
intacti ab alieno imperio, qui non inf. stantur. 2, 3. *intactæ ab aliis gentibus.* 2, 3.
intelligi, pro animadverti, ne intellectos se sentiant. 2, 8.
intelligentia somniorum, pro scientia interpretandi somnia. 36, 2.

intercedere, pro vetare, inhibere. 41, 1. 16, 4. 34, 3.
intercidere, pro perire. 2, 4. 3, 4. 6, 9.
intercipere aliquem, ne scilicet aufugere & elabi possit. 5, 8.
interdicere omnem opem humanam, videtur hic dicere auctor, quod meliores, igni & aqua. 5, 4. *aqua & igni arcere dicit Tacit.*
interdum, pro interim. 11, 9.
interjectis diebus, hoc est, post aliquot dies. 3, 7. 5, 4. *ita interjectis mensibus.* 38, 11.
interpellare, pro prohibere, interrumpere. 15, 3. 18, 5. 27, 2. 44, 4.
invadere, hoc est, occupare. 5, 8. *pro aggredi.* 6, 2. *invadit illum seditio militum, ibid.*
invicem munera mittere, pro sibi invicem. 2, 10. *invicem metuere, pro se invicem.* 8, 3.
invictæ opinionis exercitus, hoc est, exerc. pro invicto habitus opinione hominum. 34, 1.
invidia, pro odio & mala existimatione. 12, 6.
invidiosa oratio, hoc est, or. ad invidiam movendam comparata. 2, 8.
invidiosius, hoc est, iniquiare animo. 12, 3. *invidiosiora, hoc est, odiosiora.* 12, 7.
inutilis turba, timida & non exercitata. 2, 11.
ire cessim, hoc est, cedere. 2, 12.
Ilter Scythiæ fl. 2, 5. 9, 2. 32, 3.
ita, id est, ea conditione. ita remisit illis bellum ut. 11, 1.
Italia olim Saturnia. 43, 1. *magna ex parte Græcis habitata.* 10, 1.
iterare, hoc est, repetere. 5, 7. 18, 1. 29, 4.
iterato, hoc est, iterum. 5, 4. 5, 9. 11, 7. 15, 2. 16, 2. 16, 3. 18, 1. 21, 2. 6, 22. 6, 43.
jungi alicui, pro jungere se, de societate belli. 15, 4.

I N D E X.

Jupiter Hammon. 11, 11. Dodo-
naus. 12, 2. 17, 3. 32, 2.
jus, *pro ditione*, 9, 1. 9, 5. 31,
1. juris Atheniesium urbs ha-
bita. 8, 1. juris Mithridatis es-
se coepit Cappadocia. 38, 3. ju-
ra populi, *pro republica*, impe-
rio. 5, 3.
jus humanum, *boc est, naturale
sive gentium*. 18, 4.
iustitia imperiorum, *boc est, in
imp. observanda*. 3, 2. morum,
boc est, reſtitudo. 2, 2.
iustitia Scytharum. 2, 2.
juventus, *pro juvenibus*. 2, 4.
juxta nocturnum viſum, *id est, ut
per ſomnum viderat*. 1, 7.

L

Labare, *boc est, nutare, vacil-
lare*. 14, 1. ita Virgil. *Æn.*
5, 432.
Labes, *pro ruina*. 30, 4. *pro ini-
tio ruinae*. 17, 1. vide *lexic.*
Calvini in hac voce.
laboribus Græciæ consulere, *id
est, calamitatibus*. 6, 6.
laborare, *boc est, conari, niti*.
21, 5. discordia. 4, 3. pesti-
lencia. 16, 3.
Lacedæmonii ad Thermopylas. 2,
11. Laced. bellum gerunt
cum Athen. 3, 2. 3, 6. 3, 7.
5, 1. Mellen. 3, 4. 3, 5. 6,
10. Persis. 2, 15. 5, 11. 6, 1.
6, 2. Thebanis. 6, 4. 6, 6.
lacerti, *pro brachiis*. 11, 6.
Lævinus Cos. Rom. a Pyrrho vin-
citur. 18, 1.
lares, *pro domibus*. 12, 4.
Latini ab Ænea co diti. 20, 1.
Latinus Hercules filius. 43, 1.
latrocinium maris, *pro piratica*.
43, 3. 3, 11.
Lavinium urbs condita. 4, 3.
legationes, *pro legatis*. 8, 4. 30,
3.
legere, *pro eligere*. 2, 7. 13, 1.
ita lecta, *pro electis*. 2, 13.
5, 3. 13, 1. legere sortem vi-
tæ. 1, 6. ubi itidem *pro elige-
re est*.
leges, *pro conditionibus pacis*, 5,

8. *leges pacis*. 30, 3.
lenocinia querere in *leges pacis*.
11, 12. *pro querere ea quibus
leges pacis faciliores reddantur*.
lenones, *pro legatis*. 2, 3.
leo dormientem Sandrocottum
lambit. 16, 4.
Leonides Laced. R. 2, 10. Ther-
mop. contra Pers. occupat. 2.
11. creditur. 2, 11.
Leontiscus Prolem. filius. 15, 2.
Leophron Reginorum tyr. 21,
3.
lex. Legem parendi alicui dicere.
2, 3. legem pacis alicui statue-
re. 9, 5. *In quibus lex pro con-
ditione*.
libamenta dare Oceano. 12, 10.
liberatio, *boc est in libertatem
assertio*. 5, 8.
libertatis pœnas pendit Callisthe-
nes. 15, 3. *Ita libertas est pro
libertate loquendi; ut modera-
ratio, pro moderatione animi.*
usurpare libertatem, *pro libere
loqui*. 9, 4.
libido, *pro voluntate*. 2, 7.
literæ Græcæ, *boc est, lingua
Græca*. 20, 5. literas facere,
pro scribere. 17, 2.
litorales, *boc est, litoris accolæ*.
12, 10.
locum unum competunt omnes,
id est, dignitatem, honorem.
13, 2.
longa militia, *pro longinqua*. 18,
1. longum otium, *diuturnum*.
3, 7.
luctuosa, *boc est, tristitia, lugubria,
damnosa*. 9, 3. 38, 8.
ludibrium, *pro opprobrio*. 6, 1.
ludimagister ex rege Dionysius.
21, 5.
luere supplicia, *boc est, pœnas
dare*. 2, 5. 8, 1. pœnas. 8, 1.
16, 2. Additur & casus tertius,
luere pœnas alicui. 12, 2.
Lupercus Rom. qui Græcis Pan
est. 43, 1. Hinc
Lupercalia. 43, 1.
Lupa, Marti sacra. 43, 2. Romu-
lum & Remum alit. 43, 2.

I N D E X.

luxuria, *pro* luxu. 3, 3. & 5. *pro*
levitate quasi & nequitia. 5,
 5.
 luxus, *pro* inutili vestium magnifi-
 centia. 12, 3.
 Lydi rege Cræso cum Cyro bel-
 lum gerunt. 1, 7.
 Lysander Spart. dux. Alcib. vincit.
 3, 5. & Cononem. 5, 6.
 Lysimachia urbs terræ motu ever-
 titur. 7, 1.

M

MACies terræ, *pro* siccitate &
 asperitate. 43, 3.
 macula segnitæ, *id est*, *ex segni-*
tia. 36, 1.
 Magia Ægyptiorum studium, 36,
 2. Zoroastris inventum. 1, 1.
 magis comparative junctum. 3, 2.
 12, 11. *ita* magis clarior.
 magnitudo, *pro* excellentia. 2,
 15. *ita* magn. Alex. 12, 16.
 14, 5. Mithrid. 37, 2. *pro* po-
 tentia. 37, 4. *pro* mole corpo-
 ris. 11, 13.
 magnus, *pro* multo. 22, 7.
 Mago. 18, 7. 19, 11. Mago Car-
 thag. dux Rom. auxilio missus.
 18, 2.
 major impetus, *boc est*, *acerrimus*,
 & cui resisti non potest. 4, 1.
ita major casus. 1. 1. *de eden-*
do.
 male agere rem, *pro* infelicitate.
 4, 5.
 malum, *pro* infortunio. 17, 1.
 malum discordiæ, *boc est*, *pomum*
Eridis. 12, 15.
 mamma etiam virorum est. sagit-
 ta sub mamma trajectus. 12,
 9.
 mandare, *boc est*, *jubere dici.*
 24, 2. insidiis, *boc est*, *uti in-*
sida. 5, 2. mandare adoptio-
 nem, *pro* mandare ut aliquis a-
 doptetur. 9, 2.
 manes interfectorum placare. 20,
 2. manium pacem occupare.
 20, 2.
 mansiones, *pro* itineribus. 13, 8.
 mansiones possunt etiam dici
 castra, *quod* in iis manetur.

vide Liv. 44. 38. *idem ergo*
est continuari mansionibus,
quod cont. castris.
 manus, *pro* copiis, exercitu. 2.
 12, 2, 13. 12, 16. 13, 5. 28,
 2. *pro* multitudine, turba. 16,
 3.
 Marathonii campi. 2, 9.
 Maria pontibus a Xerxe strata. 2,
 10.
 maris latrocinium. *pro* piratica.
 43, 3.
 Mars Amaz. pater. 2, 4. item
 Rom. & Rem. 43, 7.
 Marte æquo discessum est utrin-
 que, *id est*, *æquo prælio.* 3, 6.
 Sic & dicunt aperto Marte,
 cæco Marte dimicare.
 Masinissa Numid. rex Rom. so-
 cius. 33, 1. Masin. in Rom.
 merita. 38, 6.
 materia scelerum auri argentique
 usus. 3, 2. *ubi* materia *pro*
occasione: sic & materia sedi-
tionis. 11, 5.
 matrimonii origo. 2, 6. In matri-
 moniis non habenda ratio pe-
 cuniæ. 3, 3. matrimonia, *boc*
est, *uxores.* 3, 3. 3, 5. 14, 3.
 18, 5.
 matura ex aliquo, *boc est*, *vicina*
partui. 13, 2.
 maturior conceptio, *boc est*, *ce-*
lerior. 3, 4. maturius. 3, 1.
 medici imp. origo. 1, 3. 42, 3.
 finis. 1, 6.
 mediocrè, *pro* modico, parvo. 7,
 3. mediocris vir, non illustri
 loco natus. 1, 4.
 medio tempore *boc est*, *interea.*
 4, 3. 2, 4. 3, 2. media poti-
 one, *dum bibit.* 12, 13.
 meditabundus bellum. 38, 3. *Ita*
Sullust. vitabundi tela.
 mel inventum. 13, 7. 44, 4.
 melior, *boc est*, *aptior.* 4, 2.
 memin. nec belli periculorum
 meminerant, *pro* non cogita-
 bant de bello gerendo. 11, 5.
 mentionem habere, *pro* ment. fa-
 cere. 10, 2.
 merisum alicujus in aliquem de

I N D E X.

- eo qui est male meritis.* 1, 6.
melles, pro frugibus, frumento.
 24, 7.
metallorum in Hisp. copia. 44, 1.
Mezentius Aeneae hostis. 43, 1.
miles, pro militibus. 5, 6.
militia, pro expeditione. 20, 1.
pro exercitu. 32, 2.
Miltiades Athen. dux Darium vincit. 2, 9. *in carcere moritur.* 2, 15.
Minerva pro Delphis pugnat. 24, 8.
Minervae sacrae Athenae. 2, 6. *panisicis placatur.* 20, 2.
Minitha Amaz. regina. 12, 3.
minor viribus, hoc est, inferior. 39, 4.
mirus, pro magno, mirus tumor. 11, 11.
miserari, cum accusat. 8, 5. 12, 5. 27, 1. 29, 4. *pro misereri; nisi forte ita legendum,* 5, 8. 15, 3. 43, 4. *miserari vicem suam, vicem filiorum, pro queri de fortuna.* 8, 5.
Mithridates Eupator bellum cum Rom. cupit. 37, 4. *Rom. legatos vincit.* 38, 3. *Mithridatis oratio ad milites.* 34, 4. *genus & nobilitas.* 38, 7. *parricidia.* 38, 1.
mittere, pro jacere. 1, 3. *vocem, hoc est, edere vocem.* 42, 4. *mittit se venturum.* 5, 3. *pro qui nuntiarent se venturum.*
moderatio Ptolem. 15, 1. *moderatio similis utinam reliquis mortalibus esset.* 2, 2. *in quibus moderatio est pro moderatione animi.*
moderatus, qui justam mediocritatem servat. 7, 6.
moles, pro aggeribus contra vim aq. 2, 1.
moliri, pro aggredi. 2, 15.
mollior labor, hoc est, tolerabilior. 12, 4.
Molossi, qui postea Epirotae. 17, 3.
momentum, pro pondere, roto-
re. 11, 4. 13, 6. 17, 2. *pro*
tempore. 2, 14. *pro vi, effica-*
cia. 5, 4. *ignobile, pro re non*
magni laboris aut usui. 7, 3.
moram facere rebus agendis. 6, 2. *pro differre quae agenda sunt.* *non magnam moram facere bello.* 5, 6. *pro facere imbecillitate sua ut brevi bellum finiatur.*
mos Cypriorum praestituere virgines suas. 1, 5. *Lucanorum in instituendis liberis.* 23, 1. *Macedonum salutare reges, non adorare.* 12, 7. *Perstarum in eligendo rege.* 10, 1. *mores Amazonum.* 2, 4.
moriri, de morte tantum naturali. 15, 11.
morli navem detinet Cynagitus. 2, 9.
mortuos cremare. vide C.
Moses Josephi. 36, 2.
movebat haec multitudo hostium Alexandrum. id est, percellibat. 11, 9. *moveri multitudinem hostium, pro terreri.* 11, 13.
moz, pro postea. 43, 3.
multitudo credula, pro plebe. 2, 8.
Mummius Cos. Achaos vincit. 34, 3.
municipes, pro civibus. 1, 12.
municipentia, pro liberalitate. 12, 11. *pro magnificentia.* 25, 1.
munitiones, pro operibus, toricis nempe & fossis &c. 4, 4.
mures Abderitas pellunt. 15, 2.
myrtalis, quae postea Olympias, mater Alex. 9, 7.
mystheria Cereris evulgare nefas. 5, 1.

N

- Nabis Laced. tyrannus.* 30, 4. *vincitur a Flaminio.* 31, 3.
nalceretur, pro natus esset. 13, 2.
Nasci, pro fieri; existere. 39, 2.
natura, pro operibus naturae. 2, 10. *loci, hoc est, situs, forma, ingenium loci.* 4, 1.
naturae jus est, promogenitum succedere. 2, 10. 21, 1.

I N D E X.

naturalia, pro genitalibus. 1, 4.
pro sponte natis. 12, 7. *sidera,*
nescio quomodo pro Sole & Lu-
na. 22, 6. *naturalis materia,*
hoc est, ipsa natura apta. 4, 1.
naturalis conditio factorum, de
tempore mortis. 2, 2.
necesse habere, hoc est, cogi. 4,
 3, 16, 1, 25, 3, 40, 1.
necessitudo, hoc est, amicitia. 11,
 3. *pro consanguinitate.* 12, 15.
 39, 3.
negotium. nullo negotio, pro fa-
cile. 1, 7. *nihil negotii supe-*
resse, pro rem esse fac. 1, 10.
nervi, pro fidibus. 30, 1.
nexi, hoc est, vincti. 21, 1. 21, 2
nexi sodalitiis juris sacramento.
 10, 4.
nexus, pro nodo. 11, 7.
Nicias Athen. dux in Sicil. 4, 4.
nihil ex victoria præter gloriam
concupiscunt Scythæ. 2, 3. *ni-*
hil non, hoc est, omnia. 14, 5.
Nilas. 2, 1.
Ninus Assyri. 2, 3.
noctes, pro concubitu. 12, 3.
Nodi linguæ, pro vinctis, seu
impedimento. 13, 7.
nomen, pro causa, respectu. 13,
 2, 24, 3. *pro fama.* 5, 2, 22,
 5, 41, 1. *pro solo titulo absq;*
vi. 13, 2. *invilum nomen, pro*
inviso homine. 31, 2.
non modo, pro non modo non. 2,
 1, 9, 2. *rursus non spes modo*
remedii, sed nec dilatio periculi
inveniebatur. 11, 8.
nota, pro macula. 3, 4. *nota ab-*
solutionis, pro absolutione ipsa.
 32, 2.
novitas coloris, pro colore insue-
to. 11, 1.
novus populus, hoc est, ignobilis
& nuper cognitus, sicut novus
homo. 36, 1.
noxæ, pro crimine. 22, 7.
nullo, pro nullare. 5, 1.
Numidæ. 19, 2, 22, 8.
Numitor a fratre regno pellitur.
 43, 2. *restituitur a Romulo.*
 43, 3.

nunc de tempore quod olim præ-
sens fuit, cum res gereretur.
 8, 2. *sic & Etiam nunc.* 28, 3.
nuptiæ, pro matrimonio. 2, 5.
nuptias alicujus non obtinere.
ibid.

O

Ob honorem virtutis, pro in ho-
norem. 12, 8.
objectare, exprobrare. 12, 6.
obligatio linguæ, pro vinculo, im-
pedimento. 13, 7.
oblocare operam, pro locare. 11,
 10.
obsecrationes, pro execrationibus.
 24, 2.
obsequia principum, hoc est, obse-
quia principis debita. 3, 2.
oblidere, pro adsidendo custodire.
 1, 5.
obsidio, pro custodia. 15, 1, 39,
 1, 2, 12.
obtentus, pro specie, pretextu. 5, 8.
occidere, de his qui in prælio ca-
dunt. 2, 14, 12, 4. *si quorum*
patres occidissent. 11, 4. *id est,*
occisi fuissent. 17, 1.
occisus, dictum de eo qui veneno
perit. 3, 2.
occupare, hoc est, prævenire. 12,
 14, 16, 1, 34, 4, 39, 4.
occupare bellum, hoc est, prius
inferre. 2, 3, 38, 10. *exerci-*
tum, est in suam potestatem re-
digere. 22, 7. *facinus, pro cele-*
riter exsequi. 1, 9. *transitum,*
pro celeriter rapere, priusquam
impediatur. 2, 13. *occupare te-*
gem, pro prævenire. 12, 14.
insidias, id est, prævenire. 16,
 10.
occupatus, hoc est, præventus. 2,
 12. *oppressus.* 5, 8.
occurrere, pro in memoriam redi-
re. 12, 6, 40, 1. *occurrere me-*
morix, in mentem venire. 14, 6.
oculis sub alicujus, in conspectu,
 1, 4.
odium, pro eo quem odio prosequer-
is. odium omnium pop. esse.
 11, 3. *Sic amor pro eo quem*
amamus: cura, pro de qua cu-
ram gerimus. of.

I N D E X.

offensa, quasi pro omni molestia.
latissime enim sumitur, ut quæ
favori opponatur. 5, 4. 5, 5.
pro odio. 17, 3.
offensus alicui, hoc est, inimicus.
35, 1.
offerre se victorem pro amisso,
pro sistere se. 13, 1.
Olympias Philipp. primi uxor. 7,
6. repudiatur. 9, 5. 11, 11.
percussorem ei immittit. 9, 7.
cumque in cruce pendentem
coronar. 9, 7. & gladium A-
pollini consecra. 9, 7.
Olympium certamen. 7, 2. 12,
16.
non omittere aliquem, pro non
negligere. 17, 2.
omissis ducum officiis, hoc est,
præter ipsorum sollicitudinem.
11, 9.
omnia castra, hoc est, tota. 2,
11. & ita omne pro toto sepi-
us reperitur.
onerare honoribus, pro ornare.
54, 13. Non tam pro ornare,
quam pro explere, cumulare,
hic pariter videtur.
onus undarum, pro vi. 4, 1.
operosius, hoc est, majori labore.
38, 4.
opes, pro viribus, potentia. 6, 1.
12, 3. 13, 4. 13, 6.
opinari durius de aliquo, hoc est,
sentire & loqui. 12, 5.
opinio, pro fama. 8, 3. 12, 5.
12, 8. 18, 5. 13, 1. 25, 2. 31,
6. 41, 4. 44, 3. ita Cæs. de bell.
Gall. 2, 24.
opinio victoriæ, pro exsultatione
ex victoria parta. 25, 2.
opperiri, pro expectare. 12, 8,
12, 13. 13, 6.
opprimere, proprie est inopman-
tes & imparatos invadere. 2,
8. 2. 10.
opulentia Pers. 2, 10. 6, 2.
opus, pro labore. 40, 2.
orba resp. hoc est, senatu priva-
ta, qui est instar patrum, 21, 4.
orbis terrarum, pro totius orbis
terr. rebus gestis, præf. 2. orbis

vires, pro totius orbis. 8, 2.
ordinare aciem, hoc est, instruere.
11, 9.
Orestes Agamemnonis Pyrrhum
occidit. 17, 3.
origini suæ non parcere, id est,
illis a quibus originem quis du-
cit. 23, 1.
os leonis, pro victu. 15, 3.
ora civium, pro oculis, conspectu.
5, 4. 16, 5. 36, 1.
ostendere, pro exponere, narrare.
2, 4.
otia, pro desidia. 6, 9.
P.
Pacare, quasi pro subigere. 38,
7.
pæna, pro malis, afflictionibus,
3, 5. pænas luere. 8, 1. pen-
dere. 8, 7. 15, 3. 32, 1. 36, 4.
pænitet, quorum si illos pæniteat,
id est, quæ si ipsi non sufficiant.
28, 3.
Palanteum Arcad. urbs. 43, 1.
palmam ferre, hoc est, principem
locum. 15, 3. sicut palmam te-
nere amicitiæ regiæ. 12, 6. tot
bellorum palmæ laureæque, id
est, victoriæ. 14, 4.
pannolus, hoc est, laceris vestibus,
2, 6.
par bellis, hoc est, sufficiens ad
bella propulsanda. 7, 4. ita cru-
delitati. 16, 4.
parcimonia, pro frugalitate. 3, 2.
18, 4. 23, 1.
parcus in cibum, hoc est, modico
cibo contentus. 41, 3. ita par-
cus pecuniæ. 6, 8. pro non cu-
rido pecuniæ.
parere, pro summe potestati sub-
jectum esse, 1, 3. præceptis, id
est, adhortationibus & consiliis,
parere. 3, 4.
pariter, pro simul. regnum cum
vita pariter amittitur. 17, 2.
parricidium, pro cede Principis.
9, 7. parricidium vocatur e-
tiam cum nepos avo regnum e-
ripit. 23, 2.
Parthi Scytharum progenies. 2, 1.
Parthi, pro regione Parth. 12, 3.

I N D E X.

a parvula ætate, *hoc est*, ab incunabilis, 12, 10.
 patere, pro obnoxium & opportunitum esse. 2, 4. pro licere. 22, 5. pro extendi. 2, 2. 42, 2.
 pati aliquem infestum, *hoc est*, habere infestum sibi. 9, 4. 4, 3.
 patrimonium, pro opibus, facultatibus. 3, 7. patrim. privatum, quod pater adhuc privatus habuit. 2, 10.
 patrocinia veniæ, *hoc est*, media ad faciliorem veniam. 5, 11.
 sceleris, pro defensione scel. 16, 1. patrocinium alicujus alicui mortuo objectare, id est, exprobrare, quod aliquem defendisset, ac laudasset. 12, 6.
 pax, pro induciis longi temporis. 3, 7.
 peculiare donum, *hoc est*, privatum, singulare. 31, 7.
 pecunia, pro opibus quibuscunque. 3, 2.
 pedestre prælium, *hoc est*, terrestre, quod navali opponitur, non quod equestri, ut apud Liv. 22, 49. 4, 4.
 pellicum regis Persarum multitudine. 12, 3.
 pendere poenas sanguine & cædibus suis, *hoc est*, dare, luere. 8, 2. 15, 3. 32, 1. 36, 4. supplicia, idem. 11, 4. tributa, *hoc est*,olvere. 5, 2. 2, 3.
 penetrabilis, quod facile penetrari potest. 4, 1.
 pensare imperia parva cum amissis, id est, tantum imperii rursus adeptum esse quantum amisit. 5, 2.
 per otium, in otio. præf. 4. Sic per quietem, per somnum videre, pro in quiete, in somno. 1, 4. per noctem, pro noctu. 1, 8. per omnia contumax, id est, in omnibus. 19, 1. per ea tempora, pro in temporibus. 43, 3.
 percipere civitatem *hoc est*, jus civitatis accipere. 43, 5. percepta jam parte ex promissis, id

est, accepta. 13, 7.
 percutere, *hoc est*, interficere. 9, 7.
 Perdicca Alex. commilito annulum a morituro accipit. 12, 15.
 perterri hæc Alexandro jubet, pro significari, nuntiari. 11, 15.
 perficere bellum, pro finire, parare. 5, 2.
 pergere, *hoc est*, proficisci. 6, 2. 6, 5. pro ire. 11, 15.
 permittere, pro committere. administratio annuis magistr. permilla. 2, 7.
 permunire, est munimentum ad finem deducere, perficere. 2, 15.
 perolus. 17, 7. active; ut exosus.
 perpeti nocte, *hoc est*, tota. 5, 7. Ita Plaut. Amphitr. 1, 1.
 perpetrare bellum, pro finire. 12, 3.
 perrogatis omnibus, *hoc est*, cum omnium sententiam rogasset. 31, 5.
 Persæ a Medis deficient. 1, 6.
 Persarum Deus. 1, 10. mos adorare regem. 6, 2. mos in conviviis. 7, 3. in electione regum. 10, 1.
 Pers. reg. habitum assumit Alex. 12, 3. Pers. reg. ultimus Darius, 10, 3.
 Persæ, pro Persia, cum dicitur in Persas ablegare, ferre. 1, 5. & 10.
 persona regis apud Persas sub specie majestatis occultitur. 1, 9. quærere de persona regis, id est, quis rex constituendus sit. 11, 7. personam oculi considerare, quantus vir fuerit. 12, 6.
 perstringere initia Rom. imperii, pro breviter exponere. 43, 1.
 pervigilium noctis, est quando tota nocte vigilatur. 13, 8.
 pervincere, pro obtinere. 9, 7.
 pestis ex fame. 2, 13. in Crotona & Metaponto ob violatum Minervæ

I N D E X.

- nervæ numen. 20, 2. in Sicilia Carthag. exercitum consumit. 19, 2. *in omnibus autem his locis pelvis pro pestilentia ponitur.*
- Pharnabazus. 5, 4. 6, 1.
- Philippus Amyntæ. 7, 5. secundus hujus nominis Maced. R. 7, 5.
- pericula exigere, *id est, penas quibus delictum expiatur.* 8, 2.
- paterna pietas, *pro patris in filium amore.* 10, 1.
- perire, *pro perire.* 12, 6.
- Pisistratus Athen. dux Megarenses cecidit. 2, 8. patriam opprimit. 2, 8.
- placere. quibusdam placebat, *de consultantibus.* 13, 6.
- pœnas repetunt Dii, *dum in acie perit aliquis.* 2, 9.
- ponere tirocinia & incunabula, *boc est, exire, exuere.* 12, 4.
- posito genu, *boc est, flexo poplite.* 12, 9. urbes in montibus positæ. 22, 5.
- pons Ilti, *qui in Istro factus.* 2, 5.
- populus, *pro multitudine filiorum.* 10, 1.
- porro, *pro verum, aut vero.* 2, 10. 9, 4. 14, 3.
- portio, *boc est, pars.* 5, 2.
- possessio, *pro possessore.* 2, 15.
- possidere regnum, *boc est, esse Regem.* 2, 6.
- post necessitatem pugnandi, *cum pugnare cogerentur.* 1, 6. post arma & bellum locus legibus non relinquitur. 8, 1. *pro cum arma sumpta sunt.* post nova paternæ pietatis exempla. 10, 1. *pro, postquam nova ex edita sunt.*
- posteritas, *in posteritatem.* 2, 3. *in posterum.*
- postulo aliquem cedere mihi aliquid. 10, 2. *id est, volo, cupio.*
- posuisse, *pro ponere.* 5, 4.
- potentia, *pro captu.* 12, 16.
- potiri rerum. 32, 3. *potiri regno, pro regnare.* 1, 2.
- præbere quantum, *boc est, esse questui.* 5, 4. ubera, *boc est, lactare.* 1, 4.
- præcipere, *pro hortari.* 18, 6.
- præcepta philosophorum, *id est, doctrina.* 2, 2. juxta præceptum Themist. 2, 12. *pro consilio.*
- prædicare, *pro testari, dicere.* 11, 11, 2, 1.
- præfectorum, *pro satrapis.* 13, 4.
- præferre omen duplicis imperii *pro portendere.* 12, 6.
- præfrigidus, *boc est, admodum frigidus.* 11, 8.
- præfulgere, *boc est, super omnes effulgere.* 14, 2.
- prælium, *pro bello.* 3, 6. 3, 7.
- præoptare, *boc est, malle.* 8, 4. 11, 14. 16, 3.
- præponere aliquem alicui, *in controversia.* 2, 10.
- præsens. ad præsens tempus, *pro tum.* 1, 5. præsentem epulæ, *quæ tum fuerunt.* 1, 6.
- præsumere, *pro conjicere, augurari.* 6, 2.
- præsumptio, *pro fiducia, confidentia.* 3, 4.
- præter damnati, *pro præterquam.* 13, 5.
- prætor illum nemo ditior, *pro illo nemo ditior.* 23, 2.
- prætorium regis, *pro tabernaculo regis.* 2, 11.
- pridem. 12, 6. *de tempore proxime præcedente.*
- princeps, *pro præstantissimo.* 2, 14. ita Flor. 3, 14.
- pristinus, *pro priore,* *pristinam offensam metueret.* 22, 8.
- privatum patrimonium quod pater adhuc privatus habuit. 2, 10. privatum hostem aliquem deposcere, *id est, cum uno aliquo separatim congredi velle.* 12, 8.
- pro concione, *boc est, in concione.* 8, 5. *pro ducatu, boc est loco ducatus,* 2, 15. *pro Deo, boc est, tan-*

I N D E X.

tanquam Deum. 11, 11. 18,
 6. 20, 4. *pro Rege, hoc est,*
tanquam Regem. 11, 11. *pro*
tempore, hoc est, *pro condi-*
one temporis. 11, 1. *pro con-*
junctione alicujus, quia affinis
alicujus sis. 6, 3. *pro ignobili*
momento accedere, tanquam
ignobile mom. 7, 2. *pro victori-*
bis vagabantur, tanquam vi-
tores. 24, 7.
proclamare, pro exclamare. 24,
 3.
prodere, pro deserere. 12, 5. 19,
 3. *pro tradere, scribere.* 28, 4.
prodere memoriæ, idem. 12, 6.
prodere fato civium, pro ape-
rire. 3, 4. *prodere urbem ali-*
cui pro tradere. 5, 3. *non pro-*
dere responsum, pro non divul-
gare. 8, 4. *prodere imperato-*
rem suum, pro hosti tradere.
 14, 4.
prodigia, pro ominibus. 12, 16.
proditor, hoc est, desertor. 22,
 8.
proditum, hoc est, scriptum. 2,
 16. *proditus pro manifestato.*
 21, 4.
prodere rem magistratibus pro in-
dicare. 21, 4. *prodere aliquem,*
pro manifestare. 21, 4.
proferre diem de die, hoc est, de
die in diem differre negotium.
 2, 15. *finis, hoc est, extende-*
re, ampliare. 41, 1.
profectus passive. 8, 4.
profligatis rebus, hoc est, affli-
ctis. 22, 8.
profugere, pro transfugere. 13,
 8.
progredi in fletus. 12, 6. *in pub-*
licum. 2, 8. *cultius progredi*
subaud. in publ. 3, 3.
prohibere, pro intercedere. 5,
 11.
projecta, hoc est, effusa. 37, 3.
 41, 3.
promissio deprecati belli, id est,
promissio quod bellum gerere
nollet, quia alii id deprecati
essent. 8, 5.

promittere barbim, capillum,
hoc est, permittere ut crescat.
 4, 4.
promotum est tantum his vocibus,
pro. ff. Num. ff. 5, 10.
promovere exercitum in regio-
nem al. pro movere, ducere.
 14, 1.
promptissimus, hoc est, fortissimus.
 22, 2. 29, 7. 29, 3.
promptus manu, hoc est, fortis:
 23, 4.
prona ad regnum via, pro facili.
 1, 5.
pronunciantur hoc nomine Græce,
pro vacantur, appellantur. 4,
 1.
propensior pro Alex. hoc est, in
Alex. 16, 1. *Sed pro fortasse*
expungendum.
proponere conditionem. 1, 6. *quo*
proposito fecerit, id est, quo
consilio. 1, 10.
propter litus, hoc est, ad, sive
prope litus. 21, 2.
prosequi, pro comitari. 14, 5.
 3, 11.
prostrata pudicitia, hoc est, pro-
fligata & perdita. 12, 7.
proturbare in exilium, pro ex-
turbare, ejicere. 3, 4.
provehere aliquem ex gregario
milite, pro evehere, promove-
re. 13, 4.
provenire, hoc est, nasci. 2, 10.
 4, 4. *pro succedere, evenire.* 7,
 6.
proventus filiorum, a provenire,
quod est, nasci. 2, 10. 36, 2.
 44, 4.
provocare pro elicere. 20, 4. *pro*
laccessere. 11, 1. 6, 4. *hollem.*
 3, 7.
proximi, pro sanguine aut adfini-
tate junctis. 8, 6. 11, 14. *Di-*
cuntur & propinqui, voce po-
sitivi gradus: unde & propin-
quitas dicitur, & propinqua
cognatio.
Ptolemæus Lagi, qui & Soter, &
Magnus, venevata lagitta ietus,
herba per quietem Alex. mon-

I N D E X.

strata sanatur. 12, 10.
 publicatus, pro detecto, patefacto.
 2, 15.
 publice redemptum corpus, id est,
 pecunia publica, pecunia totius
 populi. 12, 2.
 pudet Alex. nutricis suæ, hoc est,
 pudore afficitur, quod se tam
 male contra ipsam gesserit.
 pudibundum, pro pudendum. 13,
 4.
 pudor, pro pudendo flagitio. 3,
 4.
 puella, etiam quæ peperit, dicta.
 43, 2.
 pulvinaria, hoc est, lecti, qui Diis
 sternebantur. 20, 2. 24, 2.
 purgare publicam conscientiam,
 id est, excusare. 31, 4.
 Pyrrhus Æacidae, Epir. R. Deme-
 trium regno Maced. exuit. 16,
 2. sed inde a Lysimacho pelli-
 tur. 16, 3.
 Pythagoras. 20, 4. per tot.

Quadringenti tyranni Athen. 5,
 2.
 quærere, pro adquirere. 1, 9, 2,
 4. 11, 10. 12, 3. 18, 4. 41, 3.
 43, 3. periculum quærere
 alicunde. 3, 7. subaudiendus
 autem daturus, non amplius a
 fratre quærere pro requirere,
 postulare. 17, 2.
 quæritum, hoc est, præparatum, in-
 tentatum. 3, 7.
 quærito, hoc est, cum quævisset.
 32, 1.
 quæstiones, pro tormentis. 12, 5.
 quæstus, pro acquisitione, sive ipsa
 acquirendi actio. 9, 8. pro lucro.
 14, 3. præbere quæstum, hoc
 est, esse lucro. 5, 4.
 qualiterconque, hoc est, atcunque.
 2, 11.
 quam, subaudiendo potius. 5, 1.
 6, 1.
 quandoque pro aliquando, olim. 7,
 5. 43, 3.
 quanto, tanto, pro quanto magis,
 tanto magis. 39, 3.

quatenus, hoc est, quousque. 12,
 10.
 quies, pro somno. 1, 9, 12, 10, 44,
 3.
 quisque additum eleganter super-
 lativis. facillimis quibolq; (bel-
 lis) aggressis. 7, 6. potentissimi
 quique. 9, 4. vide et 11, 3.

Ranarum apud Abderitas mul-
 titudo. 15, 2.
 reatus, est reorum status. Interdum
 etiam pro culpa ipsa ponitur. hic
 ad reatum, idem est, quod ad
 dicendam causam. 4, 4.
 recentior ira, pro recens. 1, 10.
 ita sæpe comparativus pro posi-
 tivo.
 recipere, pro accipere. 9, 5. pro
 occupare. 11, 10. 11, 11.
 recipere in matrimonium, hoc est,
 ducere. 1, 10. 9, 5. 10, 2. 12,
 10. 22, 1. 36, 1.
 recitare epistolam, pro legere. 13,
 3.
 recognoscere exercitum, est recep-
 sere, lustrare, id est in armis exer-
 cere. 3, 1. peregrinos, est dili-
 genter, quid id unde venerint,
 exquirere. 43, 4. nam recogno-
 scere, est rem cum cura exami-
 nare.
 recreare inopiam, pro levare. 9,
 1.
 recuperare, pro recipere aut acci-
 pere in mercedem ejus, quod de-
 derat. 27, 2.
 reddi, pro fieri. 29, 4. redditur,
 hoc est, præstatur. Et conserva-
 tur. 44, 1.
 redigere in exilium, pro exigere.
 9, 4.
 redimere bella, hoc est, pecuni-
 am dare ne fiant. 6, 1. 7, 5.
 7, 6. pacem ab aliquo. 43, 3.
 id res eadem, recidit sive dicas
 redimere pacem, sive dicas bel-
 lum redimere. Sensus enim est,
 dare aliquam pecuniam, ut pax
 detur, id est ne bellum amplius ge-
 ratum. Ita dicunt deprecari pa-
 cem, id est deprecari bellum.

I N D E X.

referre, *pro adferre, deferre.* 25, 5. *pro dicere.* 2, 10. *controverſiam, hoc eſt, movere.* 37, 4.
 reſcere impenſas belli, alio bello, *hoc eſt, inſtaurare, ſupplere.* 9, 14, 2.
 reſixum corpus, *pro ſoluto & ablato a cruce.* 9, 7.
 reſugia montium, *pro reſugiis in montes.* 2, 6. *refugium hic videtur eſſe ipſe locus, ad quem reſugitur, dicitur ipſe homo.* 14, 2. *ut reſugium ſit ipſe ille ad quem reſugitur.*
 regere, *pro dirigere.* 1, 9.
 regnum, *pro tota Alex. imperio.* 13, 6. *regnum tyrannorum, pro poteſtate tyrann.* 16, 5.
 religio firmiſſimum legum vinculum. 3, 3.
 reliqui mortales, *ceteri.* 2, 2.
 remittere alicui bellum, *pro condonare.* 11, 3. 11, 4. *remittere militie vacationem.* 1, 9. *pro permittere.*
 repetere, *pro poſcere.* 19, 1. *bellum, pro reſtaurare.* 12, 2. *pœnas, hoc eſt, exigere.* 2, 9.
 repleta, *hoc eſt, gravis facta.* 13, 7.
 reprehendere, *pro ruriſ prebendere.* 39, 9.
 reſpromittere, *hoc eſt, contra promittere in gratiam & mercedem ejus, quod nobis ab altero promiſſum eſt.* 22, 2.
 reputare, *pro eſtimare, judicare.* 2, 15, 11, 9. 12, 5. *pro cogitare.* 12, 6. 32, 1.
 requirere ab al. *pro interrogare.* 6, 8.
 reſcindere, *pro abolere, reſigere.* 14, 3.
 reſ, *pro cauſa ſive lite.* 43, 1.
 reſervare ſe ad meliora tempora, *pro ſervare.* 2, 11, 28, 4.
 reſpectus, *pro conſideratione.* 12, 10, 7, 3, 11, 1.
 reſumere potentiam *pro recuperare.* 6, 4. *reſumere vires lon-*

go otio. 22, 5, 24, 7.
 retractus, *ſubaudi ex fuga.* 14, 3.
 revocari in memoriam alicujus rei, *hoc eſt, recordari illius.* 1, 5.
 Rhea Veſtalis Romuli & Remi mater. 43, 2.
 rogari ſolent Dii *pro vita.* 18, 6.
 rogare ſummis precibus bellum, *pro rogare ut bellum geratur.* 8, 4.
 Roma conditur. 43, 3. *quando.* 18, 6. *capitur a Gallis.* 6, 6. 20, 5.
 Roxane Alex. conjux prægnans reſiſta. 12, 15, 13, 7.
 ruſum recipere, *pro recipere ſolum.* 5, 4.

Sabbathum Judaicum 36, 2.
 Sabinarum virginum raptus, 43, 3.
 Sacerdotes & reges iidem apud Judæos. 36, 2.
 ſævus imperus, *hoc eſt, periculoſus, noxiuſ.* 4, 1.
 ſagittare, *ſicut jaculari.* 41, 2.
 ſaluti parcere in acie, *eſt vita ſue parcere.* 28, 4.
 ſalutare, *pro adorare.* 15, 2.
 ſalutare aliquem, *pro certicrem de conſilio ſuo facere, aut etiam ei vald dicere.* 3, 4. *ſalutare aliquem regem, pro nominare, appellare.* 1, 10, 11, 2.
 Samnites Pyrrhum evocant contra Rom. 18, 1.
 Sardanapalus Aſſyr. R. ultimus 1, 3. *nihil virile habuit, præter mortem.* 1, 3.
 ſarmenta, *pro virgultis & materia villore.* 2, 6.
 ſatiſfacere, *ſc. tantum facere, quantum irato ſatiſfit ad vindictam.* 15, 3. *Vide Bernecc. ad Sueton. Ceſ.* 73, 3. *ſatiſfacere ſenatui, pro defendere ſe.* 32, 2.
 Saturnalia. 43, 1.

I N D E X.

saucius, pro ebrio. 1, 8. *mero saucius.* 24, 8.

Scipio Africanus fratris legatus. 31, 7. *eius vox magnifica.* 31, 7. 31, 8. *moritur.* 32, 4.

sciscitari aliquem pro ex aliquo. 5, 7. *sciscitari oracula pro consulere.* 2, 11.

scortum, de puero. 9, 6. 30, 2. *Scythæ ante Mithrid. invicti.* 37, 3.

sectari vitam, forte, pro sustentare, tolerare. 27, 2.

secum. 38, 10. *apud se.*

sedens, pro quieto. 31, 3. *sedes, pro tabernaculo.* 2, 11.

sedes in plur. pro loco habitationis. 3, 4. *inquirere sedes.* 3, 4.

constituere sedes alicui. 3, 4. *sedibus suis expelli.* 3, 4. *In his sedes est pro loco habitationis.*

segniore, pro securioribus. 22, 7.

sejungi, hoc est, disjungi. 4, 1. *Seleucus Demetrii Nicatoris filius a matre interficitur.* 39, 1.

Semiramis. 1, 1. *res magnas gerit.* 1, 2. *occiditur a filio.* 1, 2.

sententiæ in urnam conjectæ. 22, 3.

sepultura. 12, 2. *oppos. & corpora obruere terra.* *sepultura Parthorum qualis.* 41, 3. *sepultura cura veteribus maxima.* 3, 5. *sepultura tradere, pro sepelire.* 3, 5. 12, 2.

servitia, hoc est, servi. 13, 6.

servitus nulla sub Saturno. 43, 1. *si castigari si recusarent.* 18, 6. *quod recusarent.*

Sicilia. 3, 7. 4, 1. *Italix vicina.* 4, 1. *prius Trinacria & Sicania nominata.* 4, 2.

Silentium sacrorum Eleusiniarum. 5, 1.

simulacris Deorum quare addantur hostiæ. 43, 3.

sincerius, hoc est, verius. 10, 1.

sociari parricidium dicitur, cum societatem parricidii quidam incunt. 10, 1.

soli Deus Persarum. 1, 10. *soli Persæ equos sacratos ferunt ibid.*

solis sacerdotium apud Persas. 10, 2.

solicitatus, pro illeto. 9, 1. 23, 1.

solicitus de regno, adipiscendo putat. 1, 10.

solidus, pro integro. 30, 4. *solida navigia.* 4, 1.

solitudo patris, quod uxor & liberi ab eo discedunt. 23, 2.

soluti mores, hoc est, laxi, liberi, effrænes. 31, 3. *soluti religione, hoc est, liberati.* 3, 3. *solurus mero, ebrius.* 9, 6. *solutior libertas, id est, major.* 13, 2.

Somnium Olympiadis. 12, 16. *somniorum intelligentiam primus Joseph condidit.* 36, 2.

sordes, pro vili origine. 13, 2. *sic priltinarum sordium oblitus.* 35, 1.

sordida militia, hoc est, vilis & pudenda. 14, 2. *sordida veltis ad movendam misericordiam.* 4, 4. *sordida clientelæ pars.* 8, 4. *id est, vilis pars clientum.*

sortiri, est sorte consequi. 13, 4. *sorte ducere, pro legere.* 21, 3.

sortiri Lyciam, pro regendam accipere. 13, 4.

speculari consilia alterius, hoc est, explorare. 11, 2.

spectata fides, hoc est, nota & probata. 4, 2. *ita spectata virtus.* 3, 5.

spernere pacem alicujus, pro nolle accipere leges pacis. 12, 1.

spes, pro fiducia. 4, 5.

spiramenta, pro poris & meatibus per quos spiritus, hoc est, ventus, emittitur. 4, 1.

Spiritus, pro vento. 4, 1.

stabula, pro tugurio. 1, 4.

stagnare, pro densari. 36, 3. *pro muniri.* 37, 2.

stare, pro pugnare. 5, 4. *stare alicunde, pro cum aliquo facere.* 5, 4.

statuere de aliquo crudelius, pro decernere. 2, 15. 15, 10. *pro sancire.* 3, 3. *pacem.* 15, 1. 5, 10.

isti.

I N D E X.

stimuli irarum, pro causis. 9, 7.
 stipatores, hoc est, satellites. 13, 4.
 stipendium, pro opera, servitio. 2, 4. pro tributo aut pecunia voluntaria. 22, 6. pro vectigali. 19, 2.
 stringere ferrum, hoc est, nudare gladium. 1, 9. 38, 4.
 studium, pro affectu. 5, 2. pro cupiditate. 4, 3.
 subigere, pro domare. 2, 1. 7, 3. armis subigere. 2, 4.
 subicere, pro supponere. 1, 9.
 subjectus in officium alicujus, pro substituto. 12, 12. armis subjectus prosubacto, subjugato. 43, 3.
 sublegere senatum, pro supplere. 3, 2.
 subnectere, pro adnectere, addere. 14, 1.
 subornare, pro monere, instruere. 11, 11. in bellum, pro instigare. 9, 7. 14, 6.
 succedere, pro se subicere. 9, 2.
 succensere alicui, pro propter aliquid. 8, 2.
 succinctus viribus max. gentium, hoc est, subnixus. 6, 1. 35, 1.
 suffectus alicui, hoc est, subordinatus, in locum alterius electus. 5, 6. 11, 10.
 sufficere, pro substituere in locum alterius, eligere. 21, 1. 22, 3. 29, 1. sufficere urbi abundantiam rerum, pro suppeditare. 44, 1.
 summa belli, hoc est, summum belli arbitrium. 1, 6. 43, 6. in summa, pro postremo. 12, 8. 37, 1.
 summa res, pro summa imperii, summa rei aliquem proponere. 6, 2.
 summi impp. hoc est, excellentissimi. 37, 1.
 summovere bella, est illata tantum reprimere. 2, 4. 7, 6. 9, 3.
 sumptus, pro alimentis. 42, 5.

sumptus prædarum, id est, ex prædis.
 super hæc, pro præter hæc. 4, 5. 9, 4.
 superesse, pro superstitem esse. 2, 6. superesse cædibus, pro non una obruncatum esse. 17, 1.
 supermittere alicui, pro addere, adfundere. 12, 14.
 superlitionis vis. 7, 2.
 sulcipere dolorem amissi exercitus, lætitiæ, pro haurire, percipere. 12, 1. liberor, pro generare. 2, 10. 9, 8. 10, 1. 11, 2. 11, 10. negotium, est in se recipere. 7, 4.
 susceptores, qui templa facienda suscipiunt et redimunt. 8, 3.
 suspensus, pro dubio, ambigente. 33, 1. pro sollicito. 31, 6. suspensa ora, hoc est, intentafacies, et admiratione difixa. 5, 4.
 sustinere bellum, pro alere, sustentare. 5, 2. 30, 4.
 symbolus, pro symbolum. 2, 12.
 Syria Dea. 36, 2.
 TAcere de aliqua re, pro nibil scribere. 43, 1.
 tacito, pro tacite. 18, 4.
 tacitus, pro tacite, secreto. 1, 10. 16, 4. 21, 2. 31, 2.
 Tagus Hisp. fl. 44, 3.
 tamen, pro tantum. 2, 3.
 tantum, tantum victorum, pro tot vixis. 1, 3. tantum bellorum, pro tot bellis. 2, 2. tantum animorum, pro tantos animos. 13, 5.
 Tarquinius Rom. R. 43, 3.
 Taurus Asiæ mons. 11, 8. 27, 2.
 taxare, hoc est, æstimare. 5, 7.
 temperamentum, pro moderatatione. 2, 7.
 tempestas, pro tempore. 15, 4. 19, 2. 20, 1. 24, 4. 20, 3. tempestas belli. 3, 6.
 tempellive, hoc est, opportune. 34, 1.
 tenere, pro possidere. 2, 6. 2, 9. 15, 1.

I. N. D. E. X.

13, 1. 43. 1. palmam amicitiae, *boc est, principem locum.* 12, 6. tenet me miseratio alterius, *boc est, misereor ipsum.* 7, 2. teneri bello *pro detineri, occupatum esse.* 2, 5. teneri clausum in regia, *pro tenere se.* 28, 3. terga dare, *boc est, fugere.* 12, 1. terminari oblivione, *boc est, perire obliu.* 22, 5. terrena spolia, *boc est, ex hominibus; opponuntur autem divinis & sacris.* 24, 6. tessere, *boc est, symboli.* 3, 5. testari, *pro affirmare, asseverare.* 12, 13. testari Deos hominesq; 18, 7. Thebani cum Epaminonda omnem virtutem & potentiam perdunt. 6, 8. Themistocles clarus pugna Marathonica. 2, 9. Athen. dux. 2, 11. oraculum interpretatur. 2, 12. Theseus Hippolyten Amaz. capit. 2, 4. Athen. R. 2, 6. Thrasybulus pro patria pugnat, 5, 9. tyrannos Athen. vincit. 5, 9. tiara, *pro pileo alto & turrito; non illo regio, sed vulgari.* 1, 2. Titanes bellum cum Dīs gerunt. 44, 4. titulus, *pro prætecto.* 3, 1. 15, 4. 20, 2. *pro nomine.* 12, 14. titulo officii, *boc est, specie officii.* 9, 7. ex indicio titularum sepulturae tradit. 3, 5. ubi tituli dicuntur *que deligata fuerint brachis occisorum, ut inde, quorum cadavera essent, agnosceretur.* toties rebellare, *pro sepius.* 11, 4. tractare bella artibus aperte, *boc est, administrare.* 9, 8. 22, 5. ita imperium. 1, 2. & regna. 2, 4. vulnera *pro contrectare.* 12, 6. tractus, *pro regione.* 20, 1. 7, 3. tradere epulandum, *pro apponere ep.* 1, 5. in matrimonium, *boc*

est, nuptum dare. 38, 1. 38, 3. sepulturae, *pro sepelire.* 3, 5. 12, 2. tradere se cum magno auri pondere. 11, 10. *pro dedere, tradere alicui provinciam, pro deducere in provinc.* 13, 4. trahere limum, *pro agere, secum ducere.* 2, 1. *pro abducere.* 2, 4. *pro consequi.* 2, 7. *pro extrahere.* 2, 11. stipendia *pro in se derivare.* 12, 4. trajicere neutraliter, *pro superare, transire flumen aut mare.* 2, 13. 8, 3. 23, 1. 31, 7. *active, ut trajicere copias.* 1, 8. 20, 1. exercitum. 18, 2. 20, 5. 29, 4. *est cum exercitu mare aut fluvium superare.* trajicere pecora, *est transferre,* 8, 5. aliquem gladio, *boc est, transigere, transverberare.* 3, 1. transferre in se vincula, *boc est, succedere in vincula loco alterius.* 2, 15. Transalpina Gallia. 38, 4. transire, *pro perfergere,* 1, 5. flumen, *pro trajicere.* 1, 8. transire ad aliquem, *parere alicui, imperium alicuius agnoscere.* 14, 5. 27, 2. transitio, *pro defectione ab uno ad alterum.* 1, 5. sic transiitione militum destitutus. 26, 2. transitus, *pro itinere pervio.* 4, 1. tribus, *improprie pro quavis hominum collecta multitudine.* 13, 3. tributaria necessitas, *pro inopia ex tributi pensione.* 32, 2. tributum imponere, *boc est, imponere.* 2, 3. triumphatus, *proprie est, de quo triumphatum est.* 2, 15. triumphatus, *pro devicto.* 41, 1. Trojani Romanorum conditores. 28, 1. & Venetorum. 20, 1. Trojanum bellum. 2, 4. Trojanus equus. 20, 2. turc, particula, *usitata admodum Justino, & interdum inverti-*
nen-

I N D E X

menter, ut 36, 3. 36, 4.
 Tornus. 43, 1.
 tympanum, lignum pugnat apud
 Parth. 41, 2.
 tympanum, pro instrumento mu-
 sice. 30, 1.
 Tyrtæus poeta pede claudus La-
 ced. dux. 3, 5. Messenios de-
 bellat. 3, 5.
 Tyri templi religio. 39, 1.
 V
 Valtudo maior, hoc est, mor-
 bus comitalis. 13, 2.
 vallum, pro castris. 12, 4.
 varia Victoria, hoc est, dubia. 2,
 5. 3. 6. 4. 2. 19, 1. 44, 2.
 ubi, pro quod. 10, 1.
 vestigale, quod vestigat, id est,
 tributum pendit. 2, 3.
 vehere, pro vebi. 11, 7.
 vel, pro saltem, minimum, si non
 malicibus, vel ipse sibi parcat.
 12, 8.
 venatus, pro venatione. 41, 3.
 recitabat hanc operam civibus
 suis, hoc est, imputabat, jacta-
 bat apud cives suos, sua opera
 id factum. 5, 3.
 vendicare, pro prodere, & ven-
 dere. 2, 6.
 Veneti Trojan. progenies. 20, 1.
 veniam belli polliceri, pro polli-
 ceri bellum se non illaturum. 8,
 4. orare veniam sepulturæ, id
 est, gratiam. 11, 15.
 venire, de imperio dictum, pro
 devolvi. 1, 4.
 vento concipientes equæ. 44, 3.
 vertere, pro convertere. 9, 2.
 verti, pro versari, esse. 14, 1.
 vesci, cum accusativo. 2, 6. 44, 4.
 vestigium, pro signo, indicio. 16,
 1.
 vexatio, pro labore. 42, 1.
 Vexores Egypt. R. 1, 1.
 via, pro ratione, ut invenire viam.
 1, 10. 22, 4.
 victoria Græciæ, hoc est, de Græ-
 cia. vocabulum enim medium
 est, & tam de victis quam vi-
 ctoribus dici potest, sicut alia
 non pauca. 5, 4.

videre per somnum, pro somniate.
 1, 4. per quietem, pro eodem.
 1, 9. 44, 5. videre, pro confi-
 derare, expendere. 1, 6.
 videri, videtur, παρορκεν. 2, 4.
 videri, pro esse. 29, 2. 2, 8.
 viginti, ad viginti annos perveni-
 re. 8, 6. pro ad vigesimum.
 vincere aliquem consilio, persua-
 dere alicui. 2, 13.
 vincire legatos, in vincula conji-
 cere. 2, 15.
 vindex, pro custode. 17, 2.
 vindicare cadem patris, hoc est,
 ulcisci. 3, 1. se ad insidias, hoc
 est, tueri, eximere. ibid. vind.
 sibi regnum, hoc est, capere &
 sibi habere. 2, 10. 3, 2. vin-
 dicare facinus in auctores, hoc
 est, vertere in auctores. 37, 2.
 vindicat matrem liberorum con-
 templatio a suppliciis, id est,
 liberat. 7, 5. vindicare aliquem
 ab hostium crudelitate, pro li-
 berare. 11, 14.
 violentissime, hoc est, fortissime.
 25, 5.
 virgo. 13, 7. de ea, quæ peperer-
 at.
 viri, pro militibus. 25, 4.
 vis, pro numero. 9, 2. 12, 9. vis
 ingens lini. 44, 1.
 vires, pro potentia. 3, 2. viribus
 suis diffidere. 4, 3. Ita vires,
 pro exercitu. sic & vires pa-
 rare. 30, 1. vires Romanæ de-
 tinentur duplici bello. 31, 1.
 deinde & pro opibus, nummis.
 ea parte virium inferior. 6, 2.
 privatis viribus adjuvare. 5,
 9.
 visus, pro visione. 1, 7. visus no-
 cturnus, pro somnio. 1, 7. &
 simpliciter visus. 15, 4.
 vita, pro victu, sive adminiculis
 sustentanda vita. 11, 15.
 ulcisci hominem, pro ulcisci se de
 hoste. 3, 7.
 ultimus vetustate, id est, anti-
 quissimus. 2, 1. ita ultimus pro
 primo. ultimæ terræ pro remo-
 tissimis. 12, 5.

ulula.

I N D E X

ululatus sacri, in Orgiis Bacchi. 12, 7.
 unde, *qua ex causa*, 2, 14. unde
 stetit *pro a cuius partibus*, 5,
 4, 14, 1.
 universis castris, *idem quod totis*
castris, 12, 5. universae copiae, 10,
 24, 2, 3.
 unus de intersectoribus, *pro ali-*
quis, *quidam*, 1, 10. unum De-
 um credunt solem. 11, 10. *non*
aliud quam, aetas utrique una,
pro eadem, 6, 2.
 volumen, *pro libro*. *Pref.*
 vorago, *pro voracibus*, 4, 1.
 vocis hostes vincere, *id est*, *plu-*
vovere, 2, 3.
 vovere decimas, nonas. 20, 3.
 vox, *pro lingua*, *idiomate*, 11, 15.
pro oratione, 14, 1.
 urbs, *pro civibus* : urbes transfer-
 re. 8, 5.
 urere, *etiam de frigore dicitur*.
 2, 2.
 usque Aegyptum, *pro usque ad*
Aegyptum, 1, 1. ita usque tempo-
 ra Jancyræ. 2, 3.
 usque, *propositio postposita*, ut
 terminos usque Lybiae. 1, 1.
 usurpare libertatem, *pro libere*
loqui, 9, 4.

13 MR 63

E I N I S

or, *pro quod* : speratus ut dux bel-
 li legeretur. 5, 3.
 uti aliquo auctore consiliorum,
pro habere, 8, 2. uti regibus,
pro habere, 13, 2.
 utrisque, *pro utroque*, 41, 2. utri-
 que Paulaniam impulsisse cre-
 duntur, *pro uterque*, 9, 7. No-
 ster rursus quæ utraque. 12, 2.
 vulnus, *pro clade*, 1, 8. 10, 2. 19,
 5. 24, 4. vulnere funerum af-
 flicta, *id est*, dolore, *legritudine*.
 28, 2.

Xerxes hoc est, *Apicio* martius
 seu bellator, teste Herodot. 6,
 90. bellum adversus Græciam
 introit, 1, 12. Athenas incen-
 dit. 2, 12. trucidatur a suis. 3,
 1.

Ylinos nobilis Scythæ. 2, 4.

Zopyri facinus immortalæ. 1,
 10. Zoroastres, hoc est, ut *Laërtius* in
proem. vitarum ex Dionæ in-
 terpretatur, *et sapientia*, *ast-*
rorum cultor, astronomus fuit,
 physicus, & inventor magicæ.
 1, 1. occiditur a Nino. 1, 1.

